

ՅԱՄԱԳՈՒՍԱՐԸ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամետայ՝ 85 Ֆ.
Արտաստեղծ՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,80 Ֆ.

ԵՐԵՎԱՆԻ

1

ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI

1er NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐԿ ՄԻՍԱԿՅԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.752

ՕՐՈՒՄՆ ԽՕՍԻԸ

ՈՒՐ Է ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Ո՛ր է գաղտնիքը Հ. Յ. Դաշնակցու - թեան կենսունակութեան եւ յարաճուն վերելքին :

Ո՛րն է այն ուժը, որ աւելի քան երեք տարու զարէ ի վեր պատնէշի վրայ կանգուն կը պահէ փոքրիկ ազգի մը հայրե - նասիրական այս կուսակցութիւնը, երբ այդ երկար ժամանակաշրջանին քանի՜ քանի՜ ամէն փոփոխութիւններ ցնցեցին աշ - յարհը :

Երբ նահապետական յեղաշրջումներ տակն - ու վրայ բերին դարերէ ի վեր հաստատ - ուած կարգերը : Երբ կայսրութիւններ տապալեցան, վարդապետութիւններ սլ - նանկացան, անպարտելի կարծուած մե - նաստիքներ անհետ կորսուեցան :

Երբ հիմնադրուեց Երկրա - դուռի քարտէսը : Երբ ստրուկ ազգեր ազատագրուելով անկախութեան տիրա - ցան եւ ազատ ազգեր բռնակալութեան ճի - րաններուն մէջ ինկան :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հերոսաբար կռուեց տուաւ հարաւէն եւ հիւսիսէն, ա - րեւելէն եւ արեւմուտէն խուժող բոլոր մահաբեր ուրակներուն : Դիմացաւ, տակաջ ու յաղթեց : Եւ այսօր աւելի քան երեք դարու ի թէ՛ իր կազմակերպու - թեամբ, թէ՛ իր դաշնակցութեամբ :

Ո՛ր է գաղտնիքը իր անսպասու ուժին : Գաղտնիքն այն է, որ Դաշնակցութիւ - նը ծնաւ հայ ժողովուրդի ծոցէն, անոր ցաւն ու տառապանքն, անոր ազատ ու անկախ ապրելու կամքն, սեփական հայրենիք ունենալու եւ քաղաքակիրթ ազգերու կողքին տեղ գրաւելու անհնա - քնն :

Անկա չպարտադրուեցաւ դուրսէն, օ - տար ուժերէ՛ չհաճախող քաղաքական նպատակ - ներով : Եղաւ հարազատ դաւանող դարա - տը քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի տէր ազգի մը, որ մտաւորապէս եւ հո - դեպէս ստորագրաւ ու տպէտ ցեղի մը բո - նակալական, տմարդի ու անարդ լուծին տակ կը հեծէր : Ու կը ձգտէր վերականգ - նելու իր քաղաքական անկախութիւնը, ինչպէս ապահոված էր իր կրօնական եւ մշակութային անկախութիւնը հինգերորդ դարէն ի վեր :

Հայ ժողովուրդը սիրով ու գուրգու - բանով բողոքուեցաւ Դաշնակցութեան շուրջ, անոր մէջ տեսնելով իր փրկու - թեան միակ յոյսը :

Մաքի ու բազուկի հերոսները իրենց անձնազոհութեամբ օրինակ հանդիսացան յարաբաններուն եւ յարգանք պարտադ - րեցին Հայութեան բոլոր հոսանքներուն, նոյնիսկ նահապետակորներուն :

Հայ ժողովուրդը փաստելով տեսաւ թէ Դաշնակցութիւնը խօսքի եւ հոգեւոր ճա - րի կուսակցութիւն չէ, այլ շինարար, ազգայնա - ղողողող գործի կազմակերպութիւն է :

Իր հիմնադիրները համախառն տեսած երկրասարդ մտաւորականներ էին : Կրթ - նային շահաբեր ասպարէզներ ընդգրկել էին իր ժողովուրդի, հանդատուէտ կեանք տպահովել իրենց համար :

Անոնք նախնորդեցին ծառայել ազգին, յարաբար կամ ենթարկուելով անհուն զրբ - կանքներու : Բրտապարտ, գաղափարապաշտ, վե - ճողի, անձնագործ այս զիւրազանք՝ ուսմբը մեծաբն մէջ մեծաւ երկրասարդ տարի - քին, երբ ա՛յնքան կամք ու եռանդ ունէր գործելու : Պաշտելի հերոսի լուսապսակը կը կրէ իր գլխուն վրայ Դաշնակցութեան երբորդութեան այս առաջին դէմքը :

ՕՐՈՒՄՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՍԱՐԸ

ԴՈՒՌ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ

Շարաթ եւ Կիրակի, Սիւնի մէջ, ըն - կերվարական կուսակցութիւնը գումարած էր իր ազգային համագումարը :

Այս նիստերուն ղլխաւոր որոշումն էր բաց դուռ մը ձգել համայնակարներուն եւ խօսիլ անոնց հետ «անկեղծ եւ պարզեղծ ձեւով» ընտրութեան նախօրեակին : Ար - դարեւ, ընկերվարականները, իրենց ընդ - հանուր քարտուղարին բերնով, շեշտե - ցին թէ երեսփոխանական ընտրութեանց երկրորդ շրջանին, կարելի է տեղի տալ աւելի լաւ դիրք ունեցող համայնակար թեկնածուին առջեւ կամ համաձայնել ա - նոնց հետ, բայց երբեք լքեցան իրենց հո - սանքն հետ, որ Կի Մոյլէի համար ալ է եւ «գորգալմաճուի քաղաքականութիւն» կը վարէ : Իր փակման ճառին մէջ, Կի Մոյլէ ձգտեց իր կողմէ վարչակարգը դր «միապետական» կ'որակէ եւ կը շեշտէ - «Առանց ծրագրի, առանձին մարդ մը ինքնիւր ընտրել տուաւ եւ ընտրութեան վաղորդային, կիմանքը որ «Պետու - թեան ղեկավարին կամքը եօթն տարուան համար երկրին կամքը եղած է : Այս է՝ ժողովրդավարութիւնը : Պահ մը երեւա - կայինք հանրաքուէ մը ֆէթիլի օրով, շատ աւելի ձայն կը ստանար քան տը Կոլ որեւէ առեւ : Եւ դեռ, հեռատեսիլ ալ չը - կար ...» :

Գլորցնելը, որ համիտեան բռնակալու - թեան դժիմ օրերուն կազմակերպչական աշխատանքներու նուիրուեցաւ Պոլսէն մինչեւ Կիլիկիա ու Լիբանան :

Երբորդութեան միւս անդամը Ռոստոմ երիտասարդ տարիքէն նուիրուեցաւ կազ - մակերպութիւնը ամբողջ հիմերու վրայ ղեկուն աշխատանքներուն : Խաղաղ օրե - րուն կրթական ասպարէզին փարեցաւ Բարձր Հայրի մէջ : Խոստովայ շրջանն - րուն ինքնապաշտպանութեան գործը կազ - մակերպեց Կովկասի մէջ :

Անթիւ, անհամար են Դաշնակցութեան մտաւորական անձնուէր դէմքերը, որոնք նահապետուեցան յանուն Հայութեան : Ակնունքի, Խաժակ, Չարգարեան, Շահ - րիկեան, Ս. Միխայիլեան, Շահպաղ Բար - սեղեան, Հրաչ, Սիւմանթո, Վարուժան եւ ընկերները մէկ կողմէն, Անդրանիկ, Աղբիւր Սեբոր, Գէորգ Չափուշ, Հրայր, Մուրատ, Նիկոլ Դուման, Քեռի, Սեւո, Համադասպ, Դրօ եւ մեր բոլոր անուանի եւ անանուն հերոսները միւս կողմէն ան - մահ անուն ձգեցին եւ տեղ գրաւեցին հայկական Պանթէոնին մէջ :

Նորեր եկան եւ կը շարունակեն գալ լե - ցընելու նահապետներու եւ մեղքէ ան - դարձ բաժնուողներու տեղը եւ ասպահո - վելու : Հ. Յ. Դաշնակցութեան յաւերժա - ցումը :

Դաշնակցութեան ցանած սերմերը ծի - լեր արձակած են ո՛չ միայն սփիւռքի, այլեւ նոյն ինքն հայրենիքի մէջ, ուր պա - տանէն Հայութիւնը աչքերը յարած է յաւիտենական Արարատէն անդին՝ գէպի հայրենի հողերը, որոնք «թշուառ ու ան - տէր» կը սպասեն իրենց հարապատ աչ - քերուն :

Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի ու բար - գաւաճի, շարքերու երկրասարդացու - մով, մինչեւ որ իրականանայ Հայութեան երազը, — անկախ ու միացեալ հայրե - նիք, ամբողջական Հայութեամբ : ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Կի Մոյլէի եղբակալութիւնն այն է որ ամէն գնով պէտք է փրկել Չախի միտա - նականութիւնը :

Ի վերջոյ միաձայնութեամբ կը քուէ - արկուի բանաձեւը, որ խառնուած է Կի Մոյլէի առաջարկներուն : Շեշտելէ հոս ընտրութեանց առաջին շրջանի կարեւո - ղութիւնը բանաձեւը կ'ըսէ : « Համա - դումարը կ'իրարացնէ ձախի Դաշնակցու - թեան գործադիր կոմիտէին առաջարկն - քը երկրորդ շրջանին համար եւ կը թե - լաղրէ : — Ա) Որ որոշումները տրուին նոյնիսկ առանց փոխադարձութեան : Բ) Որ թեկնածուութիւններու պահուիլը, հան - ուիլը կատարուի ինչպէս նախատեսած է Դեմոկրատ Ընկերվարական Չախի Դաշ - նակցութիւնը : Գ) Որ Չախի Դաշնակցու - թիւնը ձեռք ձգէ այն թեկնածուներին, որոնք ի նպատակ միւսները կը քաշուին, որ անոնք ի նպատակ արտաշայտուին՝ տե - դեկատուութեան, ազատագրութեան, հարկային տուրքերու արդարութեան, նախապատուութեան՝ ուսումին, տնտե - սական եւ ընկերային յառաջդիմութեան եւ միջազգային գործակցութեան : Դ) Որ այն թեկնածուներն ու քաղաքական կազ - մակերպութիւնները որոնք այս հիմերուն վրայ, եւ կոլիստ վարչակարգի տապալ - ման համար, կ'ուզեն շփման մէջ մտնել Չախի Դաշնակցութեան գործադիր կոմիտէին հետ, այս վերջինը տրամադիր է մասնակցելու նման հանդիպումներու : Իսմայիլի խմբագրատեղը՝ Անտրիէօ մեծ խանդավառութիւն ցոյց չի տար Կի Մոյլէի բռնած գլխին առթիւ եւ «Կարելի պիտի ըլլայ՝ դուրս ելլել անկէն» խո - րագրին տակ իր խմբագրականին մէջորդ վերադասութիւն ցոյց կուտայ, բայց կը հաստատէ թէ համայնակար կուսակցու - թիւնը ճիշդ պիտի շինայէ Չախի միտ - թիւնը կարելի գործնելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, ընկերվարական որոշումը յատակ է, նախապատուութիւն տալ համայնակար կամ Փէ ԽՍ ԻԻ (ըն - կերվարական անձնատուած թեւը՝ Տէփ - րէօ), թեկնածուին :

Նոյն իրիկունը, կոչուեցին մը ընթաց - քին, Կի Մոյլէ տունը ընդհ. քարտուղարի իր պաշտօնին քանամեակը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻԻ ԵՈՐԻԻ մէջ ծայրայեղ աջ խմբ - բակցութեան մը գաւառ երեւան երած է առջի օր եւ քան «վարկեաններ» ձեռ - բակալուած են մէկ զիշերուան մէջ : Ա - ստոնց անունը «վարկեան» է որովհետեւ իրենց կազմակերպութեան ղլխաւոր յա - կանիչը եղած է միշտ՝ վարկեանի կա - տարել որեւէ հրահանգ : Մէկ միլիոն տո - լար արժողութեամբ ղեկը գտնուած է ի - րենց մօտ : Աստիք կը պատասխանէին յարձակիլ կարգ մը երկրասարդական կա - յաններու վրայ, որոնք ծանօթ են ձախ հոսանքի պատկաններուն համար : Պիտի յարձակիլին նաեւ համայնակար օրաթերթ Ուորքըրի խմբագրատան վրայ :

ՀՈՒՔ - ԲՈՒՆԻ Սիւն Թաօ չին ազգայ - նական թերթը կը պիղքէ, որ Մաօ Յէ Թունի մեռած է կամ շատ հիւանդ է եւ միշտ նմանակներ են որոնք ղեկը կը փո - խարենեն հանրային վայրերու մէջ : Ըստ թերթին Մաօ 11 նմանակ ունի :

ՄԻՍՅԵՍԻ ԵՍՂԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագա - ճը՝ Ճոնսոն խիստ ազդարարութիւն մը ըրած է Չինաստանի համայնակարներուն : « Միայն կրնանք ցաւիլ եւ ողբալ իրրեւ ողբերգական պատկեր մը, որ թերած էր - կիրներ ազգային ճիշդ մը կը շարունակեն հիւլիական ուժ գտնալու համար, վա - սընդի հաց պէտք է միլիոնաւոր մարդոց համար, որոնց սովը կը սպանանայ, ամէն օր, եւ այդ ուսմբերը հացին գլխով շին - ուած են», շեշտած է նախագահը Բուա - լա - Լուսպուրի մէջ եւ աւելցուցած է որ խաղաղասէր Չինաստան մը վախճալիք բան չունի Միացեալ Նահանգներէն, բայց

ԹՈՒՐԳԵՐԸ ԵՐԱՏ ԿՈՒՏԱՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Ենի կազմէրի մէջ Հիւսէթ Պիլ կը գրէ : — Կիպրոս հրատարակուող թերթի մը, Սալիբըս Մէլի մէկ գրութիւնը լոյս տե - սաւ նաեւ թուրք մամուլին մէջ : Կիպրոսի Արտաքին նախարար Քիլիբիանու Գահի - րէի մէկ հայերէն թերթին յայտարարել է թէ Հայերն ալ պէտք է գործակցին Յոյ - ներուն եւ միացեալ ճակատ կազմեն, Թուրքերու դէմ պայքարելու համար : Խնդիր է գիտնալ թէ Հայերը ինչ պա - տասխան պիտի տան Քիլիբիանուի այս հրահանգին, աւելի ճիշդ Յոյներուն բազ - ճանքներուն «ունեկի» դառնալու այս ա - ռաջարկին : Անշուշտ սա պահուս չենք կրնար գիտնալ թէ Հայոց պատասխանը ինչ պիտի ըլլայ, բայց կ'ենթադրենք թէ Հայերը տխմարութիւնը պիտի չունենան այդպիսի հրահանգի մը անմիջապէս «այո» ըսելու : Եթէ ընեն իսկ, առ առաւելին քանի մը արկածանքները պիտի ըլլան, ինչպէս անցեալ տարի Պէյրութի Հայերը, որոնք գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ անպատե՛հ ցոյցեր կազմակերպեցին եւ դժբախտաբար պահ մը «ունեկի» դարձան Յոյներու ձեռքը : Կը թուի թէ այդ համը Քիլիբիանուի բերանը մնաց, քանի որ նոյն առաջարկը կը բերէ Հայերուն :

Ենթադրենք որ ամբողջ աշխարհի վրայ ցրուած Հայերը գործակցեցան Յոյներուն հետ, եւ Կիպրոսի Յոյներն ալ օգտուեցան այս գործակցութեան եւ յաջողեցան է - ՆՕՍԻՍ հռչակել : Ծատ աղէկ, Հայերը ինչ բաժին պիտի ունենան այս արդիւն - քէն, Քիլիբիանու Կիպրոսի մէկ մասը Հայոց պիտի տայ : Ոչ անշուշտ : Քանի որ այդպէս է, Հայերը ինչ շահ կրնան ունենալ Յոյներուն հետ գործակցութե - նէն : Կիպրոսի մէջ հաղթ է ինչ հաղթը Հայեր կան, անոնք նոր առաւելութիւններ եւ առանձնաշնորհներ՝ ձեռք պիտի ըն - քեն արդեօք : Աւելի բարձր կեանք մը պի - տի ապրին : Հաշիւ չկայ այս գործին մէջ, որովհետեւ Կիպրոսի փոքրաթիւ Հայե - րուն սիրոյն ոչ մէկ խելացի Հայ պիտի ուզէր Թուրքիոյ յիսուն հազար Հայերուն դժբախտութիւն պատճառել :

Անկարելի երազ մըն է նաեւ Թուրքիոյ մէջ Հայաստան մը հիմնել, Յոյներու եւ Հայերու գործակցութիւնով : Պէտք է յի - շել Արեւելեան Անատոլուն, ուր առեւտրը մեծաթիւ Հայեր կային, եւ այսօր հատ մը Հայ մնացած չէ այդ հողերուն վրայ : Ո՞ր խելացի Հայը այդ անխելութիւնը կ'ընէ : Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ նորէն հոս ու հոն ցրուած Հայոց հաւաքակա - նութիւնը վնասուի : Չէ՛ որ Հայերն են որ կ'օգտուին նորէն իրենց բնակած վայրե - րուն մէջ, ուր առեւտրական եւ անտեսա - կան յարաբերութեանց առթիւ իրենց գիտցած թուրքերէնը կ'օգտագործեն : Ո՞ր Հայը իր հացը կը գո՛ճէ անհեթեթ ցնորքի մը, Քիլիբիանուի մը փուճ խօս - քերուն : Անոնք որոնք այդ փորձութիւնը կ'ունենան, թող չմոռնան թէ ինչ վախճան կ'ունենան, երբ իրենց «առաջնորդը ազ - ուան է» :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ «Յա - նապ» լոյս չի տեսներ վաղը՝ նոյեմբեր 2, եւ խմբագրատունը փակ է երեքշաբթի : Մեր յարող թիւը՝ Հիմնադրի նոյեմ - բեր 3 :

անպատասխանատու Չինաստան մը մի - այն ուժ եւ աշխուրջ իրքը կրնայ գտնել : «Ինչ որ ալ ըլլայ այն հիւլիական ուժը որը Չինաստան կրնայ ձեռք ձգել, միշտ հակադրուած պիտի ըլլայ գերազաս ու - ժով մը » :

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԹՈՒՐԳԻՈՅ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Պօղոս եւ Աղեքանանքը ցարերը իրենց պաշտպանութեան տակ առին թուրքերէն նախորդէն զէմ : Ռուս զիւրաւարտութեան թիւերը կը կաշտուէր նախարարները, կը բանակցէր փաշաներուն հետ : Նախորդէն կը հրահրէր սուլթան Սելիմը ուսուցիչը թօթափելու (30 Յունուար 1805), կը յայտնէր ուսուցիչը, կը ջանար պահել Արեւելքի հաստատակցութիւնը :

Ռուս - աւստրիական հակամարտութիւն մը ստեղծելու համար նախորդէն կը մղէր Աւստրիան զէպի Սեւ ծով, զէպի Իանուրի գետաբերանը, որպէսզի Աւստրիան ստիպուէր Ֆրանսայի օժանդակութեան զինելու :

Ֆրանսայի արտաքին նախարար Թալէրան Իանուրի նահանգները կը թողուր Աւստրիայ, որպէսզի ամբարտակ մը ըլլալ Ռուսիոյ առջեւ զէպի Պալքան թերակղզին : Այն առեւ Ռուսիան պիտի ըստիպուէր յառաջանալ ափսախան կողմէն եւ պիտի բախէր անդիւրիան շահերուն : Ասիկէ պիտի օգտուէր Օսմ. կայսրութիւնը, պիտի պահէր անկախութիւնը, պիտի գտնէր հանդարտութիւն («Քրիստոսոս», 1889, Յունուար - Մարտ) :

Միեւնոյն առեւ նախորդէն կ'առաջարկէ Բրուսիոյ թաղաւորին Ֆրանսայի հետ Ռուսիոյ զէմ պաշտպանել «Պուրքիոյ անկախութիւնն ու ամբողջականութիւնը» :

Նախորդէն կը ջանայ Ռուսիոյ զէմ ըմբոստացնել Հայաստանի փաշաները եւ զինակցելով Պարսկաստանի հետ Կովկասի վրայ քայլելու ճրագները կը գծէ : Նախորդէն ռազմարտութեան տեսակէտով Ռուսիոյ զէմ պատերազմի առեւ թուրքիա եւ Պարսկաստանի Ֆրանսական բանակներու աջ եւ ծայրագոյն աջ կողմերը պիտի կազմէն : Նախորդէն կը գրէ Լոնտոն, Պերլին, Վիեննա թէ կը պայքարի Ռուսիոյ զէմ Արեւելեան Հարցին համար, որպէսզի արդիւն ուս յառաջացումը զէպի Միջերկրական : Մեծ ռազմապետութիւնը, Պալքանի Միջերկրական, պիտի պատճառէ Եւրոպայի քայքայումը, որովհետեւ երկարատեւ պատերազմներու տեղի պիտի տայ :

Նախորդէն զիւրաւարտութեան կը գրէ : «Կայսեր մտահոգութիւնն է թուրքիոյ պահպանումը, որպէսզի ասոր ժառանգութեամբ ուրիշներ չհարստանան եւ մեր հարաւի առեւտուրը չփտանդուի» : Ֆրանսայի զիւրաւարտութեան համարուած է սակայն թէ թուրքիա չի կրնար ապրիլ :

Նախորդէն համարուած էր Յունաստանի պատերազման, կ'ուզէր թուրքերը Եւրոպայէն դուրս գնել, բայց Պոլսը Ռուսիոյ ձգելու երբեք համաձայն չէ եղած : «Պոլսը զետեղուած է այնպիսի վայր մը, որ կրնայ կեղծան ու աթոռն ըլլալ անկախութեան տիրապետութեան : Ռուս զեպան թուրքիոյ եւ Մեթերնիկի յայտնած էր անդամ մը Պոլսը Ռուսիոյ ձգելու զաղափարը, բայց կ'ուզէր պահել Տարտանէլը, այսպէս փակած պիտի ըլլար Միջերկրականի մուտքը, հետեւաբար արդիւն Ռուսիոյ անցքը :

Նախորդէն միակ մտահոգութիւնն է Անդլիոյ հարուածումը : Յարին կը գրէ : «Յիսուն հազարնոց բանակ մը բազկացած ուսուցիչ, Ֆրանսայի զինուորներէ, Պոլսէն Ասիա անցնելով, զեռ Եփրատ չհասած պիտի զոգացնէր Անդլիան, պիտի ստիպէր զայն ծնողներու ցամաքատունին առջեւ : Պատրաստ եմ Տարտանի մէջ, ձեր վեհափառութիւնն ալ պատրաստ է Իանուրի վրայ : Մեր համաձայնութեան մէջ կ'ամիս ետք, բանակը Վոսիփոր կը հասնի, հարուածը Հնդկաստանի մէջ պիտի արձագանգէ եւ Անդլիա պիտի ենթարկուի» :

Նախորդէն կը մտածէ ուսուցիչ - Ֆրանսական զինակցութեան, երկու բանակներու Եփրատէն Հնդկաստան արշաւանքի մասին : Կը զինակցի Պարսկաստանի Ֆելի Ալի Շահին հետ (1807), որպէսզի Հնդկաստան արշաւելու ճամբան բանայ : Թեհրան կը գրէ Կարտան, Ֆրանսայի, որ կը յաջողի 1807 Մայիս 4ին կնքել Փարսիանի լիազոր ներկայացուցիչ Մարէի եւ Պարսկաստանի լիազոր Ռեզա Սանի կողմէ :

«Ֆրանսա կ'երաշխաւորէ Պարսկաստանի հողային ամբողջականութիւնը (Յուլ. 2) :

«Ֆրանսայի կայսրը կը ճանչնայ Վրաստանը որպէս օրինաւոր սեփականութիւն Պարսկաստանի (Յուլ. 3) :

«Ֆրանսայի կայսրը պիտի ջանայ ստիպելու Ռուսիան պարտելու Վրաստանը եւ պարսիկ հողը (Յուլ. 4) :

«Պարսկաստանի Շահը պիտի խղէ իր քաղաքական եւ առեւտրական յարաբերութիւնները Անդլիոյ հետ, պատերազմ պիտի յայտարարէ եւ անյարգ պատերազմական զործողութեանց պիտի սկսի (Յուլ. 8) :

Անդլիա ալ թեհար կը գրէ Սըր Հարթ Փերտ ձոնս եւ Սըր ձոն Մալքոմ (1808 Մայիսի 26) : Եւ կը կնքուի զինակցութիւն մը, տարեկան հարկը քսան հազար ըստ թերթի օժանդակութեամբ :

Ռուս բանակները յաղթականորէն կը յառաջանային Պալքաններու մէջ եւ Կովկասէն 1829 Օգոստոսին : Անդլիոյ մէջ մեծ վերջովում տեղի կ'ունենայ, Ֆրանսայի մէջ ալ նախարարական տաղանայ : Օգոստոս 9ին Լոնտոնի Ֆրանսական զեպան Փոլիտիքը կը կնքուի Փարիզ, ստանձնելու համար վարչապետութեան եւ արտաքին նախարարութեան պաշտօնները : Անդլիա եւ Ֆրանսա քաղաքական տարբեր տեսակէտներ ունին : Կորտոն Պոլսէն կը գրէր Ապրիլին, թէ Օսմ. կայսրութիւնը կը կազմալուծուի : Կը գրէ Ֆրանսայի, հակառակ համար թէ ինչ գրէր պիտի բռնէ Ֆրանսա՝ եթէ Ռուսիա գրաւէ Պոլսը : Քանզում կ'առ փերականցել կայսրութիւնը զօրութիւն հարց մը պիտի ըլլայ (21 Օգոստոս 1829) :

Փոլիտիք իսուսափոխական պատասխան կուտայ : Հարցը փափուկ էր, լուրջ ու սուսմասիրութեան կարօտ : Կը թելադրէ Ռուսիան հրաւիրել չափաւորութեան :

Թուրքիա կ'ընդունի պարտութիւնը, կը ճանչնայ Յունաստանի անկախութիւնը (15 Օգոստոս) : Ռուսերը գրաւած էին Պալքանները, Պասիելիզ հասած էր էր գրուած :

Թուրք արտաքին նախարարը խորհրդարան կը հրահրէր կը հրահրէր Կորտոն, Կիյոմիսո եւ Քիւսթիք զեպանները : «Թուրքիա կը փափաքի խաղաղութիւն, ցարը զարեցնելու է բանակներուն յառաջացումը, բայց եթէ շարունակուի՝ քրիստոս - եայ ընկալուի պիտի ենթարկուի վրէժխնդրի խուսափելու կատարութեան, թուրք կ'առաջարկուի չի կրնար պաշտպանել զայն, եթէ անմիջապէս չզղաղին թշնամութիւնները» :

Անդլիոյ ռազմաւանկերը կը հասնին Տարտանէլ : Ֆրանսական նաւերը կը հետեւին անոնց : Կորտոն կը հետադարձ (26 Օգոստոս) թէ «թշնամութեանց անմիջական զաղափարը կրնայ այս կայսրութիւնը փրկել ամբողջական քանդումէ» :

Քոչուպէյ 1802ին կ'ըսէր թէ Պոլսը զրաւելու համար Ռուսիա ստիպուած պիտի ըլլայ պատերազմել եւրոպական պետութեանց :

ԽԱՌԱ-ԽԸՐԽԱ

(ՊԱՏԿԵՐ)

— Գոյրեր, ասաց Նունան իրիկուան զէմ բանտի բակում խոնուած կատաղի կիներին : Ի՞նչ բարիք էք սպասում Իզարէի Մէջլիսից, կ'անդ ուղբեր են նրատած : Փաշան եթէ մեզ բարիք էլ ցանկանայ, ո՞վ կը լսէ նրան, Մէջլիսիցը, Ալի էֆենտին, Քիւրքէի պաշին, թէ փոնչի Ալէքը, — արար չէ՞ որ փոստերի հացն ու ալիւրը զարանցն է, չէ՞ որ զրբանք են փոնչիների պաշտպանները, մեր մարդիկներին բանտարկել տուողները :

— Ի՞նչ անենք Նունա բաջի, ո՞վ զուռն երթանք :

— Ես զիտե՞մ. ես որ իմանայի, իսօ փաղոց կ'երթայի եւ աղաթել կ'ըտայի ըտորին, բայց ես ոչ յոյս չունիմ... Էստեղ զուր մի սպասէք, մեզք էք, ձեր երկխոսները տանը սոյամ կ'առորուցին, տուն զարձէք եւ ամէն մէկը առաջ մի կտոր հաց ձարեցէք քաղցածների համար, յետոյ մտածեցէք բանտարկուածներին մասին :

— Բայց բանտարկուածներն էլ սոյամ են... — Ոչինչ, նրանք կը զիմանան, բայց ե -

ԻՆՉՊԷՍ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԵՂԱՅ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Դաժան բախտը, սակայն, ուրիշ բաներ վերադարձած էր ինձի : Աշխատել եւ ապրել պէտք էր : Աղաղակա՞ն զիս ապրեցնելու միջոց չունէր : Ես այդ տարիքիս մէջ աշխատանքի տակաւին անընդունակ էի : Ստիպուեցայ նետուել բախտին զերկը, եւ եկայ հոս, Ֆրանսա : Չէ՞ որ այստեղ զործարաններ կային, ամէն տարիքի յարմար գործ կար, կրնայի աշխատել եւ ապրել :

Եկայ այս երկիրը, հաստատուեցայ Ռոնի եւ Սոնի տեղիքային վրայ տարածուած մեծ քաղաքը, Լիոն : Հոս ալ փրկուեցի իմ նախախրած ջրկապ : Այստեղ ալ առարկութիւն ըրին հասակիս ու կարծ տարատիս : «Պատանեկան Միութիւն մը կազմեցէք, — ըսին, — հոն աշխատեցէք մինչեւ որ մեծնաք, հասուննաք» : Այդպէս ալ ըրինք : 1927ին խումբ մը հասակակիցներու հետ, Թորոս Հերոյան, Յովհ. Հարէլեան, Ջաւէն Տէր-Պետրոսեան, Խնկիկ Կէնճեան, Ասատուր Մարկոսեան, Եղեկիէլ Հերոյան եւ ուրիշ շատեր մօտ երեք տասնեակ հոգի, Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղւոյն Ծրլ. Կոմիտէին հովանաւորութեան տակ, կազմեցինք Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւնը : Այն օրերը, իրօք, ապրած օրերուս ամէնէն եւսուողուն, աշխոյժ եւ քաղցր օրերն եղած են : Մեր մէջ կը տրեք կատարեալ եղբայրական համերաշխութիւն : Բոլորս ալ վառվառ պատանիներ՝ կը վազէինք գործին ետեւէն : Չէինք սպասեր որ «վերջն» գործ ցուցնեն մեզի :

Առանց բացատրութեան ամէն Հինգշաբթի երեկոյ կ'ունենայինք ընդհ. հաւաքօրհներ : Այդ հաւաքօրհները նուիրուած կ'ըլլային ընդհ. ժողովներու, դասախօսութիւններու, եւ որ ինձի համար աւելի շահեկան էր «Գրական երեկոյ»ներու : Ամիսը անգամ մը մեզի երեք - չորս հոգիի վրայ պարտք կը դրուէր, որ զրէկնք մեր նախախրած նիւթերուն շուրջ : Յատուկ ժիւրի մը ընտրութեամբ էր, եւ այդ ժիւրիին ու ներկաներուն առջեւ կը կարդայինք զրի առնուած նիւթերը եւ անոնք մտիկ ընելէ ետք կ'որոշէին Ա. Բ. Գ. մրցանակները : Արամ - Գառօնէ, Բարգէն Աղաբէկեան, Արշաւիր Հարէլեան, Վ. Չուլլեան, Եր. Ճանկեղեան, Թ. Ալիազեան, Պօղոս Թիւրպանեան եւ ուրիշներ, յաճախ մաս կը կազմէին այն քննիչ յանձնաժողովին :

ԽՈՐԷՆ ԴԱՖԻԿԵԱՆ
(Շար.)

Երեկաները չեն կարող : Մեր պարտքն է անմիջապէս ամէնից առաջ մանուկներին կերակրել : Գնանք, զնանք եւ ցրուենք : — Աւելի լաւ է մենք էլ էս տեղ բանտարկուենք մեր ամուսիններին մօտ, սասաց մի կին, քան թէ տուն զանանք եւ մեր մտադաշները սոյամասը տեսնենք : — Ո՞րտեղից պիտի կարողանանք հաց գտնել, ո՞վ կ'օգնէ մեզ, ասաց մի ուրիշը : — Էստեղ միայնով էլ հաց չէք գտնիլ : Գնանք, մեզք են ամեկ երկխոսները : Գնանք ճար անենք, մէկ կերպ զիշերս էլ քնենք, յետոյ խորհենք կ'ուցուայ մասին :

— Նունան լաւ է ասում. զնանք, զըրնանք, մէջ մտան մի քանի հասակաւոր կիներ եւ առաջ ընկան : Հայհոյելով, անիծելով, գոռալով ու զոչելով՝ վերադարձան տուն, յուսահատութիւնից կատաղած :

Միւս օրը՝ արշաւոյսին, միջնապոյին խումբ խումբ հաւաքուած մօտ երկու երեք հազար կին, երկխոս, աղջիկ յարձակուեցին Հաճի Արզալի եւ ընկերու թեան ամբարներին եւ Ալէքի աղի ալքօօլի գործարանի վրայ : Անմիջապէս ահազին քարեր խփելով՝ փշրեցին դռները լուսամուտների երկաթի ձաղերը. մինչեւ արեւի ծագելը բոլոր ալիւրը, ցորենը, կորկոտը, բլլուրը, համարը բոլորը ցրուեցին : Հայ - թուրք, կին, երկխոս, աղջիկ ա -

Պարբերաբար կը սարքէին հանդէսներ եւ ներկայացումներ, որոնք կը պահուէին փայլուն յաջողութեամբ : Յիշատակելի պիտի մնան մեր կազմակերպած Ռաֆֆիի, Գամառ - Քաթիպայի, Միք. Նալպանտեանի նուիրուած «Օրեր» : 1930 Հոկտեմբերին «Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը մեղի, պատանիներու համար եղակի օր մը եղաւ : Այդ օրը պիտի վերջանար մեր «կարճ տարատի» պատմութիւնը : Մենք իբր «այր մարդ» շարքերը պիտի մանէինք, ըման Դաշնակցական պիտի դառնայինք : Կա՞ր աւելի մեծ պատիւ կամ պարգիւ մեզի համար :

Շարաթ երեկոյ մըն էր : Երրորդ թագապետարանի սրահը կը տքր յորդահոս բազմութեան մը ծանրութեան ներքեւ : Սրահին մեծ դռնէն մինչեւ վարը, աստիճաններուն տակը, վրայ - վրայի սեղանաւոր էին հանդիսականները : Տօնակատարութեան կը նախադասէր Ընկեր Վ. Չուլլեան : Օրուան բանախօսը — նորապիւրներու «Կնքահայրը» — էր ընկեր Ս. Վրացեան : Երկու տասնեակ պատանիներ էին (փոքրերը դուրսը մնացին), զրեթէ միաձեւ հագուած, իւրաքանչիւրին վիզը Դաշնակցականի սեւ փողկապ, կարգով շարուեցանք բեմին վրայ ժողովուրդին զիմաց :

Չեմ յիշեր որ աղկէ աւելի խոնդալտ հանդէս տեսած ըլլամ : Չեմ զիտեր թէ ընկեր Սիմոն Վրացեան ուրիշ վայր, ուրիշ սոթիւս այդքան հոյակապ եւ խրախուսիչ ճառ մը խօսած է : Մեծ սրահը անվերջ, անդադար կը թողար ծափերու եւ ուրախածայն բացականչութիւններու արձագանդով : Պատանիներուս այտերը խնձորի պէս կարմրեցան անվերջ համբոյրներէ եւ շոյանքներէ :

X

Այդ օրէն ի վեր Դաշնակցական եմ : Դաշնակցական եմ սրտով, հոգով, ալիւր եւ մանաւանդ հաւատքով, այո, հաւատքով : Հաւատք մը, որ իր մէջ կը պարփակէ եւ թուրք եւ խոսք... Այս երկար տարիներու ընթացքին շատ տաք ու պաղ բաներ տեսայ թէ կուսակցութեան ծոցին մէջ, թէ կուսակցութեան զօրս : Բայց, իմ հաւատքս ու հաւատամքս զէպի Դաշնակցութիւնը ստորակէտ մը անդամ չկրցայ խախտել : Վասնզի պաղափարը կրօնք է ինձի համար եւ կրօնքը ամէն կրօն է հաւատացեալին համար :

Տեսայ արեւոտ օրեր, տեսայ եւ ահարկու փոթորիկներ : Մրրիկը ցնցեց մեր ճիւղերը, մեզմէ խլեց բազմաթիւ կանանց տերեւներ, ինչպէս եւ փտած ճիւղեր : Բայց ծառը մնաց կանգուն՝ աւելի քան հաստատուն : Այսօր, 76 տարիներու մէջ աճած այս ծառը, հակառակ «Չարքեր»ու

մէն մէկը մի մի տողաւ շարակած՝ տուն էր վազում եւ դարդակերպ յետոյ, կըրկի վերադառնում աւարի տեղը : Մէկ երկու ժամի ընթացքում մօտ Հինգ հազար սոմար ցորեն, զարդակուեցան : Ուստիկանները եւ զիշերապահ զինուորները իրանք էլ էին օգնում թշուառներին, իւրանց աներն էլ որոշ մաս էին տանում : Արեւը զեռ չզոգացած, երբ արդէն շուն մարանները բոլորովին խտակուած էին, կրակ տուէր ամբարներն ու գործարանը բոցերի մատնեցին :

— Թող էլի չինեն ամբարներ, արաղի գործարաններ, դոռում էին պատանները, թող էլի հացը թանկացնեն, անհոգի անխիղճները :

— Արեւակից առաջ մենք լուսաւորեցինք քաղաքը, դոռում էր մի ուրիշը : — Թող էլի զան խառս - խրխա հաց - ցընեն իրանց աղջիկներին, հարձերին ու պախիկներին, դոռում էր Նունան : Ալի էֆենտին Հաճի Արզալի, Ալէքի եւ կնքներին հրեհհալարը հասնելը, կրակն արձարձուէլ էր եւ ոստիկանութիւնը չունենալով հրէջ մեքենաներ՝ չկարողացաւ հրեհհալ առաջն առնել : Երեկոյնները մինչեւ հիմունքը այրուեցան, մոլոր դարձան :

ԱՏՐՊԵՏ

(21 Շար.)

Հ Ա Յ Ա Ս Ս Ա Ն

ԳՈՐԻՍԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Գորիսի դատապարտական թանգարանը...

Չնայած իր անբարեբաղիտության...

Ուղարկու է Սասնեան ժամանակա...

Սասնեան ժամանակա թանգարանը...

Հաղորդանք վանքերուն վերաբերեալ նիւթերը...

ՆՈՐ ՅԱՅՆԱԲԵՐՈՒՄՆԵՐ

Կրակապաշտներու սրբալուսի մը յայտ...

Մեհանիւն վայրին մէջ երեսուն հաս...

Մեհանիւն վայրին մէջ երեսուն հաս...

Մեհանիւն վայրին մէջ երեսուն հաս...

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆՈՒԹԻՒՆ »

ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ

Լոյս տեսաւ Հայաստանի բնութեան պահպանութեան...

Հաւաքածոն կը բացուի « Հայաստանի բնութեան...

Սարեանի ջանքերով բնակարարին սեռը մեծ բարձրութեան...

« Հայրենիքը զարգարենք անտառ - այգիներն »...

Բուսարանական հիմնարկութեան Սեւանի բաժնին վարչը...

Կան նաեւ ուրիշ շահեկան յօդուածներ:

Տեղեկատուութեան կը պարզուի թէ ներկայիս...

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒԻՐՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Հայ գաղութը երկու հարյուր...

ՀԱՆՔԱՅԻՆ Ջուրերու Անդրկովկասի մասնադէտները...

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Ֆրանսայի ծանօթ նրկարիչ Գառուի...

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ բացուեցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ...

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ խաղողի արտադրութիւնը եղաւ 7132...

ԱՐՈՒԵՍՏԻ հիմնարկութիւնը նուէր ըստացաւ վաթսուն...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժամանած ամերիկացի գրասարկիները...

ԹՈՒՆՈՒՉ մեկնեցաւ Վարդգէս Ռաշիդեան, որ անուանի...

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՅԱՌԱՋ»

ՆԱԶԱՏՈՒԻ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՃԵՊԱՆԿԱՐՆԵՐ ԱՆԳՒԻԱՅԻՆ

« Սով. Արուստ » ամսագրի մէջ կը կարդաք...

... Անդրկովկասի քաղաքները կորած են կանաչի մէջ...

Բայց գերագոյնը նկարչի համար, ի հարկէ, Անդրկովկասի թանգարաններն են...

Շտապ, շտապ անցնում էի Բրիտանական թանգարանի սրահներով...

Լոնտոնից մեկնելուս նախօրեակին նորից դնացի աղջիկ...

Հետաքրքրական էր իմ մի այլ հանդիպումը. Ակրոպոլիսը...

Ու հիմա մտածում եմ, արդեօք հնարուր չէ նոյնաման...

Ինչպիսի մեծ ու շնորհակալ դործ կատարած կը լինին...

ՆԱԶԱՏՈՒԻ ԵՍԱՅԵԱՆ

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

նակ անցնելու համար, խօսելով իր թիկնապահ զինուորականներուն հետ:

Երեք օր ետք պատահեցաւ այնպիսի դէպք մը, որ ճշմարտան ըսելով, շատ մտառանջեց եւ չափազանց հետաքրքրեց զին:

Իր թուրքերանութեամբ ծանօթ թերթը, Միլիթար Վոլտեկալաք, յօդուած մը հրատարակեց, պատմելով թէ Սաքսոնիոյ Ֆրէա. Աւիուստը եւ սիրուն Իշխանուհի Լուիզը ծանրախիչ միջադէպ մը ունեցած են իրարու հետ:

Այդ իրողութիւնը մեծ աղմուկ հանեց եւ պարտադրեց շրջանակներու մէջ անվերջ բամբասանքներու նիւթ հայթայթել:

Երբուհի Փօն Տօնաուշթաֆ որ այն ատեն Կայսեր արարողական էր, իր ամբողջ լեզուազրկութիւնը ի սպաս դրաւ Գահաժառանգուհի Լուիզի մասին պատմուած արտակարգ եւ դժբախտ պատմութիւնները տարածելու համար:

Այնպէս որ խիստ տարօրինակ թուեցաւ ինձի իրաց այս կացութեամբ, Նորին Վեհափառութեան այցելութեան հրաւիրուելը՝ կեղծիքի եւ փտութեան օժտի փոքրամի մէջ:

Նոյն օրը ցերեկէն ետք, պահանջներու փոխանակութեան քիչ ետք, դրով դրամ դրած էի սենեակին մէջ որուն պատուհանները կեղբորական բակին վրայ կը նայէին, երբ լսեցի որ պահակը մեծ իրարանցումով դուրս ելաւ:

Հասկցայ որ Կայսեր յանկարծ վերադարձած էր Հուպերթուսթօքէն:

Տաք վայրկեան ետք հետաձայնիս դանդաղ հնչեց: Կը հրամայուէր անմիջապէս Կայսեր առանձնասենեակը երթալ: Ինձի ծանօթ այդ սենեակին մէջ կը տիրապետէր բաց կանաչ գոյնը: Այդ դոյնով մետաքէ դամասկեան կերպասով մը ծածկուած էին բոլոր կարասիներն ու պատերը որ այնքան դաւաղութեանց ու մեղեմալութիւններու ունկնդիր եղած էին: Իր թանձր եւ կրկնաձև վարագոյնները պատուհաններուն եղբրքին ամփոփուած էին դարձեալ նոյն բանը երկրներով:

Ներս մտած պահուս, բարկացած վիճակի մէջ տեսայ Կայսրը: Վերադարձած էր իր կամակատար խորհրդակից Լէօլայնի հետ որ սեղանի մը առջեւ կեցած աչքին ծայրով կը դնէր Գայլը որ կալանաւոր ստիւժի մը պէս կ'երթեկէր սենեակին մէջ:

Ակնապաշտ բարեւ մը տուի, եւ, սովորութեանս համաձայն, իր հրամաններուն սպասեցի լուսութեամբ: Բայց Նորին Վեհափառութիւնը այնքան տարուած էր որ չանդարդարձաւ իսկ ներկայութեանս եւ շարունակեց անձնատուր ըլլալ մուրացի մը ճշմարիտ պոթիլումին: Վերջապէս կեցաւ յանկարծ, կրթնելու համար կըրեայի պատեանի մը վրայ խեցեհիւսուած ընտիր ստարկայի մը, որ դորձ մարմարի

մը վրայ շինուած Պուլի մեծ նամակարան մըն էր եւ որուն մէջ կը պահէր իր պաշտօնական գրութիւնները, եւ ամբողջ ուժով պոռայ:

Եթէ կարդաք Փօն Հէօնչարօսի տեղեկագիրը... խաղալիկ են ըրեր զիս... Եւ դուք Լէօլայն, դուք զիսէք ատիկա: Ըսուեցաւ որ կին մը, քահանայ մը, կարդ մը մարդոց հասարակ մէկ խօսքը, ի զօրու պիտի ըլլան ինձ համար, դէմս ելլալը կայսրութեան ամենաբարձր աստիճանին բարձրացնելու համար: Այդ անարդ Հարախը յանգեցրէր է այդ բանը գրել իր կաղամբի տերեւին մէջ: Լաւ, լաւ, կը տեսնուինք: Պէտք է որ այս կինը...

Կայսրը չաւարտեց: Նոր անդրադարձած էր ներկայութեանս: Իսկոյն փոխուեցաւ իր շնչան ու խօսելակերպը: Հեղինատօք, ըսաւ ինձի հանդարտած ձայնով մը, ես... ես կը փափաքեմ որ մասնաւոր նամակ մը տանելու համար Տրէդարն, երթաք: Նամակը կէս ժամէն պատրաստ կ'ըլլայ: Մարդու բան մի ըսէք ձեր մեկնումի մասին, իսկ վերանդարձին գտէք զիս ժամը... (տիկնարկ մը նետեց անապատայինձէ փոքր ժամացոյցին որ կը դառնէր բուխրիկին վրայ երկու հիանալի բազմաթիւ աշտանակներու միջեւ) ժամը չորսին: ՌԻՎԵԼՄ ԼԸ ՔԻՅ (Շար.)

ԳԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի «Սիւս-մանթո» խումբին:

Կիրակի (Նոյեմբեր 6), կէս օրէ ետք ժամը 15էն մինչեւ 20, Ազգային Տան սրահը, 295 Բիւ Պուալո:

Կը նախադասէ Ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ Կը խօսի ընկերները ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՏՔԵԱՆ:

Ուղերձ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ պատշաճ յայտադիր, կ'արտասանեն ու կ'երգեն Նոր Սերունդականներ, Ա. Ալբուրնեան, Հ. Կէնեան, Վ. Սահակեան:

Կ'երգէ նաեւ Օր. Լ. Քեօմիւրեան:

Ձութակի ընկերակցութեամբ Պ. Արքախանեանի եւ ընկ. Պէրպլեանի:

Հայկական տոճմիկ պարեր Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ:

Հանդէսէն ետք խնջոյք, ճոխ պիւֆէ:

ՄՈՒՏԻՐ ԱՉԱՏ Է

X

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գաղանկցուքեան 76րդ տարի - դարձը կը սօսուի, հովանաւորութեամբ Քրիստափոր կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի:

Այս Շարաթ երեկոյ ժամը 20-30ին, Քաղաքապետարանի թատերասրահը (Թէ-աքր Միւնիսիպալ):

Կը նախադասէ Ընկ. ԼՈՒՍԱՐԵԻՆԵԱՆ (Վիլէնէն):

Կը խօսի (Հայերէն եւ Ֆրանսերէն) Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՏՔԵԱՆ (Մարտէյլէն):

Մենք Տիկին Էօֆուրեան (Վիլէնէն) եւ մենք Տիկին Կարապետեան (Տէսի - նէն):

Գեղարուեստական բաժին, երգ, նուազ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: (Ձերմութիւնը ապահովուած է):

X

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 13ին:

LE COMITÉ DU PRIX BRÉMOND avec la collaboration de la FONDATION GULBENKIAN Organise Une exposition de Peinture DADERIAN Jusqu'au 9 Novembre GALERIE 9 9, Rue des Beaux-Arts — PARIS (6e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԻՈՒՆԻ

ԱՉԱ ԵՍ

ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՑԱՉ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱՅՈՒՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵ - ԶՈՒՆ ԻՐԲԵԻ ԳՐԻՉ ԿԸ ԳՈՐԾԱՅԷ ԿԱՏՈՒՅՑ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, - ԿԱՂԱՄԲԱՎԱ - ՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՅՑ:

Գին 15 Ֆրանկ

Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ Հասցէով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆԻ

ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Ե. Հաստը)

Բովանդակութիւն. - Հայաստանի հանրապետութեան շրջանը - Յեղկոմի Իշ - խանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ի նախօրեակը:

Յաւելուածներ: Պատկերագրող, 360 մեծադիր էջ, լաքակապ:

Դիմել՝ Հրատ-Սամուէլեան Գրատուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ կաշի փարիզի մասնաձեւը կը կազմակերպէ թատերական ներկայա - ցում մը Ֆրանսիոյ սրահին մէջ Յունուար 28ին: Մեծ պատրաստութեան մէջ է փի - լոս Վ. Օլիֆի «ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ»:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

X

Աստուածաշունչի հայերէն տպագրու - թեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոփէնի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ ե - րեկոյ ժամը 21ին: Մանրամասնութիւնն - րը յառաջիկային:

X

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէյլի մասնաձե - ւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ու - նենայ Գեղեցիներ 10ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

X

Կապ. կաշի Լիոնի մասնաձեւը տա - րեկան պարահանդէսը Գեղեցիներ 3ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

X

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Հ. Մ. Ը. Մ. Ե. «Արծի» մարզական Միութեան պարահանդէսը Նո - յեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալբամարայի սը - րահին մէջ:

X

Հ. Բ. Ը. Միութեան փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը, ընդհ. խնդրանքին վը - րայ, Բ. անդամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը Ղերասան ՔՐԱՅՕՇԻ «ՈՒՆԻՉԱՆ» թատերգութեան, Գեղեցի - րեք 6ին, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20-45 - ին, Թէաքր տէ գ'Առի մէջ, 66 Բիւ տը Ռոշըրուա:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

X

Սկաուտական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէյլի Հայ Արե - նոյններու: Կիրակի 25 Գեղեցիներ, ժա - մը 16ին Սալ Մարգրիտ, 88 Բիւ տ'Օպաներ:

X

Գեղեցիներ 31ի, Ամանորի Յայդօնը (Ռեվէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աղջ. Միութեան կողմէ, Ի նպատակ Կրթ. գործին: Մանրամասնութիւնները յետա - գային:

X

Ս. կաշ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին:

Կ Ո Չ

ՏԻՎՐԻԿԻ ԵՒ ՇՐՁԱԿԱՅ ՀԱՅԱՐԵՆԱԿ ԳԵՂԵՐՈՒՎԵՐԱՊՐՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Խումբ մը Տիվրիկցիներ, քաղաքէն ու ղեկերէն, ժողով գումարելով Մարտէյլի մէջ, յանձնախումբ մը կազմեցին, շրջանի նահատակներուն ու հայրենիքին յիշա - տակը համեստ հատորով մը պատմու - թեան յանձնելու համար: Այս առթիւ բոլորիք բարոյական ու նիւթական աջակ - ցութիւնը կը խնդրուի, զրկելով ձեր ձը - նընդամասը շուրջ մանրամասն տե - ղեկութիւններ, ջարդերու նկարագրու - քիւնը, ազգագրական նիւթեր, պատկեր - ներ, նախընտրաբար երկրի տարազով, ե - թէ կան, բոլորիք քաղաքները եւ Բ՞նչպէս ազատիլը՝ համառօտակի:

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտասպել:

Յանձնախումբի հասցէն է. - Y. ZARTARIAN Villa Erévan Avenue Rampal, St. Julien 13 - MARSEILLE (12e)

ԸՆԹԱՅԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍՍԿԱԳԻՆ

ՄԷՋ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Table with 3 columns: Item name, Price, and Quantity. Items include ԿԱՂԱՉԻ, ԶՆԱԿԵՐՍ, ԿՐԱԿԱՆ, etc.

Այս գինքը մէկ ամբողջ հրատարակիլի եւ ճշմարտութեամբ ծառայելու պ - դերու համար եմ, չարքոյ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առևտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններում կամպ գինի վարչութեան:

Հ. Յ. Գ.

ՓԱՐԻՉ. - Հ. Յ. Գ. Բաֆֆի խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Պարտաւորել ներկայութիւն:

TRESORS DE LA PEINTURE JAPONAISE du XIIe au XVIIIe Musée du Louvre du 4 Novembre au 31 Décembre

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ Ապրիլ 16ին ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵՆՍ ԱՄՓԻԹԵԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՈՂ Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ աւրէ՛ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վը - րայ:

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՀԱՅ ԲՈՅԺ ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԻՐ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ Խմբ. Շ. ՆԱՐԻՈՒՆԻ

Ճոխ բովանդակութեամբ, հետաքրք - րական, ամէնուէ, օգտակար, - Առողջ - ներք բժշկներուն դէմ (Խմբ.): Տոք - թէօր, շատ կալ ունիմ (Տոք. Պրոնտէ): Դարձեալ շաքարախտի մասին (Խմբ. Սալ - տառնի): «Կարմիր երակներ» հիւանդու - թիւնը (Տոք. Ալբանի): Մեղքերը և - տամբը (Տոք. Շախէն): Մարդոց հա - սակը կ'երկարի (Փոք. Լաւի): Անկից կազմը (Տոք. Արքանալ): Ոճրագրու - թիւնը (Հայ - Բոյժ): Ալբու եւ սուրճ (Տոք. Սերպեան): Ապակի շի - ուած մարդիկ (Տոք. Շ. Օնա): Թո - քայտ եւ յղութիւն (Տոք. Բուպու - ֆեան): Միւսնի մասին (Յ. Սեփէ - ֆեան): Կարգացէք կօշիկ դնել առաջ (Տոք. Շ. Այվազեան): Բժշկ. Բառ - րան (Տոք. Քալանթարեան): Երբ կ'ու չէ ծնած ձեր դաւակը (Մեմ - Հայրիկ): Ծովը... դեղարան (Տոք. Իրիւկեան), Սրտին երկտրական հոսանքները (Տոք. Պրոնտէ): Կը ցաւի սրտիս վրայ (Տոք. Աշեան):

Ահա պարբերաբար մը, զբաղան, պատմական, զիտական ծանօթութիւնն - րու հարստութեամբ ընթերցանութիւնը հաճելի:

Ո՞ր ընթերցողն է որ օգտուած չէ, վը - ճարելով 15 Ֆրանք տարեկան բաժնեկի - մը:

Բաժանորդագրութեան պայմանները եւն. -

ՀԱՅ - ԲՈՅԺԻ տարեկան բաժնեկիւնը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 Ֆրանք, արտա - սահման 5 տոլար:

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջիկայ» խմբագրատան հասցէով:

Ch. Aivazian 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այլի Տիկին Իսկուհի Զայուքերեան եւ զաւակը Դանիէլ Վարուժանի իրենց շնոր - հակալութիւնները կը յայտնեն ամէն ա - նոնց որոնք անձամբ, ծաղիկապակով, նը - լիրատուութիւններով եւ նամակով ի - րենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին ի - րենց ամուսնունի եւ հօր ողբացեալ ՎԱՀԱՆ ԶՊՈՒԲՔԷՐԵԱՆԻ մահունան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէնթ Անթուանէն Համբարձումեան ըն - տանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղիկապակով կամ զբաւոր ցաւակցու - թիւն յայտնեցին ԿԱՐԱՊԵՏ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ կսկիծալի մահունան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Պայրամեան իրենց սիրելի թոռնիկին՝ փոքրիկն Վարուժան Պայրամեանի, կառքի արկածէն անմասն ազատուելուն առթիւ 25ական Ֆրանք կը նուիրեն, Կարմիր եւ Կապոյտ կաշիներու եւ Հայ Մշակոյթի Տան:

Իսկ Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ ալ, իրենց սիրելի ննջեցեալներուն եւ համայն Պայրամեան զերգատանին հողոյն հա - մար 25ական Ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Եկեղեցւոյ, «Յառաջիկայ» եւ «Հայ-Բոյժ» թարգմանչան:

(Ստանալ «Յառաջիկայ»):

ՆՈՒԷՐ

Նոր Սերունդի Առնուլի - Մարտէյլի խումբը «Հայաստան»ին կը նուիրէ 15 Ֆրանքի նուէրը զոր շնորհակալու - թեամբ ստացած էր Պ. Կարօ Երանանէն: (Ստանալ «Յառաջիկայ»):

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Երոզայի Հայ Ուս. Միութեան Փարի - ղի մասնաձեւը վարչութիւնը հաստատած է մասնաոր սպասարկութիւն մը՝ Փարիզի հայ ուսանողները ընդունելու, անոնց բը - նակարան ու աշխատանք հայթայթելու եւ ուսումնական ցուցմունքներ ընելու նը - պատակով: Հեռագրեալ 207-12-04, ամէն օր ժամը 20էն 21:

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ու - սանոցական մասնակի գործեր կրնան տը - րամաղրել թող նոյնպէս հեռագրեն Վե - րոյի շալ թիւին:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵԱՆՆԵԱԿ

Գրասենակը բաց է Շարաթ օրերը ժա - մը 15էն 18: Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (Երրորդ յարկ, 17 Բիւ Պիլո, մեթրօ Բատէ):

ԹԻԻԵՐ ԵՒ ՅՈՅՍԵՐ ԿՈՄՍՈՅՆ ԹՈՒՐԿԻՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Գ.

Անցեալ Յունիսի 12ին Պորճ. Միու-թեան մէջ տեղի ունեցան Գերագոյն Պոր-ճըրդի ընտրութիւնները : Երանք ոչ մի ակնկալութեան, սպասումի կամ յոյսի առիթ չէին կարող տալ, որովհետեւ 1936 Նոյեմբեր 26ին Սթալինի ղեկուցմամբ եւ խորհուրդների ճիշդ համապատասխան հաստատուած սահմանադրութիւնը շարունակուեց քանի որ պահուելու ընտրութիւնները ձեւական բնոյթը : Ի՞նչ «ընտրութիւն» կարող է լինել այնտեղ, ուր իշխող կուսակցութիւնն ամէն մի ընտրական շրջանում զննում է իր միակ թեկնածուն եւ պարտադրում քաղաքացիներին հարելին առ հարիւր նպատակով քուէ տալ նրան :

Այդ ձեւով «ընտրուած» Գերագոյն Պորճըրդն էլ անշուշտ զուրկ է արժէքի : Տարեկան մէկ կամ երկու անգամ 3 - 5 օր նստաշրջանի հաւաքուելով նա ուրիշ բան չի անում, քան բաց ձայնա-տուութեամբ, միակամ ու «զերագոյն» ծափահարութիւններով ընդունում այն առաջարկները, որոնք ներկայացուած են իրեն երկրի իրական իշխանութեան՝ 12 անգամից բաղկացած կուսակցական Պոլիտ - Բիւրոյի կողմից : Այս սեղմ դիտու-ղութիւնը բաւ համարելով խորհրդային ընտրութիւնների մասին ըստ էութեան, մենք կ'օրէնք կանգ առնել յաճախակի հրատարակուող այն թուերի վրայ — հաս-մայեցական կամ դաշնակցային հանրա-պետութիւնների Գեր. Պորճըրդների վե-րանորոգման առթիւ, — որոնք վերաբեր-ում են 18 տարեկանից վեր ձայնատու քաղաքացիների քանակին եւ բնորոշում են ժամանակահատուածի մէջ ժողո-վուրդների, ուրեմն եւ Հայութեան, հաս-տակաւոր ընթացքը : 1947ից աւելի ետ չենք զննում, որովհետեւ մինչ այդ խոր-հրդային մարդիկ անցան այնպիսի դա-հավէժ հանգրուաններով՝ մաքրարդ - ծում, ապակուրակացում, հողերի համայ-նացում, գանդուածային աքսոր, պատե-րազմ, աւեր ու դալի, որոնք խաթարում են ազգաբնակչութեան վերաբերեալ թուե-րից որեւէ բանաւոր եզրակացութիւն հա-նելու տրամաբանութիւնը : Մինչդեռ վեր-ջին երկու տասնամեակները, մանաւանդ ապաստանիւնացումից յետոյ, անցան խա-ղաղ ու զրեթէ բնականոն պայմաններում : Ասում ենք զրեթէ, որովհետեւ այնուա-մենայնիւ Պորճըրդի Փանթէզին պատճառ-դարձաւ երկտասարդութեան դանդուա-ծային փոխադրման Պորճ. Միութեան եւրոպական մասից ու Կովկասից զէպի անդրկասպեան երկրները խաղան հողե-րը՝ հակառակ ղեկավար մարմինների ընդդիմութեան (*) :

Թէեւ մեր միտքն ու սիրտը զբաղուած են Հայութեան կենդանի ուժի բարեշրջման կամ էվոլյուսիոնի հարցով, բայց համե-մատութիւնների հետաքրքրութիւնը թե-րադրում է ուրուագծել Պորճ. Միութեան ընդհանուր պատկերը վերջին քսան տա-րիներին :

Միութեան հանրապետութիւններ - ըում, ցուցակների մէջ մտցրուած ընտ-րողների թիւն էր հազարով կորացրած .

9 Փետր. 1947	12 Յունիս 1966	Թուական յաւելում
Ռուսաստան	59,652	80,172 20,520
Ուկրայինա	21,554	30,534 8,980
Բելոբուս	4,436	5,462 1,026
Ուզբեկստ.	3,368	5,135 1,767
Ղազախստ.	3,554	6,545 2,991
Վրաստան	2,056	2,706 650
Ատրբեյջան	1,498	2,250 752
Լիտվանիա	1,510	1,929 419
Մոլդավիա	1,297	1,957 419
Լատվիա	1,327	1,612 285
Տանիկուստան	780	1,216 420
Հայաստան	713	1,133 420
Էստոնիա	804	901 97
	104,000	144,000 40,000

Եթէ այս ցուցակի դաշնակցային հան-րապետութիւնները բաժանենք մօտաւո-րապէս միատարր շրջանների, մենք կ'ու-նենանք բերուած թուերի հետեւեալ մի-ջինը :

Յաւելում — Սլաւներ՝ Ռուսաստան ,

(*) Առաջին իսկ օրից Միկոյեանը խտ-որէն դատապարտեց իր մտերիմ ընկերոջ այդ մեղմարկը :

Ռուսիա չի փափաքիր թուրքերուն եւ - ըրողայէն հեռանալը, թուրքերուն Անա - տուր փոխադրուելը . « թուրքերուն Փո-քըր Ասիա խտացումը պիտի սանի թուրք վերակենդանութեան մը, պիտի ըլլայ վը-տանդ մը ուսու հողամասերուն Կովկասի եւ Անդր - Կովկասի մէջ » : Եթէ թուրքիա կոտորուի, իր կայսրութիւնը պիտի բաժ-նուի իշխանութեանց միջեւ կամ անկախ պետութիւններ պիտի կազմուին : Երկու հարցերն ալ զօրաբարութիւններ պիտի ու-նենան, բաժնուող պետութիւնները վը-տանդաւոր մրցակիցներ պիտի ըլլան Ռու-սիոյ, ուսու առեւտուրին համար անհրա - ժեշտ նեղուցներ կարելի պիտի ըլլայ ստանալ միայն մեծ զոհողութիւններով : Մարտիլիոյ Առեւտրական Սենեակը Փը - բանայի արտաքին քաղաքականութեան վրայ ազդեցութիւն ունէր :

Անդրիոյ դեսպանը սուլթանին կողմէ իր առաջին ընդունելութեան կը յայտարար - ւէր, թէ Մեծն Բրիտանիա «բարեկամ եւ դաշնակից» է թուրքիոյ եւ Բրիտանիայի թագին շահը կը կայանայ թուրքիոյ ամ-բողջականութեան մէջ :

Ռուս վարչապետ Նեսեյրոտ ֆեթեր - պուրկի մէջ զուսմարուած ժողովին կը -

Ուկրայինա, Բելոռուսիա 36 առ հարիւր, Լիտվա, Լատվիա, Էստոնիա 22 առ հա-րիւր, Վրաստան, Ադրբեյջան, Հայաս-տան 43 առ հարիւր, Անդրկասպեան եր - կիրներ, Ուզբեկստան, Ղազախստան, Ղըրղըզստան, Տանիկուստան, թուրքէնիս-տան 64 առ հարիւր եւ որեւէ խմբի չը - կըցուած Մոլդավիա յիսուն առ հարիւր :

Երկրորդ համաշխարհային պատերազ-մին Գերմանիայի արշաւանքից խտորէն տուժեցին ամբողջովին զբաւուած Բելո - ռուսիան, Ուկրայինան, Բալթիան երկիր-ները եւ մասամբ Ռուսաստան :

Պաղատութեան հաստատուելուց տասը տարի յետոյ, 1956 թուին, առաջին եր - կուսի ազգաբնակչութեան քանակը մնում էր զգալի չափով պակաս 1940 թուի քա - նակից : Յաւելում չունէին Բալթեան հան-րապետութիւնները որոնք աւելի քան երկու տասնամեակ ծաղկեցին իբրեւ ան - կախ պետութիւններ, բայց 1940 թուին Սթալին, իբրեւ բարեկամ Հիթլերի, ա - նարպէլ բռնազրուակեց եւ խորհրդայնացրեց նրանց : Այդպիսի մի փոփոխութիւն մեծ բռնակալին օրով չէր կարող մարդկային ծանր կորուստ չպատճառել այդ փոքր ազգերին :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (Շար.)

ԽԱՌԱ-ԽԸՐԽԱ

(ՊԱՏԿԵՐ)

Այդ միջոցին փուլ եկող ամբարների կրակակոյտերի մօտ չորս հինգ հարիւր կին շրջապատեցին Ալի էֆէնտիին ու ըս-կիւնցին սպանուելով պահանջել իրանց բանտարկած ամուսիններին, իրանց որ - դիներին, եղբայրներին : Հաճի Արզալն ու Ալէքը երկիւղից թողին, փախան :

Միայն Ալի էֆէնտին էր, որ մնում էր այդտեղ : Գունատուած կանանց սպառ - նալիքներից վախենալով, որ չլինի թէ՛ սոված ամբար կատաղութիւնից իր տան վրայ էլ յարձակուի, նա չըլտէր, թէ ինչ անի : Եւ արդէն մոտացել էր իր զործա-րանը, իր տեմարանները, նա միայն մը-տածում էր իրան եւ իր ընտանիքին ըս - պանացող վտանգի մասին : Յանկարծ նրա աչքերի մէջ վճռականութեան կայծ երեւց, նա դառ խորամանկութեամբ ելք : Մի րոպէ չանցած՝ նա տանում էր այդ հարիւրաւոր կանանց իր ետեւից Սա - բայ փաշայի մօտ, նա պաշտպան էր հանդիսացել այդ ամբարին եւ առաջն ընկած զննում էր կատաղութեանը հա - մոզելու, որ արձակէ բանտարկուածնե - րին :

«Սոս. կայսրութեան քայքայումը հակառակ է Ռուսիոյ շահերուն, ուստի նպատակաւոր խաղաղութիւն մը կ'մտնու - է » :

« Տկար թուրքիա մը աւելի կարեւոր է Ռուսիոյ համար, թերեւ կրնանք վերջին հարուածը տալ իրեն, բայց ուսու պաշտ - պանութեան տակ զրուած միապետութիւ - նը աւելի պատշաճ է առեւտր. եւ քաղա - քական շահերուն քան ամէն յարմար - ցում, որով Ռուսիա ընդարձակուէր կամ Օսմ. կայսրութեան տեղ բռնել տալ պե - տութիւններ, որոնք պիտի չուշանային մրցելու Ռուսիոյ հետ ուժով, քաղաքա - կրթութեամբ, ճարտարաբանութիւնը եւ հարստութեամբ » :

Ռուսիա համաձայն չէր ուրեմն խան - դարելու արեւելեան հաւասարակշռութիւ - նը : Ամբողջ դար մը ուսու քաղաքականու - թիւնը վերի խոստովանութեան մէջ է . (Տը Մարթէս, Լա Փոլիթիք Ռիս տալ լա Գեպարն տ'Օրիան) :

Նեսեյրոտ 1829 Փետրուար 4ին կը պա - տասխանէր Փոլիսիւրքի . «Ընդունելի չէ թուրքիան եւրոպական երաշխաւորու - թեան տակ առնելու ծրագիրը : Օսմ. կայսրութեան վտանգները ներսէն եւ դուրսէն են : Հողային ոչ մէկ երաշխիք կրնայ պաշտպանել թուրքիան ներքին վը - տանդներուն դէմ, արտաքին վտանգն ալ Ռուսիայէն կուզայ, ուստի՝ զուշական միջոցներ առնելու է ինքն իր դէմ » :

Նեսեյրոտ 1830 Փետրուար 12ին կրկին կը բացատրէր ուսու քաղաքականութիւնը օսմ. կայսրութեան հանդէպ . «Թուրքիոյ հետ մեր յարաբերութեանց նպատակը յայտնած ենք Ազգայնապետի մէջնա - զրով : Ոչ մէկ զօրաբարութիւն ունէինք Պոլսոյ վրայ քալելու եւ թուրք կայսրու - թիւնը շրջելու : Ոչ մէկ պետութիւն պի - տի ընդդիմանար, ոչ մէկ անմիջական վը - տանդ մեղի պիտի սպանանար, եթէ մենք վերջին հարուածը տայինք օսմանեան միապետութեան Եւրոպայի մէջ : Եւ սա - կայն այս միապետութեան Ռուսիոյ պաշտպանութեան տակ մնալը, եւ մեր փափաքները այնուհետեւ կատարելը աւե - լի նպատակաւոր էր մեր քաղաքական եւ տնտեսական շահերուն քան որեւէ նոր կարգադրութիւն, որ մեղի պիտի պար - տաւորէր կամ աւելի ծաւալելու կամ օս - մանեան կայսրութեան տեղ կազմելու պե - տութիւններ, որոնք պիտի չուշանային մրցելու մեղի հետ զօրութեամբ, քաղա - քաբարութեամբ, ճարտարաբանութիւնը եւ հարստութեամբ » :

1829ի վերջերս Ջօր. Բիշոփն կը հրա - տարակէր զըրթոյ մը յորով կը հրաւիրէր Ֆրանսայի, միացնել Պեթիան, փոխարէն Ռուսիոյ ձգել թուրքիան : Նման ծրագրի մը մասին այդ առեւ կը վիճէին լրջօրէն Փոլիսիւրքի նախարարութեան մէջ : 1829 Սեպտեմբերի նախարարներու նիստին մէջ Փոլիսիւրք կարգաց յուշադիր մը : Դիմա - ղով էր Անդրիոյ ծովային տիրապետու - թեան, Ֆրանսան ստանալու էր Պեթիան, փոխարէն Ռուսիոյ ձգելու էր զանուրեան

Փաշան կանգնած էր դրան առաջ. զըր - դուած կանանց ձայններ լսելով, նա ըլ - դում էր, որ դեռ ուրիշ շարիքներ են ըս - պասում քաղաքին, եւ իսկոյն լսելով Ալի էֆէնտիին հրամայեց անմիջապէս արձա - կել բանտարկուածներին :

Բայց կրած վնասներից զայրոյթով լըց - ուել էր Ալի էֆէնտիի սիրտը . չկարո - դանալով իր կատաղութիւնը թափել փը - ունջիներին եւ ուսմիկ ժողովրդի վրայ, բոլորի վրէժը նա առաւ Հաճի Արզալից, որի դէմ արդէն զրդուած էր Խօմէրի պատճառով : Որպէս պաշտօնակազմ, որ - պէս նահանգական վարչութեան անդամ, Ալի էֆէնտին իրաւունք չունէր ընկերա - կան պայման կապել Հաճի Արզալի հետ՝ ալիւրները զննելու եւ ցորեններն ամբար - ընելու : Նա ապահովութեան համար որոշ գումարների մուրհակ էր առել Հաճի Ար - զալից : Դեռ ամբարների մոխրի տակ չէին հանդէլ կայծեր, նա փոխանակ վնասներն ընկիւնը հետ բաժանելու, այդ մուրհակներով փողերը պահանջեց եւ զը - բուեց Հաճի Արզալի բոլոր շարժական եւ անշարժ կայքերը : Այս կորստի ցաւին չբիմացաւ Հաճի Արզալը . ճգմուեց Ալի էֆէնտիի մեղքնալուծութիւնների մէջ, մերկ ման էր գալիս փողոցներում ու կրկնում . — Մերկ ծնայ, սկիւոր էլ պիտի մեռ - նիմ :

Նրա կինը վշտից, կսկիծից շատ չու - տով մեռաւ :

Իշխանութիւնները, Հայաստանը, Անա - տուրի այն մասերը, որոնք անհրաժեշտ են Ռուսիոյ : Փոլիսիւրք կը փափաքէր Ռուսիան մղել Հնդկաստանի կողմը, դէ - պի Միջերկրական, որպէսզի հակամարտ - ւրտորից զիջէր Ազգայնապետ համար Ա - նայու էր Սեբասիան, Պոսնիան, Գահաթա - ունդը յայտնեց թէ Անդրիա երբեք պիտի (Կերվիուս, Խրքուար տի 19իէմ Սիէէ - լը, հատոր 20, էջ 141 - 144) :

1833 Մայիսին Պոլիս գալու՝ անդլիա - կան դեսպան Փոնտոնպի Փրանսական զոր - ծակատարին մօտ դժգոհութիւն յայտնեց ուսու նաւատորմին՝ աւելի երկար մնալուն վտուրի մէջ : Դեսպանին նպատակն էր թուրքերուն առջեւ վարկաբեկել Ռու - սիան, անդլիական արտաքին նախարա - րութիւնը մղել Ռուսիոյ դէմ : «Անդլիոյ իրական շահն է ամբողջելու եւ անցնել օս - մանեան կայսրութեան ուժը » (17 Մա - յիս, 1835) :

Փոնտոնպի կը զըէր Փալմիրսթընի . «Ե - թէ Ռուսիոյ յարձակումը չխորտակուի Ֆրանսայի եւ Անդլիոյ միացեալ զիմու - մով, — որուն սիրով պիտի միանայ Ա - ւրտորիա, — Անդլիա պարտաւոր պիտի ըլլայ ուժով պահպանելու թուրքիոյ ամ - բողջականութիւնը » (19 Հոկտեմբեր, 1836) :

1837 Ապրիլին սուլթան Մահմուտ Անդ - լիոյ առաջարկեց զինակցութիւն մը Մու - համէտ Ալիի դէմ, բայց Փալմիրսթըն մերժեց առաջարկը աւելցնելով որ կը յու - սայ թուրքիան բաւական ուժեղ տեսնել Սուրիան վերադարձելու առանց օտար օգ - նութեան :

Պրիմի պատերազմէն ետք Լորտ Փոլ - միրսթըն կ'առաջարկէր Կովկասի հարա -ւային մասը եւ Պրիմը թուրքիոյ միացը - նել, իսկ վերին մասը կազմել ինքնավար Չերքեզիստան մը՝ թուրքիոյ վեհապե - տութեան տակ : Դաշնակիցները մերժե - ցին Անդլիոյ վարչապետին ծրագիրը , Փարիզի վեհաժողովին մէջ :

Փալմիրսթընի կայսրութիւնը կարելի չէ բաժնել, որովհետեւ բաժնելու համար եւրոպական համաձայնութիւն անհրա - ժեշտ է եւ այդ անկարելի է : Բայց կայս - րութիւնը չի կրնար ինքզինք պաշտպ - նել, անհրաժեշտ է եւրոպական զէնք, արդիական կազմակերպութիւն : Փալ - միրսթըն եւ անդլիական դեսպան Փոնտ - սոնպի կը թելադարեան եւրոպական կազմ - կերպութիւն, զիւրեանակալութիւն : Դա - սուները կէս աւստապետական կազմա - կերպութիւն ունին, կրօնական ինքնավար համայնքներ կան առանձնակի կազմա - կերպութեամբ : Քէնինկի համոզումն էր, թէ Օսմ. կայսրութիւնը պահպանելու համար անմիջապէս սկսելու է եւրոպա - կան զծով բարեկարգութեան : Երբ Պոլիս եկաւ 1842ին Լորտ Ապերտընի հրահա - դով յայտնեց թէ «պահպանելու է սուլ - թանին կատաղութիւնը, ամբողջելու է կայսրութիւնը ողջամիտ եւ լաւ գործա - զըրուած բարենորոգումներով » :

« Փաշաներ եւ աւստապետներ կը կա - ռավարեն երկիրը : Փաշաները կը զնն իրենց պաշտօնները եւ կը մեկնին զաւտ - կոյցապետու : Հողը լըուած է, բնակչու - թիւնը կը նուազի, դժգոհութեան աստի - ճանը այն աստիճանի հասած է որ բնակ - չութիւնը կը մղուի ըմբոստութեան » (Լաֆ - Փոլ, Լայֆ ալ Սըրբեֆորտ Քանիկ, 1888) :

ԽՈՐԷՆ ԳԱՌԻԿԵԱՆ (3 - Շար.)

Հարձեքը կարգուեցին, նոր նոր տուն մտան . իսկ Խօմէրն երկու փոքրահասակ քոյրերի հետ գնաց, պապից մնացած տը - նակը մտաւ եւ սկսեց մշակութիւնով օրա - կան մի կտոր հաց տանել որբերին :

Բարիցից եւ առատ դարձաւ այդ տա - րին : Նուան, նկատելով Խօմէրի հաս - տատ սէրը՝ Խամային նրա հետ կարկեց : Մամօն մի կացին էլ չինէլ տուեց Խօմէ - րի համար եւ նրանք երկուսով սկսեցին միասին փայտ կտրել :

Խաման դարձեալ չարժանացաւ զար - խառա - խրխալի . նա միշտ կրկնում էր մօրը կիսածիծաղ . — Երբ հարուստ էր Խօմէրը, ինձ նրան չտուիր, որ դնայի եւ մի դար - խառա - խըրիս հաղնէի . . .

ՀԱՅ-ՎՐԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ

ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍՍՄՈՒՆԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

«ԸՆԿՂՄՈՂ» ՔԱՂԱՔԸ

Քաղաքի սկիզբը բնակավայրի կառուցման և ապա սեփական կառուցման համար...

Տոբոլ. Ռ. ձեռագրի, որ ծրագրում պատրաստված մը Հայկական Հայրենիք...

Յաջորդ օրն իսկ, 25 Հոկտ., ընդհանուր վարժարանին տեսուչ Ջորջ...

Նախան տան հոգրաման տարիներուն : Չարքանները պատմության թատերաբեմ...

Չարքանները հմուտ քաղաքակա- նութեան և զինուորական կարողութեան շնորհիվ...

Չարքանները հմուտ քաղաքակա- նութեան և զինուորական կարողութեան շնորհիվ...

Չարքան սպարապետը, իր եղբոր Բիս- նի Աթաբեկին հետ, 25 տարի շարունակ յայտնական արշավանքներ և պատերազմներ...

Առերևի դրեթէ զար մը մեկնեալ զար- ձան հայ մշակոյթին, արուեստին և գիտութեան...

Ս. ՇԼԵՊԶԵԱՆ

մով հետեւեցան լուսավորական գործունէութեանը...

Աշակերտութիւնը մասնաւոր յուզումով մը հետեւեցաւ յայտնական ներկայ Հայաստանի Սիւնեացի նահանգի կէս - ան - յայտ աւերակ եկեղեցական յուշարձաններու...

Այնուհետեւ իրարու յաջորդեցին կարգ մը բեկորներ հայ մտքին, ի սիւրբ սալ - խարճի կատարած ճառագայթումներուն :

Այնուհետեւ յայտնութիւն մը եղաւ ա - մէնուս համար տեսնել զբարբար արձանա - րութիւնները, 16 - 17րդ դարերէն, Սու - րբոյ հետաւոր սու կիլիզ անապատներու մէջ...

Գիշերը յառաջացած էր, երբ ազնիւ Տոբոլ. քաղաքի ակամայ ստիպուեցաւ բաժնուիլ, հայրենասիրական վառ յորդորով մը...

Յ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Մեքսիկայի մայրաքաղաքը, որ կը գտնուի ծովի մակերեսէն 2270 մետր բարձրութեան վրայ...

Ինչպէս յայտնի է, երկիրը ասպատակ - ուեցաւ Սպանացի Քոթլէզի կողմէ, որ ժե. դարուն սկիզբները հասնելով Թե - նոսթիթլան (այսօրուան Սիւատա աէ Մեքսիկո)...

Ինչպէս յայտնի է, երկիրը ասպատակ - ուեցաւ Սպանացի Քոթլէզի կողմէ, որ ժե. դարուն սկիզբները հասնելով Թե - նոսթիթլան...

Նկատի ունենալով այս պարագան, կա - նախարարութիւնը վաղիկ տուաւ հորերուն մեծ մասը՝ անոնց թիւը վեց հազարէն ի - ղեցնելով հազարի : Միեւնոյն ատեն ըս - տեղծեց ջուրի նոր աղբիւրներ : Այսպի - սով ստեղծուեցաւ որոշ հասարակչաւ - թիւն մը ներքին և արտաքին ծանրու - թիւներու միջեւ, սակայն այս միջոցա - ուումները և պետութեան այլ ձեւերը - ները հեռու են զոհարանցիլ ըլլալէ, ո - րովհետեւ երեք միլիոն բնակչութիւն ու - նեցող քաղաքը պէտք ունի ջուրի, իսկ ջուրին բացակայութիւնը հողին տակ կը խախտէ մակերեսին հաւասարակշռութիւ - նը : Այնուամենայնիւ պետութիւնը կը ջանայ մայրաքաղաքին համար պէտք ե - ղած ջուրը բերել մօտակայ լեռներէն և միեւնոյն ժամանակ զարգացնել հորերէն ջուր հանելը :

ՖՈՑՏԱՄԻ ՔԱՂԱՏՆԻՔՆԵՐԸ

(31)

ՖՈՑՏԱՄԻ ՔԱՂԱՏՆԻՔՆԵՐԸ

Չարքան սպարապետը, իր եղբոր Բիս- նի Աթաբեկին հետ, 25 տարի շարունակ յայտնական արշավանքներ և պատերազմներ...

Նամակը ուղղուած էր պարոն Կէօրի Թոն Մէջընի որ Տրէզորէր կը գտնուէր : Յաջորդ առաւօտ, Արքայական Տան մեծ և զաժան մատակարարը զտայ պա - լատին իր պերճալարաբար սենեակին մէջ...

Ներս մտնելու տեսնելով, Կայսրը ինծի եկաւ և անխորհուրդ ակնարկներէ զերծ ըլլալու համար, հրաւիրեց որ նրանցքին մէջ իրեն հետեւիմ :

Այդ պահուն տեղի ունեցածը ալ աւելի զրգոնց հետաքրքրութիւն : Քաղաքը պատմութեան ներքնագրական զուրս հանց ըթապատ պահարան մը, զոր զուր Անդրիոյ մէջ «արքայատիպ» կը կոչէք, և Կայսրը իր անձնական թղթակ - ցութեան համար կը գործածէր : Դիտելի որ անոր վրայ գործուած էր սեւ կնք - մով իր կնիքը : Ինծի տուաւ ըսելով -

Կարելի եղածին չափ շուտ Տրէզորէն դաշք և այս նամակին պատասխանը բե - ռէք ինծի : Կրօններս միացնելով և խթաններս հնչեցնելով, զինուորական բարեւ մը ալ - ւի, և Սաքսոնիոյ պալատի զաղանի պաշ - տօնս կատարելու մեկնեցայ :

Նամակը ուղղուած էր պարոն Կէօրի Թոն Մէջընի որ Տրէզորէր կը գտնուէր :

Յաջորդ առաւօտ, Արքայական Տան մեծ և զաժան մատակարարը զտայ պա - լատին իր պերճալարաբար սենեակին մէջ...

Իր զբաղ պատասխանը իսկոյն Կայսրը մատուցի, երբ ան ընթերցէ ետք զուրս կ'ըլլէր Խեցեղարդ Սրահէն : Առանց բառ մը արտասանելու. ձեռքէս առաւ զայն :

Պատերազմի վեհապետ Տէրը սովո - բութիւն ունէր բնաւ չորհախալ ըլլալ իր հրամանները կատարողներուն : Նոյնիսկ կ'ըսուի թէ, Հինգիստիկ իր բաղամ - եայ կեանքին մէջ մէկ անգամ իսկ չէ ար - ժանացած իր կայսերական տիրոջ շնոր - հակալութեան խօսքին :

Անհամբեր մատնելով պատուց պահա - րանը, զուրս քաշեց նամակը և զոհար - ման ժպիտով մը զայն կարգաւոր զիս ա - զատ արձակեց :

Առիթն օլտուելով այցելեցի ծերունի Թոն Տօնաութաուֆի և հոն երկարատեւ ճամբորդութեանս առթած յոյնութիւնս առի, իրեն հետ ընտիր սիկառ մը ծխ - ւով :

Բոլորս մէկ, յաջորդ օրը վերադար - ձած էինք Պերլինը Շիւս, առանց զիտ - նալու թէ որքան ատենուան համար, ո - րովհետեւ խիստ կը զժուարանայինք ըսել

Թէ Կայսր քաղաքը ո՞ր կրնար քել տա - նիլ մեզ մէկ վայրկեանէն միւսը, Համ - պո՞րկ, Շիւսթիկարտ, Տիւնէլսո՞րթ թէ Տանցիկ :

Յերեկին, Նորին Վեհապետութիւնը թէմիէլ-Տօֆէր Թէլուի վրայ Պերլինի պա - հակազօրքին զօրանցքին ներկայ եղաւ : Իշխանուէր Լուիզ ձիով իր քովն էր :

Նոյն օրը ցերեկէ ետք, Պերլինը Շիւսի մէջ ինծի յատկացուած սենեակիս մէջ, չափազանց զբաղած էի գրով, երբ մեծ զարմանքով տեսայ որ Իշխանուէրն զու - չութեամբ սենեակէս ներս մտաւ և ան - շըռուկ զուրք փակեց ետեւէն :

Կոմս Հեյցէնտօրֆ, ըսաւ յուզումէն զողջով, զուրք զաղանի պաշտօնով զա - ցիք Տրէզորէն, այդ Թոն Մէջը կոչուած մատնիչին քով, այնպէս չէ՞ :

Ոտքի ելայ զայն բարեւելու համար, և ատանց պատասխանելու թիկնաթոռ մը ներկայացուցի ինձ զարգալից :

Ինչո՞ւ պարզ չըսել իրողութիւնը հարցուց ուժգնօրէն :

Իշխանուէր, պատասխանեցի, երբ կայսրը կը հրամայէ զաղտնապահ ըլլալ ինծի ըրած յանձնարարութեան մասին, պարտաւոր եմ հնազանդել :

ՈՒՒԼԵՐՄ ԼԸ ՔԵՕ

(Շար.)

« ՅԱՌԱՋ »-ի

ԲԱՐԳԱԽԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան 50 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»-ի, ընկեր Սարգիս Առաքելեանի մահուան քառասուններին առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ա.Լ.ՅՈՐԳԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գ. տեղական կամին նախաձեռնողները այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Արթուրի Մ. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, ի յիշատակ Ս. Մինասեանի (նահատակուած 1915ին) ինչպէս նաեւ Ս. Մինասեան երկուսուրեքի առթիւ :

Ահարոն Պերպետեան, Յովհաննէս Պերպետեան, Լեւոն Նեփոյեան, Բիւզանդ Գառնեան, Նարայր Բապուրեան, Պօղոս Պօղոսեան, Օննիկ Գուրեան, Յովհաննէս Արզաբեան, Աւագ Պաղտատարեան եւ որքանիս, Կարապետ Քելէշեան, Հմայեակ Ուրուսեան, Մարգար Բարսեղեան, Վաղարշակ Ուրբախեան, Հայկ Թեմէլեան, Ահարոն Արարախեան, Աշոտ Նշանեան, Յովհաննէս Եղիշեան, Գրիգոր Գոստիբեան, Բարբոյ Փափազեան, Շուարշ Պարսամեան Նոր Սերունդական :

Կը հրատարակուի ընտանեկան պարագայներն ու ընկերները, յարգելու համար անոնց յիշատակը :

Մարտի 15-ին ընտանեկան պարագայներն ու ընկերները, յարգելու համար անոնց յիշատակը :

Մարտի 15-ին ընտանեկան պարագայներն ու ընկերները, յարգելու համար անոնց յիշատակը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները - Տիկ. Տ. Մեքսիկեան Կ. Ուշիկ կը նուիրէ տասը ֆրանք : Փոքրիկ Թաղապետ Գրիգորեանի միջոցով Թաղապետ Թ. Մարտի 15-ին ընտանեկան պարագայներն ու ընկերները, յարգելու համար անոնց յիշատակը :

ՄԱՐՏԻ 15

ՊԱՏՈՒՈՅ ԽՆՁՈՅՔ

Ա.ՊԱՏՈՒՈՅ ԽՆՁՈՅՔ

Հայ եկեղեցւոյ Երեւ. Միութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը ի պատիւ իր պատուոյ անդամներուն եւ Պաշտօն Օտոտոյի շնորհակալութեան :

Ներկայ կ'ըլլայ ԱՐՏԱԽԱՋԻ ԵՊԻՍԿՈՒՍԻ ԹՐՈՒԹԵԱՆ

Կը հրատարակուի ընտանեկան պարագայներն ու ընկերները, յարգելու համար անոնց յիշատակը :

ARMENIAN PRESS DIRECTORY

Եթէ չէք ստացած մեր հարցարանը, հանցեք դիմել ՀԱՐՔ հրատարակչու - քեան, որպէսզի «Հայկական Պարբերական Մամուլի Յուլակար» գուրկ չըլլայ Ձեր անունը :

Harq Publications Ltd 10 Graham Ave. MITCHAM, Surrey, England

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՒՆ ՄԵՐ ԱՄՓԻԹՍՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնողները Հ. Յ. Գ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի «Միա - մանթօ» խումբին :

Կիրակի (Նոյեմբեր 6), կէս օրէ ետք ժամը 15էն մինչեւ 20, Ազգային Տան սրահը, 295 Բիւ Պալազ :

Կը նախագահէ Ընկ. Մ. Միրձէ Կը խօսին ընկերներ ժԻՐՈՅՐ ՓԱԼԱ - ՄՈՒՏԵԱՆ, ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՍՏՓԵԱՆ :

Ուղերձ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ : Գեղարուեստական ճոխ եւ պատշաճ յայտարար, կ'արտասանեն ու կ'երգեն Նոր Սերունդականներ, Ա. Ալբուրեան, Հ. Կեմեան, Վ. Սահակեան :

Կ'երգէ նաեւ Օր. Լ. Քեմուրեան : Ձուլակի ընկերակցութեամբ Պ. Ար - քահապետի եւ ընկ. Պերպետեանի :

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ : Հանդէսէն ետք խնջոյք, ճոխ պիւֆէ :

ՄՈՒՏԵՐԸ ԱՋԱՏ Է

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 76րդ տարե - դարձը կը տօնուի, հովանաւորութեամբ Բրիտանիոյ կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի :

Այս Շարաթ Երեկոյ ժամը 20-30ին, Գաղաքացեալաբանի Թատրոնուհը (Թէ - արք Միւնիսթիպալ) :

Կը նախագահէ Ընկ. ԼՈՒՍՍՐԵՒԵԱՆ (Վիլէնէն) : Կը խօսի (Հայերէն եւ Ֆրանսերէն) Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՍՏՓԵԱՆ (Մարտի 15ին) :

Մեներգ Տիկին Էօֆուրեան (Վիլէնէն) եւ մեներգ Տիկին Կարապետեան (Տէսի - նէն) :

Գեղարուեստական բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ : (Ձերմութիւնը ապահովուած է) :

ՏԷՄԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Նոյեմբեր 13ին :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՄՆԷ ՀԱՅ ԲՈՅԺ ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԽՄԸ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ճոխ բովանդակութեամբ, հետաքրքրական, ամէնուրեք օգտակար, - Առողջ - ները բժշկներուն դէմ (Խմբ.) : Տոբ - թէօր, շատ կազ ունիւմ (Տոբ. Պլոնտէլ) : Դարձեալ շարաքարտի մասին (Խաբարախ - տաւորներու ֆրանսական ընկերակցու - քիւն) : «Կարմիր երախաներ» հիւանդու - թիւնը (Տոբ. Ագաւանի) : Մեղքէք ըս - տածոյրը (Տոբ. Շահէն) : Մարդոց հա - սակը կ'երկարի (Փրոֆ. Լամի) : Անկցի կազմը (Տոբ. Արքանագ) : Ոճրադրժ բժշկութիւնը (Հայ - Բոյժ) : Ալբուրեան եւ սուրճ (Տոբ. Սերաբեան) : Ապակիէ շին - ուած մարդիկ (Տոբ. Շ. Օնա) : Թո - ղախ եւ յղութիւն (Տոբ. Բոմպար - մեան) : Միւսոնի մասին (Յ. Սեփէր - մեան) : Կարգապէք կոչիկ զննիէ առաջ (Տոբ. Շ. Այվազեան) : Բժշկ. Բառա - րան (Տոբ. Գալանքարեան) : Երբ դեռ չէ ծնած ձեռքը (Մեմ - Հայրիկ) : Մոլը ... դեղարան (Տոբ. Իրիմուֆու), Մրտին երկտարական հոսանքները (Տոբ. Պիւմեմեմ) : Կը ցաւի սրտիս վրայ (Տոբ. Աշեան) :

Ան պարբերաթերթ մը, զրահան, պատմական, զիտական ծանօթութիւնները հարստութեամբ ընթերցանութիւնը հաճելի :

Ո՞ր ընթերցողն է որ օգտուած չէ, վը - ճարելով 15 ֆրանք տարեկան բաժնեկրն մը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են -

ՀԱՅ - ԲՈՅԺԻ տարեկան բաժնեկրն կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտա - սահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ» խմբագրատան հասցեով :

Ch. Aivazian 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Սաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ Թատերական ներկայա - ցում մը Ֆրանսիայի մէջ Յունուար 28ին : Մեծ պատրաստութեան մէջ է Փի - չու Վօլֆի «ՆԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ» :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Աստուածաշունչի հայերէն տպագրու - թեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոփէնի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ Ե - րեկոյ ժամը 21ին : Մանրամասնութիւնն - րը յառաջիկային :

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտի 15-ի մասնաճի - յին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ու - նենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ Երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

Կապ. Սաչի Լիոնի մասնաճիւղին տա - րեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շարաթ Երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

ՄԱՐՏԻ 15 - Հ. Մ. Ը. Մ. Ե. «Արժիւ» մարզական միութեան պարահանդէսը Նո - յեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալեքսանդրայի սը - րահին մէջ :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը, ընդհ. խնդրանքին վը - րայ, Բ. անդամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը զերասան ԹԻՍՏՈՅԻ «ՌՈՒՋԱՆ» Թատերգութեան, Դեկտեմ - բեր 6ին, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20-45 - ին, Թէաթր սէ գ'Անի մէջ, 66 Բիւ սը Ռոշըլուա :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Սկսուողական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտի 15-ի Հայ Արե - նոյններու : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժա - մը 16ին Սալ Մարքիս, 88 Բիւ ս'Օպաներ :

Դեկտեմբեր 31, Ամանորի Յայտօք (Ռեկլէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աղբ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ. դոնորին : Մանրամասնութիւնները յետա - գային :

Հ. Յ. Գ.

ՓԱՐԻՋ. - Հ. Յ. Գ. Բաֆֆի խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Պարտաւորէ ներկայութիւն :

ԼՈՅՍ ՏԵՄԱԻ

ՇԱԽԱՐՇ ՆԱՐԳՈՒՆԻ

Ա.ՋԱ. ԵՍ

ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՅԱԾ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՄ ԵՐ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵ - ՋՈՒՆ ԻՐԵՒԻ ԳՐԻՉ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԷ ԿԱ - ՏՈՒՆԻ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, - ԿԱՂԱՄԱՐՎԱ - ՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՒՅՇ :

Գին 15 Ֆրանկ Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ հասցեով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ս. Սաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին :

ԼՈՅՍ ՏԵՄԱԻ

ԶՐՈՅՅ

ՌՈՒՐԳ ՄԵՐ ԴԵՄՊԱՆԵՆ ՈՒՐԵԼՄ ՍԱՐՑԵԱՆԻ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Գրեց՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ Գին՝ 7 Ֆրանկ

Կարելի է անձամբ դիմել «Յառաջ» վարչութեան :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՋԱՋԳ	45 ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ - ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 ֆ.	» » »
«ՓՈՒՍԱՆ ԾԱԿԵՊՍԱԿԻ»	10 ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՆ»	10 ֆ.	» » »
ԾԱՌՈՒՆ Է	25 ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակիլի եւ ձեռնարկուած ծաւալով ազ - դեքու համար են, չարքարք էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առետարկան կամ այլ ազդեքու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել վարչութեան :

ՀՐԱՆՑ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ 51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6° - Chèque Postal: 1278-35 Tél.: DAN. 88-65

LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. 125 Fr. reliure toile, 197 illustration, Carte etc. 35 Fr.

ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p. 15 Fr.

MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages 35 Fr.

MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p.

J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne 42 Fr. Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte 9 Fr.

J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien 60 Fr.

Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés

Յ. ՊԱՊԵՍԵԱՆ, ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս-Անձելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթա - կազմ, բազմաթիւ դրանաւոր եւ ոսկեղուազ նկարներով եւ քարտէս - ներով : Շքեղ տպագրութիւն : 175 ֆր.

Յ. ԲԱՋԱՋՆՈՒՆԻ, Յեռ մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ 10 ֆր.

ԵՂԻՇԷ Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ 15.00 ֆր.

ԵԼԻՉ ԱՒԷՏԵՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյն, Փարիզ 13.00 ֆր.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ճոխ մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին ֆրանսերէն գրքերու եւ Հայաստան - եան հրատարակութիւններու :

ՅԱՐԱՏ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9°)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Քրամստ՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսայ՝ 85 Ֆ.
Արտաստեման՝ Տար. 80 Ֆ. Հասը 0,80 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ

4

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

VENDEDI

4 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրամստ՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսայ՝ 85 Ֆ.
Արտաստեման՝ Տար. 80 Ֆ. Հասը 0,80 Ֆ.

42րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10754

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.754

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱԳՐ

ԷՐ ՀԱՐՏ ՊԻՏԻ ԲԱՇՈՒԻ

Գերմանական դաշինքն չորս տարուստ — կան նախարարներու հրաժարումը կրնար տարազան չտեղծել, եթէ վարչապետ էր — հարտի կուսակիցները դժուար կացու — թեան ճամառնէին զինքը: Ըստ դերմանա — կան Մանամանուկեան ընդդիմադիրներ — ըն չեն կրնար տապալել կառավարութիւ — ըն ցորչափ իրենք չկարենան վարչապետ — տութեան թեկնածու մը ներկայացնել, որ մեծամասնութիւն ստանայ: Այս պայման — ներու մէջ, երբ չորս նախարարները հը — բաժարեցան, էր հարտ մտադիր էր վար — չապետ մնալ, բայց իր կուսակցութեան, քրիստոնեայ — դեմոկրատ, անդամները համաձայն չեն որ մնայ: Այս առթիւ ինք յայտարարած է. — «Աթուրի փակած չեմ եւ ստղանակին լուծումը պէտք է ձախ — դի իմ անձին պատճառով»:

Այս պայմաններուն մէջ, բանակցու — թիւներ սկսած են յաջորդ մը դանկու — համար էր հարտի: Ներկայս արդէն վեց — եօթը քաղաքական դէմքեր կան իրրեւ — հանազան թեկնածու: Երբ ընարու — թիւնը կատարուի քրիստոնեայ, դեմոկ — րատներուն կը մնայ գաղափար գտնել ընդդիմադիր երկու կուսակցութիւններէն մէկուն հետ, այսինքն՝ ընկերային — դե — մոկրատ կամ ազատական: Երկուքն ալ յայտնած են արդէն թէ Գրիստոնեայ — դեմոկրատ համախմբումի մը մէջ կը մտ — նեն այն պարագային միայն երբ էր հարտ քաղաքի եւ ճշգրիտ կերպով յայտնուի թէ նոր կառավարութիւնը ի՞նչ քաղաքակա — նութիւն պիտի վարէ, անտեսական, ըն — կերային եւ արտաքին մարզերու մէջ:

Ընկերակազմները արդէն իսկ ութ պայման դրած են, գործակցելու համար քրիստոնեայ — դեմոկրատներուն հետ: Ասոնց պայմաններէն մէկն է՝ կարգի դը — նել Փարիզի եւ Ուոշինգթոնի հետ յարա — թերութիւնները Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութեան ապահովութեան եւ կայունութեան համար: Ընկերային — դե — մոկրատներն ալ կ'ուզեն որ գաղափարային համարակցութիւնը հրաժարի հիւլակական ղեկներու տիրանալու փառամոլութենէն:

Մինչ սկիզբը վճռական կերպով յայ — տարարած էր թէ տեղի պիտի չտայ, էր — հարտ յանկարծ յայտնեց թէ պիտի քաշ — ուի:

Նուազիկ էր հարտ յետ — պատերազմ — նան Գերմանիոյ ամէնէն ժողովրդական ղեկներէն մէկն է: Գրեթէ աւելի ժողո — վրդական եղած է քան Ատլանտը, մա — խառնող էր յիշուի 1953ի, 1957ի եւ 1961ի ընտրական ժողովները: Ինք կը խորհրդանշէր մարդը որ փրկեց Գերմա — նիան սովէն եւ ճամբայ հանց տնտեսա — կան մեքենան: Այս իսկ պատճառով, ա — հարտ անցան նախորդ վարչապետին՝ Արտառուրի բոլոր յարձակումները իրեն ղեկ, որքան ալ ծանր էին անոնք:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, էր — հարտ ձեռք որ Երէտէր ուզածն ընէ եւ յիստորաբար հակաֆրանսական քարոզ — անութիւն տանի եւ այսպէս Գերմանացիներ — ան համար, Ֆրանսան երկիր մըն էր, որ արտաքին գրամ կ'ուզէր Գերմանիայէն եւ սովոր կը նստէր Գերմանիոյ: Ֆրանսա — հակաբողոքական է եւ ազգայնական քա — ղաքականութիւն կը վարէ:

Այս պայմաններուն մէջ, բանակցու — թիւներ սկսած են յաջորդ մը դանկու — համար էր հարտի: Ներկայս արդէն վեց — եօթը քաղաքական դէմքեր կան իրրեւ — հանազան թեկնածու: Երբ ընարու — թիւնը կատարուի քրիստոնեայ, դեմոկ — րատներուն կը մնայ գաղափար գտնել ընդդիմադիր երկու կուսակցութիւններէն մէկուն հետ, այսինքն՝ ընկերային — դե — մոկրատ կամ ազատական: Երկուքն ալ յայտնած են արդէն թէ Գրիստոնեայ — դեմոկրատ համախմբումի մը մէջ կը մտ — նեն այն պարագային միայն երբ էր հարտ քաղաքի եւ ճշգրիտ կերպով յայտնուի թէ նոր կառավարութիւնը ի՞նչ քաղաքակա — նութիւն պիտի վարէ, անտեսական, ըն — կերային եւ արտաքին մարզերու մէջ:

Ընկերակազմները արդէն իսկ ութ պայման դրած են, գործակցելու համար քրիստոնեայ — դեմոկրատներուն հետ: Ասոնց պայմաններէն մէկն է՝ կարգի դը — նել Փարիզի եւ Ուոշինգթոնի հետ յարա — թերութիւնները Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութեան ապահովութեան եւ կայունութեան համար: Ընկերային — դե — մոկրատներն ալ կ'ուզեն որ գաղափարային համարակցութիւնը հրաժարի հիւլակական ղեկներու տիրանալու փառամոլութենէն:

Օրը Օրիս

ԶԱՐՄԱՆԱԿ ԶՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կար ժամանակ մը, երբ Պոլսոյ մէջ կը հրատարակուէին գիրքեր, բովանդակու — քիւնը քուրբերէն, տառերը հայերէն. — Յիսուս էֆէնտիմիզին միւլպարէք եււ — բէլինին եօրթուսունա տօղուզ կիւնլիք հաղըրըլ :

Տպուած 1874ին, 486 էջ :
Տուա քիթապը աղիզ Պիքիւրին վէ Ս. Յովսէփին իպատէթկիւզարըրը իշին :

Հանձած են Իսրայէլի դէմ: Պօսքն ուլ — ղելով ամբողին, նախագահ Աթաթի դա — տապարտելով Միացեալ Նահանգները, չեղած է. — «Եթէ ամերիկեան ճրգ նա — ւատորմը արաբական շահերուն դէմ էլլէ, մեր ծովերուն, ձուկերը պիտի սնանին աշ — խարհակալ հոտած դիակներով»:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախագահը՝ Պող — գորնի Յուսուպին Հոսմ պիտի երթայ եւ հաւանաբար ընդունուի նաեւ Պապին կողմէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Պրաւդա» կ'ամբաստանէ Չինաստանը, որ գաղտնի համաձայնագիր մը ունի Ուոշինգթոնի հետ:

ՆԱՍԱԳՍԸ ձՈՆՍՐՆ Ուոշինգթոնի հասաւ 17 օրուան շրջապտոյտէ մը ետք, զոր դրական կը նկատէ:

ՊԱՊԸ որոշած է նոր կոչ մը ընել որ — պէտքի Ծոռուդին զինադուլ մը յարդուի վիէթնամի մէջ, ինչպէս եղաւ անցեալ տարի:

ՓԵՒԻՆԻ «Կարմիր Դրօշակ»ին համա — ձայն նոր մաքրադրժումներ կը պատ — րաստուին բարձրաստիճան պաշտօնակա — ներու մօտ: Թեթը կը դրէ թէ «ընկերները կը սխալին եւ ինչ որ ալ ըլլայ իրենց համարը, կամ դիւրը կամ անցեալի ի — ընց արժանիքները, հակասութիւնը որ կայ իրենց եւ կուսակցութեան ու զան — գուածին միջեւ կրնայ հակահաստիքեան վերածուիլ եթէ ման իրենց սխալներուն մէջ»:

ԴԱՆԻՑ կառավարութիւնը հրաժարե — ցաւ եւ ստիկա առիթը տուաւ որ ապա — դայ թաղուէին, իշխանուէի Մարկարի — թա, ի բացակայութեան իր ծնողքին, ստղազրէ խորհրդարանը լուծող հրօ — վարտակը: Տաղնապը ծագած է որովհե — տեւ Սորհրդարանը նպատակաւ ընդունե — լութիւն չէ ըրած օրինակիւնի մը որ կը նախատեսէր սուրբերու վար դրուելը ամ — սականներուն վրայէն:

ՄԱԿԻ քաղաքական յանձնախումբը վը — ընթէ միաձայնութեամբ քուէարկեց բա — նաձեւ մը որ համաձայնութիւն մը կը նախատեսէ հիւլակական ղեկներու չբող — մանալուն չուրջ: Անցեալ տարի Ֆրանսա ձեռնպահ մնացած էր, այս տարի թեր ջուէարկեց:

ՄԻՍՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ շրջուն դե — պանը՝ Հառիմըն քառասուն վարկեան տեւող տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պապին հետ: Կը թուի թէ Հառիմըն պատմած է Պապին Մանիլլի ժողովին մանրամաս — նութիւնները ու նաեւ շնորհակալութիւն յայտնած այն աշխատանքին համար զոր Պօղոս 2. կը տանի խաղաղութեան ի նը — պատ 2:

ՊԵՅՐՈՒԹԻՆ կը հաղորդեն թէ Եուսէֆ Պայտաս հանուած է ինքրայի անօրէնի իր պաշտօնէն, եւ նաեւ Բուէթի դրամա — տան նախագահի պաշտօնէն:

Տպուած 1884ին, 586 էջ :
(Յիսուս մեր Յիսուսն է որ այստեղ էֆէնտի դարձր է, Պիքիւրը կոչու է որ այստեղ դարձր է աղիզ, սիրելի՛ փոխա — նակ կոչելու սուրբ, ինչպէս սովորուիւն է, իսկ սրբութիւնը տրուեք է Յովսէփին, չեմ գիտեր ինչու՛, — իր ծանօթ չէրըր — թեա՞ն համար):

Քիթապը Մուզաթուէս, Եա՛նի ա՛տըր աթիզ վէ ա՛տըր ճէտիտ, — այսինքն ամ — բողջ Աստուածաշունչ Մատեանը, բուր — բերէնի քարգմնումը եւ հայերէն տա — ռերով սպուած:

Գեո ունիւիք բուրբերէն բերբեր, միշտ հայերէն տառերով: Եւ այս ամէնը այն Հայերուն համար, որոնք չէին հասկնար: Կը կարդային՝ բայց չէին հասկնար: Ընդհակառակն հայտատու տպ — ուած բուրբերէնը կը կարդային ու կը հասկնային:

Ներշնչուելով այս պատմական անցեա — լին՝ ահաւասիկ Ահարոն Տէր — Ահարոն — եան մեզի կ'ընծայէ Պատարագամատոյց մը ֆրանսերէն տառերով եւ գրաբար բը — նագրով: Յաւելումաբար՝ Պետրոս Բնի — Գասարեանի եւ Չօպանեանի ֆրանսերէն քարգմնումքիւններով:

Չբաղիւմ կ'ըսեմ բանասիրական հարցե — րով, բայց չեմ դիմանար փորձութեան՝ երբ կը տեսնեմ որ թափօր բառը գրուած է թափօր (էջ 36), մէկ անգամ միշտ (էջ 1), — տարբեր է Թաբօր աշխարհագրա — կան անունը, որ կը գրուի Բ եւ Ո տառե — րով (սխալմամբ Օ տառով գրած է Միխի — քար արքայալը, ձեռագիրներու գերի): Կամ երբ սուրբնեան բառը կարսնուցած է Ե տառը (էջ 22), — վրիպա՞լ: Կամ երբ յառաջակայի բառը գրուած է յառաջիկա — յին (էջ 46), — նախընտրելի է առաջին ձեւը: Մեղքը «փոխաբերութիւն» չեմ կրնար վերագրել անշուշտ՝ եթէ տեղ մը գրուած է երկրպագեմք թեզ, իսկ այլ տեղ մը՝ երկիրպագանեմք:

Խիղմա հանգիստ չէ՛ երբ կը տեսնեմ թէ Պետրոս Գասարեանի ֆահաւայ միշտ չէ քարգմնումը քաւեա բառը, ոչ ալ թող զմեզս մեր խօսքը, կամ Չօպան — եան ամփոն քարգմնումը է «պետութիւն» բառը, որ հրեշտակներու դասակարգու — քեան յատուկ տարագ մըն է:

Վերջապէս ինքզինքն կ'ուտնմ՝ կատա — րելու համար բնագրային ֆնուրիւն մը, բայց ... բայց ... բայց ...

Բայց չեմ դիմանար եւ պէտք է ըսեմ թէ հարագան հայերէն չէ ըսել «ցաֆ ի բարութեանց ֆոց», (Ներսայեան ունի բա — րութեան, բերեա վրիպակ):

Գլուխ — գործոց մըն է այս պարբերու — քեան, մանաւանդ առաջին բառին կրած երաժշտական պարզուկ պատմութեանը, — հօրեղբայրս, երաժշտապետ Յակովբոս Այվազեան, բառ չէր գտնէր բացատրելու համար այս «ցաֆ» բառին տրուած ամա — նակը, երաժշտական խաղը: Ողբաձայն «այաչմէֆ» ներքէն ետք, փոքրկամայն «օրհնեմք» ներքէն ետք, նեներքոյ սիրտե — բու պատարագէն ետք, հաւատոցեալը յանկարծ կը գգայ թէ ստացած է արա — կարգ խաղաղութիւն մը, հանգչած է հո — գին, յագեցած են բոլոր գգայարանները, լեցուած է անհատիկ անդարութեամբ եւ ապահովութեամբ: Ահա թէ ինչու՛ «ը — ցաֆ» բառին փոխարէն «յագեցաֆ» կը դը — նէ երբայերէնը Մաղմուսին մէջ: Ու ահա թէ ինչու՛ տկար կամ անբարար կը գտնեմ կատարուած ֆրանսերէն քարգ — մանութիւնը այստեղ:

Երաժշտութիւնը, երկու վանկին մէջ իսկ, բիրեղային գեղեցկութիւն մը ու — նի, բայց իբրեւ հայերէն՝ խորք է եւ անհարագատ մեր լեզուին: Աստուածա — շունչ Մատեանի մէջ գտած եմ նման այլ անհարագատ պարբերութիւններ, «ցաֆ» բային տրուած խորք խնդրառութիւններ —

րով, յունարեմի ազդեցութիւն :
Այս յոյժ հետաքրքրական նիւթին մա — սին, ֆրականական դասընթացք, կըր — նայի գիրք մը գրել:

Ահարոն չունի... Մովսէսի բժախնդ — րութիւնը, Տէր — Ահարոնեան չունի ներ — քին ընդվզումներ անհարագատութեանց դէմ: Պարզ է իր գործը, — «փոխաբեր», այսինքն առնել օտար ա, պէ, սէ տառերը եւ դնել մեր այբ, բն, գիմ տառերուն տեղը, — որպէսզի ֆրանսերէն գրող — կարդացող մեր գրաբար շարականները եւ օրհնութիւնները եւ կարդայ: Այս տրամաբանութեամբ՝ եւ որ կը բանջնամ այդ տառերը, կրնամ անգիրէն կարդալ, իտպերէն կարդալ, — բայց խնդիր կար — դալուն մէջ չէ, այլ հասկնա՛լ պէտք է:

Եթէ դժուարութիւնը կարդալուն մէջ է, եւ ոչ թէ հասկնալուն, ա՛յ մարդ, ի՛նչ մեծ յոգնութիւն եւ ստանձներ՝ փոխելով ամբողջ Պատարագամատոյցին տառերը: Նուագ դժուար, նուագ յոգնեցուցիչ չէ՞ ֆանջնելի Մեխրոբ Մաշտոցի 36 տառերը, որպէսզի Պատարագամատոյց կարդան, Աստուածաշունչ կարդան, Նաբեկ կար — դան, — կարդալիք դեռ շա՛տ բան: Հա — պա եթէ վաղը պահանջուի «փոխաբեր» տարբեր Պատարագամատոյց Մատեանը:

Կէտ մը կայ, որ լաւ չէ հասկնալ մեր բարեկամը:
Ժամանակին, երբ մարդիկ կային որ Քիթապը Մուզաթուէս կամ Տուա Քիթա — պը կը հրատարակէին հայերէն՝ տառե — րով, ունէիք բըքախօսներու ստուար բազմութիւն մը, որ կը հասկնար կարգա — ցածը՝ թուրքերէն ըլլալով:

Ֆրանսախօս երիտասարդը, որ գրաբար չէ, աշխարհաբար ալ չի հասկնար, ի՛նչպէս կրնայ Պատարագամատոյց կար — դալ եւ հասկնալ իր քլուատ ապէստով:
Կէտ մը եւս, — հայերէն տառերով քուրբերէն կը գրուի փառապաշտեալ, աւելի լաւ քան արօպական կամ լատինա — կան տառերով, այնքան որ ժամանակ մը առաջարկ ներկայացուած է Թուրքերուն, որ փոխ առնեն հայերէն տառերը, (իրենց քոմիլէճան էր որ կ'արգելէր): Այսօր լա — տինական տառերով, նոյնիսկ որոշ պատ — շանեցումներով գրուած քուրբերէնը հըն — չարանական մեծ կորուստներ է կրած, բայց ստիկա չի հետաքրքրեր մեզ:

Ամէնէն կարեւոր կէտն այն է, մեզի համար, որ հայերէն չի գրուի լատինա — կան տառերով, չի գրուի եւ չի կարդաց — ուի, որքան ալ միւթասիւնի, միւթիւս — սիւնի երբարկեմ լատինական տառերը: Ժամանակ մը, գտնուեցան մարդիկ, լեզ — ուարանական հարցերու մասին պէխա — պէր, որոնք առաջարկեցին նետել Մեա — բորեան տառերը եւ որդեգրել լատինական տառերը, որպէսզի արեւմտեան մշակոյ — քին կապուած սերունդ մը կարեւայ պա — հել պահպանել մեր լեզուն, — օ՛ տխու — րութիւն:

Ժողովուրդներու լեզուի պատմութեան մէջ անհայտնաբար իրողութիւն մը չէ տառ փոխել, — լատինական եւ արաբա — կան տառերէն առաջ Թուրքերը գործա — ծած են ուրիշ տառեր ալ: Հայ լեզուն եւս տառ փոխած է, բայց Մեխրոբի կատարած հրաշալի յեղափոխութեան հետ՝ կարծես մեր լեզուն ստացաւ իր վերջնական «ար — ձանագումը», այնքան կատարեալ որ կը տոկայ աշխարհագրական պայմաններու պատեհած ձայնափոխութեանց:

«Փոխաբերում» Պատարագամատոյց — ները անօգուտ են նաեւ այն պատմաա — բանութեամբ, որ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի նոր սերունդը, վաղը կարդալով լատինա — տառ Պատարագամատոյցները կոմ աղօ — քագիրքերը, մեր Մեծաբան լեզուին կուտայ միմտական բարբառի մը պատ — կերը:

ԱՐԱԶ

ԹԻՒՆԵՐ ԵՒ ՅՈՅՍԵՐ

(Բ. Եւ վերջին մաս)

Մի քանի խօսք Մոլոտովի մասին: 1915 թուին Ալեքսանդր Եսկուրովի մոտեցումն էր, անուանելով նրան Բեսարաբիոյ նահանգ, 1855ին Ալեքսանդր Բ. Եսկուրովի խոսքն էր: 1878 թուին Եսկուրովը, 1920ին միացրուեց Ռուսաստանին, 1945ին Միսիսիպի կղզի խոսքն էր: Միութեան, Բուկովինայի հետ միասին, Ս. Միութեան սահմանադիր Գեորգի Պրոտոզերովի, Բալայի շնորհից փոխարինելով Պրոտոզերովը, բայց շնորհից նրան դաշնակցային հանրապետութեան իրաւովի ծախսը: Ռուսաստանի զոհարումն ունեց Գեորգի Պրոտոզերովը և Մալախովը ընդհանուր արեւմուտքի Տրանսիլուանիան հողերից: Այսօր Մոլոտովի դարձել է Ռուսաստանի Ղարաբաղը: Եւ սերալիք են Բուկարեստ - Պեկին: Վերջինս ճափոն խորհրդարանի ընկերակցական պատգամաւորներին ընդունելիս յայտարարեց Մաօի բերանով իրբեւ իր անդրդուելի սկզբունքը — « կայսերապաշտները պիտի վերադարձնեն իրենց տէրերին այն հողերը, որոնք նրանք երբ եւ իցէ բռնութեամբ սեփականացրել են եւ համարում են այժմ լիովին մարտուած »:

Գծարտարար Մաօ Յէ Թունի մեր վաստակակաւը, Տարուն ու Կարբը ի նկատի չունէր, այլ 1860 թուին Արդունի դաշնակցով երկնային կայսրութիւնից պոկուած Ամուր գետի ստորին հոսանքի եւ նրա վտակ Ռուսուրիի աջափնեայ մէկ միլիոն քառակուսի քիլոմետր հողը եւ Արտաքին Մոնոպոլիան: Այս յայտարարութիւնը անարձագանգ չմնաց: Մաօ արժանացաւ Պրուշկեից « Գիրկալայա Գալուա » — ծակ կրկնակօշիկ տիտղոսին:

Վերդառանք մեր ընտրական թուերին: Եթէ 1947 թուին Ս. Հայաստանն ունէր 713, 240 քուէարկող, 1950ին 769, 782, 1951ին 786, 263, 1954ին 862, 329, 1955ին 882-081 եւ 1966ին 1,133, 023, ապա ուրեմն մեր երկրի ընկալութիւնն ամէն տարի աւելանում էր 2,3 առ հարիւր 1947ի եւ 1950ի միջեւ. այժմ հասնում է 2,7 առ հարիւր: Ապրուստի մակարդակի բարձրացման հետ զուգահեռ աւելանում է եւ աճի տոկոսը ու հաւանաբար մօտիկ ապագայում նա կը լինի երեք առ հարիւր, մեր հարեւաններից Վրացիները բազմաձեւ են զգալիօրէն աւելի դանդաղ քան մենք: Մինչդեռ Սորս. Ապրէլյանը զեւրազանցում է Սորս. Հայաստանին: Բայց պատճառը բնիկներին, Աղերիներին բազմաձեւ չէ, այլ որովհետեւ նախահանգները Բազումի քաղաքում մեծ թուով ոչ Աղերէյ - Չանցիներ:

Ոչ հետո անցեալում, օրինակ 1956 թուին Բագուն ունէր 508 հազար ընկալիչ. Թրեյիսին, 635 հազար: 1966թուին Բագուն Սորս. Միութեան չորրորդ քաղաքն է բազմամարդութեամբ Մոսկուայից, 16

նիկարաքից եւ Կիւբից յետոյ — 1,104 հազար: Թրեյիսը 13րդն է 823 հազար, Երեւանը 26րդը 643 հազար:

Եթէ հաշուի չառնենք այն երեւոյթը, որ Անդրկովկասում այսօր իսկ Հայու - Թիւրք քանակով հաւասար է գուտ Վրացիութեան եւ գուտ Աղերիութեան եւ վերջինները ժողովուրդներին այն մեղ համար միայն չարաբաստիկ՝ աշխարհադրական սահմաններում, վստահ կարող ենք ասել, որ Սորս. Հայաստանի ազգաբնակչութիւնը հաւասարուելու է ապագայում հարեւան հանրապետութիւններին քանակին, որովհետեւ նա աճում է աւելի արագ: Անդրկովկասեան ազգերը նման են երեք վաղուց ձիերի, որոնցից վերջինը մենք թիւրք մեր եւ նրանց միջեւ կրճատում է եւ դա թուրքական ճշմարտութիւնն է — մի օր մօտեցաւ ենք նրանց: Հակառակ անոր որ մեր երկիրը լեռնային է, ոչ քարեղ ունի, ոչ արեւադարձային ձմեռ, ոչ նարնջեղի անտառներ ու թէյաթիի դաշտեր, բայց տեղիքը — այժմեան ու աւելի եւս ապագային — կարող է օգտագործել լեռներն ու նրանց որովայնը նոյնքան արդիւնքով, որքան բնութեամբ կարծես թէ օժտուած հարթութիւնները:

×

Մենք դատողութիւններին հիմք ընդունեցինք քուէի իրաւունք ունեցողներին թուերը: Ի՞նչ կազմ կայ դրանց եւ ազգաբնակչութեան ընդհանուր թուի մէջ: Ասեմք Յունուարի 1966 թուին. Միութեան 232 միլիոն բնակիչներից Յունուարի 144 միլիոնը քուէարկելու իրաւունքը տէր է ին, այսինքն 62 առ հարիւր: Ուրեմն, Օրից 18 տարեկանները ամբողջութեան 38 առ հարիւր էին կազմում: Գաղանկային հանրապետութիւններից՝ Ուկրաինայի՝ 33 առ հարիւր, Վրաստանի՝ 40 առ հարիւր, Տրանսիլուանի՝ 47 առ հարիւր, Էստոնիայի՝ 29 առ հարիւր, Հայաստանի 49 առ հարիւր: Ուրեմն մեր ժողովուրդի զրեթէ կէսը երեխայ է ու պատանի, հայ ընտանիքը աւելի բազմաբնակ է, քան Սորս. Միութեան միլիոն ընտանիքը: Եւ իրօք անձնական շփումն հայրենիքի իմ ազգականներին հետ, 1965 թ. ինձ խանդավառեց, որ տունը մտայ — բազում երեխաներ: Հօրեղբորս թոռան Սուրէնի հետ մօտեցում ենք պարտէզում կանգնած համեստ լարճիկին, դրան առջեւ ութ փոքրիկներ իրենց, որոնց գլուխներին դիժը բարձրանում է ուղղանկիւն եռանկիւնների հիպոտենուզայի պէս:

— Ո՞ւմ են այս երեխաները, ջանս: — Ո՞ւմը պիտի լինեն, իմ ինն են, հօրեղբորդ ծոններն են. — Համբուրում եմ հարսին հետ, որի զըրկում ստիճիկն է սեղմուած իններորդը: Մօրեղբորս աղջիկը ներկայացնում է իր եօթը զուակներին, որոնց մեծերն արդէն համարաբանում են. տայիս է անունն —

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԹՈՒՐԳԻՈՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Դ.

Փոքր Ասիոյ մէջ երկաթուղիներու շինութեան մեծաշնորհի պայքարը կը մըլ — ուէր՝ երբ հրապարակ եկաւ նաեւ ծովա — կալ Չեսթըր նման եւ աւելի ընդարձակ ծրարով:

1895ի կոտորածներու ատեն ամերիկեան վնասներն եղած էին 88 հազար տոլար: Ամերիկա հատուցում պահանջած էր թուրք կառավարութիւնը պատասխանատու նկատելով: Թուրքիա մերժած էր հատուցումը, առարկելով թէ ուրիշ պետութիւններ ալ կորուստներ ունին, աւելի ալ վնասուել էր: Թուրք կառավարութիւնը իր կարգին կը պնդէր, թէ Հայերը յեղափոխութեան մղուած են միսիոնարներէն, հետեւաբար ասոնք պատասխանատու են անկարգութեան: Միտաշահելու համար միանգամայն ամերիկեան կառավարութիւնը՝ սուլթանը կը հեռագրէր Փիլիպպեան կղզիներու մահմետականներուն զէնք չբարձրացնել Ամերիկայի դէմ:

1900 Դեկտեմբերին Քենթըքի դրահատուրը Պոլիս կուզար, որուն հրամանատարը, ծովակալ Չեսթըր, սիրալիք ընդունելութիւն կը դրնէր սուլթանին: Համիտ ճաշ մը կուտար նաւազներուն եւ հրամանատարը կը նստեցնէր աջ կողմը: Հատուցման պահանջը մոռցուած էր:

1901ին ծովակալ Չեսթըր Պոլիս կուզար թուրքերէն անտեսական կացութիւնը ուսումնասիրելու համար: Ամերիկա առեւտրական ձեռնարկներու մէջ ունէր 12-էն 15 միլիոն տոլար, որուն հինգ միլիոնը միայն քարտուղի մեծ ընկերութեան կը

պատկանէր: Ամերիկա մարդասիրական եւ կրթական հաստատութեանց համար ծախսած էր հարիւր երեսուն եւ վեց միլիոն տոլար:

Փոքր Ասիա մեծ կարեւորութիւն ունէր Ամերիկայի համար, ինչպէս եւրոպական պետութեանց համար, որովհետեւ խիստ հարուստ է ենթակառուցող, ծխախոտի, բամպակի մշակութեան ընդարձակ դաշտ մը «տնտեսական յիւղակներու եւ տնտեսական արկածախնդիրներու գործունէութեան համար»:

Ծովակալին որդին, Արթըր Չեսթըր, Պոլիս կուզար 1908 Մարտին, երկաթուղիներու շինութեան մեծաշնորհն ստանալու համար, կը մտնէր հակամարտութեան կրկէսը: Թուրք կառավարութիւնը դո՛ս կը մտար:

Չեսթըր կը հիմնէր Օրքուան — Ամերիքըն — Տիվլըրփմէք Բըմփրին: Մրա — գրի համաձայն, երկաթուղիներու դիժները պիտի երկարէին Սամսոն — Սվալ — Սարբերդ — Տիարպէլիք — Մուսուլ — Քիւր — Ուրիշ ճիւղ մը պիտի երկարէր Պիթիսէն Վան: Գիծերուն երկու կողմի հանգրեւ պիտի շահագործուէին ընկերութեան կողմէ:

Ընկերութիւնը քաջալերութիւն գտաւ Եւրոպիայի Առեւտրական Սենսակէն եւ հաւանութիւն՝ Նախագահ Ռուզվելթի: 1910 Մարտ 15ին արտաքին նախարար Գեորգ Ուոշինկիթընի թուրք դեսպանատան գործակալաւոր Բիւսթէմ պէյի կը յանձնէր ձեռնարկը մը, թէ ամերիկեան կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն կուտայ Չեսթըրի ձեռնարկին: Մեծ վիզիւրը կը յայտնէր, թէ Պաղատար երկաթուղիներու համաձայնութեան 12րդ յօդուածին համաձայն, չէր կրնար այդ դիժերուն մեծաշնորհը ստալ: Մրալիքը կը հանդիպէր

ըլ, ի՞նչպէս յիշողութեան մէջ պահեմ անշիթի աղբան անունները յետագայ հանդիպումներին: Եւ սխալուած էի մէկին կոչելով միւսի անունով:

Մէկ ուրիշի մօտ: Երեւոտարը հայրը կանչում է իր երկու փոքրիկ աղջիկներին՝ չարածճիւղի մասին իրաւունքը պահելու համար:

— Ահա բալիկներս — Միայն երկու՞ս:

— Դեռ կը դան, երկու աղջիկներով պիտի շնտենք:

Կուշտ ծիծաղում ենք:

Մտքումս ասում եմ — ջանս իմ Հայաստան, վառ յոյսի ու ապագայի հայրենիք:

Ու ահա Փարիզի ամպամած երկնքի տակ նստած հաշիւ եմ անում բարդ տուկոսները օրէնքի հիման վրայ եւ տեսնում, որ եթէ ըստ Միացեալ Ազգերի կազմակերպութեան վիճակագրողների այս տարուայ երեք միլիոն 280 միլիոն մարդկութիւնը դարի վերջին հասնելու է վեց միլիոնի, ապա նոյնիսկ — Աստուած ոչ անի — չընդարձակուած Սորս. Հայ

աստանը կ'ունենայ 7,5 միլիոն բնակչութիւն, Անդրկովկասը տասը միլիոն շուրթիւն: Որովհետեւ մինչդեռ ամբողջ Եւրոպայի — մինչեւ Ուրալ — ժողովուրդների աճը տարեկան հազարին 19ն է, մեր 27 — 30: Մեր արեւոտ հայրենիքում ստեղծադրած կեանքի շէմքն է փոթորիկներից չբախտացած մի նոր սերունդ, առողջ, խանդավառ ու շնորհարար: Նա ծնունդ կը տայ աւելի բազում ու հզօր հայ դասակներին: Մեծատաղանթ բանաստեղծ Սարգիսը սքանչելի տողեր է ձօնել նրանց:

Ամուր, առնակաւ այս ջահելները Գալիս եւ գալիս, անթիւ, անհաւար Աչքդ լոյս, երկիր, տես ինչ փառաւոր Մի նոր սերունդ է ծնունդ էքդ հաւար:

Նա պիտի բուծի վերքերդ բուլր, Նա պիտ կատարի տեղեկդ բուլր Եւ քեզ պիտ հասցնի այնպիսի փառքի Որին չի հասել դեռ ոչ մի աշխարհի: ՀԱՅ ԿԱՐԳՈՅԵԱՆ

ԵՐԵՔ ՕՐ ՕՉԵՐԻ ՄԷՋ

Անցեալներում մեր երկրի օձատանը Դաւալուն էր եւ նրանից հարաւ ընկնող մերկ բլուրներն ու ամուլ անապատները: Հայաստանցին ջրանցքներով եւ առուններով պատեց հարաւի արեւից կիզուած այդ երկիրը եւ նրա մերկութիւնը ծածկեց պտղատու պարտէզներով ու այգիներով: Կորան օձերն այդ վայրերից, ոչնչացան, կամ քաշուեցին դեպքին անմարդաբնակ լեռները:

Բայց առաջ դատ օձ կար այդ վայրերում եւ մենք ահով էինք շրջում որսի ետեւից: Եւ որովհետեւ օձը շատ էր, շատ էին եւ այդ սողունների շուրջը հիւսուած իրական եւ անիրական պատմութիւնները:

Մի անգամ, երբ անցանք ներկայ «Արարատ» կայարանը՝ նախկին Դաւալուն, մեր որսորդական խմբի մէջ ամէնից հասակաւորը՝ լեզուի ուսուցիչ Արամ Վարդանեանը, պամեց մեզ այս կարգի մի յօրինուածք.

— Այն, ինչ պատմելու եմ՝ կատարուել է շատ վաղուց, առաջին մեծ պատերազմի տարիներին, — սկսեց նա: Զօրքն անցել

էր Արարատ գետը եւ Պարսկաստանի սահմանը, իսկ մեր կարաւանը, բեռնուած ռազմամթերքով եւ ուտելիքով, շարժւում էր Արարատ լեռան ստորոտով՝ զօրքի ետեւից: Կանգնած է Արարատը՝ զըրկուն ամպերից վեր, իր յաւերժական ձեան դաշտերով, իր խորհրդաւոր անձաներով, երեք պետութիւնների՝ Պարսկաստանի, Տաճկաստանի եւ Ռուսաստանի սահմանում: Նրա դէմ՝ հարաւ — արեւելեան կողմում, կանգնած է Փոքր Արարատը, սրածայր ու լեռի լանջերով:

Մեր դումարտակը օդատեսեան մի շող օր կանց առաւ այդ լեռների մէջտեղ, ընդարձակ ու բարեբեր հովտում: Յառաջ դնալու ճար չկար, սկուռել էր օձերի մեծ պատերազմը:

Այն, ինչ մենք տեսանք, հիմա էլ որ յիշում եմ, մարմնովս սարսուռ է անցնում, եւ մաղբար փշաքարուած են: Փոքր Արարատի կողմից չլիքայ էին տեսել ամէն տեսակի օձեր՝ լեռան ստորոտից մինչեւ Արարատ գետը, համարեա տասը վերստ տարածութեամբ: Նոյն երկարութեամբ մի շղթայ մեծ Արարատի կողմից ձգուած էր զէպի գետը:

Եւ այդպէս պատանական դիրքով, դէմ յանդիման կանգնած էին օձերի բանակները: Նրանք տարուած իրենց «ռազմական պատրաստութեամբ», բոլորովին ուշադրութիւն չզարձրին մեր կարաւանի վրայ

եւ չխախտեցին մարտական շարքը: Մենք մտրակեցինք ձիերին, սակայն նրանք խոտերի մէջ դաւարուող սեւ ու չալ «պարաներից» սարսափած՝ փոռացին, ծառք եկան, թափահարեցին երասանները ու ետ ետ դնացին:

Գումարտակը կանգնեց արեւի տակ մինչեւ երեկոյ:

Օձերի թշնամական բանակները դիշերը մինչեւ լոյս արթուն եւ կարգապահ մը նացին:

Արեւը ծագելուն պէս լսուեց ախանջ ծակող մի սուլոց: Մենք դարձանք սուլոցի կողմը եւ օդում դիք տնկուած մի հուրհուր օձ տեսանք, մի հուրհուր օձ, որ պատմել չեմ կարող: Արմաղի, յակիւթի եւ մայիսեան ծիծառների բոլոր դոյները կային նրա վրայ: Արեւակի առաջին ճառագայթների տակ փայլում էր նա շրջուցիչ երանդներով:

— Ծահմար... Օձերի թաղուհին, — զօչեցին մի քանիք:

Մենք Ծահմարի մասին հէքեաթներին մէջ կարողացել էինք եւ լսել էինք, որ նա սպանում է մեծ Մասիսի մեծ ժայռերի մէջ, մի մեծ քարանձաւում, որտեղից նա իր լեռնախոտիկները տարածում է ամբողջ Առաջաւոր Ասիայի օձերի վրայ: Ահա այժմ նա մեր առաջ է եւ մենք հիացմունքով նայում ենք բնութեան այդ բազանչելի կերտուածքին եւ ախտուած,

որ թոյն ու նախանձ կայ այդ դիւրիշ դեղեկութեան մէջ... Ծահմարի սուլոցն օձերի զօրքը Փչչոցներին մի դեհեանի միտքով պատասխանեց: Օձերը... սեւ, գորշ, չալ, կարմրաւուն, դեղին, հողմադոյն, եղջիրաւոր եւ առանց եղջիր օձերը, աղմակի սուլոցներով վեր բարձրացան եւ դիք կանդնեցին՝ նոր անկում ուղի ճարտաների նման՝ Արարատ լեռան ստորոտից սկսած մինչեւ Արարատ գետի օձերը դէմ յանդիման, շաչեցին օդում դիք օձերային լարտերի նման, սպառնական ծղրտոց ու սուլոց արձակեցին եւ մոլեղին ուժով խփուեցին իրար... Երեք օր, երեք դիշեր տեսեց մեծ պատերազմը եւ դաշտը ծածկուեց արիւնքով:

Եւ երեք օր, երեք դիշեր ռազմամթերքով բարձած մեր զօրքի գումարտակը կանգնած մնաց իր տեղում...

×

Ուսուցիչ Արամ Վարդանեանի այս քաղաքական պատմութեան ազգայնական տակ ամէն ճիւղ իմ աչքին օձ էր երեւում եւ ինձ թուում էր, թէ ամէն թիւի զարան մտած օձ կայ եւ ուր որ է շաչում է մարակի նման: Վ.Ա.Թ.Ա.Գ. Ա.Ա.Ե.Ա. (1 Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը հո՞ծ բազմութեան մը ներկայութեան տօնուեցաւ Շարաթ, Հոկտեմբեր 29ին, վեցերորդ քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ :

Գոհունակութիւն է հաստատել, թէ ներկաներուն մէջ մեծ թիւ կը ներկայացնէին երկտասարդները : Ձեռնարկը եւս, որ կը կրէր Հ. Յ. Դ. Փարիզի Երջ. Կոմիտէի հովանաւորութիւնը, կազմակերպուած էր երկտասարդ ընկերներու կողմէ :

« Մշակ բանուոր »-ի փառերգով կը բացուէ երեկոյթին պաշտօնական բաժնի :

Ներկաներուն վրայ բացառիկ տպաւորութիւն կը թողուր բեմին յարգարանքը, կատարուած ճաշակով : Դաշնակցութեան մեծադիր զինանշանը՝ զործ ընկեր Ժ. Փարաբուտեանի, իր երկու կողքերուն ունէր Փրանսական եւ հայկական եռագոյն դրօշները :

առ հարիւր : 1823ին եւրոպական պետութիւններու ներկայացուցիչներ ղեկավարութիւններ կը հանեն ամբերկեան ներկայացուցիչին դէմ : Վերջապէս 1830 Մարտ 10ին Ամբերկեա կը յաջողի զաշնագիր մը կնքել եւ լեկախոն մը ունենալ 1831 Մարտ 2ին :

1862ին, երբ վեր. Դանիէլ Պլին կը խնդրէ Ամբերկեայի արտաքին նախարարութեանը ուժեղ գերք մը բռնել թուրքերոյ դէմ՝ Սիւլուքըրա կը պատասխանէ. « Երկրի վրայ միակ պետութիւնն է թուրքերան որ համակիր գտնուեցաւ ամբերկեան կառավարութեան՝ մեր նեղութեանց տակ » : Օսմանեան կառավարութիւնը համակրանքով ուղղունց կ'ընթացնէր ընտրութիւնը, համակրանք ցոյց տուաւ ամբերկեան կառավարութեան :

1895ին կոտորածներու տակն ձերարկոյտը հարցապնդում ուղղեց կառավարութեան՝ հայկական կոտորածներու մասին : Նախագահը պատասխանեց, թէ չափազանցութիւններ կան, պաշտօնական տեղեկութիւնները չկան տակաւին : 1895 Դեկտեմբեր չորսին ձերարկոյտը կրկին ուղղուեց անցուց կոտորածներու մասին լրտակատար ծանօթութիւն ստանալու համար : Արտաքին նախարար Օլնէյ յայտնեց, թէ լրագրական տեղեկութիւնները մեծապէս չափազանցուած են կոտորածներու մասին :

Սուլթանը խնդրեց Ամբերկեային ներկայացուցիչ մը զրկել, եւրոպական քննիչներու հետ զործելու համար : Ամբերկեայ մերժեց, որովհետեւ Պերլինի զաշնագիրը ստորագրած չէր :

ԽՈՐԷՆ ԳԱՖԻԿԵԱՆ

(4 Շար.)

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Սաչիկ Մըկըրտիչեան Դաշնակցութեան ծնունդը ներկայացուցական անխուսափելի անհրաժեշտութիւն մը : 1880ական թուականներին ի վեր Հայութիւնը անհրաժեշտութիւնը կը զգար կազմակերպուած, զօրաւոր ուժի մը :

Աւելի քան երեք դարու զործունէութեամբ, պայքարով եւ զոհարարութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ոչ միայն հողեփոխեց հայ մարդուն նկարագիրը, այլև հաւաքակազմութեան վիճակէն Հայութիւնը դարձուց ազգային դիմադրիչ եւ հանդանակ ունեցող ժողովուրդ մը : Եւ, ինչ որ կ'ուրախացնէ մեզ, այն իրողութիւնն է, որ, այսօր, Դաշնակցութեան ազգային առաջադրութիւնները իւրացուած են հայ ժողովուրդին կողմէ ամենուրեք :

« Այժմ մենք ուրախութեամբ կը յայտարարենք, թէ ազգին համար տուինք ամեն ինչ, փոխարէնը ոչինչ ուզելով » :

Այսուհետեւ եւս մեր գերբ պիտի ըլլայ աւելի ուժեղ, աւելի վճռակամ շարունակել մեր պայքարը :

Նահատակներու եւ հերոսներու յիշատակին վայրկեան մը յոտնկայս յարգանքէ ետք, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Փրանսերէն եւ հայերէն ուղերձներ կարդաց ընկ. Արա Գրիգորեան :

Դաշնակցական երկտասարդութեան համար Հ. Յ. Դ. ազգային պարծանք մըն է, խանդավառութեան ազդեր մը : Երկտասարդութիւնը իր սնունդը կ'առնէ մեր հասարակ հերոսներու անհասխնդիր նւիրումէն, անոնց խոհալէն : « Նոր Սերունդակները կը ձգտին միշտ դառնալ արժանաւոր ժառանգորդները ազգին հերոսներուն » :

Օրուան առաջին բանախօսը՝ ընկեր Ժիրայր Միրիճեան Դաշնակցութեան աւելի քան երեք դարու զոյուրութիւնը նկատեց Հայոց վերջին շրջանի պատմութեան ամենէն յատկանշական երեւոյթը :

Դաշնակցութիւնը առաջին օրէն իսկ եղաւ զբաղակիրը համազգային խոհալին : Ան կ'առնեց Հայուն յուսարեկ ոգին : Հայերենի զարգացումը, ինչպէս նաեւ ազգային գիտակցութիւնը, որ անցեալին տեղակայեց նեղ շրջանի մը մէջ կը պարփակուէր, Դաշնակցութեան յեղափոխական գործունէութեան եւ բանաւոր ու զբաղուող քարոզչութեան շնորհիւ աստիճանական նուաճումներու ճամբով ունեցաւ իր բնական, պատմական շրջադիւրը :

1920ին ետք, Դաշնակցութիւնը ոչ միայն կազմակերպեց Սփիւռքի կեանքը, այլև պայքարեցաւ ազգային գաղափարաբանութեան մը դէմ՝ պաշտպանելով ազգին յաւանականութեան տեսակէտը, ինչպէս նաեւ անխիտ ու միացեալ հայրենիք մը ունենալու անհրաժեշտութեան տեսակէտը :

Այսօր յաղթական է այս գաղափարը : Այսուհանդերձ, Դաշնակցութիւնը ձեռնարկուեց պիտի չմնայ, ընդհակառակն, աւելի ամուր պիտի պաշտպանէ Հայու -

թեան իրաւունքները : Որովհետեւ երկիրը, հակառակ իր արտադրութիւններուն եւ ցանկութիւններուն, ի վիճակի չէ հետապնդելու Հայի. Դառին իրազորութեամբ :

Օրուան երկրորդ բանախօսը՝ Տիգրան Հուրի Իփէկեան դիտել տուաւ, թէ 76 տարիներէ ի վեր այս հուժկու դեմքը, որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, կը կենսաւորէ մեր գոյութիւնը՝ յազնեցնելով անպատանելու, լեռներու եւ օտարութեան մէջ այրած կամ վառող հայ սրտերու պայպակը : Մեզի համար ան ներկայ եղած է միշտ, շնորհիւ անոր առանց հողի ծնած եւ մեծցած հայ սերունդներ կրցած են հուղեղէն արմատներով ապահովել իրենց հաստատ աճումը, իւրացնելով ազգ. մշակոյթը, ոգին :

Հայութեան կենսունակութիւնը արտադրող բոլոր ձեռնարկները, — աւելցուց Տիգրան Հուրի Իփէկեան, — իրենց շունչը առած են եւ կ'առնեն Դաշնակցութեան, նոյնիսկ եւ, մանաւանդ, անոնք որ ծառայած են իրեն դէմ եւ որոնք պիտի չկարենային տեսել եւ զործել ինչ ունեցած չըլլային հակապայքարի մղիչ ուժը :

Այս հուժկու դեմքը Դաշնակցութիւնը, որուն բացառական իսկ երեւակայնէն չենք կրնար, ծաղում առած է, սաւակայն, օր մը, երբ 1872ին սկսեալ հոսահոս քիւմուտեղեկութեան կեանքը եւ լեցնելու իր հունը : Որովհետեւ իր զարթոնքէն ետք Հայութիւնը ըմբռնեց, թէ ինք համայնքներէ՛ բաղկացած հաւաքականութիւն մը չէ, այլ բազմաբնակից մէկ ժողովուրդի, մէկ եւ անբաժանելի ազգի, մշակոյթի, անդամատանի, որ ունի նոյն թիւնամիտները, նոյն գոյամարտը, նոյն վարձանք՝ մաս կամ ազատութիւն :

Երկի ինչպէս այսօր նոյն է կացութիւնը, նոյն գիտակցութեան հասած է հայ ժողովուրդը գաղթաշարժի, ինչպէս նաեւ կաշնաւոր հայրենիքին մէջ :

Երկի հայկական հարցն էր, այսօր հայկական դատը, որուն պահակը կը մնայ միշտ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Գործադրուեցաւ դեղաբուսական յայտագիրը, որ կոկիկ եւ խնամուած էր : Տիգրան Սեղա թորոսեան արտասանեց Սիւլուքըրա « Ձաւարեանի հոգիին » քերթուածը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի « Նախիբի » պարախումբը մէջ ընդ մէջ ներկայացուց հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Ընկեր Սերոբ Մանուկեան արտասանեց Աւ. Ահարոնեանի « Փառք ձեզ » :

« Սիփան - Կոմիտաս » երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի յաջորդաբար երգեց « Էս դիւրեք » (մեներգ՝ Ռ. Մարթայան), « Լուսնակն Անուշ », « Ազգիւրբին մօտ » եւ « Վզնոցը » երգերը :

Հանդէսէն ետք տեղի ունեցաւ խնջոյք, որու ընթացքին ներկաները ապրեցան ջերմիկ մթնոլորտի մէջ :

Թ.Ղ.Թ.Ա.Կ.Ի.Յ

ՅԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

(32)

ՓՈՅՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

— Գիտեմ, ըսաւ ան հառաչով մը որ հասկցուց ինձի թէ ինչ աստիճան յուզուած ու խռովուած էր, բայց Փօն Մէջը լին աստիճանէն կը հարածէ եւ իմ մասին ամեն տեսակ վայթակցալի շշուկներ տարածաճամ է : Ա՛հ, կոմս, — ըսաւ ան աւելի ցաւալին հառաչով մը, — չէք գիտեր թէ ինչ սոսկալի անձկութեամբ մը կը ստուպիմ : չէք գիտեր ոչ, չէք կըրնար զիտել թէ ես ամբողջովին պաշարուած եմ միայն իմ կորուստս ցանկացող թշնամիներով :

— Զեր ըսածները չափազանց կը սըրտարեկին զեւ, ըսի իրեն : Բայց կը հա -

մարձակիմ ապահովցնել ձեր կայսերական Ազնուաւորութիւնը թէ ան ունի նաեւ նոյնքան բազմաթիւ բարեկամներ, եւ այսպիսի բոլորանուէր բարեկամներ, որոնց կարգին կը յուսամ թէ սիրալոյսով պիտի արտօնէք որ ինքզինքս ալ թուեմ :

— Ա՛հ, յարեց ան յուզուած, ձեր այդ խօսքերը խիստ հաճելի են ինձի : Ինչ բարութիւն ու վեհանձնութիւն է այդ : Բայց քանի որ ձեր ըսածին պէս բարեկամ էք ինձ — եւ ատոր կասկած չունիմ — կըրնա՞ք օգնել ինձի : Դուք այսպիսի գերք մը ունիք որ կըրնաք հետապնդել եւ երեւան հանել այս բոլոր ինձի դէմ մութին մէջ նիւթուող սպրանքները : Դուք կըրնաք դանել այն ծածուկ զրգապատճառը, որ այսպէս տեսական կերպով պարտնի խորհրդակցութիւններու մէջ կը գնէ Կայսրը Փօն Մէջը հետ : Այդ թշուառականը կրցաւ աղետալի աղկեցութիւն մը ունենալ ամուսնոյն վրայ, եւ պատուոյ տիկնոջս Փրանսֆօն Ֆրիթշլի հետ միացած ինձի դէմ, թունաւորեց անոր միտքը : Ա՛հ, — հառաչեց ան անգամ մըն ալ, — չէք գիտեր թէ ինչ տառապանքներ ունիմ ես :

Չոր հեծկլտանքի մը մէջ աւարտեց իր խօսքը եւ ես վայրկեան մը այն երկիւղն ունեցայ որ թերեւս չկրնայ իր ջիղերուն իշխել, որովհետեւ ամօքիչ արտասուքը կը պահէր իրեն : Հազիւ թէ վայրկեան մը արցունքը երկու պոպուլն կայլակներ

զողպցին իր թարթչներուն միջև, ատանց իշխալու :

Միւս կողմէ, պարտաւոր եմ խոստովանել թէ, հետաքրքրութիւնս տակաւ կ'աւելնար որովհետեւ մինչեւ այն վայրկեանը կը կարծէի թէ իր ամուսնոյն հետ սիրալի յարաբերութիւններ ունէր ան :

— Բայց կարելի՞ է որ նորին Բարձրութիւն Սաքսոնիոյ Գահաժառանգը այդ շարժմիտ պատմութիւններուն մէջ բառին իսկ հաւատայ, հարցուցի :

— Ա՛հ, ազգայակեց ան աշխուժիւ, զո՞ւք ալ լսած էք դանոնք, զո՞ւք ալ : Բայց հարկաւ լսած պիտի ըլլայիք : Ո՞վ տեղեկ չէ անոնց : Փօն Մէջը մասնաւոր խնամքով մը ի ձայն փողոյ ամէն կողմ արարածեց Փառլ Շթրաքմայէրի գրութիւնին հետ յերբերած այդ յանդուզն զրբ պարտութիւնները : Կարելի՞ է ասկէ աւելի անուրթ բան մը երեւակայել : Կարելի՞ է ասկէ աւելի յերբերածոյթմբձմանք մը երազել, աւարտեց ան անարակելի պօզանքով մը բարձրացնելով իր գեղեցիկ լանջը :

— Խնդրեմ, հանդարտեցէք Իշխանուհի, ըսի յարգալից կարեկցութեամբ, որովհետեւ խորապէս յուզուած կը զգայի ինքզինքն այս ցաւատանջ խոստովանութեան, կը կրկնեմ անա թէ ձեր բոլորանուէր բարեկամն եմ եւ պատուոյ խօսք կուտամ ձեզի որ առիթը ներկայանալուն պէս իր այն պիտի գործեմ :

Սիւրբանքի հառաչ մը արձակեց :

— Բոլոր սրտովս շնորհակալ եմ ձեզի, հառաչեց ան ինձի երկարելով իր ձեռքը, որուն վրայ համբոյր մը զընձեցի, կարծես անով հանդուստը ապէս նուիրաբործեցի համար տուած խոստումս :

— Ա՛հ, արտաբերեց բերեկ ձայնով մը, կը վախնամ որ շատ շուտ պէտք ունենամ ձեր խոստացած օգնութեան : Կը յիշե՞ք փրթած մարդարտամանեակս :

Եւ ատանց ուրիշ խօսքի բաժնուցաւ ինձի :

Նոյն եւ յաջորդ օրերը ամբողջ, մտաւտանջուեցայ թէ ինչ կրնար ըլլալ մութին մէջ նիւթուող գաւազրութիւնը, եւ ան հուշ կարեկցութիւն մը կը զգայի այդ անբարխտ կայսերական իշխանուհիին մասին, որուն փափկաշնորհ նրբութիւնը եւ ամէն տեսակ աշխարհիկ պայմանագրականութիւններուց ու կեղծաւորութիւններուն դէմ իր նախալարածակ ոգին եւ անսեթեւեթ բնորութիւնը, իր դէմ հանած էին սիրերիմներու եւ նախանձորդներու խումբ մը Սաքսոնիոյ պալատին մէջ : Արդէն Հապտուրկները երջանիկ չեն եղած բնաւ իրենց սիրոյն մէջ :

ՌԻՒԼԵՐՄ ԼԸ ՔԵՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Պ. Միշա Ազնաուրեան, Պ. Շառլ Ազնաուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիրան Կառվարեաց, Կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մը կը բարեկեցեցին, իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր:

ՔԱՐ ԱԶՆԱԻՈՐԵԱՆԻ

(Ծննդալ Պարտասարեան, Իզմիթ) մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Կիրակի (Նոյեմբեր 6) ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Միշա Ազնաուրեանի մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան Ս. պատարագ եւ պաշտօն, Մօմօրանի եւ Անտիլիի հանգստեան տուններուն մէջ մեծ պատարագներու հոգևոյն:

Կը հրաւիրուին սոյն արարողութեան, ննջեցեալներու պարագաները եւ բարեպաշտ հասարակութիւնը:

Ա.Ֆ.ՈՐՎԻԼԻ ՄԷՁ

Հ. Յ. Գ. տեղական կամին նախաձեռնութեամբ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, ի յիշատակ Ս. Մինասեանի (նահատակուած 1915ին) ինչպէս նաեւ Ս. Մինասեան եկեղեցւոյն: Ահարոն Պէրպիւրեան, Յովհաննէս Պէրպիւրեան, Լեւոն Նէտիլեան, Բիւզանդ Գաւնեան, Նազար Բապուրեան, Պօղոս Պօղոսեան, Օմնիկ Գուրեան, Յովհաննէս Աբգարեան, Ալագ Պաղտասարեան եւ որդիքն, Կարապետ Գեղեցեան, Հմայեակ Ուզունեան, Մարգար Բարսեղեան, Վաղարշակ Ուրբաքեան, Տաք. Յովհաննէս Բիւրիւքեան, Հայկ Թէմէրեան, Ահարոն Աբրահամեան, Աշոտ Նշանեան, Յովհաննէս Եղիշեան, Գրիգոր Գոստիքեան, Բարքոյ Փափագեան, Շաւարշ Պարսամեան Նոր Սերունդական:

Կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու ընկերները, յարգելու համար անոնց յիշատակը:

Մողկեփոններու զետեղումը կը կատարուի մասնաւոր յանձնարարութիւն մը կողմէ Շարաթ օր:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Վաչէ վրդ. Իզնատիոսեան: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ԱՅՐԻ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, իր հարսին՝ Տիկին Սրբուհի եւ թոռներուն Վրոնաձայուն եւ Արմենակ Սարգիսեանի խնդրանքով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Սահակ Յովհաննէսեան եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն «Յառաջ»ին, Հ. Յ. Գ. «Ս. Մինասեան» եկեղեցւոյն, Հ. Յ. Գ. Փարիզի «Քրիստափոր» խումբին, Ֆ. Կ. Սալի Իթալիի մասնաճիւղին, ընկերակցներուն, ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ, նամակով, հեռագրով եւ փոխան ծաղիկեպսակի նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ աղջկանին: ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՀՈՒՓՈՒՄԷ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆԻ մահուան տխուր առթիւ:

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը կ'ողբայ իր արժանաւոր նախադասին՝ ՀԱՄԲԻԿ ԱՐՄԱՐԵԱՆԻ եղբորական մահը, եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐ

Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի Արմուրիւ - Սարսէլի խումբը յիսուական Ֆրանք կը նուիրէ «Հայաստան»ին եւ Մշակոյթի Տան ընկեր Արփիար Մարտիրոսեանի յիշատակին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Սալի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայացում մը Ֆրանսիայի արհեստի մէջ Յունուար 28ին: Մեծ պատրաստութեան մէջ է փէլ-էս Վոյֆի «ՍՄՄԱՅԻՆԵՐԸ»: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Աստուածաշունչի հայերէն տպագրութեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոփէնի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ երեկոյ ժամը 21ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Հ. Բ. Լ. Մ. Եւ Մարտէլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

Կապ. Սալի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

ՄԱՐՍԷՅԻ. — Հ. Մ. Լ. Մ. եւ «Արժիւ» մարզական Միութեան պարահանդէսը Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալհամպրայի սրահին մէջ:

Հ. Բ. Լ. Միութեան Փարիզի Տիկնաց Յանձնարարութեամբ, ընդհ. խնդրանքին վրայ, Բ. անգամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը դերասան ԹԻՄՈՇԻ «ՌՈՒՉԱՆ» թատերախմբին, Դեկտեմբեր 6ին, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20-45-ին, Թէաթր տէ ԳՄԱԻ ՎԷՂ, 66 Բիւ տը Ռոշըրաւա:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

Սկառուական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէլի Հայ Արեւոյններու: Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մարգրե, 88 Բիւ տ'Օպաներ:

Դեկտեմբեր 31, Ամանորի Յայտնիք (Ռեվիյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ. գործին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԿԻ

Պ. Լեւոն Երկանեան յիսուական Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի եւ «Հայ - Բոյժ»ի, փոխանձարկեպսակի Վահան Ունձեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պաղբճեան, Տէր եւ Տիկին ժողէֆ Պաղբճեան, Տէր եւ Տիկին Գեղարք Պաղբճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղիկեպսակով կամ փոխան ծաղիկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին: ՏԻԳՐԱՆ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի «Միաձայն» խումբին: Կիրակի (Նոյեմբեր 6), կէս օրէ ետք ժամը 15ին մինչեւ 20, Ազգային Տան սրահը, 295 Բիւ Պուալօ:

Կը նախադասէ Ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ Կը խօսի ընկերներ ՏԻՐԱՅՐ ՓԱՒԱ - ՄՈՒՏԵԱՆ, ԿԱՐՈ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ:

Ուղերձ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ: Գեղարուեստական ճոխ եւ պատշաճ յայտագիր, կ'արտասանեն ու կ'երգեն Նոր Սերունդականներ, Ա. Ալթունեան, Հ. Կիւնեան, Վ. Սահակեան:

Կ'երգէ նաեւ Օր. Լ. Քեօմիւրեան:

Ջութակի ընկերակցութեամբ Պ. Արարահամեանի եւ ընկ. Պէրպիւրեանի:

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ:

Հանդէսէն ետք խնջոյք, ճոխ պիւֆէ: ՄՈՒՏԷՐ ԱՋԱՏ Է

ՎԱՒԱՆՍԻ ՄԷՁ

Հ. Յ. Գ. Դաշնակցութեան 76րդ տարեդարձը կը տօնուի, հովանաւորութեամբ Քրիստափոր կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի:

Այս Շարաթ երեկոյ ժամը 20-30ին, Քաղաքացիական թատերասրահ (Թէաթր Միւնիսիպալ): Կը նախադասէ Ընկ. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ (Վիէնէն):

Կը խօսի (հայերէն եւ ֆրանսերէն) Ընկ. ԿԱՐՈ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարտէլի):

Մենք Տիկին Խօսիւրդեան (Վիէնէն) եւ մենք Տիկին Կարապետեան (Տէսի - նէն):

Գեղարուեստական բաժին, երգ, նուազ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

(Ջերմութիւնը ապահովուած է):

ՏԷՄԵՐԻ ՄԷՁ

Կիրակի, Նոյեմբեր 13ին:

ՄԱՐՍԷՅԻ

ՊԱՏՈՒՈՅ ԽՆՁՈՅՔ

Ա.ՊԱՌՈՒԱՐԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՁ Հայ եկեղեցւոյ երեւ. Միութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը ի պատիւ իր պատուոյ անդամներուն եւ Պուրլար Օտոտոյի շքանին հայ ժողովուրդին: Ներկայ կ'ըլլայ ԱՐՏԱՒԱՋԻ ԵՊԻՍԿՈՒՍԻ ԹՐԹՈՒՆԸ

Կը հրաւիրուին շքանիս բոլոր Հայերը անխտիր: Մուտքը ազատ է, զովպայուցիչները ճրի, սպասարկութիւնը ընտիր:

Հայկական պարեր, երգեր եւ անակնկալներ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9^e)

Հ. Յ. Գ.

ՓԱՐԻՉ. — Հ. Յ. Գ. Բաֆֆի խումբը ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Պարտասարեան ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԻ. — Հ. Յ. Գ. Քրիստափոր եկեղեցւոյն տեղի անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ահարոնեան աղուսքը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտասարեան է, Բաղապալները նկատի կ'առնուին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻՂ. — Հ. Յ. Գ. «Արգոթեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս Շարաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բաղապալ ընկերները նկատի պիտի առնուին:

ՍԱՐՍԷՂ. — ԱՐՆՈՒՎԻՂ. — Հ. Յ. Գ. Վարդան եկեղեցւոյն ընկերական ընդհանուր ժողովը այս Շարաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԳՈՒՆԻ

ԱՀԱ. ԵՍ

ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՅՍԻ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ԱՏՈՒՄ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵՂՈՒՆ ԻՐԲԵԻ ԳՐԻՉ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԷ ԿԱՏՈՒՍ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, — ԿԱՂԱՍԲԱՎԱՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՅՑ:

Գին 15 Ֆրանկ

Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ Հասցէով:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵԱՆԵԱԿ

Գրասենեակը բաց է Շարաթ օրերը ժամը 15էն 18: Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (Երբորդ յարկ, 17 Բիւ Պլէօ, մեթրո Բատէ):

ԸՆԹԱՅԻՎ ԴԱՋԻԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԿԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Table with 3 columns: Item name, Price, and Quantity. Items include ՄԱՀԱԶԳ, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ, ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, etc.

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշմանկալած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար գինը վարչութեան:

ՀՐԱՆՑ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6^e — Chèque Postal: 1278-35 Tél.: DAN. 88-65

Table listing books for sale: LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. 125 Fr. ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p. 35 Fr. etc.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽԻՐ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ Զոյս մթերք հայերէն եւ Հայոց մասին ֆրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու:

ՅԱՄԱՏ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ՀԱՐԱՅ

5

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

SAMEDI

5 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Sup. 60 ֆ. Վեցամսեայ՝ 85 ֆ.
Արտասահման՝ Sup. 80 ֆ. Հատը 0,30 ֆ.

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.755

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍԲԸ

ՍՈՒԷՉԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

(ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Ա.

Մինչ Հունգարիոյ մայրաքաղաքին մէջ յայտնութեամբ հը պատկուէր 1956 Հոկտեմբեր 23ին յանուն ազատութեան ծայր տուած ազատամարտի շարժումը եւ ինչ-յանտութիւնը կ'անցնէր հայրենասէրներու ձեռքը — հինգ օրուան համար միայն —, անդին Միքայի անտարտին մէջ Իրաքի-լացիք յանկարծակի կը յարձակէին Ե-դիպտոսի վրայ :

Այլապէս պահ մը կ'ապրէր նոր աշխարհամարտի մը սպանալիքին տակ :

Միութիւնը դրադած էր արբանեակ երկրի քմբատ տարրերը ճղմելու գործով եւ կը կարծուէր թէ պիտի չհետաքրքրուէր Մերձաւոր Արեւելքով :

Իրաքի ինքնակալ յարձակումը Ա-րաք Միացեալ Հանրապետութեան վրայ զարմանք կը պատճառէր բոլորին : Ի՞նչ համարձակութեամբ փոքրիկ պետութիւն մը կը յանդիմանէր չափուի իրմէ առնուազին տասնհինգ անգամ աւելի բնակչութիւն ունեցող երկրի մը հետ : Մանաւանդ, որ Յարաւան, Սուրիա եւ Իրաք կրնային թիկունքէն հարուածել զինքը :

Իրաքի բանակը օդուակումը անա-կիւնի յարձակումի առաւելութիւններէն, քանի մը օրուան մէջ յաջողեցաւ յառաջանալ դէպի Սուէզի ջրանցքը եւ կանգ առաւ 16 քիլոմետր հեռուորու-թեան վրայ, երբ Ֆրանսա եւ Անգլիա միասնական վերջնադիր ուղղեցին կողմերուն՝ դադարեցնելու կռիւնքը :

Այս անգամ իրենք օդանւերով յարձակեցան Եգիպտոսի վրայ, ոմբակո-ւնելով Գազիբի օդակայանը եւ զրաւելով Փարիսի վրայ :

Ֆրանսացիք անկարելաւոր դիմուորներ համարեցին Կիպրոսի մէջ, սահման-ուած դրաւելու Սուէզի գլխաւոր նաւա-հանդիսանքը, մասնաւորապէս Իսմա-իլիան :

Սուէզի ջրանցքի եւ Մոսկուայի զոյգ վերջ-նադիրները ստիպեցին Անգլիան ու Ֆր-անսան ետ դառնալու կէս ճամբէն : Ան-գլիանուի նահանջ, որ ազեպաւոր հետե-լանքներ պիտի ունենար երկու երկիրնե-րուն համար հաւասարապէս :

Այսօր, տասը տարի ետք, այս տարօ-րինակ պատերազմի դադանի ծալքերը բացուած են մասամբ :

Հաստատուած է, որ Անգլիա եւ Ֆր-անսա ամիսներ առաջ համաձայնած էին իրար յէջ հետ՝ Եգիպտոսի դէմ «պատ-մէջ» արշաւանք մը կազմակերպելու հա-մար :

Սուէզի ջրանցքի միջազգային ընկերու-թեան ազգայնացումը նախագահ Կամալ Աբու Էլ Նասրի կողմէ 1956 Յուլիս 26ին ծայր հարուած մը տուած էր բաժնետէ-րուուն, մեծ մասամբ անգլիացի եւ ֆր-անսացի :

Ռուսի մը պէս այսօրված էր առանց շահակցնելուն հետ նախապէս համա-ձայնելու բոլորովին անակնկալ կերպով կարճ ժամանակէն, որ նախագահին կողմէ հանդիսաւորապէս յայտարարուեցաւ զրաւահար մարդոց յանդալու ծախ-բուն եւ ուրախ բացազանջութիւններուն տակ, եգիպտական Հանրապետութեան շարքը տարեկարծին առթիւ :

1954 Հոկտեմբերին եգիպտական կա-ռավարութեան հետ կնքուած համաձայ-նագրով, Անգլիացիք յանձնառու կ'ըլլա-ին քան ամիսէն պարպել Սուէզի ջրանց-քի երկու եկերքները, ուր իրենց զին-ուորները տուն — տեղ եղած՝ 1882էն ի վեր կը հսկէին Հնդկաստանի գլխաւոր ճամբուն ապահովութեան վրայ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՄԻՔԵՐԱՆԻ ՄԱՍՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Չախի դաշնակցութեան պարազուխը, որ հակահառափարութիւն մը կազմած է, առջի օր տուաւ «հակամամուլի առու-լիս մը» :

Մանրացաւ հետեւեալ կէտերուն վրայ. Ազգ. անկախութիւն — Աւելի ապա-հովուած չէ այսօր քան տը Կոլի իշխա-նութեան գլուխ գալէն առաջ, վասնզի Ֆրանսա վեցանկիւնի վերածուած ի վի-ճակի չէ անկախ ըլլալու : Իրական ան-կախութիւնը Եւրոպայի չափանիշին վր-բայ է : Արդ տը Կոլ պայթեցուց այդ Ե-րոպան :

Վիէթնամ — Տը Կոլ չիտեցաւ 1954ի ժընեւի համաձայնագրերու մասին որ միակ հիմն է տեսական կարգադրութեան մը համար :

Ճիպոնի — Պատկերացումն է այն ի-րողութեան որ տը Կոլ իրական ապա-հագրականացող մը չէ եւ թէ ապագա-թականացումը պարտադրուեցաւ իրեն դէպքերով : Ընկերային քաղաքականու-թիւն : Տը Կոլ յաջորդ օրէնդութիւնը դրաւ մուրացկանութեան նշանաբանին ներքեւ մինչ Չախի դաշնակցութիւնը պայն կը դնէ արդարութեան նշանաբանին տակ :

Ժողովրդավարութիւն — « Ֆրանսան հո՞ն հասած է որ պարտաւոր ըլլայ ամ-բողջովին կախում ունենալ իրեններէն մէկէն իշխանութեան գլուխը » :

Միջերանի համար հիմնական տարա-կարծութիւններ չկան ձախի դաշնական հոսանքներուն միջեւ եւ պէտք չէ որ ար-տաքին քաղաքականութիւնը բաժնէ Չախի դաշնակցութիւնը համայնալար կուտակ-ցութեանէն :

ՆԱՍՍԱԳՍԱՀ ՃՈՆՍՈՆԸ անձամբ յայտա-բարեք թէ ի մօտայ երկու վերաբուժական գործողութիւններու պիտի ենթարկուի, մին կը վերաբերի այն գործողութեան ո-րու ենթարկուած էր արդէն (մաղձա-պարկի) եւ միւսը փոյլիփի կոկորդին մէջ :

Եգիպտոս կատարեալ անկախութեան կը տիրանար քաղաքական դեմանի վրայ :

Կուզէր ապահովել նաեւ իր տնտեսա-կան անկախութիւնը : Օտարները իրենց երմտական, տնտեսական, մշակութային եւ այլ հիմնարկութիւններով արդելը էին այդ անկախութեան : Աչքի փուշ էր մաս-նաւորապէս Սուէզի ջրանցքի միջազգա-յին ընկերութիւնը, որու ձեռքն էր ծովա-յին հաղորդակցութեան առաջնակարգ ճամբայ մը, որ Միջերկրականը կը միա-ցնէր Կարմիր ծովուն եւ Հնդկաց ուկիա-նոսին, նիւթական մեծ շահ ապահովելով բաժնետէրերուն :

Օսմանեան կառավարութիւնը 1914ի աշնան, դաշնակիցներուն դէմ պատերազմ յայտարարելու նախօրեակին միակողմա-նի կերպով ջնջած էր կապիտալիստիւն-ները, որոնք ժ.Չ. դարէն ի վեր տնտեսա-կան, քաղաքական եւ իրաւական կարե-ւոր առաւելութիւններ կը շնորհէին Եւրո-պացիներուն :

Յետապային Լօզանի մէջ այս վերջին-ները վաւերացուցին թուրքերու միակող-մանի սրտումը :

Եգիպտական կառավարութիւնը նոյն ձեւով շարժեցաւ՝ ազգայնացնելով Սուէ-զի ջրանցքի միջազգային ընկերութիւնը : Ռուսի պատճառներ ալ կային — մանա-ւանդ Ֆրանսայի համար — զիրք ճշդելու Եգիպտոսի դէմ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՈՒՐԿԻԱՆ ԻՆՉՊԵՍ ՈՐ Է

Պուսոյ թրքական թերթերը լեցուն են, այս միջոցին, կողոպուտի եւ սպանու-թեան դէպքերով : Այսպէս, Մանիսային կը զրեն թէ, Իզմիր — Մանիսա ճամբուն վրայ, Սապունճուլէյլի կայանին մօտ, դիմակաւոր եւ զինեալ շարադրոններ, թիւով հինգ հոգի, ծառի կոնդ մը տա-պալելով խափանեցին անցքը եւ կեցուցին ճամբորդատար կառք մը : Շարժաւարը, որ կը կոչուի Այսան Մինանօղլու, ուղեց շարունակել ճամբան, բայց դարանակալ յետադաններ ելան իրենց թաքստոցէն եւ զէնքերը ուղղեցին շարժաւարին : Ծեծե-ցին նաեւ շարժաւարին օդնականը, Մահ-մուտ Ալաշամ, եւ ճամբորդները կողոպ-տելէ ետք սպանեցին յաջորդ կառքին, ո-րուն շարժաւարը եւ օդնականն ալ կու-ղոպտեցին : Յետոյ կեցուցին յաջորդ-ինքնաշարժը եւ օթոպիւսը եւ ճամբորդ-ները վար ինչուցին : Ամերիկացի ուղե-ւոր մը օդաւանդով ընդհ. շփոթութեան, եւ աւազակներու անուշադուլութեան, յա-ջողեցաւ ինքնաշարժը բանեցնել եւ փա-խուստ տուաւ արագօրէն : Չարագրոնե-րը յետոյ ուրիշ օթոպիւսի մը ճամբորդ-ները կողոպտեցին նոյն ձեւով, եւ զէնքի սպանալիքով :

Այս օթոպիւսը Իզմիր կերթար 32 ու-ղեւորներով, էր յետադաններ կեցուցին զայն եւ իրենց զէնքի բունքով կտարեցին ապակիները եւ սկսան կրակել դէպի ներս : Շարժաւար Նախմ Գուլազուրը եւ ճամբորդներէն Մուամմէր Չէլէպի սպան-նուեցան արձակուած գնդակներէն : Յե-լուկաները օթոպիւսի մօտն եւ յափշտա-կեցին իրենց սպանած շարժաւարին ջը-սան հազար ոսկին, յետոյ կողոպտեցին բոլոր ուղեւորները : Թանկագին առա-րկաններ, զարդեղէններ եւ դրամ գրաւե-ցին : Կնոջ մը ապարանջանը առնելու համար դաստակը վերաւորեցին :

Չարագրոնները իրենց գործը լրացնելէ ետք, զէնքերը ուղղեցին ճամբուն վրայ խոնուած սարսափահար ուղեւորներուն, եւ ինքնաշարժ մը դանկելով խոյս տուին եւ աներեւոյթ եղան մթութեան մէջ : Ու-ղեւորները սպանեցին որ փոխադրական նոր միջոցներ դան, եւ այդ ինքնաշար-ժերով փոխադրուեցան Պոլսուով : Կա-ցութիւնը անիջապէս հարազուցեցաւ Մանիսայի եւ Իզմիրի կուտակաւորութիւն-ներուն, եւ ոստիկան գործը փութաց-դէպքին վայրը : Ուղեւորները ըսին — Ա-ւազակները մեր վրայ խոյսացան եւ պո-ռացին. — « Մենք անօթի՞ պիտի սատ-կինք, կառավարութիւնը մեզի ընել կու-տայ այս բանը » :

Դարձեալ Մերսինէն կը զրեն թէ քաղա-քին ամէնէն բանուկ պողոտային վրայ, յանդուպ կողոպուտ մը տեղի ունեցաւ : Աւազակներ օր ցերեկով մտան Զրաթ Պանքան, որուն դրամարկը հալեցուցին թթուածինով, եւ գողցան արկղին պա-րունակութիւնը, 92 հազար 500 ոսկի : Յետադանները որեւէ հետք չթողուցին դրամատան մէջ : Օրը Կիրակի էր, շու-կայի խանութիւններ փակ էին, դրամատան պահապանը, Մէհմէտ Երմաղ, ճաշի պայած էր, եւ աւազակները օդաւանջան առիթներէն եւ դրան կղպանքը կտրե-լով՝ յաջողեցան ներս մտնել : Միասին բերած էին թթուածինի կազմանները, ո-րով դրամարկը վերի մասերը հալեցնե-լով՝ գողցան 92.500 ոսկին, տանելով նաեւ պահապանին ատրճանակը, զոր սե-զանին վրայ մոռցած էր :

Վերջնապէս Պիթիսէն կը զրեն թէ քա-ղաքին ճամբուն վրայ, չորս աւազակներ կողոպտեցին երկու դիւղացիներ, Ապ-տուլահ Եւլիւր եւ Սաուր Չապըր, ո-րոնք զիշխանց հետիտան Հիզան կերթա-յին : Աւազակները զիմակ եւ հրազն կը կրէին, կեցուցին երկու դիւղացիները,

յափշտակեցին անոնց վեց հազար ոսկին, ժամացոյցները եւ վերաբրուները եւ խոյս տուին :

ԿԱՌՔԻ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Սվազին կը զրեն Պուսոյ թերթերուն թէ Չառա — Շէրէֆիէ ճամբուն վրայ ճամ-բորդատար օթոպիւս մը անդունդը գլորե-ցաւ եւ 21 ուղեւորներ մեռան : Արկածը արդիւնքն է շարժաւար Պէհնէթ Այլանի անուշադուլութեան : Արկածէն փրկուող կարգ մը ճամբորդներ յայտնեցին թէ շարժաւար Պէհնէթ այնքան քնաւ էր որ կը մրափէր մեքենային վրայ, դժուարաւ ուղղութիւն կուտար եւ ճամբորդները քանիցս ահուգողի մատնուեցան : Հակա-ռակ ասոր, շարժաւարը շարունակեց ճամբան եւ ամէնէն ետք անդունդը գլո-րեցաւ :

Արկածին հետեւանքով օթոպիւսը շարունակուր եղաւ եւ ուղեւորներէն շատ շատեր մեռան տեղույն վրայ : Առտուան դէմ, չըջալայ բնակչութիւնը արթնցաւ ազգականներու օգնութեան ազգակնե-րէն, ազատարար խմբակներ հասան եւ մեծ դժուարութեամբ անդունդէն հանե-ցին վերաւորներն ու մեռելները :

Առաջին տեղեկութեանց համաձայն, 21 հոգի մահացած են, շարժաւարն ալ միա-սին : Վերաւորները թիւը դեռ կարելի ե-ղած չէ ճշդել : Վերաւորները փոխադր-ուած են Չառայի, Սվազի եւ չըջալայ հիւանդանոցները : Ուղեւորներէն շատեր եղերական պայմաններու տակ մեռած են եւ Չախիտուած անձանակի ըլլալու աստիճան : Այնպէս որ շատերու ինքնու-թիւնը կարելի եղած չէ ճշդել :

Կեսարիային կը հաղորդեն — Ահար-կու արկած մը պատահեցաւ Գայսէրիի մօտակայքը, Պոզաղէօփրիւ կայանին առջեւ, եւ մինիպիւս մը, որուն մէջ ինը ճամբորդներ կային, զարնուեցաւ օթո-պիւսի մը եւ շարունակուր եղաւ : Այս ա-ղէտէն մեռան ընտանիքի մը հինգ ան-դամները եւ ինը հոգի, 15 հոգի ալ վի-րաւորուեցան : Արկածը արդիւնքն է զէ-մէն եկող օթոպիւսի շարժաւարին անու-շադուլութեան, քառասուն աշակերտներ կը փոխադրէր դէպի Եոզղատ, երբ չը-կըցաւ նշմարել մինիպիւսը եւ զարնուելով քարուքանդ ըրաւ դայն : Ամբողջ ընտա-նիք մը մահացաւ այս կերպով եւ արկա-ծը տեղի ունեցաւ քառանկի պայմաննե-րու տակ : Աշակերտներ փոխադրող օթո-պիւսը, որ չափազանց արագ կ'երթար, մինիպիւսը խորտակելէ ետք դայն քաշ-կըռուեց յետու մեթըր չափ : Միւս կող-մէ օթոպիւսի ուղեւորներէն 15 հոգի թե-թեւ վէրքեր ստացան : Օթոպիւսին շար-ժաւարը, Հայաթի, որ խմած էր եւ մեծ պատասխանատուութիւն ունի աղէտին մէջ, արկածէն ետք խոյս տուաւ :

ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԻՊՐՈՍԻ ՇՈՒՐՁ

Անդարային կը հաղորդեն — Ազգ. Ա-պահովութեան Խորհուրդը գումարուած է քննած է Կիպրոսի վերջին կացութիւնը եւ թուրքեւեւելլին տեսակցութեանց ար-դիւնքները : Այժմ երեսան կ'ըլլէ կարե-ւոր պարագայ մը, որ կը վերաբերի Կիպ-րոսի մասին կատարուած բանակցու-թիւններուն : Ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Հանրապետութեան նախա-գահ Սուէնայ, վարչապետ Տէմիրէլ, Սպարապետ Թուրալ եւ Արտաքին Նախա-րար Չալլալանիկը պահանջած են որ Կիպ-րոսի մէջ թրքապետական խարխիս մը սրուի, Յունաստանի հետ համաձայնու-թեան յանգելու համար :

Ասոր փոխարէն, Հելլէն կառավարու-թիւնը վարձու խարխիս մը միայն կ'ա-ռաջարկէ Թուրքիոյ : Այնպէս ալ թուի թէ թուրք կառավարութիւնը առաջուան չափ չընդդիմանար «վարձու խարխիս»-ի գաղափարին : Դեռ ժամանակ պէտք է թուրք կառավարութեան տեսակցալ բու-րեղացնելու համար :

Փ Ն Տ Ռ Տ ՈՒ Ք

1966 Օգոստոս 17, Չորեքշաբթի :

Նախապէս կատարած փնտռութիւններու շնորհիւ, ձեռք անցուցած տուեալներու համաձայն պատրաստած յատակագծի ստեղծմանը նուազագոյն օգնութեամբ կը սկսիմ խոզարկութիւններու :

Ս. Մ. Վ. Աստուածատուրեանի գծած Ս. Կարապետի յատակագիծին հարաւային կողմի նեղ անցքը, որ ձգնարան նշանակուած է, հին հեթանոսական մեհակներ մը նայողըներէն է : Անոր զետեմարկի պատին վրայ փորագրուած նշաններ գտեր էի եւ այն երկրակցութեան յանգրէն էի թէ ուղղանկիւն - քառանկիւն զիծերու շուրջ զծուած նշաններու եւ ձեւերու լուծումները տաճարին զանգակատան զտնուած տեղը կը դառնուէին :

Վերջապահուն եղբայրներու մեհակներ կործանելէ ետք՝ Ձեռք Գրակ կը վկայէ թէ « Մեհակներն հիմերուն վրայ նոր տաճարը վերաշինուեցաւ » : Այսօր ալ եկեղեցիին քանդուելովը շրջուած քարերուն վրայ քանդակուած հին նկարներն ու մարտիփնիք երեւան կ'ըլլեն : Բայց ցատկի է, որ այդ քանդակներուն մեծամասնութիւնը Գրեւորեալ կողմէ անհետ կոր - սուեր է : Յայտնի կ'ըլլայ, թէ եկեղեցիին զանգակատունը կատան շրջանին ալ իբր երաժշտութեան աշտարակ ըլլալով դործածուած էր : Հոս, մութ մնացած պատմական պարագայ մը կը սար - դուի : Մեր նախնիքը իրենց պաշտամունքը նուազարաններու ընկերակցութեամբ ու երգերով կը կատարէին :

Առաւօտեան կանուխ ժամերուն, զանգակատան մէջի մասին վրայ զիջուած հողն ու աղբի կոյրը սկսանք պարպել : Երեք մեթր խորութեան վրայ, սալար - կուած մասը յայտնուեցաւ : Սալախտակին յղուած քարերը վերցնելէ ետքը, խոշոր ժայռակոյտերու խաւ մը տեսանք : Հսկայ ժայռերը կոտրելով, կամ պարաններով դուրս կը հանէինք : Մեծ դժուարութեամբ պարպուող ժայռերուն տեղը հետզհետէ կը խորանար : Մէկ օրուան ընթացքին, սալախտակի ուղղութեան հարկ երկու մեթր կը ցեր էինք վար իջնել :

Հոս այլեւս պատերուն հիմերը կը վերջանային եւ զանգակատան հարաւ - արեւելեան ուղղանկեան երկու կողմերը շօշափող երկուքուկէն մեթր տրամագիծով հոր մը տեսնուեցաւ : Հակառակ ամէն կողմը ժայռոտ ըլլալուն, այս մասը կա - կուղ հողով լեցուած էր : Այլեւս փորելու պէտք չկար, այլ միայն թիով զիւրու - թեամբ հողերը դուրս կը հանուէին :

Հորին բերանը չբախտ մը կար : Ջուրերը պարպելէ ետք սեւ խաւ մը տեսնուե -

ցաւ : Անոր ալ տակը դարձեալ կակուղ հող կար : Հակառակ այս մասին մէջ ջուրի ակեր չըլլալուն՝ այս ջուրերը դա - րերու ընթացքին զետեմին տակը հաւաք - ուած ջուրեր պէտք էր ըլլային :

Ժայռերու մէջ խնամքով փորուած այս հորը մասնաւոր նշանակութիւն մը պէտք է ունեցած ըլլայ : Կ'ենթադրեմ թէ հորը հին շինքին հիմնարկութեան հարց - ուած է, որովհետեւ հորին շրջագիծը ճիշդ ուղղանկեան երկու զիծերուն ուղ - դուրիւնը կը շօշափէ եւ նոյն ուղղութիւ - նով վար կ'իջնէ :

Ճշգրտանին տակի նկուղին պատին վրայ յայտնուած մարմարեայ քարի մը վրայ գծուած ուղղանկեան հարաւ - արեւելեան անկիւնէն սկսող կոր զիծի մը միւս ծայրը զծուած շրջանակը այս հորը պէտք է ե - դած ըլլայ : Եւ ահա զաղտնիքին մէկ մաս - ար լուծուած եղաւ : Ուղղանկիւնէն դուրս գծուած շրջանակը զանգակատան մէջի հորը ցոյց տուած է :

Խորհրդաւոր բանալիին մէջ, մեծ շըր - շըրանկները ալ կան, որոնք միւսէն ա - ւելի պզտիկ են : Հիմա անոնց իմաստը լուծելը կը մնայ :

Երբ հորը պարպելը կը շարունակենք, յաջորդական սեւ խաւեր երեւան կ'ըլլեն : Այս երեւոյթը ինձի մտածել կուտայ, թէ հորին մէջ հինգ սեւ խաւեր պէտք է ըլլան, կամ թէ տարբեր իմաստ մը ունի :

Հորին մէջի հողը պարպելու միջո - ցին, քանի մը հատ մարդկային ոսկորնե - րու կտորներ ալ գտնուեցան : Այս ալ հո - րին յետազոյցին լեցուած ըլլալուն հաւա - նականութիւնը զօրացուց : Եթէ հորը ոս - կորներ պահելու համար շինուած ըլլար, այդ պարագային շատ ոսկորներ պէտք էր գտնուէին . . . խոշոր հորի մը մէջ քանի մը հատ ու կտոր ոսկորները, դուրսէն բերուած հողին հետ պէտք է ե - կած ըլլային :

Հորը որքան կը խորանայ, նոյնքան ջուրերը կը նուազին : Երկու մեթր իջնելէ ետք, հորին վիճակը որոշապէս յայտնի եղաւ : Այս հորը մասնաւոր կերպով պատրաստուած էր, եւ անոր տեղն ալ անյայտ ընելու մասնաւոր ճիշդ մըն էր տարուած : Անոր խորհրդաւոր կերպով գծուած բանալին ալ հեռուոր անկիւն մը դրուած էր, զոր քուրմերը զիւրէն մի - ասն :

Այս պահուս աշխարհի ամէնէն երջա - նիկ անձն եմ : Հազարաւոր տարիներու մութին զիւրը թաքնուած խորհուրդին իմաստը լուծելու բախտաւորութիւնը ին - ձի կը վիճակի :

Որքան հիմերու խորերը կ'իջնենք, ա - մէն մէկ քարի տակէն ձայն մը կը լսեմ . . . ամէն մէկ խորէն քրմական մրմունջ մը կ'իմանամ . . . եւ քուրմերու լեզուն ես ալ կը խօսիմ, ու անոնց զիտութիւնը ուսում - նասիրելու : Ու ես կ'երթամ . . . :

Այլեւս հորը որոշապէս յայտնի ըլլալէ ետք, մեծ յոյսով կը սպասեմ, որ վերջ -

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԹՈՒՐԳԻՈՅ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

1909ի եւ 1915ի կոտորածներու ատեն հակաթուրք ուժեղ տրամադրութիւն մը ստեղծուեցաւ, հայասէր կազմակերպու - թիւններ հակաթուրք քարոզութիւն կը կատարէին :

Գեապան Մորկընթաու կը փախաբէր թուրքեան չէզոք պահել, որովհետեւ պա - տերազմիկ ըլլալու պարագային դաշնա - ները եւ արդիւն ամերիկեան առեւտու - րը : Մորկընթաու հարցին կը մօտենար առեւտրական եւ էլեւմտական տեսակէտ - ներով : Քարտուզար Պրայըն հեռագրեց զեւսպանին . « Ոչ մէկ պարագայի տակ թեւադրելու էք թուրք կառավարութեան որ չէզոք մնայ : Ամերիկա մարդկայնա - կան տեսակէտով կը մօտենայ չէզոքու - թեան հարցին եւ ոչ թէ քաղաքական եւ ինտերական նկատումներով » :

Ամերիկա զիւրադրական յարարե - րութիւնները զաղբեցուց թուրքեայ հետ 1917 Ապրիլին, բայց պատերազմ չչայ - տարարեց, որովհետեւ բարեսիրական գործը կը քանդուէր եւ նոր կոտորածներ կրնային տեղի ունենալ :

Թուրք - ամերիկեան առեւտուրը հետ - գծեալ կը զարգանար : 1829ին Ամերիկա թուրքիայէն կը դնէր պտուղ, բուրդ, ա - ֆիսի եւլն . 293-237 տոլար արժէքով եւ կը վաճառէր ողկից ըմպելի, բամպակե - դէն 27-600 տոլար արժէքով : 1856ին թուրքիա Ամերիկայէն գնում կը կատա - րէր 1404768 տոլար արժէքով, 1897ին ալ եօթը միլիոն տոլարի ապրանք : Ասիկա ամէնէն բարձր կէտն է թուրք-ամերիկեան առեւտուրին :

Պատերազմէն ետք կրկին պիտի երեւի Չեւթըր :

Իտալիա 1911 Սեպտեմբեր 29ին վերջ - նաղը կուտայ թուրքիոյ ափերիկեան Տը - րիպոլիսը պարպելու համար : Հոկտեմ - բեր հինգիկ կը դրաւ քաղաքը : Վենիզիլու կը մերժէ կրեւտացի երես - փոխաններ ընդունել Աթէնքի խորհրդա - րանին մէջ : Թուրք կառավարութիւնը դո՛ - կը մնայ եւ Յունաստանի դէմ սոյթըթը վերջ կը դանէ 1911 Նոյեմբեր 16ին :

ՇԱՒԱՐՇ ԲՆՆՅ. ՊԱՒԱՄԵԱՆ

Նական արդիւնք մը ձեռք պիտի ձգենք :

Երկհազարամեայ պատմութիւնը ծած - կող վարագոյրը պիտի վերնայ : Քուրմե - րու զաղտնիքը պիտի լուծուի, եւ անոնց նուիրական անօթներն եւ այլ առարկա - ները, մանաւանդ անդամանիկ հարստու - թիւն մը պիտի ժառանգենք : Պապերուն հարստութեան, ժառանգողը, անոնց զան - ձը փնտռելու . . . Ու ես կ'երթամ . . . :

Ով Օգոստոսի վերջի տապին քարայծե - րի ետեւից վազել է Առնի լեռան ժայռոտ լանջերով եւ ով դրանից յետոյ կերել է որսի խորոված փայծաղն ու լեւաղը, նա կը հասկանայ, թէ ինչու Սահարայի բը - նակիչները ուխտիւններու ծուր են դը - նում ջրի առաջ, թէ ինչու ալօթքներ են մրմնջում ջրի աստուծուն եւ թէ ինչու օրհ - նելիս առատ ջուր են մաղթում իրար, որ - պէս շախմատիս ամենաթանկազին բարի - քը, որ բնութիւնը պարզեւել է մարդու :

Այդպիսի տապով, անդիմադրելի ծա - րաւից պապակուելով՝ մենք քայլեցինք ձորերից մէկի յատակով եւ լեռի քարափ - ներից մէկի տակ, — ո՛վ պարմանք, ո՛վ բախտ — վայրի խաղողի թփերի պատա - հեցինք՝ ծանրաբեռնուած սեւ ու դեղին ողկոյզներով :

Բնութիւնն իր անմատչելի ծոցերից մէ - կում խնամքով պահպանել է Հայաստանի խաղողի նախահօրը, եւ ահա մենք ծարա - ւից պապակուած, վրայ ենք ընկել ու վա - յելում ենք նրա բարիքը :

Կերանք մենք անասելի ազահութեամբ, վայրի խաղողի ողկոյզներով լցրինք մեր որսորդական պայուսակները եւ պատ - րաստուեցինք շարժուելու դէպի հովիտը, դէպի երկաթուղու «Արագայան» կայա - րանը :

Մի քանի քայլ ցած, ժայռի տակ ընկե - րու խաղողի նոր թփուտներ դուռ, աւելի բերքառատ, աւելի քաղցր ու համեղ պը -

Քրիստոնեայ երեսփոխաններ օսմանակն խորհրդարանին մէջ կը մտադրեն պալ - քանեան զինակցութիւն մը կնքել թուր - քիոյ հետ : Փեթերպուրկէ Քրանական գործակատարը կը դրէ . « Եւրոպական մասին քրիստոնեաները հակամարտ են թէեւ կրօնակից եւ վարչաձեւի նոյնու - թեամբ, Ի՞նչպէս կրնան միանալ թուր - քիոյ հետ, որուն հանդէպ աստիճանի ունին (1911 Դեկտ. 22) » :

Պալքանները կ'ուզէին օրտուել թուր - քիոյ կացութեան եւ եւրոպական բաժի - նէն կտորներ խելի :

Իտալիա կը դրաւ Արշիբեկպոյի կը - դիները : Գերմանիոյ արտաքին նախարար Գիլտերիըն Ուախարը կ'ըսէ Իտալիոյ դեսպանին . « Երբ պարպէք այդ կղզիները, բնակիչները պիտի ուզեն միանալ Յունաստանի եւ Աթէնք կրկին պիտի յուզուի, ինքնավարութիւն պիտի ուզեն, այն ատեն օսմ. կայսրութեան միւս ժո - դովուրդներն ալ նոյնը պիտի պահանջեն » :

Գիւրանազիտական սրայքարը կը շարու - նակուի դահլիճներու միջեւ եւ օսմա - նազրական թուրք կառավարութիւնը կը դանէ մէկէ աւելի պաշտպաններ, հանդի - սատան կը մնայ պայքարին :

Ռուսիա Պալքաններէն կը դառնայ ֆո - քըր Ասիա, կը թուի թէ զըջացած է Լո - պանովեան քաղաքականութեան, պետու - թեանց կ'առաջարկէ արեւելեան նահանգ - ներու ինքնավարութիւնը : Գերմանիա եւ Անգլիա կ'ընդդիմանան : Պրանսա կը յայտնէ, թէ Փոքր Ասիոյ ամբողջակա - նութեան պահպանումին կողմնակից է :

Ռուսիա ետ կը դառնայ առաջարկէն, բարենորոգումներ միայն կը պահանջէ, որովհետեւ « Հայերը փոքրամասնութիւն են » : Գերմանիա նոյնպէս համաձայն է բարենորոգումներու, բայց ոչ ռուսական հովանաւորութեան տակ : Հայերը կը նախընտրեն Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը, կը մերժեն դերման շահագրգռութիւնը, որովհետեւ « Պաղտատի գծին մենաշնորհը Հայերու արեւնով գնուեցաւ : Երկրորդ Գերմանիա կրնայ զաղթականներ զրկել իր հովանաւորութեան տակ բարեկար - դուած Հայաստան, մինչդեռ Ռուսիա զաղթականներ չփոխադրեց Երեւանի նա - հանգը դրուելէն ետք » : Գիւրանազարը, որ սոյն զաղափարը կը յայտնէ, կը մոռ - նայ ռուսացման քաղաքականութիւնը :

Մանտելըթմազ զոսումակութեամբ կը դրէ .

« Գերմանիա ճախողեցաւ իր կողմը քաշելու Հայերը, դերման քաղաքականու - թիւնը բուռն զայրոյթ պատճառեց Հա - յերու մէջ : Պատուելի Լեփսիուս ան - պարանքով Պոլիս զրկուեցաւ, քիչ քիչ խոտոցաւ Հայերուն զպարտքեր բանալ, չկրցաւ փոխել իրենց հանրային կարծի - քը : Գերմանիա կը խոտոտար նաեւ Հա - յերուն կեանքի եւ ինչքն պահանջութիւն : Տեսնելով իր ջանքերուն ապարդիւն ըլլա - լը, Գերմանիա յայտնապէս բռնեց Հայե - րու հակառակ դիրք մը : Գերմանիա տեղի

ԵՐԵՔ ՕՐ

ՕՉԵՐԻ ՄԷՋ

Եւ ես հիմք ունէի : Մենք քայլում է - ինք նրա նկարագրած պատերազմի վայ - րից ոչ հեռու՝ Արաքս գետի մերձափնեայ բլուրներով :

Մեր զիմք մեծ ու փոքր Արարատներն էին իրենց երկնաբարձ ու վեհ զագաթնե - րով, եւ ամէն անգամ նրանց նայելիս՝ ինձ թուում էր, թէ Արաքսի միւս ափին շարունակուած է օձերի հէքեաթային պա - տերազմը՝ հուրհրան Շահմարի հրամա - նատարութեան ներքոյ :

Մենք հանդիպակաց լեռը բարձրացանք եւ դէմ առանք շիկաւուն ժայռերին : Արի, խղճուկ մացառներ, անապատային փշատեղեւ եւ երկարարժատ բոյսեր : Տօթ ու խորշակ : Օգոստոսին այգուղ խիճը այնպէս է կեծանում, որ տրեխը խորովում որսորդի հազին :

Իսկական օձանոց . . .

Մենք թաքնուեցինք բարձրաբերձ ժայ - ռերի ճակատներով ձուռող կածաններից մէկի ծայրին : Մեր երկրորդ ընկերը ժայ - ռերի միւս կողմից աղմկելով եկաւ դէպի մեզ . որք շուրջակա ենք անում : Գիւրա - յին կեծաններով, որոնցմով զայլն ան - դամ էի անցնում, խրանած դէպի մեզ

վաղեց առաջին քարայծը : Անմատչելի քարանձաւներից՝ իրենց ցերեկային թա - քըստոցներից դուրս թափուեցին ու նրա ետեւից վազեցին մի խումբ այլ այծեր՝ զոտորիկ ոտներով եւ կոկիկ, զեղանի ի - րանով :

Մեր գէնքերի որոտներն արձագանգե - ցին ժայռերում :

Յաջորդ բույլին թնդիւնն ու չիկոցը լուել էին արդէն եւ այծերն այնպէս էին անհետացել ու շրջակայքում այնպիսի անդորր էր արելը՝ որ կարծես այդ երկրի բոլոր ճշաւորները վայրկենապէս անցել էին ժայռերի ընդերքը :

Մենք քարերից կախուելով իջանք մեծ ժայռի տակ մեր որսին տիրանալու :

Իջնելիս ընկերս ասաց .

— Մենք էսօր շատ օձի կը պատահենք :

— Ի՞նչ դիտես :

— Գիտեմ : Տարուայ էս եղանակին օ - ձերը լեռներից իջնում են ցած՝ Արարատ - եան զալար : Աշունն ենք մտնում, սարե - րում սկսում է ցրտել, օձերն էլ իրենց ամառանոցից տաք դաշտ են իջնում՝ այն - տեղ ձմեռելու :

— Օձերն է՛լ են ամառանոց գնում, — զարմացայ ես :

— Այո, ամէն տարի հէնց որ դաշտում սկսուած է շոգը, անթիւ օձեր սողում են լեռն ի վեր, ամառանոց են գնում :

Ա՛հ սրտումս, որսա շալակիս իջայ ցած :

ՀԱՂՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՅՈՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍԱԳԷՏՆԵՐԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Անաթոլի Գուրեանի մարզական այցա - ֆարսը. — Իր Հայութիւնը վերջերս ճշգրտեցաւ :

Քրոս - Քրքրիի մրցումներ. — Ժրնեի մէջ «Չուրիցերի» աշխատանքական ջր - բոսի մրցման ընթացքին՝ չորս խորհրդ - դային մարզիկներէ ետք Վիլիթ, Տուրուլ, Ալեքսէյունաս եւ Ռուվին հինգերորդ ե - լած է :

3000 մեթր արգելալագի դարձեալ Գուրեանի անձնական եւ համահայկական մրցանիշն է 8' 28" (Պիլիթայի կասթոն Ռէյնանցի աշխարհի մրցանիշին մօտ ար - դիւնքով մը 8' 26" 4) :

3000 մեթր արգելալագի մէջ 1966ի ընթացքին ձեռք ձգուած արդիւնքներ : Լիւնչիլիցի դարձանային մրցումներուն մէջ Ա. հանդիսացած է :

Սորհրդային Միութիւն եւ Մեծն Բրի - տանի միջազգային մրցման մէջ՝ առա - ջին :

Սորհրդային Միութիւն - Լեհաստան միջազգային մրցման մէջ՝ առաջին, Տը - նիէփրոթէթրովսի մէջ՝ Սորհ. Միութեան փոխ - ախոյեան :

Պոտսդալի մէջ Եւրոպայի փոխ - ա - խոյեան :

Բիւլի մէջ Ֆրանսա - Սորհրդային Մի - ութիւն միջազգային մրցման մէջ երկ - րորդ, իր ետեւ ձգելով Ֆրանսայի ներ - կայացուցիչները Թեքաշո եւ Ուլին, (Ա. Ռուս մարզիկ Մորոզով) :

Իկոր Տէր - Յովհաննիսեան - Ֆրանսա - Սորհ. Միութիւն միջազգային մրցման մէջ երկրորդ 7 մ. 77 (Բ. նպատակ ու - սումի հիման վրայ) : Ժառ Բոշառ (Ֆը - րանսա) 7 մ. 77ով երրորդ հանդիսացած է, չորրորդ Բանի 7 մեթր 56 (Ֆրանսա), յաջորդները Ժյոտեցաւ Պարբովսի (Սորհ. Միութիւն) 7 մ. 82 :

Բաց աստի Լեւինիկատի մէջ՝ այս տար - ուան սկիզբը Իկոր Տէր - Յովհաննիսեան բարեկամ է հարիւր մեթրի իր «դոց սրահի» անձնական մրցանիշը 10" 5ով :

Լեւինիկացի մարզիկներու յաջողու - քիւնները Խ. Միութեան քիմային ակտի - անութեանց մէջ :

3000 մեթր արգելալագի. — Աշիկ Միւ - թարեան 9. 9' 13" 6:

Չոզով ոստում. — Է. Օրցեւ (Հայաս - տան), տասնամարտի «Ս. Միութեան համալսարանական խաղերու» յաղթանա - կը, 4 մ. 50 ոստումով մը Ե. հանդիսա - ցած է, (հաւասար Միւլիթեանի մրցանի - շին) :

Բարձրութիւն ցառկիլ. — Ռաֆիկ Համ - բարեան 2 մ. 03, կոտրելով Հայաստանի

Միութեան ընտրական ընդհանուր ժո - դովը որ տեղի ունեցաւ Հայ Տան մէջ 1966 Հոկտեմբեր 20ին, լսելէ ետք հրաժարող վարչութեան բարոյական ու ելեմտական համարատուութիւնը, բանաձեւով մը յայտնեց իր դժուարացումները եւ ընտրեց նոր վարչութիւնը, հետեւեալ անդամնե - բով :

Պ. Սրապեան Ստեփան, Պ. Սեֆերեան Յակոբ, ԲԺ. Արզումանեան Երուանդ, ԲԺ. Ալեքսանեան Տիգրան, Պ. Բամպակ - եան Հրանդ :

Նորընտիր վարչութիւնը, իր Ա. նիս - տին որ տեղի ունեցաւ Հայ Տան մէջ, 1966 Հոկտեմբեր 24ին, հետեւեալ կերպով կազմեց իր դիւանը :

Պ. Սրապեան Ստեփան (նախագահ), ԲԺ. Ալեքսանեան Տիգրան (քարտուղար), Պ. Սեֆերեան Յակոբ (դանձապահ), ԲԺ. Արզումանեան Երուանդ (խորհրդա - կան), Պ. Բամպակեան Հրանդ (խորհր - դական) :

Վարչութիւնը մինչ կը յայտնէ իր ջերմ շնորհակալութիւնները ցոյց տուած վը - ստահութեան համար, սպարոք կը համարի հրապարակաւ արտայայտել զնահատանքի զգացումներ Պ. Արիս Ծալճեանի, վարչա - կան աշխատանքներուն իր տարիներէ ի վեր տուած թանկագին եւ բոլորանուէր զործակցութեան համար :

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՅՈՅ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ (ԿԵՒՔ)

մրցանիշը (նախկին մրցանիշ Մարտուն Քօչարեան 2 մ. 01) :

Խորհրդային Միութեան կովտոգական կանցի մրցումներ (Գ. Սպարտակիտա) - Մարցո Անանեան (Հայաստան) նիզակ նետելու եւ դուռնա նետելու խոյեանու - հի, այս վերջին մասնագիտութեան մէջ կոտրելով 14 մ. 98ով Հայաստանի մրցա - նիշը (նախկին մրցանիշ Տ. Սեւրեբով 14 մ. 07, 1944) :

Արական մրցումներ. — 100 մ. Ա. Եու - բի Բրուեան 10" 9:

ԱՐՏԱՒԱԶԳԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Յ. Գ. — ձիւ Տիցիւ. — Ֆրանսահայ «Ժիւտոք» Ռոյան Սաշիկեան (կէս միջին ծանրութիւն), անդամ Ֆրանսայի ազգա - յին խումբին՝ Հոլանտայի դէմ, հաւա - սար մնաց Վան Տէր Փոլի հետ եւ յաղթեց Վան Տէր Սթէյնի, Ֆրանսայի ազահոյի - լով թանկագին կէտեր : (Նոյն) :

Վերջերս Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ Չայքովսիի միջազգային երրորդ մրցա - նակարաշխութիւնը, որուն փոխ - նախա - դասը Չուէն Վարդանեան «Սով. Ար - ուեստ»ի մէջ կը ներկայացնէ արդիւնքնե - րը եւ, այս առթիւ, կ'ընէ կարգ մը խոր - ճրդածութիւններ :

Կը ներկայացնենք այն մասը, ուր կը խօսի մրցանակ չհասնող հայ արուեստա - դէտներու մասին :

« Մեզ չափազանց ուրախացրեց հայ երիտասարդները յաջողութիւնը :

Կարինէ Գէորգեանը ամէնից բանաս - տեղծական էր կատարողներէ մէջ, նրա թաւջութեամբ հնչում էր մերթ մտերմիկ ու թախծոտ, մերթ բուռն ու խնդաղին : Հնչողութեան հարուստ երանգապնակը Կ. Գէորգեանին հնարաւորութիւն էր ըն - ձեռում հասնելու յուզական վիճակները ու արամազրութիւնները չտեսնուած բաղադրանքներ : Եթէ սրա հետ մէկ - տեղ նկատի առնենք, որ Կարինէն տիրա - պետու է քեֆնիֆ անասնամասնակի հնա - բաղադրանքներ, կ'ամբողջանայ այդ հիւսնակը երաժշտի նկարագիրը :

Մրցանակարաշխութիւնում իրեն զերա - զանց զբեւոյրեց Ռուբէն Աճարոնեանը : Ամէնից առաջ այդ լրջամբնա պատանին, այդքան վաղ, տիրապետում է ջութակի քեֆնիֆի զրեթէ բոլոր դադանիքներին : Նա ոչ միայն իր մոտիկացի եւ լեւին - կրացի ընկերներին հետ արժանաւորա - պէս ներկայացրեց ջութակի արուեստը, այլեւ ցուցաբերեց ամենաբարձր ծրագիրն անդամ յաղթահարելու ունակութիւն : Յատկապէս համոզիչ էր նրա ելույթը մըր - ցանակարաշխութեան երկրորդ փուլում : Լաւագոյն տեղերից որեւէ մէկը դուռն - լու լուրջ յայտ էր դա : Եւ միայն եր - րորդ փորձում Ռուբէնի փոքր - ինչ պա - կաս յաջող ելույթը որոշ չափով խախտեց նրա զիրքը : Այնուհանդերձ, ակնյայտօ - բէն երեւաց, որ Ռուբէն Աճարոնեանը մեծ հեռանկար ունեցող ազգանկարա - բան է : Յետագայ խորասույզ, կշուս - դատ աշխատանքի զէպքում նա կարող է արժանի տեղ զբաղել միջազգային բեմա - հարթակներում :

Թող այս մրցանակարաշխութեան ար - դիւնքները ողբերկն Հայաստանի երի - տասարդութեանը, մզեն ստեղծագործա - կան նոր սերունդներին » :

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՄՔԵՐ

Մարդ մը կրնայ մեռնիլ : Ազգերը կըր - նան բարձրանալ եւ ինչպէս, բայց, դադա - փարները կը շարունակեն ապրիլ : Գաղա - փարները մահուան կը տոկան : ձՈՆ Ֆ. ԲԵՆԸՏԻ

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, թշուառական կին, կը պոտար Կայսրը, դուք կը յանդիմանիք իմ տանս մէջ յոխորտալ ինծի :

— Ձեր Ֆօն Մէջը վատ մը եւ կեղծա - տուր մըն է, պատասխանեց ձայն մը, զոր խորին ձանձեցայ . Իշխանուհի Լուիզն էր : Կը կրկնէ՞ որ, շարունակեց ան, իր ձեպի բաձները յանդուզն ու զգուշի սուտեր են :

Ափսոս, դժբախտ Գահաժառանգուհին վերջին ճիգով մը ստիպուած էր պաշտ - պանել Սաքսոնիոյ աւազանիին կողմէ իր արատաւորուած պատիւը : Բայց կը տես - նէի որ ան իր դատը շատոնց կորսնցու - ցած էր :

— Բնականաբար, քմիծաղով ըսաւ Կայսրը, կին մը երբեք չուզեր խոստո - վանիլ ճշմարտութիւնը : Ամէն մարդ գի - տէ այս բանը :

Եւ մտրակի պէս շաշուն ձայնով մը ա - ւելցուց :

— Ձեր դոյութիւնը անպատուութիւն մը կը նկատեմ Տրէզտէնի արքունիքին համար :

— Իրա՞ւ, փոխադարձեց ան նոյն շեշ - տով, հիմա կատարեալ էք այլեւ : Մի - այն այն մնացեր էր որ ձեր սեփական տան մէջ ձեր հիւրերը անարդէք, եւ ձեր խոկութեան մէջ երեւաք ինծի : Դուք որ ձեր ժողովուրդին կուտքը կը դաւանիք զձեզ, խեղճ, անպաշտպան կին մը կը զրպարտէք :

— Ինչ, կը յանդիմանք այդպիսի խօս - քէ՞ր ըսել ինծի... ինծի՞... ինծի՞... պոտաց Կայսրը, որ ալ էք կրնար զսպել իր կատարութիւնը :

— Իմ յանդիմանութիւնս միմիայն զիս կը պաշտպանէ, պատասխանեց Իշխանուհի Լուիզ պաղ կերպով, արհամարհանքի աղ - նարկ մը նետելով անոր : Եւ դուք, քանի որ էք պաշտպաներ զիս, սպարապ տեղը Կայսր էք : Կը կրկնէ՞, որ ձեր բոլոր ամբաստանութիւնները սխալ են. եւ իրա - տունք չունիք այսպէս ցեխտակելու զիս : Այո, զիտե՞մ որ բոլոր թշնամիներս, ա - սաջնորդ ունենալով Սաքսոնիոյ թաղա - տուր, վճռած են կորուստս : Ատոր վտասճ եմ եւ զրաւոր փաստեր ունիմ :

— Օն, օն, այդպէսով դորձ չի լմըն - նար... դուք այդպէս կը խօսիք որով - հետեւ լաւ գիտէք թէ ձեր զէմ եղած բո - լոր ամբաստանութիւնները ճշմարիտ են :

— Կը ստէք... աղաղակեց ձեզերը ցա - սումով կայծկլտուն : Ամբաստանութիւն - նիդ սխալ է : Ձեք կրնար հակառակն ա - պացուցանել :

— Շատ լաւ, պատասխանեց Կայսրը, ինքնախտուել պաղ ու վճռական շեշ - տով, ևս առանց ոեւէ տարակոյս ձգելու պիտի կատարեմ ձեր խնդրածը :

Չափազանց տարուած էի եւ չկրցայ սարսուռս զսպել, մտածելով իշխանուհիին համարձակութեան մասին որ ստախօս նկատած էր Կայսրը : Չլուած բան մըն

էր եղած, բնականաբար ոչ ոք անոր հանդէպ այդպիսի խիստ լեզու կը դործա - ծէր : Սարսուղեցայ, մտածելով այն հե - տեւանքներու մասին, որոնց պիտի են - թարկուէր Կայսրը անձը այդպէս անար - զող մէկը, որովհետեւ երբ չտեսնուելու համար կը հեռանայի, յիշեցի օրինակ - ները այն անձերուն, որ Կայսրը անողք վրժատութեամբ հայածուած եւ սար - սափելի պատիժներ կրած էին այնպիսի յանցանքներու համար, որոնք այս վեր - ջինին քով չուէր մէկ կը մնային :

Սեղճ Իշխանուհի : Գիտէի որ չօճէնցո - լքներու արժիւն կարմիր մազկիները ուշ կամ կանուխ ծանրօրէն պիտի ինչային իր վրայ :

Երկու ժամ ետք հեռացաւ Պերլինէն - բայց իր մեկնումէն կէս ժամ առաջ սե - զանուս վրայ աճապարանքով դրուած տոմս մը դտայ, որուն մէջ կ'ըսէր թէ « Կայսր հետ քանի մը անհաճոյ խօսքեր » փոխանակած էր եւ թէ որոշածէն օր մը առաջ կը մեկնէր Տրէզտէն :

Տասնեւհինգ օր անցած էր : Այդ շրջա - նին Պատօն Ֆօն Մէջը երկու անգամ Փոց - տամ եկաւ եւ Կայսրը հետ դադարի խոր - հրակցութիւններ, եւ արդարութեան խորհրդական Լէօլայնի հետ ալ բազմա - թիւ ժամադրութիւններ ունեցաւ :

ՈՒՒԼԵՆՄ ԼԸ ՔԷՕ

(Շար.)

տուա Ռուսիոյ, որովհետեւ պատրաստ էր պատերազմի, Թուրքերն ալ շատ ա - լիք քիչ պատրաստութիւն ունէին » (Լը Մար ալ Լ'Ամիբը Օթուման, 1917, էջ 71-72) :

Ռուսներն եթէ պատրաստ ըլլային, բա - խումբ անմիջական եւ անխուսափելի պի - տի ըլլար :

Կաթողիկոսը կ'այցելէ Ռուսիոյ մայրա - բաղնիքը եւ կ'առաջարկէ արեւելեան նա - հանդիման միացումը Կովկասի : Ռուսերն համար բաձնալի է առաջարկը : Պոլսոյ մէջ սակայն Պատրիարքը կը յայտարարէ, թէ ինքնավարութիւն չեն պահանջեր, թէ ինքնավարութիւն վեհապետութեան տակ կ'ուզեն սուլթանին վեհապետութեան տակ մնալ, կը փափաքին միայն 61րդ յօդուա - ծին զործադրութիւնը : Կաթողիկոսին պատուիրակը Պօլ. Նուպար Պատրիարքին դադարաբար կը յայտնէ ռուս դեսպան Իդ - ղուլի եւ նոյնիմաստ նամակ մը կը դրէ «Պոլսոյ» եւ Գեղամանոյի թերթին :

Ռուսիա դորք կը համախմբէ Կովկասի մէջ, միաները «ռուսութեան սահմանին վրայ Հայաստանի մէջ ռուս շարժումը մը կարելիութիւնը կը տեսնեն : Հայ ըմբոս - տութիւն մը պիտի պատճառէ Ռուսիոյ գլուխած միջամտութիւնը » : Անգլիոյ դեսպանն ալ կը հաղորդէ արտաքին նա - խարարութեան, թէ « պետութեան մը ինչպատասխան գործունէութիւնը բացա - յայտ է » : Անգլիա եւ Ֆրանսա խոհեմու - թիւն կը յանձնարարեն Սաղոնովին, Գերմանիա ազդարարութիւն մը կը դրէ : Սաղոնով Պրիւլիսի ռուս հիւպատոսին կը յանձնարարէ աւելի զգուշաւոր ըլլալ, բայց չի դաժնար կարեւոր դեմարտներ՝ հիւպատոսին խնդրանքին տեղի տալով :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը « Ժա - մանակը յարմար չի դտներ Փոքր Ասիոյ մէջ բարենորոգումներ իրագործելու, հարցը կը հետաքրքրէ բոլոր պետու - թիւնները, ոչ թէ միայն Երբեակ Համա - ձայնութիւնը, ուստի ծրագիրը քննուելու է վեց պետութիւններէն եւ մշակուելու է թուրք կոտորածներու հետ խորհրդ - դակաբար » :

Ռուսիա համաձայն է վերջին կէտին, որովհետեւ «Թուրքիոյ մասնակցութիւնը կրնայ յաւաստարութիւն պատճառել Հա - յերում » :

Գերմանիա համաձայն է « Հայ նա - հանդիման մասնաւոր առանձնաշնորհ - նալ դիրք մը տրուելուն : Թուրք ծրագրի - ըր վիճարանութեան հիմ ընդունելու է ամբողջ Փոքր Ասիոյ համար » : Նոյն մտա - ճողութիւնը կը բաժնէ նաեւ Անգլիա, որ զէմ է Փոքր Ասիան ազդեցութեան դատի - ներու բաժանման եւ համախո է զերման տեսակէտին՝ թուրք ծրագիրն ընդունելի որպէս հիմ բարենորոգումներու քննու - թեան, որովհետեւ « Թուրք ծրագրին մեթոմը Ռուսիոյ կողմէ՛ կը վնասէ հա - մաձայնութեան » :

ԽՈՐԷՆ ԳԱՔԻԿԵԱՆ

(5 Շար.)

ՅԱՒԱԶՁԻ ԹԵՐԹՕՆԸ

(33)

ՓՈՅՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գահաժառանգուհիին Պերլինի պայա - քին տուած այցելութեան յաջորդ օրը, թեան վերաբերող մէկ քանի պաշտոնա - դրեր կը տանէի Կայսր որ իր աշխատա - նեան հար կը դտնուէր : Պայտարն այդ մա - տին մէջ ընդունուած խիստ սակաւաթիւ անձերէն մէկն էի :

Կանցնէի թանձր զորդերով ծածկուած սենեակը մը որ անյսկի կ'ընէր ոտնա - ուսած : Երբ անոր առջեւ հասայ, ներքէն լոբջի բուռն վիճարանութեան մը ձայնը : Հետաքրքրութեան մղուած, գամուած մտայի տեղս : Դիրքիս բերումով, յաճախ պատահապէս պատահամար տեղեակ եղած եմ բազմապատկան զաղտնի մեքենայութիւննե - ալքան զիս յուշող խօսակցութիւն մը չէ լսած :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միշա Ազնաւորեան, Պ. Շառլ Ազնաւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիրան Կառվարեաց, Կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մը - կըրտիչ եկեղեցին, իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՔՆԱՐ ԱԶՆԱԻՈՐԵԱՆԻ (Ծնեալ Պաղտասարեան, Իզմիր)

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՅՈՐՎԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գ. տեղական կամին նախաձեռնութեամբ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ալֆրիդի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, ի յիշատակ Ս. Մինաս Առնի (նահատակուած 1915ին) ինչպէս նաեւ Ս. Մինասեան եկեղեցի - աէի ողբ. բոլոր ընկերներու յիշատակին: Ահարոն Պերպերեան, Յովհաննէս Պերպերեան, Լեւոն Նեւոյիեան, Բիւզանդ Գաւեան, Նազար Բապոււնեան, Պօղոս Պօղոսեան, Օննիկ Գուրեան, Յովհաննէս Արգարեան, Աւագ Պաղտասարեան եւ որքին, Կարապետ Քելեշեան, Հմայեակ Ուզունեան, Մարգար Բարխեան, Վաղար - շակ Ուրբարեան, Տոբ. Յովհաննէս Քիւրքիւմեան, Հայկ Թեմէրեան, Ահա - բոն Արքաւանեան, Աշոտ Նշանեան, Յովհաննէս Եղիշեան, Գրիգոր Գոստիքեան, Բարքոյ Փափագեան, Շաւարշ Պարսամեան Նոր Սերունդական: Կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաներն ու ընկերները, յարգելու համար աւանց յիշատակը: Ծագկեփոններու զետեղումը կը կատարուի մասնաւոր յանձնարարութիւն մը կողմէ Շարաթ օր:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցանէ Վահէ վրդ. Իզնաուրեան:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Վիէնէն Պ. Արտաշէս Զաքարեան, իր սրտաքին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց՝ որոնք փութացին իրենց ցաւակցութիւնները յայտնել իր ողբացեալ զաւակին: ՀԱՄԻՅԻ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ անսպասելի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Շաւրիչ Պ. Գալիթ Տէր Գալուստեան, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ, ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս իր ընտանիքին ննջեցեալներու յիշատակին քսան Փր. կը նուիրէ «Յառաջ» ի բարգաւաճման:

ՄԱՐՍԷՅԻՆ Տէր եւ Տիկին Խորէն եւ Սիմոն Համբարձումեան իրենց մօր՝ Թադուհի Համբարձումեանի մահուան տարեկանին առթիւ տասնական Փր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, Շ. Միտքեան սրահին, Ս. Թէօֆիլեան սրահին եւ «Հայ - Բոյժ»ին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Վարդայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւր եւ հոգաբարձուները հարիւր Փր. կը նուիրեն համանուն եկեղեցւոյ նոր - դուրեան, Արփիար Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Ա. Ուզունեանի Մեռելոցի առթիւ քսան Փր. իր ողբացեալ ամուսնոյն Յովսէփ Ուզունեանի յիշատակին:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Սէմէրճեան Ազնիւ Խորէնի ծնած 1927ին, հայրը՝ Սէմէրճեան Խորէն Յովհաննէսի, մայրը՝ Սիրանուշ: Բնակած են Փարիզի արուարձաններէն՝ Պուա - Քոլումպ: Տեղեկացեալ Պ. Լեւոն Տէր-Մինասեանի

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. Լիւոնի «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի «Սիւ - մանթօ» խումբին:

Կիրակի (Նոյեմբեր 6), կէս օրէ ետք ժամը 15ին մինչեւ 20, Ազգային Տան սրահը, 295 Բիւ Պալալօ:

Կը նախազանչէ Ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ Կը խօսին ընկերներ ժԻՐԱՅԻ ՓԱՒԱ - ՄՈՒՏԵԱՆ, ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՍՏՔԵԱՆ:

Ուղերձ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ: Գեղարուեստական ճոխ եւ պատշաճ յայտագիր, կ'արտասանեն ու կ'երգեն Նոր Սերունդականներ, Ա. Ալբուրնեան, Հ. Կէմե - եան, Վ. Սահակեան:

Կ'երգէ նաեւ Օր. Լ. Քեօմիւրնեան:

Ձուրթակի ընկերակցութեամբ Պ. Ար - բախաւեանի եւ ընկ. Պերպերեանի:

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ:

Հանդէսէն ետք խնջոյք, ճոխ պիւֆէ: ՄՈՒՏԻՐ ԱԶՍՏ Է

ՎԱՒԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գալուստեան 76րդ տարե - դարձը կը սոնուի, հովանաւորութեամբ Քրիստափոր կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի:

Այս Շարաթ Երեկոյ ժամը 20-30ին, Բաղաքապետարանի թատերասրահ (Թէ - արք Միւնիսիպալ):

Կը նախազանչէ Ընկ. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ (Վիէնէն):

Կը խօսի (հայերէն եւ ֆրանսերէն) Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՍՏՔԵԱՆ (Մարտէյէն):

Մեներդ Տիկին Էօֆուլգեան (Վիէնէն) եւ մեներդ Տիկին Կարապետեան (Տէսի - նէն):

Գեղարուեստական բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ: (Ձեռնութիւնը ապահովուած է):

ՏԵՄԵՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գ. Տէսիի կոմիտէի կողմէ Նախաձեռնութեամբ Լազեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սե - րունդի, Տէսիի Դրօ խումբին:

(13 Նոյեմբեր) Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 2-30ին, Հ. Յ. Գ. Տան մէջ:

Կը նախազանչէ ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ: Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅԻ ԴԱՍԱԻՈՐԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Մուտքը ազատ է

ՆՈՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրները յատկացուելու հա - մար եկեղեցւոյ նորոգութեան:

- Նախորդ ցանկին զուտարը 300
Յովհաննէս, Միլլա, Բաֆֆի
Էթէմէզեան
Տիկին Յօրթիւնէ Մուրատեան
Իր ամուսնոյն Արտաշէս Մուրատեանի եւ իր մօրը Վիթթորիա Ստեփանեանի յիշատակին 200
Տէր եւ Տիկին Ռուբէն, Քնարիկ Գուրուսեան (Բ. անգամ) 100
Պ. Աւետիս Սիմիթեան իր եղբօրը յիշատակին 100

Ոմն իր ննջեցեալներու հոգիներուն հա - մար յիսուն, Ս. Գարակէօզեան ընտանիք Տիկին Հոնիփիմէ Մատթէոսեանի մահ - ուան առթիւ երեսուն, Տէր եւ Տիկին Կ. Նիկողոսեան նոյն նպատակին համար 20, Ոմն երեսուն, Տիկին Փիլոսեան յիսուն, Յովսէփեան ընտանիք իրենց մօր եւ մեծ մօր յիշատակին հարիւր, Տէր եւ Տիկին Գալֆանեան Տիկին Հոնիփիմէ Մատթէոսեանի յիշատակին քսան, Պ. Գանիէլ Գալ - ֆանեան Տիկին Հոնիփիմէ Մատթէոսեանի յիշատակին քսան, Ալբի Տիկին Մարիամ Համբարեան իր ամուսնոյն Համբարձում Համբարեանի մահուան 6րդ տարեկանին առթիւ քսան, Տիկին Նարգիսի Տէմիր - ճեան իր մօրեղբօր Հ. Համբարեանի յի - շատակին քսան Փրանք:

Ընդհ. դուտար 140-322:

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9e)

ԿՈՒՋՈՒԻ

ENTREPRENEURS

spécialisés corsage mousseline, tergal non coupé, grosse série, travail assuré toute l'année. HALIOT 24, Bd. St-Denis, PARIS 2ème

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Կազմակերպուած՝ Պօմոնի Թաղ. Խոր - հուրդին կողմէ:

Ի պատիւ ԱՐՏԱԻԱԶԻ ԵՊԻՍԿ. ԹԻՐՈՒԵԱՆԻ եւ ԳԵՂԱՄ ԱՖԵՂԱՅ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ Ուրբարք, Նոյեմբեր 11, ժամը 13, Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ:

Գին՝ 15 ֆրանկ Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

ԾԱՆՕԹ.— Կոչուներ տոմսակ ստանա - լու համար դիմել հետեւեալ անձներուն.— Պօմոն՝ Վահրամ Կ. Միւթիկի՝ 28 Ալբրի - տը լա Ֆիլոն, Անարէ Պաղտասարեանի՝ 8, Բիւ Ֆ. տը Փրէսմուէ:

ՆԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայա - ցում մը Ֆրանսիայի սրահին մէջ Յունուար 28ին: Մեծ պատրաստութեան մէջ է Փի - լէն Վօլֆի «ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ»:

Մանրամասնութիւնները յատարակուին:

Ատտուածաշունչի հայերէն սպաղարու - թեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոփէի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ Ե - րեկոյ ժամը 21ին: Մանրամասնութիւննե - րը յատարակուին:

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէյի մասնաճիւ - ղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ու - նենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ Երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

Կապ. Խաչի Լիւոնի մասնաճիւղին տա - րեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շարաթ Երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

ՄԱՐՍԷՅԻ.— Հ.Մ.Ը.Մ. եւ «Արծիւ» մարզական Միութեան պարահանդէսը Նո - յեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալհամպրայի սը - րահին մէջ:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնարարութեամբ, ընդհ. խնդրանքին վը - րայ, Բ. անգամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ «ՈՒՆՁԱՆ» թատերական, Դեկտեմ - բեր 6ին, Երեքշաբթի Երեկոյ ժամը 20-45 - րին, Թէաթր սէ գ'Առի մէջ, 66 Բիւ տը Ռոշըշուառ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

Սկառուական տօնածառ - հանդէս, Նախաձեռնութեամբ Մարտէյի Հայ Արե - նոյններու: Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժա - մը 16ին Սալ Մազրնօ, 88 Բիւ տ'Օպաներ:

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայտնիք (Ռեկլէյն), կազմակերպուած Լիւոնի Հայ Աղղ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ. դործին: Մանրամասնութիւնները յետա - գային:

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին:

Հ. Յ. Գ.

ՄԱՐՍԷՅԻ.— Հ. Յ. Գ. Քրիստափոր եկեղեցիի տեղական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Ահա - բոնեան սկուսքը: Բոլոր ընկերներու ներ - կայութիւնը պարտաւորէ է, Բացակա - ները նկատի կ'առնուին: Կարեւոր օրա - կարգ:

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Գ. «Արուսեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս Շարաթ, ժա - մը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բացակայ ընկերները նկատի պիտի առ - նուին:

ՄԱՐՍԷՅԻ — ԱՐՆՈՒՎԻԻ.— Հ. Յ. Գ. Վարդան Եկեղեցիի ընկերական ընդ - հանուր ժողովը այս Շարաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԺՈՂՈՎՈՒՐՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵՍ ՍՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱԻԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ Ա.Զ. ԵՍ ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՅԱԾ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՍ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅՆԵՐԷՆ ԼԵ - ՉՈՒՆ ԻՐԻՇԻ ԳՐԻՉ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԷ ԿԱ - ՏՈՒՅԻ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, — ԿԱՂԱՄԲԱՎԱ - ՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՅՇ:

Գին 15 ֆրանկ Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ հասցեով:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿ Գրասենեակը բաց է Շարաթ օրերը ժա - մը 15ին 18: Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (Երրորդ յարկ, 17 Բիւ Պիէ, մեթրօ Բատէ):

ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԱՅՆԱՍՓԻԻՈՒԸ Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վը - րայ:

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ֆարքերը ինքններու համար ՕՐԱՆԱԻ-ՇՈՐԵՆԱԻ-ԵՐԿԱՌՈՒՂԻ

Դիմել Agence de Voyage PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e) Métro: 4 Septembre ou Opéra

Téléph.: RIC. 79-86 RIC. 79-39 Բաց է ամէն օր, ժամը 9-12 եւ 14-18 բացի շաբաթէն,

ԸՆԹԱՅԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Table with 4 columns: Item name, Price, Quantity, and Unit. Items include various types of paper and stationery.

ՅԱՄԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Sup. 60 ֆ. Վեցամսեայ՝ 85 ֆ.
Արտաստեմատ՝ Sup. 80 ֆ. Հատը 0,30 ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ

6

ՆՈՅՄԲԵՐ
DIMANCHE

6 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿՅԱՆ

ՀՐԳՆ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 10756

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.756

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՒԷՋԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

(ՏԱՄՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒՆ)

Բ.

Միայն Սուէզի ջրանցքի ազդանշանները չէր պատճառը եղել պատերազմի դեմ ծրարը — ուսած արշաւանքին :

Կար նաև Ալժիրի չարքը, որ կենսա — կան նշանակութիւն ունէր Ֆրանսայի հա — մար :

Ալժիրի ազդանշանները՝ բոլոր — ուսած Ազգային Ազատագրական ձախ — արի շարժումը՝ ըմբոստութեան դրօշ էին պարզապէս Ֆրանսայի դէմ եւ անկախութիւն կը պահանջէին, 1954 Նոյեմբերէն ի վեր :

Իրենց շարժումին կ'աջակցէին արաբ — կան երկիրները, ինչպէս նաև Սորբոնի — Միութիւնը, որ պիտոյ ջուրի մէջ ձուլ որսալու արհեստին մէջ առաջին տե — ղը կը դրաւ :

Արաբական երկիրներու շարքին եղիւ — տան է, որ ամէնէն կարեւոր օժանդակու — թիւնը կ'ընծայէր Ալժիրի ազատամբնե — րուն, զէնք, ռազմանիւթ, դրամ եւ ուսե — լիք հայրենակիցի, զազունի ճամբանս — յով :

Ֆրանսա բարեկամական միջոցներով կ'ուղչէր համոզել եղիւս. կառավարու — թիւնը, որ հրաժարի Ալժիրիացիներուն օգնելէ :

1956ի Մայիսի վերջը, Հայաստանէն վերադարձի ճամբուն վրայ, Ֆրանսայի արտաքին նախարար Գրիսթիան Փինսո Պահրէի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Նասրի հետ, որ «գիտութեամբ — կանի խօսք» տուաւ զազունիներու եղիւս — տուի աջակցութիւնը Ալժիրի ազա — տամբնեւուն :

Ֆրանսական կառավարութիւնը, որուն վարչապետն էր ընկերվարական կուսակ — ցութեան ընդհ. քարտուղար Կի Մուլէ 1956ի սկիզբէն ի վեր, այն կարծիքն ու — նէր, որ եղիւսական օժանդակութիւնը կը շարունակուէր :

Անգլիոյ մէջ պահպանողականներու ձեռքէն էր իշխանութիւնը, իտրնի վարչա — պետութեամբ :

Ընկերվարական եւ պահպանողական զորք վարչապետները գաղտնի համաձայ — նեցան Իսրայէլի ընկերվարական վարչա — պետ Պէն Կելրիտի հետ՝ Սուէզի վրայ արշաւանքը կազմակերպելու համար :

Անգլիա եւ Ֆրանսա աջակցեցան Իսրա — էլի, արդիական օգնուներ արամադրե — լով :

Կի Մուլէի նախարարներէն ընկերվարա — կան Ալպէր Կադիէ կուսակցական ժողով — ներու մէջ բաց էր բաց կը պաշտպանէր այն տեսակէտը թէ Ալժիրի փրկելու համար անհրաժեշտ է աջակցել Իսրա — էլի :

Արշաւանքի գաղտնիքը ա՛յնքան լաւ էր պահուած, որ կանխամտածուած ծրա — դրէն լուր չուէին նոյնիսկ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան քաղաքական գործերու տնօրէնը եւ Ուոշինկիթընի Ֆր — անսական գեսպանը :

Ամէն բան տեղի ունեցաւ ըստ ծրարի : Հոկտեմբեր 10ին, Իսրայէլեան բանակը յարձակում գործեց յորդանանեան դիւղի մը Գալլիլիայի վրայ, սպաննելով շուրջ հարիւր զինուորացիներ ու զինուորներ :

Այս յարձակումը կատարուած էր, ա՛յն տարածութիւնը տալու համար եղիւստ — ցիներուն, որ Յորդանանի դէմ ծրարը — ուսած մեծ արշաւանքի մը նախարանն էր :

Եղիւստացիք ա՛յն աստիճան բանէ մը չէին կապակած, որ, Հոկտեմբեր 29ին, Իսրայէլի մեծ յարձակողականէն քանի մը ժամ առաջ, արտաքին նախարար Փաուլի կը հետադրէր Փարիզ եւ Լոնտոն՝ իր հա — անութիւնը տալու համար Փինսոյի եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԱՂԵՏԱԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՖԻՐԵՆՅԷՆՆԵՆՆԵՐ ՎՏԱՆԳՈՒՄՄ

Ազգային ազէտ մըն է որու ենթարկը — ւած է հիւսիսային Իտալիա :

Բազմաթիւ քաղաքներ որոնց կարգին՝ Ֆիրենցէ, Պո — լոննա, Սիէննէ բոլորովին կողմացած են, հաղորդակցութեան բոլոր միջոցները կտրուած ըլլալով : Ամէնէն ահաւոր պատկերը կը ներկայացնէ աշխարհի զե — ղեցկազոյն քաղաքներէն մին՝ Ֆիրենցէ, արուեստի եւ ճաշակի կեդրոն մը : Վը — տանդուած կը նկատուին թանգարանն — րու գլուխ գործոցներն ու նոյնիսկ Փոնթի — վեֆֆիօն (Հին Կամուրջ) հանրաճանօթ բոլոր դրօսաչըջիկներուն :

Երկտրականութիւնը կտրուած է եւ վտանգուած են հիւանդանոցներու մէջ քանի մը նորածիններ, որոնք քուլֆօզի մէջ դրուած են : Մետիցիններու քաղաքը ջուրերու տակ կորուած է եւ խուճապ կը տիրէ բնակիչներուն մօտ, որոնք տա — նիքներու վրայ ապաստան կը փնտեն : Քաղաքը ոչ ջուր ունի, ոչ կազ, ոչ հե — ոսձայն եւ ոչ մէկ յարաբերութիւն Իտա — լիոյ միւս շրջաններուն հետ : Եթէ վախ չկայ կարեւոր արձաններու մասին, կան սակայն ուրիշներ որոնք նուազ հաստ — տուն են ինչպէս ձիթթոյն նշանաւոր Բամբինիլէն, թանգարանը ուր կան Պո — թիչէլլի, Ռաֆայէլի, Թիցիանոյի, Վին — չիի նման վարպետներու գլուխ — գործոց — ները, Փիթի պալատը ուր կան Մետի — չիներու դանձերը, Վերոնէզէի եւ Ռաֆա — էլիի գործերը :

Վենետիկի ալ աւելի փայլուն վիճակի մէջ չէ : Փիացցա Սան Մարքօն ութսուն տանթիթեթր բարձրութեամբ ջուրերու մէջ մնացած է եւ խմելիք ջուր չէ մնա — ցած :

Պոլոննա, Սիէննէ եւ Ֆիրենցէ ցարդ 18 մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ : Թոաններով օդնութեան կը փութան ամէն կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԻՆԵՍՏՐՈՅԻ քսանամեակին առթիւ, նախագահ տը Կոլ ճառ մը արտասանած է եւ շեշտած թէ Ֆրանսայի իտէյալը համա — պատասխան է Իւնէպոյի իտէյալին :

ՆԱՄԱՍԳԱՆ ԶՈՆՍԸՆ յայտարարած է թէ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրու — թեանց արդիւնքը ոչ մէկ ձեռով կրնայ փոփոխութիւն բերել Վիէթնամի նկատ — մամբ տարուած քաղաքականութեան մէջ :

ԼՈՆՏՈՆԷՆ հասած կարգ մը լուրերու համաձայն, խորհրդային վարչապետը՝

Սէլուին Լոյսի՝ Սուէզի հարցին շուրջ միասին խօսելու սկզբունքին, համաձայն Ֆոսթըր Տալլըսի եւ ՄԱԿի քարտուղար Համբըշօլտի թելադրութեան :

Մ. Նահանգներու նախագահ Ալլըն — հաուըրը ընտրական պայքարի համար շըր — ջաններ կը գտնուէր, երբ Հոկտեմբեր 27ին յանկարծակիի եկաւ, իմանալով կատարուած իրողութիւնը :

Իր հեղինակութիւնը նեմացած էր : Առանց Ամերիկայի հաւանութեան, նոյն — իսկ առանց նախագահի տեղեկութեան աշխարհի մէջ տեղի կ'ունենար այնպիսի ծանրակշիռ դէպք մը, որ կրնար նոր հըր — դեհ մը բռնկեցնել երկրագունդին վրայ, միջազգային աստիճանաչափով :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ԾՈՎՈՒՆ ՄԷՋ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱԻ ՄԸ ԲԱՆԵՑԱԻ

ԹՐԳԱԿԱՆ ՆԱԻՈՒ ՄԸ ՈՐ ԸՆԿՂՄԵՑԱԻ

Ծովային ճամբաներու «Տէրինճէ» կառարարքը Չանազգայէ նեղուցին մէջ ուսակալն բեռնատար նաւու մը ընդհա — րելով ընկղմեցաւ : Ընդհարումը պատա — հեցաւ ուսակալն նաւը ճամբայ տուած չըլլալուն եւ կառարարքին մէջ գտնուող շուրջ տասը փոխադրական միջոցները մէջլիններուն հետ ծովամոյն դարձան :

«Տէրինճէ» յի վրայ գտնուող ճամբորդ — Կոստիկի ընդունած է Անգլիա երթալ գալ — ամիս :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը չկրցաւ եղբակցութեան մը յանգիլ, օրեր շարու — նակ զննելէ ետք խորայէլեան բողոքը Սու — րիոյ դէմ : Իվերջոյ պատրաստուած էր «Վեցերու բանաձեւը», որ կը դատա — պարէր Սուրիան, բայց խորհրդային պատուիրակը՝ Ֆետերէնկօ օգտագործեց վեթոյի իր իրաւունքը : Վեցերու բանա — ձեւը ստացած էր տասը ձայն (որոնց մէջ՝ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա), դէմ քը — լեարկած էին Խորհ. Միութիւն, Պուլկա — րիա, Մալի եւ Յորդանան : Բանաձեւը կ'անցնէր միայն ինը ձայնով եթէ Խոր — հրդային Միութիւնը չօգտագործեր վե — թոյի իր իրաւունքը : 104րդ անգամն է որ Խորհ. Միութիւնը կ'օգտագործէ այդ ի — րաւունքը վերապահուած Ապահովութեան Խորհուրդի հինգ մնայուն անդամներուն :

ՓԵՇՏԱՅԻ Թերթերը այս օրերուս եր — կար յօդուածներ կը հրատարակեն, յի — չեցնելով թէ տասը տարի առաջ «Հակա — յեղափոխութիւն» մը ծագեցաւ երկրին մէջ : Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, այս առթիւ, կրկին կը հրատարակէ այն վերլուծումը որ կատարած էր կեդրոնա — կան կոմիտէն 1956 Դեկտեմբերին, նոյն որակումներով՝ «Ժմբէ Նաճիի անօրինակ դաւաճանութիւնը», «Ֆաշիզմի ներքին ուժերը եւ դրամատիրական վերականգ — նումը» եւն. եւն. :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցու — թեան ընդհ. քարտուղարը՝ Լուիճի Լոնկօ չեչտեց առջի օր թէ անհրաժեշտ է նոր մեծամասնութիւն մը կազմել որ համա — խմբէ «ձախի աջ» բոլոր ուժերը որ կան կեդրոն — ձախ կազմող կուսակցութեանց մէջ :

ՆՈՊԷԼԻ բնագիտութեան մրցանակին արժանացաւ Ֆրանսացի մեծ գիտնական մը՝ Ալֆրէտ Գասթլէր, ծնած 1902ին՝ Ալ — դաս : Համեստ ու պարզ ինչպէս կ'ըլլան միայն մեծ գիտնականը, Գասթլէր յայտ — նած է թէ այդ պատիւը իրը չէ միայն այլեւ իր ամբողջ անձնակազմին ու ըն — կերներուն որոնց հետ միասին տարած է այն աշխատանքները որ յանգած են զըտ — նելու հերցեան հնչակնութիւններու ու — սումնասիրութեան տեսողական մեթոտ — ներու յայտնութիւնն ու դործադրութիւ — նը :

ՓԱՐԻՉԻ վրայ ձիւն տեղաց Նոյեմբեր 3ին եւ Չերմութիւնը դերոյի իջաւ :

ԳՐՈՐԾԱԴՈՒԼԻ նոր շարժումներ կը պատրաստուին Նոյեմբեր 24ի եւ 25ի հա — մար, մեթոյնի ու հաւանարար նաեւ եր — կաթուղիի :

ՍՈՒՐԻԱ եւ արաբ Մ. Հանրապետու — թիւնը զեպաններ փոխանակեցին եւ ո — րոնցին համաձայնագիր մը ստորագրել ընկերային պաշտպանութեան հա — մար : Այս որոշումները տրուեցան Գահե — րէի մէջ, ուր սուրիական պատուիրա — կութիւն մը ժամանած է, քանի մը օր է :

Ներք երկար տուն մաքառեցան ծովուն դէմ եւ անոնցմէ չորսը անհետացան :

ՍԱՍՏԻԿ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ

«Տէրինճէ» որ Հայրի նաւապետին զե — կալարութեամբ Չանազգայէի եւ Իճէա — պատի միջև կ'երթեւեկէր վեց քամիոն, երեք թաքսի եւ օթոպիւս մը առնելով եօթներորդ անգամ ըլլալով Չանազգայէ Իճէապատ մեկնեցաւ : Ժամական 75 քիլմ. արագութեամբ փչող հարաւային սաստիկ փոթորիկը եւ անձրեւը դժուա — րացուցին դնացը «Տէրինճէ»ի, որ հին նաւ մըն է : Կառարարքը այդ պահուն Նե — դուցէն անցնող անգլիական եւ Ֆրանսա — կան նաւերուն ճամբայ տուաւ, անոնցմէ վերջ եկող ուսակալն նաւն ալ տեսնելով «Կարմիր լոյս» վառեց ի նշան վտանգի եւ ճամբայ ուղելու ու սուրիչ հնչեցուց : Բայց հակառակ ստոր սուսակալն նաւը շարունակեց ճամբան եւ յետագայում նուազանց ընդհարեցաւ «Տէրինճէ»ի :

25 ՎԱՅՐԿԵԱՆԷՆ

Ծովային ճամբաներու 1941ին Անգլիոյ Նիւրքէսթի նաւաշինարաններուն մէջ կառուցուած 692 թոննոց կառարարքը ուսակալն նաւին առաջին հարուածը կրե — լէ քսանըհինգ վայրկեան յետոյ ջուրերուն մէջ խորասուզուեցաւ :

Նաւազախումը տեսնելով անխուսա — փելի ընկղմումը, ճամբորդներուն ազա — տարար դօտի եւ բաճկոն ցրուեց : Ասկէ գատ ուսակալն նաւին ազդարարուեցաւ չհեռանալ այդ շրջանէն : Ռուսական նա — ւըն ալ ազատարար նաւակներ ծով իջեցը — նելով վերապրող աղետաւնները նաւ ա — ռաւով :

Չանազգայէի մէկ մղոն հեռու եղերա — կան արկածը պատահելէ ետք Նեղուց — ներու հրամանատարութիւնը պոթերով եւ նաւահանգիստին բոլոր ծովային մի — ջոցներով ազատարար գործողութեան մասնակցեցաւ : Բայց ազատարար զոր — ծողութիւնները դժուարացան օդը մա — ռախապատ եւ ծովն ալ շատ ալեկոծ ըլ — լալուն :

20 ՌՍ ՀՈԳԻ ԱՆ ՀԵՏԱՅԱՆ

Կէս զիշերէ ետք ստացուած առաջին լուրերուն համաձայն երկու նաւազ եւ եր — կու ճամբորդ կորուած են : Ռուսական նաւը առնուողները յետունի մօտ են, ա — սոնցմէ քսանըհինգ հոգի ծովափ բերուե — լով Չանազգայէի պետական հիւանդանո — ցը փոխադրուած են : Այլալըք — Իսթան — քուլ սպասարկութիւնը ընող Ինանիօղ ընկերութեան սեփական Սթոպիւսին ճամ — բորդներէն Էտրէմիտցի Սիւլէյման ծովա — յին փոխադրական միջոցի մը կողմէ փր — կուած է :

Կառարարքին հետ ծովամոյն դարձած «Ինանիօղ» օթոպիւսին մէջ 33 հոգի, թաքսիի մը մէջ ալ այդ եւ կին մը ու մա — նուկ մը կը գտնուէին :

ԾՈՎԱՄՈՅՆ ԴԱՐՁԱԾ ՓՈՒՍԴՐԱԿԱՆ ՄԻՋՈՅՆԵՐ

Կառարարքին հետ ծովամոյն դարձած «Ինանիօղ» օթոպիւսին մէջ 33 հոգի, թաքսիի մը մէջ ալ այդ եւ կին մը ու մա — նուկ մը կը գտնուէին :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱԻԸ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Չանազգայէի նաւահանգիստին նախա — դահ Իմին Աթասէլ յայտնեց որ հակա — ոսկ ծովային բոլոր միջոցները դօրա — շարժի ենթարկուած ըլլալուն աննպաստ օդին պատճառաւ դրական արդիւնք կա — րելի չէ եղած ձեռք բերել, վերջնական տեղեկութիւն մը կարելի չէ եղած առնել մեռեալ եւ վիրաւորներուն մասին :

Խորհրդային նաւը հակողութեան տակ անուեցաւ եւ ընդհ. դատախազութիւնը քննութեան ձեռնարկեց :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՆԱԻԸ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Չանազգայէի նաւահանգիստին նախա — դահ Իմին Աթասէլ յայտնեց որ հակա — ոսկ ծովային բոլոր միջոցները դօրա — շարժի ենթարկուած ըլլալուն աննպաստ օդին պատճառաւ դրական արդիւնք կա — րելի չէ եղած ձեռք բերել, վերջնական տեղեկութիւն մը կարելի չէ եղած առնել մեռեալ եւ վիրաւորներուն մասին :

Խորհրդային նաւը հակողութեան տակ անուեցաւ եւ ընդհ. դատախազութիւնը քննութեան ձեռնարկեց :

ԴԱԻԻԹ ԱՆՅԱՂԹ

Ա.

Հայ ժողովուրդը, ի հեճուկս պատմական դատան ճակատագրին, հինն ի վեր սիրած է իմաստութիւնը: Աշխարհին տուած է իմաստասէրներ, որոնք փրկելու պիտանային համարաններու ամ պիտաններէն, աշակերտներով լեցուն ճեմարաններու մէջ եւ լայն համբաւ վայելած հայրենիքին սահմաններէն ներս ու դուրս:

Այդպիսիներէն էր Ե. - Զ. դարերու հռչակաւոր փիլիսոփայ Դաւիթը, զոր ժամանակակից յոյն իմաստասէրներ Անյալթ անուանած են, որովհետեւ անպարտելի եղած է փիլիսոփայական վէճերուն մէջ եւ անյալթասարելի՝ իր տրամաբանութեան ուժով:

Հայ միջնադարեան փիլիսոփայական միտքը մեծ բան պարտական է Դաւիթ Անյալթին: Իր գրութիւններով հիմնեց աշխարհիկ իմաստասիրութեան դպրոց մը, որ ապա էր կրօնական մտահայեցողութեան սահմանափակումներէն եւ կը շարունակէր դարպասներ հին աշխարհի, մասնաւորապէս՝ Հին Յունաստանի փիլիսոփայական ուսմունքը նոր պայմաններու մէջ:

Դաւիթ Անյալթի կեանքի մասին, զբժարատար, շատ քիչ տեղեկութիւններ հասած են մեզի: Յայտնի է, թէ երիտասարդ հասակին՝ Պարսիկներու եւ Յոյներու միջեւ բաժնուած, անոնց լուծին տակ հեծող հայրենիքէն մեկնած է Աղեքաան-դրիս եւ երկար ատեն ստրկած է Աղեքաանդրեան փոռարանուած դպրոցին մէջ, իմաստասէր Ողթապոլոսորոսի մօտ: Այն տեղ եւս սկսած է իր գիտական գործունեութիւնը: Դաւիթի գործերը տարածուած էին Արեւմուտքի մէջ, այդ մասին կը վկայեն իր գործերուն յունարէն լեզուով մեզի հասած բազմաթիւ ձեռագիրները:

Բայց, ամենայն հաւանականութեամբ, Դաւիթ խաղացած էր ըլլար իր պատմական դերը եւ չէր հասներ իր իսկական փառքին, եթէ չվերադառնար Հայաստան եւ իր հարուստ ծանօթութիւններն ու փիլիսոփայական ձիրքը ի սպաս չդնէր հայրենի գիտութեան եւ մշակոյթի դարգացման գործին:

Ճիշդ է, թէ Դաւիթէն առաջ ալ հայ փիլիսոփայական միտքը հասած էր որոշ բարձրութեան: Գրեթէ զիւստն անմիջապէս ետք Հայաստանի մէջ սկսած էր դադարաբանական շարժում մը: Իմաստասիրական - աստուածաբանական երկերէն հրապարակի վրայ կը ձեռնարկուէր «Մարտիրոսի ճարտ» հաւաքածոն, որու հեղինակը կը կարծուի թէ ինքն էր: Մետրոք Մաշտոցն էր: Այնուհետեւ Ե. դարու կէսերուն, Մաշտոցի աշակերտ եւ գործակից Եղիշիկ

Կողբացի գրեց իր հռչակաւոր «Շղթա - դանդոցը»: Եղիշիկ «Արարածոց մեկնութիւնը» եւ Ագաթանգեղոսի «Հայոց պատմութիւնը» նոյնպէս որոշ իմաստասիրական նիւթ կը պարունակէին: Սա - կայն այդ գրուածքներուն մէջ արտայայտուած փիլիսոփայական դադարաբանութեան էին աստուածաբանութեան հետ: Անոնք փիլիսոփայութեն կը հիմնաւորէին եւ կամրապնդէին քրիստոնէական դաւաբանութեան դադարաբանական հիմքերը:

Դաւիթ Անյալթի արժանիքներէն մէկը անոր մէջ էր, որ ան փիլիսոփայութեան մօտեցաւ իրրեւ ինքնուրոյն, կրօնքէն եւ եկեղեցիէն անկախ գիտութիւն եւ դայն պնաստեց իրրեւ «մայր գիտութեանց եւ արուեստից»: Ասիկա, անշուշտ, կ'ընդլայնէր փիլիսոփայական, գիտական միտքին ասպարէզը: Դաւիթ թէեւ իր համոզումներով դադարաբանապաշտ էր եւ նոր պարտականութեան հետեւորդ, որ այն ժամանակ փիլիսոփայական ամէնէն տարածուած վարդապետութիւններէն մէկն էր, այնուամենայնիւ պաշտպանեց Արիստոտէլի նիւթապաշտ սկզբունքները տիեզերքի մասին:

Պատահական չէ, որ իր հիմնական «Սահմանք իմաստասիրութեան» երկը ուղղեց փիլիսոփայական կասկածամտականութեան (սկեպտիկութիւն) եւ այդ հոսանքի պարագլուխ յոյն իմաստասէր Պլեհոսի դէմ: Եթէ պիտեւորենք, որ այն ժամանակ փիլիսոփայական կասկածամտութեան արդարապետութիւններէն մէկն էր, այնուամենայնիւ պաշտպանեց Արիստոտէլի նիւթապաշտ սկզբունքները տիեզերքի մասին:

Պատահական չէ, որ իր հիմնական «Սահմանք իմաստասիրութեան» երկը ուղղեց փիլիսոփայական կասկածամտականութեան (սկեպտիկութիւն) եւ այդ հոսանքի պարագլուխ յոյն իմաստասէր Պլեհոսի դէմ: Եթէ պիտեւորենք, որ այն ժամանակ փիլիսոփայական կասկածամտութեան արդարապետութիւններէն մէկն էր, այնուամենայնիւ պաշտպանեց Արիստոտէլի նիւթապաշտ սկզբունքները տիեզերքի մասին:

ՅԱՊԱՂԱԾ ՆԱՄԱԿ ԵԴՈՒԱՐԴԻՆ ՀՈԳԻՒՆ...

Ա.

Մահուանը դոյժը, երէկ էր միայն, որ վերաւոր կոտնկի մը պէս, հարապատի մը նամակով հասաւ ինձի, այս օտար սփերուն վրայ պանդուխտ վարդապետիս: Այս աշխարհի ամոյն ու աստասիրտ ճամբաներէն դէպի քեզի այնքան սիրելի անհունը կատարած ճամբորդութեանդ առիթով, քեզմով ինքզինք հարուստ ու հրապարակապէս նամակագրելը կը դրէր «Չկայ այլեւս «Հող»ին հեղինակը, այդ դիւղացի, իր սէրերուն եւ ատելութեանց մէջ ամբողջական, չլի ու կորով, մանաւանդ հայ դպրութեան հանդէպ կիրքէ հասած պաշտամունք ունեցող մարդը...»: Եւ ես, ուրիշ բան չէի կրնար ընել այդ պահուն, եթէ ոչ առաջին հերթին իսկ մտնել, թէ եւ օտար, սակայն նոյն խաչին խորհրդով նուիրակին, դպրոցին պարզ ու կիսալոյս մատուցող: Գուցէ, նախ իմ եւ սպա քու հողիդ խաղաղութեան համար երկու աղերսակա՛ն խօսք ուղղել Աստուծոյ, ի խորոց սրտից:

Սիրելիդ իմ Եղուարդ, հիմա որ այլեւս աստապակած ոսկորներդ, Հայոց պանդուխտ գերեզմանատան, աշտան խոնու ու ցուրտ փոսին դիրկը, տակաւ առ տակաւ քու պաշտած հողիդ յաւիտենական հանգստին կը դառնան, ես, այս ուշ լիլ - չերին, քու հողիդ հետ դրոյցի նստելի գառ ոչ մէկ միտիթարանք ունիմ: Աշխարհի իրերուն սխալ դասաւորումով, անբարեկարգ շրջումով եւ այսպէս փութկոտ հրաժեշտիդ դադարաբան հետ առանց կարենալ հաշտուելու, ահա կը գրեմ դայ - ըրոյթի եւ կարօտի դիրս ու կը մոռնամ որ չկաս դուն այլեւս ու «հին տիրութիւնդ» չաղած, մտածումէն աւելի արագ ճամբորդող մահուամբ, մեկնած ես անդարձ ու չես պատկանիր այլեւս տեղի ու տրտնջի, մանր ու միջակ բաներով լեցուն մեր աշխարհին:

Սիրելի Եղուարդ, ի՞նչ լաւ է հիմա ըլլալ այսպէս՝ ես ու դուն առանձին, բացարձակ միմեկ, աշտան յամբօրէն յառաջացող մութ գիշերուան գիշեր: Ինձի կը թուի թէ, մշտնջին մէջէն առաւել լուսաստուր կը յայտնուիս դուն հիմա ինձի եւ

նոյթ ունեցող արամբանական սահմանումը: Զգայարաններէն, դրայական տուեաններէն դէպի բանականութիւն, որ կը թափանցէ իրերուն եւ երեւոյթներուն էութեան մէջ, ահա Դաւիթի կողմէ առաջադրուած սկզբունքը, զոր իմքէ ժառանգեցին յետագայ հայ փիլիսոփայները: Ս. ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ (Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԵՔ ՕՐ ՕՉԵՐԻ ՄԷՁ

Ընկերոջս թեւն ուռչում էր: Երբ հասանք «Սուրենաւան» ամալի կիսակայանը, նրա մասները սողել էին վարունգներին նման:

Ես անհամբերութեամբ դոփում եմ դեմքերը եւ, աչքս հեռու տափաստանին՝ սպասում եմ դնացքին:

«Կը փրկուի՞, թէ...» - սարսափելի միտքը ամէն վայրկեան շամփում է ուղեղս:

Վերջապէս եկաւ դնացքը, իր դրդելուով մի պահ խանդարեց ամալի տափաստանի անդորրը եւ իր հետ տարաւ նաեւ մեզ զէպի Դաւալու, ուր այն ժամանակ սպրում էր հռչակաւոր Զաւահիրը, որ բուժում էր օձից խայթուածներին:

Յաջորդ կայարանում մենք իջանք դրնացքից եւ աճապարեցինք զէպի կախարդ պատաւի տունը:

×

Օձերին կախարդող կինը Իրանից վաղուց մեր երկիրը դալթած մի պառաւ էր՝ խորշումս զէմքով եւ անապատային իժի սուր հայեացքով:

Նրա մասին հէքեաթներ էին պատմում այն տարիներին, թէ նրա թուրը հակաթոյն է պարունակում իր մէջ, թէ իբր թըրում է նա օձի բացած վերքի վրայ, թոյնը չկոտրանում է եւ մարդը փրկուում:

Այնքան էր տարածուել պառաւ Զաւահիրի համբաւը, որ նրա մասին Մարիխուտա Շահինեանը «Օղոնեոկ» ամսագրում ակնարկ մը տպագրեց, լուսանկարը հետո՛ւ իր բռնած անապատային վիշապներէն մէկը մանակի տեղ վզին փաթաթած...:

Զաւահիրն առանց շտապելու նայեց ընկերոջս վերքը, առողջ շրթունքներով ծծեց եւ թքեց թոյնը, ապա թքեց վէրքին, ինչ որ կանաչ ծեծեց դրեց վրան, կայեց, մեղ տեղաւորեց իր «հիւանդանոցում» ու սասց:

— Հանդիստ քնեցէք: Երբ ընկերս պառկեց, ես մտայ պառաւի սենեակին ու հարցրի:

— Յոյս կա՞, կը լաւանա՞... Նա քմծիծաղ տուեց, արհամարհանքով վերեց վար նայեց ինձ ու հարցրեց:

— Որ հազար շունչ կենդանի գերեզմանից ետ բերած լինե՞մք... — Լաւ ա, — մեքենայօրէն կրկնեցի ես, այդ հրաշագործ պատաւի վշուկային տեսքից սպողում: Այդ պահին ահով տեսայ, թէ ինչպէս նրա ծոցից ստինքերի արանքով մի օձ գլուխը դուրս հանեց ու կարմիր աչքերով նայեց ինձ:

Սարսափած ետ ցաղկեցի: Պառաւն յառաջ եկաւ:

— Եաղուն (թոյն) ջուր դառաւ, մնում է ուռուցքը քաշի: Գնա՛ քնի, — ասաց նա ազդու հայեացքը դէմքիցս չկտրելով:

Ի՞նչ քուն, մղձաւանջի մէջ էի: Ինձ թուում էր, որ ընկել եմ հէքեաթային մի վշուկի քարանձաւը, ուր վիտում եմ ա՛մէն տեսակի օձեր, երպարմա մարակներին նման օղում շաշում էին օձերը, իսկ բլրի դադաթին, ամբողջ հասակով մէկ, պոչի վրայ կանդնած էր Շահամարը՝ բազմերանդ ու շրջուցիչ զոյններով...:

×

Առաւօտեան արթնացայ երկայնի լացի ձայնից: Հաղուեցի, մտայ հարեւան սենեակը, ուր անկողնում նստած ճղճը - դում էր մի երկայն: Նրա մօտ կանդնած էր իր տաւը՝ մեղ ծանօթ Զաւահիրը եւ մտքը թափ էր տալիս ու կրկնում:

— Որ տրաքուիս է՞, տուողը չե՞մ: Ի՞նչ է պատահել, ի՞նչ է ուղում, — հարցրի ես:

— Զահրումար է ուղում... օձ է ուղում լակոտը, որ հետը խաղայ... Ես քար կտրեցի, իսկ պառաւը թախտի վրայից քարը տուեց պարակաւան, մի սնտուկ, բայ արաւ եւ բազմապիսի օձերի մի կծիկ երկու ձեռքով բերեց լցրեց երկայնի անկողինը:

աւելի դիւրաւ կը կարգաւ քու հողիդ յղուած սա մտերիմ բաւերը:

Իր պարտականութիւնը դիտակցելէ կատարած մարդու՝ հողերանութեամբ խիղճս հիմա առնուազն չի տանջեր դու: Բացառութեամբ... կը յիշես: Սեպտեմբերի առաջին կիրակին էր: Արեւոտ ու քաղցրորէն ծաւալող յետ միջօրէ մը քու երկրորդ հայրենիքիդ՝ Այնճարին վերեւ: Այցը եկայ քեզի ու մենք ողբկուցեցինք մօտաւոր անցեալէն անոյշ պահեր, չմոռնարով հիւսելի աղուոր երպաներ ապագայի հաշտոյն:

Գիտէի ես, որ բարեկամ բժիշկներ, իրենց անդօրութիւնը խոստովանելէ ետք քու անբուժելի ցաւիդ դիմաց, տառապանքի վերջին օրերդ մասամբ քաղցրացնելու մտահոգութեամբ, աւելի հարմար նկատեալ էին քեզ վերադարձնել քու սիրելիներուդ եւ սիրած վայրերուդ մտերմութեան: Քեզ շրջապատող մարդիկ, որոնք քու անձիդ հանդէպ յարգանքէն ու սէրէն անդին բան մը կը տածէին, գիտէին արդէն, թէ չորնալիք մտա մը, նեղ անտա մը մուծին մէջ արդէն զերբ էր իր անբեկանելի վիճակը: Այսպէս, քու խաչակիցեդ միջնեւ զրջակիցներդ, դրականութեանդ հիացողներէն միջնեւ քու ցաւովդ վերաւոր բարեկամներդ ու աշակերտներդ, բուրբ, բուրբ, անխտիր կը խաղային անկարելի դերը, դառն իրականութիւնը քեզմէ ծածկելու եւ ըսելու խաղը, բնութի թէ կը հաւատան որ դուն չուտով պիտի վերադառնես ուժեղութեամբ իր օրինակը եւ դառնաս արեւոտ կեանքին:

Սեպտեմբերի այդ կիրակին քեզի այցի դալէ առաջ, առաւօտուն պատարագիչ ու քարոզիչ էի Զահրէի Հայոց մատրան մէջ, եւ ազօթեցի քեզի համար: Ի՞նչ մեղքս պահեմ, թէ եւ ճիշդ է Աստուծոյ գործերուն խառնուելը, սակայն երբ կասկածեցայ թէ Ան պիտի ուղէր քու կեանքիդ տրեւ թէ մըն ալ երկարել, աւելի ճիշդ պտայ ազօթել քու հողիդ համար: Գիտէի թէ դուն շատ էիր տանջուած եւ օրերուդ խաչը շարժած՝ ողջ կեանքդ բերէիր «ճանապարհ խաչի», անվերջ վերքիդ դէպի Գողգոթա: Այս բոլորը աստուածային խորհուրդով բարախող սկիզբն մը տերմութեան մէջ՝ պատմեցի, անասձան սէր եւ չհասկցում ճշմարտութիւն, Նազովրեցի բարի վարդապետին, եւ խնդրեցի Անիկ, որ տար իմ վաստակեցող ու ստապակեց խոստացած խաղաղութիւնը քեզի, որ աշխարհը չկրցաւ տալ ու դեմը դերկար պիտի չկարենայ տալ բոլորիս:

Յետոյ, երբ դէմ յանդիման էինք, քեզի հետ, կը մտածէի թէ այս պահը չուտով պիտի դառնար քեզ տեսնելու վերջին պատեհութիւնը եւ անվերադարձ երջանկութիւնը: Մինչ կը խօսէիր դուն, ես կ'ապրէի աչքերուս դէմ պարզուող աստուոր տրամբ գոյութեանդ: Հողիդ կաշտեթը, արդէն աղաղուն, կը տեսնէի աւելի հիւսած: Մահը, ատենէ մը ի վեր, սողոսկած էր ներսը, կրծքը էր քեզ ու դուն հարձակ էր տեղոյն ու թափանցիկ:

Վ.Ա.Ռ.Ա.Գ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(3 Շար.)

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

(ՀԷՔԵԱԹ)

Մայր մը նստած էր իր հիւանդ տղան սնորհին մօտ: Տղան վերջին ծայր տօղոյն էր և իր փոքր աչուրները փակուած էին: Տակաւին կը շնչէր, բայց իր շունչը մա-րող հեւք մըն էր լուկ, նման հեծկտուրի:

Մայրը կուշար: Յանկարծ դուռը դարձուեցաւ և ծերունի մը ներս մտաւ: Լուռ ու մտնջ նստաւ վշտահար մօր մօտ և նայեցաւ հիւանդ մանուկին:

— Կը խորհի՞ր թէ պիտի կրնամ ազա-տել տղաս, հարցուց մայրը:

— Ոչ, պատասխանեց ծերունկը, եկած եմ քեզի յայտնելու թէ Մահը կը պատ-րաստուի դալ և տղայ տանիլ:

Մայրը տեղէն վեր ցատկեց սարսափի աղաղակով մը:

— Ոհ, պաղատեցաւ, լսէ՛ ինձի թէ ո՛ւր կրնամ դռնել Մահը, ո՛ւր կրնամ երթալ՝ աղուս փրկուիլ ինձի համար:

— Գնա՛, ըսաւ ծերունին, գնա՛ և քեզի պիտի ցոյց տան ճամբան: Ես կը հսկեմ տղուդ վրայ:

×

Մայրը փոփոց նետուեցաւ: Չինին մէջ նստած էր երկար քղանցքներով սեւադ-ղեստ կին մը: Մայրը այդ կնոջ հարցուց իր բռնելիք ճամբան:

Սեւաղցեստ կինը պատասխանեց.

— Նախ երգէ՛ ինձի այն բոլոր երգերը, զոր դուն կ'երգէիր տղուդ: Ես շատ կը սիրեմ այդ եղանակները և դանոնք յա-ճախ լսած եմ: Ես Գիշերն եմ, բարձրախ-անդամներ տեսած եմ արցունքները, երբ դուն կ'երգէիր:

— Կ'երգեմ, իմ դիտցած բոլոր երգերս ալ կ'երգեմ, շտաւ մայրը, միայն թէ ձգէ որ մեկնիմ, որպէսզի կարենամ զաւակս փրկել:

Մայրը ձեռքերը միացուց աղաչական ձեւով, երգեց և լացաւ, լացաւ և եր-գեց: Անոր երգերը բարձրախան էին, բայց անոր արցունքները՝ շատ աւելի առատա-հոս:

Վերջապէս Գիշերը ըսաւ իրեն.

— Գնա՛, մտիք մայրիներու անտառը: Անտառին մէջ մտնելով՝ մայրը չզիտ-ցաւ թէ ո՛ր ուղղութեամբ պէտք է առա-ջանար: Հոն կը գտնուէր փշոտ Մացառ մը, առանց ծաղիկի և տերեւի: Ընկու-րէն սառի կտորներ էին կախուած:

— Գիտե՞մ արդեօք թէ ո՛ր ճամբան պէտք է բռնեմ Մահը դռնելու համար, հարցուց մայրը Մացառին:

— Այո, պատասխանեց Մացառը, գի-տեմ, բայց ճամբան ցուցնել առաջ՝ կ'ու-ղեմ որ դիտարկես արտիք վրայ. սա-ռած եմ և կարծրացած:

Մայրը սեղմեց փշոտ Մացառը իր կուրծքին, և այնքան ուժեղ սեղմեց որ Մացառը տաքցաւ: Փուշերը իր մարմնին մէջ կը մտնէին և իր արիւնը խորը կա-թիլներով կը հոսէր, մինչ փշոտ մացառն ալ կը ծաղկէր և նոր տերեւներով կը ծածկուէր ցրտաշունչ գիշերուան մէջ, — վասնզի այնքան տաք էր ցաւատանջ մօր մը սիրտը:

Այն ատեն Մացառը իրեն ցոյց տուաւ Մահուան ճամբան:

Հասաւ ամառի լճակի մը երկրքը, ո-րուն մէջ ափէն միւսը պարտաւոր էր անցնել: Յուսահատ մայրը ծուռկի եկաւ, որպէսզի լճին ամբողջ շուրջ խմելով չոր-ցնէ:

— Ատիկա քու ուժերդ վեր է, ըսաւ լճակը, բայց եթէ ուղես լալ, լալ, շա-րունակ լալ, մինչև որ աչքերդ իյնան իմ ծոցի մէջ, այն ատեն քեզ կը տանիմ միւս ափը, Մահուան ընակարանին մօտ:

— Ամէն ինչ պատրաստ եմ տալու, աչ-քերս, արիւնս, տամ, թափեմ, միայն թէ կարենամ փրկել զաւակս, բացականչեց մայրը:

Եւ ան լացա՛ւ, լացա՛ւ, մինչև որ աչ-քերը ինկան լճակին խորը, ուր վերած-ուեցան երկու թանկարժէք մարգարիտ-ներու:

Լիճը վեր վերցուց մայրը և զայն միւս ափը տեղափոխեց, կարծես նաւակի մէջ նստած ըլլար:

Հոն, տան մը սեմին վրայ, տեսաւ պա-ռաւ կին մը որ կանգնէր էր անտարբեր, բոլորովին սպիտակահոտ: Մայրը հար-ցուց անոր.

— Ո՞ւր կրնամ գտնել Մահը:

— Թոյլ տուր որ նախ կտրեմ առնեմ քու այդ երկար ու սեւ մազերդ, որոնք

ԱՍՔ ՍԻՒՐՈՒՆԻ ԵՒ ԱՐՁՆԻԳԷՍԻ ՄԱՍԻՆ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

ԽՄՐ. — Տարիներ առաջ, բանաստեղծ Արզան այս դեղօնն էր գրած ու նուիրած այժման մը՝ որ Սիբերիայէն յատկապէս եկած էր Հայաստան և իր սիրտը կը դարձանէր Արզանի ջուրերուն մէջ: Յետոյ Արզանն ինքն էր որ պիտի երթար Սի-բերիա, անդժօրէն բռնադատուած, ոչ թէ իր սիրտը դարձանելու, այլ Հայաստանի մեղքը քակելու Սիբերիոյ այս արտօրա-վայրին մէջ, ուրկէ վերադարձաւ երկար տարիներ ետքը՝ հիւսած, մաշած, գրեթէ անդամալոյժ, և մեռաւ այս տարի Մա-յիս ամսուն, Երևանի մէջ:

Հետո Սիբիրից եկած մի աղջիկ, Լայն անպնէրի կապոյտ երագով, Աչքերը Բայցալ լիւի պէս վիհտ, Յօգեցրը ոսկով գծուած հորիզոն:

Բիւրեղապակու նման քափանցիկ, Ասեւ ֆանդակուած ֆարիցն Ուրալի, Ասեւ փոքորկի սրով առնացի Անգարա գետից պոկուած մի ալիք:

Բայց ինչո՞ւ աղջիկ ... Բայց ծաղկեփունջ, — Սիբիրն իր բուծելու բերել էր Արզանի Տափ աղբիւրների շուրքերից բողբոջ — Խմելու կեանքի նկատարը ազնիւ:

Արզանի... լեռները սլացիկ ու բուխ, Մաւառնոյ արծուի արձաններ քանի... Զանգուն՝ Սեւանի սրտից ֆաշած բուր, Սրուած ժայռերի կապոյտ յեսանին:

×

Գիշեր է: Խարտեաչ աղջիկը արթուն Աստղերն է կարդում, Դիւնախնեքն եւ ժայռերն օրորում:

Կարծես ամպերն են մէկից արտում Արզանու արթնում, Յնցում են քափով պատուհան ու դուռ, Արզանի օրորում:

— Այս նեղ կիրնի մէջ, ուր օձերը լոկ կարող են գտնել ֆանապարի ու հուն, Ի՞նչ են կառուցում ձորը ցնցելով Հարցրեց աղջիկը հայ ընկերուհուն:

— Ծանօթ չէ՞ք միթէ մեր Արզանի գետին, — Ասաց Հայուհին ժպտալով քեքեւ: — Որտեղի՞ց, ի՞նչպէս... երկու օր հազիւ ժայռերն ենք դիտում՝ մտած իրար քեւ:

— Տարեք ինձ տեսնեմ, տարեք եկեց այսօր, Չեր երկիրն արդէն եկեաք է դարձել... Գարեղէն եկեաք, ինձ այնքան յուզող, Որ ես Սիբիրում չեմ ծնուել կարծես:

×

Զանգուի աչ ափով, իրար քեւանցուկ Ոնց երջանկաբիւրն՝ արած երկու կէս, Աղջիկը խարտեաչ ու Հայուհին բուխ Ընթանում էին դէպի Արզանի գետ:

Մէկը հարաւի հրերում հասած Մեղանքերեան դեղձ շափրան երեսով Միւսը դիւրաքեփ հասկ ոսկեգիտակ — Տափաստանների կապոյտ երագով:

Ու գնում էին Զանգուի աչ ափով — Հիւսիսն ու հարաւ մտած իրար քեւ Մէկը մարմարից ֆանդակուած սափոր Միւսը արեւից վար կախուած կանթից:

Այն յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Այս յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Այս յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Այս յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Թարգ. Մ.

Քարէ դահլիճում մեր Արզանի գետի — Խարտեաչ աղջիկը Գայեց դէպի վեր, Զարմանքի ճիչն զայնով հազիւ ասաց. — Ի՞նչ ձեռներ ունէք դուք, Հայեր՝,

Որ ժայռերի մէջ պալատ էք կերտում, Անդամահատում, փորում էք լեռներ, Որ ֆարերի մէջ չէք էլ վհատում, Ինչպիսի՞ արուեստ... ինչպիսի՞ ձեռներ:

— Այսպիսի ձեռներ... դարբերում կուտած,

Ասաց կատակով գալով ընդառաջ Գանգրաքեր ու բուխ ժիր մի պատանի, — Մեր պատմութիւնը ֆարից է կերտուած Ծանօթ չէ՞ք միթէ դուք մեր Գեղարդին:

— Կամ մեր Զուարթնոցի ֆարերին արթուն,

Մեր արծիւներին՝ ֆարերի վրայ... Գիտե՞մ մե՞նք ֆարից կերտել և մարդուն,

Միայն... հոգի տալ չե՞նք կարող նրան:

— Դարեր ու դարեր, կաշկանդուած ձեռքով,

Մե՞նք կեռնեմ ե՞նք ֆամել պատամ ֆարից Եւ երգ եմ անլի ազնիւ սխրանքով, Գարից ֆանդակի վիշտը կապարի:

— Ու հազար տարի, ֆարի հետ ընկեր, Նրա պէս ամուր, նրա պէս կանգուն, Մե՞նք կառուցել ենք քերդեր ու վանքեր Պատմութեան անեղ գիշերում անգուն:

— Քարի հետ ընկեր, ու ջրին կարօտ, Մե՞նք քրտիմքով ենք տուգել դաշտեր, Մեր մեծ պատմութեան ուղին ֆարքարտ, Անցել ենք անով, բայց միշտ որպէս տէր: ՎԱՀՐԱՄ ԱՆԱՋԱՆ

Հ Ա Յ Ա Ս Ս Ա Ն

ՆՈՐ ԳԻՐԳԵՐ

Աւելի քան կէս դար անցած է այն օ-րէն, երբ թուրք զեղասպաններու ձեռքով դարձուեցաւ մեծ ոճիրը: Արիւնտ ևս — թաղանիկն առաջին զոհը դարձաւ հայ մը — տաւրապանութեան ընտրանին: Բայց ահա յիսուն տարի ետք հրապարակ կու-ղան զերբեր, յուշադրութիւններ, յօդ-ուածներ, պատասխաններ, որոնք լոյս կը սփռեն անցեալի դէպքերուն վրայ, կը ճշդեն թանկագին իրողութիւններ: Անա աղջկաի գրքերէն է «Իտինէլ վարու-ածանը իմ յուշերում»: Հեղինակն է Առա-քել Պատրիկ, որ եղած է եղբարար թա-նաստեղծից, շախմատ Սեբաստիոյ մէջ:

Կանտի (Պեղծիւ) համալսարանը տար-տելէ ետք վարուածան կը վերադառնայ իր ծննդավայրը՝ Բրզանիկ, ուր պաշտօնի կը կոչուի Սեբաստիոյ աղաչյին Արամեան վարժարանին մէջ: Հոս ան երկու ու-սումնական տարի (1909 - 11) կը դասա-ւանդէ հայ դրականութիւն և Ֆրանսերէն լեզու:

Արզան անուն հանած բանաստեղծը կը դառնայ իր սաներուն սիրտը և հիացու-մին առարկան: Արզան պատկառելի տա-րիքի հասած շախմատ սարուստով կ'ո-ղեկոչէ անցեալի այն պահերը, երբ վա-րուածան իսկական յայտնութիւն մը եղաւ Արամեան վարժարանի և Սեբաստիոյ Հայերուն համար: Իր բանաստեղծական հրաշքը իր սաներուն հոգիին մէջ, անոնց փոխանցեց «Իր լուսաւոր տեսիլները», ստիկեցուց կեանքին մէջ տեսնել վսեմ ու գեղեցիկը:

Այս յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Այս յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Այս յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Այս յուշադրութիւնը հետաքրքրական շատ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէր զաւատի մէջ վարուածանի սպրած տարի-ներուց մասին: Անա վարուածանն աչա-կերտներու և ուսուցիչներու շրջանակին մէջ, ահա ան Ս. Նշան վանքին մէջ, ուր բացառիկ վերապահութեամբ անոր ցոյց կուտայ Սենեքերիմ Արծրունի թաղաւտ-րին «Գահը», որ դադանի տեղ մը պահ-ուած էր իրրեւ անձեռնմխելի որբութիւն, և ժողովուրդը կը հաւատար, որ օր մը ան լոյս աշխարհ պիտի բերուի, երբ Հա-յոց երկիրը ազատագրուի: Անա վարու-ածանը Միտիթար Սեբաստացիի ծննդավայր Հողգարի բարձունքին կը գիտէ Սեբաս-տիոյ համայնապատկերը: Անա նաեւ բա-նաստեղծին օրբանը՝ Բրզանիկ՝ գետափի իր ուռնիներով, կէսօրեայ անդրբով:

«Վերջացրի իմ յուշադրութիւնը, և հողիս լի է այժմ մի կարտու հասուցողի խոր գոհունակութեամբ», — կը գրէ հե-ղինակը:

Տակաւին կը շնչէր, բայց իր շունչը մա-րող հեւք մըն էր լուկ, նման հեծկտուրի:

Մայրը կուշար: Յանկարծ դուռը դարձուեցաւ և ծերունի մը ներս մտաւ: Լուռ ու մտնջ նստաւ վշտահար մօ

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Կազմակերպումով Պոմոնի Թաղ. կոորդինացիոն կոմիտեի կողմից :

Ի պատիւ

ԱՐՏԱԻԱՋԻ ԵՊԻՍԿՈՍ ԹԻՐՈՒՆԵԱՆԻ

Եւ ԳԵՂԱՄ ԱՐԵՂԱՅ ՊԱՂՏԱՍՍԱՐԵԱՆԻ Ուրբաթ, Նոյեմբեր 11, ժամը 13, Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ :

Գին՝ 15 ֆրանկ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

ԾԱՆՕԹ. — Կոչուները տոմսակ ստանալու համար դիմել հետեւեալ անձերուն. — Պոմոն՝ Վահրամ Կ. Միսթիկի՝ 28 Ալքընի տը լա Ֆիկոն, Անտրէ Պաղտասարեանի՝ 8, Բիւ Ֆ. տը Փրէսանկ :

ՄԵՐ ԲԱՃԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի փոփոխութիւններու համար — արձակուրդի կամ մնայուն — պէտք է դիմել երեք օր առաջ եւ տալ անպայման երկու հասցէները (հինը եւ նորը) : Փոփոխութիւնները կ'արժեն 5 ֆրանկ արձակուրդի համար, մնայունը՝ 3 ֆր. :

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

X

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱՋԻ

Թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար, «Յառաջ»-ի վարչութիւնը կը յիշեցնէ թէ միայն գրառու ազգեր կ'ընդունին : Ձերմայէս կը խնդրէ նաեւ որ ազգերը ըլլան ընթերցող, գրուին թուղթին մէջ երեսին վրայ միայն, յստակ գրուին մանաւանդ յատուկ անունները : Հակառակ պարագային թերթիս խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ սխալներուն :

ՇՆՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

LE COMITÉ DU PRIX BRÉMOND avec la collaboration de la FONDATION GULBENKIAN

Organise

Une exposition de Peinture

DADERIAN

Jusqu'au 9 Novembre

GALERIE 9

9, Rue des Beaux-Arts — PARIS (6e)

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Մէմբերներն Ազնիւ Խորէնի ծնած 1927ին, հայրը՝ Մէմբերներն Խորէնի Յովհաննէսի, մայրը՝ Սիրանուշ : Բնակած են Փարիզի արուարձաններէն՝ Պուս - Բոլոմպ : Տեղեկացնել Պ. Լեւոն Տէր-Միսասեանի 1, Allée de Bièvre 94 — FRESNES Tél. : BER. 59-13

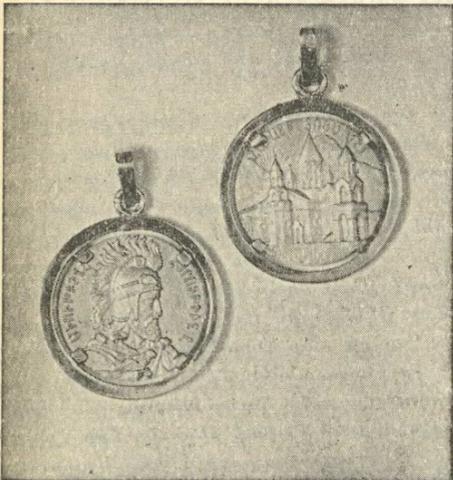
ԱՆՆԱԵԼՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Déposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Շրջանակով

400 ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9^e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ Նախաձեռնութեամբ Լազեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սեբաստիոնի, Տէսինի Դրո խումբին : (13 Նոյեմբեր) Կիրակի կէսօրէ կտր, ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Գ. Տան մէջ : Կը նախազանչէ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ : Կը խօսի Ընկ. Ժիրմար ԴԱՏԱՆՈՐԵԱՆԻ Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր : Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՅԵԱՆԻ

ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Ե. Հատորը)

Բովանդակութիւն. — Հայաստանի հանրապետութեան շրջանը — Յեղկոմի իշխանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ի նախօրեակը :

Յատկութեամբ, 360 մեծադիր էջ, լայնակազմ : Գին՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Զ Ր Ո Յ Յ

ԹՈՒՐԻ ՄԵՇ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՈՒՒԼԵՐ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ Եւ ՀԱՅՐԵՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Գրեց՝

Կ. ՓՈՒՍՏԵԱՆ

Գին՝ 7 ֆրանկ

Կարելի է անձամբ դիմել «Յառաջ»-ի վարչութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայացում մը Ֆրանսիայի սրահին մէջ Յունուար 28ին : Մեծ պատրաստութեան մէջ է Փիլէո Վօլֆի «ՍԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ» :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Աստուածաշունչի հայերէն տպագրութեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոֆէնի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ երեկոյ ժամը 21ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Հ. Բ. Ը. Մ. եւ Մ. Մարտէյի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

ՄԱՐՍԷՅԻ. — Հ.Մ.Ը.Մ. եւ «Արծիւ» մարզական Միութեան պարահանդէսը Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը, ընդհ. խնդրանքին վերայ, Բ. անդամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը դերասան ԹԱԳՕՇԻ «ՈՒՒԶԱՆ» թատերգութեան, Դեկտեմբեր 6ին, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20.45ին, Թէաթր տէ գ'Առի մէջ, 66 Բիւ տը Ռոշըշուա :

Մանրամասնութիւնները յետագային : Սկսուողական տոնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէյի Հայ Արեւնոյններու : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մազըն, 88 Բիւ տ'Օպանը :

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայգօնը (Ռեվէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ. գործին : Մանրամասնութիւններ յետագային :

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévisse, PARIS (9^e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵՇ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱԽԱՐՇ ՆԱԴԻՈՒՆԻ

Ա.ՀԱ. ԵՍ

ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՅԱԾ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵՂՈՒՆ ԻՔՐԵԻ ԳՐԻՉ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԵՆ ԿԱՏՈՒՅԻ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, — ԿԱՂԱՄԱՐՎԱՆ ԶԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՒՅՇ :

Գին 15 ֆրանկ

Գին 15 ֆրանկ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

Հեղ. ՄԵՍՐՈՊ ՏԵՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ Ականատեսի վկայութիւններ

Կը դառնուի Գրատուն ՀՐԱՆՏ ՍՄԱՌԻԼԵԱՆ ՀՐԱՆՏ ԲԱՆՈՒԵԱՆ

Ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ 77, Rue Robert Dupont — 92 - Asnières Tél. : 733-11-00

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿ Գրասենեակը բաց է Շարաթ օրերը ժամը 15էն 18 : Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (Երրորդ յարկ, 17 Բիւ Պլէօ, մեթրօ Բատէ) :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒԹԸ Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վերայ :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻԻ

ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ ՆՈՒԵՐՆԵՐԸ ՂՐԿԵԼՈՒ

ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Արտօնուած VNECHPOSYLTORG-ի կողմէ, Մոսկուա

SICOMEX, 20 Rue Royale, PARIS (8^e)

Մեր քով պիտի գտնէք լաւագոյն գիներով ապրանքներու ճոխ մթերք մը

ՍՍՍՈՂՆԵՐԸ ՈՉԻՆՉ ՈՒՆԻՆ ՎՃԱՐԵԼԻՔ

Մեզմէ գնուած ապրանքներու առաջման համար, մինչեւ 20 քիլօ, կը վճարէք Միայն 30 ֆրանք :

Փնտռեցմէ մեր պատկերազարդ ցուցակները, ճրի

Կ'ապահովենք նաեւ մեր յաջախորդներուն բերած նոր ապրանքներու առաջումը :



ԴԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար, Հ. Մ. Ը. Մ. ը հիմն գնաբար դուրսիւններ կը կազմակերպէ

ԴԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ամանորը եւ Ծնունդը Հայաստան անցընելու համար : Մեկնում Դեկտ. 27ին, վերադարձ 1967 Յունուար 9ին :

3 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՆ

— ԻՆԸ ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ —

Առաջին կարգի երթուղարձ օդանւում միայն 1650 ֆրանկ

Գին՝ Անտոնեան

17, Ave. des Acacias — 92 - CLAMART — Tél. : 642-58-39

Alexanian — 18, Rue d'Aix — 13 - MARSEILLE — Tél. : 20-63-43

Յետագայ նամարդուրսիւնները կը յայտարարուին ժամանակին :

ՅԱՄԱՐ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՎԱՆԻ

8

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI

8 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Sup. 60 ֆ. Վեցամսայ՝ 35 ֆ.
Արտասահման՝ Sup. 80 ֆ. Հաղթ 0,30 ֆ.

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.757

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ԱՌԱՋ, ՄԷԿ ԵՏ

Ժողովրդական պարի մը եղանակը չէ որ կը յիշեցնենք : Ոչ ալ բառախաղ մը կը փորձենք :

Պարզապէս նշանախօսք մը, որ կը բխի օրուան պահանջներէն : Մանաւանդ Հայ - կական Արտասահմանի ներկայ պայմաններէն :

Ակնարկ մը դէպքի ետ, եւ երկու քայլ յետոյ :

Ան ուղեկի՞ծը բոլոր անոնց որ կը յաւանքին դեր մը կատարել տարադեր բաղձաւորանք փրկութեան ճամբուն վրայ :

Այս պիտի ըլլայ ճշտումը մասնաւորապէս Գաղափարական երիտասարդութեան, եթէ կ'ուզէ արգարացնել իր կոչումը :

Ակնարկ մը դէպքի ետ՝ իրեն ներշնչել - ման աղբիւր : Չափելով ամենի փոթի - թիկներուն եւ պայքարներուն խորութիւնը : Նիւթ եւ աւել քաղցրով :

Բայց, առանց տառին կատարելու : Միշտ զոյ՛ն անցեալ փառքերով թմբկու, լը - ճանալու, քարանալու փորձութենէն :

Շուտ կը մաշի, կը սպառի որեւէ ժա - ունդութիւն, եթէ յաջորդները չկարենան քայլ մը աւելի յետոյ նետուիլ : Արժանիք մը, աշխատանք մը աւելի բարդել եղածին վրայ :

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ՛ ամբողջ Հայկական դրամադուրիսն է որ կը մաշի, կը ծիրի օտարութեան մէջ :

Ան, օրինակ, մտաւոր ուժերը :

Որակին հետ, քանակն ալ պակսեցաւ, - կը պակսի - տարիներու ընթացքին : Առանց դաւանանքի, սեռի եւ տարիքի խորութեան : Եւ բոլոր ճակատներուն վը - լայ :

Հարեանցի ակնարկով մը, կրնաք առ նուազ 150 հաշուել մահացածներուն թիւը՝ վերջին պատերազմէն ի վեր : Ար - ժքներ, արժանիքներ, որոնք չեւտ եւ զոյն կուտային հանրային կեանքին : Գը - լուկներ՝ որոնք ոչ միայն պաշար ունէին, այլեւ կամք եւ եռանդ՝ վարուցանը շա - րունակելու :

Եւ դեռ ուրիշ արժէքներ, արժանիքներ, որոնք թէեւ կանդուուն են, բայց դատա - պարտաւճա՛ ուժասպառ իշխալու :

Այո, քանակին հետ որակն ալ :

Եւ քանականարար, երբ կը պակսի ճիշդ՝ պաշար ամբարներու յարատեւութիւն : Ան - ընդհատ հերկելու եւ նորոգելու, նորոգ - ունելու :

Եթէ հարիւրէն գոնէ երկուքը ճիշտ պարզ սեպէին լրացնել այս պակասը ... Անշուշտ համաձայն իրենց կոչումին եւ յարմարութեանց :

Միայն մեր դադուութիւն մէջ ո՛րքան կո - չեցանք : Ընդունակ՝ զարգանալու :

Կան որ կէս ճամբան մնացած են կամքէ անկախ պատճառներով, - անձնական հոգեւր կամ վիշտեր :

Ուրիշներ ալ կը տառապին հաւատքի, խանդավառութեան պակասէն, ինչ որ ի վերջոյ կը յանդի ծուլութեան եւ պար - տալանցութեան :

Իսկ հարթիչ վրանը անընդհատ կը բա - ճի, նոյն իսկ իրենց վիճակն վրայ ... Եւ միջակութիւնը թեւատարած կ'իշ - թէ մեր մտաւոր անդատանին, ինչպէս քաղաքական ասպարէզին մէջ :

Թերեւս ալ ամբարտաւան մարդանք - ներ ամէն ճակատի վրայ : Խժալուր կան - չեր, ուստիստուսներ եւ մնացեալը :

Այս ընթացքով, փոխանակ երկու քայլ յետոյ նետուելու, տասը քայլ ետ դացած կ'ըլլանք :

Տակաւին այսօր ալ, տեսակէտներ կան որ յետեւ տարուան բորբոս կը հոտին : Եւ կամ օր - պակաս դիտելիքներ են :

Չարաչար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ ճակատագրական է այս ելքը, օտար ափերու վրայ :

ԻՏԱԼԻԱ

ՈՂԲԵՐԳԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

ՄԱՆԱԻԱՆԴ՝ ՖԻՐԵՆՑԷ

Թէեւ Արնոյի ջուրերը սկսած են քաշ - ուելլ, բայց եւ այնպէս Ֆիրենցէ տակա - լին ողորդած կը մնայ եւ զոհերու թիւը եւ վնասները մեծ են : Յարդ ոչ մէկ պաշտօնական հաշուեկէիտ կարելի եղած է հրապարակել, բայց մեռելներու թիւը երկու հարիւրը կ'անցնի : Նախագահ Սա - ոակաթ անմիջապէս Ֆիրենցէ դացած է եւ այցելած ամէնէն վնասուած թաղամա - սերը, մինչ ժողովուրդը կը պոռար «օղ - նեցէ՛ք մեզի, նախագահ» :

Երեք օր աշխարհէն կարուած մնալէ ետք, թանգարան - քաղաքը՝ Ֆիրենցէ բացաւ իր դռները : Կ'ըսուի թէ պատե - բարձր, իր ուրախութիւններով այս - քան վնաս չէր բերած Ֆիրենցէի ցորձափ վերջին օրերու աղէտը :

Տակաւին բաւական ժամանակ պէտք է դնահատելու համար կարեւորութիւնը այն վնասներուն զորս կրած է Ֆիրենցէի արուեստի հարստութիւնը : Չբաժնյն ե - դած են Անտրէա Տէլ Սարթոյի Ֆրէսքոն - րը, Սան Սալվիի 16րդ դարու դորձերը, վնասուած են Վենետիկի Տա Մայանոյի պատրաստած Ֆրէսքոնը Սթրոնի պալա - տին համար : Վնասուած է Ռէալ Սէ զու - ուր : Բոլորովին փճացած են Ուֆֆիցիի մէջ գտնուող կարդ մը պատաստներ, զորք՝ Լորէնցո Լոթթոյի, տի Լորէնցոյի եւ Տա Պէսոցոյի :

Վենետիկի մէջ, ոչ մէկ խանութ կրցած է բանալ իր դռները եւ հաց չկայ քա - ղաքին մէջ : Վենետիկէն 22 քիլոմէթր հե - ուս հընչեցերը կրցած են փրկել հարիւր - յիսուն երախաներ որոնց դպրոցը պա - շարուած էր ջուրերով :

Ուրիշ երկիրներ ալ վնասներ կրած են աննպաստ օդէն, թէեւ նուազ աղետաւոր հետեւանքներով : Այսպէս քան մեռելու կայ Աւստրիոյ մէջ, 11 մեռելու 2ուի - ցերիս, հինգ՝ Եուկոսլաւիա, ձիւնած է Մեծն Բրիտանիոյ հիւսիս - արեւելքը : Հնդկաստանի մէջ, 17 մեռելու կայ, Գա - նատա՝ հինգ :

ՓԱՐԻՋ

Փարիզը : Բոլորը կը փնտռեն թէ ի՞նչ պատճառներ ունէր, Չօր. Փոն Շոլթից փրկելու Փարիզը : Չենք կարծեր թէ պատճառները շատ կարեւոր ըլլան նման պարագայի մը մէջ : Կրնայ ըլլալ ան - շուշտ, որ իրրեւ հմուտ ռազմադէտ, դիտարկով որ այլեւ Գերմանիա պար - տուած է, անօդուտ նկատած է Փարիզի քանդումը : Ուրիշ դիմադրական մը կ'ը - սէ նոյնիսկ թէ դերման դիտարկանք ոչ մէկ դեր ունեցած է Փարիզի փրկութեան մէջ, ինչ որ կ'ը հերքէ Ալեքսանտր Փա - րօտի, որ Առժամեայ Կառավարութեան իրրեւ ընդհանուր պատուիրակ, 1944 Օ - դոստոսին տեսնուած էր Փոն Շոլթիցի հետ : Իր կարծիքով Փարիզի հրամանա - տարը թէ ուղած աւելորդ ոճիւր մը բեռնը - նել Գերմանիոյ ուսին : Չհնարանդելով Հիթլերի, Փոն Շոլթից զիտէր նաեւ թէ կը վտանգէ իր կրնն ու երեք դաւակնելը, որոնք Գերմանիա էին, մինչ Հիթլեր կը հարցնէր «Փարիզը կ'այլը՞» : Տիթլերի Փոն Շոլթից ծնած էր 1894ին, արհեստով դիտարկաւոր, երեք անգամ վիրաւոր - ուած է առաջին աշխարհամարտին : Բ. աշխարհամարտին մասնակցած է Լեհաս - տանի, Հոլանտայի, Պեկինոյ կռիւներով, Ռուսիոյ մէջ ինչ կը ղեկավարէր Սե - պաստոփոյի պաշարումը : 1944 Օդոստոս մէկին «Կոստ Փարիս»ի հրամանատար կը նշանակուէր Հիթլերի կողմէ : Օդոստոս 25ին Չօր. Լըբլէրի առջեւ անձնատուր կ'ըլլար : Գերի՛ ազատ կ'արձակուէր 1947ին : Քաշուած կեանք մը կ'ապրէր Պատրն - Պատրն, ուր եւ մեռաւ առջի օր :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԱՆԹՈՒԱՆ ՄԵՅԻԻ

Աշխարհահռչակ լեզուաբան եւ առաջ - նակարդ հայագէտ Անթուան Մէյէի ծը - նընդեան հարիւրամեակին առթիւ՝ պատ - րաստութիւններ կը տեսնուին Հայաստա - նի մէջ, տեսնու համար մեծ դիտարկա - նին յիշատակը, այս ամսուան ընթաց - քին :

ՅԱՌԱՋ իր յառաջիկայ կիրակի օրուան թիւը ամբողջովին յատկացուցած է Փրոֆ. Անթուան Մէյէի յիշատակին (ծնած 1866ին եւ մեռած 1936ին) :

տապաւորած է ձիւն Լօրօպրիճիտա, ո - բովհետեւ իր վերջին ֆիլմին մէջ՝ Պուպ - րիկները, ապարարտ տեսարաններ դար - ձուցած է ժան Սորէլի հետ :

ՉինԱՍՏԱՆԻ Կարմիր պահակներու պաշտօնակները կը զրէ թէ ուշ կամ կա - նուս պատերազմ պիտի ծագի Չինաստա - նի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ, մի - այն ժամանակի հարց է եւ անկէ ետք «ազատագրուած մարդկութիւնը, աշ - խարհը պիտի բարեփոխէ Մաօ Յէ Թունկի դադարներով» :

ՄիԱՅՅԱՆ Նահանգներու Պաշտպանու - թեան նախարար՝ Մք. Նամարա երկու ժամ խօսակցելէ ետք նախագահ ձոնսընի հետ, յայտարարեց թէ յառաջիկայ տարի կարելի պիտի ըլլայ հարիւրէն յիսուն զեղչել զինուորական ծառայութեան կան - շուողներու թիւը, տրուած ըլլալով նաեւ որ պիտի պակսին Վէթնամի ամերիկեան ուժերը : Մինչեւ տարեկան սակայն, քառասուն հարզ զինուոր պիտի զրկուի Վէթնամ, 385 հարզարի հասցնելով ա - մերիկեան ուժերու թիւը :

ԼՈՆՏՈՆԻ Սընտէյ Սիքիզըն, աշխատա - տրական հասանքի պատկանող թերթը, որ 240 հարզ օրինակի տպագրանակ ունի, կը զրէ թէ՛ պատասխանելով թերթին հարցարանին, ընթերցողներուն 84,4 առ հարիւրը չուղեր երեք օր Գերմանիա վերամիանայ, 6,4ը կ'ուզէ որ «օր մը» վերամիանայ եւ 10,2 առ հարիւրը կ'ուզէ որ անմիջապէս կատարուի վերամիացու - մը : Ըստ թերթին, ասիկա կը փաստէ որ - Ա) մարդոց մեծամասնութիւնը աւելի կը հետաքրքրուի գերմանական հարցով քան որեւէ այլ հարցով : Բ) Թէ այս հարցով հետաքրքրուողներու ճնշիչ մե - ծամասնութիւնը դէմ է Գերմանիոյ վե - րամիացման :

ԲՈՒՊՏՈՒՄ ասուր պարողներ, որոնք ազգ. պարախումբին մաս կը կազմեն եւ Փարիզ կը գտնուին, ապաստանի իրա - տուք ուղեցին Ֆրանսայէն : Արուեստա - դէտները չեւտած են թէ իրենց դիմումը քաղաքական ոչ մէկ բնոյթ ունի, բայց քուլակական իշխանութեանց անհանդուր - ժողութիւնն է իրենց անհատական կեան - քին հանդէպ : Առաջին անգամն է որ օ - տարներու նման խումբ մը ազատութիւն կ'ընտրէ, Ֆրանսայի մէջ : Ընդհ. պարա - խումբը կազմուած է 72 հոգիէ եւ շարք մը ներկայացումներ տալէ ետք թէպէր տէ Եան Գիլիզի, Փեշտա կ'երթայ :

ՓԵՇՏԱՅԷՆ Պամբօ դացող Իլիուշին 14, օդանաւ մը, ճգմուած է Ստորին - Ալպեաններու վրայ, Նիսէն 115 քիլոմե - թրը հեռու : Անձնակազմին եօթը հոգիէն ոչ մէկ վերապրող կայ : Ոչ մէկ ճամբորդ կար օդանաւին մէջ :

ՆՈՐ ՏԵԼ.ԶԻԻ մէջ, վերջ տուած է սրտի հիւանդութեանց մասնագէտներու հա - մաշխարհային համագումարը : Հաստատ - ուած է որ քանի մը տարիէն արուեստա - կան սիրտ մը պիտի կարենայ փոխարինել մարդկային սիրտը, ամբողջովին : Չուի - ցեքցի մասնագէտ մը սակայն զուցա - ցուցած է ժողովուրդը շատ միամիտ յոյ - սերու դէմ, ճշդելով թէ տակաւին տարի - ներ կ'ուզէ որպէսզի արուեստական սիրտ մը կարենայ իսկապէս փոխարինել մար - դու սիրտը :

ԴԱԻԹ ԱՆՅԱՂԹ

(Զ. Եւ վերջին մաս)

Դիւանագէտ մը կ'ըսէր. «Ռուսիա հա՛մար թուրքերէնք, նաեւ հակաթուրքերէնք ունի, բայց չի շարժիր մէկով կամ միւսով, ոչ մէկը կրնայ վտասել զինակցութեան վրայ՝ եթէ շատ ապահով չահ մը եւ ուղղակի օգուտ մը չունի»:

Ի՞նչ չահ եւ ի՞նչ օգուտ ունէր հայկական բարենորոգումներ պահանջել եւ Փոքր Ասիան բաժնել, քանի որ միւսներն ալ փոխարինութեան հիման վրայ իրենց արժեքները պիտի ուզէին: Վարանցով — Տաշքովի համաձայն, Հայերու համակրութիւնը չահիլ սպառնալով պատերազմին ատեն, ինչպէս անցեալին՝ ոռու բանակին պարենաւորումը զիրարացնելու համար, նեղուցներու եւ Իսկէնտէրուի ճամբան բանալու համար:

Ռուս կառավարութիւնը դերման, աւերտրակիան, իտալական կառավարութեանց կը յանձնէ յուշագիր մը 1913 Յունիս 25ին:

«Կայսերական կառավարութիւնը պարտականութիւն կը համարի դերման կառավարութեան (իտալական, աստուրեւ-հունգարական) ուղղորդութիւնը հրաւիրել հետեւեալ նկատումներուն վրայ, որոնք կը զեկալարեն կայսերական կառավարութեան դիրքը հայ նահանգներու մէջ ներմուծելի բարենորոգմանց հարցին շուրջ:

«Համաձայն միւս պետութեանց հետ, Ռուսիա հակառակ է օտմ. կայսրութեան անդամահատման ամէն դադարի: Կայսերական կառավարութիւնը խոր համոզումն ունի որ թուրքերէնք ամբողջականութիւնը կախում ունի մեծ մասամբ ամէն տեսակ հարստահարութիւններէ եւ կամայականութեանէ տառապած սոյն հողամասերու խաղաղութեան, յոյս վարչութեան մը վերջ տալով: Այս խաղաղութիւնը տեղի կրնայ ունենալ միայն, եթէ պետութիւնները անյապաղ ձեռք տանեն անհրաժեշտ բարենորոգմանց իրականացումը:

«Կայսերական կառավարութիւնը յամառ մեծ պետութեանց եւ Դրան ուշադրութիւնը հրաւիրած է այն սեղմ կապին վրայ, որ դաշտութիւն ունի Հայի. Հարցին եւ Կովկասի ոռու վարչութեան ինչդիրքներուն միջեւ: Կայսերական կառավարութեան եւ անիշխանութեան քրոնիկ վիճակ մը, որ շնորհիւ թուրք սահմանին մերձաւորութեան՝ չի կրնար ամէնէն վտանգաւոր անդրադարձումները չունենալ Կովկասի սահմանակից հողամասերու մէջ: Վերջին լուրերը կը հաստատեն միայն այն ապաւորութիւնը, թէ յառաջիկային կրնայ սպասուել Գիւրտերու

կողմէ ցաւալի ծայրայեղութեանց: Թուրք կառավարութեան տկարութիւնը կրնայ պատճառ ըլլալ դէպքերու, որոնց հանդէպ չի կրնար անտարբեր մնալ, ոչ մէկ պարագայի տակ, կայսերական կառավարութիւնը:

«Այս պայմաններուն տակ, արագ եւ կարելի եղածին չափ կատարելու համար — ճանութիւն մը պետութեանց միջեւ կըրնայ միայն կախել վտագաւոր բարդութեանց յառաջացումը» (Նարնիզադին Գիրք, թիւ 57):

Յաջորդ օրը դերման կառավարութիւնը ոռու կառավարութեան կը յանձնէ յուշագիր մը, ցոյց տալու համար Հայաստանի մէջ բարենորոգումներու համար իր ներկայացուցած ծրագրին վտանգները:

«Պոլսոյ դեսպաններու ժողովին ներկայացուած ոռու առաջարկութեան համաձայն՝ հայ վեց նահանգները միութիւն մը պիտի կազմեն սուլթանէն անուանուած եւրոպացի ընդհանուր կառավարչով մը, որ պիտի ըլլայ քրիստոնեայ մը, Թուրք մը, կամ, ինչ որ նախընտրելի է՝ Եւրոպացի մը: Վեց նահանգները պիտի կազմեն մէկ նահանգ, որ վարչական եւ զինուորական տեսակէտով պիտի ըլլայ կառավարչական անջատ օսմանեան կայսրութեան: Ընդհանուր կառավարչը պիտի նշանակէ պաշտօնեաներն ու դատաւորները: Հայաստանի մէջ միայն պիտի կատարուի զօրահասարակ, որ պիտի զործածուի միայն Հայաստանի մէջ խաղաղութեան ժամանակ:

«Կայսերական կառավարութեան տեսակէտով այս ծրագիրը հետո կը մնայ 1895ի ծրագրէն եւ նոյնիսկ Լիբանանի վարչաձեւէն: Եթէ իրականանայ, Անատոլի կէտը պիտի կազմէ Հայաստան մը, որ սուլթանին վեհապետութեամբ տկար կապ մը պիտի պահէ Թուրքիոյ հետ: Դժուար պիտի ըլլայ Թուրքիոյ միւս մասերուն մերժել ինչ որ կը շնորհուի Հայաստանի: Այսպէս, սկիզբը պիտի ըլլայ Թուրքիոյ բաժանումին, որմէ բացարձակապէս կ'ուզէ խուսափել կայսերական կառավարութիւնը:

«Գերման կայսերական կառավարութիւնը, այս վտանգները ցոյց տալով կը փափաքէ, որ սոյն հարցին մէջ նկատի առնուին նաեւ թուրք բարձրագոյնը» (Նոյն, թիւ 58):

Դեսպանախորհուրդը կը բացուի պետութեանց երկու խումբերուն հակամարտութեանց մէջ, կը դռնարէ ուժ նիստ (3 Յունիս — 14 Յունիս 1913):

Ռուսական ծրագիրը կը մերժուի ոչ միայն Երբեմն Զինակցութեան դեսպաններէն, այլ եւ Ֆրանսային եւ Անգլիային: Ռուսիա տեղի կուտայ հեռուէն ինքնավարութեան, վեց վիլայէթներու մէկ նահանգի վերածման ծրագրէն՝ կ'անցնի բարենորոգմանց ծրագրին եւ միակ յաջողութիւնը կը մնայ երկու օտար քննիչներու նշանակումը երկու բաժանումներու վրայ: Երկար վիճաբանութիւններու արդիւնքը կ'ըլլայ թուրք կառավարութեան

մշակած ծրագրին յաջողութիւնը: Չեսթերի ստուերը կը հետեւի բանակցութեանց եւ յարութիւն պիտի առնէ Լոզանի ժողովին:

Շահրիկեանի բառերով «բարենորոգումներու տարազն էր կեանքի, ինչքի, պատիւի ապահովութիւն: Ոչ պահանջողը դիտէ թէ ինչ կը պահանջէ, ոչ ալ տուողը դիտէ թէ ինչ պիտի տայ»: Չէին կըրնար երեւակայել, թէ բարենորոգումներու բարդ հարցը պիտի առաջնորդէր եւրոպական պատերազմի մը, որուն հետեւանքները պիտի կըրէր բովանդակ աշխարհը: Հայ վարիչներէն ոեւէ մէկը հատոր մը կարգացած էր արեւելեան հարցի մասին, պետութեանց շահերու բախումին շուրջ: Ժողովը ըսեց Վարանգեանի. «Պիտէ փառեցէջ օսմանեան շրջապատին»: Վերջին Պետար կ'ըսէ Սերոբեանի. «Ձեզ կը ջարդեն»:

Ինչպէս Սադոնով յանկարծ հեռացաւ Լոպանովի քաղաքականութեանց, Լոպանով Անգլիոյ դեսպանին ըսաւ. «Պետութիւնները ծանր պատասխանատուութիւններ կը ստանան, եթէ պնդեն բարենորոգումներու գործադրութեան վրայ: Անտարակոյս իշխանը օսմանեան դեսպանին ծածուկ պահած էր Անգլիոյ դեսպանին ըսածը: Իշխանը կը վախար ոռու սահմանադրութիւն վրայ տեսնելէ առանձնաշնորհալ Հայաստան մը, որ Ռուսիոյ համար «Երկրորդ Պուլկարի» մը պիտի դառնար» (Էրենսթ Լալիս, «Բըվիւ տը Փարի», 15 Յունիս 1897):

Ռուսիա հողածութիւն ցոյց կուտար արեւելեան նահանգներու Հայերուն, մինչդեռ տարիներէ ի վեր ոռուսացելու կաշխատէր իր հայ հպատակները, որոնք կը մնային հաւատարիմ ոռու քաղաքականութեան: «Ռուսիա Հայերուն կը մեղադրէր իրենց գործունէութիւնը, իրենց հարստութիւնը, դանդաղ կը հալածէր իրենց բարգաւաճման, իրենց մտաւոր դարգացման, ինչպէս նաեւ իրենց ազգայնութեան համար: Սկսած էր ծայրափակ ոռուսացման քաղաքականութիւն մը», (Փոլ Մորան, «Լը Գորնալիստան», 10 Ապրիլ 1897):

Արփիար Արփիարեան արեւելեան նահանգներու ոռուսացման վտանգը կը նախատեսէր. «Վասպուրականի ազէաները նպաստաւոր են Ռուսիոյ ծրագրներուն, որքան աւելի շարժարտի Հայաստան, ջարդերու ինչքան կրկէս դառնայ մեր աշխարհը, այնքան աւելի Ռուսիա կը յամառանայ իր նպատակին: Հայ ազգութեան համար ամենամեծ վտանգը — Պէտք է վախնա՞ք Հայաստանի ոռուսացումէն: Երբ Ռուսիա Հայաստանը գրաւէ, մեղի դէմ հարածանքը պիտի սկսի թէ՛ տնտեսապէս եւ թէ՛ բարոյապէս» («Նոր Կեանք», 1898, էջ 165):

Ռուսիա կ'ընդդիմանար Չեսթերի ծրագրին գործադրութեան, կը պայքարէր դերման դիժերու շինութեան, կը մերժէր Ֆրանսայի առաջարկը: «Ռուսիա բարենորոգում եւ բարեկարգութիւն կը

ՅԱՊԱՂԱՏԵ ՆԱՄԱԿ ԵԴՈՒՍՐԴԻՆ ՀՈՐԻՆ...

(Բ. Կ վերջին մաս)

Դաւիթ, սալայն, չի սահմանափակուել միայն ճանչնալու հարցերով: Ընդհակառակն, դանդաղ կ'օղտադործէ բարոյափառութեան համար եւ դիտութիւնը կը նկատէ առհասարակ միջոց՝ բարոյական անաքինութիւն եւ կառարեալ անձնաւորութիւն ստեղծելու համար: Ըստ Դաւիթի՝ փիլիսոփայութիւնը բազմապէս է տեսական, եւ գործնական մասերէ:

Ճամբորտութիւնը իւրացնելու եւ թիւրմացութեամբ շար գործեր չկատարելու համար, ըստ Դաւիթի, անհրաժեշտ է մեծ ուղղորդութիւն դարձնել տրամաբանութեան: Այս դիտութիւնը, մինչեւ Դաւիթի օրը, հայ իրականութեան մէջ կը դանդաղ ստղծանային վիճակի մէջ: Անյատուկ աշխատութիւններ կը նուրբ տրամաբանութեան հարցերուն, ասոնք են՝ «Վերլուծութիւն ներածութեանն Պորփիւրի» եւ «Մեկնութիւն ի վերջուծականն Արիստոտէլի»: Վերջերս յաջողեցանք փաստել, որ Դաւիթին կը պատկանի նաեւ երրորդ տրամաբանական աշխատութիւն մը. «Մեկնութիւն Ստորագրութեանն Արիստոտէլի», որ երկար ժամանակ սխալմամբ կը վերագրուէր անոր ուսուցչին՝ Ողիմպիոսորոս — Էլիասին: Իր այդ երեք հատակց աշխատութիւններով Դաւիթ հայկական միջավայրին մէջ, դեռ Չ. դարէն, արժատաւորեց նահապետ Արիստոտէլի տրամաբանական ստեղծումը, որով, ինչպէս յայտնի է, քանի մը դար ետք կը սնանկը ամբողջ միջնադարեան Եւրոպան: Դաւիթի վերոյիշեալ երեք տրամաբանական աշխատութիւնները կը պատկանին Արիստոտէլի՝ համաշխարհային փիլիսոփայական դասականութեան մէջ եղած հնազանդ մեկնութիւններու շարքին: Իսկ Պորս. Միլութեան ժողովուրդներու փիլիսոփայական

պահանջը եւ միւս կողմէ կ'արդիւնք երկաթուղիներու շինութիւնը: Անգլիայն սպաննը ուղեցինք, բայց Կրէյ յայտնեց, թէ առանց Ռուսիոյ հաւանութեան՝ չի կրնար ընդունիլ մեր առաջարկը: Ռուսիա մերժեց անգլիական քննիչները: Երբ Թուրքիա աշխատեցաւ գործադրել բարենորոգումները, Ռուսիա Գիւրտերուն թելադրեց ընդդիմանալ թուրք կառավարութեան եւ Հայերուն»: (Ճէմալ Փաշա, «Յուշեր», էջեր 248, 272):

Հայ դիւանագէտներն ալ յարելով ոռուսական ծրագրին՝ ուղեցին, որ երկաթուղիները չլինուին արեւելեան նահանգներու մէջ, որպէսզի սպառնալիք տակ չմնայ Կովկասը:

ԽՈՐԻՆ ԳԱՅԻԿԵԱՆ

ԵՐԵՔ ՕՐ ՕՉԵՐԻ ՄԷՋ

Առաջին բերանները լայն բացած, երկձիւղ լեզուները հանած եւ կատուի ուսազի Ֆլչոցով սողում էին հայկական իժերից երկուսը, որոնք մեզ մօտ ամէնից թունաւորներն են համարում:

Մինչ եւ խուճապով դուրս բաց արի, որ փախչեմ՝ մի ձեռք ինձ ետ պահեց: Կարտրը պատանէ էր: Նրա աչքերի խորհրդաւոր փայլի մէջ արհամարհանք կար եւ յանդիմանութիւն:

— Գո մի՞տն ա փափուկ, թէ երեստ յինը:

— Նրանք, — պատասխանեցի եւ դողալով: Օձերը մօտենում էին ոտներին:

— Դէ, որ նրանք, թող նա վախենայ, դու հօ անաղին մարդ ես, ինչի՞ ես վախենում:

Օձը հասաւ ոտներին, փաթաթուեց սրունքին եւ դուրսը վեր անկելով՝ հայկական յառեց պառաւի երեսին: Կարծես հրամանի էր սպասում:

Ջաւահիրն ինձ համար անձանօթ ոչ մարդկային մի ձայն արձակեց եւ թեթեւ կամօթեց օձի վրը: Սա Ֆլչոցից, բերանը լայն բացեց եւ ատամները խրեց

ոտքին փափկամասի մէջ: Պառաւ ժրպտալով նայեց դողացող շրթունքներին (որոնք հաւանաբար արդէն կապուել էին) եւ ասաց.

— Վախկոտ, երեւի մոռացել ես, որ Ջաւահիրի տանն ես:

Ապա ծծեց վէրքս, վրան թքեց, ծեծած կանաչ դրեց, կապեց ու արձակեց:

Ես դուրս գնացի: Ոչ, ուղղակի փախայ այդ դժոխքից:

Հարեւան սենեակում ես ընկերոջս հանդիստ տեսայ: Նրա թեւի ուռուցքը բաւական քաղտել էր եւ իջել էր մարմնի վերնութիւնը:

Նա նոյնիսկ փայտաց թոյլ — թոյլ, նայեց ոտքին ու ասաց.

— Տեսնո՞ւմ ես, վէրքը չի ուռչում:

— Թո՞ւրք չի թողնում, — սրտապընդում էր հարցրի ես:

— Թուրք հէջ, այ ուրիշ բան է վէրքը ծծելը, մէկ էլ ինչ որ գորութիւն ունի այդ կանաչը, ուղղակի կտրում է թոյնը... Արդէն լաւ եմ, չհաղնուեմ...

×

Մենք անից դուրս ելանք եւ քայլեցինք դիւղի փոշոտ փողոցներով, որոնց երկու կողմերից վեր էին ելնում կաւահողից շինած բարձր պատերը:

Նրանց ետեւում մեզ համար անձանօթ աներ էին, ամէն մէկն իր պարտէզով:

տեղի մալը խուղեց միլրատով, ծծեց վէրքը, թքեց, կանաչը դրեց ու ասաց. «Իմ ձագարն արդէն առողջ է, ձերն ի՞նչ բանի է»:

Նրանք դուրսները կախ դրեցին, քանի որ ամէն զեղ էլ գործածել էին, ինչ որ բան էին սրակել արեան մէջ, բայց ձագարը արդէն հողին փչում էր:

Իչ որ տեսան փրոֆէսէօրները՝ վկայական տուին, որ տատիկա բուժի օձի կծածներին: Յետոյ կառավարութիւնը մեզ փող տուեց, որ տուն շինենք ու տատիկիս մինչեւ մահը ուժեղ նշանակեց, որ սպրի ու բուժի օձի կծածներին:

Յետագայում մենք իմացանք, որ Պարսկաստանի օձաուստ վայրերից եկած այդ կինն իրօք «օձադէտ» է, օձերի բնաւորութեանը քաղաքական: Ասում են քանցում է օձերին, հանում նրանց ատամները: Մեզ մօտ եղած օձերի քան տեսակներից միայն չորսն են թունաւոր, մնացածները զուրկ են թոյնից: Ան թէ ինչ միջոցներ ունի Ջաւահիրը՝ իր փառքը այդ վայրում տարածելու համար:

Հիմա ինձ պարզ է, թէ ինչ օձեր երեսայի օրօրացներում՝ ատամները քաշած կամ անթոյն օձեր:

ՎԱՍԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(4 Շար.)

ԻՏԱԼԱՅԻ ՀԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Եւրոպայի արուեստի պատմութեան է - ջերուէն մէջ հայկական ճարտարապետութիւնը դեռ չէ գրաւած իր արժանի տեղը : Ասոր պատճառը մասամբ հետեւանք է այն իրողութեան, որ մեր արուեստագէտները զիրքերը, ընդհանրապէս, չեն թարգմանուիր օտար լեզուներու : Միւս աւելի կարեւոր պատճառը այն է, որ մինչեւ այսօր օտար մասնագէտները մեր ճարտարապետութիւնը խորապէս չեն ուսումնասիրած : Այդ պատճառով ալ անոնց տուած մեկնարանութիւնները երբեմն թեւրի, մակերեսային եւ նոյնիսկ կամայական են : Ասոնք իրենց տրամադրութեան տակ չունին ճշգրիտ եւ ամբողջական չափադրութիւններ, լուսանկարներու լրիւ հաւաքածոններ, արձանագրութիւններու եւ պատմադիրներու վիճակութիւններ : Իրենց ուսումնասիրութիւններուն մէջ՝ օտար մասնագէտները կը բաւարարուին քանի մը էջ նուիրելով հայ ճարտարապետութեան (Փոսիթոն, Տոյեսկա) եւ կամ, ինչ որ աւելի շեղահանրացած սովորութիւն է, մեր յուշարձանները կը բաժնեն որչա՛հիմնական հատուցումներու եւ մեկնարանութիւններ կ'ընեն անոնց ունեցած աղբյուրներուն մասին՝ ուսմանական եւ զոթական արուեստներու վրայ (Բալտորուչայիտիս, Ռիվորիս, Ֆրանքլ) : Այդ արուեստագէտներէն ոչ մէկը, բացառութեամբ Ստրէկովսկիի, փորձած է մեր յուշարձանները մեկնարանել իրրեւ ժողովուրդի մը պատմութեան, մշակոյթի համադրութեամբ երեւոյթը : Իւրապարտեալ հաճոյքով այդ կառուցուածքները կ'ենթարկուին մանրակրկիտ վերլուծումներու, կը բաժնուին հատուցումներու, եւ անոնց արժանիքները կը վերագրուին այս կամ այն ժողովուրդին (Իշպիրոզլու) : Իսկ այն ոչինչ, որ կար այդ յուշարձաններուն մէջ եւ ծնունդ տուած էր ոճին, կը մնայ անձանօթ :

« Հոռոմ թէ Մերձուոր Արեւելք », այս վէճը հեղհեղ կը լուծուի : Եւրոպան, անցեալին, իրրեւ պատմական եւ մշակութային կեդրոն ունեցած է Փոքր Ասիան, ապա, դարերու ընթացքին տեղափոխուած է զգլխի Արեւմուտք՝ Աթէնք, Հոռոմ, Փարիզ :

Ստրէկովսկի օտարներուն մէջ առաջինը եղաւ, որ վճռական կերպով պատասխանեց վերոյիշեալ հարցին՝ Եւրոպական ճարտարապետութեան հիմնական կառուցուածքներու մտայնացման կեդրոնը տեղափոխելով Իրան (Թուրան) եւ հասաւ այն եզրակացութեան, որ հայկական ճարտարապետութիւնը կարելի չէ նկատել իրրեւ Բիւզանդիոնի դաւառական արուեստը : Իրրեւ հիմ ընդունելով իրանական գրադաշտական տաճարը, ան ցոյց

տուաւ, թէ ինչպէս պահպանուած է անոր հիմնական ձեւը եւ աւելի ետքը Հայաստանի մէջ փոխակերպուած է քրիստոնէական կեդրոնագրէթ եկեղեցիի (ըստ Ստրէկովսկիի Բաղարանը « Իրանապարակական եկեղեցի է Հայաստանի մէջ » :

Մեր օրերուն, հետաքրքրութիւնը հայկական ճարտարապետութեան նկատմամբ հետզհետէ կը շատնայ : Ասոր ապացոյցներէն մէկը պէտք է համարել այն, որ իտալացի չորս ճարտարապետներ այցելեցին Հայաստան՝ մեր պատմական յուշարձանները հանդամանօրէն ուսումնասիրելու նպատակով : Վերջին տասնամեակին առաջին մասնագիտական խումբն է, որ իտալական կառավարութեան պատուէրով եկած է Հայաստան : խումբին անդամները՝ Թոմազո Պրեչիա Փաուլօ Քունչօ, Մաուրիցիօ Կոյալին եւ Ճիանլուիլի Նիկրօ աւարտած են Հոռոմի համալսարանի ճարտարապետական ճիւղը եւ կ'աշխատին իրրեւ ճարտարապետներ, միեւնոյն ժամանակ զիտական աշխատանք կը կատարեն նոյն համալսարանի Միջնադարեան արուեստի պատմութեան հիմնարկութեան մէջ : Այս հիմնարկութեան անօրէն համալսարանային համբաւ վայելող Կ. Արզան է, իսկ բաժնի վարէլը Գ. Ֆրանքովիչը, որ շուտով լոյս պիտի ընծայէ « Ուրարտու » վերնադրով իր աշխատութիւնը :

Իտալացի ճարտարապետները անցեալ տարի եղած են Պարսկաստան, ապա Վան, Ալթամար եւ Երզրում, իսկ յառաջիկայ տարի կ'այցելեն Տիգրանակերտ, Կարս, Անի եւ Վրաստան : Փրոֆ. Ֆրանքովիչ պիտի այցելէ Հայաստան : Հայկական յուշարձաններու ուսումնասիրութիւնը աւարտելէ ետք պիտի դրէ հայկական արուեստին նուիրուած հատորը :

Ա. ՋԱՐԵԱՆ



ԻՏԱԼԱՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աննա Լոքարնի, իտալուհի, մեծ հետաքրքրութեամբ կը դարձի Հայոց պատմութեան եւ, յատկապէս, հնագիտական հարցերով : Ներկայիս անոր հետաքրքրութեան առարկայը կը կազմէ Սեւանի ասպանին պեղումը :

Նամակի մը մէջ օտարուհին կը դրէ ի մէջ այլոց. — « Առաւել եւս ծանօթ եմ ձեր պատմութեան : Կը կարդամ Բաստարմանի, Նալեանի, Մարեանի, Մաքլերի, Միտարի, Մորկինթաուի, Բասմալեանի աշխատութիւնները : Մանօթ եմ Սայաթ - Նոյային, Գ. Վարուժանին, Սիւսանթոյին եւ հայ ուրիշ գրողներու, զորս կը կարդամ բնագրով : Հիացած եմ նաեւ հայկական ճարտարապետութեան վրայ : Կը մտածեմ այցելել Անի, Ալթա - մար » :

Եւ աւելցուց . — Ոչնչացուցէք այդ հեռագիրը : Անմիջապէս իր հրամանը գործադրեցի եւ շարունակեցի զբաղել պետական թուղթերով : Անդադար կը մտածէի Կայսեր սարուկին զրկած լուրերուն մասին, որոնք մեծապէս կը լուսարանէին անբախտ իշխանուհիին դէմ նիւթուող լուռ մեքե - նայութիւնները :

Այսպէս ահա Քայլերին անողոր թաթը յամբօրէն կը ճղնէր քանդել նոյնիսկ իշխանագուստ ամուլի մը սիրանուէր երջանկութիւնը :

Կայսեր ամենակարող ձեռքը երկարած էր շարքիկելու եւ փշրելու համար խեղճ կնոջ մը սիրտը, որուն գործած միակ ունեւն էր շատ սիրելի ըլլալ, եւ յանդիման էր իր երջանկութիւնը պաշտպանել ըրու - նակալ կամքին դէմ այդ հրէշ գահակալին, որ չէր քաշուեր ամենազարգեղ լուստաններն արտասանելէ, եւ խայտաճամուկ նոնաչիկներու խօսած իր փքու - ուոյց ճառերուն մէջ ինքզինքը հուշակէ ընտրեալը . — Եւ կամ կրնար Ատտիլայի պէս ըսել . — Աստուծոյ պատիժը :

Մայիլուած եմ խոստովանել թէ խոր համակրանք կը զգայի իր դժբախտ՝ զոհին հանդէպ, որ բոլորէն լքուած էր :

ՈՒՆԻԵԼՄ ԼԸ ՔԷՕ

(Շար.)

զափարական դէնք՝ օտար նուաճողներու դէմ եղած զաղափարական մարտերուն մէջ :

Դաւիթ Անյաղթի գործերը Արիստոտէլի երկերուն հետ հայկական միջավայրին մէջ նոյն հեղինակութիւնը կը վայելէին : Ասոնք այնքան տարածուած էին, որ Ա. Բիստոտէլի գործերուն հետ փիլիսոփա - յութեան դասադիւքերու դեր կատարած են միջնադարեան Հայաստանի բարձրագոյն դպրոցներուն՝ Անիի, Սանահինի, Հազպատի, Գլաճորի, Տաթևի համալը - սարաններուն, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Հայաստանի եւ Կիլիկիայի վանական դպրոցներուն մէջ :

Դաւիթի աղբյուրները, սակայն, սահմանափակուած չէ միայն հայկական միջավայրով : Անոր գործերը ծանօթ էին յունական, բիւզանդական աշխարհին մէջ : Ը. դարու անուան փիլիսոփայ՝ Յովնուսը Դաւիթ Անյաղթի որոշակի աղբյուրներուն տակ եւ իր « Փիլիսոփա - յական դրոյցները » գրած է զրեթէ բա - ուայի օգտագործելով Դաւիթի « Սահմանք իմաստասիրութեան » երկին մէջ տրուած փիլիսոփայութեան սահմանումները եւն. : Ասիկէ զատ, Դաւիթի գործերը ուշ միջնա - դարին հայերէնէն թարգմանուած են վը - րացերէնի եւ ազգած Վրաց փիլիսոփա - յական մտքին վրայ :

Դաւիթի զիտական գործունէութիւնը եւ փիլիսոփայական հայեացքները անոր կենդանութեան օրով, իրենց շեշտուած աշխարհիկ բնոյթին պատճառով, պարզ է, որ այնքան ալ հաճելի պիտի չընկեր մոլեռանդ կղերականներուն : Հակառակ անոր, որ Դաւիթը նոր - պղատոնական էր եւ հիմնականին մէջ զաղափարա - պաշտ, այնուամենայնիւ, կը դարձանք « հեթանոս » հին աշխարհին փիլիսոփա - յական ուսմունքները եւ չափազանց քիչ տեղ կը յատկացնէր քրիստոնէական աստ - ուածարանութեան : Թեքեւս այդ է պատ - ճառը, ինչպէս կը վկայէ միջնադարեան աւանդութիւնը, որ Դաւիթ հալածանքնե - րու կ'ենթարկուի եւ, հայրենակիցներէն վշտացած, ծեր վիճակի մէջ, կը ստիպուի հեռանալ հայրենիքէն :

Մեծ բաները իրենց խորութեան մէջ տես - նելու համար, ինչպէս կ'ըսեն, տարածու - թիւն եւ ժամանակ կը պահանջեն : Յա - ջորդող սերունդները աւելի ճիշդ գնահա - տեցին Դաւիթ Անյաղթի զիտական ա - ւանդը եւ շարունակեցին յղկել անոր խո - րաթափանց միտքով կոտիած փիլիսոփա - յական դէնքը :

Դաւիթ Անյաղթ մտաւ պատմութեան մէջ իրրեւ մեծ հայ փիլիսոփայ մը, որ իր ստեղծագործ ոգիով բարձրացուց մեր ժողովուրդին հոգեւոր մշակոյթը նոր, աւելի բարձր մակարդակի :

Ս. ԱՐԵՒՇԱՏԵԱՆ

Ստրէկովսկիի պատմութեան մէջ այդ գործերը առաջինը եւ ամենահինն են : Դաւիթի կողմէ տրուած բազմաթիւ ի - տարանական եւ տրամաբանական խնդիր - յարանական լուսարանութիւնը նպաստեց նորարարական տրամաբանական ամբողջ հո - յատարարի մը ծնունդին եւ յարատեւութեան : Դաւիթ Անյաղթի տրամաբանական երկի - ներումը վրայ կառուցուեցան մեկնութիւններ : Դաւիթը միջնադարեան հայ փիլիսո - փայնէր : Վահրամ Ռարունի (Ժ. Գ. Կար), Յովհան Ռրոտնեցի, Գրիգոր Տա - թար, (Ժ. Գ. դար) եւ շատ ուրիշներ : Դաւիթի խօսքը այն մասին, որ Դաւիթ Անյաղթը խօսքի փաստօրէն ստեղծեց մինչեւ իր գործերով փաստօրէն չունեցող ար - արքայութեան եւ առհասարակ մասնա - ղաւարանական փիլիսոփայական լայնածաւալ կողմնակիցութիւն մը (տեքստիլոգի), որ տարածուեցաւ մեր միջնադարեան դրա - ւանութեան մէջ : Այժմ ալ մենք առասու - րովս կ'օգտագործենք Դաւիթի եւ անոր զիտարած գիտական եւ փիլիսոփայական կողմնակիցութիւններուն մեծ մասը, բոլոր - ակի չըբնուելով, որ մեր նախնիքները ստեղծած են զանոնք զիտամբ, որպէսզի չազատեն մեր լեզուն օտար բառերով : Երկրակցութիւն, ապացոյց, ենթակայ, ստորոգեալ, մականուն, մակագրել, նա - խաղատութիւն, վերլուծութիւն, տրամա - ցիւծ, տրամաբանութիւն, տրամադրել, երկրաչափութիւն, բաղկացութիւն, բաղ - դատել, ստորադաս, ստորադրել, սահ - մանագրութիւն, արտագրութիւն եւ հա - ղարկուող նման տարադիւք ստեղծուած են Զ. դարուն՝ Դաւիթի եւ անոր հետե - ւորներուն կողմէ :

ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՓՈՑՏԱՄԻ
ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Խիտ կը կասկածէի որ Հապարակուի - ներու շորհարկող աղջկան դէմ գործեր կը գործուին, որովհետեւ վաստակ էի թէ քայլեր պիտի չմտնար երբեք Իշխա - նուհին շրթունքներէն թոած մարտահը - րակի խօսքերը, եւ թէ իր վրիժառու - րէնք ուշանալուն հետեւանքով նուազ անուրիշ պիտի չըլլար եւ վերջ ի վերջոյ պիտի զրեանէր զայն :

Ասոր համար Կայսրը, որ անչափելի գոռոզութեամբ մը ինքզինքը Գերմանիոյ ճակատագիրը վարելու կոչուած աստուա - ծընտիր մը կը դաւանէր, հակառակած էր արանալուն : Ամէն բան ի գործ դրած էր ան, այդ խեղճ կնոջ երջանկութիւնն ու կենսքը խելու համար, եւ այնպիսի դա - թակեցուցիչ տարածաշնութիւններու ա - ուարկայ ըրած էր զայն, որ այլեւս անկա - րելի ըլլար մնալ Սաքսոնիա, առանց նը - շաւակ ըլլալու անարգանքի եւ ատելու - թեան :

Նոյեմբերի իրիկուն մը, Փոցտամ հա - սած ծածկազիր հեռագիր մը լոյսի նշոյլ մը եղաւ ինձի համար, խաւարին մէջ նիւթուող այդ զրուելի դաւադրութեան մասին :

Մանօթ մասնասենեակին մէջ, Կայսեր հետ առանձին կ'աշխատէի, իրենց ցուցնե - լով եւ կարգաւով շատ մը կառավարական պաշտօնագրեր, որպէսզի ստորագրէ զա - նոնք իր աննիթեռնի գերովը, երբ ներս բերուեցաւ հեռագիրը :

— Պարզեցէք այդ հեռագիրը, Հեյցէն - տօրֆ, հրամայեց Կայսրը շարունակելով կարգաւ ու ստորագրել պաշտօնագրերը : Առի իր անձնական հեռագրարանային որ կարմիր, կաշեկապմ եւ կայսերական զինանշանով զարդարուած վերք մըն էր, եւ արագօրէն պարզաբանեցի հետեւեալ հեռագիրը որ Տրէզորէնէն կուգար .

Այսօր Ֆրանս ֆոն Խրիթշ խօսակցու - քիւմ մը ունեցաւ Գահաժողովուրդի ին տղաք Ֆրանսացի դատարար փորձի - նակ, որ դժբախտաբար կը մերժէ ընդունիլ քէ Լուիզիմ հետ սիրային յարաբե - րութիւն մը ունի : Նայելի պարկու - քեամբ յայտարարեց քէ մտադիր է քո - դուլ Տրէզորէնը, ֆոն Ֆրիթշի կողմէ ի - րեն եղած առաջարկին հետեւեալով - բան մը՝ որ անշուշտ խիստ անկասկա - ցալի կողմէն կ'ընկնուի համար հեռանալու զիտաւարութեան : Թագաւորը իսկույն ըրաւ այդ բանը, բայց ի գուր - որովհե - տեւ փորձն այս գիշեր Պրիւսի մեկնեցաւ : Արդեօք կրնամ հոգ գալ եւ Ձեր վեհա - փառութեան հետ՝ խորհրդակցել ճիւղ ծը - րագրի մը շուրջ :

ՅՕՆ ՄԷՅՇ

Այս զազանի տեղեկատուութիւնը եր - կու անդամ կարգաց Կայսրը : Յետոյ յոն - քերը պոստեց եւ ձեռքի ջղային շարժում - ներով խոռոչուկեց պիտիքը : Ամէն անգամ երբ մտատանջ ըլլար, այդ զիբը կ'առ - նէր :

— Վաղը մենք էրֆուրս պիտի երթա - յինք այնպէս չէ՞, հարցուց : Մածկազիր հեռագրեցէք որ վաղը զիբը ժամը եօթ - նին հոն գտնուի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գ. Տեսիլի կոմիտեի կողմէ Նախաձեռնութեամբ Լազարի խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Աւրուզի, Տէսիլի Դոր խումբին : (13 Նոյեմբեր) Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 2:30ին, Հ. Յ. Գ. Տան մէջ : Կը նախապահէ՛ ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ : Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՆՈՐԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր : Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Ե. Հատորը)

Բովանդակութիւն. — Հայաստանի հանրապետութեան շրջանը — Յեղկոմի իշխանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ի նախօրեակը :

Յաւելուածներ :

Պատկերագրող, 360 մեծադիր էջ, լաթակազմ :

Դիմել՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն :

TRESORS DE LA PEINTURE JAPONAISE du XII^e au XVIII^e siècle Musée du Louvre du 4 Novembre au 31 Décembre

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԳՐԱՍԵՆՆԵԱԿ

Գրասենեակը բաց է Շաբաթ օրերը ժամը 15ին 18 : Հասցէ Հայ Մշակոյթի Տան (Երրորդ յարկ, 17 բիւ Պիէօ, մեթրօ Բատէ) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Սաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայացում մը Գառապիլի սրահին մէջ Յունուար 28ին : Մեծ պատրաստութեան մէջ է Փիէն Վօլֆի «ՆԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ» :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Աստուածաշունչի հայերէն տպագրութեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոփէի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շաբաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

Կապ. Սաչի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շաբաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

ՄԱՐՍԵՅԼ. — Հ.Մ.Ը.Մ. եւ «Արծիւ» մարզական Միութեան պարահանդէսը Նոյեմբեր 19ին, Շաբաթ, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը, ընդհ. խնդրանքին վերայ, Բ. անդամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը դերասան ԹԻՂԳՕՇԻ «ՈՒՌՁԱՆ» թատերութեան, Դեկտեմբեր 6ին, Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 20:45ին, Թէատր տէ գ'Առի մէջ, 66 բիւ տը Ռոշըռուտ :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Սկաուտական տօնածառ — հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէյլի Հայ Արեւնոյնը : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մագրեօ, 88 բիւ տ'Օպաներ :

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայրօճը (Ռեվէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ կրթ. դրածին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

Ս. Սաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին :

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Կազմակերպուած՝ Պօստի Թաղ. Խոր — Խորհրդին կողմէ :

Ի պատիւ ԱՐՏԱՆԱՉԻ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՈՒԵԱՆԻ եւ ԳԵՂԱՄ ԱՐԵՂԱՅ ՊԱՂՏԱՍՍՐԵԱՆԻ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 11, ժամը 13, Ս. Սահակ — Մեսրոպ սրահին մէջ :

Գին՝ 15 ֆրանկ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

ԾԱՆՕԹ. — Կոչուներ տոմսակ ստանալու համար դիմել հետեւեալ անձերուն. — Պօստի՝ Վահրամ Կ. Միսթիկի՝ 28 Ավրիլ տը լա Ֆիլան, Անտրէ Պաղտասարեանի՝ 8, Բիւ Ֆ. տը Փրէտանսէ :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՈՐ

Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վերայ :

ՄԵՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ԵՒ

ԲԱՐԵՎԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Կազմակերպած ենք ֆամբորդութիւն մը

ՇՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ

ԱՌԹԻԻ

TYROL

Աւտարիոյ ամէնէն արեւոտ վայրերէն մէկուն մէջ : Երախանքուն, Երիտասարդներուն եւ մեծերուն համար :

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր, վերադարձ Յունուար 4 :

TRINS

Բարձրութիւն 1214 մեթր, Թիրուան գեղածիճաղ դիւղ մը : Հանդատուէտ պանդոկներուն մէջ. — ՁեթԱ, շատ հանդիստ, լաւ ուտելիք, վերապահուած է մեծերուն : 445 Ֆրանք :

ՅՈՒՄ ՎԻՆԸՐ

հանդատուէտ, լաւ ուտելիք, երախանքուն եւ երիտասարդներուն համար 396 : Որակեալ մոնիթրիւներ : Կարելի է պտոյտներ ընել Իտալիա :

Ուրիշ ճամբորդութիւն մը կազմակերպուած է անոնց համար, որոնք չեն կըրնար վերոյիշեալ ճամբորդութեան մասնակցել :

Zell an See

(Բարձրութիւն 780 մեթր)

Յունուար 8ին, վերադարձ՝ Յունուար 20 : Առաջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիլըտիլիթ, զուարճութիւններ, Ֆոլքլորիկ պարեր, նուազահանդէս, պտոյտներ Սալցպիլի, փափաքողներուն համար՝ 395 Ֆրանք :

Այս դումարին մէջ՝ երթուղարձ ճամբորդութիւնը, բնակութիւն եւ ուտելիք (առանց խմիչքի) : Այս երկու ճամբորդութիւններուն համար կանխիկ՝ 100 Ֆր. :

Յաւելուած տեղեկութեանց համար դիմել

RELATIONS

TOURISTIQUES - EDUCATIVES

32, Rue de Trévisse — PARIS (9^e)

Tél. : 770-36-37

Délégué : E. DJEZIRIAN

Association sans but lucratif

régie par la loi du 1-7-901

ԱՊՐՈՒՍՏՐ ԿԸ ՍՂԷ ԲԱՅՑ

ԲԵՆԻՔ ԿԸ ՊԱՀԵՆՔ ՄԵՐ ԳԻՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի փոփոխութիւններու համար — արձակուրդի կամ մնայուն — պէտք է դիմել երեք օր առաջ եւ սալ անայտնան երկու հասցէները (հինգ եւ նորը) : Փոփոխութիւնները կ'արժեն 5 ֆրանկ արձակուրդի համար, մնայունը՝ 3 ֆր. : ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

×

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱԶԳ

Թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար, «Յառաջ»-ի վարչութիւնը կը յիշեցնէ թէ միայն գրաւոր աղբեր կ'ընդունի : Ձեռնարկէս կը խնդրէ նաեւ որ աղբերը ըլլան ընթանլի, դրուին թուղթին մէջ երեսին վրայ միայն, յստակ դրուին մանաւանդ յատուկ անոնները : Հակառակ պարագային թերթիս խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ սխալներուն :

ՇՆՈՐ ՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ՊԱՐԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ճոխ բովանդակութեամբ, հետաքրքրական, ամէնուն օգտակար, — Առողջները բժշկանքուն դէմ (Խմբ.) : Տօքթօր, շատ կազ ունիմ (Տօքթ. Պրոստի) : Դարձեալ շաքարախտի մասին (Շաքարախտաւորներու Ֆրանսական Ընկերակցութիւն) : «Կարմիր երախանք» հիւանդութիւնը (Տօքթ. Ագառանի) : Մեղքէք ըստամոքսը (Տօքթ. Շախեմ) : Մարդոց հասակը կ'երկարի (Փրոֆ. Լամի) : Անկցի կաղամբ (Տօքթ. Ասֆանգ) : Ոճրագործ բժշկութիւնը (Հայ — Բոյժ) : Ալքոլ եւ սուրճ (Տօքթ. Սերոբեան) : Ապակի շինուած մարդիկ (Տօքթ. Շ. Օնան) : Թոքախտ եւ յղութիւն (Տօքթ. Բուկոպի-մեան) : Միւսոնի մասին (Յ. Մեփիք-մեան) : Կարգացէք կօշիկ դնելէ առաջ (Տօքթ. Շ. Այվազեան) : Բժշկ. Բառարան (Տօքթ. Քալանթարեան) : Երբ դեռ չէ ծնած ձեռք զուակը (Մեմօ — Հայրիկ) : Մօլը ... դեղարան (Տօքթ. Իրիմիւսով) : Սրտին ելեկտրական հոսանքները (Տօքթ. Պրոստեմէ) : Կը ցաւի սրտիս վրայ (Տօքթ. Աշմեան) :

Ահա պարբերաթերթ մը, դրական, պատմական, դիտական ծանօթութիւններու հարստութեամբ ընթերցանութիւնը հաճելի :

Ո՞ր ընթերցողն է որ օգտուած չէ, վերջապէս 15 ֆրանք տարեկան բաժնեկիցի մը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են —

ՀԱՅ — ԲՈՅԺԻ տարեկան բաժնեկիցի կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտասահման 5 տոլար :

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ» խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aivazian

32, Rue de Trévisse, Paris (9^e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévisse, PARIS (9^e)

ԸՆԹԱՅԻՎ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵՎ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Table with 4 columns: Product Name, Price, and other details. Includes items like ՄԱՀԱԶԳ, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ, ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, etc.

Այս գինքը մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշմարտութեամբ ծառայող ազգերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարուիք պարտաւորիչ է :

Առևտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել վարչութեան :

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Սաչի Ալֆորլիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Մ. Մարթեանի իր մօր Աղանի Թոնայեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երեսուն ֆրանք կը նուիրէ տեղւոյն կարիքաւորներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօստի Թաղ. Սորսուրը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Հոկտեմբեր 2ին, Ողբ. Անժէլ Թաղուրեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ն. Գալաքեան Ազգ. Ա. — ռաջնորդարանին կը նուիրեն յիսուն եւ եկեղեցիին քսան ֆրանք : Կ. Անիբարիկեան, դերբաստանի նշնեցելոց հոգեւ ճամբար, եկեղեցու քսան, Տիկին Ֆ. Շահինեան ողբ. Սաչ — Սաթուրի եւ իր քրոջ, Աննայի հոգեւ ի յիշատակ, եկեղեցիին՝ քսան : Տիկին Արշ. Տ. Յովհաննէսեան, դերբաստանի նշնեցելոց հոգեւ եկեղեցիին տասնուսը : Ողբ. Սորսուր Աստուրեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Անդրանիկ Հայրապետեան եկեղեցիին տասը, Աղբ. Առաջ — նորդարանին տասը, Փարիզի «Թէհիլեան սրահին» տասը եւ «Վէթերաններու Փօստին» տասը : Նոյն առթիւ Փիլիպպոս Մելքոնեան «Յառաջ»-ի բարգաւաճման համար տասը, Պօստի Կ. Սաչի դպրոցին՝ տասը : Տէր եւ Տիկին Ն. Քէհեանեան եւս, Աղբ. Առաջնորդարանին տասը : Հոկտ. 13ին, Ողբ. Մանուկ Մէսէրէճեանի թաղման առթիւ, Միտաք Եմէնէճեան, Պօստի աղքատաց քսան, Ժանօ Յովհաննէսեան եկեղեցիին տասը ֆրանք :

ԿՈՒՋՈՒԻ

ENTREPRENEURS spécialisés corsage mousseline, tergal non coupé, grosse série, travail assuré toute l'année.

HALIOT 24, Bd. St-Denis, PARIS 2ème

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱԽԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ա.ՀԱ. ԵՍ

ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՑԱԾ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵ — ԶՈՒՆ ԻՐԲԵԻ ԳՐԻՉ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԷ ԿԱՏՈՒՔ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, — ԿԱՂԱՄԲԱՎԱ — ՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈ՛ՅՇ :

Գին 15 ֆրանկ

Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ Հասցէով :

ՅԱՐԱՏԿ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

9

ՆՈՅՆՄԲԵՐ

MERCREDI

9 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝
Արտասահման՝

Տար. 60 Ֆ. վեցամսեայ՝
Տար. 80 Ֆ. Հատը

85 Ֆ.
0,30 Ֆ.

42րդ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 10758

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.758

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍԲԸ

ՍՈՒԷՉԻ ԱՐՇԱԽԱՆՔԸ

(ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Գ.

Արշաւանքէն տասը տարի ետք երեւան հանուած կարգ մը զապտնիքներ այսօր նոր յայտնաբերուած 1956ի աշնան պատմական գէպքերուն վրայ :

Չէ լուսարանուած սակայն այն կէտը թէ ինչու Յորդանանի դէմ ծրարուած յարձակումը յանկարծ փոխուեցաւ եւ Երիւզանդի դէմ դարձաւ :

Յայտնի է միայն, որ Հոկտեմբեր 3ին Անգլիոյ վարչապետ Իտըն եւ արտաքին նախարար Սէյուրն Լոյսը ընդ առաջ երթալով Կի Մոնթի եւ Քրիսթիան Փիլիպսի առաջարկին, սկզբունքով որոշած են Սուէզի արշաւանքը :

Գաղտնիքը երեւան չհասնելու համար, փնտրի եւ Ս. Լոյսի խնդրանքով ժողովի հրահրուած է ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը՝ քննելու համար Սուէզի ջրանցքի արդարյանցումով ստեղծուած կացութիւնը : Ու երկու նախարարները Նիւ Եորքի մէջ հանդիպում ունեցած են իրենց պաշտօնակիցին՝ Երիւզանդի արտաքին նախարար Յաուրիի հետ :

Հոկտեմբեր 16ին Իտըն եւ Ս. Լոյսը Փարիզ գալով վերջնապէս որոշած են արշաւանքի թուականն ու մանրամասնութիւնները : Նոյն օրն իսկ Փիլիպս Խիստ վաղաժամի հեռագրով մը ուղղած է Իտընին վարչապետ Պէյն Կուրթիսին, յայտնելու համար անդիւստրիան որոշումը : Այդընտուրը տեղեակ չէ պահուած իր երկու մեծ դաշնակիցներու ծրարքին :

Հոկտեմբեր 22ին Սէյուրն Լոյսը, Փարիզի մէջ արտարձանին մէջ Քրիսթիան Փիլիպսի ներկայութեան, զապտնի հանդիպում մ ունեցած է Պէյն Կուրթիսի հետ՝ յայտնելու համար անոր, որ անդիւստրիան յարձակումը «Քանակերը» օգտանակելով պիտի օժանդակէ իտընական բանակի յարձակողականին : Այս գաղտնիքը 1964ին միայն երեւան հասնուած է :

Արշաւանքը կարեւոր միասնիկ պատմական Երիւզանդի էր, պաշարումէ խուսափելու համար երիւզանական բանակը նահանգէ, ռազմապաշտին վրայ ձգելով հարկը մեղմելու, չորս հազար զօր, հասարակ, չորս զ Կարիբ թիւղաբեր, հարաւ հինգ հարիւր արդիական զինքեր եւ նոյնքան բեռնատար կողքեր :

Յորդանանի եւ Սուէրիոյ բանակները չզոյնեցին Երիւզանդի : Սակայն արարական երկիրները ալլապէս օդտակար եղան, ապաստան տալով երիւզան օդանավակներու, երբ անգլիական օդային ուժերը օրերով կը ռմբակոծէին Գահիբի օդակայանը :

Մէկ կողմէ Մոսկուայի, միւս կողմէ Ռուսիայի վերջնապիւրները պատճառ դարձան, որ Անգլիա եւ Ֆրանսա հրաժարին շարունակել պատերազմական գործողութիւնները : Կէս ճամբան մնացին Փարիզ Սայիտէն ետք սկսան յառաջանալ Սուէզի արեւելեան երկրներէն դէպի Էլ Քանիսար, զոր չկրցան զբաւել : Ու շատ հեռու մնացին Իսմայիլիայէն, որ իրենց գլխաւոր նպատակակէտն էր, ջրբանակները աշակրդար :

Երիւզանդի կրողները լեցուն հին նաւեր շնորհակցին ջրանցքի երկայնքին, անկարելի դարձնելով շոյեաններու, քաղաքապետ եւ վաճառարար նաւերու երթուելը, ամբողջ վեց ամիս :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԴԵՄ

Ըստ աւանդութեան, Նոյեմբեր 7ին, Հոկտեմբերեան 49րդ տարեդարձը ոչնչուեցաւ Մոսկուայի մէջ, դիմաւորական տողանցքով եւ սովորական ճառերով : Այս տողանցքին ընթացքին սակայն, ոչ մէկ նոր զէնք ներկայացուած է : Հաւանարար նման նորութիւններ կը պահուին յիսնամեակին համար :

Այս հանդիսութեան առթիւ ալ, հակառէին յարձակումները պակաս չեն եղած : Պաշտպանութեան նախարար՝ մասեչալ Մալիխովսկի, արտասանած է սպասուած ճառը. — «Ձին դեկտեմբերու դերը ցաւալի է, չեղած է Մասեչալը : Դէմ արտապայտուեցան ընկերակարական երկիրներու հաւաքական դործունէութեան ի նպաստ վիճեցնող ժողովուրդին : Ասիկա արդեւ եղաւ աշխարհի բոլոր յառաջդիմական ուժերու համախոհութեան, որոնք այս ձեւով չկրցան կասեցնել վիճեցնող ամերիկեան յարձակումը : Ասիկա նաեւ քաջալերեց ամերիկեան աշխարհակալութեան նոր ոճիւրները » :

Երբ այս խօսքերը կ'արտասանուէին, չին պատուիրակութիւնը, որ անշուշտ պատրաստուած էր նման ելոյթի մը, անմիջապէս ոտքի ելաւ եւ մեկնեցաւ : Իսկ Փեքինի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է :

Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է : Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է :

Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է :

Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է :

Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է :

Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է :

Մոսկուայի մէջ, Հոկտեմբերեան յիսնամեակի տարեդարձին առթիւ, որ կ'ուղեկոչուէր խորհրդային ղեկավարման մէջ, ոչ մէկ ճառ արտասանուած է :

Գէլք, չեմ մտնար այն ջերմ ընդունելութիւնը զոր Սոր՝ Միութեան ժողովուրդն ու կառավարութիւնը իմ միջոցով, ընդէմ Ֆրանսայի : Ուրախ ենք, որ մինչ ձեր եւ Բրեժնեւի զալը, պիտի կարենաք ընդունիլ Սոր՝ Միութեան վարչապետը : Այսպէս ստեղծուած շփումները թոյլ կուտան, որ ամբողջը անկեղծ եւ բարեկամական գործակցութեան մեր յարաբերութիւնները, ի շահ մեր երկու երկիրներուն, ի շահ Եւրոպայի եւ աշխարհի խաղաղութեան » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՍՏԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԻՋՂ, Երեքշաբթի 55 միլիոն քաղաքացիներ կը քուէարկէին ըտրելու համար 35 նահանգային կառավարիչ, 35 ծերակուտական եւ 435 Ներկայացուցիչներ (երեսփոխան) ինչպէս նաեւ քանի մը հազար խորհրդատուներ եւ զանազան ատենակալներ : Այս ընտրութիւնները որոնք մասնակի բնոյթ ունին, կարեւոր փոփոխութիւններ չեն կրնար բերել : Մասնաւոր յատկանշական բան մըն ալ չկայ թէ չիլիներ թէ Քալիֆորնիոյ մէջ հեռատեսիլի դերասան մը թեկնածու է կառավարիչ պաշտօնին եւ Պոսթընի մէջ ալ՝ Սեւ մը, Մեքսիկայի մէջ : Ամերիկեան ծերակուտը կազմուած է հարիւր անդամներէ որոնք 35ը միայն կը նորոգուին : Ներկայացուցիչներու ժողովը (երեսփոխանական) ունի 435 անդամ, բոլորն ալ կը նորոգուին : Յիսուն կառավարիչ վրայ, միայն 35ը կը նորոգուին :

ՆԱՍԱԳՈՒՄ ԵՎ ԿՈՒ Պատուոյ Լէզոն շնորհեց, անձամբ, Ֆրանսայի մարդկան խոյնեաններուն :

ՆՈՐ ՏԵՆԷԻԻ ԻՋՂ ծանր բախումներ պատահած են, հինգ մեղքաւոր եւ երկու հարիւր վիրաւոր կայ : Հարիւրաւոր մոլեռանդ ցուցարարներ բողբոջած են սըրբական կոլերու զենամիջ, զէմ : Յոյսը կազմակերպած էր հնդկական ազգայնական կուսակցութիւնը (ժայռայիդ - աջ) : Բոլորովին մերկ եւ հոգեկան յափշտակութեան մէջ, հարիւրաւոր ցուցարարներ փորձած են խորհրդարանին վրայ յարձակումներ :

ՆԱՍԱԳՈՒՄ ԵՎ ԿՈՒ Պատուոյ Լէզոն շնորհեց, անձամբ, Ֆրանսայի մարդկան խոյնեաններուն :

ՆՈՐ ՏԵՆԷԻԻ ԻՋՂ ծանր բախումներ պատահած են, հինգ մեղքաւոր եւ երկու հարիւր վիրաւոր կայ : Հարիւրաւոր մոլեռանդ ցուցարարներ բողբոջած են սըրբական կոլերու զենամիջ, զէմ : Յոյսը կազմակերպած էր հնդկական ազգայնական կուսակցութիւնը (ժայռայիդ - աջ) : Բոլորովին մերկ եւ հոգեկան յափշտակութեան մէջ, հարիւրաւոր ցուցարարներ փորձած են խորհրդարանին վրայ յարձակումներ :

ՆԱՍԱԳՈՒՄ ԵՎ ԿՈՒ Պատուոյ Լէզոն շնորհեց, անձամբ, Ֆրանսայի մարդկան խոյնեաններուն :

ՆՈՐ ՏԵՆԷԻԻ ԻՋՂ ծանր բախումներ պատահած են, հինգ մեղքաւոր եւ երկու հարիւր վիրաւոր կայ : Հարիւրաւոր մոլեռանդ ցուցարարներ բողբոջած են սըրբական կոլերու զենամիջ, զէմ : Յոյսը կազմակերպած էր հնդկական ազգայնական կուսակցութիւնը (ժայռայիդ - աջ) : Բոլորովին մերկ եւ հոգեկան յափշտակութեան մէջ, հարիւրաւոր ցուցարարներ փորձած են խորհրդարանին վրայ յարձակումներ :

ՆԱՍԱԳՈՒՄ ԵՎ ԿՈՒ Պատուոյ Լէզոն շնորհեց, անձամբ, Ֆրանսայի մարդկան խոյնեաններուն :

ՆՈՐ ՏԵՆԷԻԻ ԻՋՂ ծանր բախումներ պատահած են, հինգ մեղքաւոր եւ երկու հարիւր վիրաւոր կայ : Հարիւրաւոր մոլեռանդ ցուցարարներ բողբոջած են սըրբական կոլերու զենամիջ, զէմ : Յոյսը կազմակերպած էր հնդկական ազգայնական կուսակցութիւնը (ժայռայիդ - աջ) : Բոլորովին մերկ եւ հոգեկան յափշտակութեան մէջ, հարիւրաւոր ցուցարարներ փորձած են խորհրդարանին վրայ յարձակումներ :

ՏՈՒՔԻ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԱՐԿԱՍԸ

Անձնական նամակէ մը ցաւով խնայանք թէ Տոքթ. Երուանդ Արարմանեան ծանր արկած մը անցուցած է վերջերս : Անձնական օրով, մշուշին հետեւանքով ինք նախարար մը չէ տեսած ու զարնուած է մեր սիրելի տղային, որ դեռ իր փրկուած է : Ինքնաշարժին տէրը անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրած է : Բարեբախտաբար չղաքանութիւնը փոխադարձութեան մը ցոյց չէ տուած, եւ սակայն երկար հանգիստ եւ անշարժութիւն յանձնարարուած է :

Այժմ փոխադրուած է իր բնակարանը, հանգստանալու համար մինչեւ ապաքինում :

Արազ ապաքինում կը մաղթենք մեր սիրելի Տոքթ. Երուանդին :

ՏՈՒՔԻ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԱՐԿԱՍԸ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎՐԻՊԱԿ

Երեքշաբթի օրուան (Նոյեմբեր 8) Յաւաքի ներսի էջի յօդուածներուն խորքադիրքերը պէտք է լայն — Ա. յօդուած՝ «ՆՈՐԱՐՁՆՆԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐԻՔԻՆ» (Ս. Գարեգին) : Բ. յօդուած «ԴԱՐՅԱՆ ԱՆՅԱՂՂ» (Ս. Արեւշատեան) : Յօդուածագիրներէն եւ մեր ընթերցողներէն, կը խնդրենք որ ներողամիտ ըլլան :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՅԱՊԱՂԱԾ ԵՍՄԱԿ՝ ԵԴՈՒԱՐԴԻՆ ՀՈԳԻՒՆ...

(Բ. ԵՒ ՎԵՐՉԻՆ ՄԱՍ)

Հասեր էր այլևս պահել քեզմէ՛ հրա՛ - ժեշտ առնելու: Վերջին անգամ մըն՝ ալ սեղմեցի ոսկրացած ձեռքդ ու խոստացայ զրել քեզի Անդրլայնէն: Իսկ կ'ուզէի որ, ո՛վ հեղինակը, երբ կատարելագոյն վերադասելի արտադրանքներ լինին: Գրքերէն բռնանալով մեր շրջերուն վրայ, քանի մը բարեկամներով դուրս եկանք ձեր յարկէն ու փողոցն ի վար ուղղուեցանք զէպի ահ՝ ծառաստաններուն սրբաբարձները:

Արեւոյն իր լուրթ զենիթէն խոնարհած էր Պէքայի ամպարապիծ տափաստաններուն վրայ, լեղակազոյն հորիզոնին վրայ կախեր էր վերջալոյսի շքեղ համայնապատկերին արարչագործ ու հսկայատիպ պատաստը: Մայրամուտին Որդան ու ծիրանի առաջատները կ'երկարէին Այնճարին վերեւ մտայլօրէն հրակող լեռներուն լեռի կողերուն ու կիրակնորեայ, տօնական մթնոլորտ մը կը ծաւալէր, Հայու անխորտակելի կամբով կերտուած անխառնօրէն հայաբնակ ու հայաչունջ քու զիւղիդ պարզ տուններուն վերեւ: Փախչող լոյսերուն հետ, ստուերներ կը թանձրանային փողոցներու երկայնքին:

Քեզմէ՛ ներշնչուած մտածումներով ծանրաբեռն, կը քալէինք անխօս ու խորտակուած սրտերով: Մեզմէ՛ իւրաքանչիւրը, առանձին, կարծես կը քակէր իր մտածումին կծիկը:

Սիրելի բանաստեղծ հոգի, լոյսերուն բնակիչ Եղուարդ, քու պատկերդ աչքերուն, կը դիտէի շուրջս: Ահա, երբեմնի խոպան եւ անհիւրընկալ անապատի այս կտորը, հայրենակիցներդ, իրենց ստեղծագործ հաւատքին հրաշքով չէն ու բարեգաւաճ, հայկեան օճախի մը վերածեր էին: Կը տեսնէի զարմանքով, դռներուն առջեւ եւ բակերէն դուրս յորդող, որթատունկերու, պտղատու ծառերու, դոյնդոյն ծաղիկներու հրաշք, զիւղին վերջին տուներէն ծայր առնող կանաչ ծովը աշխատանքներուն եւ ծանրաբեռն խնձորենիներուն: Կը լսէի ուրախ քրքիւր, տարէց ու պարմանի շրթներէ՛ կարկաչող, հայրաբարձոր քայրքայնացուց եւ ընտանի, եւ հակառակ անօրինակ հրճուանքին, որ կ'ողողէր զիս, սեւ թախիծը կատաճ մը-

նացեր էր հոգիին յատակին: Այս բոլոր զեղեցիկութեանց զիմաց, ծագող ու բարեքնքով ուժեղացող զիւղիդ զիւղը, ժողովուրդիդ արեւնոտ արդանդէն ծնած ու անոր պատաս մը կապոյտ ու կոտուց մը լոյսի փշուր մը հոգիի հաց ընձեռելու, քու ահաւոր տենդին մէջ մարտիրոսացած բանաստեղծիդ դաժան ճակատագիրը ահաւոր վատութեամբ մը, թունաւոր նետի պէս կը խրուէր կողիս: Սիրելի Եղուարդ, բարձրաշարժար եւ բարձրախոյն հոգի, ահա զիւղիդ Սոսեաց անտառին այն սրճարանները, ուր իրենց ահաւոր դժբախտութեան մէջ իսկ անկապուտ վսեմութեամբ մը հարուստ հերոսներդ, Սիսակն ու Միսաքը, կամ զայլթական զիւղին զայլթական վարժապետը, այդ «գէշ թուականն» երբ հիմնուեցաւ Այնճարը, երբ զեղին մալարիան, սպիտակ ձիւնը եւ մահադոյն սոյլը աւերներ կը դործէին հիւանդ ու աղքատ զիւղիդ հիւղերուն մէջ, խմեցին թուղի դառն օղի, բայց չկրցան զինովնալ իրենց ուղած ձեռով ու չզտան ընտրելագոյն բառերդ հայհոյանքի: Կլեցին քարեղի պէս դէպքեր ու խոշոր, պայթող, սեւ խուղի պէս հայհոյանքներ հաւաքեցին իրենց կողորդին ու հասցէ չզտան թուրքէն զատ ուրիշ հասցէի արձակելու զանոնք: Ահա հիմա կը քալենք այն ծառերուն տակէն, ուր քու բնակեր հերոսներդ երկարօրէն յիմեցան երկրորդակօն բաներու մասին ու չկրցան երբեք իրենց մեծ ցաւը պոռալ աշխարհին, որ խուլ էր եւ մեռած՝ խիլ ճով:

Հիմա, այդ բոլորը, զէջ երազի մը մէջ պատահած բանտագուշանքի մը պէս կը թուին, ժայռերէն փրթելէ ետք այս զբմբուխտեայ դաշտերուն մէջ իսկ ժայռի պէս կարծր ու խորխոր մնացած զիւղաղիներուդ: Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ քու զիւղիդ այդ լիափառ ամբան պէս, որ կը պատրաստուէր իր ոսկի աշունը շուտով տուն կըրել, դո՛ւն ալ քու կեանքիդ ամառուան զենիթէն չաբուռնակէի, երկունքի քու անասման կիրքովդ, աստուածատուր շրտորհներուդ, ոսկի աշնան բարեքներ կըրել՝ քու, եւ մեր բոլորին, Հայ Գրականութեան Տունը: Քու արդար վաստակիդ կարծիք հնձաններուն զինովութիւնը առանց ամբողջականօրէն ապրելու, երկարօրէն սպասուած յայլթանակի խնձորքը հայրե սխաճ, միթէ՞ այսպէս կը մեկնին կանուխ, ու ձեռնուռայն: Ինչպէս Սեպտեմբերի քայքայութիւններով օձուն այդ կիրակիի վախճանին, նոյնպէս այսօր, քու ողբիդ ներկայութեամբդ լեցուած սենեակիս առանձնութեանը մէջ նոյն « ինչու » ներն են որ կը բախին մըտ-

քիս պատերուն անողոք կերպով: Ե՛հ, չէ՞ որ խոստացեր էի զրել քեզի այս ափերէն: Ուրեմն ահա, բայց ու կարգաւ, վշտիդ՝ թունդ ու ամբողջները սեւ մազձով մը զինովցնող զինիւն մըրորով դուրս չկարողացելիք այս նամակս: Գիտե՛մ, որ քեզի յղուած այս թուղթին մէջ, գրուած՝ վարդապետի հին եւ մութ օճով, ուրիշներ շատ քիչ բան պիտի գտնեն պատմուած քու մասիդ: Սակայն, ոչինչ, քու զրչակից, աւազ ու կրտսեր, եղբայրներդ, որոնք աւելի կանուխէն բաժնեցին ապրումներուդ արեւ ու անձրեւ երկինքը ու մէջը ճանջցան իրենց նաչ - տած խոտալներուն ու սանձակտորր ատելութիւններուն խորագոյն մեկնիչը, վրստահարար խօսեցան արդէն կամ զեռ ապագային աւելի խնամուած էջերով վերլուծենք քեզ ու զրականութիւնդ: Բայց ես, առանց յաւակնութիւնը ունենալու անոնցմէ՛ ունէ մէկը փորձած ըլլալու, կ'աճապարեմ քանի մը բառ եւս յանձնել հոգիիդ: Կը տապանապիմ, ու կ'աճապարեմ արդէն բաւական երկարած այս թուղթս աւարտել, քանի, կը վախնամ, որ դուն հոտով կրնաս մեկնիլ սենեակէս, երբ քիչ ետք, Արեւազարի առէջները ինչնան զրասեղանիս՝ քեզի պատկանող այս էջերուն վրայ:

Սիրելի հոգի, Պոէտ Պոյաճեան, մտածել քու զրականութեանդ մասին, պիտի նշանակէր անկասկած մտածել քու մասիդ, եւ ասիկա նոյնքան եւ աւելի ճշմարտութեան՝ փոխադարձաբար: Որովհետեւ, դուն բանաստեղծութիւն չէիր դըրեր, այլ, երկինքէն նուազող զարարափոփոյնու կըտոյթով, զերթողութեան սիկիւն զինիլ եւ նշխարհի պէս զքեզ կը բաշխէիր զբաժան երկինքներուն տակ՝ զոյստեման ահաւոր դուրսարը միող հայ մարդոց սովալուէ հոգիներուն: Մտքին եւ հոգիին շնորհներովդ, հասարակ մահկանացուներու պէս զիւր չէիր գրեր դուն, այլ իրբեւ անձանթ երկինքներու ալեհեր դպիր մը, որ կուզրի պէս սեւ, կապարի պէս ծանր եւ կրակի մէջ բոցալեզու բառերով, մապարթի հին պատմակիներու վրայ պատգամներ կը դրեր աշխարհին ու կը ձգէր սրտիդ տուփին մէջ ու դուն, խոնարհ-չարքային նամակաբաշխի մը պէս, կը ցրուէիր զանանք: Վշտի եւ ըմբոստութեան զիւրեր գրած առնեղ, զրիչդ փոխառած նարեկայ Սուրբէն, կը դործածէիր արեւ-արցունք այն մեկանէն, որ զազանի ճամբաներով, մեր մութ ու լոյս գաբերէն թառած էր երակներուդ մէջ, եւ որպէսզի այդ զիւրերդ մենք կարենայինք կարգալ, զանոնք կը բռնէիր քու ներաչխարհիդ հորիզոններուն վրայ ծնող ու

ՀԱՅԵՐԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆՈՒՄ ԴԱՐԵՐԻ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ

Լեհ հայկական յարաբերութիւնները խորստուել են բազում դարերի ընթացքում: Անիի թաղաւորութեան զազոյն կանանքի առաջին ակնբեր, որը յորդեց Կիւեւեան Ռուսիայի հողերի հարաւային ծայրամասերու, վերջնապէս կանգ առաւ արեւմտեան Ռուսիայում՝ Ռոմանի իշխանապետութիւնից զեռեւս շատ առաջ: Ըստ երեւոյթին համարեա թէ երեք հարիւր տարի նախ Գալիցիայի, այնուհետեւ:

մոտնող արեւներուն դէմ: Սիրելի եւ խոնարհ իշխան հայ զգրութեան, դուն երբեք չէիր սիրաբաներ բաներուն հետ, այլ անոնցմէ՛ իւրաքանչիւրին միջոցիկն քեզմէ՛ մասնիկ մը կորիզած, կը ցանկէր ու կը բարձրապատկէր մեր մէջ: Երբ կը կենսապէր, կենսապարտի կը կերպարանափոխուէր: Խոյս կուտայիր անդադրում, սեւէն, դաճածէն, մանրէն, միջակէն ու տարտամէն ու կ'որոնէիր շքեղը, կատարեալը, վսեմն ու ճառագայթող այնպիսի հրաշքով, որ միայն քու հարստութիւնդ էր: Հայ զրականութիւնը կանոնաւոր ու կոդիկ բաներ ըսելու եւ այդ ձեւը կիրակնօրեայ հազուապէս էր քեզի համար, որ Բշտաւուտ պէտք էր ծախել եւ մէկզիլ զնիլ ըզգուշութեամբ, այլ, չճանչնալու, շրորբուտուող, կենսող զսպանակող եւ իմաստաւորող, անխոնջ ու անպարտելի, սոյնքարի ձեւը՝ բոլոր ծուռ ու ձեւապարտեալներուն, խաւարի եւ շարիքի որդի՝ սոխներուդ դէմ: Երկարած շրթներդ հայ զրականութեան խորագոյն ճշմարտութիւններուն եւ բացած հոգիիդ առաջատանը վազուան մեր հզօր մշակոյթին ծախն ըրիզներուն, դուն, անոր բազում անգամներ ճղակաւոր, այլ խորամտ ծառին երակներուն, միաժամանակ կը հոսեցնէիր հաստատուն զարնան մը կենսապարտ:

ԿՈՐԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՕԲԱՓՈՐՄ

ԵՐԵՔ ՕՐ ՕՉԵՐԻ ՄԷՋ

Այնուամենայնիւ, պատու Ջաւահիրի հմայքը բարձր էր ինձ մօտ, — ինչ զօրութիւն ունէին կարծրած կողերով նրա աչքերը... նա նայել է ինձ ու ցուրտ հայեացքը թափանցել է մինչեւ ոսկորներս: Ահա թէ ինչով է կախարդում նա օձերին ու մարդկանց: Իսկ նրա ամենազօր կանաչը, որ նա որպէս նուբրական զազանիք ստացել էր իր նախնիներից ու այդ զազանիքը չի տալիս իր ժառանգներից ոչ մէկին, — այդ կանաչը իրօք զօրեղ է անդամ Պրազիլիայի զիտնակներին զըտած զօրաւոր հակաթոշնից:

Այդ կանաչով Ջաւահիրը կենդանիներ էլ էր բուժում. այդ օճաստանում այնքան անասուններ են խայթում օձից:

— Վեդու շրջանի կոլտնտեսութիւններին քիչ էնքան օձի կծած կենդանիներ են բերում տատիս մօտ, — պարծեալով ստում էր Ջաւահիրի թոռը:

— Օրինակ, ի՞նչընքան, — խօսեցնում եմ ես ճոռուղացող աղջկան:

— Մենակ այս ամսում տատիկս բժշկել է եօթը եղ, չորս կով, ութ ոչխար, հինգ ձի եւ չորս մարդ:

— Իսկ որտեղից է քեզ այդ հաշիւը:

— Տատիկս անդրապէս է, ես եմ տատիկիս հաշուապահը, — սասց աղջիկը շտապունելով ու բարձրացաւ զեղձներին:

— Ես հէնց քեզ էի ուղում, որ բռնեմ, — հանդարտ խօսում էր նա ինչ որ մէկի հետ:

Մենք վեր ենք նայում, ո՞վ սարսափ:

մի սեւ օձ կախում զեղձնու ճիւղից, բերանը լայն բացած սպանաղին Փշապընում է աղջկայ վրայ:

Ինչ սարսափելի երկիր է սա, որ կողմը շարժում ես՝ օձ:

Աղջիկն ինչ որ ձայներով աշխատում էր զրաւել օձին, բայց սա չէր ենթարկւում: Փորձն անյաջող անցաւ եւ աղջիկն իջաւ խայթուած ձեռքով ու վաղեցի զէպի տուն:

Գնում էր «բուժօգնութիւն» ստանալու իր տատից: Ասե՛նք ոչ մի օչնութիւն նրան հարկաւոր չէր. նրա արեան մէջ հակաթոշնի կար, որ առաջացել էր յաճախակի խայթոցներից: Իսկ նրա տատի պառուած երակներում այնքան ուժեղ էր հակաթոշնը, որ օձի թոշնը այլևս ոչ մի աղբեցութիւն չէր ունենում նրա վրայ, ինչպէս չի աղբում օձերով կերակրուող ոչնիւներին ու արաղիւններին:

տասը փուրկոն (կառք), զնում բերեմ օձերի թաղաւորին:

— Իսկ ի՞նչ ես անում տասը փուրկոնը:

— Օձերի թաղաւորը տասը փուրկոնի երկարութիւն ունի եւ երեք էս ծառի չափ հաստութիւն: Այ թէ ինչ կը բերեմ, եթէ թոյլ տան:

Եւ օձը վզին փաթաթելով՝ խորհրդաւոր պատուը դուրս եկաւ պարտէզից:

— Չէ, քայքայութեամբ պիտի տաս, թէ չէ բայց թողեցի հա, — սասց պառոււրն օձը մեկնելով:

— Չէ, չէ, ներողութիւն, զայլ թեմ արել, մօքըր ջան, քո որդու արեւին մատաղ, վերցրու, փէչքէչ եմ տալիս խոճապով վրայ տուեց զործակատարը:

— Այ, էրպէս, հիմի աղատ ես, — ւարտեց իր խաղը պառուր՝ ընդհանուր քրքիւր տակ:

Ջաւահիրը երբեմն այդպիսի կատակներ անում է:

Տարիներ անց մեռաւ օձերին կախարդող այդ զարմանալի կինը: Իր թքի զօրութեան մասին նա հէքեաթներ տարածեց, իսկ բժշկութեան բուն զազանիքը պահեց իրեն: Թաքուն պահեց օձի թոշնը չէզոքացնող այն հզօր բոյսի անունը, որին յայտնաբերել եւ որից օգտուել են մեր նախնիք՝ օճառատ Պարսկաստանում: Այդ զազանիքը նա իր հետ զերեզման տարաւ...

ԾԻԾԱՂ, ԾԻԾԱՂ, ԾԻԾԱՂԻՍ

Բանաստեղծը հարուստ մարդու մը դուռը կը թակէր ուժովն, բայց այնքան ուժովն, որ հարուստը դուռը բացաւ՝ վախնալով որ կը խորտակուի դուռը, (միթէ կը բանա՞ր, եթէ այդ վախը չունենար) : Եւ կատարած ըսաւ .

— Ինչո՞ւ կը դարնես այդքան ուժովն, Ի՞նչ տարբերութիւն կայ էշուն եւ քու միջեւ :

— Այս դուռը միայն :

×

Հայրը կը հարցնէ տղուն, որ նախապէս կը թարթէր կը յաճարէր .

— Ի՞նչ կը կոչուի երկրագունդին ամէնէն տաք տեղը :

— Բաղնիք :

×

Շուտ հարստանալու մեծ ցանկուքով թեմա՞ր, Փրանսացի մը կը հարցնէ Սկոտլանդացի մը .

— Ի՞նչպէս հարստացաք այդքան :

— Բացատրելէ առաջ՝ նախ մարէ սալը, որովհետեւ մութին մէջ ալ կրնաս մտիկ ընել :

— Հասկցայ, հասկցայ :

×

Իշխան մը քաղաքավարութեան դաս կու տար իր տղուն, որ շատ անբաղաճավար էր :

— Որդի՛, երբ հիւր կուգայ, կը բարեւեն, կը նստին, առողջութիւնը կը հարցնեն, տիկնոջ եւ զաւակներուն մասին տեղեկութիւն կ'ուզեն :

Յաջորդ զէշեր, հիւր ունէին : Տղան կը հարցնէ .

— ... Ի՞նչպէս է տիկնոջ, քանի՞ զաւակ ունի, լա՞ւ էն, Ի՞նչպէս են :

Հիւրը ... եպիսկոպոս մըն էր :

×

Եպիսկոպոս մը քարոզին մէջ ըսաւ .

— Ինչ որ ստեղծած է Աստուած, կատարել է ստեղծած, ոչ մէկ պակասութիւն, ոչ մէկ թերութիւն ...

Եկեղեցիէն դուրս ելած պահուն, կուզէր կը կանգնէր եպիսկոպոսին աջեւ .

— Աստուած չէ՞ որ ստեղծած է զիս, բայց տե՛ս, կուզ է ստեղծած :

— Ապացոյց քարոզիս, որ կատարեա՛լ կուզ է ստեղծած քեզ :

×

Ո՞ր թաղաւորը, յայտնի չէ, կը կանչէ

իր միմտը, ցոյց կուտայ նկար մը եւ կ'ըսէ .

— Կը ճանչնա՞ս այս մարդիկը, — մէջտեղը՝ Յիսուս, աջ կողմը՝ Պապը, ձախ կողմը՝ ես ...

— Ճիշդ է, Աւետարանին մէջ ալ դըրուած է թէ Յիսուս խաչուեցաւ երկու աւազակներու միջեւ :

×

Չորավար մը, յաղթական, մտաւ քաղաք : Բնակիչները, աղ ու հաց առած, դիմաւորեցին զինք : Հրեաներն ալ հասան չուտով : Բայց զօրավարը վրոնտեց հրեաները :

— Հրեաները չէին որ չարարեցին ու խաչեցին Քրիստոսը :

Քիչ ետք քաղաքապետը կը փսփսայ զօրավարին ախանջին .

— Մենք աղ ու հաց միայն բերինք, Հրեաները եկած են քնծայ բերելով ոսկի :

Չորավարը հրամայեց որ Հրեաները դըրաւեն պատուոյ տեղը, ընդունելութեան եկողներուն մէջ :

— Քրիստոս խաչ ճանողները ասոնք չէին, ատիկա անկէ յայտնի է որ Քրիստոս խաչ ճանուած ժամանակ դեռ ծնած չէին այս Հրեաները :

×

— Կիւնս, կ'ըսէր մարդ մը՝ պարծենալով, զանազան կը նուագէ, տղաս՝ սրինդ, աղջիկս ջութակ :

— Իսկ դո՞ւք, կը հարցնեն :

— Իսկ ես... Իսկ ես ... մտիկ կ'ընեմ ... կնոջս անարգական խօսքերը՝ երբ «Չիղերը կը բռնեն» եւ կատարած՝ կը յարձակի վրաս :

×

Հիւանդ մը կը բողբոջէր իր բժիշկին .

— Ամիսներէ ի վեր կը դարմանես զիս եւ չկրցար բուժել : Ուրիշ բժիշկ մը բերինք, որ յայտնեց թէ արտաճանաչու թիւնդ սխալ է :

— Յիմարին մէկն է այդ բժիշկը, ես վստահ եմ խրատաճանաչութեանս վրայ : Դիտողները թեմա՞ր ժամանակ կը տեսնէք թէ ո՞վ է վարպետ բժիշկը, այդ ապու՞շը թէ ես :

×

ՏՈՒՔԻՍ. ՍԵՐԺ ԷՅՄԵՒԷՔՅԱՆ

Ancien Interne des Hôpitaux
Chef de Clinique Médicale Infantile
à la Faculté
Կը հաղորդէ իր յաճախորդներուն թէ բացած է Մանկաբուժութեան (փետիա-բրի) իր ֆապիսէճն :
7, Avenue Maréchal-Fayolle
(Cinq-Avenues)
MARSEILLE (4^e)
Téléphone : 47-60-40

այն տեսութեանը, որ լեհական պետու-թիւնը կոպիտեան ծագում ունի :

Աւելի ուշ ժամանակներէ հայկական ծագում ունեցող լեհ գրողներէ մեծագույնը Վալդիս Ստանիսլաւ Բարոնչի է՝ գերմանական պոէզիայի եւ ամէնից առաջ «Պատու»-ի հիմնադիր թարգմանիչը : Նրա գրչին են պատկանում նաեւ բազմաթիւ թարգմանութիւններ հին հայ պոէզիայից :

Անցած դարում սկսեցին լեհերէն լոյս տեսնել Հայոց եւ մասնաւորապէս լեհաստանի Հայոց պատմութեանը վերաբերող բաւական շատ աշխատութիւններ : Սատուի Բարոնչի 1854 թուականին հրատարակել է «Ստրեսկին եւ Հայերը» աշխատութիւնը, իսկ երկու տարի ետք՝ «Վարք նշանաւոր Հայոց Լեհաստանին» եւ վերջապէս 1869ին՝ «Հայոց պատմութեան ուրուագծեր» կապիտալ գործը : Լեհաստանի Հայոց պատմութեան մասին գիտական մեծ արժէք ունի նաեւ Կուտչերայի «Լեհաստանի առեւտուրը Արեւելքի հետ» նշանաւոր աշխատութիւնը :

Հայ գրականութեան պատմութեան մասին լեհերէն երկու մանրակրկիտ աշխատութիւններ են լոյս ընծայել Ա. Լեյտար (1887) եւ Ե. Սուչկեւիչը (1930) :

Երկու պատերազմների միջեւ ընկած ժամանակամիջոցում Լեհաստանում հրատարակուել են հայկական երկու ամսա-գիր լեհ լեզուով, այն է՝ «Սուրբ Գրիգորի պատուիրակը» եկեղեցական եւ ապա գրական - հասարակական «Գրիգորիա» նա »պարբերականները, որոնց մէջ առաջնորդ են հին հայկական պոէզիայից կատարած Բարոնչի թարգմանութիւնները, ինչպէս նաեւ մշտական տեղեկութիւններ Հայաստանից եւ ամբողջ աշխարհում սփռուած հայկական դպրոցներից :

Պատերազմից յետոյ լեհերէն լոյս տեսնեց հայ արձակից կատարուած առաջին թարգմանութիւնները Ստեփան Զօրեանի «Սպիտակ քաղաք» եւ «Մի կեանքի պատմութիւն» վէպերը, ինչպէս նաեւ նրա վրպակներն ու պատմուածքները : Բացի դրանից, լոյս տեսան Վ. Անանեանի որսորդական պատմուածքները եւ Հ. Խաչատրեանի կազմած «Հայկական Նովելներ» յայտնի գիրքը : «Զրտեյիկ» հրատարակչութիւնը լեհերէն լոյս է ընծայել Ն. Չարեանի «Հայաստանը», իսկ մանկական հրատարակչութիւնը՝ Հ. Գուկասեանի «Փոքրիկ վրիժառուները» : Թարգմանուած է նաեւ Մարիէտտա Շահինեանի «Շրջադարձութիւն Ոտրճ. Հայաստանում» :

Հ. Կ.

ՍՍՏՅԱՆՔ

«ԵՍ ԱՅԴ ՇՈՒՆՆ ԵՄ», գրեց Պօղոս Մնացեան, Պէյրութ 1966 :

պարկեզա եւ ուղղամիտ նկարագիր ունէր եւ կնոջական բովանդակ շնորհներով օժտուած էր :

Դուք գիտէք թէ ան ինչպէս յաղթա-հարուեցաւ սրբապիղծ ու անխիղճ մեքե-նայութիւններէն, որոնց միջոցաւ Գերմանիոյ պատերազմի ամբարտաւան Տէրը՝ ի զհենցանց արբանեակներուն օգնութեամբ, կրցած է մինչեւ հիմա փրկուած զերծ պահել իր գահը, որ կը տատանի այսօր :

Ամենամեծ ուշադրութեամբ օրէ օր կը հետեւէի սակայն զէպքերու ընթացքին : Իշխանուհիէն երկու անգամ ստացած էի կարճ տոմսեր դրուած իր սեղմ գրով : Փօն Մէջը բազմաթիւ ծածկազիր տեղեկութիւնները զրկած էր Կայսեր մեր փոքրամ գառնային ի վեր, բայց զանոնք կը բանար պաշտօնակիցս Յօրն Փօն Պուլիս, որուն հետ բարեկամ չըլլալու չէի կրնար անոնց բովանդակութեան տեղեկանալ :

Յամենայն զէպս, գիտէի թէ գործերը զահալիթօրէն իրենց վախճանին կը մօտենային Տրէպտինի մէջ, եւ թէ Հապուս պուրկներու անբխտ աղջիկը պիտի չկրնար այլեւս ստիպել ինքը կորստեան մատնող անարար եւ անողորմ հալածանքներուն : Արդարեւ, Պերլինի եւ Տրեպտինի միջեւ փոխանակուող հեռագրական եւ հեռաձայնական բազմաթիւ տեղեկատուութիւններէն հասկցած էի, որ հա-

րերաւոր գերմանացի գրողի գործակալներ եւ լրտեսներ այս ցած գործին համար փութաշնորհն կը գործէին, եւ ալ հաւատացած էի որ մօտալուտ էր խեղճ Լուի իշխանուհիին սպանացող աղէտը :

Չէի սխալած : Դեկտեմբերի զիշեր մը, ուշ առեւ փոքրամ հասած հեռագիր մը, — որ եւ բացած ու Կայսեր ներկայացուցած էի, յաղթանակի ժպիտ մը զծեց Կայսեր շրթունքներուն վրայ :

Յուզումէս շրթունքս խածի : Իշխանուհիին փախած էր Տրեպտինէն ...

Երեք օր ետք, Կայսեր ստրուկը Փօն Մէջը Տրէպտինէն զրկեց հետեւեալ նոր հեռագիրը .

Լուիի իմացաւ Չօնե՛ր-Պայնի ծրարները եւ Սալցպուրկէն Յիւրիս մեկնեցաւ : Եղբայրը իրեն կ'ընկերակցաւ :

Փօն Մէջը

Ի՞նչ. Չօնե՛ր-Պայն, յիմարանո՞ց մը ... Չկրցայ սարսուռս զսպել մտածելով այդ դարձուբերի պատիժին մասին, որ Քայսերը սահմանած էր իր անմեղ գոհին համար :

Քանի մը բողբոջեց հեռաձայնով կանչուեցաւ այն առեւտուան Պերլինի գաղտնի ստիկանապետ Քէօլքըրը, որուն Կայսրը հրամայեց Իշխանուհիին հետապնդել Չրեպտինի մէջ :

Կէս ժամէն, երեք զաղտնի ոստիկան -

ներ ճամբայ կ'ըսէր Յիւրիս ուր պիտի հետապնդէին ու լրտեսէին խեղճ չիտթած կինը, որ կայսրութեան սահմաններէն դուրս իսկ չէր կրնար քիչ մը հանդիսու ու ապահովութիւն գտնել :

Արդարեւ իշխանուհիին համոզուած էր որ դեռ ազատուած չէր եւ իր միտքը կը շարձուէր. դարձեալ ընտելու մտաւ տանութիւնէն երբ ողջ առողջ պիտի բանտարկուէր այն ահուկի վերջամասին մէջ, զոր իր դահիճը պատրաստած էր իրեն, առ յաւէտ փակելու համար անոր բերանը :

Կայսրը չզոհանալով անոր ետեւէն արձակած իր կատարած ոստիկաններու վրձմակով, որով հալածական անասունի մը պէս զայն Գերմանիայէն փախուցած էր, երազած էր նաեւ անոր վրայ ի գործ դնել ամենալուսաւ եւ նորարարեալ վրիժառու-թիւնը, զայն արգելափակելով այն զհենց նախնի գոհիւններէն մէկուէն մէջ, որոնց անունը իսկ կը սարսուցնէ ամէնէն արխարտները — յիմարանոց :

Իշխանուհիին գիտէր այդ : Ինքզինքը այլեւս լրտեսներով ու թշնամիներով միայն չըմպատուած զգաց, որովհետեւ մինչեւ Չրեպտինի իրեն ընկերացող եղբայրը կը մերժէր ալ իրեն օգնել :

ՈՒԻԼԵՐՄ ԼԸ ՔԷՕ

(Շար.)

ՅԱՆՈՒՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Միջնադարեան եւ հնամենի էրֆուրտի քաղաքներուն վրայ իշխող զգեակին մէջ, իմպերալու եւ ստրոնաբարձ կեղծա-մար փօն Մէջը՝ Կայսեր հետ ունեցաւ երկու ու զաղտնի խօսակցութիւն մը, որուն մէկ բառն իսկ կարելի չէրաւ լսել : Միայն սա զիտեմ որ կէս զիշերին Սաք-միտոյ պալատին մատակարարապետը մասնաւոր ճեպընթացով մը մեկնեցաւ Պէյրութին :

Իր մեկնումէն քառօրը մը ետքը, յա-մար օրուան հրամանները ստանալու հա-մար Կայսեր սենեակը կը գտնուէի : Իր զարթոյցը շարժուածներէն ու ուղեւորեալ թղտներէն իսկոյն կոտակեցի որ զոտա՞հ էր իր յաղթանակին :

Երեք անգամայն իշխանուհի : Դուք գիտէք սրբիւ իր Քէօ, դուք, որուն մօտ ան ճանի մը ամիս ետք ապաւէն ու խրատ փոխուելու կուզար, իշխանուհին ինչ

ԾՆՈՒՆԻ

Այրի Տիկին Հրանդ Յովնանեան, Պ. Արա Յովնանեան, Այրի Տիկին Միհրան Պատմաճեան, Այրի Տիկին Վառժ Գոյ - նանեան, Տէր Եւ Տիկին Բարսեղ Ալլաճ - վերտեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ. Թադեոս Ալլաճվերտեան, Տէր Եւ Տիկին Նուպար Յովնանեան եւ զաւակները, Տէր Եւ Տիկին Նուպար Պատմաճեան եւ աղ - ջիկը, Տէր Եւ Տիկին Արշաւիր Սանտան - եան եւ զաւակները, Տէր Եւ Տիկին Ժաք Ալլաճվերտեան եւ զաւակները, Տէր Եւ Տիկին Պողոս Զարաքօրու, Տէր Եւ Տիկին Օշին Զոքարեան եւ զաւակը, Ինչպէս նա - եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, Տօր, Եղբոր, տաքօր, Տօրեղբոր, մօրեղ - բոր եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ (Նախկին ռազմիկ 39-45)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 7ին, իր բնակարանը՝ 14 Րիւ տէ Փաբրէք, Ալֆորվիլ, 61 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Նոյեմբեր 10, ժամը 13.45ին Ալֆորվիլի Մ. Պողոս Պետրոս ե - կեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը:

Հաւաքուիլ ժամը 13.30ին, բնակարան - նը:

Մահադդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայիս իբրեւ այդ նկատելի:

Տէր Եւ Տիկին Յարութիւն Կէօղիմեան եւ զաւակները, Տէր Եւ Տիկին Օննիկ Կէօղիմեան, Այրի Տիկին Ֆիլիպ Գարայ - եան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Մարի Պետ - րոսեան եւ զաւակը, Ստեփան Կէօղիմ - եան, Տէր Եւ Տիկին Գառնիկ Կէօղիմեան եւ զաւակները, Ինչպէս նաեւ, Մովսէս - եան, Պէնյեան, Արթիւնեան, Գոսթանեան ընտանիքները եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն յանկարծակի մահը իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԿԵՕՉԻՄԵԱՆԻ (Ծնեալ Գարագաշեան)

որ պատահեցաւ իր բնակարանին մէջ 86 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի 10 Նոյեմբեր, ժամը 10.30ին Արնուվիլի Վարագայ Ս. Սալ է - կեղեցւոյ մէջ, ուրիշ մարմինը կը փո - խադրուի գերեզմանատունը ամ - փոփոխուի համար իր ընտանեկան դամ - բարանին մէջ: Զաւակներուն փափաքին համաձայն կը խնդրուի փոխան ծաղիկ - պսակի բարեխիղկան հաստատութիւնն - րու նուիրատուութիւն ընել:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՆ. ՄԿՐՏԻՉ

Հայերէն Աստուածաշունչի Ա. տպա - դրութեան 300ամեակին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովն. Մկրտիչ Եկեղեցւոյն մէջ, այս Կիրակի, կը մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քա - ռոզէ, ՍԵՐՈՎԻԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Այս առթիւ կը կարդացուի հայրապետ - տան կոնգրակ: Կը կատարուի հանդի - սաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն Յակոբ Զուլայեցի կրթասէր կաթողիկոսի, Ոս - կան վրդ. Երեւանցիի, եւ հայ տպագրու - թեան բոլոր նպաստողներու հոգիներուն համար:

ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ

Այրի Տիկին Սիրուն Հարաճեան եւ զա - ւակները, Տէր Եւ Տիկին Օննիկ Ալթուն - եան, Տէր Եւ Տիկին Կիրակոս Հարաճեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի (13 Նոյ.) Առնուվիլի Վարագայ Ս. Սալ էկեղեցւոյ մէջ իրենց սրբազան ամուսնոյն, Տօր եւ Եղբոր՝ Գէորգ ՀԱՄԱՃԵԱՆԻ մահուն քառասունըին առթիւ:

Ի դիտութիւն իր յիշատակը յարգողնե - րուն:

Պ. Լեւոն Գանարեան եւ զաւակները հո - գեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովն. Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց կոնգրակ եւ մօր՝ Տիկին Պերճոնի ՀԻ ՔԱՆԱՐԵԱՆԻ մահուն քառասունըին առթիւ:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Տէր Եւ Տիկին Գեղամ Գեւորեան ուրա - խութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդ - րանիկ զաւակին՝

ԾՈՎԻՆԱՐԻ Ծնուկը Նոյեմբեր 3, Փարիզ:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Կապ. Սալի Պորտոյի մասնաճիւղը չը - նորահաղութեամբ ստացած է Տէր Եւ Տիկին Սիրուն Պարոնեանէ հարիւր Քր. Գեղարգ Հալաճեանի մահուն առթիւ փո - խան ծաղիկապսակի:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՉ

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կամիսէի կողմէ Նախաձեռնութեամբ կազմուի խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե - րունդի, Տէսինի Դոր խումբին:

(13 Նոյեմբեր) Կիրակի կէսօրէ կտք, ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախադաճէ՝ ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇ - ձեւն:

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՆՈՐԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ յայտադիր:

Կարտասանեն Նոր Սերունդէն՝ Օր - իորդներ Ալիս Թաշնեան, Ժընըվիէվ Եւ Միլիէ Պարտաքնեան եւ Արսինէ Կարա - պետեան:

Տոճիկ պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերուն - դի Տէսինի եւ Լիոնի պարախումբներուն կողմէ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ չըջանի հա - սարակութիւնը անխտիր:

Մուտքը ազատ է

ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՐԸ

Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վը - բայ:

ՆՎԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Սալի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայա - ցում մը Ֆրանսիոյ սրահին մէջ Յունուար 28ին: Մեծ պատրաստութեան մէջ է Փի - ին Վոլֆի «ՍԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ»:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Աստուածաշունչի հայերէն տպագրու - թեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոփէնի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ Ե - րեկոյ ժամը 21ին: Մանրամասնութիւննե - րը յառաջիկային:

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէլի մասնաճիւ - ղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ու - նենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ Երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

Կապ. Սալի Լիոնի մասնաճիւղին տա - րեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շարաթ Երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

ՄԱՐՍԷՅԸ. — Հ.Մ.Ը.Մ. եւ «Արծի» մարզական Միութեան պարահանդէսը Նո - յեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալհամպրայի սը - րահին մէջ:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը, ընդհ. խնդրանքին վը - բայ, Բ. անգամ ընդամենը կազմակերպած է ներկայացումը դերասան ԹԻՄՊՕՇԻ «ՌՈՒՉԱՆ» թատերգութեան, Դեկտեմ - բեր 6ին, Երեզարթի Երեկոյ ժամը 20.45 - ին, Թէաթր տէ գ'Առի մէջ, 66 Րիւ տը Ռոշըշուա:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

Սկսուողական տօնածառ - հանդէս, Նախաձեռնութեամբ Մարտէլի Հայ Արե - նոյններու: Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժա - մը 16ին Սալ Մազըն, 88 Րիւ տ'Օպաներ:

Դեկտեմբեր 31, Ամանորի Յայգօնք (Ռեկլէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աղբ. Միութեան կողմէ, ի նպատակ Կրթ. դրոճին: Մանրամասնութիւնները յետա - դային:

Ս. Սալ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին:

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ

Կազմակերպուած՝ Պոմպի Թաղ. Խոր - Խորդին կողմէ:

Ի պատիւ ԱՐՏԱՒԱՉԻ ԵՊԻՍԿ. ԹԻՐՈՒՆԵԱՆԻ եւ ԳԵՂԱՄ ԱՐԵՂԱՅ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 11, ժամը 13, Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ:

Գին՝ 15 ֆրանք

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

ԾԱՆՕԹ. — Կոչուներ տոմսակ ստանա - լու համար դիմել հետեւեալ անձներուն. — Պոմպի՝ Վահրամ Կ. Միսթիկի՝ 28 Ալլընիւ տը լա Ֆիլոն, Անտրէ Պաղտասարեանի՝ 8, Րիւ Ֆ. տը Փրէսմանէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Սէն ԼՈՒ, Կրանփէնի Թաղ. Սորճուրդը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր չըջանի բոլոր հայերակեցիները (Սէն Լու, Լա - փոմ, Վալպարէլ), այս Ուրբաթ (11 Նո - յեմբեր) ժամը 15ին, դպրոցի սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ

Արնուվիլի Հինգշաբթի օրուան հայե - րէնի դասընթացը կը սկսի այս Հինգ - շաբթի (10 Նոյեմբեր) կէսօրէ կտք ժամը 2ին, Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ: Կը դա - սախօսէ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ ՄԵՍՐՈՊ ՔՂԵՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ:

Կը խնդրուի ծնողներէն իրենց զաւակ - ները առաջնորդել դպրոց:

TRESORS DE LA PEINTURE JAPONAISE du XIIe au XVIIe siècle Musée du Louvre du 4 Novembre au 31 Décembre

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՅԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

Բովանդակութիւն. — Հայաստանի հան - րապետութեան շրջանը — Յեղիմի իշ - խանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ի նախօրեակը:

Յաւելուածներ: Պատկերազարդ, 360 մեծադիր էջ, լաթակազմ: Դիմել՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՒ

Ռուսմանհայ Գեորգ Սարեան Մուշեղի, նոր ժամանած Երեւանէն Մարտէլի, կը փնտռէ իր հօրեղբոր որդիները Տիգրան եւ Հրանդ Սարեան Յակոբի, որոնք լու - սանկարչատուն մը ունէին Փարիզի մէջ, հաւանաբար ներկայիս ալ կը բնակին Փարիզի շրջանին մէջ: Լուր ունեցողնե - րէն կը խնդրուի տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին: Կը խնդրուի նաեւ արտասահ - մանի թերթերէն արտասուել:

ACHDJIAN 35, Rue François Brion MARSEILLE (8e)

ԸՆԹԱՅԻԿ ԳԱԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Table with 3 columns: Name, Price, and Quantity. Includes items like ՄԱՂԱԳԻ, ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ, ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, etc.

Այս գինքը մէկ ամբողջ հրատարակիլի եւ ճշմարտութեամբ ծառայով ազ - գերու համար եմ, չարաբար էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է: Առևտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար գինը վարչութեամբ:

ՄԵՐ ԲԱՄԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցէի փոփոխութիւններու համար — արձակուրդի կամ մնայուն — պէտք է դիմել երեք օր առաջ եւ տալ անպայման երկու հասցէները (ի՞նչը եւ նորը): Փո - փոխութիւնները կ'արժեն 5 ֆրանք ար - ձակուրդի համար, մնայունը՝ 3 ֆր.: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐՉԱՎԱՆ ԱՉԻ

Թիւրիմացութեանց տեղի չտալու հա - մար, «Յառաջ»-ի վարչութիւնը կը լինի - ցընէ թէ միայն գրաւոր ազդեր կ'ընդու - նի: Զերմագէտ կը խնդրէ նաեւ որ աղբ - րը ըլլան ընթեռնի, դրուին թուղթի մէջ երեսին վրայ միայն, յստակ դրուին մա - նաւանդ յատուկ անուանները: Հակառակ պարագային թերթիս խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ սխալներուն:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ճոխ բովանդակութեամբ, հետաքր - րական, ամէնուրեք օրական, — Առող - ները բժշկներուն դէմ (Խմբ.): Տօ - թէօր, շատ կազ ունիմ (Տօր. Պրոնտի): Դարձեալ շաքարախտի մասին (Շաքարա - քաւորներու Ֆրանսական Ընկերակցու - քիւն): «Կարմիր Երախաներ» հիւանդու - թիւնը (Տօր. Ագասանի): Մեղքէք ըս - տամբը (Տօր. Շահէն): Մարդոց հա - սակը կ'երկարի (Փրոնֆ. Լամի): Անկի - կարմր (Տօր. Ասֆանդ): Ոճրագրութ - ւոյնը (Հայ - Բոյժ): Ալըն եւ սուրճ (Տօր. Սերոբեան): Ապակի լին - ուած մարդիկ (Տօր. Շ. Օնա): Թո - քախտ եւ յղութիւն (Տօր. Բամպու - ֆեան): Միւսնի մասին (Յ. Սէփե - ֆեան): Կարգապէս կօշիկ դնել տալ (Տօր. Շ. Այվազեան): Բժշկ. Բառ - րան (Տօր. Քալանթարեան): Երբ դե - չէ ծնած ձեռ զաւակը (Մեմօ - Հայրիկ): Մովը ... դեղարան (Տօր. Իրիմիւսով), Սրտին երկտրական հոսանքները (Տօր. Պրոնտի): Կը ցաւի սրտիս վրայ (Տօր. Աշեան):

Ահա պարբերաբար մը, գրական, պատմական, գիտական ծանօթութիւնն - րու հարստութեամբ ընթերցանութիւնը հաճելի: Ո՞ր ընթերցողն է որ օգտուած չէ վը - ճարկով 15 ֆրանք տարեկան բաժնեկի մը:

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են —

ՀԱՅ - ԲՈՅԺԻ տարեկան բաժնեկիւնը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտա - սահման 5 տոլար:

Դիմել խմբագրին անունով, «Յառաջ» խմբագրատան հասցէով:

Ch. Aivazian 32, Rue de Trévis, Paris (9e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏԻ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ. Վեցամսեայ՝ Սրտաստեղծում՝ Տար. 80 ֆ. Հասը

85 ֆ. 0,80 ֆ.

Հինգշաբթի
10
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
10 NOVEMBRE
1966
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Հիմնադիր՝ ՍԱՐԻ — ԹԻԻ 10759

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.759

ՕՐՈՒԱՆ ԵՕՍՔԸ

ԴԵՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Հայրենիքի Ձայն (23 Հոկտ.) Տունդար-
մի հանապարհիմ խորագրին տակ կը դրէ
թէ Հոկտեմբեր 20ին Պաթում հասած է
Արաբիա նաւը, որով Սուրիայէն Հա-
յաստան կը ներդադրեն 324 Հայեր (49
ընտանիք) :

Իսկ Հոկտեմբեր 21ին Սուրիոյ Լաթա-
քիա նաւահանդիստէն ճամբայ ելած է
Ֆելիքս Չերժիակի նաւը, դէպի Հայաս-
տան տանելով 332 Սուրիահայեր :

Ուրեմն վերջին ամսուան ընթացքին
Սուրիայէն դէպի Հայրենիք ներդադրու-
նեալ թիւը կ'ըլլայ 656 հոգի :

Հայրենադարձները պիտի տեղաւորուին
Լեռնականի եւ Արարատեան դաշտի շր-
ջաններուն մէջ :

Այս տեղեկութիւնները մխիթարական
եւ յուսադրելի են այս օրերուն, երբ ամէն
կողմէ արտադադրի տխուր լուրեր կը
հասնին : Արտադադր ո՛չ միայն Մերձա-
տար Արեւելքի արարական երկիրներէն,
Յունաստանէն եւ Պալէստինէն դէպի
զոյց Ամերիկաները, Բանաստ եւ Աւստ-
տրալիա, այլ նաեւ Հայաստանէն դէպի
Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Լիբանան :

Այս վերջին դասակարգին կը պատկա-
նին անոնք, որ 1947 - 48 տարիներուն
ներդադրի զանդուածային կարուաններով
հայրենիք էին դադրել :

Շուրջ երկու տասնեակ տարիներ այն -
տեղ ապրելէ ետք այս ընտանիքներուն
Հայաստանէն դուրս գալը շատ աւելի մը-
տասնօրէի եւ ծանրակշիռ պարագայ մըն է
քան Սփիւռքի զանազան շրջաններէն դէպի
հայրենիք երկիրները դադրեցնելու :

Այստեղ, Փարիզի մէջ, վերջին ատեն -
ները յաճախ կը հանդիպին Հայաստանէն
վերջնապէս հեռացած եւ Ֆրանսայի մէջ
մնալուն ընտանիքեան իրաւունք ստացած
Հայերու :

Ատեղծէ շատեր ֆրանսահայաստակ էին
ներդադրելէ առաջ, այժմ վերստացած են
իրենց հպատակութիւնը, ֆրանսական
քաղաքացիի բոլոր իրաւունքներով :

Ֆրանսայէն ներդադրեցնելէն բազում -
թիւն մը 1956 Մայիս 26ին Երեւանի օդա-
կայանին մէջ իրրեւ «ազատարար» ու
Պոնտիէր էր արտաքին նախարար Քրիս-
թիան Փիլոնս՝ «ազատեցէ՛ք մեզ» դռն -
ընկալ :

Անցեալ Մայիսին Ընկերվարական Մի-
ջազգայինի Սթոքհոլմի համաժողովարին
մէջ սեղանակից ըլլալով նախկին նախա-
արարին, առիթ ունեցանք իր բերնէն տե-
ղեկանալու այդ օրուան ցոյցերու մանրա-
նասնութեանց :

Երեւանի մէջ բազմաթիւ խնդրադիւրներ
ներկայացուած են իրեն Ֆրանսահայերու
կողմէ՝ Ֆրանսա վերադառնալու համար :
Նախարարը բարեխօսած է Մոսկուայի իշ-
խանութեանց մօտ եւ յանդիմանաբար շա-
տարու վերադարձը :

Կը թուի թէ ներկայիս ֆրանսահայերու
այսին յարաբերութեանց բարեփոխումով
Մոսկուա աւելի զիւրութիւններ կ'ընծայէ
նախկին Ֆրանսահայաստակներու վերա-
դարձին համար :

Երկաթեայ վարագոյրին վրայ դռնակ -
ներ բացուած են դուրս ելլելու համար :
Մեր Հայրենակիցները կ'օգտուին դժբախ-
տար այս նոր, թոյլատու օրէնքներէն,
կրկին դադրական դառնալու համար օ -
տար երկրի մէջ :

Կը մշուի Սիւլվա Կապուտիկեանի սրտ -
ցաւ եւ դառնութեամբ « Բայ նամակ »ը
ուղղուած Լիբանանի ներդադրի կազմա-
կալուէն թրեկցի, որ Հայաստանի մէջ
ամէն դուրսդարանք վայելելէ եւ տարի -
ներով հանգստակէտ կենք վարելէ վերջ
մեկնած էր Պէյրութ, ժառանգելու համար

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊԵՐԸ

ԵՐԱՐՏ ՊԵՏՔ Է ՔԱՇՈՒԻ

ՓՈՒՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ ՄԵՋ ՄՆԱՅ

Քրիստոնեայ - դեմոկրատ կուսակցու -
թեան տնօրէն կոմիտէն յայտարարեց թէ
մինչեւ շարժում վերջ, հարկ է որ ան -
պայման նշանակուի էրհարտի յանձնար -
ըր : Երեք ժամ տեւող նիստէ մը ետք, կու -
սակցութեան խորհրդարանական խմբակ -
ցութիւնը որոշած է պահանջել որ յանձնար -
վարչապետը ընտրուի հետեւեալ չորս
թեկնածուներուն միջեւ . -

Ա) Պարզէլ, խորհրդարանական քրիս -
տոնեայ - դեմոկրատ խումբին նախա -
դահն է :

Բ) Շրէտտեր, արտաքին ներկայ նա -
խարար :

Գ) Կերշք-ճմալբեր, խորհրդարանի նա -
խարար :

Դ) Քիզիկըր, նախարար - նախա -
դահ Պատը - Վիւրթմանյերի :

Յանձնար նիստին ընթացքին է, Հինգ -
շաբթի, որ վարչապետութեան թեկնա -
ծուն պիտի ընտրուի : Դիւրին գործ չէ
անշուշտ : Մրցակցութիւնները սաստիկ են
եւ պայքարը կ'ընայ տեւել : Տնօրէն կը
միտէն յայտարարեց միւս կողմէ թէ
յանձնարումը մը պիտի կազմուի, որ
էրհարտի նախադասութեան ներքեւ,
կառավարական մեծամասնութիւն մը պի -
տի փնտռել : Հակառակ ազատականներու
բռնած դիրքին Սորհրդարանին մէջ եւ ո -
րու ընթացքին ազատական կուսակցու -
թեան պատկանող երեսփոխանները դժու -
րիկ կեցան ընկերվարական բանաձեւին
քրիստոնեայ դեմոկրատներու դէմ, չը -
փոմանք կան ազատականներու հետ հին
խմբակցութիւնը բարեփոխելու համար :

Ընկերվարական բանաձեւը քուէարկը -
ւեցաւ 244ի դէմ 255 ձայնով : Այդ բա -
նաձեւը կը պահանջէ որ վարչապետը
վստահութեան քուէ ուղէ : Ամէն ջանք
թափած էին, Քրիստոնեայ - Դեմոկ -
րատները որ հարցը հոգ չհասնի, բայց
փոքրամասնութեան մէջ մնացին : Քուէ -
արկութեան անցնելէ առաջ, էրհարտ հե -
տեւեալ յայտարարութիւնը ըրած էր . -
« Այս բանաձեւը քուէարկուի թէ ոչ,
միտք չունիմ վստահութեան քուէ ուղելու
եւ ասիկա ի յարգանս մեր Մահման -
դրութեան Տառնի եւ Ողիին : Յստակ
կերպով պարզեցի իմ դիրքս, աթոռիս
փակած չեմ եւ իմ պատճառովս չէ որ
պիտի ձայնդի մեծամասնութեան կառա -
վարութեան մը պատրաստութիւնը :
Կ'ընդդիմանամ այն բանին որ կարծես ո -
մանք այս ժողովին մէջ, կ'ուզեն ինծի
չունդալից դատ մը ընել : Չեմ ենթար -
կուիլ այդ դատարանին «Վճիռին», ինչ
որ ալ ըլլայ եւ ձեզմէ ոչ մէկէն ժողո -
վրդավարութեան դատ ունիմ աննիւրք » :

Իր ազգականին «Մակարոնիի ֆուպրի -
քան» :

Դատալիքներ են անոնք, որ ներդադրի
կարուաններով յօժարակամ հայրենիք
երթալէ, «անծի պաշտամունք»ի դժբն -
դակ տարիներուն անլուր զրկանքներու
եւ տառապանքներու տոկայէ ետք, կը
հեռանան անկէ այսօր, երբ աւելի տա -
նելի պայմաններ ստեղծուած են այնտեղ
եւ երբ այնքան կենսական ահրաժեշտու -
թիւն է Հայաստանի գորացումն ու բնակ -
չութեան բազմացումը :

Դէպի՛ Հայրենիք : Այս պէտք է ըլլայ
օրուան կարգախօսը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ընտրութիւններու վերջ -
նական ընտրութիւնները դեռ յայտնի չէ -
ին Չորեքշաբթի առաւօտ Փարիզի մէջ,
մանաւանդ որ վեց ժամուան ալ տարբե -
րութիւն կայ : Ինչպէս սովորաբար կը
պատահի երբ նախադահը դեմոկրատ է,
Հանրապետականները որոշ դիրքեր շա -
հած են : Ներկայացուցչական ժողովին
մէջ, առաջին արդիւնքներու համաձայն,
երեսուն տեղ շահած են, վեց ալ ծերա -
կոյտին մէջ եւ երեք կառավարիչներ ըն -
տրուած են : Առաջին անգամ ըլլալով սե -
ւ մը կառավարիչ ընտրուած է Մասաչը -
սէթսի մէջ եւ Քալիֆորնիոյ մէջ ալ՝ հե -
ռատեսիլի դերասան մը :

ԻՍՐԱԵՆԻՍ մէջ զինուորական ծառա -
յութեան շրջանը երկարաձգուած է : 30
ամիս պիտի տեւէ որպէսզի արդիւնա -
ւէտ պաշտպանութիւն մը ապահովէ երկ -
րին սահմաններուն համար, յայտարար -
ութեւ Է.Է.Է. Է.Յոզ, վարչապետ եւ Պաշտ -
պանութեան նախարար :

ՌԵՄԻ ԲՈՒՐ, Լը Մոնտի ծանօթ խմբ -
ընդհանրէն մեռաւ 81 տարեկանին : Քա -
նի մը օր առաջ կը մեռնէր ուրիշ լրագրող
մը՝ Ռոպէր Կոթիէ, ան ալ խմբակիւր Լը
Մոնտի, շատ աւելի երիտասարդ : Աշխա -
տակցած է նաեւ Ֆիլիպպոյի :

ԱՍԷՆՔԻ խանութպանները կը սպաս -
նան գործադուլ ընել, բողոքելու համար
նոր տուրքերու դէմ որոնք կը բարդուին
նախորդներու վրայ : Եթէ գործադուլը
տեղի ունենայ, կ'ընայ պատճառ գառնալ
որ ուրիշ նման շարժումներ ալ ըլլան,
այլ մարդերու մէջ նոյն պատճառներով :

ՀԱՌԻՄՐԷ յայտարարած է որ Վիէթ -
նամի մէջ պատերազմը պիտի շատակա -
նայ : Միացեալ Նահանգներու շրջուն
դեպքանը այս յայտարարութիւնը ըրած է
Լոնտոնի մէջ, ուր տեսնուած է վարչա -
պետ Ուիլյամսի հետ, որ ի մօտոյ Մոս -
կուա պիտի երթայ :

ՆԱՍԻՍԱՆ ԶՈՒՍՐԷ շատ հաւանաբար
գործողութեան ենթարկուի Ուրբաթ օր :
ՊԱՐՁԵԼՈՒՍԱՅԻ մէջ ուսանողները գոր -
ծադուլ ըրին ի նշան բողոքի, պահանջե -
լով իրենց ընկերներուն ապտ տրձակու -
մը : Ասոնք ձեռքադրուած են որովհե -
տեւ մասնակցած էին «Ազատ ժողովի»
մը :

ՊԱՊԸ յիսուց, միլիոն լիո նուիրեց Իտա -
լիոյ ազգտեաններուն համար : Յառավա -
րութիւնն ալ կարելուր վարկ մը բացաւ,
ամէն կողմէ օգնութեան կը փութան մինչ
վերջոյ Ֆիլիպպոյի կենքի կուզայ աւե -
րակներու ընդմէջէն :

ՌԻՏ ՏԷ ԵՍՆԵՐՈՅԷՆ կը հաղորդեն
Կուանապարայի նախկին կառավարչը՝
Քարլոս Լասերտա, որ իր իսկ կուսակ -
ցութիւնը կը կազմէ, քրիստոնեայ դե -
մոկրատ ձգտումով, յայտարարած է թէ
թեկնածու է Պրալիլի նախարարու -
թեան, 1970ին համար :

« ՊՐԱՒԻՍ » կը դրէ թէ հակախորհր -
դային նոր ցոյցեր տեղի ունեցած են Փե -
բրի մէջ, Հոկտեմբերեան : յեղափոխու -
թեան 49րդ տարեդարձին առթիւ : Չին
կարմիր պահակները սպառնալիքներ պո -
ռացած են, դեպքանատան անձնակազմին
դէմ :

ԹԻՐԱՆԱՅԻ մէջ, Էնլէր Հոճա ալպա -
նակա, համայնավար կուսակցութեան
ընդհ. քարտուղար վերընտրուած է :
Ալպանիա կը շարունակէ Չինաստանի
կողմնակից իր քաղաքականութիւնը :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ, կացութիւնը մտա -
հոգի է առջի օրուան արիւնալի ցոյցերէն
ետք : Տիլին Կանախ Երեքին նոր նախա -
րար մը նշանակեց : Նախորդ նախարարը,
որ հրաժարեցաւ դէմ էր կողմերու դեմու -
մին : Կառավարութեան անդամներու մեծ
մասը («Երազմի մական» ինչպէս վար -
չապետը) կողմնակից է կողմերու դեմու -
մին :

ՆՈՐ ՎԷՃ

ԹՐԳ. ՆԵՂՈՒՑՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

— * —

Անգարայէն կը հաղորդեն Պոլսոյ բըր -
ֆակաւ քերթերուն . -

Շարժումն մը ընթացքին, նաւային նոր
արկածներ պատահեցան թրքական ջուրե -
րու մէջ, — ուստական նաւ մը ընկղմեց
թրքական կառարած նաւ մը, նիւթական
եւ մարդկային մեծ կորուստներ պատճա -
ռելով, ուրիշ ուստական նաւ մըն ալ
ընդհարեցաւ հելլենական նաւու մը : Այս
արկածներուն հետեանքով, թուրք կա -
ռավարութիւնը պէտք զգացած է վերա -
քննելու Ռուսիոյ հետ իր ունեցած պայ -
մանագրութիւնը՝ Նեղուցներէն անցքի
մասին : Ընդուած է որ թրքական ջուրե -
րուն մէջ ամէնէն աւելի ուստական նաւե -
րն են որ արկածներու եւ աղէտներու
տեղի կուտան, եւ մրցանիչ կը խեն այդ
ուղղութեամբ : Չեռնհասներն ալ կ'ըսեն
թէ Ռուսերը զանդատներ ունին Նեղուց -
ներէն անցքի եւ նաւային պահպանութեան
մասին : 1963ին, երբ ուստական շրջեւա -
մը, Արխանգելսոյ, ծանր արկածի մը տե -
ղի տուաւ, Ռուսիա ծանուցադրել մը
յանձնեց թուրքերէն, պահանջելով որ նոր
զիւրութիւններ ընծայուին Նեղուցներէն
կարենալ անցնելու համար եւ կարգ մը
արդիւնքներ վերանայ : Սորհ. կառավարու -
թիւնը կ'առարկէր թէ իր նաւերը մեծ
զժուարութիւն կը կրեն Նեղուցներէն
անցնելու, մանաւանդ չեն կ'ընար ուղեցոյց
մը գտնել : Նեղուցներու մէջ խմբուած
փոքր նաւերը մեծ վտանգ մը կը ներկա -
յացնեն անցքի պահուն, եւ Ռուսիա կը
պահանջէր որ թուրք կառավարութիւնը
միջոցներ ձեռք առնէ այս վտանգին դէմ
եւ ականներու ցանցերը վերանայ Նեղուց -
ներէն :

Ռուսական այս պահանջներուն եւ ա -
ռարկութեան դիմաց, ձեռնհաս իշխանու -
թիւնը հետեւեալ պատասխանը տուած է .
— Մոնթրէօյի համաձայնութեամբ, օտար
զբօշ կրող նաւերը ստիպուած չեն ուղե -
ցոյց մը առնել իրենց հետ, եւ այնպէս
անցնել Նեղուցներէն : Թուրք կառավա -
րութիւնը միտք կը թելադրէ որ ուղեցոյց
առնեն, եւ միջոցներ կը փնտռէ, — օտար
նաւերը ապահովութեամբ անցնելու հա -
մար : Մոնթրէօյի համաձայնութեամբ,
առեւտրական նաւերը օրուան բոլոր ժա -
մերուն կրնան ազատօրէն անցնել Նեղուց -
ներէն եւ այս օրինակային տրամադրութիւ -
նը կը սահմանափակէ նաւային երթեւեկի
հակակշիռը : Չենք կ'ընար վերցնել նաեւ
ականներու ցանցերը, որոնք անհրաժեշտ
են Նեղուցներու ապահովութեան համար :

ՌՈՒՍ ՆԱԻԱՊԵՏՐ ՀԱՐՅԱՔՆԵՐՈՒԵՅՄԱ

Ռուսական Թայֆուն նաւուն նաւապե -
տը, Շէրպոն Վլատիմիր, որ պատճառ
հանդիսացաւ Տէրիմեթ թրքական նաւին
աղէտին, ցամաք ելաւ եւ ներկայացաւ
Չանազալի ընդհանուր դատախազու -
թեան : Ռուս նաւապետը նախ կը յամա -
ռէր եւ չէր ուզեր նաեւէն դուրս ելլել, եւ
կը պահանջէր որ նաւուն մէջ առնեն իր
յայտարարութիւնը :

Ի վերջոյ հրաժարեցաւ այս ընդդիմու -
թենէն, եւ տեսակցելէ ետք Սորհ. հիւ -
պատոս Մէհմէթ թոֆի եւ դեսպանատան
խորհրդական Միլիի հետ, ցամաք ելաւ
եւ հարցաքննուեցաւ : Օրինական ձեւա -
կերպութեանց լրացումէն ետք, դատարա -
նի պիտի յանձնուի :

Հաղորդակցութեան, նախարար Ալյֆի
Էօղլուրը, այս առթիւ, բացատրութիւն -
ներ տուաւ նաւային աղէտին հետեանք -
ներուն շուրջ, եւ ըսաւ թէ դատական եւ
վարչական քննութիւնները կը շարունակ -
ուին, եւ մեղեանքներու ընտանիքներուն
նիւթապէս փնաս կ'ըրդներուն անմիջապէս
հատուցում պիտի տրուի :

ՀԱՅ ԴԱՏՆ ՈՒ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱՀԱՆ ՈՒՆՃԵԱՆ

« ԺՈՂՈՎՈՒՐԻՒՄ ԵՐ ՈՒԺԸ ԻՐ

ՄԻԱՄՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԵՋ Է »

Ազգերու դոյութիւնն ու ապագան եւ ընդհանուր տարրը ամէն երկրի մէջ եւ ընդհանուրութիւնն է, ըլլայ ծայրայեղ ընկերայնական կամ թթու ազգայնական: Անոր ուսանողական դասը իր դիտուածութեան, դաստիարակութեամբ, բարձրագոյն կրթութեամբ կոչուած է պետութեան ղեկավարութեան եւ ազգային բազմակողմանի կազմակերպչական անձնորդութեան: Իսկ աշխատանքական տարրը տոկոսն սրբապատեալ բազուկն է, երկրին արդիւնաբերական ջիւղը, անոր զարգացումն, բարեկաման թանկագին կամքն ու կորովին լծակը: Ուրեմն բոլորին ճիշդը կը ձգտի ապահովել հասարակաց հայրենիքին յառաջդիմութիւնն ու գոյատեւումը:

Հիւանդանոց ու մամուլ, այս բոլորը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ եւ կատարելապէս դործուած ձեւով: Եթէ Եւրոպայի եւ զոյգ Ամերիկաներու Հայութիւնը չարժէր նոյն ձեւով, վստահօրէն մեծ բան կը փոխուէր ազգապահպանման եւ ազգային գաղտի յոյժ կենսական աշխատանքներու արդիւնքն մէջ:

Ափսոս, օտարամուտ զաղափարաւորութեամբ շարունակ ու արուեստական պայքարով՝ եղան մարդիկ, որ արդեւ զարձան կեդրոնական մարմին մը ստեղծման արտասահմանի մէջ, մարմին որ իր մեծ օգտակարութեամբ օժանդակը պիտի դառնար հայրենիքին ու ամբողջական Հայութեան զարաւոր ձգտումն:

Հայոց հայրենիքն դուրս ծնած, հասակ նետած ու ապրելու պարտաւորուած հայ երիտասարդութիւնը բարձր կրթութեան տիրացած, այդ իսկ իրողութեամբ յառաջադէպ դիրքերու հասնելով՝ օր ըստ օրէ կը հեռանայ մայր դանդուածէն: Հակառակ ծնողներու, ազգային, քաղաքական, բարեկործակիչ ու կրթական կողման անսահման դոճողութեամբ, անոնցմէ մեծ տոկոս մը կամայ թէ կանամայ կ'ենթարկուի միջավայրին, ապարդիւն, առօրեայ կյանոյ հոսանքին: Անոնց զարգացումն, դիտութեանն եւ ձեռնհասութեանն կ'օգտուի այն երկրի, ուր հաստատուած են մեր երիտասարդները, ցեղին դժգոհան ճակատագրին պարտադրանքով: Այս երեւոյթին պատճառով մեր ազգային, հոգեկան, բարոյական եւ ֆիզիքական կորուստը անչափելի է, նախ մեր հայրենիքն է որ կը զրկուի իր հարազատներուն մտքի լոյսի եւ յոյսի թանկագին ծառայութեանն, աշխատանքային ձեռքերու շարքալ ու շինարար ձեռներէցուութեանն, ու մասնաւորաբար անոնց յաջորդող սերունդներէն, որոնք հայրենիքի մը ազգի մը կենսական ֆիզիքական դոյութեան ազգակներն են:

Եթէ մեր միևնույն հայրենիքին ղեկավարութեան հարկ եղած հարաւորութիւնը տրուէր, այս կէս դարու ընթացքին, օգտագործելու այս երիտասարդ ուժերը, մեծապէս կ'օգտուէր հայրենիքը, նախ անոնց մտաւորական, մասնագիտական, պատրաստութիւնները օգտագործելով, երկրորդ զօրացնելով անոնց հայրենասիրական ազնիւ զգացումը:

Հայ ժողովուրդին երկու հատուածն էր, «մրրիկ բաժանուած», եւս առաւել դուրսէն զանազան արուեստական միջոցներով, կրօնական եւ քաղաքական շերտաւորումներով տկարացած, դժբախտ պարագայ մըն է, որու պէտք է խորապէս ծանօթանայ հայ երիտասարդութիւնը:

Այս անկազմակերպ վիճակին անուրանալի պատճառներէն մէկը Սփիւռքի մէջ արժանաւայել, սոսմիկ ուսման եւ դաստիարակութեան պակասն է: Բացի Մերձաւոր Արեւելքի զաղութներէն, չունինք արժանաւոր դպրոցներ եւ բարձրագոյն կրթարաններ: Եթէ նկատի առնենք ամբողջ Ֆրանսայի մէջ Միթիարեան վարժարանի հարիւր աշակերտութիւնը, քանի՞ տոկոսը հայ կեանքի մէջ կը մտնէ: Նոյն պատկերը եւրոպական եւ ամերիկեան հայահոծ զաղութներուն մէջ: Հայ ժողովուրդը իր կէս դարու տընաճան աշխատանքով հասած է ջանջախիչ մեծա-մասնութեամբ նիւթական նախանձելի վիճակի մը, առանց հաշուելու կրեւտները՝ աւելի քան անտարբեր ու ժլատ: Դժբախտաբար կը պակսի ազգային համադրութեան եւ նիւթական դոճողութեան ողին:

Սփիւռքի մէջ կազմակերպչային գաղութներու ազգային ներքին կեանք, հիմնեցին դպրոցներ, ձեւարաններ, մարզական միութիւններ, ծերանոց, բուժարան,

Երկուստ երիտասարդութիւն մըն է հասած Սփիւռքի մէջ, զինուած բարձր զարգացումով, ազատ նիւթական հոգեբէ, որ լայն ժամանակ եւ հարաւորութիւն ունի ազգային, քաղաքական եւ կրթական աշխատանքներ տանելու: Պատահական ներկայութեամբ՝ ազգային, մշակութային, բարեկործակիչ ձեռնարկ - հանդէսներու ներկայ գտնուելով, զուարճանալով, պարելով չէ որ իրենց պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլան, այլ իրենց զիտելիքներով, մտաւորական եւ մասնագիտական պատրաստութեամբ պէտք է պատասխանատուութիւն ստանձնելու զիտակցութիւնն ունենան: Անոնք զերծ են հինքերու հիւանդագին, իրար չհանդուրժող հողեքանութեանն: Պէտք է համարել մեր հասած է քաղաքական հասունութեամբ, մտած տեղական քաղաքական կեանքին մէջ, քաղաքապետարաններու խորհուրդի անդամ, պետական պաշտօնատար, ապահովութեանց պաշտօնեայ, խորհրդարաններու անդամ եւ աւելի կամ նուազ պատասխանատու պաշտօնատարներ:

Դժբախտաբար անտարբեր եւ անծանօթ՝ ցեղին հաւաքու առաւելանքներուն եւ անիրաւուած դատին:

Կան նաեւ արեւմտեան ազատ երկրներ ժամանող ուսանողներ: Հոն հաստատուող նորահաս ընտանիքներ: Հակառակ իրենց հայեցի կրթութեան եւ դաստիարակութեան, կը տարուին տեղական անսահման ազատութեանն՝ կը հետեւին կլանող հոսանքին, կը սահին «լայրժու» մայթիքին վար, փոխանակ հայրենական թրթիւնը դառնալու կրտսիւն օտարացած իրենց արեւմտիկ երիտասարդութեան: Ստեղծուած է երկու հայ երիտասարդութեան միջեւ արհամարհական ու խորթ վերաբերում: Մերձաւոր Արեւելքն նոր ժամանողները իրենց հայրենիքն եւ Հայոց

Երէկ, իրկինդէմին, երբ իջնաք դընայքից սահմանամերձ «Վելի - դաղ» կրտսեպարանում, ես այրում էի միայն մի ցանկութեամբ՝ սար բարձրանալ եւ մինչեւ արեւը մայր մտնելը քարայծ որսալ:

Գնացքը կորու մառախլապատ տափաստանում: Ժամապահը նորից կուչ եկաւ կրտսեպարանի մէջ, սըքալալը ձեռքերին փչելով տաք սենեակը վազեց, իսկ բուքը շարունակում էր որսալ:

Մենք շտապեցինք զէպի լեռները: Կրտսեպարանից ոչ հեռու, ժայռոտ մի բարձունք կայ, որի տակով անցնում է Նախիջևան տանող խճուղին: Հէնց ոտք դրեցինք այդ խճուղու վրայ, լեռան քարքարոտ լանջը լցուեց նոսր մառախուղի միջով վազող կենդանիներով: Վայրի այծերի հօտը, որ հանդարտ դիտելիս է եղել փնջացող դնայքը, մեր հրացանները տեսնելով, լեզապատառ զէպի լեռներն էր շտապում: Նրանց համար կա՞յ աւելի

Ան ալ զնայ «մութ աշխարհ»: Յան - կարծամահ՝ սրտէն դարնուած: Իր մահով կ'անհետանայ վերջին մոտիկանը Իզմիրի մահապարաններուն: Յաճախ կ'ըսէր բարեպաշտաբար:

Կախանցու էի Եղեռնի տարին, աստուածատուր պարզելով կէս-դար եւս արեւցայ:

Տար տարեկան էի՝ երբ զինք ճանչցայ Մաղնիսայի հայ ամերիկեան վարժարանը: Տանուչորսին մէջն էր ան: Ես հոն գացեր էի ծննդավայրս Այսխարէն, հագրու գրեթէ - կարգալ սորված: Ան եկեր էր Մաղնիսայի ազգային վարժարանէն, ուր ուսած էր Ռուբին Զարդարեանի լայն տակ: Լուսապահ կ'ունէր ան:

Ես կուսական մանուկ էի, ան ծանրաբարոյ պատանի էր, լուրջ, հանդարտ:

Կատմութեան ծանօթութեամբ արհամարհանքով կը նային, առանց անդրադառնալու թէ իրենք ալ մայրենիքը մոռացութեան ու լքումի պիտի ենթարկեն վաղ կամ աւելի ուշ: Աւելի ցուալին, հակառակ իրենց տրուած առաւելութեան, որ դրանք ազգային, քաղաքական դիրքեր, հողիւրտիքի հետեւանքով թափուր մնացած աթոռներ, կը դառնան անտարբեր ու չեն հետաքրքրուել, չեն հետեւի առօրեայ մամուլին, չեն տեղեկանար հայկական կեանքին: Հայրերին եւս կան, զարգացած, զիտակաւ պաշարով ու ձիւրքերով օժտուած, որոնք կը ստնքան հայադիտութեամբ, հայրենասիրութեամբ ու կը թելադրեն, խորհուրդներ կը պատգամեն՝ մնալով... հանդիսատեսի դերին մէջ: Ոմանք ալ կը շփան իրենց շնորհուած դիրքերէն:

Մինչդեռ հայ ժողովուրդին դժբախտ ճակատագիրը պէտք էր միայնէր, ըստ փիւռքէն մինչեւ հայրենիք, բոլոր երիտասարդները մէկ հանդամակի շուրջ: Աշխարհացրիւ ազնիւ եւ առաջինի ազգի մը մահու եւ կենաց հարցն է իրենց առջեւ դրուած: Ինչո՞ւ լուս կը մնան դարուր թշնամիին անլուր քարոզչութեան զիմաց:

Յեղ մը որ պաշտելու արժանի է, իր միջազգային համբաւ վայելող զիտանկաններով, արուեստագետներով, քաղաքագէտներով, կրօնականներով, ստորակայութեան զգացում պէտք է ունենայ, իր պատմութեամբ, մշակութով, ճարտարապետութեամբ աշխարհի ասպարէզ կարգալու չափ զօրաւոր:

Հայ երկուստ երիտասարդութիւն, ժամ է սթափումի, ինքզինքը արժեքներու: Յեղին ծով արեան ձայնը քեզի կը կանչէ: Քանի մը տարի ետք շատ ուշ պիտի ըլլայ: Խղճահարութիւնը արժէքէ զուրկ է իսկ պատմութեան վճիռը անողորմ:

Յ. ՀիՍՍՅԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՍԻՐՏ

ԵՐԿՈՒ ՍԻՐՏ

ՄԻ ԿՐԾՔԻ ՏԱԿ

ՄԻ ԿՐԾՔԻ ՏԱԿ

— * —

— * —

Ա.

Ա.

Երէկ, իրկինդէմին, երբ իջնաք դընայքից սահմանամերձ «Վելի - դաղ» կրտսեպարանում, ես այրում էի միայն մի ցանկութեամբ՝ սար բարձրանալ եւ մինչեւ արեւը մայր մտնելը քարայծ որսալ:

Երէկ, իրկինդէմին, երբ իջնաք դընայքից սահմանամերձ «Վելի - դաղ» կրտսեպարանում, ես այրում էի միայն մի ցանկութեամբ՝ սար բարձրանալ եւ մինչեւ արեւը մայր մտնելը քարայծ որսալ:

Սփիւռքի մէջ կազմակերպչային գաղութներու ազգային ներքին կեանք, հիմնեցին դպրոցներ, ձեւարաններ, մարզական միութիւններ, ծերանոց, բուժարան,

Երկուստ երիտասարդութիւն մըն է հասած Սփիւռքի մէջ, զինուած բարձր զարգացումով, ազատ նիւթական հոգեբէ, որ լայն ժամանակ եւ հարաւորութիւն ունի ազգային, քաղաքական եւ կրթական աշխատանքներ տանելու: Պատահական ներկայութեամբ՝ ազգային, մշակութային, բարեկործակիչ ձեռնարկ - հանդէսներու ներկայ գտնուելով, զուարճանալով, պարելով չէ որ իրենց պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլան, այլ իրենց զիտելիքներով, մտաւորական եւ մասնագիտական պատրաստութեամբ պէտք է պատասխանատուութիւն ստանձնելու զիտակցութիւնն ունենան: Անոնք զերծ են հինքերու հիւանդագին, իրար չհանդուրժող հողեքանութեանն: Պէտք է համարել մեր հասած է քաղաքական հասունութեամբ, մտած տեղական քաղաքական կեանքին մէջ, քաղաքապետարաններու խորհուրդի անդամ, պետական պաշտօնատար, ապահովութեանց պաշտօնեայ, խորհրդարաններու անդամ եւ աւելի կամ նուազ պատասխանատու պաշտօնատարներ:

սարապիւի արարած, քան որսորդը... Ծուռիկ եկանք: Ընկերս շտապ - շտապ կրակում էր հօտի մէջ, իսկ ես նշան եմ բռնում, ձգանք քաշում, բայց չի կրակում...

Հօտն անհետացաւ, իսկ ես մտածում եմ. «Ի՞նչ է պատահել հրացանիս»: Մենք քարայծերի թարմ հեռքով շտապեցինք զէպի հետաւոր ժայռերը: Իրկինդէմին աղջամուղջն իջնում էր երկրի վրայ, երբ վերելից որոտներ լսուեցին: Քիչ անց մի փոքրիկ քարայծ, կրակոցներից շփուած, ուղղակի վազեց զէպի ինձ: Նկատելով ինձ, նա կանգ առաւ եւ մինչ շարունակ հայեցքով կ'որոնէր իր անելիքը, ես նշան բռնեցի կրծքին ու ձգանք քաշեցի: Թուհ, նորից չըրկակեց: Նոյն վայրկեանին ինձնից քիչ ներքեւ շան հաջոյ լսուեց եւ մէկը ուսեւրէն խորտ ձայնեց:

Կանգնիր: Նայեցի, երկու սահմանապահ զէպի ինձ էին շտապում: Քարայծը խորտած զէպի վեր վազեց, կանգնեց մի քարի վրայ եւ ետ նայեց: Նորից նշան բռնեցի, նորից չըրկակեց: Վրդովմունքից քիչ մնաց հրացանը ժայռին խփեմ: Որսորդի համար կա՞յ աւելի մեծ ձախորդութիւն, քան յաջող որսը ձեռքից բաց թողնելը: Վրայ հասան սահմանապահները. բառեւեցին, կարծես չեմ լսում: Փաստա-

Ի՞նչ եղաւ, ի՞նչպէս եղաւ, որ լուրջ ու հանդարտ այս տղան, զեռ քանիք չկուսած, յեղափոխութեան դիրքը նետուեցաւ: Հարցումին պատասխանը կուտայ ինք, ինքնասաց բառերով:

Մաղնիսայի եմ, այսինքն հարաւոր Հայ ծնելուս: Այդ հարաւորութիւնը Գաղնիսայի ըրաւ զիս: Չէի կարողացած ո՛չ Բաֆֆի, ոչ ալ Ահարոնեան: Առաջ նորոգ քարոզ իսկ չէի լսած: Լսած էի միայն անունը Անդրանիկի, որ լեռնէ լեռ կը ձախէր: Բնազդաբար վազեցի դայի Գաղնիսայի: Դժբախտ եմ անոնք որ չըլինուցան:

Իմ անուշիկ Վահան: Որքա՞ն մեծի մաստ են «անմասաւորական» մարտիկ այս խօսքերը:

Գաղնիսայի վեր կուսակցութիւն չէր իր աչքին: Աղանդ չէր, ընկերակցութիւն վարդապետութիւն չէր: Ծառ ու խօսք, զիբ ու զբաղանուութիւն փիճարանութիւն ալ չէր: Հայրուկային կուրն էր սոսի՛ Զուլումին դէմ: Մտաւ շարքերուն մէջ, այդ կուրն մասնակից, մեր հարգուկներուն բաղկակից ըլլալու ալլամբժ մասսեկեռումով:

Իր պահանջով՝ մարտական խումբին անդամադրուեցաւ, իր քաղաքակից Տէլի Մարտիկի (Սաղաթէլեան) խմբակուտութեան տակ: Որոտում էր Վահանի նոր անունը, ծրագրի մը ինքնին: Տարիներով զինավարժութիւն սորվեցաւ, ընտելացաւ հրանիւթերու պատրաստութեան եւ դորձածութեան: Կատարեալ «Գաղնիսայի զինուոր» դարձաւ, կազմ ու պատրաստ մեր կամաւոր ուղիւղներուն միանալու: Իզմիրի մէջ գուլում չկար, կուր չկար: «Ե՞ր ախթամ Հայաստան» կ'ըսէր անձեկալին: «Սպասէ՛, ժամանակը կուգայ, կը զրկենք» կ'ըսէին: Սպասեց ու սպասեց:

«Ոսկեհան» կը կոչուէր Իզմիրի կազմը, կուսակցական զաղանալուին մէջ: Անունը բան մը կ'ըսէ՞ ձեզի: Հայաստան դրամ կ'ուղէր «Ոսկեհան»էն: Երբեմն զինական պիտոյք: Երբեք՝ մարտիկ: Իզմիրի Կապմն ալ, օր մը օրանց, խելք չըրաւ հայրենալու ու անհամբեր իր զինուորներէն դոնէ խումբ մը Հայաստան փոխադրելու:

Վահանի անձնական միջոցները չէին ներքին ինքնազուլու «չուր»ու:

Մինչեւ ե՞ր հոս տիտիկ ա՛նեմ Ապրա - Տուտուի պէս, ե՞ր հարգուկ տ'ըլլմ կ'ըսէր՝ կը տրոնջար այս Մաղնիսային: Սպասեց ի զուր: Իր բաղձանքը փորձ մնաց: Իր կեանքին ամենամեծ դար այս եղաւ:

Եկաւ հասաւ Եղեռնի տարին: Բախտին խաղին նայեցէք. իր մուրախին չէր հասած, հայրուկ չէր եղած: Թուրքերը... հայրուկ ես դուն, ըսին, բռնեցին զինք եւ բանտ նետեցին: Եկուր խօսք հասկցուր ասոնց:

Ահա զին քանակութեամբ զէնք ու զինավարժ, ուսմբ ու պայթուցիկ գամ է ին կուրմրի հողին տակ զերեղմանում:

Թղթեր են հարցնում՝ կարկամել եմ, շատ ըլլած հայեցեցով մէկ հրացանիս եմ նայում, մէկ շան առջևից փախչող վայրի այծին: Ի՞նչպէս ձեռքից թաւ բախտա: Դեհ եկ ու դատարկաձեռն վերադարձիք քաղք:

Ուշքի գալուց յետոյ, մինչ ես ցոյց էի տալիս փաստաթղթերս եւ քարայծ որոտու լու յատուկ թոյլատուութիւնը, ընկերս ժայռերից իջաւ ներքեւ:

Ա, սա էն ոչէ՞րն է... սրա զնդակը զետին չի ընկնում, — բացականչեց երկու նազոյն աչքերով սահմանապահը՝ ճանաչելով ընկերոջս:

Իջանք կրտսեպարան: Հաւաքուեցին ուղեկալի մարտիկները, եկաւ եւ նրանց պետը: Լեռներից իջնելիս նապաստակ էինք խփել, խորոված արինք եւ այլ երկուս ուրախ անցկայքինը:

Բայց սերտս նեղուած էր այն մտքից, որ այնքան յաջող որսը ձեռքերս փախցրել:

×

Լուսազմին սահմանապահները հրացան կարգի բերին եւ նայած բուք էր, մենք նորից սար բարձրացանք:

ՎԱՍԹԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(1 Երբ.)

— 0 —

ՅԱՄԱՐ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ. Վեցամսայ՝ 85 ֆ.
Արտաստեմատ՝ Տար. 80 ֆ. Հատը 0,80 ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ

11

ՆՈՅՆՄԱՐԵՐ

VENDEDI

11 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

42րդ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 10760

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.760

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍԳԸ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

1946 - 1948ի շուրջ հարիւր հազար Հայեր ներգաղթեցին Հայաստան :

Երկրորդ աշխարհամարտին ետք յոյսեր կային, որ Հայկական Հարցը այս անգամ եւս պիտի դրուէր զիւսանադէտներու կա - նաչ սեղանին վրայ, ինչպէս եղած էր 1919 - 1920ի խանդավառ օրերուն :

Ներգաղթի պատասխանատու վարիչ - ներք, ներշնչուած խորհրդային պաշտո - նական կամ կիսապաշտոն շրջանակներէ՞ թէ իրենց քարոզչութեան ուժեղ շեշտ մը տալու համար՝ զազանասացութեամբ շը - լուկներ կը տարածէին թէ «հանճարա - փայլ»ը խոստացեր է քնդարձակել Հա - յաստանի սահմանները : Ներգաղթ կը կազմակերպուէր զբաւուելիք նոր հողա - մասերը լեցնելու համար ...

Այսպէս թէ այնպէս, ներգաղթի համար պարարտ հող կար Մերձաւոր Արեւելքի, Յունաստանի եւ Ֆրանսայի, որոշ չափով նաեւ Իրանի եւ Ամերիկայի մէջ :

Հայրենիքի կարօտը, նոր սերունդը հայ պահուի մասին ծնողներու մտահոգու - թիւնը մեծադոյն ազդակներն էին ներ - գաղթի հանդէպ ցոյց տրուած խանդավա - ռութեան :

Համայնավարական զազաւարներով նաեւ մարդիկ ալ կարեւոր թիւ մը կը կազմէին զացողներուն մէջ :

Շատեր յուսախաբ եղան առաջին օրե - թէն իսկ : Հայաստանի կոմկուսի նախկին Ա. քարտուղար Յ. Զարոբեան քանի մը տարի առաջ հրատարակուած խոստովանե - ցաւ, որ շատ սխալներ գործուեր էին 1946 - 48ի ներգաղթի օրերուն :

Ամէն ինչ հապճեպով կատարուած էր : Մուրիա - Լիբանանի մէջ հաւատարմութեան ատենաներ կազմուած էին եւ ներ - գաղթող զաշնակցականներէն մեղադարձիչ կը պահանջուէր :

Հայաստանի մէջ նախօրոք ո՛չ բնակա - րան պատրաստուած էր, ոչ ալ գործ ա - պահովուած հայրենադարձներուն հա - մար, որոնք զժողով կացութեան մաս - նուէցան :

« Հայրենական պատերազմ»ին զոհ գա - ցեր էին աւելի քան հարիւր հազար կարիճ երիտասարդներ : Հայաստան պէտք ունէր աշխատող ձեռքերու :

Միևեքէն զացող հարիւր հազարը կոչ - ուած էր լեցնելու անդրաճ մեկնողներ տեղը :

Այս դիմաւոր պատճառէն զատ Սփիւռ - թի հայրենադարձներուն համար ներգաղթը կը նկատուէր ազգապահպանման կարեւոր միջոց մը :

Օտարացման ու ձուլման վտանգին են - թակայ էին — ու են — արեւմուտքի քա - ղաքակերթ երկրներուն մէջ ցրուած Հա - յերը :

Ներգաղթ կազմակերպողները ամէնէն առաջ այս վերջինները պէտք է փոխա - գրէին հայրենիք :

Այդպէս չըրին : Իրենց ամբողջ ուժը կեդրոնացուցին Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր Հայութեան ո՛չ մէկ վտանգ կը ըս - պանար :

Հոն ուր մղվի ի կայ, Հայը պահած է իր կրօնքին հետ նաեւ իր ազգային դի - մազիճը : Անտեսեցին այն վայրերը, ուր Հայութիւնը գաղտնաբարձուած էր կոր - սուելու, ուչ կամ կանուխ :

Սուրբիոյ եւ Լիբանանի մէջ անտեսա - կան պայմաններն էին ամէնէն աւելի զեր կատարուող ազգակները : Շատեր չարա - չար աշխատանքով հաղիւ օրապահիկ մը կը ճարէին : Կը յուսային բուսողին վի - ճակ ստեղծել եւ ապրուստի աւելի բարձր մակարդակ ապահովել իրենց համար Հա -

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԱՍԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԶՕՐԱՆԱՆ

Հաւադոյն մասնադէտները ամերիկեան քաղաքականութեան դժուարութեան մատնուած են բացատրելու համար առջի օրուան շտրուութիւններուն արդիւնքը : Ինչպէս կը պատահէր օրուան նախա - դահը դեմոկրատ է, հանրապետականն - րը բուսական զօրացան, նոր աթոռներ գրաւելով եւ նուազեցնելով դեմոկրատ մեծամասնութիւնները ամերիկեան Քոնգ - րէսին մէջ :

Վերջին արդիւնքներուն համաձայն հե - տեւեալ պատկերը կը պարզուի . —

Ներկայացուցիչներու ժողով . — Հայն - րապետական 187 անոթ (նախապէս 140), դեմոկրատ 248 (նախապէս 295) :

Մերակարգ . — Հանրապետական՝ 36 (նախապէս 33), դեմոկրատ 64 (նախա - պէս 67) :

Կառավարիչ . — Հանրապետական՝ 25 (նախապէս 17), Դեմոկրատ 25 (նախա - պէս 33) :

Հանրապետական բոլոր աչքառու դէմ - քերը ընտրուած են, ասոնց մէջ յիշենք՝ Նելսոն Ռոքֆելլըր : Քաղաքացիաւ մը, ելմտադէտներու զերգաստանի մը մէջ, 58 տարեկան, կառավարիչ Նիւ Եարքի : Ճորճ Ռոմֆի, Միջինայի կառավարիչ - վերընտրուած : 59 տարեկան, Ռոմֆի կը նկատուի իրբեւ մէկը որ կրնայ նախա - դահական աթոռի թեկնածու ըլլալ, 1968 -

յաստանի մէջ, ինչպէս կը հաւատաւորն են ներգաղթի քարոզիչները :

Մեծ թիւ մը կը կազմէին անոնք, որ ներգաղթի յոյսով տուն - տեղ ծախեր, գործերը հաշուեյարգարի ենթարկել է - ին, սակայն վերջին պահուն ձամբաները փակուած ըլլալով, մնացեր էին իրենց տեղերը :

Ամէնէն աւելի խղճալի էր ասոնց վի - ճակը : Մարդիկ ստիպուած էին բնակա - րան ճարել եւ նոր տնտեսութիւն ստեղ - ծել :

Այս պատմութիւնները անցեալին կը պատկանին : Այսօր Մերձաւոր Արեւելքի, մասնա - տարապէս Եգիպտոսի, Կիպրոսի եւ Սու - րիոյ մէջ դժուարին կացութիւն մը ստեղ - ծուած է Հայերուն համար, տնտեսական ու քաղաքական պատճառներով :

Մեր հայրենակիցներէն շատեր քանի մը տարի է ի վեր իրենց աչքերը դարձուցած են դէպի օտար, հեռու երկրներ, նոր բանտ որոնելու համար անձանթ հօրի - գոններու տակ :

Մեծ եղեռնէն կէս դար ետք տակուին «զնում է Հայը՝ կնճիւր ճակտին», դէպի դուրպէք : Կարծես այս է յաւիտենական իր ճակատադէրը :

Ներգաղթի պատասխանատուները այժմ իրենց զլխաւոր ուղղութիւնը պէտք է դարձնեն այդ երկրներուն վրայ :

Հայաստանի վարիչները պէտք է բնա - կարան եւ գործ ապահովին մեծ թիւով հայրենադարձներու բաւելու չափ, ար - դեւք հանդիսանալու համար Մերձաւոր Արեւելքի մեր քաղաքական կորուստին :

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք, որ յաջորդաբար երեք նաւեր եւս պիտի եր - թան Կաթմարա՝ 400ական հողի փոխա - գրելու : Այս տարի ընդամէնը 1600 Հա - յեր Սուրբիայէն Հայաստան դացած պիտի ըլլան :

ԳԱՌՁՈՒ ՓԱՐԻՉ ՎԵՐԱԳԱՐՁԱՒ

3 Շարաթ Երեւան անցրնելէ ետք, Գար - դու Փարիզ վերադարձաւ : Նախքան վե - րադարձը, Մոսկուայէն քանի մը տողով մեզի կը յայտնէր իր առաջին ապաւորու - թիւնները, շեշտելով . —

« Հիմնալի ցամաքորդութիւն մը կատա - րեցիմք Հայաստան, ուր մասնաւոր սիրով ընդունուեցանք : Յուսահանդէս բացուե - ցաւ անցկարագրելի յանդավառութեան մէջ : Հպարտ եղանք այն յառաջդիմու - քիւններէն գորս մեր երկիրը կատարած է : Վերադարձի ցամաքում առիմք » :

ին, ընտրուելու լայն հաւանականութիւն - ներով :

Իտուկրտ Պոուք, առաջին սեւն է որ ծերակուտական կ'ընտրուի : Հանրապե - տական, ծնած 1919ին, ընտրուեցաւ Մա - սաչքեթի մէջ : Փաստարան, 1960էն ի վեր նախագահն է Պոսթընի օգիւրային :

Ռոնըլտ Ռիլըն, Հոլիվուտի դերասան է եւ կառավարիչ ընտրուած է Քարիֆոր - նիոյ, լայն մեծամասնութեամբ : Մնած է 1911ին :

Չարլի Փրիսի, փայլուն միտք մըն է, «յառաջդիմական», 47 տարեկան :

Տարակոյս չկայ որ Լինտըն ձոնսըն դժուար կացութեան մը առջեւ կը գտնու - ւի : Առաջին աթիւ երկու կէտեր նկատի կ'առնուին : Արդիւնքներէն մինչեւ 24 ժամ ետք, ձոնսըն ոչ մէկ յայտարարու - թիւն ըրած էր : Գալով վերաբուժական գործողութեան օրու պիտի ենթարկուէր այս Ուրբաթ կամ յառաջիկայ շաբթու - սկիզբը, հիմա կը յայտարարուի որ ա - ճապարհու ոչ մէկը պատճառ կայ եւ թը - ւականը պիտի ճշդուի յետագային :

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Տիկին Ինտիրա Կանտի, դարձաւ նաեւ Ներքին նախարար : Ինչպէս գրած էինք, տալ - նապը գոր կ'ապրի հնդկական կառավա - րութիւնը ծագում առաւ «սրբազան կո - վերու» զննումի հարցէն :

ՓԱՐԻՉԻ արուարձաններէն՝ Արքեօյի մէջ, իշխանութիւնները պարպած են վեց յարկնոց չնք մը ուր կը բնակին 45 ըն - տանիքներ (135 հողի) : Շէնքը կառուց - ուած է ոչ հարկ եղածին չափ ամուր հո - ղի վրայ եւ փշուր լուսնային տակ է : Յաջորդ օրը կացութիւնը կը ծանրանար եւ ոչ մէկ բնակիչ հրաման կը ստանար նոյնիսկ տուն երթալ արժէքաւոր իրեր կամ գրամ առնելու :

«ԿԱՐՄԻՐ հեռաձայնը» պիտի սկսի բա - նիլ էլիզէի եւ Կրեմլինի միջեւ մինչեւ եր - կու ամիս : Որոշուած՝ անցեալ Յունիսին, վերջնական համաձայնագրեր ստորագրը - ուցնալ առջի օր, Փարիզի մէջ :

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը արտօ - նեց տարադրամի ներածումն ու արտա - ծումը եւ դրամական հակակշիւ նոր դը - րութիւն մը հաստատեց :

ՅՈՒՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը փոփո - խութիւններ կըրած է :

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ոստիկանութիւնը 14 դո - հարապաճառներ ձերբակալած է որոնք ոսկիի մաքսանենթութիւն կ'ընէին Ֆրան - սայի եւ Ալժիրիոյ միջեւ, կը գրէ Էլ Մու - նախիտ :

ԳԵՐՄԱՆԻՅՈՅ վարչապետութեան չորս թեկնածուներէն մէկը՝ Կերլթմայրը քա - շեց իր թեկնածութիւնը :

ԳԱՆԱՏԱՅԻ Արտաքին նախարարը Վար - շաւայէն Մոսկուա անցաւ, ուր խօսակ - ցութիւններ կ'ունենայ խորհրդային դե - կավարներուն հետ :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ դատաւնեւորուն մէջ, հա - մայնավար զեկավարներ կան որոնք կ'ընդդիմանան «Կարմիր Պահակներուն» :

ԻՐ ԽՕՍԳԸ

ԶԻՆԱԳԱԳԱՐ

Անոնք որ տեսան առաջին աշխարհա - մարտին սարսափները, կը հաւատային թէ մարդկութիւնը փրկուած է, թէ այլ - եւս ուրիշ պատերազմ չի կրնար ըլլալ ...

Տեսանք երկրորդն ալ, առանց յիշելու իտալեկեթովպականը եւ ուրիշ միջանկեալ ընդհարումներ, յեղափոխական ալիքնե - րով :

Եւ ահաւասիկ ամէնքն ալ անձկութեամբ կը հարցնեն . — Երրորդ մըն ալ պիտի տեսնենք . . . — Ո՛չ, ո՛չ, կը պատասխա - նեն լաւատես եւ խաղաղասէր հոսանքներ : Հիւլէական այս դարուն, նոր աշխարհա - մարտ մը պիտի նշանակէր կործանում ամբողջ մարդկութեան եւ իր դարաւոր քաղաքակրթութեան :

Աւելի ուժ տալու համար «ոչ»ին, դիտ - նականներ եւ ամէն կարգի մասնադէտներ պարբերաբար կը նկարագրեն հիւլէական պատերազմի մը Արճաւերքը :

Ուրիշներ կ'արծարծեն խաղաղասիրա - կան շարժումը : Իսկ բարեպաշտներն ալ կ'ազօթեն :

Եւ սակայն, ամէնէն յետամնաց երկիրն ալ առտու . — Իրիկուն կը հնչեցնէ ահա - դանդը . — «Արթուն կայ եւ պատրաստ » : Նոյն ահակոչը աւելի ուժգնորէն կը հնչեցնեն մեծերը ու հօրները, անոնք որ միլիոնաւորներու ճակատադէրը կը վա - րեն զանազան անուններով :

Գրան միլիոն կը հաշուէին առաջին Մեծ պատերազմին զոհերուն թիւը, դուրս ձը - դելով մեր աւելի քան մէկ միլիոնը, որ ջարդուելու փոշիացաւ Արեւելքի ճամ - բաններուն վրայ :

Կրկնապատիկ աւելի մեծ էր եւ դար - հուրիլ՝ երկրորդ Աշխարհամարտին ոչ - ջակէցը :

Դեռ հազարաւոր հազմանդամներ կը յաճին մեր շուրջը, մէկ զինազաղարէն միւսը :

Բայց եւ այնպէս, ոչ ախորժակները յաղեցած են, ոչ ալ բոլոր հաշիւները փակուած :

Ազատութիւն ու արդարութիւնն ալ մաս կը կազմեն հաշմանդամներու բազմու - թեան :

Ո՛վ որ կրցաւ օտքի կանգնել դրդապին փուլումներէն, կը տրորէ միլիոնաւոր բազմութիւններ, ասպարէզ կարգաւով թէ հպատակին եւ հարեանին :

Իսկ անոնք որ ափ մը հողի կարօտովը կը սոչորին, ի զո՛ւր հրաշքի մը կը ըս - պասեն, տարիներէ ի վեր :

1918 Նոյեմբեր 11ի զինազաղարը նոր չըջան մը պիտի բանար, Ազգերու Դաշ - նակցութեան հաստատումով :

Իրականին մէջ դարձաւ չըջան մը փո - խաղարձ ատելութեան եւ սպառազինու - թեանց մրցակցութեան :

1945 Մայիս 8ի զինազաղարը նոյնպէս փայլուն արշալոյս մը կը խոստանար :

Ահա կը տեսնէք որ յաղթականներն ան - դամ հրաբուխի մը վրայ նստած են :

Չորս . — հինգ Մեծեր իրենց ափին մէջ առնելով հանդերձ աշխարհի ճակատադի - րը, նոյնքան մտահոգ են այսօր, որքան ամէնէն անճարը :

Զինազաղար՝ թէ զինարշաւ : 1955

ԶԻՆԱԳԱԳԱՐԻ տօնին առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ վաղը, Մեր յաջորդ քի - լը՝ Կիրակի Նոյեմբեր 13, նուիրուած Ան - բուան Մէյեթի յիշատակին :

ԶՕՐԱՎԱՐ ՇՈՂԹԻՑԻ ՄԱՀԸ

ԽՄԲ.— Ինչպես հաղորդեցինք, Պատրիարքը — Պատրիարքի մեջ մեռաւ Ֆոն Շոլթից, այն գերման գործակալը, որ հակառակ Հիթլերի հրամանին՝ մերժեց այրել փառիզը, գերման բանակին նահանգին առաջինը: Հետեւեալ գրութիւնը կը ներկայացնէ գործակալին վերջին օրերը հիւանդանոցին մէջ:

Պատրիարքը — Պատրիարքի քաղաքացիական հիւանդանոցի թիւ 205 սենեակին մէջ, գործակալ Ֆոն Շոլթից, Փարիզի գերմանացի վերջին հրամանատարը, որ ընդդէմ մացաւ « քաղաքը աւերակոյտի վերածելու » Հիթլերի հրահանգին, կը մղէ իր կեանքին վերջին պայքարը:

Օրական երկու անգամ, հիւանդանոց — հուշի մը կը բռնէ հիւանդին աջ ձեռքը, (այն միեւնոյն ձեռքը, որ մերժեց ստորագրել աւերումի հրամանագրին տակ), քննելու համար հիւանդին բազիլեզիան, մինչ բժշկներու խմբակ մը կը փնտռէ հիւանդութեան բնույթը, որ պատճառ է դորակարին ամբողջ մարմնին: Թոքային ուռեցք, սրտի եւ լեարդի խանգարումներ, չնչաղելու թեան տաղանայ...

Զօրավար Ֆոն Շոլթից հիւանդութենէն զլեւանում էր, երբ Սեպտեմբերի վերջը կը վերադառնար արձակուրդէն, կնոջ հետ: Արեւէն թիացած տեսքը, զոր իր հետ բերած էր Իտալիայէն, անոր տուած էր երկտասարդի երեւոյթ, հակառակ իր 72 տարիքին:

Խոշորակամ, նստած բազիլաթոռի մը մէջ, դիմացը պատուհանին, ուրիշ կը տեսնէ ձորը եղբերուած՝ Սեւ Անտոնի բլուրներով, ան սեղմուած է մտքագոյն — կանանց քառակուսիներով իր սենեկադռերուն մէջ, ինչպէս զինուորական համադրեստի մը մէջ:

Իր ձեռքերը, դեռեւս դորեղ, կը հանդիսանան ծունկերուն վրայ:

Հազիւ քաղաքավարական բարեւ մը ապշուհիին, որ եկած է իրեն խօսելու « Փարիզ կ'այրի » ժապաւենին մասին, որ քանի մը օրէն պիտի վերադառնայ Փարիզի ազատագրութեան սպերկական ժամերը: Իր նայուածքը դամուած է գետին, շրթունքներուն վրայ հազիւ նշմարելի ժպիտով մը: Դժուար կը թուի հետեւիլ այն աշխարհին, ուր փակուած է:

Բայց, երբ վերակոչեցի իր սեփական գերը, ծանր կոպերը բարձրացան: Այն ատեն, իր կայրոյտ աչքերուն մէջ տեսայ ազնուական պատկերը Տիթլերի Ֆոն Շոլթիցի, որ Սեպտեմբերի մէջ զլուսին անուշաւ ինը զորաբաժինով բանակի մը: Տեսայ այս սպան, որ պատերազմի խենթ վեկավարի մը կողմէ գրաւոր հրահանգ ստացած էր « պաշտպանելու Փարիզը մինչեւ վերջին մարտը եւ ճշմարտամային պահուն թաղուիլ քաղաքին հետ »:

Բազիլաթոռին կողքին, սեղանի մը վրայ, կուտակուած գրքեր:

« Փարիզ կ'այրի » ժապաւենին ծանուցումէն ի վեր, Ֆրանսայի ամէն կողմէ — բէն շնորհաւորական գրքեր կը հասնին: Անոնց ամէնէն յուզումնալից, զօրավարը ստացաւ այն պահուն, երբ նոր կը հիւանդանոց: Չամակը դրուած էր Ֆրանսացի տղեկի մը կողմէ, հազիւ հասկնալի գերմաներէնով մը:

« Հեր (պարոն) զօրավար, շատ երախտապարտ եմ ձեզի, որ մեր մայրաքաղաքը չէք ենթարկած աւերումի, որ նախ — տեսուած էր Հիթլերի կողմէ: Ծնորհա — կալութիւն կը յայտնեմ, որովհետեւ դուք ձեր եւ ձեր ընտանիքին կեանքը վտանգեցիք: Չամակեցայ Փարիզի պատերազմին ձեր կատարածին: Ուրեմն երախտապարտութեամբ լիցուն է որ պղտիկ Փարիզի մը ձեզի կը գրէ »:

« Կ'ուզէի դիտնալ, թէ ի՞նչ եղան ձեր անմիջական օգնականները եւ սպանները, նոյնպէս ձեր կնոջ, զուակները եւ թերեւս ալ ձեր թոռնիկները »:

« Կրկին շնորհակալութիւն »: Զօրավար Ֆոն Շոլթից չկրցաւ պատասխանել այս նամակին: Ան չկրցաւ պատմել իր փոքրիկ նամակագրին, թէ իր օգնականը, Արնիմ, պատերազմէն ետք հետեւեցաւ բժշկութեան եւ այսօր կը վարէ մեծ հիւանդանոց մը, Նիւրբերգի մէջ, թէ իր երկու աղջիկները նուիրուած են ուսուցչութեան եւ թէ իր զուակը թիմօ,

որ Փարիզի ազատագրութեան հազիւ չորս ամսուան էր, հարաւային Գերմանիոյ մէջ օրաթերթին մէջ լրագրական փորձեր կը կատարէ:

Տիկին Ֆոն Շոլթից միշտ կը բնակի այն տան մէջ, որ շինուած է բլուրի մը կողմին, փողոցի մը մէջ, որ կը կոչուի Ռիւտը Ֆրանս:

Եռտանի մը վրայ, լաւ տեղ մը, գրուած են Զօրավարին Յուշերը՝ հետեւեալ խորագրով: — « Ատուի շիթլեր — Փարիզ կ'այրի », որ կը վերակոչէ Ֆրանսէրէն « Մեծագոյն Փարիզ » հրամանատարին ուղարկած վերջին հրամանագրերը, զիտնալու համար, թէ իր հրահանգները լաւ կը կատարուին: Զօրավարը զանոնք խմբագրած է պատերազմի աւարտումէն հինգ տարի ետք:

« Խնայելով Փարիզի եւ իր պատմական յիշատակարաններուն, եւ շարժեցայ այնպէս, ինչպէս թելադրեց ինձի զինուորի մը իրիզն: Այս անունին արժանի ամէն մէկ սպայ պէտք է շարժի ինձի նման », կը գրէ ան:

Այդ շրջանին ան համոզուած էր, թէ Հիթլեր խենթ մըն էր, եւ թէ պատերազմը վերջնապէս կորսուած էր իրեն համար:

Զօրավար Ֆոն Շոլթից, իր անձնատրուութենէն ետք, երկու տարի եւ ութ ամիս անցուց իրեն զաշնակիցներու բանտարկեալ: Իր գերութեան միջոցին ան մեկուսացուցաւ իր բանտակից գերման զօրավարներէն, որոնք զինք կը մեղադրէին Ֆրանսերէն չհնազանդելուն համար:

Շոլթից չի ծածկեր, իր Յուշերուն մէջ, թէ ընտրութեան մը կատարելէ առաջ, ան ճանչցաւ իր պայքարը մը — Ի՞նչ պէտք էր ընէր, ինք, որուն ամբողջ կեանքը հնազանդութեան մականին տակ անցած էր:

Եւ անսպասելի սա կըրակացութեան յանդած էր: Մեծ որոշումներու համար աւելի լաւ է վստահիլ կիներուն:

« Կիները, որոնք կեանք կուտան, կը սնուցանեն եւ կը պաշտպանեն դաւակը, մեզմէ գերազանս են ճակատագրական պահներուն: Այրերը յաճախ կը մղուին առաջնորդուիլ դադարիներէ, կամ իրենց « կատարելիք առաքելութիւններէ »:

Տիկին Ֆոն Շոլթից, պատերազմի ընթացքին բաժնուած իր ամուսինէն, զայն տեսաւ միայն գերութենէ իր վերադարձին:

— Չէի դիտեր թէ ի՞նչ կ'անցնէր կը դառնար Փարիզի մէջ: Թերթերը այդ մասին չէին խօսեր: Պարզապէս կը յիշեմ Օդոստոսի գիշերը մը, երբ օդերա դաշած էի, եւ ուր սպասուէիս եկաւ ինձի համարողը, թէ ամուսինս զիս կ'ուզէր հեռուստանէն: Վաղելով վերադարձայ տուն, բայց աւա՛ղ, շատ ուշ էր: Ան ձգած էր լուր մը, ինձի հաղորդելու համար, թէ ինք կը մտածէր մեր մասին, եւ « թէ պիտի կատարէր իր պարտականութիւնը »:

Տիկին Ֆոն Շոլթից չմոռցաւ ո՛չ օդերային անունը (Լը Վէստ Փառքոմ), զոր

ՕՐՈՒՍՆ ԳԻՐՔԵՐԸ « ՊՐԻՄՄԱԿ »

Գրէ են անշուշտ, այսօր, այն անունները, որոնք Սփիւռքը կը պահեն իրենց բանաստեղծութեան ճառագայթումին մէջ: Մանաւանդ նոր անունները:

Այս իրողութիւնը նկատի ունենալով է առաւելաբար, որ Գուրգէն Մահարի դեռ վերջերս ափսոսանքով կ'արձանագրէր, թէ « Սփիւռքի հայ ժամանակակից գրականութեան բանաստեղծական թիւր թոյլ է եւ չի արձանագրել նշանակալից նուաճումներ վերջին տարիներ ընթացքում »:

Սակայն քերթողական արուեստը բնասպասելու արժանազանութիւն ցոյց չի տար, հակառակ իր արձանագրած տաղանակի պահերուն: Ունի իր նուիրեալները եւ մշակները:

« Պրիմալի » հեղինակը, Ե. Պարսումեան, նոր անուն մը չէ անշուշտ, թէ եւ քիչ կ'երեւայ մեր պարբերական մամուլին եւ գրական հանդէսներուն էջերուն մէջ:

Անցեալին, 1930—1950, ստորագրեց շատ յաջող քերթումներ, իսկ երկու տարի առաջ՝ 1964ին, հրատարակ հանց իր « Երբ երբեք »-ը, որ քերթողական կառուց ունեցող հրատարակ սիրովի մըն էր:

Քերթումներու ներկայ հաստորը՝ « Պրիմալի » ընդհանուր խորագրին տակ, որ լոյս տեսաւ վերջերս Պէյրութի մէջ, բացառիկ յայտնութիւն մը չէ թերեւս, բայց գեղեցիկ ներկայութիւն մըն է, անունիդրեց այդ գիշերը, ոչ ալ հեռուստանի թուականը՝ Օդոստոս 24:

Յաջորդ օրը իր ամուսինը կը ստորագրէր անձնատրուութեան հրամանագրերը: Ան այդ օրը ունեցաւ սրտի առաջին մեծ տաղանակը: Մինչեւ այդ թուականը՝ կ'անէր բաւական աղբուր դեղ մը, զոր տուած էր գերմանացի բժիշկը (երկու ժամը անգամ մը), ինչ որ իրեն թոյլ տուած էր հսկելու սրտի տաղանակներուն, որոնք օր ըստ օրէ կը ծանրանային:

Թէ եւ, բժիշկները արդիւրեւ էին զօրավարին տրուած բոլոր այցելութիւնները, բայց ուղեցի քանի մը վայրկեան տեսնել մոտացումի դատապարտուած այդ դէմքը, քանի որ մի քանի օր ետք, մի քանի շաբաթ ետք, ամբողջ աշխարհի շարժանկարի պատաստներուն վրայ, Փարիզի Հիթլերական վերջին հրամանատարը, պիտի ներկայանայ « Փարիզ կ'այրի » ժապաւենին մէջ, միլիոնաւոր հանդիսականներու, գերմանացի մեծ գերատանի մը՝ Ֆրէյդլի Գիմարի մէջ:

ՍԹԵՑԱՆ ՌՈՒՍԵՆ Բաղեց՝ Ս. Պ.

տարակոյտ, մեր գրական անդամանին մէջ:

« Պրիմալի » սրտի երգ մըն է նախ, մտքի ցոլեր են ապա, արեան կանչ մըն է վերջնապէս: Ուրիշ խօսքով՝ համարութիւն մը յոյգերու, խոհերու եւ տղութեանը:

Մեզի ներկայացուած մոտաւորապէս հիւսիս մըն է երանքներու եւ պատրանքներու, ինչպէս նաեւ ասոնցմէ բխող խոհերու:

Բանաստեղծը միշտ երազած ու փնտրուած է իտէալականը: Իր սիրահարը մանկութեան օրերուն իրեն նկարագրուած այն « հրեշտակ » է, որ ունի՝

« Ձիւնահանգոյն փետուրներով քեւեր գոյգ,

Եւ քէ երբեք, Երբեք պիտի չէ անոնց վրայ Օտար բիծ մը երեւնայ:

Որովհետեւ՝

Ամէն օտար գոյն այդտեղ Սպիտակիմ կուտաքիւնը կը պղծէ:

Ուրեմն իրեն փնտրած անմատչելին է, որուն պատկերը նորը երանդներով կողմաւորուած է իր ուղեղին մէջ: Եւ որուն, ինչպէս ինք կ'ըսէ, փարած է « հիւանդագին » կերպով:

Միշտ իրմով անանդ եւ միշտ իրեն բաւող բանաստեղծը կը թուի թէ կորսնցուցած է ամէն յոյս՝ գտնելու անմատչելին: Ասիկ նաեւ յոռետեսութիւնը, որ մերթ ընդ մերթ զգալի կը դարձնէ իր ներկայութիւնը քերթումներուն մէջ:

Այսու ըստ էլ Մարիէի ձօնուած խօսքին մէջ բանաստեղծը կ'ըսէ. —

Յայնժամ Անհունի իմ սրտիս անվերապահ կը բացուի, Եւ Մարիէ՛, կը տեսնեմ պատաստին վրայ Անգրիմ ժպտուն դէմքդ ալիփառ, որ գոռուակ ու բարի Իմին հոգիս կը կանչէ Ասանձուքեան դրախտին, Ուր Գեղի պէս, Մահը եւ կ'առնեմ որպէս գերիմաց ձմարտաբիւրն վերջնական, եւ կը սպասեմ Զիմք լոյն, Զի սապ ամէն Գոյաքիւն Տառապանքին է ձօնուած, Եւ փրկութիւն Ապագայ լոկ Յնորքն է Անկարիմ:

Բանաստեղծը ունի ապրումը նաեւ իր ցեղին աներկբայ մեծութեան, անոր անցեալի շքեղութեան եւ, յատկապէս, լուսաշող սպագային: Քանի մը երկար եւ կարճ քերթումներ՝ Արեան կանչ բաժնի մէջ, տպաւորիչ հաստատում է այս իրողութեան:

Այս գրութիւնի մէջ ներկայացուած « Խա՞

ԵՐԿՈՒ ՍԻՐՏ ՄԻ ԿՐԾՔԻ ՏԱԿ

— * — (Բ. Եւ վերջին մաս)

Ես ձորերով վեր եմ բարձրանում եւ զննում ամէն մի խոռոչ ու ձեւեր: Գիտեմ, որ քարայրները բերց պաշտպանութեան համար պատասպարուում են այլերում եւ ձեւերով:

Նստել եմ մի քարի տակ ու նայում եմ զիմացի ժայռերը մաղցող ընկերոջս:

Յանկարճ զիմացիս խոռոչից դուրս ուստիցին երկու փոքրիկ, սրունիկի այծիկներ, երկուսն էլ իրար նման: Նրանցից մէկը փախաւ դէպի ընկերս, իսկ միւրը, որ ինձ չէր նկատել, վաղեց գէպի հրացանիս բերանը: Նա վի վայրկեան կանց առաւ ինձանից քիչ հեռու մի ահեթարթ եւ նրա անմեղ, տաղնաղով ու երկիւղով լի աչքերում աղերս ու շփոթմունք կարգացի: Եւ մինչ խիզմա ներստումս զլուսն էր բարձրանում, որսորդը ձգանք քաշեց: Այժմանիկը թաւալուեց ձեան մէջ, ապա վեր ցատկեց եւ ձիւնն ալ — կարմիր ներկելով, փախաւ դէպի վեր ու ժայռն անց կացաւ:

Արեան հետքերով դէպի վեր վաղեցի: Նա տեղ — տեղ կանգ էր առել, տաք արիւնը հալեցրել էր ձիւնը: Այդ ցաւ չէր. եւ դեռ ապրում էի վերաւոր որսին հետապնդողի տենդը:

Մի տեղ ցած էր թռել բարձր քարից: Ի՞նչ ներքեւ: Ա՜նա նա զլուսն տնկել է ձեան մէջ, հաւանաբար ինձ շտեմնելու համար: Ես կանգնած նայում եմ փոքրիկ եղջիւրներին: Փայլուն, գորշադոյն մազեր ու զոզորիկ մարմին ունէր:

Բուրբ զագարեց, պայծառ, շուշուղուն օր սկսուեց:

Ընկերս վերեւից քարը տալով ինչ որ բան է բերում, դարձեալ քարայր է: Ինչ փառաւոր որս ունենք, կզանակն էլ ինչ լաւ է ժպտում մեզ: Մեր առաջ Արաքսի արծաթափայլ ջրերն են, զիմացը՝ զոյգ Մասինները, իսկ կրակի մօտ որսն է ինկամ: Սարոյիկի մօտ նստած՝ խորովածներու ու սպասում զնայքին: Բայց ներստ տնքում է, այն փոքրիկին նայել չեմ կարող... X

Ուշ գիշեր էր, երբ հասանք քաղաք: Կինս բացեց դուռն ու դէմքիս նայելով հարցրեց:

— Ի՞նչ է պատահել... Երեւի տանջուած դէմք ունէի: Ապա այժիկին նայելով, վրայ բերեց.

— Խեղճ, ինչ էլ փո՛քր է... Այդ գիշեր խանգարուած էր իմ հոգեկան անդորրը ու մարդն իմ մէջ աղաղակում էր:

— Անխղճ, թողնէիր իր կեանքում գտնէ մի անգամ գարուշ տեսնէր... Իսկ որսորդը: Ո՛ւր մնաց նա: Հա, որսորդը երէկուան էր, որ դադարել էր հրացանի խափանուելուց: Յիմար, դադարել էր, թէ ինչու չի յաջողուած արին թափել...

Եւ ես ապշում եմ այս անտար հակաութիւնից, ապշում եմ, թէ ի՞նչպէս են տեղաւորուած այս ծայրայեղորէն տարբեր սրտերը մի կրճքի տակ...

Վ.Ա.Ռ.Ս.Ն.Գ. Ա.Ա.Ն.Ե.Ն.

ՍՏԱՅԱՆՔ

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, կրօնական, կրթական, գրական եւ բանասիրական: Թիւ 9, Սեպտեմբեր 1966, Անթիլիաս (Լիբանան):

Կիլիկիա, պաշտօնաթերթ ամբերկա՝ Հայ Ազգ. Առաջնորդարանի, թիւ Սեպտեմբեր 1966, Նիւ Եորք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Այրի Տիկին Յովհաննէս Սապունճեան եւ զաւակները, Յարութիւն, Ալպէր, եւ Ալֆրէտ Սապունճեան, Զրբաշեան, Ղազարեան, Գործունեան, Զարոյեան, Բէրբէրեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հողհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբոր, հօրեղբոր, մօրեղբոր եւ փեսային՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Սիրուն Հալաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Հալաճեան եւ զաւակները հողհանգստեան պաշտօն կատարելու համար այս Կիրակի (13 Նոյ.) Առնոլիի վարազայ Ս. Ոսէ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ եղբոր՝ Գէորգ ՀԱԼԱՃԵԱՆԻ մահուան քառասունըօրն առթիւ :

Ի զիտուելուն իր յիշատակը յարգողներուն :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Հայերէն Աստուածաշունչի Ա. տպագրութեան 300ամեակին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի, կը մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, ՍԵՐՈՎԷԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ : Այս առթիւ կը կարգադրուի հայրապետական կոնգրէս : Կը կատարուի հանդիսաւոր հողհանգստեան պաշտօն Յակոբ Զուլպայեցի կրթասէր կաթողիկոսի, Ոսկան վրդ. Երեւանցիի, եւ հայ տպագրութեան բոլոր նպաստողներու հողիններուն համար :

ՊՕՄՈՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻԶ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՛ այս Կիրակի (13 Նոյեմբեր) հողհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝

ՀՈԳԵՀՈՅՍ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

վախճանման 32րդ տարելիցին առթիւ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Հարթեմի Առաջնորդ Արտաւազգ Եպս. Թըրբըրեան :

ՏԱԽՈՒ Է

Շատ նպաստաւոր պայմաններով, Լիոնի մէջ կը ծախուի, 134 Րիւ Մանսէ, ընդարձակ, մաքուր եւ ամէն յարմարութիւն, ներկայացնող սուրճի խանութ մը, Torrefaction et Confiserie իր յարակից եւ արդիական մեքենաներով, կազմածներով՝ 2 moulins à moudre Santos, 1 brûleur, 10 kg. 1957. Փափաքողը կրնայ դնել կամ խանութը եւ կամ մեքենաները առանձին, առանձին :

M. TCHOBOIAN 2, Rue Cuvière — 38 - VIENNE Tél. : 85-11-91 Vienne

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Հայրենական պատերազմին կորուսած՝ Պետրոսեան Համբարձում Պաշտօնի կիներ Պարծառ Արզարեան, զաւակները Ռօպեր, Սուրբի, աղջիկը՝ Ռուբինա, Համբարձումի եղբայրները՝ Իշխան, Պետրոս, կ'ապրին Երեւան, քոյրերը Զայէլ, Թառամ : Փնտուղին հասցէն — Երեւան՝ Նոր Արէշ, 45 փողոց, բնակարան Ա.ին : Պետրոսեան Արմենակ Պաշտօնի :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵՍ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կամրախի կողմէ՝ Նախաձեռնութեամբ Լազեան խումբին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Տէսինի Դրօ խումբին :

(13 Նոյեմբեր) Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 2-30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախազանգէ՝ ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ :

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ յայտագրեր :

Կ'արտասանեն Նոր Սերունդէն՝ Օր-իորդներ Ալիս Թաշնեան, Ժընըվիէվ եւ Միքէլ Պարտաքեան եւ Արսիմէ Կարապետեան :

Տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի եւ Լիոնի պարախումբերուն կողմէ :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հասարակութիւնը անխորի :

Մուտքը ազատ է

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒՄ Է

ԿՈՄՍԻ

« ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ »

Զորքորդ հատորը

եւ « ԿԵԱՆՔԻ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՅ »

Յուշերէս :

200է աւելի էջերով եւ բազմաթիւ պատկերներով :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՈՐ

Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 10, կարճ ալքը՝ 25, 1, 26, 3 եւ 31 մեթրի վերայ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Ոսէի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայացում մը Ֆատալիքի սրահին մէջ Յունուար 28ին : Մեծ պատրաստութեամբ եւ Պ. Ա. Գաբրիելի մասնակցութեամբ՝ «Անոյշ փորձանքը» իսկ «Պամաճիկները»՝ յետադաւին :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Աստուածաշունչի հայերէն տպագրութեան 300ամեակին առթիւ, հանդէս Սալ Շոփէնի մէջ, Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ երեկոյ ժամը 21ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Հ. Բ. Բ. Մ. Եան Մարտիկի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

×

Կապ. Ոսէի Լիոնի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

×

ՄԱՐՏԻՅԻ. — Հ.Մ.Բ.Մ. եւ «Արծիւ» մարզական Միութեան պարահանդէսը Նոյեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալհամպրայի սրահին մէջ :

×

Հ. Բ. Բ. Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբը, ընդհ. խնդրանքին վերայ, Բ. անդամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ «ՌՈՒԶԱՆ» թատերախումբին, Դեկտեմբեր 6ին, Երեւանի Երեկոյ ժամը 20-45-ին, Թէաթր սէ ԳՄԱԻ ՄԷՋ, 66 Րիւ սը Ռոշըրուա :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Սկսուողական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտիկի Հայ Արեւնոյցներու : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մազըն, 88 Րիւ տ'Օպայեթ :

×

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայտագր (Ռեվիյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աղբ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ կրթ. գործին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ս. Ոսէ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին :

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի եւ շրջաններու Հայ Աղբ. Միութեան նստաշրջանը վերջացած ըլլալով, յառաջիկայ տարուան Ա. եռամսեային նոր ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան : Նոր պատրաստուած կանոնադրի արամադրութիւններուն համաձայն Ռօնի նահանգը բնակող 21 տարեկանէն վեր Առաքելական - Լուսաւորչական - եկեղեցւոյ պատկանող բոլոր Հայերը, Հոկտեմբեր 15էն սկսեալ, կը հրաւիրուին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ զիւանատունը, իբրեւ անդամ արձանագրուելու եւ ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունք տուող պարտաւորիչ անդամաքարտը ըստանալու համար :

Արձանագրութիւնները պիտի տեսնուին մինչեւ Յունուար 31 : Այդ թուականէն ետք եկողները չեն կրնար մասնակցել 1967ի ընտրութիւններուն :

Արձանագրուելու համար զիւանատուն այցելել հետեւեալ ժամերուն. — Բացի Հինգշաբթիէն ամէն օր, ժամը 16էն 19 : Կիրակի օրեր ժամը 10էն մինչեւ 12 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակցները այս Երեւանի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, եկեղեցիի սրահը, 295 Րիւ Պուալո : Կարեւոր օրակարգ՝ պարահանդէսի շուրջ : Բոլոր ընկերակցներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Մէն ԼՈՒ, Կրանիկի Թաղ. խորհուրդը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր հայրենակիցները (Մէն Լու, Լա-փոմ, Վալպարէլ), այս Ուրբաթ (11 Նոյեմբեր) ժամը 15ին, զպրոցի սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ

Արնոլիի Հինգշաբթի օրուան հայերէնի դասընթացը կը սկսի այս Հինգշաբթի (10 Նոյեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 2ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ : Կը դասախօսէ տեղւոյն հողեւոր հովիւ ՄԵՍՐՈՊ ՔԷՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ :

Կը խնդրուի ծնողներէն իրենց զաւակները առաջնորդել դպրոց :

TRESORS DE LA PEINTURE JAPONAISE du XII^e au XVII^e siècle Musée du Louvre du 4 Novembre au 31 Décembre

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՅԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Ե. Հատորը) Բովանդակութիւն. — Հայաստանի հանրապետութեան շրջանը — Յեղկոմի իշխանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ի նախօրեակը : Յանրուածներ : Պատկերազարդ, 360 մեծադիր էջ, լաթակազմ : Դիմել՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն :

ԸՆԹԱՅԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Table with 3 columns: Title, Price, and Quantity. Includes items like ՄԱՀԱԶԴ, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ, ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, ԾՆՈՐՀԱԿԱԼԻԹ, ՀԱՐԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ, ԾՆՈՒՆԴ, «ՓՈՒՍԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ», «ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՆ», ԾԱՍՈՒՆ Է

Այս գինը մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշմարտուած ծաւալով ազգերու համար եմ, չարքաք էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առետրակամ կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններում համար գինի վարչութեան :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Ս. Միւսեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերակցները կայսրութիւնը անխորի պարտաւորիչ է : Բացակայները նախտի պիտի առնուին :

Մէնթ Էթիէն. — Հ. Յ. Դ. «Անաթոլի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, ընկեր. Ն. Ա. Բ. բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերակցներուն ներկայութիւնը կարեւոր է :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍԱՆԷ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԻԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Ե. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ձոխ բովանդակութեամբ, հետաքրքրական, ամէնուէն օգտակար, — Առողջները բժշկներուն դէմ (Խմբ.) : Տօթթօթ, շատ կաղ ունիմ (Տօթթ. Պոստիլ) : Դարձեալ շարաքախտի մասին (Շարաքախտաւորներու Ֆրանսական Ընկերակցութիւն) : «Կարմիր Երախաներ» հիւանդութիւնը (Տօթթ. Ագասանի) : Մեղքեք քառամբը (Տօթթ. Շահէն) : Մարդոց հասակը կ'երկարի (Փրոփ. Լամի) : Անկի կաղամբ (Տօթթ. Ասֆանդ) : Ոճրաղբ բժշկութիւնը (Հայ - Բոյժ) : Ալբուս սուրճ (Տօթթ. Սերոբեան) : Ապակիէ շինուած մարդիկ (Տօթթ. Ե. Օնան) : Թաքստ եւ յուրթիւն (Տօթթ. Բուսպուսեան) : Միւսոնի մասին (Յ. Ալֆրէբեան) : Կարգացէք կօշիկ դնել տալ (Տօթթ. Ե. Այվազեան) : Բժշկ. Բառարան (Տօթթ. Քալանթարեան) : Երբ դեռ չէ ծնած ձեր զաւակը (Մեմ - Հայրիկ) : Ծովը ... դեղարան (Տօթթ. Իրիվէան), Սրտին երկտարական հոսանքները (Տօթթ. Պիւսեան) : Կը ցաւի սրտիս վրայ (Տօթթ. Աշեան) :

Ահա պարբերաթերթ մը, զբաղմունք, պատմական, զիտական ծանօթութիւններու հարստութեամբ ընթերցանութիւնը հաճելի :

Ո՞ր ընթերցողն է որ օգտուած չէ՛ վճարելով 15 ֆրանք տարեկան բաժնեկից մը :

Բաժանորդագրութեան պայմաններն են. —

ՀԱՅ - ԲՈՅԺԻ տարեկան բաժնեկիցի մը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 ֆրանք, արտասահման 5 տուար :

Դիմել խմբագրին անուսով, «Յապոնի» խմբագրատան հասցեով :

Ch. Aivazian

32, Rue de Trévis, Paris (9^e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9^e)

ՓՈՒՆՁ ՄԸ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂՈՒՄ

ԱՆԹՈՒԱՆ ՄԵՅՅԵԻ ԴԱՍԵՐԷՆ

Լեզուաբանութեան մէջ, երբեմն, կը նշմարուի երեւոյթ մը, զոր կարելի է նըմանցնել մակընթացութեան եւ սեղանատուութեան՝ մասնաւորաբար երբ դէմ յանդիման կուգանք լեզուներու դասակարգութեան վէճին: Այսպէս, լեզուներու հնդեւրոպական ընտանիքը երբեմն կ'աճի, կը ծառայի, կը տարածուի, երբեմն ալ քղանցքները կը ժողովէ, սահմանները ետ կը քաշէ, մարմնապէս կը նուազի: Եւ այս երեւոյթը՝ համաձայն լեզուաբաններու քննարկին, մէկուն կամ միւսին հեղինակութեան:

Արդարեւ, լեզուաբաններ կան, որ կը սեղմեն լեզուական ընտանիքները, կը կոտորակեն, կը բաժնեն ու կը մերժեն հնդեւրոպական անունները այս կամ այն լեզուն, որ հնդեւրոպական ճանցուած էր նախապէս, ընդհակառակն ուրիշներ չեն զոհանար տարադին աշխարհաբանութեամբ, եւ «աշխարհակալական» յաւակնութիւն մը տալով, նախապատմական խնամութեան մը մօտ արագոյցներու վրայ հիմնուելով, ամբողջ ճեղքակն ցեղերն ընտրաբանային հարստութիւնը կը դընեն իր տարադի մը տակ, նոսրաբար (= մեր լեզուները), աշխարհաբանական սահմանները աւելի ընդլայնած:

Տարազէն անկախ, պատմութիւնը կը վկայէ թէ հնդեւրոպական լեզուները կը կազմեն քաղաքակրթութեան այն գործիքը, որ աշխարհ, կոփեց, ձեւակերպեց զբնութիւնը մերոյն եւ Ամերիկայի, մեծագոյն մասամբ Ասիայի եւ Ովկէանի: Այս, եւ կարեւոր չափով մը Ամերիկէն: Իր զորքերին բաղկացուցէ տարբերակ յունարէնը օգտագործեց ծովը իր արածման համար, յատկաները՝ առաւել լայն ցամաքը: Առաջինը չկրցաւ ընկալուիլ արդարեւ լեզուները, երկրորդը ընդհակառակն զարձակ իրական աշխարհակալ մը՝ երկար ժամանակ:

Հնդեւրոպական այդ ընտանիքին հանձնարքն վկայութիւն մըն է նաեւ հայ լեզուն: Եւ զարմանալի, մանաւանդ պահ՝ ծախի կէտն այն է թէ հայերէնը ուրոյն լեզու մը կը համարուի հնդեւրոպական ընտանիքին մէջ, հակառակ դայն ստեղծող ժողովուրդին մեծ դժբախտութեանց կամ թիւով փոքրութեան:

Այս տեսութեան մեծարդէն պաշտպաններն մին է Անթուան Մէյէ, որ կը գրէ թէ « հայերէնը ճիշդ մըն է հնդեւրոպական ընտանիքին՝ անկախ բոլոր միւսներէն, այն չափով որ են, օրինակի համար, յունարէնը եւ գերմաներէնը» (Lectures sur l'histoire de la langue arménienne, 1936 էջ 9):

Արդ, «ոչինչ կ'արժէ լեզու մը, եթէ ինքնատիպ կամ ինքնուրոյն քաղաքակրթութեան մը օրկանը է»: Այսպէս որ՝ երբ կը կորսուի նման լեզու մը, ոչ մէկ հետք եւ ոչ մէկ յիշատակ կը մնայ: Բայց դժուար է ոչնչացնել քաղաքակրթութիւն մշակած ինքնուրոյն, ինքնատիպ լեզուները: Բարեկրթ լեզուն, որ զարձակ էր քաղաքակրթութեան մը գործիքը՝ Պարսից ծոցին մինչեւ Հայաստան ու Միջերկրական, կորսուեցաւ, այրուեցան այ մոռցուեցաւ, բայց երեւան ելաւ շնորհիւ ժ. զարու բանասիրութեան: Եւ զիպտերէնը, որ չորս հարար տարի զարձակ էր հոգի քաղաքակրթութեան մը գործիքը, կորսուեցաւ պատմութեան փրկատակներուն տակ, բայց յանկարծ երեւան ելաւ շնորհիւ ժ. զարու բանասիրութեան:

Դժուար է թաղել հասուն քաղաքակրթութեան մը լեզուն, կը բաւէ որ օժտուած ըլլայ սեփական գրականութեամբ եւ արտասոյցութեան բոլոր անհրաժեշտ պայմաններով, որոնք կը վկայեն մտաւորական հարուստ ժառանգութիւն մը: Կայրի քաղաքակրթութիւն սահմանած, մշակուիլ սնուցած լեզուն՝ հակառակ ժամանակին աւերաներու կամ պատմութեան թշնամութեանց: Այս տեսութեան ամենափայլուն արագոյցը՝ հայ լեզուն:

«Ստեղծուած է զարու (Ք. Ե.) ըստ աւանդութեան, թերեւ զիջ մը աւելի ուշ, զբախան լեզու՝ սեփական այբուբենով, որ ծառայեց հայ եկեղեցիին պահպանմանը, սուսու ժառանգութիւն մը

պատմական, բանաստեղծական, մեկնարանական, գիտական, ծագիւնաբանական վայրենի վերածնունդով մը թ. զարու, եւ սպրեցաւ հակառակ բոլոր հարձականքներուն, աւերումներուն ու ջարդերուն, ծրուծող տուաւ երկու զբախան լեզուներու՝ ժ. զարու, հիմնելով արդի բարձրագոյն վրայ, մէկը Արեւելքի մէջ, ուստիան հոգի վրայ, միւսը՝ Արեւմուտքի մէջ, թրջուական հոգի վրայ, — չորս հիւսիս իրողութեան, որ այս երկու լեզուները կազմուած են հին դասական հայերէնի արդեւորութեան տակ, այնքան մօտ իրարու՝ որ ընթերցողը կը հասկնայ երկուքն ալ, ստանց դժուարութեան» (Լեւոնի տան լեզուի նուազ, 1928, էջ 83): Լեզուին այս յատկանիւնն հետ, Մէյէ կուտայ ցեղային նկարագրի վկայութիւն մըն ալ.— «Երբ քանի մը Հայ, զաղթելով այլուր, թող ըստի կուգան քաղաքի մը մէջ, իրենց առաջին գործը կ'ըլլայ հիմնել տարան մը եւ հրատարակել թերթ մը իրենց լեզուով: Ահա այսքան զօրաւոր է քաղաքակրթութեան լեզուին կենսունակութիւնը» (Նոյն գիրքին մէջ, էջ 83):

Հայերը, Դարեհի արձանագրութեանց մէջ արմիքիա կոչուած, մտած են ծանօթ լեռնաշխարհը (ընդմէջ Միջագետքի, Կովկասեան հարաւային հովտաց եւ Սեւ ծովու հարաւ — արեւելեան երկրաց), ժ. զարուներն Քրիստոսէ առաջ՝ ինչպէս կ'ընթացողուի, մեկնելով հիւսիսային թեւալիսային: Ըստ հին աւանդութեան մը՝ զաղթած են Փոլիսիայէն, թէեւ ոչ մէկ պատմական ու լեզուաբանական ապացոյց ունին: Գիտենք միայն թէ նախապէս Վանայ լճին շուրջ կը բնակէին Պարսերը, Միտանիները զբացի, որոնց ոչ — հնդեւրոպական լեզուն խորապէս ազդած է հայերէնի կազմութեան վրայ:

Հայերէն առաջին ձեւակերպները, Աւետարանի թարգմանութիւն մը, կը կրեն թ. զարու թուականը: Լեզուն, ըստ աւանդութեան, իր դասական ձեւն ստացած է Ե. զարու առաջին կիսուն եւ տասերը ստեղծուած են նոյն թուականին՝ ձեռամբ եկեղեցականի մը, որ կը կոչուի Մաշտոց, ըստ այլոց՝ Մեսրոպ, «զիւրացնելու համար Ս. Գրոց թարգմանութիւնը եւ յունական ու ասորական եկեղեցիներէն անկախ պահելու համար Հայաստանը: Հայ լեզուին զերբը, որոնց թիւն է 36, յօրինուած մասամբ ըստ յունարէնի, զըլուի — գործող մըն է հնչարանական ճըլ — զըրտութեան» (Լեւոնի տան Մանու, 1952, էջ 36):

Գալով իր լեզուական կազմութեան, «քիչ կը գտնուին քերականութիւններ, որ ըլլան այսքան կանոնաւոր, քիչ կը զբաւնուին հոլովումներու կամ խոնարհումներու տարիւններ (փարսապիկ), որ ցոյց տան այսքան նուազ դարձուցութիւն» (Երիւստ տը Լեւոնի տան Մանուի Գրքի մասին, 1962, էջ 5):

Մէյէ կը գրէ եօթը հոլով ունի հին հայերէնը, — ուղղական, հայցական, սեռական, տրական, բացառական, ներգոյական եւ գործիական: Յետոյ կը յիշատակէ նաեւ կոչականը (նոյն գիրքը, էջ 61): Այս առթիւ կ'արժէ արձանագրել թէ « Հայու լեզուն քանի հոլովում ունի նալը քերականութիւնը գործնական նայինք նէ, իրեքն սկսան ինչպիսի քանի հասուցին: Դժուար է որոշել համարանքի մը կապիլ, բայց քիչ հոլովումը լեզուին ընդարձակութիւնը կը կորսնցնէ, շատն ալ աւելի կը տարտղնէ լեզուն, սորվողին ալ աչքը կը վախցնէ, անճիղի կը բերէ» (Քերականութիւնը Հայկական, 1815, էջ 6): Այն էլ առաջ՝ «քանի հոլով կըրնայ ունենար մէկ անունը հարցնես նէ, ետքի քերականութիւնը գործնական տարբերակներն» (Տես նաեւ էջ 248):

Մէյէն, սակայն, ընտելութեան կ'առնէ միայն եօթը հոլով:

Նախ կոչականը, յաւերածարար: Ըստ Մէյէի, կոչական հոլով չունի հայերէնը, այնպէս որ Աւետարանի հայ թարգմանիչը փոխ կ'առնէ յունական ձեւը.— Պետրէ' (Ղուկ. ԻԲ. 34), բայց՝ եթէ նոյն անձն է թարգմանիչը՝ այլ տեղ կը հեռանայ յունական հոլովաձեւէն եւ կը գրէ. « Պետրոս (Գործք. Ժ. 14): Ընդհակառակն Փետրոս ստացած չէ յունական կոչական հոլովաձեւ՝ հակառակ յունական օրինակին, զոր տես.— Քաղք Փետրոս (Գործք. ԻԶ. 25), իսկ այլ նման պարագայի մը յունական կոչական հոլովաձեւ է առած Թէոփիլոսը, զոր տես.— Քաղք Թէոփիլէ (Ղուկ. Ա. 3): Այս պատմական

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փօլ — Ժիւլ — Անթուան Մէյէ ծնած է 1866 Նոյեմբեր 11ին: Հայրը նոտարի պաշտօն կը վարէր Շաթոմէյանի մէջ (Պուստի մօտ): Այս քաղաքին մէջ էր որ Մէյէն ապրեցաւ իր մանկութեան տարիները, եւ զոր այնքան սիրեց, որ, չափահասութեան տարիներուն, միշտ այնտեղ կ'երթար, մոռնալու իր խոնջները, — փոքրիկ քաղաքէն քիչ մը դուրս, իր հայրենական կալուածին մէջ, ուր իր միակ հաճոյքը կը կազմէին զեղջիկական աշխատանքը, ձառնարուն խնամքը, հպարտ՝ իր անկեղծ պողպատե ձառնարով, ինչպէս եւ իր... հաւերով եւ ընտանի կենդանիներու բարեկամութեամբ: Նոյնիսկ կ'ըսէր թէ ծանօթ է զեղջիկական կեանքի բոլոր գաղտնիքներուն, հոգային աշխատանքներուն:

Պարծանքով կ'ըսէր թէ զիւրացի է: Հայրը ծնած էր Մուշէն: Եւ երբ մեռաւ իր կինը, առաւ երկու պաւակները եւ զարձակ վերադարձաւ Մուշէն, — այն ատեն 13 տարեկան էր անդրանիկը, այն որ պիտի դառնար ապագայ մեծ գիտնականը:

Մէյէն այնտեղ մտաւ Պանսլէյի անուամբ լիսէն, ուր կը պաշտօնավարէին մեծ հելլենարանը, Տորիզոն, եւ Ռենէ Տուսիք: Իր ուսուցիչները կը պատմեն թէ Մէյէն միշտ կը խլէր դասարանին առաջնութեան մրցանակները: Պաշարէլայի յաջող ընտելութիւններէն ետք կ'անցնի

բազան Մէյէն կը համարի խոտորում մը հայ լեզուի անապական ընթացքին: Այդպէս կը խորհէ նաեւ Հ. Գաբրիէլ Աւետարանի, որ կը գրէ. «Կոչական հոլովը դուրս կը մնայ Հայու լեզուէն, զերէն ոչ սկիզբը, ոչ ծայրը կը փոխուի, ինչպէս Հոռմին եւ Լատինին ըստ հասարակ անվանց վերջը կը փոխուի, իսկ յատուկ անվանք՝ ամմէնը, որ մեղի ալ Հոռմէն մտեր է յատուկ անունը փոխել.— Փիլիպպէ, Չաքէ, Գրիգորիէ» (էջ 250):

Ինծի կը թուի թէ մեր ժողովրդական բարբառին մէջ անձնանուններու վերջավանքի յապաւումը եւ ձայնաւորով յանդուրումը կոչական ձեւ տալու փորձ մըն է: Այստեղ կ'ընդհատուի Մէյէի ընտելութիւնները հոլովական միւս ձեւերուն մասին, ուր ցոյց կը տրուին թէ հնդեւրոպական ձեւերէն ո'ր կը մնայ դեռ, ո'րը կորսուած է: Բաղդատական այս ընտելութիւնները յոյժ հետաքրքրական են մեր լեզուին ուսումնասիրութեան տեսակէտով: Խոնարհումներու բաղդատական ընտելութիւնը այլապէս հետաքրքրական: Օրինակ մը միայն:

Բայերու խոնարհման եղանակներուն մէջ ձեւ մը կայ, որ կը կոչուի աճ (օկ — ման): Մէյէն կը գրէ թէ այս ձեւը, հնդեւրոպական ժառանգութիւն, կը պահպանէ յունարէնը եւ հայերէնը: Այսպէս՝ բերեմ, տամ բայերը, խոնարհման ընթացքին կ'աճին սկզբնական ձայնաւորով մը.— Երեք (= բերաւ), ետու (= տուի):

Մէյէն լեզուաբանական դասերուն մէջ այլապէս հետաքրքրական է այն տեսակէտը թէ հայերէնը եւ զերմաներէնը, իրարմէ անկախ բայց զուգահեռաբար, կատարած են բաղաձայնի ձայնափոխութիւն մը, զոր առաջին անգամ մատնանշած է Մէյէն, զոր խնդրական համարած է Հիւպիան, բայց ընդունած եւ պաշտպանած է Պեղեքսիս, յետոյ Լիդէն (Լեւոնի տան Մանու — Երոփիլէ, 1950, էջ 89):

Մէյէն օրինակ կը բերէ պարտեզ բառը, որ ըստ ծագման՝ պէտք է գրուէր պարտեզ:

Այս հարցը յոյժ կարեւոր է, արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի ձայնափոխական տարբերութեանց ուսումնասիրութեան համար, (ուր իրենց դերն ունին բնախօսութիւնը, կլիման եւ այլ պայմաններ): Առանց նոյն երեւոյթին կապելու, կարելի է օրինակ բերել եւ այն թէ Հայաստանի արդի բանաստեղծները սկզբնապէս կ'ընդունէին փոխանակ զբերու բառի: Ուրիշ օրինակ մը, — նախապարհ բառը արեւմտահայերէնի մէջ ստացած է նամբայ, մինչ Արեւելահայերը կը գրեն նամփայ, իսկ Օրմանեան՝ նամփայ:

Փարիզ, ուր հայրը եւս կը հետեւի իրեն: Կը մտնէ Սուրբնի, միաժամանակ հետեւելով Քոլէժ տը Պրանսի եւ Բարձրագոյն Ուսմանց վարժարանին դասընթացքներուն:

1889 Փետրուար 23ին կ'ընդունուի Լեզուաբանական ընկերութեան մէջ, — այլ կըսենք Վարժարանի Գործակալութեան մէջ: Եւ մտած էր փառքի ճամբան: Նոյն տարուան ամբան՝ առաջին կը հանդիսանայ քերականութեան ակրիկապիւնին մէջ: Չուզեց սակայն մտնել միջնակարգ վարժարաններու ուսուցչութեան տապալեղը, եւ երբ Պրանսիան տը Սուիս մէկ տարի արձակուրդ ստացաւ՝ նշանակուեցաւ փոխադրուի:

Լուի Չալէ եւ Միշէլ Պրէլայ մեծ արդեւորութիւն գործած են Մէյէնի գիտական պատրաստութեան վրայ, բայց մասնաւորաբար Պրանսիան տը Սուիսին է որ ձեւաւորական դեր կատարած է ապագայ մեծ լեզուաբանին կազմութեան վրայ: Ատիկա ինքն իսկ կը խոստովանի այն գրութեան մէջ, որ նուիրեց իր ուսուցչին՝ Պրանսիան տը Սուիսին, կըր մեռաւ 1913ին, ներկայացնելով «Չայնուսերու սկզբնական գրութիւնը հնդեւրոպական լեզուներու մէջ» աշխատութիւնը, զրուած 1879ին, իրեն «բաղդատական քերականութեան ամենազգեցիկ զիւրքը, որ գրուած ըլլայ երբ եւ իցէ»:

1890ին, Մէյէն կը հետանայ Պրանսիայէն, կ'երթայ Կովկաս, «ուսումնասիրելու համար արդի հայերէնը եւ պարսկերէնը կատարելու համար նայ լեզուի գրութեան հին ձեւերը» (ուր քաղաքի լեզուներու մաքուր օրը, կը գրէ Ալֆրէտ Մեյէն, բարբար արդեւորութիւն մը գործեց իր առողջութեան վրայ՝ փարստելով լատիները զորս ունէր տարիներէ ի վեր, եւ իթի ֆիլոզոֆիայէ մնաց միշտ փափկակամ մինչեւ կեանքին վերջը, որեւէ հիւանդութիւն չէկաւ կատարելու իր աշխատանքները:

1891ին, Պրանսիան տը Սուիս որոշեց հեռանալ Փարիզէն, վերադառնալու համար ժրնեւ, ուր ծնած էր: Այն ատեն միջամտեց Միշէլ Պրէլայ, եւ հակառակ այն վախին՝ զոր իրեն կը ներշնչէին երիտասարդ լեզուաբանին յանդուրումները, նոյն ամպիտին թեկնածու ներկայացուց Մէյէն, ընկերակցութեամբ Լուի Տիւլիոյ: Իսկ երբ, 1894ին, ժ. Տարմուրթէր մեռաւ, Մէյէն ստանձնեց նաեւ հին իրաներէնին դասընթացքը բաղդատական քերականութեան դասընթացքին հետ միաժամանակ:

1897ին, Մէյէն կը ստանայ «զարուութեանց տղեթօր» տիտղոսը: 1899-1900 փոխադրուի կը նշանակուի Միշէլ Պրէլայի Քոլէժ տը Պրանսի մէջ, 1902ին իրեն կը տրուի հայ լեզուի ամպիտը՝ Արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ: Բայց առաջին դասը դեռ չստացած՝ Հայաստան կը մեկնի երկրորդ անգամ, «թարմացնելու» համար հայերէն կենդանի լեզուին իր ծանօթութիւնը:

Եւ փառքը, որ իր շուրջին նման հետեւեցաւ իրեն, առաջ կ'անցնէ այս անգամ:

1905ին Միշէլ Պրէլայ կամաւոր կերպով կը թողու Քոլէժ տը Պրանսի իր ամպիտընը, — Քոլէժ տը Պրանսի փրոֆէսօրները կը նշանակուէին ցկեանս, — սեղ տալու համար Մէյէնի, զոր կը համարէր ամենէն կարողը՝ շարունակելու համար իր

Ամէն մարդ գիտէ Հայոց դժբախտութիւնները, Հայոց դժբախտութիւնները սովորական չափէն անդին անցած են, բայց ինչ որ պատու է Հայոց, իրենց դժբախտ ըլլալը չէ. դժբախտ ըլլալը բաղաձայն տիտղոս մ է. ինչ որ բաղաձայն տիտղոս մըն է, այն է որ սովորական չափէն անդին անցած այդ դժբախտութեանց մէջ Հայերը իրենց ուժը պահած են, Հայերը ցոյց տուած են թէ տեւելու կարող ժողովուրդ մըն են, առով հաստատուած են թէ ատակ են վերականգնելու պետութիւն մը որ այնքան դարբեր է վերկարծանած է:

Տէր և Տիկին Նուար Եոնճալը, Տիկին Տօնիկեան և զաւակները (Պէյրուի), Միկին Մօրուքեան (Հալէպ), Տէր և Տիկին Նշաշ Թընկըրեան (Լուռ), Տէր և Տիկին Կարիպեան (Մարսէյ), Տէր և Տիկին Թողէոսեան (Մարսէյ), Ինչպէս նաև Գոճակէօղեան, Ֆէրմանեան, Էսայեան, Արեան, Թուլուճեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր և ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԿԻԼԻՉԱՐ ԳՈՃԱԿԵՕՂԵԱՆԻ (Ծննդով Գոնեալեան)

Կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 10ին, 67 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Նոյեմբեր 15) ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իվրի - Փարիզի գերեզմանատունը

Մահագոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրբաւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ՄԱՐՍԷՅԻ. — Ծամճեան ընտանիք (Լաւաճեան), Պարէեան ընտանիք կը ծանուցանեն թէ հողհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այսօր Կիրակի առաւօտ Քամփանը Ֆոէյ Սէնթ Անթոն (Մարսէյ), եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ արկածի հետեւանքով վաղամեռիկ իրենց ամուսնոյն, զաւակին և սանին՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՃԱՄՃԵԱՆԻ
Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

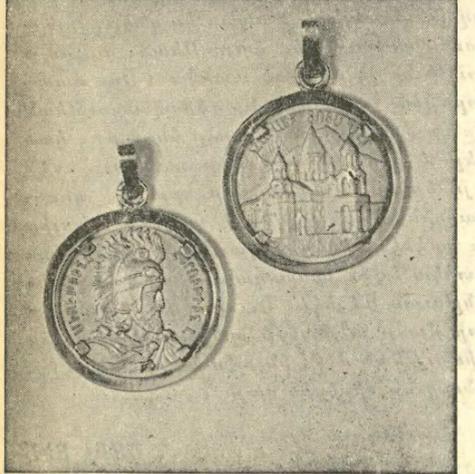
Այրի Տիկին Վերժին Միլասեան (ծրն - եալ Բէթէնէճեան) իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք, ծաղկեպսակներով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով կամ անձամբ մասնակցեցան իր ամուսնոյն յուղարկաւորութեան (Պոստ, 1966 Հոկտ. 28):

Այս առթիւ հետեւել նուէրները եղած են ի նպատակ Պէյրուի Մահակեան լիսէին. — Տիկին Արամանուշ Պալլաճեան, Տէր և Տիկին Կարապետ Մարկոսեան և Պ. Վարժան Գրիգորեան 100ական Փր., Տէր և Տիկին Մէլմարեան 50 Փրանք:

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Հայրենական պատերազմին կորուսած Պետրոսեան Համբարձում Սաչատուրի կինը Պայծառ Արզարեան, զաւակները Ռօպեր, Սուրիկ, աղջիկը՝ Ռուբինա, Համբարձումի եղբայրները՝ Իշխան, Պետրոս, Կ'ապրին Երեան, ջորիբը Զապէլ, Թառամ:
Փնտուղին հասցէն. — Երեան՝ Նոր Արէշ, 45 փողոց, բնակարան Ա.ին: Պետրոսեան Արմենակ Սաչատուրի:

ԱՆՆԱԽՆՆԵՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇԲԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայում
Ամէնէն Սիրում Նաէրը



Շրջանակով 400 ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette, PARIS (9^e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

L'ENTENTE U.G.A. ARDZIV
Organise une
GRANDE NUITÉE DANSANTE
Le Samedi 19 Novembre de 22 heures à l'aube dans les Salons de l'ALHAMBRA
avec FRANCIS LINEL et SILVANA BLASI animée par ROGER GOUALCH et sa Grande Formation

ATTRACTIONS COTILLONS
Il est prudent de prendre les billets à l'avance et de faire réserver sa table.
S'adresser à :
M. NAZARIAN Raffi 37, Rue des Dominicaines Marseille (1er) — Tél. 20-71-10
M. GHARIBIAN Jean 13, Boulevard Rougemont Marseille (12e) Tél. : 60-89-80 (heures de Bureau)
M. KEVORKIAN Jean 20, Rue Alexandrie Marseille (15e) — Tél. : 62-37-53
M. YELKOVANIAN Coco 10, Avenue de Vienne Marseille (11e) — Tél. : 42-99-49
M. BAREYAN Jean 29, Boulevard des Eparges Marseille (12e) — Tél. : 48-82-70

ՄԵՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ Կազմակերպած ենք քամրորդութիւն մը

ՇՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ TYROL

Աւտորիոյ ամէնէն արեւոտ վայրերէն մէկուն մէջ : Երախաներուն, Երիտասարդներուն և մեծերուն համար : Մեկնում 23 Դեկտեմբեր, վերադարձ Յունուար 4 :

TRINS
Բարձրութիւն 1214 մեթր, Թիրուեան զեղածիծաղ զիւղ մը : Հանդատուէտ պանդոկներուն մէջ — Չեթիւ, շատ հանդիստ, լաւ ուտելիք, վերապահուած է մեծերուն : 445 Փրանք :
ՅՈՒՄ ՎԻՆՇԻՆ, հանդատուէտ, լաւ ուտելիք, Երախաներուն և Երիտասարդներուն համար 396 : Որակեալ մոնիթրիններ : Կարելի է պտոյտներ ընել Իտալիա : Ուրիշ ճամբորդութիւն մը կազմակերպուած է անոնց համար, որոնք չեն կրնար վերադառնալ ճամբորդութեան մասնակցել :

Zell an See
(Բարձրութիւն 780 մեթր)
Յունուար 8ին, վերադարձ՝ Յունուար 20 : Առաջնակարգ պանդոկ՝ Ֆիշըրիթ, զուարճութիւններ, Փոլըրթիկ պարեր, նուազահանգէս, պտոյտներ Սալցպուրկ, փափաքողներուն համար՝ 395 Փրանք : Այս զուամարին մէջ՝ երթուղարձ ճամբորդութիւնը, բնակութիւն և ուտելիք (առանց խմիչքի) : Այս երկու ճամբորդութիւններուն համար կանխիկ՝ 100 Փր. : Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դիմել
RELATIONS
TOURISTIQUES - EDUCATIVES
32, Rue de Trévisse — PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Délégué : E. DJEZIRIAN
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-901
ԱՊՐՈՒՍԸԸ ԿԸ ՍՂԷ ԲԱՅՅ
ԲԵՆՔ ԿԸ ՊԱՀՆԵՔ ՄԵՐ ԳԻՆԵՐԸ
IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévisse, PARIS (9^e)

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ
Ի նպատակ Այգորվիլի հայկական վարժարանին
Կազմակերպութեամբ տեղւոյն կրթ. մարմնին
Շարաթ, Նոյեմբեր 19, ժամը 21էն մինչև ԼՈՅՍ
SALLE VOLTAIRE — Rue VOLTAIRE, ALFORTVILLE
Կը մասնակցին՝
ԱՐՄԱՆ ՍԷԿԵԱՆ, ԵՐԳ
Սայաթ - Նովա համոյթը և Կովկաս պարայտումը
Նուադախումբ՝ **Les Blazers**
ձոյս պիւֆէ, խորոված
Մուտք 10 ֆր.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ԱՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակամիտէի և մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվարենց» խումբին :
Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15-30էն մինչև կէս գիշեր :
Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, Ավրելի Անրի Պարպիւս, 69 :
Կը նախադահէ՝ Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Գեղարուեստական ձոյս յայտարար : Հանդէսէն ետք պարանցիկ երեկոյթ, Նուադախումբ ձարպիկեան
Մուտքը ազատ է Պիւֆէ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԼԻՆԻՒ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերակցները այս երեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, եկեղեցիի սրահը, 295 Բիւ Պուալո : Կարելոր օրակարգ՝ պարահանդէսի շուրջ : Բոլոր ընկերակցներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :
ՄՈՒՐՍ Ուսումնասիրացի Կեղր. վարչութիւնը յնդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները և հայրենակիցները : Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին հայրենակից Յարութիւն Շիրվանեանի բնակարանը :
Շատ կարելոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :
Հաղորդակցութեան միջոցներն են, մէլք-րօ ֆարմիքէն Սեյրմիէն առնել օթօպիւս 189 թիւ և Իջնել Մոնիթրուն : Հասցէն է 44 Ավրելի տը լա ֆէ (Վանկ) :

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ Է ԿՈՄՍԻ
« ԽՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ »
Չարորդ հատորը
և « ԿԵՆՔԻ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՅ »
Յուշերէս :
200է աւելի էջերով և բազմաթիւ պատկերներով :

ՏՈՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻԻ
ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ՂՐԿԵԼՈՒ
ԶԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
Արտօնուած VNECHPOSYLTORGի կողմէ, Մոսկուա

SICOMEX, 20 Rue Royale, PARIS (8^e)
Մեր քով պիտի դանէք լաւագոյն զիններով ապրանքներու ճոյս մթերք մը
ՍՏԱՑՈՂՆԵՐԸ ՈՉԻՆՉ ՈՒՆԻՆ ՎՃԱՐԵԼԻՔ
Մեզմէ զնուած ապրանքներու առաքման համար, մինչև 20 քիլօ, կը վճարէք Միայն 30 Փրանք :
Փնտուցմբ մեր պատկերազարդ ցուցակները, արի
Կ'ապահովենք նաև մեր յաջատորներուն բերած նոր ապրանքներու առաքումը :



ԴԵՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ
Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար, Հ. Մ. Ը. Մ. ք հինգ քամրորդութիւններ կը կազմակերպէ
ԴԵՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ
Ամանորը և Ծնունդը Հայաստան անցընելու համար : Մեկնում Դեկտ. 27ին, վերադարձ 1967 Յունուար 9ին :
3 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ
— ԻՆԸ ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ —
Առաջին կարգի երթուղարձ օդանաւով միայն 1650 ֆրանք
Դիմել՝ Անտոնեան
17, Ave. des Acacias — 92-CLAMART — Tél. : 642-58-39
Alexanian — 18, Rue d'Aix — 13-MARSEILLE — Tél. : 20-63-43
Յետագայ քամրորդութիւնները կը յայտարարուին ժամանակին :

ՅԱՐԱՇ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925 R. C. Seine 57 A 2731 Tél. : PROvence 86-60 C. C. P. Paris 15069-82

Քրոնիկա՝ Տար. 60 ֆ. Վեցամսայ՝ 85 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ. Հասը 0,80 ֆ.

ԵՐԵՎԱՆԻ

15

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI

15 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԻԱՆ

ՀՊՊՍՍՐԻ — ԹԻԻ 10762

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.762

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍԻԸ

ԱՆԹՈՒԱՆ ՄԵՅՅԷ

(ՄԵՆՏԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵՆԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Բ.

Մէյնէի անհուն սէրը Հայոց դասական լեզուին՝ դարձրած է հանդէպ, անհուն զոհողութեանց մղած է զինքը երկտասարդ տարիքէն :

Հայերէնը դարձեց նաեւ խորացնելու համար ճամբորդած է մինչեւ Վիեննա ու Լոնդոն : Միտիւթեանց եւ Մայր Աթոռի ճոխ մատենադարաններուն մէջ պրոպագանդա կատարած է :

Վիեննայի մէջ 1890 - 1891 մեծապէս օրոտած է բազմամուտ լեզուաբան Հ. Յակոբոս Վրդ. Տաշեանէ, հեղինակ «Ուսումնական դասարանի հայերէն լեզուի» հոյա - կապ հատորին եւ բազմաթիւ ուրիշ զբոս - թերու :

Հայր Տաշեանի թելադրութեամբ է, որ 1902ին գրած էր «Գիտական հայերէնի համալրական բերականութեան ուրուագիծը» (տպուած 1903ին) :

Հնդկերկրական լեզուներու ուսումնա - սիրութեան համար հայերէնը խիստ կար - թեւոր աղբիւր մըն է : Այդ է պատճառը, որ օտար բանասէրներ ու լեզուաբաններ կը պարտաւորուին սորվիլ մեր դասական լեզուն :

Երբ օտարները կը հետաքրքրուին մեր լեզուով եւ կ'ուսումնասիրեն զայն, գնահատելով անոր արժէքը, ինչն ալ երկ - րին մէջ հայ ծնողքէ ծնած մեր տղան ու աղջիկները պէտք է սիրեն եւ սորվին զայն :

Անթուան Մէյնէները իրենց բազմաթիւ գրադրումներուն մէջ միտք յղենցուցած եւ ժամանակ յատկացուցած են հայերէնի գանձերը երեւան հանելու համար :

Մեր նոր սերունդը հպարտ պէտք է զգայ ինքզինքը, որ ժառանգորդն է հոյա - կապ լեզուի մը, որուն աւանդապահն ըլ - կալու կոչուած է, ապահովելու համար անոր յաւերժացումը :

Ճրանաստեղծական կառավարութիւնը գնահա - տելով կարեւորութիւնը մեր հնագրեան լեզուին, նախընտին օրերէն սկսեալ հայ - իրէնի ամպլիոնը մը ստեղծած է մայրա - քաղաքի լեզուաբանական բարձրագոյն վարժարանին մէջ :

Հակառակ աշակերտներու սահմանա - փակ թիւին՝ այս ամպլիոնը կը պահուի ցարդ : Տիւրքիէի, Մէյնէի եւ Մաքէի պէս դէմքեր ստատարած են հայերէնի ու - սուցման եւ օտար հայապէտներ հասցու - ցած :

Ներկայիս Փրոֆ. Յր. Ֆէյտի եւ իր հայ օգնականը կը շարունակեն նախորդ - ներու գործը, կենդանի պահելով հայն - լեզուի ամպլիոնը : Յաճախ օտար աշակերտ - ները աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն :

Մեծ պատահութիւն մը կ'ընծայուի մեր երկտասարդ տղոց ու աղջիկներուն սոր - վելու եւ կատարելագործելու իրենց մայ - րենի լեզուն այդ վարժարանին մէջ :

Ենթիւն Կարալիկը, Սամուէլ - Մու - րառեան վարժարանն ու Դպրոցասէրը, ինչպէս նաեւ հայերէնի շարժական դա - րանթացները նոյնպէս հնարաւորութիւն կուտան իրենց սիրելի ու սորվելու մեր օսկիւղիկները :

Անթուան Մէյնէի ծննդեան հարիւրամ - եակին առթիւ լուսաւոյն յարգանքը մա - տուցած կ'ըլլանք իր յիշատակին՝ մեր նոր սերունդին ներշնչելով՝ հայերէնի սէրը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ

«ՆԵՐՄԱՇԵՆԱԿ ԱՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ»
ԿՈՒՋԷ ՅՐԱՆՍՍԱՅԻ ՀԵՏ

Դանակցային Հանրապետութեան քր - րիստոնեայ - Դեմոկրատ կուսակցութեան տնօրէն կոմիտէն նշանակեց առջի օր վարչապետութեան թեկնածուն՝ յանձին Գրիգորիէի :

Այս նշանակումը որոշ դժգոհութեանց տեղի տուած է, մանաւանդ արտասահմա - նի մէջ, տրուած ըլլալով որ Գրիգորիէի ծանօթ է իրրեւ նախկին նացիական մը : Իսրայէլը հանդարտեցնելու համար Թէլ - Ավիվի գերման գեապանը ճշգրտ է թէ իր - րեւ նացի Գրիգորիէի չէր գործադրած հա - կահարէական բոլոր հրահանգները եւ այդ պատճառով կեանքի մը սեւ ցանկին վը - րայ էր :

Պոնի քաղաքական շրջանակներն այ կը շնչոտեն թէ Գրիգորիէի միայն անունով նա - ցի էր :

Ամէն պարագայի մէջ, թեկնածուն վարչապետ դառնալու համար պէտք է որ ազատականներն ու ընկերակազմները ընդդիմանան այլ ընդհակառակն՝ մեծա - մասնութիւն մը ապահովեն Սորձրդարա - նին մէջ :

Նշանակուած վարչապետը յայտարարեց թէ մտադիր է իր գահիճին մէջ առնելու Պաշտպանութեան նախկին նախարարը՝ Շթրաուս, առանց սակայն ճշգրտել թէ ի՞նչ նախարարութիւն պիտի տայ անոր :

Ծանօթ է որ Շթրաուս ստիպուած եղած էր քաշուելու իր պաշտօնէն 1962 Նոյն - րեւին երբ յարձակած էր գերմանական շարժումներով՝ Տեա Եփիմիլի վրայ, վը - դովեցնելով ազատականները, որոնք պա - հանջած էին իր հրաժարումը : Չորս տա - րի է Շթրաուս Միւնխի դրազարանն - րուն մէջ, կ'ուսումնասիրէր քաղաքական անտեսութեան արդիական տեսութիւնն - րը, ինչ որ ըսել կուտայ ոմանց թէ կըր - նայ շատ ձեռնհաս ելմտական նախադար - մը ըլլալ :

Վարչապետութեան թեկնածուն յայ - տարարած է նաեւ թէ կ'ուզէ բարելաւել Ճրանայի հետ յարաբերութիւնները եւ գանձը վերածել «ներդաշնակ անհամա - ձայնութեան» մը : Եւ շատ է սակայն թէ միայն Միացեալ Նահանգները կրնան պաշտպանել Գերմանիոյ ապահովութիւ - նը : «Կը խորհիմ թէ, կ'ըսէ Գրիգորիէի, «կողմ» եւ «ատրանտիակապութիւն» բացատրութիւնները յերիւրածոյ են եւ թոյլ պիտի չտամ որ ինձի պարտադրուել մէկ կամ միւս հոսանքին մէջ փակուիլ : Բոլորս ալ Եւրոպա կ'ուզենք : Այն կէտը որու վրայ կը վիճինք ներկայիս այն է թէ երբ կրնայ կառուցուիլ : Այդ Եւրոպայի ապահովութիւնը պաշտպանելու համար, անպայման Ամերիկայի պէտք ունինք, այդ պատճառով հարկ է որ յուժումներ գտնենք այդ հարցին Փարիզի եւ Ռուշինկ - թրնի հետ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՊԱՆԱՐԻ 48րդ տարեդարձը ջեր - մեանագութեամբ ողբերգուցեցաւ Պրան - սայի մէջ : Ուրբաթ առաւօտ, նախագահ ար Կոյ ծաղկեպտակ մը դրաւ Անձանթ Զինուորի գերեզմանին վրայ, ապա տեղի ունեցաւ անագական արարողութիւնը :

ՅՐԱՆՍՍԱՅԻ համայնալար կուսակցու - թեան գլխաւոր գեղավարներէն՝ Ժիլպէր Միւրի, հեռացաւ կուսակցութենէն միա -

Ս. ՂԱԶԱՐ ԶՈՒՐԵՐՈՒ ՏԱԿ (*)

(Սեփական քաղաքագիտութիւն Յատաշի)

ՎԵՆԵՏԻԿ, 10 Նոյեմբեր. — Հարկ եղաւ քանի մը օր սպասել, անդրադառնալու համար թէ ինչ անաւոր աղէտ պատահե - ցաւ Իտալիոյ գանազան քաղաքներուն մէջ, մասնաւորապէս Ֆլորանսի, Վենե - տիկին վրայ՝ Նոյեմբեր շորսին : Երկու գեղարուեստական քաղաքներ, սիրելի բովանդակ մարդկութեան անդամներ յաղէտ մը կրեցին :

Նոյեմբեր շորսի առաւօտեան սկսաւ Արքիեպիսկոպոսի տոժերու քաղաքին վրայ հարաւի տաք խորշակը կատարու - րէն կը փչէր եւ ալիքները բարձրացնելով կը նետէր քաղաքը ծովին կապող մեծ ջը - րանցքէն ներս : Սարսափ տիրեց բնակիչ - նալու համար «Ֆրանսական Համայնալար Շարժումին» (մարքիստ - Լենինիստ), ծանօթ իրրեւ շարժում մը որ համակիր է չին համայնալարութեան : Հանրութեան շատ ծանօթ անուն մը չըլլալով հանդերձ, Միւրի կարեւոր դեր կը խաղար կուսակ - ցութեան մէջ, ուր իրեն յանձնուած էր քաղաքի պատրաստութիւնը : Ընդհ - արտուղարն էր մարքիստ հետադատու - թեանց եւ ուսումնասիրութեանց կեդրոն - նին : Մաս կը կազմէր գաղափարաբանա - կան երկու պարբերականներու խմբա - գրութեան : Այլ խօսքով պահակներէն մէկն էր վարչապետութեան : Երկար յայտարարութեամբ մը, Միւրի կը պարզէ իր տարակարծութիւնները կուսակցու - թեան հետ : Իւււմիթի եւ համայնալար կուսակցութեան համար Միւրի պարզա - պէս ուրացող մըն է :

ՍՊԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը յատուկ հրովարտակ մը հռչակեց որով ընդհ. նե - րուսի կ'արժանանան քաղաքացիական պատերազմի բոլոր քաղաքական յանցա - տուները : Սպանիա կրնան վերադառնալ անոնք որոնք աքսորակն կեանք մը վա - րեն երեսուն տարիներէ ի վեր, իրենց քա - ղաքական ընդդիմութեան պատճառով, Ֆրանսոյ վարչակարգին :

ԻՍՐԱԵԼԻԻ եւ արաբական երկիրներու միջեւ կացութիւնը կրկին ծանրացած է : Այս անգամ միջազգայ մը պատահած է Յորդանանի հետ : Իսրայէլեան օդուժը յարձակած է յորդանանեան գանազան գիւղերու վրայ : Երկու կողմերն ալ մեռ - եակներ եւ վիրաւորներ կան :

ՓԵՔԻՆԻ մէջ նոր եւ ծանր միջազգայ մը պատահած է Չինաստանի եւ Սորձ. Մի - ութեան միջեւ : Չինաստան կը տօնէր Հանրապետութեան առաջին նախագահ Սուե Նաթ Սէնի հարիւրամեակը : Այս առթիւ, Շուէն Լայրուսն յարձակում մը ըրած է Սորձ. Միութեան վրայ, շնչոտ - լով. — «Սորձային գեղավարներու խմ - բակը դաւաճանեց Մեծն Լենինի եւ Հոկ - րեմարեան յեղափոխութեան դժած ճամ - բուն» : Այս խօսքերուն վրայ հանդիսա - սրահէն գուրս ելած են խորհրդային զի - ւանագէտները, որոնք հետեւած են լեհ, պուլիար, չեխ, արեւելեան գերման, հունգար եւ մոնղոլ գիւտանագէտներ մինչ իրենց տեղը կը մնային Ալպանացիները, Ռուսաստանցիները եւ Եւրոպայեաները : Շու - լեհ Լայ շարունակած է իր ճառը նոյն ո - ճով. — «Սորձրդային ներկայ գեղավար - ները, սուղորուած խրուչեանեան վերաբը - նակապետութենէն կը դաւաճանեն յեղափո - խական ժողովուրդներու շահերուն եւ կը պահպանեն աշխարհակալ եւ գաղթատի - րական տիրապետութիւնը դրամատիրա - կան աշխարհին մէջ, վերանորոգելով դը - րամատիրութիւնը ընկերակազմական աշ - խարհին մէջ » :

Ներուն վրայ : Պանութներ, տուներու գեանալարի սկսան լեցուիլ, կահաւարա - սինները դռներէն դուրս նետուիլ, հաղա - բաւոր ստանաբաններ լողալ ջրանցքներուն մէջ : Տուներու նաւթերէն ջրանցքներ սեւ գոյն ապին եւ նաւակներ ու կոնսոլներ թափեցան Ս. Մարկոսի հրապարակին վրայ :

Ըստ բնութեան օրէնքին կէս օրին պէտք է ծովը քաշուէր, սակայն խորշակը կա - տալորէն կը փչէր եւ ալիքները ուսեցնե - լով կը նետէր քաղաքին վրայ : Սորտակ - ուեցան շատ տեղերու ամբարտակները եւ այդ օրը Վենետիկ կէս մէջքէն ջուրի մէջ մնաց :

Նոյն կատաղի ալիքներն հասան նաեւ Ս. Ղազար, երկու մեթր պարիսպներէն ներս խուժեց ջուրը եւ գրաւեց բոլոր վա - րի յարկերը, այգիները, հասաւ տաճա - րին վերի սանդուխները, խաղալիկի պէս տանելով ինչ որ փայտեղէն կար : Մտաւ նաեւ ճաշարան, բարձրանալով մինչեւ սեղաններէն վեր. բարբախտաբար ձե - ուղիքները, մատենադարանները եւ ար - ժէքաւոր պատկերները վերի յարկերուն մէջ ըլլալով՝ ազատեցան աղէտէն :

Սակայն ցաւալի երեւոյթ մը պարզեց տպարանը. ոչ միայն բոլոր մեքենաները իրենց սարքերով ողողուեցան ջուրին մէջ, այլևս սպառնալիկ թուղթեր, լուսանը - կարչութեան բաժինները եւ մանաւանդ գիրքերու շտեմարանին վարի դարակները ջուրին մէջ մնալով փճացան շատ մը թանկագին տպագրութիւններ. թերեւս տպարանը 25 միլիոն լիբրէի վրաս մը կրեց, առաջին հաշիւով : Ամիս մը ժա - մանակ պէտք է որ ինքզինքը գտնէ եւ դործի սկսի :

Տխուր փիճակ մը պարզուեցաւ նաեւ պարտէզներուն եւ ալիքներուն մէջ. դարդի գեղեցիկ ծառեր տապալեցան, ին - կան պատմական նոճիկներ եւ քանդող ջըր - հեղեղի մը երեւոյթն առաւ Ս. Ղազար : Վարի հիւրանոցներու կահաւարանները, աթոռներ ու սեղան, ջրուած էին պարտէզ - ներուն մէջ, փոխարէն թուփեր, փայտեր նետուած ներքին քառանկեան մէջ :

Վանականները խոյս տուին վերի յար - կերը եւ հազիւ կարելի եղաւ ցամաք հաց գտնել այդ օրն անցնելու համար : Բայց ո՞վ ուտելու մասին կը խորհէր, սրտա - տրոփ կը սպասէին որ ջուրերը ետ քաշ - ուին. հազիւ կէս գիշերին փչեց հիւսիսա - յին հովը եւ ծովն սկսաւ ետ կանչիլ իր ալիքները, ձգելով իր ետեւ տիղմ ու ա - ւեր :

Նոյն չար բախտին հանդիպեցաւ նաեւ Հայոց Ս. Պաշ պատմական եկեղեցին, որ կը գտնուի Ս. Մարկոսի հրապարակին մօտ : 1450ին շինուած այդ փոքր եւ գե - դարուեստական եկեղեցին գոհար մըն է, մանաւանդ 1698ին նորոգուած ու դար - դարուած արուեստի գործերով :

Չուրը կատաղորէն խուժեց նաեւ հոն, թանկագին նստարաններ, հայկական դի - նանշաններով պճնուած, տաշեղի պէս լո - դացի եւ վարնուեցան որմերուն, բա - րեբախտաբար տապանաբարները, որոնց վրայ հայերէն արձանագրութիւններ կան եւ ներքեւ հայ սիրտ մը կը հանդէլ, չէին շարժած իրենց սեղերէն. բայց պարզեց ու թանկագին նստարաններ նորոգութեան կարօտ եց :

Եթէ Սուրբ Ղազարի մէջ ջուրը 1,10 մեթրի բարձրացաւ Վենետիկի մէջ հասաւ 1,60ի : 1007 թուականէն ի վեր երբեք չէր պատահած այսպիսի մակընթացութիւն մը եւ յիշատակը պիտի մնայ պատմութեան մէջ :

Հ. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ԽՄԲ. — Ստացանք նաեւ առանձին հա - զորագրութիւն մը Մայրապետին, գոր կը հրատարակենք մեր վաղուսն քիւով :

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԱԻՐԱԳՐԵՐԸ ԳՈՂՑՈՒՄԾ

Ո՞վ ԳՈՂՑԱԻ, Ե՞ՐՔ, Ո՞ՒՐ ԵՒ ԻՆՁՈՒՒ Ա.

Կոստանդնուպոլսոյ մէջ զործող թրքահայ պատերազմական ատեանը Հայկերու տարագրութեան եւ ջարդերու վերաբերեալ պետական կարեւոր փաստաթուղթեալ տրցակ մը ձեռք ձգած էր 1919-1920-ին, հակառակ անոր որ ղեկավար թուրք ռճարգործները, իրենց փախուսանքն առաջ, յաջողեցին փախցնել, պահել կամ անհետացնել կարեւոր մաս մը վաւերագրերը, — արձանագրութիւններ, ծածկադիր հետադիրներ, տոմարներ, հաշիւներ, փոխանակուած հաղորդագրութիւններ, շրջաբերականներ՝ նախարարութեանց, վարչակարգ, մեթոտարեֆերու, Թէլեքիւղթը Մախսուսէի պատասխանատու քարտուղարներու, զինուորականներու, ժամտարբերի հրամանատարներու թուղթերը : Այդ բոլորը կը վերաբերէին Հայկերու վրայ զործուած ցեղասպանութեան արարքներուն :

Պաշտօնական վաւերագրերու այդ զոյգութիւնները բրած են հետեւեալները — 1.— Երբեքին նախարարութեան մէջ գտնուած եւ Հայկերու տարագրութեան ու ջարդերու վերաբերեալ փաստաթուղթերը զողջողներէն մին էր՝ Ազիզ Պէյ, պետական ապահովութեան նախկին անօրէնը, որ տարած է նաեւ ներքին նախարարութեան գաղթականներու զեռեզման ճիւղի թուղթերը :

2.— Իթթիհատի եւ Թէլեքիւղթը Մախսուսէի թուղթերը անհետացուցած է Տոքթ. Նազըմ, Գերմանիա փախելու միջոցին, զազտագողի առնելով զանոնք Նուր Օսմանիէի Կեդրոնին :

3.— Փոս — Գնդապետ Հիւսամէտտին Պէյը, որ Թէլեքիւղթը Մախսուսէի պետեղէն էր, եւ առանձին յարկարժին մը ունէր պատերազմական նախարարութեան չէնքին մէջ, ուր կը կեդրոնացուէին բոլոր կարեւոր գաղտնի թուղթերուն բնագիրները :

4.— Դատաւարութիւնները հազիւ ըսկրած էին, երբ պատերազմական ատեանի ընկնէ յանձնախումբը յաջողած էր, բայց մաս մը վաւերագրերէ, ձեռք առնողները նաեւ հարկաւոր երդուեալ վկայութիւններ, խոստովանութիւններ, պետական հետադիրներ, որոնք գասարուած էին 296 թղթածրարներու մէջ :

Անատուրի մէջ բուսած Բեմալիան իշխանութիւնը, հետզհետէ զօրացած՝ Իթթիհատի ուղին կրող միլիթներէ, ոչ միայն ազգեց զատաւարութեանց վրայ, այլեւ կասեցուց զանոնք : Դատաւոր

զինուորականներէն մին բանտարկեցին, եւ ի լրումն ամենայնի, տեղի ունեցաւ պատրաստ տախիէներու յափշտակումը, այդ տարբերուն կողմէ, տանելով վաւերագրերը նախ Պրուսա, ապա՝ Անգարա, ուր թուրք փրօթէսօրները կ'ուսումնասիրէին իրենց զործին զալիք փաստերը, եւ զանազան հրատարակութիւններ կը կատարէին անոնցմէ :

Պատերազմական ատեանի 1919 Ապրիլ 27ի նիստի արձանագրութեանէն կը քաղենք հետեւեալ վկայութիւնները . —

« ... Հետադիրներ, փաստաթուղթեր, Թէլեքիւղթը Մախսուսէի հաղորդակցութեանց վերաբերեալ կարեւոր մաս մը, ինչպէս նաեւ ընդհանուր կեդրոնի ամբողջ թուղթերը եւ տոմարները փախուցուած են (աշքըլմըշ տըր) : Եւ նոյնիսկ ընդհանուր ապահովութեան անօրէնը Ազիզ Պէյը, Թալէաթի հրատարակչն առաջ, (1918 Մեկտ. 15), պաշտօնատան մէջ գտնուող կարեւոր տեղեկագիրները, հաղորդագրութիւնները պարունակող ստախիէները, իր հրատարակչն ետք, առած, եւ չէր վերադարձուցած : Այդ մասին պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը ըստացանք ներքին նախարարութեանէն, նաեւ ունեցանք զբաւոյր վկայութիւններ, որոնք կը հաստատեն կարեւոր թուղթերուն զողջութիւնը » (Տախիէ, թիւ 3) :

Այդ պարագան յիշուած է նաեւ ընդհանուր գատախարի Ապրիլ 12 թուակիր պահանջարկին մէջ, որ մաս կազմած է գատական արձանագրութեանց (էջ 5, սիւնակ Բ.) :

Պատերազմական ատեանի 14 Մայիս 1919 թուակիր նիստին մէջ, էջ 19-20, զարձակ վաւերագրերու զողջութեանց մասին արձանագրուած է հետեւեալը . —

Նախագահը կը հարցաքննէ Իթթիհատի ընդհանուր քարտուղար Միթհատ Ծիւքըրին :

Նախագահ. — Իթթիհատ եւ Թէլեքիւղթը ձէմէյէթը, Թեմէլտուխու կուսակցութեան փոխուելու միջոցին (Նոյեմբեր 11էն մինչեւ Նոյեմբեր 15, միայն չորս օր տեւած էր (Մ. Յ.), ընդհանուր Կեդրոնին պատկանող բոլոր արձանագրութիւնները եւ զանազան թուղթերը, այդ Կեդրոնին անունով փոխանցուեցան «Թէլէտուխու» կուսակցութեան :

Միտհաթ Ծիւքըրի. — Բնականաբար, էջ-Ֆէնտիմ : Բայց ետքէն ցաւով իմացայ, թէ Տոքթ. Նազըմ Պէյի կողմէ անուեր են անոնք : Պաշտօնականներէն այդպէս իմացայ (*) :

Դարձեալ պատերազմական ատեանի 1919 Մայիս 4ի նիստին մէջ, էջ 19-20, փաստաթուղթերու զողջութեան մասին կը վերկայէ նաեւ Չիւս Կէօք Ալի :

Նախագահ. — Իթթիհատ եւ Թէլեքիւղթը

(*) Ոնրագործները, ինչպէս բոլոր իրողութիւններէն, նաեւ այս գողութեան տեղեկ են, սակայն կ'ուրանան եւ կը ստեն :

Հ. Դ.

կուսակցութիւնը, զաւտներու մէջ, Ե՞ՐՔ կարգի պաշտօնականներ ունէր :

Չիւս Կէօք Ալի. — Սիւլթէն, կեդրոնական մարմինները տեղւոյն վրայ ներկայացուցին կ'ընտրէին : Յետոյ միւլֆէթիւնը նշանակուեցան :

Նախագահ. — Ձէմէյէթին կամ կուսակցութեան տոմարները եւ կարեւոր արձանագրութիւնները փոխանցուեցան «Թէլէտուխու» կուսակցութեան :

Չիւս Կէօք Ալի. — Բնականաբար փոխանցուեցան :

Նախագահ. — Տեղեկութիւն ունի՞ք, թէ ոչ ենթադրութիւնով կը խօսիք :

Չիւս Կէօք Ալի. — Բնականաբար, Գոնկրէն տէրն էր բոլոր թուղթերուն եւ ամէն ինչի :

Նախագահ. — Այդ տեսակ կարեւոր թուղթերը Տոքթ. Նազըմ Պէյի կողմէ փախցուեր են (Պաշքըլմըշ) կ'ըսուի, ճի՞շտ է :

Չիւս Կէօք Ալի. — Ե՛ս, ծառանիւղ ընդհանուր քարտուղարութեան տեղեկացայ, թէ Տոքթ. Նազըմ Պէյը (ձէմէյէթին) (Իթթիհատ) պատմութեան վերաբերեալ թուղթերը ուղեր է, եւ ան ալ (քարտուղարը) ըսեր է . «Շատ լաւ, առէ՛ք» : Այդ իրողութեան, յետոյ, Միտհատ Ծիւքըրի Պէյին տեղեկացայ : Բայց բան մտնելէ ետք իմացայ, որ տարուած թուղթերն միւս թուղթերը չեն գտած եւ բոլորը միասին առած տարած են, սնտուկով : Այդ փաստաթուղթերուն այդ ձեւով հետացուելուն լուրը ստացայ : (Դատական արձանագրութիւն, էջ 22) : (**)

Թուղթերու անհետացումը՝ փոխ զնոյսպետ Հիւսամէտտին Էրքիւրէի կողմէ . —

Այս թուրք պաշտօնատար պատերազմական նախարարութեան չէնքին մէջ ունէր առանձին բաժանմունք մը Նուր Օսմանիէի կեդրոնէն զատ, ուր կը կեդրոնացուէին բոլոր գաղտնի հաղորդագրութիւնները (ցեղասպանութեան վերաբերեալ) : «Թէլէքիւղթը Մախսուսէի», այս սինքն չէթէական կազմակերպութեան Նուր Օսմանիէի Կեդրոնին մէջ էին

(**) Ըլլայ Միտհաթ Ծիւքըրին, ըլլայ Չիւս Կէօք Ալի «փիլիսոփայ — ընկերաբան» ոնրագործը, եղած են Երկուսն ալ՝ Ընդհանուր կեդրոնի կարեւոր ակադեմիկներ : Միտհաթ Ծիւքըրի ընտրուած էր 1908ի, 1911ի, 1916ի եւ 1917ի Իրքիիապի Բոնկրէներուն կողմէ : Մինչեւ 1911ը ընդհանուր քարտուղարն էր Հիւսամէտտին, անկէ ետք ընդհանուր քարտուղարն էր Միտհաթ Ծիւքըրին :

Չիւս Կէօք Ալիը բնիկ. կեդրոնի անգամ ընտրուած էր 1910ի, 1911ի, 1912ի, 1916ի եւ 1917ի Բոնկրէներուն կողմէ : Երկուսն ալ ներկայ եղած էին 1911ի Սելանիկ Բոնկրէի գաղտնի նիստին, ուր վնտուած էր ոչ — Թուրքերու ցեղասպանութիւնը : Այդ մասին մանրամասնութիւնները յետագային, երբ վերլուծուան կ'ենթարկուին, Իրքիիապի բոլոր Բոնկրէներուն արձանագրութիւնները եւ որոշումները :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1.— ԳԻՐՔ ՏԱԹԵՒԱՅԻՒ ՄԱՍԻՆ

Հայ միջնադարեան համարարանական զործիչներու շարքին կարեւոր տեղ կը զբաւէ ակնաւոր փիլիսոփայ, տնտեսագէտ Գրիգոր Տաթեւացի (1346-1409) : Այդած եւ զործած է Հայ Ժողովուրդին պատմութեան այն ծանր ժամանակաշրջանին, երբ թաթար-մոնղոլական հորդանքերը կ'աւերէին Բագրատունիներու եւ Չաքարեաններու օրով ծաղկած քաղաքները, կը կողպաէին աւաններ եւ զիւղերը : Ժամանակաշրջանի զործիչները իրատես կերպով դիտարկելով երկրին քաղաքական վիճակը՝ նուաճողներու զիջատչեց քաղաքակրթութեան հակադրելու միակ յուսալի միջոցը կը համարէին Հայութեան հողերը եւ նիւթական արտօքներուն պահպանութիւնը եւ զարգացումը : Կը ծաւալի զիտական — մշակութային արգասաւոր շարժում մը, որուն զործն մասնակցութիւն կը բերէ Գրիգոր Տաթեւացի : Անոր դիտարկած — մանկավարժական զործունէութիւնը Հայ փիլիսոփայական եւ տնտեսական մտքին բարձրակարգ հանդիսացաւ : Միտհաթի ան ծանօթ էր իր բերեալ բարձրարուեստ հոեւոր : Տաթեւացի կրակն մեծ ժառանգութիւն մը ձգած է : Անոր քարոզներն ու

Տոքթ. Նազըմ, Աթըֆ, Այլիկ եւ Կնդապետ ձէվատ, որ հաղորդակցութեանց միջոցով էր էնիվէր եւ «Թէլէքիւղթ» միջոցով, ինչպէս նաեւ ներքէ պաշտօնականներու միջոցով, ըլլալով Մէրէֆ — Բումնուսի (զինուորական կեդրոնական ոստիկանութեան) պետ :

Իսմէթ, երբ տակաւին Անատուր անցած էր, Նուսթաֆա Բեմալի մօտ, պատերազմական նախարարութեան մէջ էնիվէրի խորհրդական էր : Հիւսամէտտին իր յուշերուն մէջ ըսած էր Իսմէթին, թէ « Թէլէքիւղթի եւ այլ բոլոր գաղտնի թուղթերը տարած — պահած է Իսմանպուլ » Պաթիհի միջոցով զաղտնի սենեակի մը մէջ անկիւնը, եւ Իսմէթ — Ժողովուրդը Հիւսամէտտինի այդ յաջողութեան համար : (Տես Իփի Տէվրիմ Փերուէ Արգաթ զրբին մէջ) :

Հիւսամէտտին յետոյ անցած է Բեմալի մօտ, իր չէթէներու սպայակազմի անգամ : Չորրորդ մեծ զողջութիւնը տեղի ունեցաւ Բեմալիստանի միջոցով : Ծնուած ի զործ զրին պատերազմական ատեանին վրայ, զազրեցուցին անոր գատաւարութիւնները, եւ յետոյ՝ գատարանին բոլոր փաստաթուղթերը, Տախիէները փախցուցին Անգարա :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ (LES INCORRUPTIBLES)

ԷԼԻՐԹ ՆԵՍԻ ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

Հեռատեսիլէն կը հետեւիմք «ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ» շարքին հետաքրքրական եւ արկածախնդրական գրուագներուն : Անանց պետք է իրքը նեւ հերոս մը կը ներկայանայ Մ. Նահանգներու մէջ :

Ահաւասիկ անոնց իրական պատմութիւնը .

Գլխաւորն մէջ ընկերները կ'ըսէին, թէ կ'ուղեն օդանավով, սինեմայի ստուգ կամ միլիտանտէր ըլլալ : Իսկ էլիւրթ՝ փրոնապանին տղան, կ'երազէր զազանի ոստիկան ըլլալ, կը կարգար Ծերեթը Հոյսի արկածները : Իր երազին իրականացումը տեսաւ այն օրը, երբ քրոջը ձեռքը խնդրելու եկաւ Ալեքսանդր ձէյմի, որ էՃ. Պի. ԱՅ. ի ոստիկան մըն էր : Չորս տարի ետք, Ալեքսանդր ձէյմիի ղեկավարութեան տակ, էլիւրթ անպարտելի զարձած էր ֆիւր — ֆիքցուի, ինչպէս նաեւ առըրձանակի զործածութեան մէջ : Պէտք է ըսել, որ այս տեղի կ'ունենար 1920ական

թուականներուն, Ծիւքալոյի մէջ, որ ունէր 2,700,000 բնակիչ, հինգ հարիւր հազար ինքնաշարժ եւ կառատուններէն մինչեւ երկնաքերները կ'ընթացուած էր կանկրթներու իշխանութեան :

Էլիւրթի հայրը կ'ուղէր, որ զաւակը անպայման առեւտրական վկայական ստանայ համարարանէն : 1925ին, տիրանալով այդ վկայականին, էլիւրթ կ'ընար մըտածել այն աշխատանքի մասին, որուն համար կ'ուղած մը կը զգար : Սակայն էՃ. Պի. ԱՅ. ը անփորձներ չէր կոչեր պաշտօնի : Էլիւրթ կը զոհանայ ընկերութեան մը մօտ զննիչի պաշտօնով, զոր իւզմատօրէն կը կատարէ, որուն շնորհիւ ամերիկեան դաշնակցային կառավարութեան «Արգարութեան զրատենակը» կը համաձայնի զինք զործակալ ընդունիլ :

Ձինք կը փոխանցեն ուղեւրջ ըմպելիներու գէմ պայքարի բաժանմունքին :

1920ի Յունուարին, ամերիկեան խորհրդարանը քուէարկեց օրէնք մը, որով բացարձակապէս կ'արգիլէր ուղեւրջ ըմպելիներու արտադրութիւնն ու զործածութիւնը, ինչ որ «մոլութեանց ճարտարարուեստին» վրայ աւելցուցած էր նոր մարդ մը եւ կանկաթերներու կ'ընթացուած էր անտեսութեան մէջ կարեւոր թեւը :

ՏԱՐԵԿԱՆ 1,5 ՄԻԼԻՈՆ ԿԱՇԱՌՔ

Այսպիսով, քանի մը տարիէն, Ծիւքա-

կօ կ'ընթացուեցաւ Նախիլիցիի մը, որ միտհամանակ պետն էր սիլիլիական Մաֆիային, փոխանորդներու միջոցով : Այդ անք հաշակաւոր Ալֆոնս (Ալ) Քափոնէն էր :

Ծիւքալոյի բնակչութիւնը զարեւուրով, ուրիշիով եւ ձինով պարենաւորելու համար, պէտք էր քան հազար զինետուն, մօտ խմբի վաթսուն գտարան եւ երկու հարիւր բեռնատար ինքնաշարժ : Ալ Քափոնէն եւ իր մարդիկը զբաղեցան այդ բոլորով : Իրենց հաստատութիւնները այնքան խմբից կ'արտադրէին, որ սրեւէ երկրորդական ոստիկան իսկ կ'ընար երեւան հանել : Այդ իսկ պատճառաւ Ալ Քափոնէի կայսրութիւնը պարտ էր կաշառքին կ'ընել : Կը կաշառուէին ոստիկաններ, զատաւորներ եւ զատախապներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրին «կանխիկ» վճարուող ամսական յատկացում էր : Ծիւքալոյի մէջ այս ձեւով բաժնուող զուտարը կը հասնէր տարեկան մէկուկէս միլիոն Փրանքի :

Կրնային վճարուած մերժել, պայմանաւոր կազմակերպութեան գէմ ոչինչ ընէին : Որովհետեւ սպաննողները կըրնային երթալ պարկէշտ ոստիկաններուն տունները այնպէս, ինչպէս վճարողները կ'երթային անոնց մօտ, որ կ'ուղէին զուտար ստանալ : Այնպէս որ, Ծիւքալոյի 300 ոստիկանները կ'ընդունէին վճարուելու եւ կամ հանդիսա կը մնային, որովհետեւ

սպանութեանց թիւը 1924ին հասած էր 399ի :

Ալ Քափոնէն, Ալ Քափոնէն տարեկան շուրջ 55 միլիոն Փրանքի զործածութիւն ունէր :

Ալ Քափոնէի Ձեռնարկը 480 Ֆրանք

Ալ Քափոնէն երբ դուրս ելլէր, զրպանը կ'ունենար աւելի քան հարիւր վաթսուն հազար Փրանքի համարժէք զուտար, եւ հաստակներուն տուած ձեռածիրը կը հասնէր հինգ հարիւր Փրանքի : Իր «գրաստան» ինքնաշարժ արժած էր շուրջ հարիւր վաթսուն հազար Փրանք : Սակայն պէտք է կարծել, որ միայն ոճիւրով կամ զրամով կ'ընէին : Նաեւ հմայք ունէր, ինչպէս նաեւ իր ազբատները : Գիտէր կաշառել, ապականել բարձր պաշտօնական մը, ինչպէս նաեւ աշխատանք հայթայթել զօտարութիւն ունեցող կընդ մը :

Արեւնարբու ցեղապետ մըն էր, իր անձնական պահակներով, յաճախորդներով, բարեկամներով, եւ իր աւանդութեամբ, նոյնիսկ իր ընկերային օգտակարութեամբ՝ կազմակերպելով այն հաճախորդները, որոնք արգիլուած էին քաղաքացիներուն :

(1 Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՆՈՒՎԵԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վար - դան» ենթակոմիտէի և մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառավարն» խումբին :

Նոյեմբեր 20ին, կիրակի կէսօրէ ետք , ժամը 15-30էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, Ավրելի Անրի Պարպիւս, 69 :

Կը նախազանչ՝ Ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Հանդէսէն ետք պարանցիկ երեկոյթ ,

Նուագախումբ ձարպիկեան

Մուտքը ազատ է Պիւֆէ

L'ENTENTE U.G.A. ARDZIV
Organise une
**GRANDE
NUITÉE DANSANTE**

Le Samedi 19 Novembre
de 22 heures à l'aube
dans les Salons de l'ALHAMBRA
avec
FRANCIS LINEL
et
SILVANA BLASI
animée par
ROGER GOUALCH
et sa Grande Formation

ATTRACTIONS COTILLONS
Il est prudent de prendre les billets
à l'avance et de faire réserver sa table.

S'adresser à :

M. NAZARIAN Raffi
37, Rue des Dominicaines
Marseille (1er) — Tél. 20-71-10

M. GHARIBIAN Jean
13, Boulevard Rougemont
Marseille (12e)
Tél. : 60-89-80 (heures de Bureau)

M. KEVORKIAN Jean
20, Rue Alexandrie
Marseille (15e) — Tél. : 62-37-53

M. YELKOVANIAN Coco
10, Avenue de Vienne
Marseille (11e) — Tél. : 42-99-49

M. BAREYAN Jean
29, Boulevard des Eparges
Marseille (12e) — Tél. : 48-82-70

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Ի նպատակ Լիֆորվիլի հայկական վարժարանից

Կազմակերպութեամբ տեղւոյն կրթ. մարմնին

Շարաթ, Նոյեմբեր 19, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALLE VOLTAIRE — Rue VOLTAIRE, ALFORTVILLE

Կը մասնակցին՝

ԱՐՄԱՆ ԱԷԿԵԱՆ, ԵՐԳ

Սայաթ - Նովա համոյթը և Կովկաս պարախումբը

Նուագախումբ՝ Les Blazers

Ճոյս պիւֆէ, խորոված

Մուտք 10 ֆր.

Այրի Տիկին Կարապետ Օսկեան, Օր. Ալին Օսկեան, Տէր և Տիկին Ճոն Զե - նորեան, դուստրերն ու թոռները, Տիկին Օննիկ Փափազեան և զուգահեռները, Պ. Արա Նիկողոսեան, ինչպէս նաեւ Մար - տիրոսեան, Սարգիսեան, Վարդանեան, Թովմասեան, Ժամկոչեան ընտանիքները զատով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր և ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՕՍԿԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 11ին, 66 տարեկանին, իր բնա - կարանը՝ 9 Բիւ Պլանշ (Անկէն) :

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Զորքը թի (Նոյեմբեր 16) ժամը 10-45ին Անկէնի Սէն - Ժորժէ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի հին գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար, ընտանեկան դամբարանը :

Մահագո չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայ իրբեւ այդ նկատել :

Հաղորդ. միջոց. — Կառ Տիւ Նուէն կա - ուսխումբ ժամը 10ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Փ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարելու համար իր հանգուցեալ ընկե - բուհներու հոգուոյն համար այս կիրակի առաւօտ տեղւոյս Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ, 295 Բիւ Պուալո,

(Հանգուցեալ ընկերուհիներ Մաննիկ Այ - տրեան (Մամիկը) Տիկին Տիրուհի Փա - փազեան, Թադուհի Գեորգեան, Մառի Ա - ուրբեան, Նուարդ Քէնտրեան, Հայկա - նուէր Կէնճեան, Մաթիլոտ Ռուբէնեան, Թէրեզեան Լիւսի, Ալին Եղազեան, ՀԵ - սիփիմէ Պարոնեան, Տիկին Սէրայար - եան Արմենուհի, Արշալիր Հարէլեան և բոլոր ննջեցեալ խաչուհիներուն) : Կը հը - բաւորուին բոլոր ընկերուհիները ու ըն - տանեկան պարագաները յարգելու համար անոնց յիշատակը :

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկե - բուհի Այրի Տիկին Վերդինէ Յովնանեա - նի, դուստրերն և Այրի Տիկին Խոնարհիկ Պատմաճեանի և պարագաներուն, ոչ - բացաւ Հրանդ Յովնանեանի կսկծալի մահուան առթիւ և փոխան ծաղկեպսակի երեսուն ֆրանք կը յատկացնէ տեղւոյս կարիքաւորներուն :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը Հնորակալութեամբ ստացաւ Տիկիններ Արմենուհի և Բերկրուհի Ալթունեանէ յիտուն ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Աղանի Թուրանի մահուան առթիւ յատկացուելու համար կարիքաւորներուն :

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պետրոս Եկեղեցւոյ հողաբարձութիւնը Հնորակալութեամբ ստացած է Տէր և Տիկին Սրապեանէ 50 ֆրանք Եկեղեցւոյ պայտածութեան փո - խան ծաղկեպսակի Տիկին Աղանի Թրէա - նի մահուան առթիւ, նոյնպէս Տիկին Լու - սի Գամբըլեանէ մինչեւ նպատակի հա - մար քսան ֆրանք :

TRESORS DE LA PEINTURE
JAPONAISE
du XII^e au XVII^e siècle
Musée du Louvre
du 4 Novembre au 31 Décembre

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Ապրիլ 16ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻՐՈՍԿՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
ՇԱԽԱՐՇ ՆԱՐԿՈՒՆԻ

ԱՀԱ ԵՍ
ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՑԱԾ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՅ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵ - ԶՈՒՆ ԻՐԲԵԻ ԳՐԻՉ ԳՐՈՐԾԱԾԷ ԿԱ - ՏՈՒՅԻ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, — ԿԱՂԱՄԲԱՎԱ - ՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՐՅՇ :

Գին 15 ֆրանք
Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ հասցէով :

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒՄԵ Է
ԿՈՄՍԻ
« ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍԵՐՈՒ »
Զորքորդ հատորը
և « ԿԵԱՆՔԻ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՅ »
Յուշերէս :

200է աւելի էջերով և բազմաթիւ պատ - կերներով :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévis, PARIS (9^e)

ՓԱՐԻԶԱՅՍ ՏԻԿԱՆՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԳԻՆՍԸ
Կիրակի, Դեկտ. 4ին, ժամը 17էն կէս
գիշեր Կոնա Օթէլի մէջ :
Մուտք 10 ֆրանք
Ուսանողներու կէս դին :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Կեղր. վար - չութիւնը ինչ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները և հայ - բնակիցները : Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին հայրենակից Յա - բուրի Շիրվանեանի բնակարանը :
Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներ - կայութիւնը անհրաժեշտ է :
Հաղորդակցութեան միջոցներն են, մէթ - րօ Բորանքէնի Սեյրանէն առնել օթօպիւս 189 թիւ և իջնել Մոնթրոն : Հասցէն է 44 Ավրելի տը լա փէ (Վանվ) :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՅԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ
(Ե. Հատորը)
Բովանդակութիւն. — Հայաստանի հան - րապետութեան շրջանը — Յեղիմի իշ - խանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ի նախօրեակը :
Յաւելուածներ :
Պատկերագրող, 360 մեծադիր էջ, լաքակազմ :
Դիմել՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
Երրորդ Հայ Ուս. Միութեան Փարի - ղի մասնաճիւղի վարչութիւնը հաստատած է մասնաոր սպասարկութիւն մը՝ Փարիզի հայ ուսանողները ընդունելու, անոնց բը - նակարան ու աշխատանք հայթայթելու և ուսումնական ցուցմունքներ ընելու նը - պատակով : Հեռաձայնել 207-12-04, ամէն օր ժամը 20էն 21 :

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ու - սանողական մասնակի դործեր կրնան տը - բամադրել թող նոյնպէս հեռաձայնեն վե - բոյնչեալ թիւին :

ԸՆԹԱՅԻԿ ՄԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԳ	45 ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ	25 ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ	20 ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 ֆ.	» » »
«ՓՈՒՍԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԿԻ»	10 ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՄԻ»	10 ֆ.	» » »
ԾԱՌՈՒ Է	25 ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամբողջ հրատարակի և ճշմանկուած ծաւալով ազ - գերու համար են, չորքորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առետրակամ կամ այլ ազգերու մասնաոր պայմաններում համար գինն Վարչութեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայա - ցում մը Փառալիքի սրահին մէջ Յունուար 28ին : Մեծ պատրաստութեամբ և Պ. Ա. Գարեթեանի մասնակցութեամբ՝ «Անոյ լիտրանքը» իսկ «Պատմաճիւղերը» յետա - ղային :
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտի 11 մասնաճիւ - ղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ու - նենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տա - րեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

ՄԱՐՍԻՅԱ. — Հ.Մ.Ը.Մ. և Արծիւ մարզական միութեան պարահանդէսը Նո - յեմբեր 19ին, Շարաթ, Ալհամբրայի սը - բահին մէջ :

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկինայ Յանճեանի մասին, ընդ. խնդրանքին վը - բայ, Բ. անդամ ըլլալով կազմակերպած է ներկայացումը դերասան Թրաքոնի «ՈՒՂԱՆ» թատերութեան, Դեկտեմ - բեր 6ին, Երեզարթի երեկոյ ժամը 20-45 - ին, Թէաթր տէ գ'Առի մէջ, 66 Բիւ տը Ուշընուտ :

Մանրամասնութիւնները յետաղային :
Սկսուողական տօնածառ — հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտի 11 Հայ Արե - նոյններու : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժա - մը 16ին Սալ Մազըն, 88 Բիւ տ'Օպլաններ :

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայտնէ (Ունիւկոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպատակ կրթ. գործին : Մանրամասնութիւնները յետա - ղային :

Ս. Ուաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին :

ՅԱՐԱՏԻ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925 T.él. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ՉՈՐԵՔՇԱԲԻ
16
ՆՈՅՄԲԵՐ
MERCREDI
16 NOVEMBRE
1966
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ 85 ֆ.
Արտասահման՝ 80 ֆ. Հատը

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.763

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՈՂՈՂՈՒՄԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ
ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ

ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ԼՍՐՈՒԱՄ

(ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ)

Նոյեմբերի 4-ի ջրհեղեղը, որ հարուստ - ծեց գրեթե ամբողջ Իսրայիլում, մանապես Ֆիրենցե ու Վենետիկ քաղաքները, չը - խնայեց նաև Ս. Ղազարի վանքին, հա - կառակ անոր որ պարիսպները մնացին անխորտակելի :

Աննախնթաց մակընթացությունը մը, որ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՃՈՆՍՏՆ Գործողության պիտի ենթարկուի այս Չորեքշաբթի օր : Վերաբերական գործողության սեւեռ - դուրեւան — մօտ երկու ժամ — Միաց - եայ Նահանգներու տէր ու տիրականը պիտի ըլլայ փոխ - նախագահ Հրմֆրէ : Իր այս դերադրոյն իրաւասութեանց մաս կը կազմէ նաև հիւլէական «Կոնսիլին» վրայ կոխելու իրաւունքը :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ զատ այլ շրջաններու մէջ ալ հակամերիկեան ցոյցեր տեղի ունեցած են : Ատանայի շրջանը շատ բուռն բա - խումներ տեղի ունեցած են եւ Ամերի - կայիները իրենց վախէն հեռացած են բը - նակարաններէն ապաստան փնտելով Ին - ճիւղիքի դիմադրական կայանը : Յարդ 34 թուրք եւ 13 ամերիկացի դիմադրական հարցաքննուած են : Խոսուած թիւները ըս - կըրած էին երբ լուր տարածուած էր քա - ղաքին մէջ թէ ութ ամերիկացի զինուոր - ականներ (սեւ) նեղացուցած էին թուրք կիներ որոնք սինեմայէ մը դուրս կ'ելլէ - ին : Հինգ հազար հողի հաւաքուած են հրապարակը ու քարտէսը ամերիկեան ղեկավարներուն եւ թաւանի տուած հա - զարէ աւելի օտար կառքեր :

ԿԱԼԿԱԹԱՅԷՆ մէջ կռիւներ տեղի ունե - ցած են Հնդկիներու եւ Մահմետականնե - րու միջեւ : Երեք մեռեալ կայ :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ մէջ, վարչապետ եւ համալ - նալար պարագլուխ՝ Թոտոր ժիլկով ամ - բաստանեց Չինաստանը որ հերձուած մը կը պատրաստէ համալնալար աշխարհի ծոցին մէջ : Պուլկարիոյ վարչապետը հա - մայնալար կուսակցութեանց միջադրային համադրումը մը կ'առաջարկէ : Քննա - դատարանով հանդերձ Չինաստանը, ժիլկով ձեռք երկրամէջ Ալպանիոյ — Չինաստա - նի ամենէն վճռակից դաշնակիցը եւրո - պայի մէջ — եւ յայտնած թէ Պուլկարիա պատրաստ է իր տնտեսական եւ տեւ - տրական յարաբերութիւնները դարձացնե - լու Ալպանիոյ հետ :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը՝ Կո - սիդին Լոնտոն պիտի երթայ Փետրուար 6ին : Ծանօթ է որ Փարիզ պիտի գայ Դեկ - տեմբերի մէջին եւ Ֆրանսա կը մնայ մին - չեւ Դեկտեմբեր 9 :

ՎԻԵՆՆԱ հասած է Խորհ. Միութեան նախագահը՝ Պոզդորնի, զլխաւորելով կարեւոր պատուիրակութիւն մը, կը նշա - նակէ թէ Խորհ. Միութիւնը մեծ կարեւո - րութիւն կուտայ Աւստրիոյ եւ մտահոյ է այս վերջինին փափաքէն՝ Հասարակաց Շուկայի անդամակցելու :

ԳԻՐՄԱՆԻՈՅ դաշնակցային Հանրապե - տութիւնը Նոյեմբեր 25ին առաջ պիտի չկարենայ կառավարութիւն ունենալ :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ սկսած է այն դատը, որ բացուած է յունական բանակի 28 սպանե - րու դէմ որոնք կ'ամբաստանուին իրրեւ անդամ ապիխայի եւ մասնակից դաւա - դրութեան մը որ մղուած էր Պետութեան ապահովութեան դէմ :

ԳՈՒԿԵՅԻ մէջ կը բացուի Իսրայիլի պոլիթբի 24րդ համագումարը : Օրակար - ղի նիւթ են արարական երկիրներու եւ մօտ ըստ ամերիկեան ընկերութիւննե - րու յարաբերութիւնները ինչպէս՝ Փորտ, քրքա քոլային :

չի յիշատակուիր հազար տարիէ ի վեր , հարաւ — արեւելեան կատաղի քամիին միացած (120 քիլոմ. ժամանական արա — դութեամբ) , խուժեց յանկարծ Վենետի - կի խաղաղ լճակին վրայ : Յորդանոս անձրեւը կուտար իսկական ջրհեղեղի մը պատկերը :

Ծովի ջուրը բարձրացած էր մէկ ու կէս մետրէն, սովորական աստիճանէն աւելի : Վանքի մեծ ու փոքր նաւամատոյցներէն եւ շրջապատի այլ յարակից մուտքերէն անդամ (չպատահած եղելու թիւն) ջուրը խուժեց ներս. մայր դրան առջև հասաւ մինչեւ 1,13 մ. բարձրութեան : Հակա — ոսկ անոր որ ստորին յարկի սրահները թեթեւ դատիկեր մը ունին, յորդանոսան ջուրը մտնելով հիւրանոցէն՝ յատապ — ցաւ մինչեւ խոհանոց, ճաշարան, կեղեկ - ցի, շտեմարաններ , աշխատանոցներ սենեակներ (նաւալար, պարտիզպան , խոհարար, դոնապան), նորոնծալարան , ներքին մատուռ :

Ըստ վանքի ժամանակագրութեան, 1916 Նոյեմբեր 21ին տեղի ունեցած է մեծ մա - կընթացութիւն մը եւ ջուրը սեղանատան մէջ հասած է մինչեւ 0.38 մ. բարձրու - թեան : Այս անգամ սակայն բարձրացաւ մինչեւ 0.78 մ. : Իսկ կեղեկցին, ջուրը անցնելով ատեանէն, մտաւ դաս ու բարձ - րացաւ մինչեւ աւաղ բեմի երրորդ ստաի - ճանը (0,44 մ. դասին մէջ) : Թէ 1916ի, թէ 1935ի եւ թէ 1951ի մակընթացութիւն - ներուն, ջուրը չէր մտած դաս :

Վանքի քառանկիւնին ներքին պարտէ - ղը, արտաքին պարտէղին մեծ մասը եւ այդին երկար ժամեր մնացին ջուրին տակ : Սովորական պարմաններուն մէջ՝ ջուրը վեց ժամուան ընթացքին կը սկսէր քաշուիլ : Այս անգամ յամառօրէն մնաց 12 ժամէն աւելի : Իմացանք որ Վենետիկի լճակին թուրքերէն մէկն ալ խորտակուե - ր է :

Ս. Ղազարի վարի յարկերէն մասնաւո - բարար վնասուեցան սեղանատան եւ կեկ - դեցւոյ ընկողնէ որմաստիտակները, ներ - քնայարկի կահ — կարասիները, իսկ մար - մարէ սինեմոն վրայ իջաւ նաւթային իւղոտ մը որ մը : Ձերմարաչի կեղտոն — ները, իրենց ելիկտրական սարքերով ու բոցահան մեքենաներով մնացին ջուրերու տակ : Դադրեցան ելիկտրականութիւնը եւ հեռաձայն :

Մինչ մէկ կողմէն ջուրերը կը բարձրա - նային ահեղ թափով, ներսը սպաքած մը կար՝ փրկելու համար կարելի է : Միւս — բաններ ու աշակերտներ կը բարձրացնէ - ին, ապա քիչ մըն ալ կը բարձրացնէին ա - մէն թանկաղին առարկայ :

Հակառակ ամէն ակնկալութեան, ջուրը մտաւ նաև տպարան, որ թէև ներքնա - յարկի վրայ, սակայն հինգ աստիճան բարձր է միւս յարկարածիներէն : Տպա - դրական բազմաթիւ մեքենաներ մնացին աղի ջուրին տակ :

Երևասարը վարչապետներէն յանդը - նադոյններ բոկոտն իջան տպարան, զրե - թէ լողալով , փրկելու համար այնտեղէն ալ կարելին , ի մասնաւորի, հայկական մանրանկարչութեան նորատիպ պրակնե - րը, եւ ... յաջողեցան : Դժբախտաբար անկարելի եղաւ պարպել զբալամատան — ցի հսկայ շտեմարանը, ուր ջուրը շուրջ կէս մետր բարձրութեամբ մտաւ, վանքի ներքին պարտէղի դուռներէն : Ու բաւա - կան թիւով հին ու նոր տպագրութիւններ թաղուեցան ջուրերու տակ, իլլելով ար - ցունքը միարաններուն :

Մինչ անդին, քամին պարտէղին մէջ կը տապալէր հսկայ ծառեր, բայց այդ այն - քան չէր մտահոգեր մեղ, որքան մշակու - թային դանձրը :

Բարեբախտաբար, Մատենադարանի , ձեռագրատան, զիւանի , լրագրային հա - ւաքածոներու ճոխ բաժինները կը վրա - նուին վանքի վերին յարկերուն մէջ, ուր

ջուրը չէր կրնար հասնիլ : Որեւէ վտանգ չպատահեցաւ այդ դանձրուէն :

Սակայն ստորին յարկին մէջ բաւական վնասուեցան լրագրային հաւաքածոները, կրկին օրինակները, դոնէ մասամբ :

Այս բոլորը հազիւ քանի մը ժամուան ընթացքին : Առաւօտեան ժամը ինն էր՝ երբ զգացինք ջուրերուն խուժումը : Կէս — օրին արդէն ամէն ինչ ջուրին տակ էր սուղուած :

Վարչապետներն ու աշակերտները, ջուրերու դէմ սպաքարելէ ետք, հուսկ քաշուեցան վերի յարկերը, ուր չոր ճաշ մը կատարեցին : Բարեբախտաբար, սօ - նական օր ըլլալով, հացը նախորդ օր հա - սած էր եւ զոնէ ատիկա չպակսեցաւ : Իսկ մնացած ուտելիքները վարի մտաւ — նէն վեր փոխադրելու համար, մինչեւ իսկ զուարճալի միջոցներու հարկ եղաւ դի - մել :

Ու միջեց, իջաւ երեկոն պող ջուրի — րուն վրայ : Վտուեցան մոմերը : Բայց ջուրը կը մնար յամառօրէն : Գիշերուան ժամը 10ի ատեններն էր՝ երբ նշմարե - ցինք որ ջուրը վերջապէս սկսած է քաշ - ուիլ : Արդէն կը մարէին մոմերն ալ, կը վառէր լոկ յոյրը : Հովը դադրած էր , աստղապարզ դիչեր մըն էր :

Առաւօտուն դարձեալ խոնաւ օդը պա - տեր էր : Ջուրերը բոլորովին քաշուած էին, ձգելով սակայն ջարդի եւ թալանի տխուր տպաւորութիւն : Եւ ահա դարձ — եալ գործի, մաքրելու, սրբելու եւ տեղա - տրելու համար ամէն ինչ, կարգ մը բա - ներ ալ նետելու առ յաւէտ :

Օրեր անցան : Եւ ահա հեռոցհեռէ աւե - լի զղալի կը դառնայ ջուրին գործած հըս - կայ աւերը : Հեռաձայնը կը սկսի բանիլ, եւ ահա տխուր լուրերը կը բարդուին :

Ինչպէս ծանօթ է, վանքը ունի, Վենե - տիկի նահանգին մէջ, հողային կալ - ուսածներ, բարեբար նուիրատուներու դը - րամներով գնուած եւ մշակութեան յանձ - նուած : Գրեթէ բոլոր այդ հողամասե - րը, այդիներ, մրդաստաններ, բանջարա - նոցներ, ձկնարաններ, մնացած էին ջու - րերու եւ տիգմի տակ : Աղէտին արդիւն — քը զղալի պիտի ըլլայ մինչեւ երկու կամ երեք տարի, ըստ մասնադէտներու : Կո - րուտը քանի մը տասնեակ միլիոններու կրնայ հասնիլ :

Հիմա կը սպասենք չոր ու արևոտ օ - րերու, դարմանելու համար աղէտին հետքերը, զոնէ մասամբ : Շարքաններով տպարանը կը մնայ ամուլ, մեքենաներու նորոգութեան գործով լոկ դրադած :

Ոչ մէկ վնաս վարչապետներուն, աշա - կերտներուն եւ աշխատանոցներուն :

Բաւական վնաս ունեցանք նաև Մու - ըստ — Ռափայէլեան վարժարանի մէջ : Հոն ջուրը ներս խուժեց ստորին յարկի պատահաններէն իսկ, միասին բերելով քաղաքին ստորախաւերէն հաւաքուած նաւթը եւ սեւցնելով պատերը : Ամբողջ պարտէղը մնաց ջուրին տակ : Դպրոցը գրկուած մնաց ելիկտրական հոսանքէ ամ - րողջ վեց օր : Բարեբախտաբար խոհանո - ցը բարձր ըլլալով՝ վնաս չկրեց : Կերա - կուրը անպակաս եղաւ : Հացը կարելի ե - դաւ ճարել մերձաւոր Մեսթրէ քաղաքէն : Դասարաններն ալ բոլոր երկրորդ յար - կին վրայ ըլլալով՝ չունեցան վնաս : Սա - կայն վարի յարկը կեղտոտեցաւ : Վարժա - րանին նորոգութիւնները տակաւին չէին աւարտած ու փճացան շինութեան վերա - բերեալ կարգ մը նախանիւթեր : Վնաս — ուսած են ստորին բոլոր սենեակները, մա - նաւանդ հեռատեսիլին սենեակը, լուսց — քի մեքենաները, ջերմութեան կեղրոնը , դպրոցական դրադարանը եւ այլ յարակից մասեր : Ոչ մէկ վնաս անձի :

ՏԵՂԵԿԱՅՈՒ

Վեներտիկ, 10 Նոյեմբեր, 1966

Յորդանանի վրայ կատարուած իրա - վէական յարձակումէն ետք, արաբական լիկայի ընդհ. քարտուղարը Ապտէլ Պայէք Հասունա յայտարարած է. — «Իսրայէլե - ան յարձակումը Յորդանանի վրայ ան - դամ մը եւս ցոյց կուտայ, որ արաբական աշխարհի ապահովութիւնը կարեւոր ունի Պաղեստինի ազատագրումէն : Արաբա - կան երկիրները դորայիդ պէտք է ըլլան Յորդանանի եւ իսրայէլեան յարձակումը ալ երկրին դէմ, նկատեն իրենց դէմ կա - տարուած յարձակում մը» :

Արաբական լիկայի ընդհ. քարտուղա - րին համար Իսրայէլ, իր կատարած գոր - ծողութեամբ , ասպարէզ կարողացած է արար եւ միջազգային հանրային կարծի - քին : Իսրայէլեան ուժերու մուտքը յոր - դանանեան հողամասի վրայ ալ աւելի կը ծանրացնէ այդ շրջանին կացութիւնը : «Անհրաժեշտ է, չեղած է Հասունա , վերջինիս արաբական աշխարհի կացու - թիւնը այդ յարձակման, լոյսին տակ, որ կը սպառնայ արաբական բոլոր երկիրնե - րուն եւ կրնայ շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ , մանաւանդ կարգ մը մեծ պե - տութեանց պատճառով, որոնք դորայիդ կը կենան Իսրայէլի » :

Միւս կողմէ, Պաղեստինի ազատագր - ման կազմակերպութեան նախագահը՝ Ամէն Ծուքրի կը հաստատէ թէ պա - ղեստինեան ազատագրման բանակը պատ - րաստ է կուռելու յորդանանեան ուժերու կողքին : Ծուքրի աւելցուցած է նաև. — «Սօսքով ե յայտարարութիւններով չէ որ պէտք է պատասխանել թշնամիին յարձա - կումին : Մեր բոլոր քաղաքներուն եւ դիւրերուն մէջ, ժողովուրդը պէտք է դիմել եւ դիմադրական պատրաստու - թիւն ունենայ » : Լիբանանի մէջ ալ, Ալ Եսֆի յայտարարած է «Հանդարտութիւն չի կրնար տրել Միջին Արեւելի մէջ ցարձափ Իսրայէլ մէջտեղէն չփերնայ » :

Դամասկոսի մէջ ալ Պասա կուսակցու - թեան պաշտօնաթերթը կ'ամբաստանէ Միացեալ Նահանգները որոնք Իսրայէլի հետ կը դաւեն «կարմախիւրակու համար չարք մը յարձակումներ արաբական հո - ղին վրայ » : Թերթը կը գրէ նաև թէ իսրայէլեան օդուժին յարձակումը «խաղ մըն է որու նպատակն էր ուշադրութիւնը ցրուել յարձակումէ մը որ Իսրայէլ կը պատրաստէ Սուրիոյ դէմ եւ որ կը ստա - նայ ամերիկեան աշխարհակալութեան օ - ժանդակութիւնը :

Դամասկոսի ճայնասփիւռն ալ շատ բուռն յարձակում մը ըրած է Հիւսէյն թագաւորին վրայ, որը պատասխանատու կը նկատէ իսրայէլեան յարձակման «այս յարձակումը մաս կը կազմէր հաշմի՛ն , սինաիական եւ աշխարհակալ դիմակցու - թեան նախապէս պատրաստած ծրարին » կը շեշտէր ճայնասփիւռնի նոյն կայանը , որ աւելցուցած է. — « Հիւսէյն թագա - ւորը իսրայց ախ դերը զոր այդ ծրարիւր իրեն յանձնած էր : Չինաթիւր բրաւ յոր - դանացի արար ժողովուրդը : Չայն ձը - ուց ատանց դէնքի սինաիական ուժերուն առջև : Այս ծրարին նպատակն էր նաև դադրեցնել տեղեկատուութեան արշաւը որ կը իսխաթէ յորդանանեան դաւաճան վարչակարգը եւ զայն կը յանձնէ ժողը — վարչին բարկութեան » :

ՄԵՐ ԲԱՅԱԿԱՅ

ՀԱՐԱՁԱՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Հայաստանի գրողները շատ քիչ կը քննարկեն արտասահմանի իրենց արեւմտեան գրողները: Արտասահմանեան անուններ միայն լսած են քերես: Առաջին ունեւոր է, որ Հայաստանի գրողներու ծանուցումը — քննարկը յետագումով — համագումարէն առաջ Հայաստանի մէկ գրողը, (հետեւեալ յօդուածը ստորագրողը) արագանց կուտայ տրտուելի մը, քէ «հայրենի գրողները քիչ են ուշադրութիւն դարձնում Սփիւռքի հայ գրականութեան վրայ եւ առաջին գծի վրայ են (հրախորով) նուազ կարողութիւնները տէր գրողները, այն ինչ ակումտոր գրողներ անտեսում են»: Այս տրտուելը Հայաստանի մէկ մեղքն է միայն որ կը մատուցուի: Երկրորդ մեղքն այն է քէ «մայր հայրենիքը չէ կարող նայել բարի աչքերով նրանց վրայ, որոնք (ԻԲԲ ԹԵ) նայում են իրեն խորքի աչքով եւ չեն բաժանում իր ուրախութիւններն ու տրտուութիւնները»:

Այս երկու մեղքերը կը մատնեն խորականութիւն մը, որու պատճառները... հայրենական չեն անշուշտ, — Երեսնի հաւերն այ գիտեն ատիկա:

Հայաստանի գրողները նախահամարումարեան այս օրերին, մեղ հետ են աշխարհագրականօրէն մեղինք բաժանուած, բայց ըստ էութեան մեր մեծ ընտանիքի հարազատ անդամները՝ Սփիւռքի հայ գրականութեան անձուները մշակները: Երբանց ներկայացուցիչները համագումարի օրերին կը ժամանեն Երեսն՝ մասնակցելու համար համագումարի աշխատանքներին: Կը դան նրանք ոչ թէ որպէս հրեաներ, այլ որպէս հարազատներ, որոնք իրենք իրենք բերումով ապրում եւ ստեղծագործում են Մերձաւոր Արեւելքում, Փարիզում, Մ. Նահանգներում, Պոլսում եւ այլուր:

Վերջին տարիներին շատ բան է արուած Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայ գրողները կապերն ամրապնդելու համար: Փոխադարձ այցելութիւններն աւելի յաճախակի են դարձել, «Հայաստան» հրատարակչութեան կողմից մշակուած ըՄՍՍՍՍՍՍ հայ գրողները հրատարակուած թեան բնագծերն աւելի յայնացել եւ դարձել են աւելի ընդգրկուած, դնալով աւելի եւ աւելի ջերմացել են անհատական կապերը... Այս ամէնն ուրախալի է եւ սրտապնդիչ, սակայն չի կարելի ասել, որ ամէն ինչ արուած է եւ կարելի է համագումարի յաջողութեան դափնիներին, ոչ:

Չթարքնները իրականութիւնը, Սփիւռքի հայ ժամանակակից գրականութեան բանաստեղծական թեւը թող է եւ չի արձանագրել նշանակալից նուաճումներ

վերջին տարիներին ընթացում:

Երբ սակաւաթիւ անունները կամ աւարտուած են, կամ զարգանալու եւ տարածուելու յոյսեր չեն ներշնչում: Սրա փոխարէն Սփիւռքում գոյութիւն ունեն փայլուն արձակագիրներ, որոնք իրենց լուսավորչ գործերով կարող են կանգնել խորհրդահայ անունների արձակագիրների հետ կողք-կողքի, առանց քաջուելու իրենց «հասակից»: Նրանք ստեղծագործում են, թէեւ չունեն այն լայն հնարատրութիւնները, որոնք տրուած են հայրենի գրողներին՝ մայր հայրենիքում: Նրանք աւելի կամ պակաս չափով կապուած են մայր հայրենիքին եւ գրեթէ բոլորն էլ ունեն մի ցանկութիւն, — աւելի եւ աւելի մօտենալ մեղ եւ վերացնել արհեստական այն ապակեպատը, որը միջով մենք տեսնում ենք իրար, բայց չենք ըստում մէկ — մէկու ձայն: Յիշենք Համաստեղի եւ Շահան Շահնուրի, Արամ Հայկազի եւ Չարէս Որբունու, Բենիամին Նուրիկեանի եւ Շառուիկեանի, Անդրէասեանի, Վահէ Հայկի ու դեռ շատերն աւանդները, որոնցով կարող է պարճենալ ամէն գրականութիւն: Ասենք եւ այն, որ մայր հայրենիքը չի կարող նայել բարի աչքերով նրանց վրայ, որոնք նայում են իրեն խորթի աչքով եւ չեն բաժանում իր ուրախութիւններն ու տրտուութիւնները: Այդպիսիների մասին չէ այսօր մեր խօսքը: Մեր յիշած եւ չիշած գրողները ու մանց գրքերն արդէն հրատարակուած են Երեսնում եւ դարձել են հայ ընթերցողի սեփականութիւնը, ուրիշները գործերը պատրաստուած են հրատարակութեան: Նրանց շարքերում կարող են լինել խարխափողներ եւ կասկածողներ, լուսաւորել խարխափողների ճանապարհը, ցրել կասկածները՝ մեր պարտքն է եւ պարտականութիւնը: Նրանց, այսպէս կոչուած, «գարձի» ճանապարհը մենք պարտաւոր ենք հեշտացնել եւ ոչ թէ բարեացնել արհեստական արդեւակներով: Ու եթէ կան նրանց շարքերում թերահաւատներ, պէտք է ամբողջով նրանց հաւատը եւ ոչ թէ փոխադարձ թերահաւատութեամբ դարձնել նրանց անհաւատ:

Իրենց հրատարակային գրաւոր եւ բանաւոր էլոյթներում եւ մասնաւոր նամակներում Սփիւռքի հայ գրողները ունեն քանգաւառում են, որ հայրենի գրողները քիչ են ուշադրութիւն դարձնում Սփիւռքի հայ գրականութեան վրայ եւ առաջին գծի վրայ են նուազ կարողութիւնների տէր գրողները, այնինչ աւելի ակումտոր գրիչներ անտեսում են: Չի կարելի ասել, որ նման տրտուելներն անհիմն են ու անտեղի: Շատ բան է արուած վերացնելու համար այս խարական գրական վարքադիրը, որն իրեն զրգացնել է տուել յատկապէս անցեալում, բայց չի էլ կարելի պնդել, որ արուած է ամէն բան: Հայաստանի գրողների ճիշդ համագումարում պէտք է խօսել այս մասին ամբողջ ձայնով:

Մենք ունենք հայրենիք, պետութիւն եւ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԿ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ՎԱԿԵՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՎՃՌԱԳՐԵՐ

Բ.

1919 Ապրիլ 27ի դատաւարութեան, Կ. Պոլսոյ թրքական պատերազմաբան ատանի առջեւ պէտք էր ներկայ ըլլալին 19 ամբաստանեալներ, որոնցմէ եօթը փախըտական էին եւ 12ը ներկայ էին:

Ներկաներու անունները. — Սայիտ Հալիմ փաշա, Սայիտ, Ահմէտ Նէսիմի, Իրազիմ, Կիւչիք Քալէաթ, Բիզա, Միտաթ Երբըրի, Չիւսթի Ալի, Գարա Բեմալ, Երբըրի, ձէվաթ, Աթըֆ:

Փախստականներու անունները. — Քալէաթ փաշա, Էնիքը, ձէվաթ, Տարթ. Նազըմ, Տարթ. Պէհաթտին եւ Ազիզ:

Ամբաստանեալ 12 ներկաներուն պաշտպան 16 փաստաբաններ կային. — ձէվաթ լէտաին Արիֆ, Սայիտ Էսաթ, Քալէաթ Քալէաթ, Մուսլիս, Սաաթթիին Ֆէրիտ, Մահթըր, Եուսուֆ Բեմալ, Գարաթի, Հայաթ Բիֆաթ եւ Իսմայիլ Թէվֆիլ:

1919 Յունիս 3ի դատաւարութեան միջոցին, ամբաստանեալ անձերէն ինը հօգի բանտէն հանուելով Մալիս տարուեցան: Երբ ինը անձերուն անուններն են. — Սայիտ Հալիմ փաշա, Սայիտ, Սայիտ, Ահմէտ, Նէսիմի, Ապպա Հալիմ, Ալի Միտաթ, Երբըրի եւ Գարա Բեմալ: Այդ ինը անձերուն դատական թուղթերն ալ մեկուսացուցուցին:

Պատերազմական ատանի առջեւ մնացին հինգ անձեր:

1919 Յունիս 5ի դատաւարութեան մասով ձերբորդ օրը փախստականներէն եւ այլուր փոխադրուածներէն դատական արձանագրութեանց մէջ յիշուած է միայն 4 անուն (*):

1919 Ապրիլ 27ի դատաւարութեան օրը, ամբաստանեալ ոճրագործները պատերազմական ատանի նախագահին հարցումներուն պատասխանելով, հետեւեալ պատասխանները տուին իրենց կենսագրականի մասին:

Կը համոզուեմք, քաղերով թագվիմը վեհայիի 3374 թիւի մէջ հրատարակուած:

Վերջին կուսակցութիւն: Մենք կարիք չունենք լինելու կծկուած եւ մանրակրկիտ: Հայրենիքից հեռու է Սփիւռքի հայ գրողը, զուրկ է ամէն յեռակցից: Մենք սրտաբաց վերաբերեալ պէտք է սեղմենք դէպի մեղ պարզուած ձեռքը եւ համարենք նրան մեր մեծ ընտանիքի լի, իրաւ ե հարազատ անդամ:

ԳՈՒՐԳԵՆ ՄԱՀԱՐԻ «Հայրենիքի Չայն»

ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ (LES INCORRUPTIBLES)

ԷԼԻՒԹ ՆԵՍԻ ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ողելից ըմպելիներու դէմ պայքարող բաժանումներէն մէջ պարզ ամասականով մը պաշտօնի կոչուելով, երիտասարդ էլիւթ Նէս տարօրինակ դատար մէկ մարդ լուսնուցած էր իշխանութիւնները: Համար խարհային պատմութեան մէջ չկայ քաղաք մը, որ այդ ձեւով ձուլուած ըլլայ իր թափփուրներէն կազմուած խմբակի մը քմահաճոյքին:

Երիտասարդ էլիւթ Նէս կ'ամենար այս կացութենէն:

Այդ չըջանին, իր յաջողութիւններէն զինուցած, Ալ Գափոնէ կ'ուզէր իր իշխանութեան ենթարկել Երբըրի ամբողջ անտեսութիւնը: Եւ ձեռնարկուց բռնութիւններու, սպառնութիւններու: Սարսափած, շատեր սկսան փրկագիրն վճարել իրեն: Ասիկա անդամներէն սխալ մըն էր Գափոնէի կողմէ, որովհետեւ պատուաւոր մարդիկը կը ստիպէր իրենց բոլոր կարելիութիւնները ի գործ գնել, իրենց խնտութիւններն ու գործարանները ազատ

լու համար պնդայիրներու սպառնալիքէն, Այսպիսով զնդապետ Ռուպրիթ էջէմ Ռանտուֆի ղեկավարութեամբ կազմուեցաւ «Վեցերու յանձնարումը» մը, որուն անդամները «փախստական եւ զաղանի» կ'ապրէին եւ որ յաջողեցաւ մէկ միլիոն տոլար զոյսացնել, Գափոնէի դէմ պայքարելու համար: Այդ անձերը մահուան դատապարտուած էին Ալ Գափոնէի կողմէ:

ԷԼԻՒԹԻ ԵՐԲՈՒՐԸ

ԷԼԻՒԹ ՆԵՍԻ քեռայրը՝ Ալեքսանդր ձէվաթ զինք տարաւ Ռանտուֆի մօտ, իր ծրագիրը պարզելու համար. — «Կամաւորներու միջոցաւ պարզապէս փճացնել Ալ Գափոնէի խմբի գաղտնիքը, միշտ չեւ որ անկարելի դառնայ արտագրութիւնը»:

Չկարենալով ողելից ըմպելի ծախել, Ալ Գափոնէ այլեւս պիտի չկարենար կաշտել ոստիկանները: Միտաձմանակ, կարենալ զինք ձերբակալելու համար, պիտի ջանային փաստեր գտնել, հաստատելու համար, թէ Գափոնէն է ապօրինի անտեսութիւն ղեկավարը:

Ռանտուֆ կ'ընդունի եւ էլիւթը կը զրկէ Երբըրի ընդհանուր դատախազին քով, որպէսզի ստանայ նաեւ անոր համաձայնութիւնը:

Պատուաւոր եւ ամէն զոհողութեան յանձնարու տասը ոստիկաններով կրնաք

զեկանել Ալ Գափոնէն, յայտարարեց երիտասարդ էլիւթը:

— Վաստ՞ է ես զանոնք զտնելու, հեղանց դատախազը:

— Տասնէն շատ աւելին ալ կայ, սա կայն երբ կանխութիւն մը կը ձերբակալեն, քու կաշտուած դատաւորներդ սղատ կ'արձակեն, հակազդեց երիտասարդ հերոսը:

Այս խօսակցութիւնէն ետք, դատախազը ընդունեցաւ ծրագիրը եւ էլիւթ տառապանեց մաս կազմել կամաւորներու խմբակին:

— Ոչ, պատասխանեց դատախազը: Անոնցմէ մէկը չես կրնար ըլլալ:

էլիւթ Նէսի սիրտը զազրեցաւ բարբախէլ:

Սակայն, դատախազը կ'ուզէր ողբերգական աղկցութիւն մը գործել:

— Իրենց պետը պիտի ըլլայ, վերջացուց խօսքը դատախազը, Ժպտելով: Ու զազդ կրնաս ստանալ, — զէնք, ինքնաշարժ: Եւ լիովին զօրավիզ կ'մ ձեղի:

էլիւթ դատախազին քովէն դուրս ելաւ մեծագոյն զոհուածութեամբ:

(2 Շար.)

ուած դատական արձանագրութիւններէն. Սայիտ Հալիմ փաշա. — Հօր անուն Սայիտ Հալիմ, տարիք 56, ծննդավայր Գահիլէ, բնակավայր Ենի Բէօյ, ուսում բարձրագոյն, ամուսնացած, նախապէս դատապարտուած է:

Խալիլ պէյ. — Հօր անուն Սայիտ, տարիք 44, ծննդավայր Միլաս Գասապ, բնակավայր Նշան Թաշ, ուսում բարձրագոյն, պաշտօն Երեսնի անտեսութեան ժողովի նախագահ, ամուսնացած է:

Ահմէտ Նէսիմի. — Հօր անուն Իպրահիմ, տարիք 43, բնակավայր Ճըզալ Օղլու Մահմուտիէ Ճատտէսի, ծննդավայր Հանես (Կրեսէ), ուսում բարձրագոյն, պաշտօն Արտաքին նախարար, նախապէս դատապարտուած է:

Քարթի. — Հօր անուն... տարիք 37, ծննդավայր Չանդուր Գալէ, բնակավայր Գատի Բէօյ, ուսում բարձրագոյն, պաշտօն Երեսնի անտեսութեան Անդարայի, նախապէս դատապարտուած է:

Իպրահիմ. — Հօր անուն Մէհմետ Սայիպ, տարիք 58, ծննդավայր Իսթանպուլ, բնակավայր Փաշա Պաղէ Ինճիր Բէօյ, ուսում բարձրագոյն, պաշտօն Երեսնի անտեսութեան նախագահ եղած է Պետական Խորհուրդին (**):

Կիւչիք Թալէաթ. — Հօր անուն Գահիթ, տարիք 38, բնակավայր Պէշիկթաշ, ուսում բարձրագոյն, պաշտօն Իթիթիսատի Կեդրոնի անդամ: Նախապէս դատապարտուած է:

Բիզա. — Չէ պատասխանած, բնակավայր Երեսնի անտեսութեան դատարանի արձանագրութեանց մէջ կայ իր կենսագրականը:

Միտաթ Երբըրի. — Հօր անուն Մէհմետ Երբըրի, տարիք 45, ծննդավայր Ալանիկ, բնակավայր Նուր Օսմանիէ, պաշտօն Պուրտուրի Երեսնի անտեսութեան նախապէս դատապարտուած է (***):

ձէվաթ պէյ. — Հօր անուն Մուսթաֆա, տարիք 47, ծննդավայր Գաղանլը (Պուլկարիս), բնակավայր Պայպուտի չըջան, շրջանաւարտ թնդանթնագրութեան զաւրոցէն, պաշտօն զինուորական ոստիկանութեան հրամանատար, նախապէս դատապարտուած է:

Չիւսթի Ալի. — Հօր անուն Թէվֆիք, տարիք 43, ծննդավայր Տիւրքէթիք, բնակավայր Ճըզալ Օղլու, ուսում՝ մասնաւոր վարժարան, պաշտօն՝ Համալսարանի ուսուցիչ, նախապէս քաղաքական գործով դատապարտուած Թաշ Գըլալի մէջ:

Քեմալ (Գարա). — Հօր անուն Արիֆ, ծննդավայր Միտապուլ, բնակավայր Նուր Օսմանիէ, ուսում մասնաւոր, պաշտօն պարենաւորման նախարար, նախապէս դատապարտուած է:

Ահմէտ Երբըրի. — Հօր անուն Հիւսէյին, ծննդավայր Գասթեմուրի, տարիք 43, բնակավայր Երբըրի, պաշտօն կրթական նախարար, նախապէս դատապարտուած է:

Ինչպէս ամբաստանեալ այս ցեղասպանները յայտարարած են, մեծամասնութիւնը «Բարձրագոյն Կրթութիւն ստացած» է եւ սակայն աւելի վայրագ հայակեր զազաններ զուրս եկած են:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(*) 1918 Երբըրի 20 - Դեկտ. 3ին. Կ. Պոլսոյ մէջ կազմուած էր քրքական կուսակցութիւն մը «Օսմանլը Մուլէ վէ Ալ-Լամէթ» անունով, նախագահութեամբ քնդանթնագրութեան գորակար Ֆերիտ փաշայի, որուն ծրագիրը կանոնադրին 2րդ յօդուածին մէջ ըսուած էր. «Չարդերու տարագրութեանց, կախաղաններու եւ այլ չարագործութեանց ոմրագործները պատժել տալ: Նպատակը՝ Թուրքիոյ սեւ երեսը մասամբ ցրտակցելու էր: Եւ 69 զըլ խաւոր ոմրագործները պատերազմական նախարարութեան շեմքի հետեւ «Պէֆիք Ալա Պէօլիկի» կոչուած երկյարկան զինուորական բանոր թլուած էին: Բայց զանազան ձեռքով այլուր փոխադրուած կամ փախուստ տուած էին: Ասանց թիւը պակսեցաւ եւ պատերազմական ատանքի անջեւ դատուելու համար քանի մը հոգի միայն մնացին:

(**) Թալէաթի դաւիթին մէջ Արգարութեան նախարար էր:

(***) Միտաթ Երբըրի տաւր տարի ընդհ. քարտուար եղած է Իրքիիստի եւ ընտրուած է Իրքիիստի Եօրը Գանկըրի կողմէ:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Ի նպաստ Արժույթի հայկական վարժարանից
Կազմակերպութեամբ տեղւոյն կրթ. մարմնին
Շարաթ, Նոյեմբեր 19, ժամը 21:45 մինչև լոյս
SALLE VOLTAIRE — Rue VOLTAIRE, ALFORTVILLE
Կը մասնակցին՝

ԱՐՄԱՆ ԱԿԵԱՆ, ԵՐԳ
Սայաթ - Նովա համոյթը եւ Կովկաս պարախումբը
Նուազարումը՝ **Les Blazers**

ձոյս պիւֆէ, խորոված

Մուտք 10 ֆր.

Այրի Տիկին Հայկունի Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Նիկողոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ոսկան Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տէր - Պողոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նիկողոսեան (Գործի - քա), Տէր եւ Տիկին Տիւրիւի, Արմենակ Սամուրչաչեան եւ զաւակները Սիւրբա եւ Միլիտի (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գաթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գոսպետեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Սերժ Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Մօզեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Դանիէլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բոպէն Նիկողոսեան եւ զաւակը, Նոյն Ինճէարապետն եւ զաւակները, Այրի Տիկին Բարենազ Բակիւտար - լեան (Մարսէյլ), Ինչպէս նաեւ, Նիկո - ղոսեան, Իստամբուլցեան, Թօթեան, 2էքէմեան, Աճէմեան եւ Քէչեան ընտա - նիքները սրտի անհուն կակիճով կը ծա - նուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, եղբոր, հօրեղբոր, մօրեղբոր եւ ազ - դականին՝

ՍՈՂՈՄՈՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ
յանկարածական մահը, որ պատահեցաւ 14 Նոյեմբերին, իր բնակարանին մէջ, 68 տարեկանին :

Յուզարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի, Արմենակի վարազայ Ս. Պաշ եկեղեցւոյ մէջ 17 Նոյեմբեր, Հինգ - շաբթի ժամը 14-15ին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն զերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դա - բարանին մէջ :

Շողկեառքի ժամեր կառ տիւ Նոնէն 12-05, 12-23, 12-45, 13-47 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Տէր եւ Տիկին Յ. Փափաղեան եւ զա - ւակները, Ինչպէս նաեւ Տէրվէնեան, Թաղաբեան, Թօթեան, Անդրէասեան, Մարգարեան, Արթիւնեան, Քառասրան - եան, Դաւիթեան եւ Գոճապաշեան ըն - տանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգե - հանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ (Ավրեմի - տը Փրասո) իրենց հօրաքրոջ եւ ազգա - կանին՝

ԱՆԻՑՍԱՆ ՏԵՐՎԷՆԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի զիտուիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պաղբաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժողջֆ Պաղբա - ճեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պաղբաճեան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առա - յուտ Փարիզի Ս. Յովհ. Միլիտի եկեղեց - ւոյ մէջ իրենց եղբոր եւ եղբորդուստր - յի՝

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱԳՂՐՃԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի զիտուիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

Տ. Կապ. Պաշի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր հանդուցեալ ընկե - բուհներու հոգւոյն համար այս Կիրակի առաւօտ տեղւոյն Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Բիւ Պուալո,

(Հանդուցեալ ընկերուհիներ Մաննիկ Այ - տրեան (Մամիկ) Տիկին Տիրուհի Փա - փաղեան, Թաղուհի Գէորգեան, Մառի Ա - ռաքեան, Նուարդ Քէնտէրեան, Հայկա - նուէ Կէնճեան, Մաթիլտ Ռուբինեան, Զե - ուիսիմէ Պարոնեան, Տիկին Սէրապար - եան Արմենուհի, Արշաւիր Հարէլեան եւ բոլոր ննջեցեալ Սաղուհիներուն) : Կը հը - բաւիրուին բոլոր ընկերուհիները ու ըն - տանեկան պարագաները յարգելու համար անոնց յիշատակը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ
Դարոցապետ Տիկինացի վարժարանը չը - նորահայտութեամբ ստացած է Այրի Տի - կին Աննիկ Պաղբաճեանի եւ զաւակն՝ Ար - մենուհի, իրենց ամուսնոյն եւ հօր Ար - շակ Պաղբաճեանի մահուան հիմնարկը տարելիցին առթիւ, Ինչպէս նաեւ իրենց տարրոջ եւ հօրեղբոր Ասատուր Պաղբա - ճեանի յիշատակին 30 Փրանք :

ՇԱԽՈՒ Է
Շատ նորաստուար պայմաններով, Լիո - նի մէջ կը ծախուի, 134 Բիւ Մոնսէ, ընդարձակ, մաքուր եւ ամէն յարմարու - թիւն, ներկայացնող սուրճի խանութ մը,
Torréfaction et Confiserie
Իր յարակից եւ արդիական մեքենաներով,
2 moulins à moudre Santos, 1 brûleur,
10 kg. 1957.
Փափաքողը կրնայ գնել կամ խանութը եւ կամ մեքենաները առանձին, առան - ձին :

M. TCHOBOIAN
2, Rue Cuvière — 38 - VIENNE
Tél. : 85-11-91 Vienne

ՆԱԿՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Պաշի Լիոնի մասնաճիւղին տա - րեկան պարահանդէսը Գեկտեմբեր 3ին, Շարաթ երեկոյ մինչև առաւօտ :

Օր. ՕՏԷԹ ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Պ. ԱՐՄԷՆ ԹԱՇՃԵԱՆ
(Նոր Սերուոյէն)
Վիկին Ելանուած Տէսին

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քա - րոյէ Վաչէ վրդ. Իզնատիոսեան :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. «Վար - դան» ենթակոմիտէի և մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերուոյէն «Կառվառենց» խումբին :

Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15-30էն մինչև կէս գիշեր :

Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, Ավրեմի Անրի Պարպիս, 69 :

Կը նախադահէ՝ Ընկ. ՊԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :
Հանդէսէն ետք պարանցիկ երեկոյթ,
Նուազարումը ձարպիկեան
Պիւֆէ

Օր. ՕՏԷԹ ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Պ. ԱՐՄԷՆ ԹԱՇՃԵԱՆ
(Նոր Սերուոյէն)
Վիկին Ելանուած Տէսին

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քա - րոյէ Վաչէ վրդ. Իզնատիոսեան :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. «Վար - դան» ենթակոմիտէի և մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերուոյէն «Կառվառենց» խումբին :

Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15-30էն մինչև կէս գիշեր :

Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, Ավրեմի Անրի Պարպիս, 69 :

Կը նախադահէ՝ Ընկ. ՊԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :
Հանդէսէն ետք պարանցիկ երեկոյթ,
Նուազարումը ձարպիկեան
Պիւֆէ

L'ENTENTE U.G.A. ARDZIV
Organise une
GRANDE
NUITEE DANSANTE

Le Samedi 19 Novembre
de 22 heures à l'aube
dans les Salons de l'ALHAMBRA

avec
FRANCIS LINEL
et
SILVANA BLASI
animée par
ROGER GOUALCH
et sa Grande Formation

ATTRACTIONS COTILLONS

Il est prudent de prendre les billets
à l'avance et de faire réserver sa table.

S'adresser à :

- M. NAZARIAN Raffi
37, Rue des Dominicaines
Marseille (1er) — Tél. 20-71-10
- M. GHARIBIAN Jean
13, Boulevard Rougemont
Marseille (12e)
Tél. : 60-89-80 (heures de Bureau)
- M. KEVORKIAN Jean
20, Rue Alexandrie
Marseille (15e) — Tél. : 62-37-53
- M. YELKOVANIAN Coco
10, Avenue de Vienne
Marseille (11e) — Tél. : 42-99-49
- M. BAREYAN Jean
29, Boulevard des Eparges
Marseille (12e) — Tél. : 48-82-70

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Հայերէն Աստուածաշունչի Ա. ապա - դրութեան երեքհարիւրամեակի, կազմա - կերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան կողմէ :

Կը նախադահէ՝
ՍԵՐՈՎԷԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Այս Շարաթ ժամը 20-30ին, Փլէյէլի Ծօփէն սրահին մէջ :

Կը խօսին. — Ս. ՔԱՐԵԱՆ, Գ. ՖԷՆԷՐ - ՃԵԱՆ, Ա. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ :

Բաֆֆի Պետրոսեան (զաւակ), Ի. Պիւլ - պիւլեան, Ապիկ Անդրէասեան-Տէտէեան (մենեղ), Ա. Գարեթեան, Պ. Փիլիպեան, Ս. Ոսկերիչեան (արտասանութիւն) :
Խմբերը, Դարոցապետի աշակերտու - թեան կողմէ զեկապարութեամբ Գ. Եամ - պիկեանի :

Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԱՍՅ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒ

Կիրակի, Դեկտ. 4ին, ժամը 17ին կէս գիշեր կուստ 0թէլի մէջ :

Մուտք 10 ֆրանկ

Ուսանողներու կէս զին :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱՐՈՒԹԵԱՆ

Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարի - ղի մասնաճիւղի վարչութիւնը հաստատած է մասնաոր սպասարկութիւն մը՝ Փարիզի Հայ ուսանողները ընդունելու, անոնց բը - նակարան ու աշխատանք հայթայթելու եւ ուսումնական ցուցմունքներ ընելու նը - պատակով : Հեռաձայնել 207-12-04, ամէն օր ժամը 20էն 21 :

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ու - սանդակ մասնակի դործեր կրնան տը - բաժարել թող նոյնպէս հեռաձայնել վե - րոյրեալ թիւին :

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՉՆՈՒՍԾ Է

ԿՈՄՍԻ
« ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍԵՐՈՒ »
Չարքարդ հասարկ
Եւ « ԿԵԱՆՔԻ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՅ »
Յուշերէս :

200է աւելի էջերով եւ բազմաթիւ պատ - կերներով :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9^e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓՈՒՈՒՆԵՆ
ՆԻ ՀԵՌԱՏԵԱՍԻԼԵՆ

ՁԱՅՆԱՍՓՈՒԹԻՒՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը ութին, Յրանս - Քիւլքիւն կայանէն : Գրեզոր Նարեկացի, կը մասնակցին Տիկին Ան - հիտ Տէր - Միսասեան, մեթը էմիլ Աս - լանեան եւ Ալէն Քիւնի :

ՇԵՌԱՏԵԱՍԻԼ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9-30ին Հայկ. Մանրակարգչութիւնը : Կը մաս - նակցին՝ Սիրաբիկ Տէր - Ներսէսեան, Ան - Մառի Գէորգեան, Հրանտ - Սամու - էլ եւ Դաւիթ Դաւիթեան :

Հ. Յ. Գ.

ԿՐԸՆՈՊԸ. — Հ. Յ. Գ. Եօթնըարը - եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հը - բաւիրէ Կրքնոպի, Լանսէի եւ Բրնտի բոլոր ընկերները այս Շարաթ, ժամը 20ին, զարոցին սրահը : Բոլոր ընկերն - րուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Կեղը վար - չութիւնը բնդհ. անդամական ժողովի կը հը - բաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ Հայ - բնակիցները : Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին Հայրենակից Յա - բուրիւն Ծիրվանեանի բնակարանը :

Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին նը - կայութիւնը անհրաժեշտ է : Հարցողակցութեան միջոցներն են, մէթ - րօ Քորաքէն Սելթոնէն առնել օթովուս 189 թիւ եւ իջնել Մոնթոյոն : Հասցէն է 44 Ավրեմի տը լա Փէ (վանվ) :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹՍՐՈՆԻՆ ՄԷՉ

TRESORS DE LA PEINTURE
JAPONAISE
du XII^e au XVII^e siècle
Musée du Louvre
du 4 Novembre au 31 Décembre

ԸՆԹԱՅԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՍՏՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԳ	45 Ֆ.	մինչև 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ	25 Ֆ.	մինչև 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ԾԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԻ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈՒՍԱՆ ԾԱԿԿԵՊԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՆԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիծերը մէկ ամբողջ հրատարակիլի և ճշմարտութեամբ ծաւալով ազ - դերու համար են, չարքարդ էր :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առևտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմաններում համար գիծի վարչութեամբ :

ՅԱՐԱՏԻ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Հինգշաբթի

17

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

JEUDI

17 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿՅԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝
Արտասահման՝

Տար. 60 ֆ.
Տար. 80 ֆ.

Վեցսահայ՝
Հատը

35 ֆ.
0,30

ՀԵՐՈՒՆ ԵՍՍԻՔԸ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.764

ՕՐՈՒԱՆ ԵՍՍԻՔԸ

ՎՋԱՆԳԱԻՈՐ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԲՐԵՃՆԵՒ

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

ՌՈՒՄԱՆԱՅԻՆԵՐԸ ՁԵՆ ՌԻՁԵՐ

Իրենց հայրենի տուններն ահամայն — պատերազմի բերումով — հեռանալ էր — կու տանեակ տարիներ ետք Պաղեստինի արար դաղթականները տակալին չեն կորսնցուցած վերադառնալու յոյսը :

Ներկայիս գրեթե մէկ միլիոնի կը հասնի թիւը անոնց, որոնք ապաստանած են եղրայրական արար երկիրները եւ կը վայելին Ռոմբայի նիւթական ու ՄԱԿի բարոյական աջակցութիւնը :

Գաղափարախօսական տարբերութիւններ եւ տեղական, մասնաւոր շահեր արգելք կը լայն կազմելու համարական մեծ դաշնակցութիւն մը :

Արարական Լիկան պարբերական հանդիպումներով կը ջանայ միութիւն ստեղծել սկզբունքի վերաբերեալ կարգ մը հարցերու շուրջ :

Ասանց կարգին է Պաղեստինի արար դաղթականներու իրենց հայրենի տուններ վերադառնալու խնդիրը, որուն շուրջ սկզբունքով տարակարծութիւն չկայ կողմերու միջեւ :

Տարակարծութիւնը այդ վերադարձը ապահովելու միջոցներու մասին է :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ծանկն քանակներ քուէարկեց ի նպաստ արար դաղթականներուն, հաստատելով անոնց իրաւունքը իրենց հայրենի տուններ վերադառնալու մասին, անշուշտ խաղաղ միջոցներով :

Այդ բանաձեւերը հողեւած խօսքերու սահմանէն անդին չանցան : Իսրայէլ բարձրագույն կը հակառակի Արարներու վերադարձին՝ քաղաքական եւ տնտեսական նկատումներով :

Գաղաքականօրէն Իսրայէլացիք չեն ուզիր աւելցնել փոքրամասնութեանց թիւը իրենց հողին վրայ, հասկնալի պատճառներով :

Տնտեսական գետնի վրայ անկարելի է իրենց իսկական տէրերուն վերադարձնել լքուած տունները, ուր շատոնց հայրենադարձ Հրեաներ տեղաւորուած են :

Արարական Լիկան հակառակ է բռնի ուժով — այսինքն պատերազմով — Պաղեստինը վերադարձնելու առաջարկին, որ անընդհատ կը ներկայացնէ Աճմէտ Եսէբէյի, «Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութեան» պատասխանատու ներկայացուցիչը :

Եսէբէյի քանիցս ծրագրած է կազմել Պաղեստինցիներէ բաղկացեալ բանակ մը՝ սահմանուած գրաւելու կորսուած հողերը :

Ներկայիս իր դեկլարութեան տակ ունի «Քէտայի» ներքու կազմակերպութիւն մը «Ալ Ֆաթա» անունով :

Այս Քէտայիներն են, որ պարբերաբար եղրայրափորձեր կը կատարեն Իսրայէլի սահմանամերձ հողերուն վրայ, խռովաբար վիճակ մը ստեղծելով այդ շրջանին մէջ :

Մտահոյ է Իսրայէլը : Կը վախնայ հասնան արար երկիրներու յարձակումէն : Կը կարծէ թէ Եգիպտոս եւ Սուրիա պարբերաբար կը տեսնեն այդ ուղղութեամբ :

Ու ինչպէս 1956ին, այս անգամ ալ կուզէ կանխարգելիչ միջոցներու դիմել, յանկարծակիի չզայլու համար :

Անցեալ շաբթու Քէտայիներու կողմէ բերրոնի (Խալիլ Բահան) շրջանին մէջ կատարուած եղրայրափորձին զոճ գացիր էին քանի մը Իսրայէլացի զինուորներ : Իրեն փոխադարձութիւն Իսրայէլեան օդանավեր ու հրասայլեր լայն սահմանի վրայ յարձակողական մը կատարեցին Յարալանի դէմ, որուն հողամասը օդատարներ էին յեղափոխականները :

Ինչպէս գրած էինք Պուլկարիոյ վարչապետը առաջարկած էր որ համայնապար կուսակցութեանց համաժողով մը դուրսարուի միացեալ անաքեմա մը կարգադրու համար Ձինաստանի : Ժիլիովէն ետք, Պորտ. Միութեան համայնապար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Լէոնիտ Բրեժնեւ խօսք անելով պուլկար համայնապար կուսակցութեան Թ. համար — դուրսարուի, յայտնած է թէ համաժողով նման ժողովի մը : Պորտուգալի դեկլարացիոն ըսած է նաեւ — « Իր նկարագրով, համայնապար շարժումը, խորապէս միջազգային է եւ միջազգային համայնապար շարժումին համեմատելիները մարքս-լենինիզմի փորձուած հիման վրայ առաջնակարգ պարտականութիւն մըն է : Այն օժանդակութիւնը որ Պորտ. Միութիւնը եւ ընկերակցական միւս երկիրները կը բերեն Վիէթնամի շօշափելի օգնութիւն մըն է եւ պէտք է յատկաւ ըլլայ բոլորին, որ պիտի շարունակուի մինչեւ որ վերջ դրուի ամերիկեան յարձակման » :

Բրեժնեւ չեչտած է սակայն որ այս « հակայ դրոժին մէջ, կարելի չէ լռութիւն պահել չին դեկլարացիներու դերին մասին : Պէտք է ընդունինք խոր ցաւով որ քոյր կուսակցութեանց ճիշդը միացեալ կողմէն շօշափելու մը յանդէսը համար Ձինաստանի հետ, առնուազն այս հարցին շուրջ, չին դեկլարացիները վրձնական մեթոդին կը բախին : Այդ երկրին մէջ ձեռք առնուած միջոցները կը վնասեն համայնապարութեան եւ ընկերակցութեան դասին » :

Բրեժնեւ յոյս ունի սակայն որ ներկայ դժուարութիւնները պիտի հարթուին եւ « Ձինաստան իր համայնապար կուսակցութեան հետ կրկին պիտի գրաւէ իր տեղը ընկերակցական հասարակապետութեան միացած շարքերուն եւ միջազգային համայնապար շարժումին մէջ » :

Քիչ ետք, խօսք կ'առնէր Ռումանիոյ համայնապար կուսակցութեան պարագլուխը՝ Չեոսեցու, որ բոլորովին տարբեր արտայայտութիւններով, անգամ մը եւս պիտի փաստէր Ռումանիոյ կուսակցական անկախութիւնը : Ռումանիա դէմ է համայնապար համագործակցութեան, դատարարութեան համար Ձինաստանը : Չեոսեցու կ'ըսէ հետեւեալը — « Իրաց ներկայ կացութեան մէջ, անհրաժեշտ է որ ոչ մէկ բան ձեռք առնուի որ կարենայ ծանրացնել անհամաձայնութիւնները եւ աւելցնել անջատման մը վտանգները : Պէտք է ամէն բան ընել, սկսելով ամէնէն պարզ միջոցներէն, նպաստաւոր միջոցներով մը վերահաստատելու համար, բրեժնեւի յարաբերութիւններու ստեղծման համայնապար կուսակցութեանց միջեւ եւ ընկերակցական եւ բանուորական շարժումին միջազգային համախոհութեան ամրապնդման ինչպէս նաեւ հակաշխարհակալական ճակատի սերտացման » :

Մոսկուայի մէջ ալ կարգ մը լուրեր, ներկայիս այս դէպքը ընդհանուր դայրութ առաջ բերած է արարական երկիրներու մէջ եւ կը սպասուայ լայն համեմատութիւններ ստանալ, վտանգելով Մերձավոր Արեւելի խաղաղութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

որոնք երեւութապէս իրարու հետ կապ չունին, կը հազորդուէին Թաա գործակալութեան կողմէ :

Նախ Բրեժնեւի Սոֆիա արտասանած ճառը ուր խորհրդային պարագլուխը կ'առաջարկէ համայնապար կուսակցութեանց համագործակցութեան մը :

Ապա, կոչ մը դոր ստորագրած են երկու հազար անձնաւորութիւններ, որոնք կը պատկանին 73 երկիրներու, կը դատարարուէ Վիէթնամի պատերազմը եւ կը հաստատէ որ միայն ժընեւի համաձայնադրերու գործադրութիւնը կրնայ խաղաղութեան առաջնորդել :

Վերաջայն վարչապետ Կոսիգին ընդունած է անդլիական կառավարութեան հրաւերը Լոնտոն երթալու յառաջիկայ փետրուարին :

Կը թուի թէ Պորտ. Միութիւնը համոզուած, որ Ձինաստանի հետ խզումը վերջնական է, կը փորձէ համայնապար աշխարհի համեմատելիները ապահովել, եթէ ոչ Փեքինի դէմ, դոնէ առանց Փեքինի :

Միւսնոյն ատեն, վախճալով որ Վիէթնամի պատերազմը կը ծաւալի եւ այդ ձեւով կը սպառնայ աշխարհի խաղաղութեան, Կրեմլին լուծումներ կը մտախոհեցնէ սակայն իր վարկը խնդրոյ առարկայ ընելու կամ ինքզինքը վտանգելու : Վիէթնամի օժանդակութիւնն ալ նուիրական պարտականութիւն մըն է եւ համախոհութեան կէտը ընկերակցական պլանին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՐԱՆՍԱՅԻ երթողական եւ տնտեսական նախարարը՝ Միշէլ Տըպլէ Մոսկուա մեկնեցաւ, հերթական նախարարաց խորհուրդին հետ : Չորս օր պիտի մնայ ձեռնապար համար երկու երկիրներու համաձայնութեանց տնտեսական, դիտական եւ մշակութային մարզերու մէջ :

ՅՐԱՆՍԱՅԻ Փլանիք պարբերականին Սեպտեմբեր - Հոկտեմբեր թիւին մէջ, Օթթօ Եթրասըր, որ Հէսի հետ միակ սղջ մարդն է որ ապրած է Հիթլերի մտերմութեան մէջ, կարգ մը յայտարարութիւնները ըրած է թերթին թղթակիցին : Ի մէջ այլոց ըսած է « Բիլիցիլը, ձեր միտքը լուսաւորեցէք այս անունը, կրնայ Հիթլերի Բ. ըլլալ » : Այս խօսքերը մասնաւոր նշանակութիւն մը կը ստանան այսօր :

ԱԼԺԵՐԻԱ կը յուսայ հինգ հարիւր միլիոն տոլար փոխ առնել ամերիկեան դրամատուներէն եւ կ'ըսուի թէ այդ է որ խնդրոյ առարկայ է ամերիկեան քարիւղային ընկերութեանց հետ իր վիճակին :

ՄԵՇՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ դահաժառանգ իշխանին՝ Եսայի «արքայական» չափահասութեան առթիւ, Պրեքինկէմի պալատը մասնաւոր կարկանդակ մը դրած էր Սիւլվիոյ վարժարանը ուր կը մնայ երկուսուսարգ իշխանը : 18 տարեկան ըլլալով, իրեն դահաժառանգ իշխան կը դառնայ չափահաս եւ այլեւս ինք է որ կը փոխարինէ մայրը երբ ան հիւանդանայ կամ արտասահման երթայ, կը դառնայ թագաւոր եթէ մայրը մեռնի : Եսայի համար, բացի կարկանդակէն, սովորական օր մըն էր իր տարեկարծին օրը, ինչպէս ամէն օր էր իր տարեկարծին օրը, ինչպէս ամէն օր էր իր տարեկարծին օրը : Այս տարեկան սկսեալ կը բարձրանայ իր «ամսականը» եւ կը դառնայ 42 միլիոն ֆրանք տարեկան : Աշխատաւորականները դէմ են այս յաւելումին շրջանի մը մէջ ուր արդիւնաւոր է Անդլիոյ մէջ ամսականները բարձրացնել, իրեն հետեւանք երկրին տնտեսական վիճակին :

ՄՊԱՆԻՈՑ ժողովուրդը, Դեկտեմբեր 17ին, հանրաժողով իր կարծիքը պիտի յայտնէ սահմանադրական ուխտին, որ կարգ մը կարեւոր փոփոխութիւններ բերելով հիմնարկութեանց գրութիւն մը պիտի հաստատէ Ֆրանսոյի վարչաձեւը :

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ Centenaire du Figaro

1866 Նոյեմբեր 16ին լոյս կը տեսնէր Ֆիկառոյի առաջին թիւը (իրբեւ օրաթիւ) :

Այս հարիւրամեակին առթիւ, Ֆիկառո գունաւոր եւ պատկերազարդ յաւելուած մը հրատարակած է, որոնք ձրի կուտան Ֆիկառոյի ընթերցողներուն : Միւս կողմէ, բոլոր երախաները, որոնք ծնան 1966 Նոյեմբեր 16ին, պիտի ստանան Ֆիկառոյի բաժանորդագրութիւն մը չսահմանուած ժամանակաշրջանի մը համար :

Օրաթիւրը որ կը տօնէ այսօր իր հարիւրամեակը, թերթը եղած է եւ կը մնայ Ֆրանսայի քաղցրէն շրջանակին : Եթէ դադրած է «տեսակէտի» թերթը մը ըլլալէ, ինչ որ միայն իր պարագան չէ, շրջանի մը մէջ ուր մամուլը դժուար կը դիմանայ, է եւ կը մնայ աւանդութեան մը բաները եւ «Ֆիկառո» կարգաւ ալ դարձած է այլեւս աւանդութիւն :

Հարիւր տարիներու ընթացքին ինչ անուններ զիրար հրձուկած են Ֆիկառոյի սրահակներուն մէջ՝ Էրնէսթ Ռենանէն, Կի սը Մօիսասանէն, Սթեֆան Մայարմէնէն, Օթթօ Միլլոյէն մինչեւ Մօրիաք, Փոնսէ, Ժերար Պաուլըր (Կերմանթ), Ա. Ռոն, Կարթոթ, Պիլի, Եսայի, Մոնիէ, Եւն. Եւն. :

Օրաթիւրը մը հարիւրամեակը, միշտ յարգանք կը պարտադրէ : Վասնզի նոյնիսկ երբ կը հրատարակուի Ռոն Փուէն Տէ Եան դ'Էլիզէ, ան կը պահանջէ ամենօրեայ յարատեւ աշխատանք մը եւ զոհողութիւն մը, զորս դժուար թէ հասկնայ դուրսի մարդը եւ նոյնիսկ այն ընթերցողը, որ շատ բնական կը գտնէ ամէն օր կարգաւ իր օրաթիւրը :

Քառասնամեակ «Յառաջ» իր սղջոյնը բերելով հարիւրամեակ «Ֆիկառո»ին, աւելի քան որեւէ օրաթիւր — վասնզի հայրենի օրաթիւր մըն է — դիտէ թէ այս սուրբան տարեկարծը մեծ օր մըն է թերթին համար՝ որ հարիւր տարի է պահպանուող դարձած է Ֆրանսական հրատարակագրութեան աւանդութեան :

Էին մէջ : Այս փոփոխութեանց կարեւորագոյնն է այն օրէնքը որ սահմանուած է բաժնիւր Պետութեան դեկլարացի եւ վարչապետին իրաւասութիւնները, երկու պաշտօններ զորս կը վարէ Ֆրանսոյ :

ԻՐԱՔԻ նախագահը ընդունած է ԵՖՅԻ Սալիմ Աղ Սապահի հրաւերը Քուէյթի այցելելու, գալ ամիս :

ՅՈՐԴԱՆԱՆ Իսրայէլի դէմ բողոքողի մը յանձնեց Ապահովութեան Պորտուրդին, որ զայն պիտի քննէ Ուրբաթ օր :

ՃԵՄԻՆԻ ԺԲ. ի յաջող վերադարձով, վերջ կը գտնէ ամերիկեան «ձեռքի» ծրագրերը, որ կը սպասուած յաջողութեամբ «Ափօյ» : Այս ծրագրերը կը նախատեսէ ամերիկացի տիեզերագնացներու լուսին « ցամաքահանումը » :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ ամերիկացի մը ձերբազուտուած է, որ կ'ամբաստանուի բարձր դաւաճանութեան եւ սպանութեան փորձի համար : Ուղեւորները բացատրութիւն պահանջած է Փրակայի կառավարութեանէն շեշտելով միջազգային ծանրակշիւրնոյթը :

ԵՈՒԿՈՍՒԱՎԻՍ եւ Վատիկան «կիսապաշտօնական ներկայացուցիչներ» փոխանակեցին : Պեկրատ մեկնած է Գերար. Մարիո Քանեսա, որ Վատիկանի ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ Լուիսալու կառավարութեան մօտ եւ առաքելական պատուիրակ Չարլզէպի մէջ :

Ա. ՀԱՒԱՍԻԿ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

ՄԻ Ա. ՀԱՄԱՊԱՐԻՔ

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՐԸ ՆԵՏՆԵԼՈՒ ...

« Կարելի է չտրել Ամերիկան » , կը պատասխանէինք (Յառաջ , 30 Հոկտեմբեր) , երբ , մեր ոտքը հաղիւ դրած ազատութեան օրրան այս օրհնեալ երկրի հողերուն վրայ , մեզ ողջունող առաջին Հայը հարց կուտար մեզի . « Ի՞նչպէս սիրեցիր մեր Ամերիկան » :

Ո՞վ չի սիրեր ճակատը բարձր քալել միշտ , ուղիղ նայել մարդոց աչքերուն , ինքզինք տէրը դըպլ իր արժանապատուութեան եւ իրաւունքին , իր ինքնու-թիւնը ծածկելու պատճառներ չունենալ , ու դիտնալ թէ ուրիշնե՞րն ալ նոյն այդ իրաւունքները ունին , ու չեն արտօներ ծուռ նայել իրենց , — նոյնքան տէր անհատական ու հաւաքական ազատութիւններու ...

Եթէ այս դրացումը եւ դիտարկումը չունենան մարդիկ , ծայր կուտայ ընկերային ու մարդկային այն խոր աններ-դաշնակութիւնը՝ որ հողիները կը հանէ հողիներու դէմ , կը ցամքեցնէ սիրոյ ու յարգանքի դրացումը , թոյն կը սրսկէ սրտերու մէջ , ու սիրելու կոչուած մարդը կը դարձնէ մարդուն « լայլ » ...

Անկարելի է չտրել Ամերիկան : Բայց ...

Կարելի է « սիրել » ձուլման եւ աստի-ճանական նուազումի այն երեւոյթը , որուն մէջ կ'ապրի այսօր Ամերիկայի Հայութիւնը , իր կամքէն անկախ , եւ իր ուժերէն վեր յորձանքներու դէմ ամենօրեայ պայքար մղելով հանդերձ , օրուան հացին ու ջուրին հետ դոյութեան ուխտ կնքելով շարունակ , ցերեկուան խոնջէն-քէն ու զիշերուան անդորրին մէջ իր ազգային մտահոգութիւնները ծածկելով անվերջ , ու դոհելով , յոգնելով , քայլ առ քայլ մաքառելով՝ շրջապատի բոլոր հարթիչ ազդեցութիւններուն դէմ :

Ի՞նչպէս չհաւատալ , որ Հայուն համար ամէնէն կեցուցիչ աւելը տառապանքն ու զրկանքն կուզայ , — երբ կը տեսնենք որ , երջանկութեան ու վայելքի ամէն պահովութիւն ընծայող երկրի մը աստղերուն տակ , իր քնտանեկան օճախին կանթիւր կ'առկայ ծի : Ի՞նչպէս չհաւատալ՝ որ ճշուումը եւ հալածանքը իրեն համար դոյութեան շատ աւելի վտանգելի կըսուաներ եղած են , քան ազատութիւններն ու անասնման դաշտերը անկաշխանդ ճախրելու : Ի՞նչպէս չեզոքացնել թէ այնքան սիրելի Ամերիկան՝ անսիրելի դահալիթումներու , անցանկալի վայրէջքներու եւ մահաբեր մոլորանքի դառնութեաներ կը բանայ հաւաքական մեր կեանքի մարդերուն մէջ , ամէնէն լաւատես մարդն իսկ մղելով երկիւղի ու սարսափի . — « Ո՞ւր պիտի հասնի Ամերիկայի Հայութիւնը , այս ընթացքով » :

Մեր ժողովուրդը դարերու իր աստան-դական կեանքով պատմականացուցած է զեռ չհերքուած ճշմարտութիւն մը . — Որքան կը հարստանանք՝ այնքան կ'այլա-սերինք : Որքան կ'երջանկանանք իրրեւ մարդ , այնքան կը բազմանան հաւաքա-կան դժբախտութեան պատճառները : Որքան կը տիրանանք անհատական մեր ազատութիւններուն՝ այնքան աւելի կը շրջանանք ու կը դառնանք անիշխանական : Որքան կը դոհանանք առօրեայ կեանքի մէջ՝ այնքան շուտ կը մոռնանք մտաւոր , հոգեկան , դադարաբախական կեանքը : Որքան կը շահինք՝ այնքան ժլատ կը դառնանք : Որքան կ'ապահովուինք անձնապէս , այնքան կ'անտարբերինք ուրիշներու հանդէպ : Որքան կը զարդանանք՝ այնքան կը հեռանանք մեր ինքնութիւնէն :

Գիտե՞ք , դեռե՞ք . — Բացառութիւններ միշտ եղած են , կան , պիտի ըլլան : Սակայն այս է ընդհանուր պատկերը , ու քանի՞ կը թաւալին տասնամեակները՝ այնքան աւելի կը դառնայ , թէ ոչ միայն համայնակու Արեւմուտքը , այլեւ մեր ցեղային խառնուածքին ընտանի Արեւելքը կը սղոյեն հաւաքական դոյութեան մեր կուտանքը :

Քիչ մը ամէն տեղ , նահանջի մէջ ենք կեանքի մեր ըմբռնումներուն , տոհմական մեր անտեղութիւններուն , ընտանեկան մեր բարեբուն , հանրային եւ մշակութային մեր հանդանակներուն , անհատական թէ հաւաքական մեր պահանջներուն մէջ :

Ձեռք զարմանար , որ ժամանակը իր փոփոխութիւնները պարտադրէ մեզի : — Ինքնախարութիւն է հաւատալ , թէ « նոր » կրնայ « հին » մնալ : Եւ ճիշդ ալ չէ , որ նոր հերք ըլլայ : Ձեռք դայ՝ բանար նոյնիսկ , որ առօրեայ կամ դադարաբախական մեր կեանքի համոզումներուն մէջ՝ նիւթապաշտութիւնը աւելի տիրականօրէն իշխէ մեր ձգտումներուն , երազներուն , պայքարին ու հանապարհայ ջախերուն :

Սակայն կը դարձուինք , երբ կը տեսնենք՝ որ դործնապաշտութիւնը մեզ կը նետէ դատարկութեան , եւ մայր բունէն կամաւորապէս խղիւղութեան դարաւերջի իրաւունքներուն : Կը խղի մեզ մեր մայրերէն ու հայրերէն , կը բաժնէ մեզ՝ մեր ինքնութեանն ու առանձնապատու կլիմայէն , կ'օտարացնէ ու կ'այլափոխէ մեզ՝ իրրեւ մնացորդացը հին ու քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը , որ պատուաստումի իր մեծ ընկալչութեան կը միացնէր ինքնատիպ մնալու քնազգակաւ արժանիքը : Դարեր ամբողջ , հազարամէկ Տարասութեան եւ Գողթոյի անցնելէ ետք , — մեր ճակատն ու կուրծքը բանիւր ետք պատահական փոփոխութիւններուն ու թաթառներուն խաղաղ ու կայուն տակ երկինքներու տակ կը սկսինք խամբել՝ արդէն : Մինչ արիւնք , մահը , հեղիւր , աւերն ու զրկանքը պողպատեղ են մեզ ամէնէն խաւար շրջաններուն մէջ իսկ , կեանքը մեզ տկար ու վատ կը դանէ այսօր մեր փարթամու-

թեան , խաղաղութեան , շնորհեան ու վայելքի օրերուն :

Ամերիկան մէ՞կն է միայն տիրութեան ու հսկումի զիշերներէն , եւ , շնորհաբար , Ամերիկայի Հայութեան վերջերուն ու արածութիւններուն մէջ՝ նուազ է մեղքի եւ անտարբերութեան բաժինը , քան այլ շրջաններու : Արդար եղած պիտի չըլլանք այս արեւելի վրայ ապրող 250 հազարէ աւելի հայկական բեկորներուն հանդէպ , եթէ կանխակալ դատումով մօտենանք իր տիրութիւններուն , մեղութեանց եւ հիւանդագին վիճակներուն , ու հաստատելի ընդհանուր տեղադրուած կամ վայրէջքը վերադրենք իրեն :

Ոչ մէկ զաղութ , Հայկական Արտասահմանի մէջ , կը դանուի ընկերային այն պայմաններուն մէջ , ուր կ'ապրի Հայութիւնը ներկայիս :

Ոչ մէկ զաղութ , Հայկական Արտասահմանի մէջ , այնքան խորապէս կը դիտարկուի ձուլումի վտանգին ու շրջապատէն թելադրուող դժուարութիւններու , որքան Ամերիկայի Հայութիւնը :

Ոչ մէկ զաղութ , Հայկական Արտասահմանի մէջ , նիւթական եւ բարոյական այնքան անկարելի դոհաբերութիւններու հետ հաշտուած է , որքան Ամերիկայի Հայը :

Ոչ մէկ զաղութ այնքան վճարար մաքառած է , կը մաքառի , եւ որոշած է մաքառիլ ինքնութեան իր պահպանումին համար , որքան Ամերիկայի Հայութիւնը : Հապճեպ եւ անպատասխանատու մեղադրանք է դատապարտել Ամերիկայի Հայութիւնը , իր փաստական տկարութիւններուն եւ որոշ անդորութեանց համար :

Եւ , առհասարակ , այդ անպատասխանատուութեան մէջ են անոնք , որոնք մէկ օրէն միւսը ... դա՛ւ — դատաստանի կը նստին , վճռելու համար թէ ո՞վ , ինչ ո՞վ ու ո՞րքան մեղապարտ է Միացեալ Նահանգներու Հայութեան կացութեան համար ...

X

Մենք պիտի խօսինք բոլոր վերջերուն , բոլոր մեծ ու պղտիկ ցաւերուն մասին :

Պիտի փորձենք արտաճանաչումը կատարել ոչ թէ նախապաշարունակութեամբ եւ փութիւտ եզրակացութիւններով , այլ՝ պաղարիւն ու հանդարտ դատումով : — Նախ ճշդելով , թէ ազատ ու սիրելի Ամերիկան ինչօ՞ւ , ի՞նչպէս եւ ինչօ՞վ « անսիրելի » վիճակներու , վերջերու եւ արտադին վիճակներու ծնունդ կուտայ Ամերիկայի հայ զաղութին համար , հանրային — ներքին կեանքի մէջ :

Կը կարծե՞ք , կը հաւատա՞ք , որ աշխարհի վրայ անձնասպան ըլլալու դադարին համակերպած Հայեր կան :

Խօսք չունինք հիւանդներու մասին : Սակայն Ամերիկայի առողջ Հայը ո՞չ միայն դիտարկուի ու դատարկ է եղած , այլեւ կը շարունակէ փորձել՝ որ մնայ պատանէ ին վրայ :

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Դեպքան Հանրի Փոնսօ 1926-ին մինչև 1933 Քրանսական մարտիան եղաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի համար :

Փարիզի Հայութեան ալ անձնօթ դէմք մը չէ եղած Հանրի Փոնսօ : Հանդիսական կոչուելէ ետքը երբեմն հովանաւորած է հայկական հաւաքոյթներ եւ , ի միջի այլոց , 1950-ին , հանդուցեալ Արտասաղ Սրբազանին յորեւնակաւ յանձնախումբի պատուոյ նախադասութիւնը ստանձնած է :

Իր պաշտօնավարութեան ժամանակ պարբերաբար ընդունելութիւններ կուտար Պէյրութի իր ապարանքին մէջ : Անգամ մը հրաւիրեալներուն մէջ կար յայտնի պետեւի ցեղապետ Նուրի Եալան : Անպատի իշխան մը , տէր հազարաւոր զինեալ Պետեւիներու եւ անհամար ուղտի եւ ոչխարի հօտերու :

Առաջին աշխարհամարտին Նուրի Եալան դործազատ էր անդլիացի զինապետ Լորէնսի հետ , որ իր մասին հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի « Իմաստութեան եօթը մոյթեր » ու մէջ : « Իր անկանոն զինուորներուն կարելի էր վտանգել , որովհետեւ ծերունի Նուրին , դաժան , շրջանակաւ եւ լուսկեաց , իր բուն մէջ բռնած էր ցեղը դործիքի մը պէս : Նա այն մարդն էր , որ հազարաւոր է անապատին մէջ , — չլիճարանողը : Կը կամենար կամ չէր կամենար , լմնցած էր : Երբ իրենց արտադրած էին իրենց ճոտերը , ինքը իր կամքը կը յայտնէր քանի մը պարզ խօսքերով եւ պաղարիւն կը սպասէր որ հնազանդին : Եւ կը հնազանդէին — վախէն : Մեր էր եւ իմաստուն , այսինքն յոյնացի եւ պատրանքէ հրաժարած , այնչափ ծեր՝ որ միշտ կը դարձանային տեսնելով զինքը մեր խանդավառութեան միացած » :

Անկէ ի վեր աւելի քան տասնեակ տարիներ անցած էին , բայց Նուրի Եալան մնացած էր կանգուն հասակով , տիրական , դիշառիչ նայուածքով : Եւ կը պատահէր որ ինքնաշարժ ձգէ ու ձիով պլտոյտ ընէ :

Երբ Նուրի Եալան , ցեղապետի չքեղազարդ զգեստը հագած , մուտք դործեց մարդասիրութեան հանդիսասրահ , դեպքան Հանրի Փոնսօ ընդատաղելով , թարգմանի միջնորդութեամբ , բարեկարգ տեղիներէ ետք զինքը շտրակաւորցրց որ , ութսունը լաւ անցած , դարձանալի տարիներ անցած էին , բայց Նուրի Եալան մնացած էր կանգուն հասակով , տիրական , դիշառիչ նայուածքով : Եւ կը պատահէր որ ինքնաշարժ ձգէ ու ձիով պլտոյտ ընէ :

Եւ եթէ միշտ պատանէ ին վրայ չէ , ու հաղիւ կը յաջողի ինքնապահպանումի իր գատը արժարձել , հեւասպառ ու վճարկամ պայքարի դնով , — մեղքը առաւելապէս միջավայրինն է ու զինք օղակող պայմաններուն :

Մ . ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ (LES INCORRUPTIBLES)

ԷԼԻՐԹ ՆԵՍԻ ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄՈՒՍՆԱՅԵԱԼՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺՈՒԻՆ

Նէս կ'ուզէր , որ իր մարդիկը անձանօթ ըլլան Երեւոյթի մէջ , որպէսզի Ալ Քափոնէի ոճրագործները աւելի ու չ« գտնեն » : Քննեց Մ . Նահանգներու էջ . Պի . ԱՅ . ի ցանկերը , փնտելով ոստիկաններ , որոնք լաւագոյն նշանատուներ էին , կ'ուրտեսնէ լաւ մարդիկներ , ինչպէս նաեւ անոնք , որոնք ամէնէն աւելի մարդ ձեռք բերեալ էին : Նախ ընտրեց իրունն առնունք , որոնք ապա իջան միայն տասնեակէն : Այս վերջիններէն ալ ընկեց չորս հողի , հետեւեալ տկարութեանց համար . — մէկը ձիարչու կը խաղար , երկրորդը շատ մաքուր եւ շատ սուղ կը հազուէր , նկատել ունենալով ամապանք , իսկ միւս երկուքը ամուսնացած էին : Մնացեալ ինն անձերը Նէսի պահանջները կը դոհանքէն եւ աւելին՝ ունէին դանազան մասնազրուութիւններ :

նէր . — Կանկաթները կը վախնային պայքարելէ ուղղակի էջ . Պի . ԱՅ . ի դէմ , որ դորաւոր ու անպարտելի էր : Աղբոսներով , իր մարդոցմէ ունէ մէկն ունէ սպանութիւնը անպատիժ չէր ձգեր : Էլիւրթ Նէսը սպաննելու որոշումը միայն « վերէն » կրնար դալ : « Կերք » Ալ Քափոնէն , չէր կրնար տատամել : Ամէն ինչ նկատի ունենալով , նախ պէտք է փորձէր իր սովորական մեթոտը , — կաշառք :

Մինչ այդ , Ալ Քափոնէ կը ձեռքաւորուէր արտօնազրի դէնք կրելու յանցանքով եւ մէկ տարուան բանտարկութեան կը դատապարտէր :

Ալ Քափոնէ շարունակեց բանտէն դեկալարել իր « կայսրութիւնը » , սակայն իր բացակայութիւնը որոշ անորոշութիւն մը յատկացուց անշուշտ :

Առաջին օրէն իսկ էլիւրթ Նէս իր մարդոցմով դնաց շրջիլ այն բարձունքներուն վրայ , որոնք կ'իշխէին քաղաքին եւ ուր կ'ապրէին թէ կը դոհանքէն խմիչի դադարի դատարանները : Բարուն բուն իսկ առումով առաջնորդուեցան ոստիկանի հոտառութեամբ , դասն դարձուրի 18 դործարաններ , շնորհիւ դոհանքէն արտաբուրդ հոտին :

Գործարաններուն շուրջ հսկող մարդիկը մօտեցան իրենց : Տեղուցն պատասխանատուն էր ձիանիւնի անուսով մարդ մը , որ ինչպէս սովորաբար կ'ընէր , իրենց

հարցուց , թէ որքա՞ն կ'ուզէին , աչք դուրս համար :

Նէս դրած ընդունեցաւ ապա դատախազին ներկայացուց տեղեկագիր մը , որուն կցեց ստացած դրամները :

Յաջորդ օր կրկին դնաց , աւելի դրամ պահանջելու համար :

ԷԼԻՐԹ ՄԱՅԻՆ ԿԱՉԱՍԻ

Ճիւղնիւնի ժամադրութիւն տուաւ Գոյի Գործերի մէջ , որ ողբից ըմպելի պատրաստողներու դադանի ժամադրաւայրն էր : Նէս դնաց իր մարդոցմէ երկու հողի կեան , որոնցմէ մէկը իր շարժավարը , որ Սիկիլիոյ եւ Նափոլի բարբառները կը հասկնար : Անպատկառ եղաւ եւ շարսթական հինգ հարիւր տուար պահանջեց : Ճիւղնիւնի կը վարանէր : Ի վերջոյ համաձայնութիւն յայտնեց , միտմամանակ զանակով սպաննողի մը կ'առաձայն հրահանգեց սպաննել Նէսը :

Սակայն շարժավարը լսած էր : Նէս եւ իր մարդիկը պատրաստ կեցան , ձեռքերը արձանակներուն մօտ :

Այս տեսնելով , ձիանիւնի տեղի տուաւ եւ դրամը վճարեց : Երեք տարի ետք , ձիանիւնի եւ իր այդ իրիկուան ընկերակցը՝ Մարթինօ սպաննուեցան Մաֆիային կողմէ , որովհետեւ նոյն զիշերը ըսպաննելով Նէսի արկածախնդրութիւնը սաղմին մէջ ոչնչացած պէտք է ըլլար :

Յաջորդ օր , Նէս հաւաքեց Երեւոյթի խմիչքի դէմ պայքարի ոստիկանութեան յիսուն հողի , դանտը փակեց կառատան մէջ , բաժնեց տասնեակներու եւ յայտնարարեց թէ այդ զիշեր պիտի դրամէին 18 արեւելու զործարաններ : Լուծելու մը տիրեց եւ բաղմաթիւ ոստիկաններ ուղեցին դուրս ելլել : Իրականութեան մէջ կ'ուզէին լուր տալ Ալ Քափոնէի մարդոց :

Արտօնութիւն չտացան եւ այդ զիշեր 18 դարձուրի զործարանները պաշարուեցան , դրաւուեցան եւ քանդուեցան : Այդ զիշերը Քափոնէի արժեք քանի մը հարիւր հազար տուար : Առաջին անգամ էր , որ Երեւոյթի ոստիկանութիւնը կը հարուածէր Քափոնէն , որ դրամ կորուստեցուց , բայց ոչ մարդ : Գարեջուրի դործարանները շինուած էին ամբողջութեամբ ման եւ երբ դուռները կոտրելով ներս կը մտնէին , ներսիները օդի կամ ստորերը : կրկայ ճամբաներէ փախուստ կուտային :

Նէս գործելակերպը կատարելագործեց եւ շինել տուաւ տասը թոննոց բարան մը , որ կրնար քանդել որեւէ երկաթէ դուռ կամ պատ եւ յարձակում դործել մինչեւ իսկ տանիքներուն վրայ պահանջներ դրնելէ ետք միայն :

Ալ Քափոնէ իրեն զրկեց երկու հազար տուար , խոտանալով այդ դուռը տալ ամէն շարժ , եթէ հանդիստ մնար :

(3 Շար .)

ԱԼՖՈՆՍ ԱՒԱՆԷՍԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՒՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՁ

Հիմով, (Յառաջ) — Հոկտեմբեր 22ին շատի նշանաւոր կայրութիւններէն՝ Լօ Սթա...

ԼիՈՆ, (Յառաջ) — Նոյեմբեր 6ին, Կիրակի, կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 76րդ տարեգարձի տօ...

Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր հաւատաւոր բաղձութեամբ, որուն կէսը կը բաղկանար վառվառն երիտասարդներէ...

Օրուան նախագահ ընկեր Միսաք Միրզէ հանդէսը բացուած յայտարարեց եւ հրաւիրեց Նոր Սեբեղակահանները, որոնք երգեցին Դաշնակցութեան քայլերգը...

ուժն է որ կը պատկերացնէ Աւանդեան, իբրև կենդանի, խօսուն իրականութիւն:

Բոլոր բնանկարներուն մէջ, որոնք անուղղակի կերպով կը հայեարհան իր հոգեկան աշխարհը, կարելի է նմարել աղմը՝ ուրկէ կը բխին մեղամարտութիւն եւ հանդարտութեան մէջ սուղուած ինքնորոնմանք:

Ուսումնասիրուած են իր դործածած գոյները: Գորշ մոխրագոյնը, մեղմ կանաչը, թեթեւ սրճագոյնը, թափանցիկ կապոյտը եւ մշուշային դեղինի քաղցր խաղերը բնանկարներու նիւթին եւ Աւանդեանի նկարադրին իւրացուած յատկութիւնը կը կարգեն:

Չգաղափարութիւն, ճաշակ ու ազնուականութիւն իր արուեստին հիմնական սարրերն են:

Ըստ Խորհ. Միութեան նկարչութեան մասնագէտ իտալացի քննդատներու, որոշ համեմատութիւն կարելի է դնել Մ. Սարեանի երիտասարդութեան լուսագոյն գործերուն եւ Աւանդեանի բնանկարներուն միջեւ:

Չայնասփիւռն ու զլխաւոր դեղարուեստական թերթերը զովասանքով արտաստուեցան Աւանդեանի նրբազգայ ճաշակին, բանաստեղծական աւելին եւ կատարելագործուած ոճի մասին:

Տարանգաւոր հայ արուեստագէտ մը որ իր յաջողութիւններով Բոստոնցիներուն նախանձանդրութիւնը կը շարժէ:

Յ. ԱՅՆԹԱՊԼԵԱՆ

րենց կեանքերը ի սպաս դրին, յանուն հայ ժողովուրդի Ազատագրութեան եւ Անկախութեան: Յետոյ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարելու համար անոնց անթաղամ յիշատակը:

Գեղարուեստական բաժինը ճօն էր եւ այլապէս: Այսպէս յաջողութեամբ արտասանեցին եւ երգեցին ընկեր Սերոր Մանուկեան (Փարիզէն), Տորմաճեան, Վահէ Սահակեան, Օրբորդներ Հայկանուշ Կէնճեան, Ալիս Ալթունեան, ընկ. Յովհ. Պէրպէրեան (Չութակ), Նոր Սեբեղակի պարսխումբը պարեց քանի մը հայկական պարեր:

Օրուան առաջին բանախօսն էր Մարտէլլի մեր երիտասարդ ընկերներէն՝ Կարօ Յովսէփեան որ Փրանսերէն իր կուռ եւ բովանդակալից ճառով տպաւորեց ներկաները: Մեր երիտասարդ ընկերը ընդհանուր ահմարկով մը պատմական ըրաւ Դաշնակցութեան ծնունդէն մինչեւ մեր օրերը: «Դաշնակցութիւնը հաղիւ 28 տարեկան էր երբ իր առաջնորդութեամբ ըստեղծեց 1918 Մայիս 28, Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը եւ շեշտեց թէ ոչ մէկ պատճառ կայ որ հայ ժողովուրդն այլ բոլոր ազաւ ժողովուրդներու նման չուներ իր Ազատ Անկախ ապրելու իրաւունքը իր պաղենական հողերու վրայ»:

Պ. Արեւհամեանի եւ ընկեր Պէրպէրեանի մասնակցութեամբ ընթացիկ Օր. Քէօմբուճեան երգեց 3 երգեր Կոմիտասէն, Կանանչեանէն եւ Գ. Մ. Ալեմշահէ եւ ժողովուրդին փափաքին վրայ երգեց չորրորդ երգ մէն ալ, արժանանալով ջերմ դնահատանքին:

Օրուան երկրորդ բանախօսն էր Փարիզէն ընկեր Ժիրայր Փարամուտեան, որ շեշտելէ ետք զոհոգութեան անհրաժեշտութիւնը, ինչպէս նոյնպէս ժողովուրդներու կեանքին մէջ, ըսաւ թէ այն «բոլոր դէպքերը որոնք տեղի ունեցան Դաշնակցութեան ծնունդէն մինչեւ մեր օրերը, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով կապուած են Դաշնակցութեան հետ. 1890ին հայ ժողովուրդի ծոցէն ծնունդ առաւ Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւնը, նպատակ ունենալով ի մի հաւաքել բոլոր գործուն տարրերը եւ կազմակերպել զանոնք ի դին ամէն զոհոգութեան, յանուն հայ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան եւ ազատագրութեան: Չենք ճանչնար կուսակցութիւն մը, որ կարողացեր է տուել 76 երկար տարիներ այն պայմաններուն մէջ ուր դատուէր է եւ կը դատուէր հայ ժողովուրդը: Այսօր աւելի քան երբեք բարձր բռնած է իր կարմիր դրօշը, որուն վրայ գրուած է «մահ կամ ազատութիւն» եւ կը քալէ անտասան հաւատքով դէպի լուսաւոր ապագան որ անպայման ուղ կամ կանուխ պիտի դայ: 1923ին ի վեր երկրի իշխանաւորները քանիցսթաղեցին Դաշնակցութիւնը, դամբանականներ կարգացին կեղծ ու պատերազատութիւններ սարքեցին: Եւ սակայն հակառակ այս բոլորին, կայ ու կը մնայ որպէս ողի Մայր Հայրենիքի մեր հայրենա-

կիցներուն հողուն մէջ, որովհետեւ անկախ հայ ժողովուրդի միտն եւ ոսկորն է ծնունդ առած, Հայ ժողովուրդը իր հայեացքը միշտ ուղղած է Դաշնակցութեան: Անկէ կը սպասէ իր երազներուն իրականացումը: Այսպէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ոչ մէկ զոհոգութեան առջեւ կանգ առաւ եւ իր լուսագոյն դաղափարակից ընկերները զոհեց, ի շահ Հայութեան: Յարգանք գոհեց, ի շահ մարտիկներուն, որոնք կեանքերին ի սպաս դրին հայրենիքի ազատութեան խորանին»:

Եզրակացուց ընկեր Փարամուտեան, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

Հանդէսի պաշտօնական բաժինը լրոնանքէն ետք սկսաւ ընտանեկան խնջոյքը, սեղանապետութեամբ ընկեր Սերոր Մանուկեանի, որ ձեռնհասութեամբ կատարեց իր պաշտօնը դեղարուեստական բաժնին մասնակից ընկեր ներկաներէն շատերը: Յիշեց մէկ քանին, արտասանեցին ընկերներ Գեղամ Կանանչեան, Ասատուր Թուրքեան, Տիգրան Արփիկ Սարգիարայեան եւ ուրիշներ, երգեցին ազգային եւ յեղափոխական երգեր: Ուղերձ մը կարգաց Պ. Շահպարտեանց, փառաբանանք ընկեր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, եւ վրդովմունքով յիշեց թէ ինչպէս վերջերս թուրք ուսանողի մը հանդիպել է, եւ մօտ երկու ժամ վիճարանելէ ետք Այրիկեան Եղեանի մասին, նոյն Մէհմէտիւրը հաստատեց իր թուրք թուրք է ուր որ ալ գտնուի, ինչ երկրքը տակ ալ ըլլայ: Խօսք տրուեցաւ նոյնպէս Հայ Աղդ. Միութեան քարտուղար Պ. Վարդան Եղիշեանի որը անձնական քանի մը զրուակներ պատեց Չաւարեանէն, Շահրիկեանէն, եւ Ակնունիէն:

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՍԿԱՆՏԻՆԱԻՏԵԱՆ ՀԻՒՄՐՈՐ

ՎՐԻՊԱԿ

- Ինչէ՞ն մեռաւ:
— Վրիպակէն:
— Ի՞նչպէս:
— Օրական տասը դեղահատ պէտք է առնէր, իսկ տուելին վրայ գրուած էր հարիւր:

X

Խ Ա Բ Ե Յ

- Կը տեսնե՞ս դեղեցիկ մուշտակով այլ մարդը:
— Այո, ի՞նչ կայ որ...
— Առնուադն տաւը միլիոնի վնաս հասցուց ինձի:
— Ի՞նչպէս:
— Թոյլ չտուաւ, որ ամուսնանամ իր աղջկան հետ:

ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Գրել մը առաւ եւ իր անընթեռնի ըստարագրութիւնը դրաւ պատկերին վրայ: Եւ եւ իր թանկալին ձեռադրովը զարգացուած լուսանկարը դեռեցի կանաչաւորակ պողպատէ շինուած ճամբորդական շրջիկի տուփին մէջ զոր միշտ հետս կը կրէի: Կայսեր տեղափոխութիւններուն ընկերացած ատենս:

ճրատիճան ազնուական մըն էր: Շքախումբին անցքը Պերլինի փողոցներէն, ամբոխին կողմէ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ: Եւ Կայսրը, որ անտարբերութիւն կը կեղծէր, բայց չէր կրնար զպիւր անհամբերութիւնը մտաբերելով, որ սաւառնակի մը թռչելը պիտի տեսնէր, չէր դադարէր զինուորական բարեններ շտալելէ, ձեռքը մինչեւ ականջը բարձրացնելով:

Երբ Պօնրթէտէր ֆէլա հասանք, մայրամուտը կը սկսէր արդէն, եւ խիստ անհանց բան մը կը սպասէր մեղի: Գահաժամանակը ձիով դիմաւորեց մեղ, ամենամեծ լընթութեամբ մը տեղեկացնելով թէ նոյն օրուան թռիչքը վերջացած էր: Այս լուրը խիստ գայրացուց Կայսրը, որովհետեւ արդէն ուրիշ անգամ մըն ալ ձիւղ ատենին եկած ու պարսպ ելած էր, իմանալով որ Օրվիլ Ռայթ հովը խիստ ուժգին գտնելով մեկնած էր:

Բայց «Վիլհելմի» իր հօրը կատարած կերպարանքը տեսնելով քահանայ մը փերցուց: Ըստ որ կատակ մը ընել ուղած էր եւ թէ ընդհակառակն ամէն բան պատրաստ էր: Արդարեւ դեռ խօսքը չէր աւարտած երբ սաւառնորդը, կաշիէ բաճկոնով մը, դէպի մեղ յառաջացաւ բարեւելու համար Նորին Վեհափառութիւնը, որուն կը ներկայացնէր զինքը այն պահուն, երբ ոտականուցութիւնն ու զինուորները շղթայ մը կը

կազմէին ամբոխը խճուղիին վրայ պահելու համար:

Կարգապահական այս սպասարկութեան շնորհիւ, ընդարձակ աւազուտին վրայ մենք միայն մնացինք եւ սաւառնորդը ազատ սապարկից գտաւ, որով թեթեւօրէն բարձրացաւ զործիքին վրայ, շարժման մէջ զրաւ պտուտակը եւ դրեթէ խիղճն զետնէն բաժնուելէ ետք, օդը բարձրացաւ եւ խիստ զիւրութեամբ բազմութիւն շրջանաձեւ պտոյտներ ըրաւ մեր վրայ:

Կայսրը, Հէր Ռայթի իւր անինամ մօրուքով փրօֆէսօրին հետ զլխու արագ շարժումներով եւ մեծապէս շահազրկուած կը հետեւէր սաւառնորդին յարթ դական շարժումներուն: Առաջին անգամ էր որ օդանաւի մը սաւառնիլը կը տեսնէր: Գերմանիա որ հրաշքներ կ'ախկաղէր ձեռներ Պօն Յեփլինի հնարած դեկաւոր օդապարիկէն, մինչեւ ամերիկացի սաւառնորդին այս հրապարակային փորձերը, շատ չնչին արժէք մը տուած էր «օդէն աւելի ծանր» նշանաբանին եւ չէր հաւատար անոր գործնական արդիւնքներուն:

Կայսրն ալ, որ այս կարծիքէն էր, հետը չէր բերած Պօն Յեփլինը եւ Օրվիլ Ռայթի այս յաղթական ցուցադրութենէն ետք էր որ խանդավառուեցաւ յանկարծ օդանաւորութեան այս նոր վիճակով, եւ հրամայեց եռանդուն կերպով ուսումնասիրել այս զգայացուցիչ խնդիրը:

Մեր զլխուն վրայ խիստ բարձր, երկուստեք յատակ երկինքի մը մէջ, ուր աստղերը մէկիկ մէկիկ կը սկսէին վառել, յանդուրդն Ամերիկացի կը բարձրանար, կ'իջնէր, կը սաւառնէր: Իր գործիքը թրթոռն թեւերով հսկայ շերտապարիկ մը պէս կը տղար, մեծապէս շահազրկուելով Կայսրը, որուն հիացումը անասման էր:

— Հրաշալի է, հրաշալի... անդադար կը կրկնէր ան Կայսրուհիին եւ ինձի, որ իր քովը կը գտնուէինք: Կարելի՞ էր այսպիսի բան մը երազել: Ամբոխը որոտընդոտ կը ծափահարէր: Ահա օդին մէջ թռչող մարդ մը որ իր գործիքին շնի կուտար իր փափաքած շարժումները, յանկարծական արագութեամբ մը կը բարձրանար եւ մեղմօրէն կ'իջնէր, դադարեցնելով մեքենային դործունեութիւնը: Անշուշտ խիստ տարօրինակ տեսարան մըն էր այս որ անձանթ էր Փոցտամի բարի բնակիչներուն: Կայսրն իսկ, իր աշխարհակալական անգուսպ երազներուն մէջ մինչեւ այն օրը փարսախնելով հետու էր այն զաղափարէն թէ իր այնքան խնամքով եւ զաղափարով պատրաստած պատերազմին մէջ սաւառնակները անհուն դեր մը պիտի կրնային ունենալ:

ՌԻԻԼԵԸՄ ԼԸ ԲԵՐ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Այրի Տիկին Գեորգ ձորթուհան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գրգորեան եւ զաւակները՝ Սոնիա եւ Ֆրիլի, Պ. Քլոս ձորթուհան, Այրի Տիկին Տորմաճեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թորմաճեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորմաճեան, Տէր եւ Տիկին Բարդէն Թորմաճեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Տորմաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տորմաճեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թորմաճեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քոչումեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Վարդանեան, Այրի Տիկին Յակոբեան, ինչպէս նաեւ Փափաղեան, Մեծպահեան, Մասաբեան եւ Մանկեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբոր եւ աղբականին՝

ԳԵՈՐԳ ԶՈՐԹՈՒԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 12ին, 62 տարեկանին, իր բնակարանը 10, Բիւ Տէ Պոնշէ (Ալֆորվիլ) :

Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի Նոյեմբեր 16ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Ալֆորվիլի դերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մահագր չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իրրեւ այդ նկատել :

Այրի Տիկին Հայկուհի Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Գեորգ Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Նիկողոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ռուկան Դանիէլեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տէր - Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Նիկողոսեան (Քորսի - ջա), Տէր եւ Տիկին Տիգրիլի, Արմենակ Մամուրզաճեան եւ զաւակները Սիլվա եւ Միրտիչ (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գաթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գեորգ Գասապեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Սեթ Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Մօզեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Դանիէլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Բոպէն Նիկողոսեան եւ զաւակը, Եղիա Ինճեարապեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Բարենազ Իւսկիւտարեան (Մարսէյ), ինչպէս նաեւ, Նիկողոսեան, Իսաամպուլեան, Թօթեան, Չէքէմեան, Աճէմեան եւ Քէչէմեան ընտանիքները սրտի անհուն կակիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, եղբոր, հօրեղբոր, մօրեղբոր եւ աղբականին՝

ՍՈՂՈՄՈՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

յանկարածական մահը, որ պատահեցաւ 14 Նոյեմբերին, իր բնակարանին մէջ, 68 տարեկանին :

Յուզարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի, Արնուլիլի Վարդայ Ս. Սաչ եկեղեցւոյ մէջ 17 Նոյեմբեր, Հինգշաբթի ժամը 14-15ին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն դերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Շոգեկառքի ժամեր Կառ տիւ Նոնէն 12-05, 12-23, 12-45, 13-47 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Այրի Տիկին Վերդին Անսուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգրտեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ (Նոյեմբեր 20) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ԱՆՍՈՒՐԵԱՆԻ

մահուն քառասունըին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՄՍՐՍԵՅԼ. — Տէր եւ Տիկին Պապիկ Ազատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգրտեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Նոյեմբեր 20) առաւօտ Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին իրենց սիրեցեալ եղբոր եւ հօրեղբոր՝

ԽՍՁԱՏՈՒՐ ԱՁԱՏԵԱՆԻ

մահուն քառասունըին առթիւ, ինչպէս նաեւ Ազատեան դերաստանի համայն ննջեցելոց յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՇԱԻԿԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Վաչէ վրդ. Բյանափոսեան :

Այրի Տիկին Սարգիս Տէրմէճեան եւ զաւակները՝ Արփինէ եւ Յովինէ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգրտեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԵՐՄԵՃԵԱՆԻ

մահուն եօթներորդ տարեդարձին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Տէր եւ Տիկին Յ. Փափաղեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Տէրմէճեան, Թաղաբեան, Թօլեան, Անդրէասեան, Մարգարեան, Արթինեան, Քառասանեան, Դաւիթեան եւ Գոճապաղեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգրտեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Մարսէյի Ս. Սահակ Մեկրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ (Ավրելիւ տը Փրատո) իրենց հօրաբորջ եւ աղբականին՝

ԱՆԻՅԱ ՏԵՐՎԷՆԵԱՆԻ

մահուն քառասունըին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Ֆ. Կապ. Սաչի Լիոնի մանածիկի վարչութիւնը հոգեհանգրտեան պաշտօն կատարել կուտայ իր հանդուցեալ ընկերուէիներու հողւոյն համար այս Կիրակի առաւօտ տեղւոյ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Բիւ Պուայօ, (Հանդուցեալ ընկերուէիներ Մանիկ Այարնեան (Մամիկ) Տիկին Տիրուհի Փափաղեան, Թաղուհի Գեորգեան, Մառի Առաքելեան, Նուարդ Քէնտէրեան, Հայկանուշ Կէնճեան, Մաթիլա Ռուբինեան, Թէրզեան Լիւսի, Ազնիւ Եղալեան, Հրաբիսիմէ Պարոնեան, Տիկին Սէրայտարեան Արմենուհի, Արշաւիր Հարէլեան եւ բոլոր ննջեցեալ Սաչուհիներուն) : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուէիները ու ընտանեկան պարագաները յարգելու համար անոնց յիշատակը :

L'ENTENTE U.G.A. ARDZIV Organise une GRANDE NUITEE DANSANTE Le Samedi 19 Novembre de 22 heures à l'aube dans les Salons de l'ALHAMBRA avec FRANCIS LINEL et SILVANA BLASI animée par ROGER GOUALCH et sa Grande Formation

ATTRACTIONS COTILLONS Il est prudent de prendre les billets à l'avance et de faire réserver sa table. S'adresser à : M. NAZARIAN Raffi 37, Rue des Dominicaines Marseille (1er) — Tél. 20-71-10 M. GHARIBIAN Jean 13, Boulevard Rougemont Marseille (12e) Tél. : 60-89-80 (heures de Bureau) M. KEVORKIAN Jean 20, Rue Alexandrie Marseille (15e) — Tél. : 62-37-53 M. YELKOVANIAN Coco 10, Avenue de Vienne Marseille (11e) — Tél. : 42-99-49 M. BAREYAN Jean 29, Boulevard des Eparges Marseille (12e) — Tél. : 48-82-70

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9^e)

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Ի նպաստ Ալֆորվիլի հայկական վարժարանից Կազմակերպութեամբ տեղւոյն կրթ. մարմնին Շաբաթ, Նոյեմբեր 19, ժամը 21ին մինչեւ լոյս SALLE VOLTAIRE — Rue VOLTAIRE, ALFORTVILLE

Կը մասնակցին՝

ԱՐՄԱՆ ԱԷԿԵԱՆ, ԵՐԳ

Սայաք - Նովա համոյթը եւ Կովկաս պարախումբը

Նուազարուժը՝ Les Blazers

Ճոխ պիւֆէ, խորոված Մուտք 10 Փր.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակամիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կառվառնց» խումբին :

Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 15-30էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, Ավրելի Անրի Պարպիւս, 69 :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅԻ ՓԱՒԱՄՈՒՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտադիր : Հանդէսէն ետք պարանցիկ երեկոյթ, Նուազարուժը ձարպիկեան

Պիւֆէ

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Հայերէն Աստուածաշունչի Ա. ապագրութեան երեքհարիւրամեակի, կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան կողմէ :

Կը նախագահէ՝

ՄԵՐՈՎԷԼ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 20-30ին, Փլէյշիլ Ծօփէն սրահին մէջ :

Կը խօսին. — Ս. ՔԱՐԵԱՆ, Գ. ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ, Ա. ՊԵՐՊԷՐԵԱՆ :

Բաֆֆի Պետրոսեան (դաշնակ), Ի. Պիլ-Պիլեան, Աստղիկ Անդրէասեան-Տէտէեան (մեներգ), Տիկին Լաշաւանիկ - Երազեան, Ա. Գաբրիելեան, Պ. Փիլիպեան, Ս. Ոսկերիչեան (արտասանութիւն) :

Խմբերգ, Դպրոցասէրի աշակերտութեան կողմէ ղեկավարութեամբ Գ. Եամպիկեանի :

Մուտքը ազատ է

ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻՋԻ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂԵՑՈՅ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ նորոգութեան :

Նախկին գումարը 140,332

Տէր եւ Տիկին Գեորգ Պապրճեանի Տիգրան Պապրճեանի յիշատակին 800 Փր. , Տէր եւ Տիկին Վանդեան հարիւր, Տիկին Ատրինէ Լօքմակէօզեան 2արեւ Լօքմակէօզեանի մահուն առթիւ 100, Պասմաճեան, Գալաթեան, Արամ եւ Յակոբ Յակոբեան ընտանիքները, փոխան ծաղկեպատիկ Վահան Ունճեանի մահուն առթիւ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Տընիօսեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Ա. Օհանեան, 2արեւ Լօքմակէօզեանի մահուն առթիւ յիսուն, Տէր եւ Տիկին Հայկ Աղապէհեան յիսուն, Պ. Կարապետ Կարապետեան (Թօնոն Լեպէն) 30, Տէր եւ Տիկին Յ. Գալֆաեան Վահան Ունճեանի մահուն առթիւ 10, Այրի Տիկին Նշանուհի Աշճեան իր ամուսնոյն յիշատակին 10 Փրանք :

Ընդհ. գումար 141-692 Փրանք :

TRESORS DE LA PEINTURE JAPONAISE du XII^e au XVII^e siècle Musée du Louvre du 4 Novembre au 31 Décembre

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅՎԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՅԲԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍՈՒՆ

ՁԱՅՆԱՍՓՈՒԹԻՒ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը ութին, Յրաւա - Քիւլքիւտ կայանէն : Գրեկոր Նարեկացի, կը մասնակցին Տիկին Անտահր Տէր - Մինասեան, մեթր էմիլ Ասլանեան եւ Ալէն Բիւնի :

×

ՀԵՌԱՏԵՍՈՒ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9-30ին Հայկ. Մանրակարգչութիւնը : Կը մասնակցին՝ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան, Ան - Մառի Գեորգեան, Հրանտ - Սամուէլ եւ Դաւիթ Դաւիթեան :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Սորպոնի մէջ ամփոփմարտնին մէջ կը դասախօսէ՝

ՓՐՈՖ. Լ. ՄԻՐՉՈՅԵԱՆ

Նիւթ. — Աղաքնագիրտութիւնը :

ՓԱՐԻՋԱԿԱՆ ՏԻԿԱՆՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԸ

Կիրակի, Դեկտ. 4ին, ժամը 17էն կէս գիշեր Կոնան Օթէլի մէջ :

Մուտք 10 Փրանք

Ուսանողներու կէս զին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ. Յ. Դ.

ԿՐԸՆՈՊԻԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթներորդեան ենթակամիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կրտստիկ եւ Բընտի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20ին, զպրօցին սրահը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորել է : ՎԱՒԱՆՍՍ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստոփոր կամիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20-30ին, սովորական վայրը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորել է : Բացակայները նկատու պիտի առնուին : Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Կեղ. վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները : Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 15ին հայրենակից Յարութիւն Երվանդեանի ընդհանրանք : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Հաղորդակցութեան միջոցներն են, մէթրօ-Քորանքիւն Սեյրոնէն առնել օթովիւտ 189 թիւ եւ իջնել Մոնթոլոն : Հասցէն է 44 Ավրելի տը լա Փէ (Վանվ) : Սէնթ Անթոնի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ Թաղական Պարտուրը ընդհանուր անդամական ժողովի կը հրաւիրէ ընդհանրանքները : Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի, (27 Նոյեմբեր) առաւօտ ժամը 9ին, կէսօրէ սրահին մէջ : Շատ կարեւոր այժմէական օրակարգի մը համար : Սոյն թուականին մեծամասնութիւն չկազմուելու պարագային յաջորդ Կիրակի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայներուն թիւը, ժողովը օրինաւոր պիտի համարուի :

ՅԱՐԱՏԻ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ՈՒՐԲԱԹ
18
ՆՈՅՄԲԵՐ
VENDREDI
18 NOVEMBRE
1966
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ. Հատը 0,30

ՀԵՐԻՍՏՈՒՆ — ԹԻՒ 10765

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.765

ՕՐՈՒՄՆ ԽՈՍՔԸ

ՍԵՒ ՍԵՒ ԱՄՊԵՐ

Քանի կ'երկարին պանդխտության տարիները, այնքան կը դժուարանայ Պաղատանի արար գաղթականներու վերադարձը իրենց հայրենի տունները :

Քանի տարի է ի վեր նոր սերունդ մը հասած է հարեւան հիւրընկալ արարական երկիրներուն մէջ : Ունենալով նոյն լեռուն ու կրօնքը՝ գաղթականներու մեծապատիւ մասը արդէն իսկ վերջնական բնակարաններու հաստատում է իր նոր հայրենիքին մէջ եւ ձուլուած տեղացիներուն հետ : Շատեր տուն - տեղ եղած, նոր տնտեսութիւն են ստեղծած : Անոնց համար շատ դժուար պիտի ըլլայ տեղափոխուիլ Պաղատան՝ ամէն ինչ հաշուեյարդարելի ներքին իր նոր կեանքի մը անորոշ հետնակարին ապաւինելով :

Այս դժուարութիւններուն գիտակցուած թիւնը ունին Արարական Լիկայի անդամ պետութիւնները : Սակայն անոնց համար դիմադրողները արժանապատուութեան հարց է Պաղատանի արդատագորութիւնը : Այդ պատճառաւ ալ անոնք երբեք չեն յուսահատուած : Ու կը սպասեն քաղաքական պայմաններու բարելաւման իրենց նպատակին հասնելու համար, նախընտրաբար խաղաղ միջոցներով :

Բարձրագոյն քաղաքական բարձր շահեր իրար կը խաչածեւեն այդ շրջանին մէջ : Ատոր ապացոյցը տեսնուած տասը տարի առաջ Սուէդի արշաւանքին առթիւ : Մինչ Անգլիա ու Ֆրանսա կը պաշտպանէին Իսրայէլը, Ս. Միութիւնն ու Միացեալ Նահանգները ուղեցին իրաւարար դեր կատարել :

Կարելի է միակողմանի կարգադրուածութիւններով փոփոխութիւն մտցնել հաստատուած դոյալի ճակին մէջ :

1958ի Փետրուարի սկիզբը, երբ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միացումէն ետք տաշնայալը հասաւ Լիբանանի գլուխները, բուն պատճառով այդ երկրի անկախութեան, Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունի օգնութիւն խնդրեց Միացեալ Նահանգներէն : Ու ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմի կարեւոր թիւով զինուորներ ցամաք հասնելու Լիբանան :

Նոյն օրերուն Յորդանանի թագաւորն ալ Անգլիոյ օժանդակութեան դիմեց՝ պաշտպանելու համար իր անկախութիւնը :

Ուրեմն Ամերիկա եւ Անգլիա կը հսկեն դոյալի ճակի պահպանման արեւելեան կողմնաշխարհի :

Ներկայիս Յորդանան հակառակ է ինքնավար Պաղատանի մը ստեղծումին, ինչպէս կը պահանջեն իր հողին վրայ ապաստանած գաղթականները :

Յորդանան նոյնպէս հակառակ է «Ալ Ֆաթա» ի ֆէտայիներու գործունէութեան իր հողամասին վրայ : Վերջին ղեկավարուն առթիւ հաստատուեցաւ թէ Ամմանի կառավարութիւնը կարելի ըրած է արգելելու համար անոնց կղերական փորձերը Իսրայէլի սահմաններէն ներս :

Հակառակ ատոր, իսրայէլեան բանակը կ'երկար օրուան իր «պատերազմ» արշաւանքը կատարեց Յորդանանի դէմ՝ քանի որ այս վերջինի սահմանամերձ գիւղերուն մէջ կը գտնուէր պաղատանեան զինուորական ճակատի կեդրոնը :

Մերձաւոր Արեւելքի ղեկավարուն աշարքը կը հսկէ Թուրքիա, որ սահմանակից է Սուրիոյ :

Թուրքերէն թերթերը վերջերս զրեցին, որ կարեւոր թիւով թուրք զինուորներ համախմբուած են Սուրիոյ սահմանին վրայ, պատրաստ՝ շարժման մէջ մտնելու, երբ կայութիւնը ծանրանայ : Սակայն Սուրիոյ ներկայ կողմավորու-

ՕՐՈՒՄՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ
ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նախարարաց վերջին խորհուրդը կարգ մը որոշումներ տուաւ, որոնց մէջ կարեւորագոյնը կը նկատուի այն փոփոխութիւնը զոր կը կրէ ընտրական օրէնքը : Արդարեւ Նախարարաց Խորհուրդը օրէնագիծ մը պատրաստեց, զոր պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովին քուէարկութեան, որ կը նախատեսէ թէ երեսփոխանական ընտրութեանց երկրորդ շրջանին կրնան թեկնածու մնալ միայն անոնք որոնք, առաջին շրջանին ստացած են առնուազն ձայներու տասը առ հարիւրը : Յարց այս համեմատութիւնը հինգ առ հարիւր էր միայն :

Ընդհանուր ձեւով զանազան կուսակցութիւնները, զլիսաւորաբար Ձախի դաշնակցութիւնը, Լըքանիէի դեմոկրատ կեդրոնը դէմ էին այս օրինադրութիւն, որ ընտր իրենց չի վնասել իրենց թեկնածուներուն : Կը թուէ թէ առաջին վնասուողը կրնայ ըլլալ Թիւրքի - Վինեանքուրի խմբակցութիւնը : Վնաս չեն կրեր նաեւ համայնափարնները, որոնք միշտ այդ համեմատութիւնէն աւելին ապահոված են Ֆրանսայի մէջ :

Որոշուեցաւ նաեւ որ մեծամասնութիւնը եւ փոքրամասնութիւնը նոյնքան ժամանակ պիտի վայելեն, իրենց քարոզչութեան համար, ճայնասփիւռէն եւ հեռատեսիլէն : Նախարարաց Խորհուրդը կարգ մը այլ որոշումներ ալ տուաւ, ընկերային ճակատի վրայ : Անորոշութեան նպատակ հարկէն վեց կը բարձրանայ :

Միւս կողմէ, իրբեւ հետեւանք Պրիւսիլ տրուած որոշումներու, Հասարակաց Ծուկայի ժողովին մէջ, շաքարին գինը քիչ օգուտի վեց սանթիմ պիտի աւելնայ Ֆրանսայի մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՅ ԺՈՒՍԸՆԻ վերաբուժական կրկնակ գործողութիւնները տեսցին 53 վայրկեան եւ յաջողութեամբ պտակուեցան : Բժիշկները յաջողութեամբ թէ քանսերի ոչ մէկ հետք կայ : Նախագահը շատ լաւ է եւ խումբ մը լրագրողներ ընդունեցաւ գործողութեան օրն իսկ, թէեւ քանի մը շաքար պէտք է խօսի :

ԱՊՊՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը դատապարտեց Իսրայէլը, քննել է ետք Յորդանանի բողոքը Իսրայէլի դէմ : Արեւմտեան երեք պետութիւնները դատապարտեցին իսրայէլեան օդուժի յարձակումը Յորդանանին վրայ, Նոյեմբեր 13ին : Յանուն Ֆրանսայի, Սէյտու առանց վերապահութեան դատապարտեց յարձակումը «ընթացիկ իր ճակատագրական հակումներով բարեկամական յարաբերութիւններ ունի Խորհրդային Միութեան հետ :

Թուրքերոյ կողմէ շարժում մը Սուրիոյ դէմ կրնայ բարդութիւններ ստեղծել այդ շրջանին մէջ : Մոսկուա չի կրնար ձեռնածախ նստիլ նման պարագայի մը : Այսպէս թէ այնպէս, հորիզոնը մթալանած է սեւ սեւ ամպերով :

Մարթիկը որ փոթորիկի չլիբամուրն անոնք :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՈՒՐԿԵՐՈՒ ՅՈՅՅԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԵՄ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ ԲՈՒՌՆ ԿՈՒՆԵՐԸ

Ինչպէս զրած էինք, կ'երկար օր բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած էին Ամերիկայի դէմ, Անգարայի եւ Ատանայի դէմ :

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան Նոյեմբեր 13 թուականով : Վաղը կուտանք նաեւ Ատանայի ցոյցերուն մանրամասնութիւնները :

✕

Թուրքերոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով, Ամերիկայի դէմ միթիւնի մը գումարունցաւ Անգարա, Թանտոզան հրապարակին վրայ, մասնակցութեամբ ուսանողական եւ բանուորական բաղմամբիւ կազմակերպութիւններու : Միթիւնի մասնակցեցան Թուրք Ազգ. Ուսանողական Կասիոնը, համարաբանական տասնեկու Միութիւնները, երեք Սէնտիբանները Մըտաւորական խմբակցութիւնները, որոնք զնայք մը կատարեցին եւ բուռն ցոյցեր ըրին ամերիկեան ծաւալապաշտութեան դէմ : Այս առթիւ ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին, եւ Անգարա բնակող ամերիկացի զինուորականներուն եւ պաշտօնատարներուն արգելուած էր փողոց ելլել : Առնուազն հարցը ոստիկանները եւ ապահովութեան պաշտօնները կը հսկէին կարգապահութեան, որեւէ բարդութեան տեղի չտուէր համար : Հակառակ ատոր, տեղ տեղ կ'ալիւնէր ծագեցան, եւ ճակատագրեան երիտասարդները յարձակեցան աշակոյզեան տարրերու վերայ, ութ ուսանողներ վերաւորուեցան, քսան հողի ձեռքակալուեցան : Հինգ հարիւրի չափ ցուցարարներ մասնակցեցան միթիւնիին, կրելով վերապաշտութիւններ, որոնք Ամերիկեան կը պարտաւէին եւ յաճախ պատալով — Ընկերավարական Թուրքիա, չ'տ'ապրէ :

Գնացքը վերջ պիտի դանէր կ'երբայ չըրապարակին վրայ, բայց ցուցարար երիտասարդներէն շատեր ուղեցին շեղիլ իրենց ճամբէն եւ դէպի Գըզըլայ անցին, այն ատեն ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ արգելք եղաւ : Երիտասարդները բախումներ ունեցան ոստիկանութեան հետ, որ իրենցմէ քսան հողի պահապանաց տարաւ : Խումբ մը երիտասարդներ յաջողեցան սակայն ճեղքել ոստիկանական պատնէշը, եւ դացին Գըզըլայ, խմբուեցան Ամերիկեան Տեղեկատու Դիւանին առջեւ եւ սկսան պոռալ — Անկցի Ամերիկա, անկցի :

Երիտասարդական ուրիշ զանգուած մըն

զունելով հանդերձ թէ միջադէպեր, որոնց ծանրակշիւ բնոյթը, բաղդատելի չըլլալով, պէտք է թերազնահատուի, մղած էին Իսրայէլը, որ բռնաբար էր նազուրի պայմանագրութեան ուրախ : Յանուն Միացեալ Նահանգներու, Կուլտպերի յաջողութեամբ թէ Իսրայէլի գործունէութիւնը աննեղելի է եւ բացայայտ բռնաբարումն է հանդիսաւոր կերպով ստորադրուած յանձնառութիւններու : Մեծն Բրիտանիա ոչ մէկ արգարացում կը գտնէ այդ յարձակման : Խորհրդային միացած է արեւմտեան երեք պետութեանց դատապարտելու համար Իսրայէլը : Նախքան այս ելույթները, Յորդանանի ներկայացուցիչը յայտնած էր թէ Իսրայէլի պարզ դատապարտումը չի բաւարարուի իրեն հետեւեալն է — Գործադրել Իսրայէլի նկատմամբ Ուլտիմո կոթնեղորդ յղուածին նախատեսած պատիժները : Այս յղուածը յարձակման պարագային, զիւանադիտական, անտեսական եւ զինուորական պատիժներ կը նախատեսէ :

Ի ՆՊԱՍՏ Ա. ՂԱԶԱՐԻ

Յաջողաբար երկու գրութիւնները զորս հրատարակած էինք Ս. Ղազարի ուղղութիւններուն շուրջ մեծ յուզում ստեղծած են ամէն կողմ եւ արդէն կը ստանանք փոքր այլ սրտապին նուէրներ :

Ինչպէս ամէն առթիւ՝ այս անգամ ալ հայ ժողովուրդն է, եւ ժողովուրդին համետ խաւերը, որոնք չսպասելով իսկ կուէր մը՝ նուէրներ կը զրկեն :

Գիտեմք սակայն թէ վանքին կրած վընասները մեծ են եւ փոքր գումարները չեն բաւեր փրկելու համար հայ մշակոյթի այս օճակը :

Վաստէ ենք, կ'ուզենք վստահ ըլլալ որ կ'իւրացնեն հիմնարկութիւնը, որ կը հասնի աշխարհի բոլոր աղէտներուն, յաճախ առանց խորութեան, պիտի չսակարկէ իր օժանդակութիւնը, կրկնակ ձեւով, թէ իր միջազգային ֆոնտէն եւ թէ հայկական բաժինն :

Միլանոյի գաղութն ալ ձեռնարկած է կարեւոր հանդանակութեան մը, ինչպէս մեղի հեռաձայնեց Ազգ. Միութեան նախագահը՝ Պ. Ստեփան Սրապեան, յայտնելով թէ ինչպէս ինքը անձնապէս, ամբողջ գաղութն եւս պիտի բերէ իր օժանդակութիւնը :

«Յառաջ» լայն կը բանայ իր սիւնակները այս առթիւ եւ յաջողաբար պիտի հրատարակէ նուէրներու ցանկերը : Վըստասէ ենք որ Ֆրանսահայ գաղութը եւս պիտակից Ս. Ղազարի կարեւորութեան պիտի չհնայի իր լուծման :

Նոյն գիտակցութիւնը կը սպասենք Մըլիթարեան վարժարաններու բոլոր շրջանաւարտներէն, որոնք խումբ մը Միութեան հայրերու անխոնջ աշխատանքին կը պարտին իրենց ազգային դաստիարակութիւնը :

ալ, մտաւորապէս 60 - 70 հողի, հաւաքուեցան կ'իւրացնէ Փարքի մէջ, եւ սկսան պոռալ — Անկցի համայնափարները : Հակառակորդ խումբը խոյսեալ իրենց վրայ եւ բուռն կ'ու մը ծագեցաւ իրենց միջեւ, աշակոյզեան եւ ճակատագրեան երիտասարդները զերար անխոնջ ճեղքելն եւ ութ հողի վերաւորուեցան : Ժողովուրդըն ալ միացաւ «անկցի համայնափարները» պոռոցողներուն եւ Ամերիկայի դէմ ցոյց ընողները ստիպուեցան տեղի տալ եւ ցուրիլ հետզհետէ : Հակառակորդ ցուցարարները իրարու քարեր նետեցին եւ ոմանց զլուր պատուեցաւ :

ՊՐԱՋԻԼԻ երեսփոխանական ընտրութեանց առաջին արգելները ցոյց կուտան որ ընդդիմադիրները նպատաստը զիրք գրաւած են մեծ կեդրոններու մէջ :

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻՆԵՐԸ ուր կը շարունակուի Պուլիար համայնափար կուսակցութեան Զրդ համագումարը, Ռուսաստաններէն ետք, Իտալացիք ալ դէմ արտայայտուած են համայնափար ընդհ. համագումարի մը : Կրնան տեղի տալ միայն եթէ նախապէս բոլոր համայնափար կուսակցութեանց կարծիքն առնուի :

ՄԵԹՐՈՑԻ գործադուր, որ նախատեսուած էր զալ շարժում համար, տեղի պիտի չունենայ : Սենտիբանները պիտի քննեն կառավարական նոր առաջարկները :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ քնկերավարականները դէմ են Գիլիկըրի իրբեւ վարչապետ : Հաւանական է որ ապատականներն ալ համաձայնին իրենց հետ թէեւ զեմոկրատ քրիստոնեաները կը փորձեն ամէն ձեւով իրենց քաշել ազատականները :

ՄՇՈՅ ԳԵՂԱՄԸ

(ԾՆՆԻՆԵԱՆ ՀԱՐՈՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒՒՄ)

Տարօնի Հայրենական տառապանքներուն երգիչը, զրոյ, բանասէր եւ բանահասարակ Գեղամ Տէր - Կարապետեան (Մշոյ Գեղամ), այսօր քննարկուած ծանօթ է: Անոր ստեղծագործութիւններուն մեծ մասը թաղուած է պարբերական մամուլի էջերուն մէջ եւ ցարդ բանասիրական լուրջ հետազոտութեան եւ գնահատութեան չէ արժանացած: Մինչդեռ այդ համեստ եւ բեղմնավոր զրոյի մշակը արժանի է լուրջ ուշադրութեան: Առանց Գեղամին՝ բան մը կը խախտուի, բան մը պակաս կը մնայ մեր ժամանակակից գրականութեան համապատկերին մէջ: Գրագէտը իր երկերուն մէջ ինքնատիպ երանգներով երևան հանած է արեւմտահայ, մասնաւորապէս Տարօնի հայ գիւղացիութեան կեանքն ու տառապանքները, զեղբորմունքը ու երազները, որով իր անփոխարինելի նպատակը բերած է մեր մշակույթին:

Ծնած է 1866ին, Մշոյ գաղտնի ինչպեան գիւղը: Գրել - կարդալ սորված է նախ իր քահանայ հօրը մօտ, ապա գիւղի դպրոցը եւ, վերջապէս, յաճախած է Մշոյ Ս. Կարապետ վանքին ժամանակաւորապէս վարձարանը, որուն եօթնամեայ դասընթացը աւարտած է 1883ին: Երկու տարի ետք կ'ընդունուի էջմիածնի Գեղարեան ձեռնարանը, ուր երկու տարի ուսանելէ ետք կը վերադառնայ Մշոյ: Հոս կը վարէ առաջնորդարանի քարտուղարի պաշտօնը, միաժամանակ դասուանդելով ժամանակաւորապէս վարձարանին մէջ:

Տարօնցիներու կողմէ սիրուած եւ զրուհաճատուած հայրենասէր ուսուցիչը թրքական սահմանադրութեան հռչակումէն ետք կ'ընտրուի խորհրդարանի երեսփոխան: Հայրական եղբորն օրերուն կը գտնուէր Պոլիս, ծանր հիւանդ վիճակի մէջ: Թէեւ կը յաջողի խոյս տալ իր գրչի եղբայրներուն ճակատագրէն, բայց սպայ եւ տառապեցաւ անոնց ճակատագրին համար եւ հիւսիսով մեռաւ 1918 Նոյեմբերին:

Շուրջ երեսուն տարի մանկավարժական - հանրային եռանդուն աշխատանքին առնթեր Գեղամ մեծ յաջողութեամբ կը գործէ նաեւ գրականութեան ասպարէզին մէջ: 1889ին սկսեալ աշխատակցել է Մաքիս, Արեւիկի, Հայրենիք, Մաքուս, Բիւրակն, Բիւզանդիոն, Ժամանակ եւ այլ պարբերականներու (*), հրատարակելով պատմութիւններ, յօդուածներ, իր հաւաքած ժողովրդական բանահիւսութեան նրբմոյշներն ու անոնց վերաբերեալ իր ուսումնասիրութիւնները:

Գեղամի գեղարուեստական երկերուն նիւթը Տարօնի հայ գիւղն է իր բարքերով՝ յետամնացութեամբ, սնտուրապաշտութիւններով, կեղեքիչներով եւ միեւնոսով:

Նոյն ժամանակ գիւղացին՝ ապրելու, դոյնտեւելու համար մղած իր պայքարով: Գիւղական ցեղերը՝ համբաններն ու մարտիկները (հողատէրերն ու դրամատէրերը) կը հարստահարէին մեծն ու փոքրը: Համբան, կը գրէ Գեղամ, «ամէն տեղ մատաղ-մատաղ հոտոյները կը գրկէր իրենց արուն քրտինք վատակէն»:

Անպաշտպան երախտները կը դառնային փորձակ: Այդ փորձակը «անդէտ էր, համբան՝ անդուլթ»: Փորձակը անխոյով կ'ընդունէր համբային թուքն ու մուրը: ամէն օր «ձեռ, հայհոյանք, նախատինք շաքարի պէս կը կերցնէին իրեն»:

Գիւղին ներքին հակասութիւնները մեծ վարպետութեամբ ու ճշգրտութեամբ արտացոլուած են Գեղամի «Հողատէրն ու դրամատէրը» ծաւալուն պատմութիւնի մէջ: Բուռ մը հողի տէր է Մ. քոն, որ չի կրնար իր միջոցներով սերմ հայթայթել եւ ստիպուած դրամ պարտք կ'տոնէ վախճառու Սաքոյին, պայմանով, որ կալուկիտին կիսեն բերքը: Սակայն ազատ դրամատէրը խորհրդակցութեամբ, կեղծ ընկալարներով միջոցաւ կը խլէ ամբողջ բերքը: Մ. քոն ի վիճակի չէ ինքզինք պաշտպանելու, որովհետեւ «իր դրամով աճարկու եղած էր ամէնուն»: Բնորոշ գիծերով արուած է ճնշուած գիւղացիին հողերանութիւնը: Հողագործները սըրտանց կ'ատեն մարիպաները, բայց «եւրեանց կը պատուեն՝ արօրը ախօսին հետ վարել կարենալու համար»:

Այս պայմաններուն մէջ գիւղացին կ'ընչազրկուէր, կը կորսնցնէր իր «կալաւոր կամ քչիկ մ'աւել» հողատիրոջ եւ: Անոր տունը մէկիկ - մէկիկ կը պարպուէր «իր գարգերէն, իր մարդերէն», որովհետեւ տան տղամարդիկ հարկադրուած էին «պարտքի բեռը թիթեւացնելու համար շալկել տանջանքի բեռը», գրկուել «սէրտուրք» ընտանիքէն, բռնել պանդխտութեան ճամբան, կորսուիլ հեռու ու խորթ քաղաքներուն լարբերին - թոսին մէջ:

Գիւղացիին հողերուն, տառապանքին, գեղջկուէրի չարքաշ, անպատ կեանքին մասին անմոռանալի պատկերներու կը հանդիպինք նաեւ «Ճանկան (մուրացիկ) կինը», «Հովիւ Կարօն», «Այրի Ասլիկը», «Եղսիկի պարագան» եւ այլն պատմութիւններու մէջ:

Գեղամի պատմութիւններուն առանձնաշատ կուրծքներն այն է, որ երբեմն գէպերուն զարդացման իրապաշտ հէնքին մէջ մուտք կը գործեն ժողովրդական հէք - եաթներու, գրոյցներու առանձին տարբերքը:

Լեզուն հարուստ է ժողովրդական բառերով, ժողովրդական մտածողութեան այնպիսի գոհարներով, որոնց հազարներով:

(*) Յօդուածագիրք չի յիշատակիր... «Արատամարտ», «Մեհեան», «Բաղին» ամսագրերը, որոնց եւս աշխատակցած է Գեղամ:

ուղեղէ կը հանդիպինք գրականութեան մէջ: Բայց ճիշդ է նաեւ այն, որ հարստ-զատ բնաշխարհին գոնազեղութիւնը ըստեղծելու ազեն շափէն աւելի կը դիմէ Տարօնի բարբառին քերականական ձեւերուն: Թերեւս այս է պատճառը, որ այնոր երկերը չեն մտած դասագիրքերու մէջ, անցեալին արժանի չափով չեն գնահատուած եւ վերջին շրջանին ալ չեն վերհրատարակուած:

Թլիստիցիին եւ Ռ. Չարդարեանը կը բռնառնէ փրկիցին եւ հայ գրականութեան մէջ առյուծապէս ապրելու իրաւունք տուին անհետացող բնաշխարհին՝ Պարբերակի կեանքին ու լեզուին: Նոյնը կատարեց Գեղամը Տարօնի աշխարհին, անոր ժողովուրդին եւ լեզուին նկատմամբ:

Մեծ է Գեղամին դերը մանուսկր իրերէ բանահասարակ եւ ազգագրագէտ: Ան զարգացուց եւ նոր աստիճանի բարձրացուց իր ուսուցիչ Գարեգին Սրուանձու - եանցի աւանդները: «Բիւրակն» հանդէսին բազմաթիւ թիւերուն, ինչպէս նաեւ «Բիւզանդիոն» օրաթերթին մէջ կը հանդիպինք անոր տպագրած այլապէս հարուստ բանահիւսական նիւթերուն եւ մեծարժէք դիտողութիւններուն: Ատկէ դատ, անտիպ վիճակի մէջ ձգած է «Մշոյ գաղտնի լեզուին բառերը» ծաւալուն աշխատութիւնը, որ կ'ընդգրկէ գաւառաբարբառին հիմնական բառանիւթը եւ միաժամանակ կը պատկերացնէ Տարօնի հայ ինքնատիպ ոճերը, առանձնը, ասացուածքներուն համակարգը: Քիչ չեն նաեւ տարբեր ժամանակներուն, տարբեր վայրերուն գրի առնուած հայերէն եւ քերականութիւններու կրկնումը, հէքեաթները, առակները, որոնց զգալի մասը, բարբառաբարբառ, կը դառնուի Տիկին Արմենուհի Գեղունեանի մօտ եւ վերջերս մասամբ յանձնուած է Հայաստանի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին:

Մեծ երախտներ ունի Մշոյ Գեղամը, հետաքրքրական եւ ուսանելի շատ բան կայ անոր գրական ժամանակութեան մէջ: Մերունդներուն պարտքն է վեր հանել անոր գործերուն արժէքը եւ հրատարակել անոր գիրքերը՝ առաջին աթիւ ինքնատիպ պատմութիւններուն հատրտիքը եւ ապա վերոյիշեալ բառարանը, որ մեծ արժէք կը ներկայացնէ հայ բարբառագրականութեան եւ բառարանագիտութեան համար:

Գ. ՄԱՆՈՅԵԱՆ

ՍՏԱՅԱՆՔ

Էջեր ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՎ ԱՐՈՒՆՍ - ՏԻ, հրատարակիչ՝ Վարուժան Թորոսեան, Պէյրութ, 1966:

ԲԱՊԻՆ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, թիւ 10, Հոկտեմբեր 1966, Պէյրութ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԿ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՎՃՌԱԳՐԵՐ

Հայերու դէմ զործուած ցեղասպանական սնկերուն համար՝ դահլիճին եւ գաւառական վարչական պաշտօնականներուն գործակից եւ անոնց վրայ հսկող պատասխանատու - քարտուղարներու կամ մասնաւոր ներկայացուցիչներու դատաւարութիւնը (1):

Առ այժմ գանց ընելով ասոնց կենսագրականները, որոնք տրուած են դատաւարութեանց ընթացքին, կուսանք բնագիրը ամբաստանագրին:

Թրքական զինուորական տեսանք պաշտօնի կոչուած էր քաղաքի հրամանատարը 7 Մարտ 1919 եւ 1335 թուակիր: Դատական արձանագրութիւն, Տիւրքի Հարպը Եօրթի Մուհաբեթաթ ձեռքագրի, «Թաղվիմը Վէթայի» (Պետական Պաշտօնաթերթ), 3586 թիւ, 21 Յունիս 1919 (1335):

Դատարանի նախագահ Չորալար Ֆէրից Մուսթաֆա Նաղմ փաշա: Անդաներ՝ Չոր. Միրիվա Չէքի փաշա, Չորալար Միրիվա Մուսթաֆա փաշա, Չորալար Միրիվա Ալի Նաղմ փաշա, Գնդապետ Միր Ալայ Բէճէպ Յէրտի Պէյ: Ընդհանուր դատախազի օգնականներին ձեռքագրու ալ է:

Ա. Դատաւարութիւն, Շարաթ 21 Յունիս 1919 (1335):

Ամբաստանեալներու ինքնութեանց մասին եղած հարցաքննութիւններէն ետք, նախագահը կը հրամայէ դատարանի քարտուղարին կարգալ որոշմանակարգը:

(Թուրքերէն բնագրին տառացի թարգմանութիւնը) —

«Երկրին ապահովութիւնը խանգարելու պատճառով ամբաստանուածները, որոնք գանազան ժամանակներու մէջ ձերբակալուած են եւ որոնք են —

Մանիսայի Իթիթիսատ եւ Թէրազըր կուսակցութեան պատասխանատու քարտուղարը՝ Ավիլի Պէյ:

«Թէճէտիլիտ» կուսակցութեան Պէյթըլուի (Բերա) քարտուղար Հասան Մալա - հէտտիլի Պէյ (2):

Անդարայի նախկին երեսփոխան՝ Հիւսի Պէյ:

Պոլուի պատասխանատու - քարտուղար՝ Միտաք Պէյ:

Էքթի - Շէհիբի պատասխանատու քարտուղար՝ Պէսիմ Զիւտի Պէյ:

Հալէպի Իթիթիսատ Թէրազըրի պատասխանատու քարտուղար՝ ձեւալ Պէյ (3):

Գարահիսարի նախկին երեսփոխան Ալա Օղլու Ահմէտ:

Պրուսայի պատասխանատու քարտուղար կեսարայի՝ Միտաք Պէյ:

Հեծեկազորքի փոխ - գնդապետ հան -

որ Նէսը գիտէր իր ով ըլլալը:

Նէս իր շարժումներն հրահանուեց, թիւ տալ, որ մարդը հետեւի իրենց: Այդպէս սով մարդը մամայ արուարձանները առաջնորդեցին: Յանկարծ, Նէս արագացուց ինքնաշարժին ընթացքը եւ անկիւն մը դառնալով կանդ առաւ, անց փողոցին ճամբան փակելով: Նէս ինքնաշարժէն ցատկեց Լահարթին հետ: Թախաբեկ պատրաստ էր: Մարդը անակնկալի կ'ընկէ, ատրճանակը հանելու իսկ ատեն չունեցած, Նէս եւ Լահարթ զինաթափ ըրած եւ զգետնած էին դաշին:

Նէս կը նայի փամփուշտներուն եւ կը գտնէ խաչանիշ եղած երկու փամփուշտները, որոնք իրեն սահմանուած էին:

«Որոշեցի փամփուշտ մը պահել առ ի յիշատակ, կ'ըսէ Նէս, յիշելու համար թէ ինչպէս մարդ իր բախտը կը կերտէ»:

ԼՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՍԻԿԻԼԻՍՅԻՆ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԿՐԼԼԱՅ

ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ (LES INCORRUPTIBLES)

ԷԼԻԸԹ ՆԵՍԻ ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Նէսի մարդոցմէն Մարթի Լահարթ եւ Սէմ Սիլիւր երբ նոյն օրը ինքնաշարժով կ'երթային, իրենց բաց պատուհանէն ստացան ծրար մը, որ իրենց անցնող ուրիշ ինքնաշարժէ մը նետուեցաւ: Ռուս մը չէր, ինչպէս կարծեցին, այլ քանի մը հազար տոլար: Ամսական իւրաքանչիւրին շուրջ քառասուն հազար Փր. կ'առաջարկէին:

ՄՄՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Նէս հեռաձայնեց բոլոր թերթերուն, որ նոյն օրը կէսօրէ ետք զոլապացուեց մամուլին ասուլիս մը պիտի տայ: Ապա Մարթիին եւ Սէմին հետ ճաշելու դնաց: 35 սէնթիմոնց ճաշ մը: Այդքանի նման կ'ապրէին՝ մահուան դատապարտուած Մա - Փիլային կողմէ, որ արք - արք փամփուշտով կը սպաննէր, զիակները անդամահատելով: Կրնային ձեռքերը երկարել ոսկի ստանալու համար, միաժամանակ

աղատելով մահուան սպառնալիքէն: Սակայն չէին ընել այդ շարժումը:

Ամերիկեան մամուլի բոլոր ներկայացուցիչները հոն էին: Նէս յայտնեց, թէ Ալ Քափոնէ իրեն շարժական երկու հազար տոլար առաջարկած էր եւ ինք արհամարհանքով կը մերժէր: Աւելցուց նաեւ, թէ իր մարդոցմէն երկուքը քանի մը հազար տոլար վերադարձնելու համար հետապնդած եւ փախած էին այն ինքնաշարժէն, որ նետած էր այդ դուռը:

Ամերիկեան մամուլը մամուլը առաջին էջին վրայ հրատարակեց լուրը, էջին ամբողջ լայնքին, դայն խորազրկելով Անկաշտութիւնները:

Ամբողջ Ամերիկայի տարածքին իրենց անունն էր շրթունքներուն վրայ: Քա - փոնէի համար ապտակ մըն էր, եւ պայքարը մահու եւ կենաց պայքար մը: Սակայն Ամերիկեան այնքան տպաւորուած էր կանկրթիւններէն, որ ոչ մէկը կը կասկածէր թէ Նէս պիտի ինչայ:

Իրապէս, նոյն օրը, Ալ Քափոնէ Մայք Փիլիքին կը նշանակէր Նէսը սպաննելու համար: Նիհար եւ անխիղճ մարդ մըն էր: Ստացաւ խաչով նշանակուած երկու փամփուշտներ եւ պաշտօնական համարչը, զոր Մաֆիան կուտայ անոր, որ կ'երթայ սպաննելու եւ թերեւս իրեն համար մեռնելու: Իր օրսին վերեւ պտուտով բազէի մը նման, Մայք Փիլիքի սկսեւ հետապնդել էլիթ Նէսին ինքնաշարժը...

Այս վտանգաւոր պայքարը կը պահանջէր, որ էլիթ Նէս յաջողի ճանչնալ զինք սպաննելու պաշտօն ունեցողը, որպէսզի ան չկարենայ զինք անակնկալի բերել: Որովհետեւ մինչ միւսը կրնար որեւէ ատեն կրակել, ինք միայն օրինական ինքնապաշտպանութեան համար պիտի գործածէր ատրճանակը:

Այսպիսի հարցերու մէջ կայ բան մը, որ շատ մեծ կարեւորութիւն ունի եւ որ բախտ կը կոչուի: Թաղամասի մը մէջ կար ինչո՞ւ մարդ մը, որ ընտանիքին բեռը կարեւոր կըրելու համար, իր խնութիւն ետեւը ամիսը քանի մը տասնեակ լիթր ուղեւից ըմպելի կը ծախէր: Նէս գիտէր, սակայն կ'անդիտանար, նկատի ունենալով անոր ընտանեկան պարագաները: Բախտի մէկ խաղով, այդ մարդը միջնորդ մը ետեւէն կը լսէ Քափոնէի մարդոց խօսակցութիւնը, ուր կ'ըսէին թէ Մայքը հրահանուց ստացած է «մարդիկը» հոգա - կաւոր էլիթ Նէսը: Մարդը անմիջապէս լուր տուաւ Նէսին:

Պէտք էր արագ հակազդել: Նէս անմիջապէս բնակարանը փոխեց եւ իր մարդոցմէն Լահարթն ու Ռոպոլին ճշդեց, որպէսզի զիչեր ցերեկ իրեն հետեւին: Ճշդ - գուեցաւ նաեւ Մայքին ինքնութիւնը եւ գտնուեցաւ պատկերը:

Երեք օր ետք, առաջին անգամ ըլլալով, այդ պատկերը կ'երեւէր Նէսի ինքնաշարժին հայելին մէջ: Մարդը չէր գիտեր,

ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները՝ Արփինէ եւ Յոլինէ կը ծա- նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԵՃԵԱՆԻ

մահուան եօթներորդ տարեգարծին առ- թիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Յ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր հանդուցեալ ընկե- ռուհիներու հողոյն համար այս կիրակի առաւօտ տեղոյս Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ , 295 Բիւ Պուալո ,

×

Այրի Տիկին Վերդին Անուրեան եւ զա- ւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան- գրատեան պաշտօն կը կատարուի այս կի- րակի առաւօտ (Նոյեմբեր 20) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուս- նոյն եւ հօր՝

ՄԿՐՏԻՉ ԱՆՍՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունըին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող- ները :

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պաղըրճեան եւ զա- ւակները, Տէր եւ Տիկին Ժողէֆ Պաղըր- ճեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պաղըրճեան, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առա- յօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեց- յոյ մէջ իրենց եղբոր եւ եղբորորդոյն՝

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՐԳՐՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունըին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Շաբաթին Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեան իր հայրենակիցին Հրանդ Յովնանեանի ցաւալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկե- պսակի քսան Փր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի կայանին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Պ. Վահրամ Ծովիկեան եւ զաւակները՝ Արշալույս եւ Սուրէն (Վենետիկ) , Այրի Տիկին Գրիստինէ Մալխասեան եւ զաւակները՝ Սարգստ եւ Սուրէն (Կ. Պո- լիս) , Այրի Տիկին Երանուհի Պալճեան (Կ. Պոլիս) , Տէր եւ Տիկին Բարթող Մե- ծատուրեան եւ զաւակը՝ Վարուժան (Պուրթիչ) , Տէր եւ Տիկին Նուար Զա- ղացպանեան եւ զաւակը՝ Սուրէն (Նիւ Եորք) , Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Գասեան եւ զաւակները՝ Զարեհ, Ալպէս, Վահան (Վարանս) , Պ. Ստեփան Գանիկեան եւ զաւակները՝ Ռոքոսանէ, Սեպուհ, Սիլվա (Կ. Պոլիս) , Այրի Տիկին Վարդանոյշ Եղիկեան եւ զաւակները՝ Արփինէ, Սե- ղա, Գարեգին (Նիւ Եորք) , Տէր եւ Տիկին Հմայակ Մեծատուրեան եւ զաւակները՝ Նուարդ եւ Նուհիկ (Փարիզ) , Տէր եւ Տի- կին Արմէն Արսլանեան եւ զաւակները՝ Վահագն, Վարուժան, Վարդան (Կ. Պո- լիս) , Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կոչկարեան եւ զուսուրը՝ Մատիւն (Պուրթիչ) , Պ. Պա- րոյր Տէր - Յակոբեան (Փարիզ) , Այրի Տիկին Հրատուն Փոխկեան եւ զուսուր՝ Սիլվի (Փարիզ) , Այրի Տիկին Ազնիւ Մե- ծատուրեան եւ զաւակները՝ Հայկանոյշ , Գամէր, Գարեգին (Սոֆիա) , Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Մեծատուրեան եւ զաւակ- ները՝ Թաղէոս եւ Միքայէլ (Փարիզ) , Օր. Շուշան Մեծատուրեան (Փարիզ) , Օր. Ազգանոյշ Ղօնչէկիւլեան (Փարիզ) , ինչպէս նաեւ Տէր - Յակոբեան, Արսլան- եան, Հովոսեան, Միլոյեան, Մեծատուր- եան, Ղօնչէկիւլեան , Թորոսեան ընտա- նիքները, սրտի անմխիթար կախիժով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ կնոջ, մօր, ջրոջաղկան, զարմուհիին եւ ազ- զականին

ՏԻԿԻՆ ՍՕՆԱ ԾՈՎԻԿԵԱՆԻ (Ծն. Տէր - Յակոբեան, Բիկիկեանցի) 50 տարեկան

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Չորեքշաբթի 9 Նոյեմբեր , իր բնակարա- նին մէջ, Լիսո (Վենետիկ) : Թաղմանական արարողութիւնը կատա- րեց Զրօն Եպիսկ. Տէր - Յակոբեան, Ուր- բաթ, (Նոյեմբեր 11) առաւօտ , Լիսոյի վերեզմանատան մէջ : «ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տոբ. Ծովիկեանի, զաւակներուն եւ ըս- տանեկան պարագաներուն :

ՆՈՒԷՐ Տէսինէն Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Ա - ւազեան , իրենց կնքահօր Սարգիս Առա- քելեանի զտն մահուան քառասունըին առթիւ կը նուիրեն — քսան Փր. «Յա - ուաջ»ի բարգաւաճման , երեսուն Փրանք Յ. Կ. Խաչի կայանին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ Յ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վար- չութիւնն շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Մառի Զանուրեանի իր եղբոր մահ - ուան Գ. տարելիցին առթիւ փոխան հո - պեճաչի յիսուն Փրանք : Նոյնպէս Պ. Ոսկեան Նալպանտեանի քսան Փրանք, իր կնոջ մահուան Գ. տարելիցին առթիւ : Նոյնպէս Պ. Գէորգ Նիկողոսեանի իր կնոջ Սիրուհի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ քսան Փրանք :

Կապ. Խաչի Վալանի մասնաճիւղը չը- նորհակալութեամբ ստացած է վաթսուն Փրանք Պ. Նազարէթ Պալթեանի իր կնոջ ապաքինման առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ Սէն Ժեռոմի Թաղ. Խորհուրդը շնորհա- կալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէր- ները Թաղուր Շարանանի մահուան առ - թիւ : Սարգիս Զալլաքեան եւ զաւակները քառասուն Փր. : Աւետիս Զալլաքեան եւ զաւակները քսան, Մանուկ Գասպարեան , Հայկ Վարժապետեան, Գուրգէն Կաս - տուրեան, Պօյաճեան ընտանիք, Արբաճամ Զալլաքեան, Պետրոսեան եղբայր (Ալա - վիստէն) եւ Մկրտիչ Աւետիսեան 10ա - կան Փրանք Թաղին եկեղեցւոյ : Սեդրակ Սամուէլեան քսան Փր. Առաջնորդարանի Թաղականութիւնն ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն :

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

Ի նպատակ Լիւթոլիի հայկական վարժարանից Կազմակերպութեամբ տեղւոյն կրթ. մարմնից Sous la présidence du Maire d'Alfortville M. J. FRANCESCHI Շարաթ, Նոյեմբեր 19, Ժամը 21էն մինչեւ լոյս SALLE VOLTAIRE — Rue VOLTAIRE, ALFORTVILLE

Կը մասնակցին՝ ԱՐՄԱՆ ԱԷԿԵԱՆ, ԵՐԳ Սայաթ - Նովա համոյթը եւ Կովկաս պարախումբը Նուազարումբ՝ Les Blazers

Ճոխ պիւֆէ, խորոված Մուտք 10 Փր.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԵՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. «Վար - դան» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի «Կառավարեց» խումբին :

Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք , ժամը 15-30էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, Ավրիւ Անրի Պարպիւս, 69 :

Կը նախագահէ՝ Ընկ. ԽԱՉԻՍ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱՆԱՍՈՒՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր : Հանդէսէն ետք պարանցիկ երեկոյթ , Նուազարումբ շարակիւեան Պիւֆէ

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՉ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քա- ռոզէ Վաչէ վրդ. Իշնատիոսեան :

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Հայերէն Աստուածաշունչի Ա. տպա - գրութեան երեքհարիւրամեակի, կազմա - կերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան կողմէ :

Կը նախագահէ՝ ՍԵՐՈՎԷԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Այս Շարաթ ժամը 20-30ին, Փլէյէլի Ծօփէն սրահին մէջ :

Կը խօսին.— Ս. ԲԱՐԵԱՆ, Գ. ՖԷՆԵՐ- ՃԵԱՆ, Ա. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ :

Բազմի Պետրոսեան (զաչնակ), Ի. Պիւլ - Պիւլեան, Աստղիկ Անդրէասեան-Տէտէեան (մեներգ), Տիկին Լաշասանեք - Խըտը - եան, Ա. Գմբէթեան, Պ. Փիլիկեան , Ս. Ոսկերիչեան (արտասանութիւն) :

Խմբերգ, Դպրոցասէրէ աչակերտու - թեան կողմէ ղեկավարութեամբ Գ. Եամ - պէկեանի :

Մուտքը ազատ է

ԴԱՍԱԽՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Սոր - պոնի տէքառք ամփիթատորնին մէջ կը դասախօսէ՝

17, Rue de la Sorbonne

ՓՐՈՖ. Լ. ՄԻՐՉՈՅԵԱՆ

Նիւթ.— Ապարնագիտութիւնը :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻԼԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

Գեկտեմբեր 3ին Շարաթ իրիկուն ժամը Տէն մինչեւ լոյս , Շապոմիէի շէֆոյ սր - րահներուն մէջ :

Orchestre : LES COMPAGNONS DU RYTHME Մանրամասնութիւնները շուտով :

ԿԸ ՓՆՏՈՒԿԻ

Վարչաւսյէն Տիկին Թամարա Սիմլա , ծնեալ Մեռաքեան - Շալոնիկով կը փնտէ իր հօրաբոլոր՝ Տիկին Թամարա Պոկոտանօֆ, ծնած Երեւան որ երեսուն տարի առաջ Փարիզ կը բնակէր : Եղբայ - րը՝ Սեթ Մեռաքեան - Շալոնիկով է - դած է Վարչաւսյի Օփերայի երգիչ : Լուր ունեցողներէն զբեւ «Յառաջ»ի խմ - բարդութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévise, PARIS (9^e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖԻՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒԹԻՆ ԵՒ ՀՆՈՒՍՏԵՍՈՒԹԻՆ

ԶԱՅՆԱՍՓԻՒԹԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը ութին, Ֆրանս - Բիւլթիւն կայանէն : Գրեզոր Նարեկացի, կը մասնակցին Տիկին Անա - հիտ Տէր - Մինասեան, մեթր էմիլ Աս - րանեան եւ Ալէն Բիւնի :

ՀՆՈՒՍՏԵՍԻԼ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9-30ին Հայկ. Մանրակերպութիւնը : Կը մաս - նակցին՝ Սիւրբփի Տէր - Ներսէսեան , Ան - Մառի Գէորգեան, Հրանտ - Մամու - էլ եւ Դաւիթ Դաւիթեան :

ՓԱՐԻԶԱՅ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍԸ

Կիրակի, Դեկտ. 4ին, ժամը 17էն կէս գիշեր Կոստա Օթէլի մէջ :

Մուտք 10 Փրանք Ուսանողներու կէս զին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ. Յ. Գ.

ԿՐԸՆՈՊԸ.— Հ. Յ. Գ. Եօթներորդ - եան ենթակոմիտէն ընդհ. Ժողովի կը հը - րաւիրէ Կրճնոպլի, Լանէի եւ Բընաթի բոլոր ընկերները այս Շարաթ, ժամը 20ին, զպրոցին սրահ : Բոլոր ընկերնե - րուն ներկայութիւնը պարտաւորէ է :

ՎԱՆԱՍ.— Հ. Յ. Գ. Գրիստափոր կը միտն ընդհ. Ժողովի կը հրաւիրէ իր բո - լոր ընկերները այս Շարաթ ժամը 20-30 - ին , սովորական վայրը : Կարեւոր օրա - կարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւ - նը պարտաւորէ է : Բացակայները նկատի պիտի առնուին : Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Կեղ. վար - չութիւնը ընդհ. անդամական Ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ հայ - րենակիցները : Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի , կէսօրէ ետք ժամը 15ին հայրենակից Յա - րութիւն Շիրվանեանի բնակարանը :

Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներ - կայութիւնը անհրաժեշտ է :

Հաղորդակցութեան միջոցներն են, մէթ - րօ Գորանքէն Սելիքնիկեան առեւ օթօպիս է 189 թիւ եւ Էջնէլ Մոնթրոն : Հասցէն է 44 Ավրիւ սր լա Փէ (Վանվ) :

Սէնթ Անթոնի Ա. Կարապետ Եկե - ղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը ընդհանուր անդամական Ժողովի կը հրաւիրէ շրջա - նիս բոլոր երկուս թաղեցիները Կիրակի, (27 Նոյեմբեր) առաւօտ ժամը 9ին, եկե - ղեցւոյ սրահին մէջ : Շատ կարեւոր այժմէական օրակարգի մը համար :

Սոյն թուականին մեծամասնութիւն չկազմուելու պարագային յաջորդ կիրա - կի, ինչ որ ալ ըլլայ ներկայներուն թիւը , Ժողովը օրինաւոր պիտի համարուի :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական Ժողովը այս երկու - րոր թիւ (Նոյ. 21) կէսօրէ ետք, ժամը 3ին Տիկին Մ. Յովնայի բնակարանը : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ սոյն կարեւոր Ժողովին :

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ

ԴԱՐԱՆԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

18 Օգոստոս, 1966. — Պեղումի աշխատանքների միջոցով, ես պարզապես չեմ մընար: Ինչպես կ'ընենք սարերն ու ձորերը կը շրջվիմ: Հին յիշատակ մը դանդաղ մարմանով անդուլ ու անդադար ... Ու ես կ'երթամ ...:

Կործանած տաճարին քարերովը շինուած հիւղակներու պատերը ու շին ուշով կը դնենք, որպէս զի աշքէս բան մը չզրիպի, ինչու որ, մէկ տեսանք անդամ մըն ալ կարելի չըլլար տեսնել, զոնէ լուսանկար մը մեզի աւանդ մնայ:

Տեղ մը յոգնած, քարի մը վրայ նըստած քրտինքս կը սրբեմ: Ահա դէմս մարմարեայ յիշատակարան մը զիս կ'ողջունէ: 122ամեայ ծերունին երիտասարդական եւսանդով կը բարբառի...

... Վերստին նորոգեալ կանգնի, կոպածոյ քարալք այս եկեղեցի, Սրբոյն Գեորգիայ քաջ գործարարի, Յառաջնորդութեան Տեսնոյ Զաքարիայ, Երջմկակարդ Եսայի Վարդապետի, Ի փառս Աստուծոյ ի պարծանս ազգի 1814 Քրտնաքոր ջանիւք ուստայ Սիմոնի:

Մենք պեղումի պարզ ձեւով մը ծանօթութիւններ հաւաքելու նպատակով փրկատուութիւն սկսեք էինք: Եւ սակայն արդիւնքները մեզ այնքան հետաքրքրեցին, որ կարգ մը պաշտօնական ձեւակերպութեանց կանոնական գործողութիւններու լրացումը մտայնք:

Անակնկալ միջոցառում մը մեզ սթափեցուց: Եւ պակաս թողուած գործողութիւնները լրացնելու համար աշխատանքները դադարեցնելու որոշումը տուինք:

Կարգ մը կեղծ հերոսներ, իրենց զիրքէն ու միջոցառումի պայմաններէն օգտուելով, իմ վրաս ուղած էին ճնշում բանեցնելու եւ այդ ճիւղը պատճառ եղաւ, որ տամ նման որոշում մը: Անոնց սպառնալիքներուն դիմաց, ձեռքս մէջքիս տանելով ... մտաբար եւ առանց վախի յայտնեցի, թէ իմ աշխատանքներս կը կատարէի պետութեան հովանաւորութեամբ եւ անոնց դիտակցութեամբ:

Իմ անձական կեցուածքս մեր ընկերներուն միջեւ թեր ու դէմ ստարկութիւններու ստիժ տուաւ: Երբ միջարեւոյ թիւններ կ'ըլլային, ես ալ կ'ուսումնասիրէի, թէ ի՞նչ տեսակ մարդոց հետ գործունէի:

Երեկոյան ժամը չորսին պրպտումները դադարեցնելով, մեր խումբով ձեռնուռնայն կը վերադառնանք: Այլեւս լեռներն ու ձորերը, սարերն ու հովիտները ինձի ծանօթ են... բոլոր անցած տեղերս կը ճանչնամ, եւ յիշատակներ կը թարմանան իմ մէջ: Բոլորին ցտեսութիւն ըսելով ... Ու ես կ'երթամ ...:

Վայրէջքը աւելի զիւրիւն է, բայց՝ հոգիս խոտոված է ... յոյսերս ու անկեղծութիւններս թերաւարտ, հոգեոյս կէտր հոն թողած ... վերաւոր սրտով՝ անմխիթար սղաւոր մը ... Ու ես կ'երթամ ...:

Պոկլանի ձորին մէջ, իրիկնային տեսարանը տարբեր է: Բայց ես այլեւս բնութեան դեղեցկութիւններով չեմ հրապուրուիր ... վերջապահին ձորերու վրայ իջնող ստուերներուն հետ՝ իմ ալ հողիս մղձաւանջ մը կը պատէ:

Դարաւոր վարպետը մը պիտի վերցընէի: Պատմական ճամբարութիւններ մէջ՝ տեղ պիտի հանէի: Պատմութեան էջերուն սակի էջեր պիտի դրոշմէի ... Եւ սակայն, պանդուխտի ցուպը ձեռքիս ... Ու ես կ'երթամ ...:

Ժամը եօթն է: Պոկլանի ձորը, ճամբու եղբրը նստած՝ կը խօսակցիք: Բոլոր ընկերներս յուսալքուած, իրարու շէտտակի նայուածքներով ակնարկներ կը նետեն: Բանավէճը երբեմն կը սաստկանայ, մինչ ես, անձերու նկարագիրը կ'ուսումնասիրեմ: Որո՞նց հետ կարելի է աշխատել, եւ որո՞նց կարելի է վստահել՝ մտքիս մէջ կը նոթագրեմ:

Մուլքը տակաւ կը թանձրանայ: Ես մտածումներու բեռան տակ կ'ընկճուեմ: Մուշէն կ'ազդի ուղղութեամբ դեղորայքի վաճառորդի կողմ մը կուգայ: Կառքին շարժալարը առանձին է: Կը յօժարի Իսթանպուլի բարեկամին հետ զիս էլսազդ տանիլ: Մուլքն է պատեր, սիրտս է կոտորել:

Ընկերներս Արեւելք կ'երթան, ես ալ Արեւմուտք ... Ու ես կ'երթամ ...:

Խ Ա Ր Բ Ե Ր Դ

19 Օգոստոս, Ուրբաթ. — Գիշերուան ժամը 11ին, էլրպղղ վերադարձանք: Փոշիներու մէջ թաթխուած, յոգնած եւ ուժասպառ էինք: Պանդուխտի ջուրերը կը տրամ ըլլալուն՝ մեր ճամբու ազդերով անկողին մտնելու պարտաւորուեցանք:

Առաւօտուն հազիւ լոգանք ընելու ստիժը ունեցանք: Փոշիներու բեռան հետ, մասամբ՝ տիրութիւնս ալ մէկ կողմ թողուելով, հարազատներուս նամակ մը գրելու հնարաւորութիւնը ունեցայ:

Ճամբորդութեան ընթացքին ծանօթացած էի քանի մը ընկերներու հետ: Միասին կ'որոշէինք թարբերք երթալ: Ճամբայ էլլելէ առաջ, ճաշարան մը կ'երթանք: Ճաշի պահուն, գլխու պտոյտ մը կ'ուտենամ, եւ ապա աթոռս կը սկսի երկրալ: Եւ խոլ խժուուք մը կը լսուի, — երկրաշարժ տեղի կ'ունենար: Մարդիկ բոլորը խուճապի մատնուած էին, ամէն կողմ կարօրանի պէս կ'երեւար: Պահ մը ուշքի եկաւ: Շուրջն նայեցայ: Ես պատուհանի մը մօտ նստեք էի: Անմիջապէս որոշումս տուի եւ ապա առաստաղի հաստ կրածեփ դերանները դիտել սկսայ, որ եթէ անոնք իրարմէ բաժնուէին, ես ալ պատուհանին մէջ պիտի ցատկէի:

Այդ վայրկեանը այնպիսի պահ մըն է, որ մարդ չի կրնար ուղիղ դատել ու արամաբանել: Մէկը շուարած փախչիլ կ'ուզէ, միւսը ահ ու դողի մատնուած՝ չի դիտար թէ ի՞նչ ընէ, ուրիշ մը իրարանցումի մէջ ալ ու ձայն կը գլորի: Եւ մանանդ վախը հալ ու մաշ կ'ընէ բոլորը:

Շարժը բաւական երկար տեւեց: Դադարելէ ետք՝ կը խորհնք թէ կեղրոնը մօտիկ պէտք է ըլլայ եւ աւերն ալ մեծ:

Մեր պանդուխտի սպասման սրահին մէջ, դերմանացի դրօշաշրջիկ աղջիկ մը փափաքեցաւ մեզի ընկերանալ: Ես թէեւ նախայէ Խարբերքը տեսեք էի, սակայն, ճամբորդական երկար փորձառութիւնս ցոյց տուաւ, որ տեղ մը կրկնակի այցելութիւնը աւելի օգտակար կ'ըլլայ: Այս մտածումով՝ վերստին երթալու կը յօժարեմ: Ո՛հ, մտոցուած յիշատակներ դրտնել եւ անոնց հետ մտերմանալը մանաւանդ մեծ հաճոյք մըն է:

Ընկերներս թարբերքի պատմական բերդը տեսնելէ ետք, թաղապետութեան նոր շինած պարտէզին մէջ նստան: Մինչ ես աւերակներու մէջ կը դեղերիմ, քարապարտերու վրայէն ոտտոտելով կ'անցնիմ, կը վազեմ վար, կը վազեմ վեր, յիշատակարան մը մոռացութեան գիրկը թաղուելէ ազատելու յոյսով: Ու ես կ'երթամ ...:

Վերջին կայանս թանգարանը եղաւ: Երբս, մուտքի աջին, սեւ քարէ մեծ կոթող մը պահակ կը սպասէ: Ան, հակառակ իր հազարամեայ տարիքին, առողջ է եւ տոկուն, իր նախկին փառքի վեհութիւնովը կանգնած:

ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ (LES INCORRUPTIBLES)

ԷԼԻԵԹ ՆԵՍԻ

ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Օր մը մարդ մը գտնուեցաւ նշանաձիւն տան պարտէզին մէջ:

Օր մը մարդուրծ ազատեցաւ սրբնթաց ինքնաշարժի մը տակ ճղմուելէ: Ուրիշ օր մը, ինքնաշարժ էլլելէ առաջ նրկատեց, որ կախարչը լաւ չէ փակուած: Շարժակին քով դրուած էր ոտմը մը, որ պիտի պայթէր ինքնաշարժը աշխատանքներու առաջին խի փորձին: Ի վերջոյ, օր մը սպաննուած գտնուեցաւ իր շարժալարը՝ ձրանք Պաղլի, որ քանիցս իր կեանքը փրկած էր:

Նէս վճռեց լուծել ձրանքին վրէժը: Շուտով զիտուեցաւ ոճրագործը՝ Թոնի Նափոյի, որ ձերբակալուեցաւ: Նէս կը յուսար խոստովանելու Թոնի Նափոյին եւ ձերբակալել տալ Քափոնէն: Սակայն Թոնին բանտի իր խոսքին մէջ անձնասպան եղաւ: Անկաշառելիները երբեմն իրենք իրենց հարց կուտային, թէ ինչպէս պիտի կարենային զլուրս կ'ըլլալ մարդոց հետ, որոնք

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԿ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ՎԱԻԵՐԱԳԻՐԵՐ ԵՒ ՎՃՈՒԱԳԻՐԵՐ

Դ.

Կատարուած լրացուցիչ քննութիւններուն իր արդիւնք, ամբաստանեալներէն՝ Ավինի Պէյ, շատ ժամանակ Իսմայիլ եւ Ջէրբէյ Մէհմէտ եւ Հաճի Հիւսնի անձներուն, ներքին փոխառութեան արժեթուղթերը դնելու համար սպանալիք եւ ծեծ գործադրած է, եւ առկէ գատ 1914ին (1330) Յուլիսէն ի վեր, պատասխանատու քարտուղարի պաշտօնին մէջ եղած է եւ 1916, 1917 եւ 1918 թուականներուն ընթացքին գումարուած Իթթիհատի Գոնդիւններուն մասնակցած է, եւ՝

Հայկչի պատասխանատու քարտուղար ձեւալ Պէյ Սահմանագրութեան հրատարակութեանէն ետք՝ Իթթիհատի միացած է, եւ վարած է Գոնդիւսի եւ Հայկչի պատասխանատու քարտուղարի պաշտօնները, եւ՝

Հուսան Սալահէտինի Պէյն ալ 1913էն (1329) սկսեալ յիշեալ ձեւալներէն (Իթթիհատի) Կ. Պոլսոյ պատասխանատու քարտուղար Գէմալ Պէյի պաշտօնատան մէջ քարտուղարութիւն ըրած է, եւ՝ ձեւալ Պէյն ալ Մերիկիւնի պատասխանատու քարտուղար եղող Ֆերիտ Պէյին մարցակալութեան եւ երկար ժամանակով անոր փոխանորդը եղած է, եւ՝

Պէսիմ Զիւսի Պէյն ալ 1914ին (1330)

Ուրարտայիներու մեծագոր սրբան ՄԵՆՈՒԱՆ կը պատգամէ:

Ա. պատգամ. — « Չաստուած ԽԱՆՏԻ գորութեան շընորհիւ, ԻՇԲՈՒՆԻ յորդի ՄԵՆՈՒԱՆ այս քարը մեր տիրող ԽԱՆՏԻ ձօնեց »:

« Ես ԽԱՆՏԻ չաստուծոյ մեծութեան շնորհիւ, արքայից արքայ մեծ թաղաւոր ՊէյՅԻ կրկրին տէրը ԹՈՒՇՓԱՍ քաղաքին իշխանը ԻՇԲՈՒՆԻ յորդին ՄԵՆՈՒԱՆ եմ »:

ՄԵՆՈՒԱՆ կը խօսի. — « ԹիթիԱն հոս կառավարիչ նշանակեցի »:

« ԽԱՆՏԻ չաստուծոյ գորութեան շնորհիւ, ԻՇԲՈՒՆԻ յորդին ՄԵՆՈՒԱՆ մեր տէրը այս քարը ԽԱՆՏԻին ձօնեց »:

Բ. պատգամ:

« Ե. ԽԱՆՏԻ աստուածին մեծութեան շնորհիւ, ՊԵՅԻ կրկրին մեծագոր արքան, ԹՈՒՇՓԱՍ (ՎԱՆ) ի իշխանը ԻՇԲՈՒՆԻ յորդին ՄԵՆՈՒԱՆ եմ »:

ՄԵՆՈՒԱՆ կը խօսի. — « ԹիթիԱն հոս կառավարիչ նշանակեցի »:

պաշտօնին զիրար կը սպաննէին: Եւ ձեւով մը յուսահատութիւն կ'ունենային: Սակայն յուսահատութեան աւելի զէջը տեղի ունեցաւ, — դաւաճանութիւն:

ԱՆԿԱՇԱՌԻ ՄԸ ԿԸ ԳՆՈՒԻ

5000 ՏՈՒԱՐՈՎ

Նէս եւ իր մարդիկը կը գտնէին ուղիղը բմպելիի զազանի գտարան մը, կը տեսնէին բեռնատար ինքնաշարժներու երթուակը, գործաւորները, կը լսէին խմբիչին ձայնը: Սակայն երբ յաջորդ օր կը դրուէին գտարանը, իրենց քայլերը կ'արձագանգէին պարսպ պատերուն մէջ:

Այս երեւոյթը քանի մը անգամ կրկնուեցաւ եւ իրերթ Նէս դիտեց, թէ մէկը լուր կուտար Ալ Քափոնէի:

Այդ մէկը Անկաշառելիներէն ձործ Սթիլմէնն էր:

Դաւաճանը յայտնուեցաւ այլ «դաւաճանի» մը միջոցաւ, որ կը գտնուէր Ալ Քափոնէի կաղնակերպութեան մէջ. — անձ մը չէր ան, այլ հեռաձայնին կապուած թել մը, որ Անկաշառելիներուն կը թոյլատրէր հետեւի Ալ Քափոնէի փոխանորդներէն մէկուն թուսակութեանը:

Օր մը երբ ձործ Սթիլմէնն անդուլարար հեռաձայնած էր, ձայնէն ճանչցուեցաւ: Որպէսզի Անկաշառելիներուն համբաւը չմտորի, լուրթեամբ հեռացուեցաւ կա-

Ալիոն Գարահիսարի եւ երեք տարի ետք ալ էսքի — Շէհիբի պատասխանատու քարտուղարութեան գործերը վարած է, եւ՝ Միսիաք Պէյն ալ Պալքանեան պատերազմէն ետքը՝ Պոլսի պատասխանատու քարտուղարութիւնը վարած է եւ այս գործը շարունակած է, ու աւելի ետքը Պրուսայի պատասխանատու քարտուղար Իրբահիմ Պէյին փոխարէն նշանակուած է եւ Նէսիմ Պէյին յաջորդած է, եւ՝

Ապտիլ Գոնի պէյն ալ Սահմանագրութեան յայտարարութեանէն առաջ, անդամակցած է յիշեալ ձեւալներէն (Իթթիհատի) եւ յանձն առած է Խոյրիքի մէջ Իթթիհատի Քնիչի պաշտօնը եւ մինչեւ Իթթիհատի կազմալուծումը (1) այդ պաշտօնը կատարած էր:

Սահմանագրութեանէն ետք միապետ եւ բռնակալ (թէֆերիտ վէ քեդալուպ) ըլլալու համար, կառավարական վարչութիւնը իրենց ձեռքը անցուցած եւ պետութեան մնաց բարոյ ըսել տուած «վտապ» եւ քաղաքական կուսակցութեան վիճակի մէջ, կառավարական գործը իրենց վրայ վերցնելով, կառավարութեան բարձր գրքերն եւ ծանօթ ձեւերն պահպանումին եւ հետեւաբար ընդհանուր գործադրութիւններուն, պետական վարչութեան ամբողջութեամբ միջամտած եւ իրենց ազդեցութեան տակ առած, եւ Պետութեան կարեւոր խնդիրները լուծելու վար ընդունած են Մէրբէյը Ուսումին եւ այդ կեղրոնէն պատրաստուած որոշման համաձայն, մասնաւոր օրէնք մը յարմարեցնելով, ուրիշ տեղեր փոխարուած (Հայերու) կարաւաններուն բնաջնջումին եւ անոնց գործերուն եւ սեփականութիւն-

ՄԵՆՈՒԱՆ կը խօսի. —

« Այս գրութիւնը ով որ կը փճացնէ, ասոր վնաս հասցնէ, ով որ ասոր նմանը չինէ, (այս բաները ես չինեցի), ըսէ ԽԱՆՏԻ աստուածին կողմէ, փոթորիկներու աստուածը յարեւի աստուածը եւ միւս չաստուածներու կողմէ թող պատահասուելն . արեւու լոյսէն թող զրկուին... կեանքը թող ոչնչանայ եւ ոչընչութեան թող երթայ »:

Այս կոթողին մէկ ճակատն ալ հայերէն արձանագրութիւն մը կայ. —

« Այս է տապան ներկարար ՊԱՊՕՃԱՆՆԻՆ ԱՅ՝ ողորմի »:

Այս անկանոն եւ կոշտ գրութեան յայտնի կ'ըլլայ որ այս պատմական կոթողը միջոց մը ներկարար Պապօճան անուն Հայու մը գերեզմանաքարը եղած է: Գիշերը ժամը եօթնին Մուշ հեռագիր տալով՝ մեր գործակիցը էլրպղղ հրաւիրեցինք: Հակառակ հեռագիրը ստիպողական տրուած ըլլալուն, պատասխան չեմ ստանար: Երկրաշարժին պատճառով հարգողակցութիւնը խղուած էր:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՅՆՅ. ՊԱՂՄԵԱՆ

չառուած Անկաշառելին: Երկրորդ դաւաճանը եղաւ Արնոլտ Կրէնթ, որ նոյնպէս ձայնէն ճանչցուեցաւ եւ որ նոյնպէս անձայն հեռացուեցաւ միշտ «քաղաքական» նկատումներով: Անկէ ետք մղորեալ ոչխար չգտնուեցաւ:

« ՁԵՆՌՈՎՍ ՊԵՏԻ ՍՊԱՆԵՍՄ ԶԻՆՔ », ԿԸ ԳՈՌԱՅ ՔԱՓՈՆԷ

Քափոնէի խմբիչի գտարանները մէկ անգամ մէկ կը քանդուէին:

Նէս իր մեծագոյն յաղթանակը արձանագրեց այն օրը, երբ չէնքի մը երրորդ յարկին վրայ երեւան հանուեցաւ զազանի գտարան մը, որ օրական ութսուն հարկ վեր ալքով կ'արտադրէր: Վեց անգամ միւս ի վեր կը գործէր եւ արդէն իսկ մէկ միլիոն տարւոր շահ մը արձանագրած էր: Քափոնէի գրամը սկսած էր պակսիլ վճարումները չէր կրնար անցելուն պէս կատարել:

Չտարաններու դրաման եւ փճացման ընթացքին զբաւուած էին քառասունեւհինգ բեռնատար ինքնաշարժներ, զորս ամուսնու ծախելէ քանի մը օր առաջ, Նէս մտածեց մէկ շարքի վրայ գտնուող անցնել Լեքսիկիլըն պանդուխտի առջեւ, ուր կը գտնուէին Քափոնէի զլլաւորը (5 Շար.)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՄԵՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. «Վար - դան» ենթակոմիտէի և մասնակցութեամբ Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի «Կառվածք» խումբին :

Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի կէսօրէ ետք , ժամը 15-30էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, Ալբեր Անրի Պարպիւս, 69 :

Կը նախադասէ՛ Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅԻ ՓԱՆԱՄՈՒՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր : Հանդէսէն ետք պարանցիկ երեկոյթ , Նուադախումբ ձարպիկեան

Պիւֆէ

ՀԱՅՎԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՈՒՆ ԵՒ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԵՆ

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՈՒ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը ութին, Ֆրանս - Քիւլթիւր Կայանէն : Գրիգոր Նարեկացի, կը մասնակցին Տիկին Անա - ՚Հիտ Տէր - Միհասեան, մեթր էմիլ Աս - լանեան և Ալէն Գիւնի :

X

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9-30ին Հայկ. Մանրակարգութիւնը : Կը մաս - նակցին՝ Միլարիի Տէր - Ներսէսեան , Ան - Մառի Գեորգեան , Հրանա - Սամու - էլ և Դաւիթ Դաւիթեան :

ՓԱՐԻՉԱՀԱՅ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԻՒՄԸ

Կիրակի, Գեկտ. 4ին, ժամը 17էն կէս գիշեր Կոանտ Օթէլի մէջ :

Մուտք 10 ֆրանք

Ուսանողներու կէս ղին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

L'ENTENTE U.G.A. ARZIV

Organise une

GRANDE NUITEE DANSANTE

Le Samedi 19 Novembre de 22 heures à l'aube dans les Salons de l'ALHAMBRA

avec FRANCIS LINEL

et SILVANA BLASI

animée par ROGER GOUALCH

et sa Grande Formation

ATTRACTIONS COTILLONS

Il est prudent de prendre les billets à l'avance et de faire réserver sa table.

S'adresser à :

M. NAZARIAN Raffi 37, Rue des Dominicaines Marseille (1er) - Tél. 20-71-10

M. GHARIBIAN Jean 13, Boulevard Rougemont Marseille (12e) Tél. : 60-89-80 (heures de Bureau)

M. KEVORKIAN Jean 20, Rue Alexandrie Marseille (15e) - Tél. : 62-37-53

M. YELKOVANIAN Coco 10, Avenue de Vienne Marseille (11e) - Tél. : 42-99-49

M. BAREYAN Jean 29, Boulevard des Eparges Marseille (12e) - Tél. : 48-82-70

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévisse, PARIS (9°)

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպատակ Ալֆորվիլի հայկական վարժարանին

Կազմակերպութեամբ տեղւոյն կրթ. մարմինն

Sous la présidence du Maire d'Alfortville M. J. FRANCESCHI

Շարաթ, Նոյեմբեր 19, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALLE VOLTAIRE - Rue VOLTAIRE, ALFORTVILLE

Կը մասնակցին՝

ԱՐՄԱՆ ՍԷԿԵԱՆ, ԵՐԳ

Սայաթ - Նովա համոյթը և Կովկաս պարալուսմբը

Նուադախումբ՝ Les Blazers

Ճոխ պիւֆէ, խորոված

Մուտք 10 ֆր.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻՉԻ ՏԻԿԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄԻՆ ԿՈՂՄԷ

Տեղի կ'ունենայ 6 Գեկտեմբեր 1966 , Երեքշաբթի ժամը 20-45ին THEATRES DES ARTS, 66, Rue Rochecouart - Métro : ANVERS - CADET

Ընդհանուր խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ ըլլալով

Կը ներկայացուի

ՌՈՒԶԱՆՆԵ

Թատերգութիւն 5 արարուած ԹՐԱԳՕՇԻ

Որ արժանացաւ մրցանակի Տիկնանց Յանձնախումբի կազմակերպած բառե - րակամ մրցումն :

Մասնակցութեամբ՝ Օրիորդներ - Սոնիա Վարդանեան, Սոնա Ոսկերիչեան , Սիրանոյշ Չոքերեան, Եւա Չոքերեան, Վիվիան Կիրակոսեան :

Վերգիւէ Բամպուլեան, Հերմինէ Մարտիրոսեան, Օտէք Տէր - Յովհան - նէսեան, Յամիկ Մօֆասեան :

Պարոններ. - Նազարէք Բըշտիկեան , Սերժ Տէր - Մատթէոսեան, Դարբիկ Գեորգեան, Շնորհ Սիրունի, Յակոբ Փափագեան, Միխայիլ Չափափեան, Յակոբ Աւտոնեան, Դանիէլ Մանուկեան, Յակոբ Մամեան, Սամուէլ Քեօսէեան, Պետրոս Պատմանեան :

Խմբերգիներուն կը մասնակցին .-

Օրիորդներ. - Եւա Արզուեան, Սեդա Սայլանեան, Պէտրիս Յակոբեան , Պէտրիս Անէմեան, Բարբիսիա Օհանէսեան, Ժազին Շաֆանիֆեան , Ժամին Մատթէոսեան, Յամիկ Անէմեան :

Նաեւ «ՄԱՅԱԹՆՈՒՎԱ» համոյթը ղեկավարութեամբ՝ Պ. Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՅԻ և «ՍՕՍԻ» պարալուսմբի աղջիկները ղեկավարութեամբ՝ Տիկին Յասմիկ Քիւք ներեանի :

Ծանօթ. - Յատկապէս կը խնդրուի ճշգրտաց ըլլալ :

Գին 15, 10, 8 եւ 5 ֆրանք

Տոմսերը ունենալու համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն .-

U.G.A.B., 11, Square Alboni, Paris (16e), TRO. 03-18
Madame R. BAKERDJIAN, 35 Rue de Trévisse, Paris (9e), PRO. 61-10
Madame MARKARIAN, 32 Rue de Trévisse, Paris (9e), TAI. 65-64
« MAISON MASSIS », 21 Rue Saullnier, Paris (9e), TRU. 16-88.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻԴԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Գեկտեմբեր 3ին Շաբաթ իրիկուն ժամը Տէն մինչեւ լոյս , Շապոսօիլի շէնդ սը - րահներուն մէջ :

Orchestre :

LES COMPAGNONS DU RYTHME

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Կեդր. վար - չութիւնը բնդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները և հայ - րենակիցները : Նոյեմբեր 20ին, Կիրակի , կէսօրէ ետք ժամը 15ին հայրենակից Յա - րութիւն Շիրվանեանի բնակարանը :

Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներ - կալութիւնը անհրաժեշտ է : Հաղորդակցութեան միջոցներն են, մէթ - րօ Բորանքէն Սելրանէն առնել օթօպիւս 189 թիւ և իջնել Մոնթոլոն : Հասցէն է 44 Ալբերտ սը լա Փէ (Վանվ) :

Սէնթ Անթոնի-Մէի Ս. Կարապետ Եկե - ղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը ընդհանուր անդամական ժողովի կը հրաւիրէ շրջա - նիս բոլոր երկեսն թաղացիները Կիրակի , (27 Նոյեմբեր) առաւօտ ժամը 9ին, Եկե - ղեցւոյ սրահին մէջ : Շատ կարեւոր և աշխատանք օրակարգի մը համար :

Սոյն թուականին մեծամասնութիւն չկազմուելու պարագային յաջորդ Կիրա - կի , ինչ որ ալ ըլլայ ներկաներուն թիւը , ժողովը օրինաւոր պիտի համարուի :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վարչախի մասնակցի ընդհ. անդամական ժողովը այս երկու - շաբթի (Նոյ. 21) կէսօրէ ետք, ժամը 3ին Տիկին Մ. Յովհաննիսի բնակարանը : Կը խնդրուի բոլոր ընկերուէններէն ներկայ ըլլալ սոյն կարեւոր ժողովին :

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Հայերէն Աստուածաշունչի Ա. ապա - դրութեան երեքշաբթի րամեսակի , կազմա - կերպուած Փարիզի Եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան կողմէ :

Կը նախադասէ՛

ՍԵՐՈՎԷԼ ԱՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 20-30ին, Փլէյել Շօֆէն սրահին մէջ :

Կը խօսին. - Ս. ԲԱՐԵԱՆ, Գ. ՖԷՆԻՔ - ձԵԱՆ, Ա. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ : Բաֆֆի Պետրոսեան (դաշնակ), Ի. Պիլ - Պիլեան, Աստղիկ Անդրէասեան-Տէտեան (մեներգ), Տիկին Լաշաւանեան - Խըտը - եան , Ա. Գմբէքեան, Պ. Փիլիպեան , Ս. Ոսկերիչեան (արտասանութիւն) :

Խմբերգ, Դարդասէրի աչակերտ - թեան կողմէ ղեկավարութեամբ Գ. Եւա - պիկեանի :

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Գ.

ԿՐԸՆՊՈՂԸ. - Հ. Յ. Գ. Եօթնեղբայր - եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հր - րաւիրէ Կրօնապիլի, Լանսէի և Բընաթի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20ին, դարդոյն սրահը : Բոլոր ընկերնե - րուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԱՆԱՆՍ. - Հ. Յ. Գ. Բրիտանափոր կը միտն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բո - լոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20-30 - նին , սովորական վայրը : Կարեւոր օրա - կարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւ - նը պարտաւորիչ է : Բացակայները նկատ - պիտի առնուին : Կը հրաւիրուին Ռոմանի ընկերները :

Պ. Վահրամ Ծովիկեան և զաւակները՝ Արշալոյս և Սուրէն (Վենետիկ) , Այրի Տիկին Գրիստինէ Մալխասեան և զաւակները՝ Սարգստ և Սուրէն (Կ. Պո - լիս) , Այրի Տիկին Երանուհի Պալճեան (Կ. Պոլիս) , Տէր և Տիկին Բարթող Մե - ծատուրեան և զաւակը՝ Վարուժան (Պուրէշ) , Տէր և Տիկին Նուար Զա - դացյանեան և զաւակը՝ Սուրէն (Նիւ Եորք) , Տէր և Տիկին Եղուարդ Գասեան և զաւակները՝ Զարէն, Ալպէս, Վահան (Վարանս) , Պ. Ստեփան Դանիէլեան և զաւակները՝ Ռոքոսանէ, Սեպուհ, Սիլվա (Կ. Պոլիս) , Այրի Տիկին Վարդանոյշ Եղիկեան և զաւակները՝ Արփինէ, Սե - դա , Գարեգին (Նիւ Եորք) , Տէր և Տիկին Հմայեակ Մեծատուրեան և զաւակները՝ Նուարդ և Նունիկ (Փարիզ) , Տէր և Տի - կին Արմէն Արսլանեան և զաւակները՝ Վահագն, Վարուժան, Վարդան (Կ. Պո - լիս) , Տէր և Տիկին Գրիգոր Կօչկարեան և զուստը՝ Մալլէն (Պուրէշ) , Պ. Պա - րոյր Տէր - Յակոբեան (Փարիզ) , Այրի Տիկին Հրատուն Փոխեան և զուստը՝ Սիլվի (Փարիզ) , Այրի Տիկին Ազնիւ Մե - ծատուրեան և զաւակները՝ Հայկանոյշ , Գամէր, Գարեգին (Սոֆիա) , Տէր և Տիկին Գուրգէն Մեծատուրեան և զաւակ - ները՝ Թագէտոս և Միքայէլ (Փարիզ) , Օր. Շուշան Մեծատուրեան (Փարիզ) , Օր. Ազգանոյշ Ղօնչէկիւլեան (Փարիզ) , Ինչոյէս նաեւ Տէր - Յակոբեան, Արսլան - եան, Հովուեան, Մելոյեան, Մեծատուր - եան, Ղօնչէկիւլեան , Թոքաճեան ընտա - նիքները, սրտի անմխիթար կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ կնոջ, մօր, ջրօջաղջկան, զարմուհիին և աղ - զականին

ՏԻԿԻՆ ՍՕՆԱ ԾՈՎԻԿԵԱՆԻ (Ծն. Տէր - Յակոբեան, Բիկիկեանցի) 50 տարեկան

յանկարծական մահը, որ սրտահանգ աւ Զորեքչարթի 9 Նոյեմբեր , իր բնակարա - նին մէջ, Լիսո (Վենետիկ) : Թաղմանական արարողութիւնը կատա - րեց Զօն Եպիսկ. Տէր - Յակոբեան, Ուր - բաթ, (Նոյեմբեր 11) առաւօտ , Լիսոյի զերեզմանատան մէջ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Փոքրիկն Ստեփան Աղբլեանի մկրտու - թեան առթիւ. - Պ. Պ. Մ. Աղբլեան 100 ֆր. Եկեղեցիին, Ժ. Աղբլեան հարիւր և - կեղեցիին , Կ. Ճնկարեան 50ական Եկե - ղեցիին և Աղբլատախնամին , Տէր և Տի - կին Ն. Ուղբլեան 50ական Եկեղեցիին և աղբատախնամին :

Փոքրիկն Գարրիէլ Պահատուրեանի մը - կըրտութեան առթիւ Տէր և Տիկին Խար - բուլիկան 200 ֆր. Եկեղեցիին :

Հանդուցեալ Յակոբ Թաղտուրեանի մահ - ուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր և Տիկին Ս. Կէնճեան 30 ֆր. դպրոցին, Այրի Տիկին Մ. Թաշանեան 10 դպրոցին : Հանդուցեալ Համբիկ Զաքարեանի եղե - րական մահուան առթիւ, փոխան ծաղ - կեպսակի , Եկեղ. Տիկնանց Միութեան անդամներէն յիտուն Եկեղեցիին :

Հանդուցեալ Բարդատուն Օպոզեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկիկի, Տիկ. Եղ. Ալայեան տասը Աղբատախնամին :

Ոմն վաճառ Բարեկոթութեան 50ական և - կեղեցիին, դպրոցին և Աղբատախնամին : Այրի Տիկին Սրբուհի Փափաղեան 50 և - կեղեցիին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Թորոթեան ջսան Ֆրանք նուերած է Կապ. Խաչի Սարսէլ - Աս - նուլիլի մասնաճիւղին, Արփիար Մար - տիրոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկիկի :

Տէր և Տիկին Գեորգ Հոպոյեան նոյն առթիւ և նոյն նպատակին՝ տասը ֆր. :

Ֆ. Կապ. Խաչի Սարսէլ Առնուլիլի մասնաճիւղը յիտուն Ֆրանք կը նուերէ Մշակոյթի Տան, ընկեր Ա. Մարտիրոս - եանի մահուան առթիւ : (Մշակոյթի Տան գումարը ստանալ «Յատաջ»էն) :

ՇԱԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԿՈՐԻՉ

Այս Կիրակի կը պատարագէ և կը զա - րոզէ Վաչէ վրդ. Իգնատիոսեան :



Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ
20
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
20 NOVEMBRE
1966
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ՏՐՈՒՄՆ ԽՈՒՄՆ 10767

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.767

ՕԳՆԵՆՔ Ս. ՂԱԶԱՐԻՆ

Գործախոս ճակատագիրը ամէն տեղ կը
հարածէ Հայր, որ կարծես թէ ծնած է
չոր աստղի տակ :
Սերաստացի մեծ Հայր՝ Միխիլար Ար-
քայ երկու Հարիւր յիսուն տարի առաջ՝
1717ին իր միաբանութիւնը Մորէայի վը-
տանուած շրջանէն փոխադրած էր Ալ-
բիականի ափերը, Վենետիկի խաղաղ ծո-
ղը, իրեն առէնէն ապահով վայրը :
Ու ամբողջ երկու դար Հարիւրա-
տը վարդապետներ Ս. Ղազարու մեծա-
տանին մէջ նուիրուած էին մեր նախնայ
մատենագիրներու երկերու հաւաքման,
ուսումնասիրութեան եւ տպագրութեան
որոշումն աշխատանքին :

Մեր հայրենի երկիրը օտար բռնակալ-
ներու, ջարդարար ու աւարառու կռու-
ւորութեանց լուծին տակ քանիցս քանիցս
ած ու աւերուած էր, մեր դարաւոր մը-
տակը թիւ թանկագին դանձերը վայրենի-
ներու ձեռքով փճացուած էին :

Միխիլար Արքայ եւ իր աշակերտներն
ու յաջորդները անհուն դոճոցութիւննե-
րով կորուսած փրկեցին բազմաթիւ ձե-
ռագրներ, մեր պատմիչներու, մեծ ու
փոքր թարգմանիչներու դործերը, ան-
գնահատելի ծառայութիւն մատուցանելով
հայ ազգին ու իր մշակոյթին :

Միխիլարեան միաբանութեան միւս
հիւր նուիրուած է նոյն աշխատանքին
Աւարտիոյ մայրաքաղաքին՝ Վիէնայի
մէջ : Խաղաղ անկիւն մը, որ կը կար-
ծուէր թէ բոլորովին ապահով էր, սա-
կան վերջին պատերազմին կարեւոր վը-
տաներ կրեց օղանաւերու ուղեւորներն :
Ճորձիւ բարեբարներու աջակցութեան՝
կորուսաները դարձանուցան մեծ մա-
տար :

Ու հա՛տ՛ Ս. Ղազարի ազգայն :
Ո՞ր կրնար երեւակայել թէ ահաւոր ու-
րական մը քանի մը ժամուան մէջ պիտի
փճացնէր դարերու ընթացքին ձեռք բեր-
ուած դանձերը :

Ինչպէս կարդացին մեր ընթերցողները
(Յաւաջ՝ 15 եւ 16 Նոյն), 1007 թուակա-
նէն՝ ապրիլին 960 տարիէ ի վեր Վենետի-
կի ծոցին մէջ չէր պատահած նման մա-
կընթացութիւն մը :

Ս. Ղազարի կղերականը ջրամոյժն է եղած :
Վանքի մայր դրան առջեւ ջուրը հասած է
մինչեւ 1,13 մէթր բարձրութեան :

Տարբարը ողորուած է եւ մեքենաները
— մեծ մասը արդիական — ողորուած
են աղի ջուրով : Գրքերու մեծ շտեմարանը
մնացած է ջուրերու տակ : Փճացած են
բարձրագոյն թանկագին տպագրութիւնները :

Բարեբախտաբար կարելի եղած է փրկել
ձեռագիրները, որոնք պահուած են վերի
մասերին մէջ : Իսկ հայկական մանրանք-
արարութեան չորս լեզուներով նոր հրա-
պարակելի հոյակապ հատորին անկարգ
պահները ազատած են երիտասարդ միա-
բաններ՝ գրեթէ լողալով տպարանին մէջ :
Փճացած են Ս. Ղազարի այլ ինքն ու
պարտեզները, տապալած են պատմական
ծառերը : Վանքին դուրս միաբանութեան
պատկանող հասութեան արտեր ու պլու-
րատու ծառեր անդարձանելի վնասներու
ենթարկուած են :

Աղէտէն փնասուած են նաեւ Վենետիկ
քաղաքի պատմական Ս. Պաշ եկեղեցին եւ
Մուրատ — Ռափայէլեան վարժարանը :
Կարելի չէ այժմէն հաշուել վնասներու
ընդհանուր գումարը : Առաջին ահաւոր-
կով կը կարծուի թէ կորուստը տասնեակ
միլիոններու կրնայ հասնիլ :

Գործախոս օրերուն Հայր միշտ եղբայ-
րական ձեռք կարկառած է իր ազգայնա-
հայրենակիցներուն : Իրերօղնութիւնը
Հայուն լուսաւորին առաջնութիւններէն
մէկն է : Բախտէն նպատակաւորուած Հա-
յի շատ ունինք այս երկրին մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՊՐԱԶԻԼԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐԱՅԱԿՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՇԱՀՅՅՈՒ, ԲԱՅՅ...

Պրազիլի երեսփոխանական ընտրու-
թիւններու արդիւնքները, թէ եւ մասնա-
կի, ցոյց կուտան թէ կառավարութեան
կուսակցութիւնը՝ Ալը. Վերանորոգող
Ձիւնակցութիւնը յաջողած է յաղթել ընդ-
հանուր ձեռով երկրին մէջ, մանաւանդ
չորհիւ ներքին այն շրջաններուն որոնք
« քաղաքականացուած » չեն : Ընդհակա-
ռակն, ընդդիմութիւնը՝ Պրազիլիան Դե-
մոկրատ Եւրոպայ որ կը համարուի
ճարտ քուէարկողները, Կուլարի եւ Քու-
պիլէքի բարեկամները եւ Լասերտայի
հակառակմաները յաջողութիւն արձանա-
դրեցին մեծ քաղաքներու մէջ, ինչպէս
Ռիօ, Փորթօ Ալեկուէ, Ռեսիֆ, Սան-Փա-
լօ եւ Պելօ Հորիզոնթէ :

Առաջին ահաւորիւ կը դատարարուի երե-
ւոյթներէն, կարելի է եղբայրացնել թէ
կառավարական կուսակցութիւնը մեծ
յաջողութիւն արձանագրած է, բայց հարկ
է նկատի առնել կարգ մը կէտեր —

Ա) ձեռնարկ եւ չեղեալ քուէներու թիւը
շատ կարեւոր է : Օրինակ, Ռիօ տէ Եսե-
րիօ կը հասնի երեսուն առ հարիւրի ա-
ռանց հաշուի առնելու ձեռնպահութիւն
ները : Արդ այս չեղեալ կամ ձեռնարկ քե-
ւէներու մեծ մասը կը նշանակէ բուռն բո-
ղոքի մը արտայայտութիւնը վարչակար-
գի մը դէմ, որ սահմանափակած է ազա-
տութիւնը, Պրազիլի մէջ, այն օրէն երբ
իշխանութիւնը ձեռք առած է (Ապրիլ
1964) :

Բ) Առեւան (ընդդիմադիր կուսակցու-
թիւն) աւելի ընտրական մեքենայ մը ե-
ղաւ քան կուսակցութիւն մը որ յեղափո-
խական դադարաւարական մը ունենայ : Խո-
հեմութեամբ կամ պատահապաշտու-
թեամբ, բազմաթիւ թեկնածուներ, որոնք
իրականին մէջ ապագայ ընդդիմադիր են,
ներկայացան կացութեան պարտադրած
ձեռով :

Տարակոյս չկայ նաեւ թէ Լասերտայ,
Կուսակցութեան նախկին կառավարիչը,
բաւական յաջողութիւն արձանագրած է :
Ներկայիս Եւրոպայ է եւ միշտ կողմնակից
միացեալ ճակատ կազմելու նախկին նա-
խագահ Քուլարիէքի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՆ ԶՈՆՍԸՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆՈՅԿՆ Ե-
լաւ Եւրոպայ որ եւ թեքստիլ իր ուսնը
զնայ ուր քանի մը օր պիտի հանդատա-
նայ, Ուոշինգթըն վերադառնալէ առաջ :
ՄԻԱՑՅԱԼ Նահանգներու Արտաքին նա-
խարարը՝ Տիւր Ռուք յայտարարեց թէ ան-
հաւանական չէ որ զինուոր մը ըլլայ
Վիէնայի մէջ, ծնունդի առթիւ : Բայց
հաւանական չէ որ 17րդ դուրսահոսականին
հիւսիսը կատարուող ուղեւորութիւնները
զաղրին երկար ժամանակի համար,
« տուած ըլլալով որ թշնամին երբեք տը-
րամադիր չէ փոխադարձ մեջոյններու » :

ԱՌԻՆՔԻՒՄ մէջ Ասփիտայի հարցը կրնայ
կրկին արժանանալ քաղաքական հին վէճե-
րը : Կեղոնի Միութեան կուսակցութիւ-
նը

Օգնեցէ՛ք Ս. Ղազարին՝ դարձանելու
համար իր վէճերը :
Թո՛ղ Ֆրանսահայութիւնը եւ իր լու-
ման բերէ ազդեցութեամբ այս նպատակին հա-
մար :
Նիւթականին չափ կարեւոր է նաեւ բա-
րոյական քաջալերութիւնը, համազային
համերաշխութեան ողին :
ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՆՍՏՈՂՈՒԻ ՀԱՅ ԽԵՆԱԿՆԵՐԸ
ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՁ

Երկու ամիս առաջ գրած էինք թէ Ա-
նատուէն Հայեր կը գաղթեն դէպի Պո-
լիս : Վերջերս նոր խումբ մը հասած է
Պոլիս, որու մասին հետեւեալ մանրա-
մասնութիւնները կը քաղենք Պոլսի վեր-
ջին քաղաքներէն (Նոյն. 16) :

Երկէ առաւել Տիարպազը շրջանէն
Հայտարարուած հասան 96 հայ գաղթա-
կաններ, որոնք զինուորակցան Գում-
պափուի ծանօթ ազգայիններէն Նիկոզոս
Մարաշեանի եւ Մարտիրոս Աղանեանի
կողմէ :

Գաղթականներէն մէկը ձերտուի հի-
ւանդ մը ըլլալով, իսկոյն փոխադրուած է
հիւանդանոց, իսկ մնացեալները, որոնց
մեծ մասը անչափահաս տղաք են, յառ-
կապէս վարձուած շարժանաւով մը փո-
խադրուած են Գումպափու, ուր տեղա-
ւորուած են գաղթականներու յատկաց-
ուած կայանը :

Ինչպէս յայտնի է կազմուած էր Յանձ-
նախումբ մը որ կը հետաքրքրուի գաղ-
թականներու կարիքներով եւ անոնց մա-
տակարարութեան գործերով : Յանձնա-
խումբը այսօր, իրեն առաջին գործ,
բաշխեց պիտի դրկէ ու բժշկական քննու-
թեան ենթարկել պիտի տայ բոլոր գաղ-
թականները եւ պիտի ճարէ անհրաժեշտ
հանդերձեղները անոնց համար :

Յանձնախումբը, որուն կ'անդամակցին
բազմաթիւ Գումպափուցիներ, կ'աշխատին
նաեւ դործ հայթայթել չափահասներուն
եւ վարժարաններու մէջ տեղաւորել փոք-
րիկները :

Գլուխ հանելու համար սակայն այս
խիտ կարեւոր ձեռնարկը, Գումպափուի
Յանձնախումբը մեծապէս կը կարօտի
բարեւէր ազգայիններու օժանդակու-
թեան :

ՄԻԱՑՅԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՆԳԱՐԱՅԻ
ԴԵՄՊՔԵՐԸ ԶԻ ԲՈՂՈՒՔԵՐ

ԱՆԳԱՐԱ.—Անդարայի Ամերիկեան մեծ

նը ամբաստանեալ 28սպաները կը ներկա-
յացնէ իրբեւ զոհերը մեքենակալութեան
մը զոր կազմակերպած է Ալը :

ՍՊԱՆԱՅԻ հանրապետական բազմաթիւ
ամբաստանականներու պաշտպանը՝ Փուս-
թէ Սալվաթիլլա խիտ կերպով կը քն-
նադատէ ներման հրովարտակը, որ հրո-
չակուցեալ Մատրիտի մէջ :

ՆԻԻ ՆՈՐԻԻ ազդեցողութեամբ մը
եւս պիտի անցնի աւանդական գարձած
իր օրակարգին՝ Չինաստանի անդամակ-
ցութեան հարց : Առաջին խօսք առնողը
եղած է Փիլիպին, որ առաջարկած է Ատ
Հոֆ յանձնախումբ մը կազմել որու գործն
ըլլայ ուսումնասիրել այլ հարցը : «Կաս-
կածը որ կայ Փեքինի իսկական մտա-
զրուութեանց վրայ մեղ կը բաժնէ եւ ար-
գելը կը հանդիսանայ որ վիճարանու-
թիւն յանդի : Արդե՞ք ժողովրդական
Չինաստանը կ'ուզէ իսկապէս ներկայաց-
ուել ՄԱԿի մէջ : Եթէ պատասխանը «ա-
յո» է, Չինաստան տրամադր է՞ յարգե-
լու Սան — Ֆրանսիսկոյի Ուիտը : Երրորդ
հարց մը՝ պէտք է զիտնալ թէ Ե՞նչ կրնայ
ե ի՞նչ պէտք է ըլլայ Փայփի կառավա-
րութեան դերը (Ալը. Չինաստան) : Կը
կարծուի թէ Նոտալիոյ պատուիրակը կը
փորձէ միջին ճամբայ մը գտնել, թո՛ղ
տայրով որ երկու Չինաստաններն ալ ներ-
կայացուցիչ ունենան, լուծուած մը որու
դէմ եղած են սակայն երկու Չինաստան-
ները :

դեպքան Փարքէր Հարթ այցելեց Արտա-
քին Նախարար Չաղլաթանիլի, եւ երկա-
րատեւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոր
հետ : Տեսակցութեան առանցքը կազմե-
ցին Ատանայի վերջին դէպքերը, որով
ժողովրդային բազմութիւն մը յարձակե-
ցաւ ամերիկեան եւ այլ հաստատութեանց
վրայ եւ քարուքանդ ըրաւ դանոնք, ըս-
տառնալով լինչ ընել ամերիկացի ութ
զինուորները, որոնք կ'ամբաստանուէին
թէ անվայել ընթացքի մէջ գտնուած էին
թուրք կիներու հանդէպ :

Տեսակցութեան հետք, Ամերիկեան դե-
պանը լրագրողներուն յայտարարեց թէ ոչ
մէկ բողոք ունի թրքական իշխանութեան
դէմ, ընդհակառակն շնորհակալութիւն կը
յայտնէ թուրք ստիւկանութեան, որ
զիտցաւ պաշտպանել ամերիկացի զին-
ուորները : Ստացուած տեղեկութեան հա-
մաձայն, ամերիկեան դեպանը Արտաքին
Նախարարին խնդրած է որ միջոցներ
ձեռք առնուին, թուրքիա գտնուող ամե-
րիկացի պաշտօնէութեան եւ անձնակալ-
մին կեանքը պահպանելու համար : Ապա-
հովութեան ընդհ. տնօրէն Հայրէտտին
Նաքիբօղլու եւս հաստատած է թէ դէպ-
քին մէջ գաղտնի խմորումներ եւ զբոլիչ-
ներ կան :

Ատանայի ընդհ. գատախաղութիւնը
հարցաքննած է ամերիկացի այն ութ զին-
ուորները, որոնք կ'ամբաստանուէին թէ
անպատշաճ բաներ ըրած են կիներուն :
Չինուորները չեն ընդունած այլ վերա-
դրումը, այլ ըսած են թէ ժողովուրդը
յանկարծ խուժած է իրենց վրայ եւ իրենք
դժուար փրկած են իրենց հողին : Հարցա-
քննութիւններէն յայտնի կ'ըլլայ թէ զին-
ուորներէն երկուքը միայն յանցաւոր են :
Գալով ցուցարարներուն, ՅՅ հոգիէն 14ը
ձերբակալուած են եւ այսօր դատարանի
կը յանձնուին :

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ՄԷՁ

Անդարայի եւ Ատանայի մէջ պատահած
խուժութիւնները արձագանգ գտան Ծե-
րակոյտին մէջ : Յանուն կառավարութեան
խօսեցաւ Պետական Նախարար Սէյիլին,
եւ ըսաւ թէ ինչիւրը գատարանի յանդած
է, հետեւաբար ի վիճակի չէ մանրամասն
եւ ընդարձակ բացատրութիւն տալու :
Բնական ձեռակալուական Մէհմէտ Խոզիլի-
նէչ ըսաւ :— Ամերիկացի զինուորները
անվայել ընթացքի մէջ գտնուել են թուր-
քուհիներու դէմ, եւ ժողովուրդն ալ չէ
կրցել զսպել իր ցասումը եւ կարգ մը ա-
մերիկեան հաստատութիւններ քանդել է :
Այս ալ սխալ է : Կառավարութիւնը պար-
տաւոր է թուրք արժանապատուութեան
վայել, կորովի եւ վճռական ընթացք մը
ցոյց տալ :

ԸՆԿ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱԿԵԱՆ
ՓԱՐԻՁ ԺԱՄԱՆԵՑ

Մեր յաւել ողբացեալ խմբագրապետին
կրտսեր եղբայրը՝ Եւրոպացի (Ժ. Մի-
սաքեան) Եւրոպայ ժամանեց Ուրբաթ ա-
ռաւուս, Պոսթընէն :
Փարիզ պիտի անցնէ քանի մը շաբ-
թուան իր արձակուրդը :

ՄԵՐ ԱՅՏԵԼՈՒՆԵՐԸ

Անուշաւան Բիւնյ. Յարութիւնեան, Սե-
լանիկի հոգեւոր հովիւր որ շրջապատյա
մը կատարելէ ետք Եւրոպայ, Յունաստան
վերադարձաւ Մարտի 11 — Հոսոս ճամբով :
Տէր Եւ Տիլիմ Արքուն Թոֆաքեան, Վե-
նետիկէն, որոնք քանի մը օր Փարիզ մնա-
լէ ետք, Լոնտոն անցան :

ՈՍԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԸ

Հայերէն Աստուածաշունչ Մատենի տպագրութեան 300ամեակը, իբրև բաժնակիր տարեկան տարեկան տարեկան խոսուն չէ, թէև իր մասին՝ շատ խօսակցիկ տուած մեր շարժարար մամուլին : Հայկական տպագրութեան պատմութեան մէջ անկասկած թուական մը, յորեկանկան նշանակութիւն ընծայելով անոր, կը պահանջէ ծանրութիւն մը ապա աննշանակ թուականին, մասնաւոր իմաստ մը վերջապէս, բայց ի՞նչ, — քրիստոնէական ուսման դարթօնը, քրիստոնէական ընթացումներու ժողովրդականացում ... 1666 թուականին :

Կը խորհիմ, կը խորհիմ, եւ խելքս չի՛ հասնիր այն բարձր իմաստութեան, որ Աստուածաշունչ Մատենի տպագրութեան թուականին կուտայ մասնաւոր շուք մը, ստուերի մէջ ձգելու համար կարծես հայկական տպագրութեան սկզբնաւորութիւնը (1512), — տեփոռուսիս փրոֆեսոր Անդրէաս Կարապետի մը եկեղեցական ասպարէզի մարդոց յատուկ :

Եթէ, «հրամանաւ հաւոյն Հայոց եւ կաթողիկոսին Տեան Յակոբու», Ս. Գրքը ժողովրդականացնելու փորձ մըն էր Ոսկան վարդապետի տպագրական նախընծան, եթէ Երեւանցի վարդապետը, կը կրկնեմ, «նայելով ի նուազութիւն Աստուածայնոց Կտակարանաց որ ի մէջ ազգիս Հայոց», յաջողէր... մանանայի պէս առատ եւ երկնապար զարձակ իր տպագրած գիրքը, կը կարծէ՞ք թէ մատչելի էր մեր ժողովուրդին, անուազն լեզուական տեսակետով, (ընթերցող համբերու հարց չեմ դնել զեռ) :

Բայց զեղեցիկ է Ոսկան վարդապետի պատճառարանութիւնը. «Զի նախնեացն վաստակ մի՛ բարձրի» : Այս խօսքը լուսագոյն կ'արժեանքէր Երեւանցի վարդապետին ձեռնարկը, վասնզի շնորհիւ տպագրութեան՝ ապահովութեան մէջ կը զբուռէր հայ լեզուին ամենազեղեցիկ վկայարանը, հայերէնի թարգմանեալ Աստուածաշունչ Մատենան, ոսկեղարու ոսկեղաղով օժտուած, անմահութեան բոլորով սրբացած, յամենայնից զերպանց զանձը Հայկազանց :

Արդարեւ, ինչպէս զիտել կուտայ Մէյ-էն. «Ս. Գրոց թարգմանութեան ս'յս լեզուն է, որ հայերէն հին մատենագրութեան իբր առաջին օրինակ դրժածուեցաւ» :

Կամ ինչպէս կը զբէ հայ լեզուին վերջին ճարտարապետներէն մին, Հ. Արսէն Բազարաւունի. «Թէպէտեւ թարգմանութիւն է Աստուածաշունչն, սակայն հարազատութիւն հայերէն խօսից զրեթէ քան յամենայն զիրս ի նմա փայլէ, որ եւ ըստ մեծի մասին ծնունդ է ոսկեղէն զընթերցի Սահման Սահակայ վեհապետի վարժապետի ճարտարաց ժամանակին» :

Եւ վերջապէս, վասնզի հայ լեզուի զարոց մըն է Աստուածաշունչ Մատենան —

նը, ճիշդ ինչպէս կը վկայէ Ջուղայեցի Թորոս Իսահակեան՝ Համարաբարձին ըսկիցը. «Որք զհայ լեզուս հմտութեամբ եւ կատարելութեամբ ուսանել բազման, պարտին եւ զհայկական Աստուածաշունչն զէթ իբրեւ հնազոյն եւ ընտիր մատենապիտի ուշի ուշով ըննել եւ ուսումնասիրել զհարազատութիւն ոճոյ եւ զարձուածոց լեզուիս ի նմանէ ստուգել եւ այնու հաստատել, եւ ի կարգութեան նորանոր խօսից՝ ուղղութեան եւ օրինացն որք ի նմա տեսանին՝ հետեւող լինել» :

Պատուոյ նիշ մը եւս. — «Ս. Գրոց հայկական հրատարակութեան թուականը գրեթէ անձանօթ մնացած էր օտարաց, թէ՛ սոս Բիւրքիստան — եայ ազգս, որք ընդհանրապէս չունէին սովորութիւն իրենցմէ դուրս եւ օտար բանաստեղծութեամբ զբաղել, եւ թէ՛ միջին կոչուած եւ անոնց հետեւող զարուց մէջ : Ազգոս ծանօթութիւն մը կար մեր (հայերէն) թարգմանութեան դոյնութեան, բայց այնչափ հարազատ եւ վերապահան, որ ինչուան ոմանք սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի երկասիրութիւն համարած են զայն, ժամանակն ու տե՛ղն ալ ձգէլով թէ, երբ սուրբ հայրապետն աքսորուած էր արքունական հրամանաւ ի Կոկիստն, ի խնդրոյ հայազգեաց տեղւոյն թարգմանած ըլլայ ի հայ Ս. Գրոց ամբողջութիւնն եւ կամ անոր մէկ մասը» (Ջարբհանայեան, Մատենագրարան Հայկական Թարգմանութեանց Նախնեաց, էջ 234) :

Յիշատակելով բոլոր այս պարտադանները, զերազանցապէս գովելի է Ոսկան՝ տպագրական իր ձեռնարկին համար : Բայց եւ այնպէս ... մեղադրելի :

Ըստ Նորայր Բիւզանդացիի, «ոչ սա — կառք մթութիւնը եւ աղաւաղութիւնը գտնուին ի զիրս եւ ի թարգմանութիւնս մեր հին մատենագրաց, սկսեալ յեղնկայ, ի Սորենացոյ, յԱստուածաշունչ զրոց, յԱստեղծագիտէ եւ յԱսկերբանէ մինչեւ ի մատենագիրս խոնարհոյն դարուն : Եւ այս՝ երկու պատճառաւ. — Կամ յանհմտութենէ զազգափարոզաց զձեռագիրս, եւ կամ յոչ ուղիղ իմանալոյ նոցին իսկ նախնեաց զօտարալեզու բնազիրս» : Մեկնելով այս պատճառարանութեանէն, Ն. Բիւզանդացի կը թելադրէ չտպագրել որեւէ ձեռագիր՝ առանց ակադեմական քննութեան, որպէսզի չնուիրագործուին սրբապետը (ուղղագրութիւն, բառակազմութիւն, զերականական կանոն, են) :

Արդ, Ոսկան մեղի տուած տպագրող Աստուածաշունչ Մատենան մը՝ հիմնուելով մէկ կամ երկու ձեռագիրներու վրայ (ձեռագիրներու արժեքն մասին՝ քիչ ետքը), խոտորելով կամայ թէ ակամայ, ինչպէս ինքն իսկ կը խոստովանի իր երկար յիշատակարանին մէջ, ուր կը յարձակի ի վերայ «փաստուածայն մերայնոց պանց», զանպատելով «վասն յուրուց

պատճառաց ներհակականց, թէ ի մե — բայնոց պանց եւ թէ ինքեանց կանոնաց եւ սահմանաց» : Ահա թէ ինչո՞ւ իր «նախընծայ տպագրութիւնն հայկական Աստուածաշունչ մատենին ոչ յամենայնի հատարմութեամբ եւ ի գրչագրաց մերոց տարբեր կերպարանօք ընծայեցաւ ի յայտ» :

Ոսկան վարդապետ կը խոստովանի թէ ուղած է «ընդ երեարս համեմատել զբարբառս Հայոց ընդ Դարմատացոց ստիքսելով եւ զլիտատելով» : Եւ շատ բան գոհած է Դարմատացոց (*) յայնքան որ զարմանք կը պատճառէ Ջարբհանայեանի. «Չենք կրնար որոշակի բան մը ըսել թէ ինչո՞ւ աւելի ազատ եւ անկախ սեպուած երկրի մը մէջ բռնադատուած ըլլայ այսպիսի փոփոխութիւններ մուծանել յԱստուածաշունչ գիրս, եւ այնպէս հրատարակել զայն ի 1666, ուր իր ձեռքով նոյն քաղաքին մէջ տպագրուած ուրիշ գրքերու նկատմամբ ոչ ինք եւ ոչ իր յաջորդք յարուեստին չեն ունեցած ազգային բռնադատութիւն մը ոչ ի հոգեւոր եւ ոչ ի քաղաքական իշխանութենէ տեղւոյն» : Ըստ Ջարբհանայեանի՝ նեղութիւնները կը բըխին «յարգայնոց», աւելի ճիշդ՝ առեւտրական հաշիւներէ, — հետաքրքրական չեն մեր նիւթին համար :

Չեմ ուզեր ծանրանալ Ոսկան վարդապետի Աստուածաշունչ Մատենի կանոնական դատարանին, անասումի եւ այլ հարցերով : Բանասիրական արժեք չունին : Զիս կը հետաքրքրէ իր տպագրած օրինակին բանասիրական արժեքը միայն :

Արդ, Ոսկան վարդապետին նախընծան բանասիրական արժեք չունի : Ահա թէ ինչո՞ւ հայ եւ օտար լեզուարանները կը նախընտրեն իրենց ակադեմական քննութեանց առարկայ զարձակել Ջօհրայեան Աստուածաշունչը, թէև ատիկա եւս «թերի եւ անընդունելի» :

— «Հայերէն Ս. Գրոց քննադատական հրատարակութիւն չկայ, կը զբէ Ա. Մէյ-էն : Ժ. Գարու իբրբու յաջորդող բոլոր հրատարակութիւններն ալ Ջօհրայի (Վենետիկ, 1805) մեծ հրատարակութեան կրկնութիւնն են, քիչ փոփոխութեամբ : Որչափ ալ Ջօհրայեան հրատարակութիւնն իր նախորդներուն վրայ մեծ առաւելութիւն ունենայ, սակայն առաւելութիւններովն հանդերձ անաչառ բանասիրութեան մը պահանջներուն չի համար պատասխաններ : Նոր հրատարակութիւն մըն ալ պատրաստուելու վրայ չէ, եւ հայ բանասիրութեան շատ վնասակար է այս բանը» (Հանդէս Ամսօրեայ, 1904, թիւ 7) :

Եւ Մէյ-էն կը զիմէ Աստուածաշունչ Մատենի հայերէն ձեռագիրներուն, ի պէտս լեզուաբանական քննութեանց : Օրինակ մը տայու համար կատարուած այդ կարգի քննութիւններէն, իբրև հետաքրքրութիւն. «Աւետարանի հնազոյն ձեռագիրներուն մէջ իւր բառը եւ ունի այն ձեռներուն մէջ՝ յորս երկրարբառս չեզո ունի, իսկ իւ՛ր յորս երկրարբառս չեզո

չունի, որմէ յառաջ կուգայ հոյովման ձեւերս եւր, իւրոյ» : Եւ կ'երկարակցեն թէ ձեւերկրարբառը միայն բառին վերջը կը գտնուի չեզոեալ, իսկ բառին մէջ կարելի է գտնել միայն իւ, — այսպէս է առանդական գրչութիւնը» :

Մէյ-էն, այսպէս, քննութեան կ'առնէ այս երկու երկրարբառները՝ վկայութիւն փնտռելով հնազոյն ձեռագիրներու մէջ : Արդ, չունինք հնազոյն ձեռագիր : Կրնանք ըսել թէ հասած ձեռագիրներն ալ չեն զարձուարական ընդօրինակութեան դպրոցներէ : Պատահական գրչներու եւ ընդհանրապէս ողորալի ընդօրինակութեան ժառանգութիւն է մեր ունեցածը :

Կարելի չէ, այստեղ, ներկայացնել լեզուական խաթարումներու օրինակներ, հետաքրքրուողը կրնայ կարդալ Ն. Բիւզանդացիի, Եղիշէ Պարթաբը Գուրեանի, Էրաշեայ Աճառեանի, Հ. Արիս վարդանանի եւ այլոց գործերը այս հարցին նըւերուած : Ուստի կրնանք ենթադրել թէ ինչ սխալներ սարդած են ոչ միայն ձեռագիրներու, այլեւ այդ կասկածելի ձեռագիրներուն վրայ հիմնուած տպագրութեանց մէջ : Պարսպայ մը, որ խորապէս կը դժուարացնէ մեր լեզուին ուսումնասիրութիւնը :

Չեռադիրներու հիման վրայ է որ Ա. Մէյ-էն, քննելով հայերէն Աստուածաբան (սեռական հոլով), կ'ենթադրէ թէ հին հայերէնի մէջ այս սեռականը Աստուածայ կարտաբերուէր եւ միջին հայերէնի մէջ միայն Աստուածայ ձեւն առաւ : Պետերսն սխալ կը համարի այս վարկածը : Մէյ-էնի տեսակէտն այն է թէ հնդեւրոպական երաժշտական չեզոք հայերէնի մէջ զարձաւ ուժի չեզոք եւ հաստատուեցաւ վերջնիկ վանկին վրայ, եւ այսպէս բազմաթիւ ձայնաւորներու եւ վերջավանկի ձայնաւորին անկումը կը համարուի իբրև այսպիսի ուժի չեզոք արդիւնք : Բայց Պետերսն կ'առարկէ թէ երաժշտական չեզոք ուժի չեզոք փոխուած էր աւելի կանուխ, եւ ուրեմն Աստուածայ հոլովածու էր հին հայերէնի սեռականի օրինակ մըն է :

Հայերէն հոլովներուն պատմութիւնը յայտ հետաքրքրական է, բայց զեռ անկոխ զեռնին : Աստուածայ ձեռագիրը պահանջուած վարար կը պատկանի հայր-հոր, այր-առն հին հոլովածուերու դասակարգին (կըր-նանք կոչել իսկական հոլով՝ բառ բառին ստուգարանութեան), շատերը կորսուած այժմ : Արդի հոլովածուերը, կցադական, կամ անցորդական, տարբերութիւն չունին «նախդրու հոլով» կոչուած ձեռներէն : Այս պարագան՝ ըսելու համար միայն թէ ձեռագիրը մը տպելը գործ է եւ զործ չէ : Աստուածայ խօսքերը՝ սոսկի ուրիշ գործ է, լեզուի մը աւանդութիւնները յարգելը ուրիշ գործ է : Եւ թող ոչ ոք մեղադրէ զիս՝ եթէ ես չունիմ 300ամեակ տօնոյներու վերաբերուածը, եւ յայտարարեմ ըստ Ֆրանսացոց :

— La langue arménienne mon beau souci, mon unique souci.

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ (LES INCORRUPTIBLES)

ԵԼԻԸՍԻ ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Տողանցքէն» մէկ ժամ առաջ, Նէս հեռաձայնեց եւ ուղեց խօսիլ Մնորքիին հետ, անուն մը, զոր մտերիմները կուտային Քափոնէին :

«Մնորքի, ըսաւ Նէս, ժամը 11ին պատահան ելիր եւ հետաքրքրական բան մը պիտի տեսնես» : Ապա զոցեց հեռաձայնը :

Բոլորը ապշած էին Նէսի համարձակութեանէն, բեռնատարներու տողանցքը դիտելէ ետք, առանց կարենալ զսպելու Քափոնէն, որ բազմաթիւ աթոռներ կուտար — տած էր, «զինք ձեռքերովս պիտի սպաննեմ» գոռալով :

Յայտնի չէ, թէ ինչո՞ւ Ալ Քափոնէ մինչեւ ծայրը չզնայ Նէսը սպաննել տալու իր որոշման մէջ :

Քափոնէն զատապարտուեցաւ հաշուակալական զեղծարարութեան համար, 1931 Յունիս 12ին, Շիբախոյի գատարանին կողմէ : Ծնորժիւ օրէնքներու առաձգականութեան, տակաւին 11 ամիս աղտոմնաց եւ միայն 1932 Մայիս 3ին մեկնեցաւ 11 տարուան բանտարկութեան համար, մինչ իր փաստարանները վերաքննութիւն կը պահանջէին :

Շուրեկաւորին մէջ, ուր իր շղթայակապ ձեռքերը կը պահէր, սիկառ սիկառի ետեւէ կը ծխէր : Էլիթ Նէսի գէմ ելաւ : Երկու մարդիկը զերար գիտեցին :

«Ոչ մէկուն զէմ ոխ ունիմ, ըսաւ Ալ Քափոնէն : Մարդիկ կան, որ բախտաւոր են : Ես՝ ոչ ...» :

Եւ աւելցուց հետեւեալ արամարանական խօսքերը, զորս Մ. Նահանգներու Քոնկրէսը պիտի վաւերացնէր, ջնջելով լամբիքի արգիլման օրէնքը :

«Ի վերջոյ, այս ստեւտուրը շատ ծախսուից էր, կաշառքներով եւ բնուած ապրանքներով : Այս առևտուրը օրինական պէտք է զարձակել ...» :

ՆԵՍ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Հարուստ եւ զօրաւոր Քափոնէն այլեւ ոչինչ էր եւ այժմ մեծ մարդը Նէսն էր : Զինք զրկեցին մաքրագործելու համար Քենթուքքի, Թեննիսի եւ Օհայոյի իւր միջք պատրաստողները, որոնք լեռներուն

մէջ կ'աշխատէին եւ որոնք լաւ նշանատուներ էին : Ողբից ըմպելիի արդիւն — մէն ի վեր գրեթէ ապստամբ վիճակի մէջ էին :

Ապա զինք զրկեցին Քիլիլէնս, Օհայոյի մայրաքաղաքը, որ ամբողջովին ապականած քաղաք մըն էր : Հոս ալ կանկրթները զօրաւոր էին եւ կը զործէին կաշառքով :

Ծնորժիւ իր խիղախութեան եւ ի զին բազմաթիւ վտանգներու, Նէս յաջողեցաւ մաքրագործել նաեւ Քիլիլէնսը : Արդարեւ, երբ տարուան պայքարէ ետք, տեղւոյն Ալ Քափոնէն «Պիլ Օճի» Պոնելին ձեռքազրկուեցաւ : Ժողովուրդի թիւ մէկ թշնամի լինելու ցկեանս բանտարկութեան զատապարտուեցաւ : Նէսի զլիտուութեամբ, ոստիկանութիւնը այլեւ չէր կաշառուեր եւ ապօրինի առևտուրը անկարելի դարձած էր : Զձերբակալուած կամ չսպաննուած բոլոր կանկաթները հեռացան քաղաքէն :

Երբ համաշխարհային Բ. պատերազմը ծագեցաւ, Նէս քաղաքացիական պաշտպանութեան պետ նշանակուեցաւ :

Ապա եղաւ ստեւտրական ձեռնարկի մը տնօրէնը :

Տասը Անկաշառքիները, անվախ եւ ապուստանքով տասը երիտասարդ հերոսներ, որոնք Մաֆիային եւ ժողովուրդի թշնամիներուն դիմադրած էին, իւրաքանչիւրը անկիւն մը կորսուեցաւ —

(*) Դալմատերէն (Դալմատացոց լեզուն) բառը կը գտնուի Աւետարաններուն մէջ երկու տեղ (Ղուկ. Ի. 38 եւ Յով. Ժ. 20) : Յունական օրինակը կը գտնուի հոլովայեցիքի, իսկ այլ լեզուով քարգմանութիւններ՝ լատիներէն : Ոսկան վարդապետ Դալմատացի բնիկով՝ կը հասկընայ լատիներէն, որով Աստուածաշունչն առած է իրեն առաջնորդ : «Թէ ուստի ի մեզ երբեմն լատիներէն լեզուն կոչի դալմատական, այս է պատճառն. — Զի ի հնումն լատիներէն լեզուն էր իբրև ընդհանուր քարքառ ազգաց բազմաց, որք բնակեալ են յԵւրոպիայ : Եւ զի լեզու այս աւելի ծաղկեալ եւ ցոյս երեւէր ի ժամանակ մերոց քարգմանչաց ի ժողովուրդս, որք բնակեալ են ի Դալմատիայ՝ վասն այսորիկ ի մեզ փոխակառ լատիներէն» : «Թէ ուստի ի մեզ երբեմն լատիներէն լեզուն կոչի Յոյն փոխակառ լատիներէն» (Միսիքար արքայ-հայր) :

մերկիկան անտեսական մեքենային մէջ : Էլիթ Նէս մեռաւ իր անկողնոյն մէջ 16 Մայիս 1957ին, սրտի հիւանդութեան : Այսօր, միայն ֆոլ Ռոպալիս ողջ է ի վեր քաշուած է Մայամի : Թարգմ. Վ. Գ. Մ. (6 էւ վերջ)

ՀԱՆԴԻՍԱԿՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

Սամուէլ Մարտանեան վարժարանի
դասարաններու նոր բաժնին :
Շարք 3 Դեկտ. կէսօրէ ետք
ժամը 4ին :
Կը ՀՐԱԻԻՐՈՒԻՆ ԲՈՂՈՐԸ
26, Rue Troyon — SEVRES
Métro : Pont de Sèvres

ՓԱՐԻԶԱԶՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷԱՐԸ
Կիրակի, Դեկտ. 4ին, ժամը 17ին կէս
Գիշեր Կոնստ Օթէլի մէջ :
Մուտք 10 ֆրանք

Ուսանողներու կէս զին :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՇԱԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԿՈՐԻԶ

Այս Կիրակի կը պատարագէ եւ կը քա-
րոզէ վազէ վր. Իշխարհոսեան :

TRESORS DE LA PEINTURE

JAPONAISE
du XII^e au XVII^e siècle
Musée du Louvre
du 4 Novembre au 31 Décembre

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱԻԱՐՇ ՆԱՐԳՈՒՆԻ

**Ա.Զ. ԵՍ
ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՅԱԾ**

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՒԱՐ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵ -
ՉՈՒՆ ԻՔՐԵԻ ԳՐԻԶ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԵ ԿԱ-
ՏՈՒՓ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, — ԿԱՂԱՄԲԱՎԱ -
ՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՒՅՇ :

Գին 15 ֆրանք

Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ հասցէով :

ԱՆՆԱԿԸՆԹԱՑ

ՀԱՅՎԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Déposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը



Շրջանակով 400 ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHERDIAN

66, Rue Lafayette,
PARIS (9^e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի եւ Շրջաններու Հայ Աղբ. Մի -
ութեան նստաշրջանը վերջացած ըլլալով,
յառաջիկայ տարուան Ա. եռամսեային
նոր ընտրութիւններ տեղի պիտի ունե -
նան : Նոր պատրաստուած կանոնադրի
տրամադրութիւններուն համաձայն Ռօնի
նահանգը ընտրող 21 տարեկանէն վեր
Առաքելական - Լուսաւորչական - եկե -
ղեցոյ պատկանող բոլոր Հայերը, Հոկ -
տեմբեր 15էն սկսեալ, կը հրաւիրուին
Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցոյ դիւանատու -
նը, իրբեւ անդամ արձանագրուելու եւ
ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունք
տուող պարտաւորիչ անդամքարտը ըս -
տանալու համար :

Արձանագրութիւնները պիտի տեսն
մինչեւ Յունուար 31 : Այլ թուականէն
ետք եկողները չեն կրնար մասնակցել
1967ի ընտրութիւններուն :

Արձանագրուելու համար դիւանատուն
այցելել հետեւեալ ժամերուն . — Բացի
Հինգշաբթիէն ամէն օր, ժամը 16էն 19 :
Կիրակի օրեր ժամը 10էն մինչեւ 12 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի
շրջանի տարեկան ցերեկայքը, Կիրակի
Մարտ 5ին կէսօրէ ետք ժամը 14-30ին :
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7^e)

×

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին տա -
րեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 3ին,
Շարք Երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը
կը կազմակերպէ թատերական ներկայա -
ցում մը Ֆրանսիայի սրահին մէջ Յունուար
28ին : Մեծ պատրաստութեամբ եւ Պ. Ա.
Գմբէրեանի մասնակցութեամբ՝ «Անոյճ
փորձանքը» իսկ «Պամաճիւղները» յետա -
զային :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Հ. Բ. Ը. Մ. եան Մարտէյլի մասնաճիւ -
ղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ու -
նենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարք Երեկոյ
մինչեւ առաւօտ :

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Տիկնանց
Յանձնախումբը, ընդհ. խնդրանքին վը -
րայ, Բ. անդամ ըլլալով կազմակերպած
է ներկայացումը դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ
«ՌՈՒՋԱՆ» թատերութեան, Դեկտեմ -
բեր 6ին, Երեքշաբթի Երեկոյ ժամը 20-45-
ին, Թէաթր տէ Գ'Առի մէջ, 66 Բ'ու տը
Ռոշըշուտ :

Մանրամասնութիւնները յետազային :

×

Սկառուական տօնածառ - հանդէս,
նախաձեռնութեամբ Մարտէյլի Հայ Արե -
նոյճներու : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժա -
մը 16ին Սալ Մազըն, 88 Բ'ու տ'Օպաներ :

×

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայդօնք
(Ռեվէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ
Աղբ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ -
չործին : Մանրամասնութիւններ յետա -
զային :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան
պարահանդէսը 26 Փետրուարին :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին
ՍՈՐՊՈՒՄ ՄԵՆ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻԻ

Տիրան Անդրանիկեան, որմէ լրր
չտեսնելով մտահոգ է Պ. Ֆլէ : Փնտուո -
ղին վերջին ծանօթ հասցէն է՝

ADAM DECORATION

(Գահրէ) :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի դրել . —

L. FLE

Les Graviers

78 — FONTENAY-LE-FLEURY

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévis, PARIS (9^e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

**ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ**

(Ե. Հատորը)

Բովանդակութիւն . — Հայաստանի հան -
րապետութեան շրջանը — Յեղիոմի իշ -
խանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ի
նախօրեակը :

Յաւելուածներ :

Պատկերազարդ, 360 մեծադիր էջ,
լաթակազմ :

Դիմել՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն :

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ Է

ԿՈՄՍԻ

« ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍԵՐՈՒ »

Չորրորդ հատորը

Եւ « ԿԵԱՆՔԻ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՑ »

Յուշերէս :

200է աւելի էջերով եւ բազմաթիւ պատ -
կերներով :

**ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՐԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷԱՐԸ**

Դեկտեմբեր 3ին Շարք Իրիկուն ժամը
8ին մինչեւ լոյս, Շառպօնի շէնք սը -
րահներուն մէջ :

Orchestre :

LES COMPAGNONS DU RYTHME

Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարի -
զի մասնաճիւղի վարչութիւնը հաստատած
է մասնաօր սպասարկութիւն մը՝ Փարիզի
Հայ ուսանողները ընդունելու, անոնց բը -
նակարան ու աշխատանք հայթայթելու
եւ ուսումնական ցուցմունքներ ընելու նը -
պատակով : Հեռաձայնէլ 207-12-04,
ամէն օր ժամը 20էն 21 :

×

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ու -
սանողական մասնակի զօրծեր կրնան տը -
րամադրել թող նոյնպէս հեռաձայնէն վե -
րոյրչեալ թիւին :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՉԳ	45 ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 ֆ.	» » »
«ՓՈՒՍՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԿԻ»	10 ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒՄ»	10 ֆ.	» » »
ԾԱՌՈՒ Է	25 ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ երատարակչի եւ ճշմարիտ ծաւալով ազ -
դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առետրակամ կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններում համար
գինի վարչութեան :

ՏՈՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻԻ

ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ՂՐԿԵԼՈՒ

ՉԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ ԵՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Արտօնուած VNECHPOSYLTORGի կողմէ, Մոսկուա

SICOMEX, 20 Rue Royale, PARIS (8^e)

Մեր քով պիտի դանչը լաւագոյն գիներով ապրանքներու ճոխ մթերք մը

ՍՍՏՈՂՆԵՐԸ ՈՉԻՆՉ ՈՒՆԻՆ ՎՃԱՐԵԼԻՔ

Մեղմէ զնուած ապրանքներու առաջման համար, մինչեւ 20 քրլօ, կը վճարէք
Միայն 30 ֆրանք :

Փնտեղեցի մեր պատկերազարդ ցուցակները, ճրի

Կ'ապահովենք նաեւ մեր յաջատրոններուն բերած նոր ապրանքներու առաջումը :



ԳԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալու համար, Հ. Մ. Ը. Մ. ը հինգ նամբը
դուրիւններ կը կազմակերպէ

ԳԷՊԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ամանորը եւ Ծնունդը Հայաստան անցնելու համար : Մեկնում Դեկտ. 27ին,
վերադարձ 1967 Յունուար 9ին :

3 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ

— ԻՆԸ ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ —

Առաջին կարգի երթուղարձ օդանաւով միայն 1650 ֆրանք

Դիմել՝ Անտոնեան

17, Ave. des Acacias — 92 - CLAMART — Tél. : 642-58-39

Alexanian — 18, Rue d'Aix — 13 - MARSEILLE — Tél. : 20-63-43

Յետագայ նամբըդուրիւնները կը յայտարարուին ժամանակին :

ՀԱՐԱՏ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925 R. C. Seine 57 A 2731 Tél. : PROvence 86-60 C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՎԱՆԻ
22
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
22 NOVEMBRE
1966
LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ. Հատը 0,30

ՀՁԻՍՏՐԻ — ԹԻՒ 10768

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.768

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ամենակն ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Յորդանանի կառավարութիւնը կը պատրաստուի ընդհանուր զօրա-
արթ հռչակելու՝ զսպելու համար իրեն
դէմ կազմակերպուած ցոյցերը : Հիւսէ-
յին թագաւորը կիրակի օր խորհրդակցու-
թիւն մը ունեցաւ դահլիճին հետ : Կ'են-
թաղրուի թէ զօրաշարժի ծրարիրը կապ
ունի Իսրայէլի կողմէ կատարուած արշա-
ւանքին հետ :

Համաձայն Միացեալ Ազգերու պաշտօ-
նին համող լուրի մը, Հրեաները շարժ-
ման մէջ դրած էին 80 հրատալ Նոյեմբեր
13ի յարձակումին առնելու եւ սպաննած է-
ին 18 հոգի :

Արեւմտեան Գերմանիոյ Պալարիա նա-
հանգին տեղական ընտրութիւնները տեղի
ունեցան կիրակի : Ծահեցան Ազգային -
դեմոկրատներու աջ թեւը, զոր հակա-
ռազմակերպութիւնը կը նկատեն նացիներու հա-
մակիր կազմակերպութիւն մը ի վնաս ա-
րտակալներու : Քրիստոնեայ - ղեմակ-
րատ եւ ընկերակալական կը պահեն իրենց
դիրքերը :

Զուիցերլանդի Յիւրիկ քաղաքը նորէն
մերժեց քուէի իրաւունք տալ կիւններուն :
Կիրակի օրուան հանրաքուէին 93,373ի
դէմ 107,773 ձայնով, 46 տարուան մէջ
հինգերորդ անգամ ըլլալով կիւնները պար-
տուեցան : Եթէ այս մասնակի քուէար-
կութեան մէջ կիւնները չհաճած ըլլային,
հաւանական էր որ Զուիցերլանդի մնացեալ
նահանգներն ալ նպաստաւոր քուէ տային
ապագային :

Արաբները որոշեցին պոյքթ հռչակել
ամերիկեան Ֆորտ Եւ Քոքս ֆորտ ընկե-
րութեանց դէմ եւ չընել ոչ առաջինին
արտադրած ինքնաշարժերը, ո'չ ալ երկ-
արորդին պատրաստած օդարանը : Երկու
ընկերութիւններն ալ նիւթական մեծ վը-
նասներու պիտի ենթարկուին :

Համայնապար Պուլկարիոյ Գրգ համա-
ժողովը վերջացուց իր աշխատանքները
կիրակի օր՝ անգամ եւս յայտարարելէ
ետը թէ անհրաժեշտ կը նկատէ որ հա-
մայնապար երկիրները խորհրդակցութիւն
մը ունենան Չինաստանի մասին : Այս ծը-
րագիրն լիովին համաձայն է խորհրդա-
յին Միութիւնի, բայց դէմ են Ռուսներու,
Հիւս. Վիէթնամի Հիւս. Քորէայի, Քու-
պայի եւ Իտալիոյ համայնապար կուսակ-
ցութիւնները այն առարկութեամբ թէ չեն
ուզեր Մոսկուան կամ Փեքինը նախապա-
տել համարելու երկրորդայնային առջեւ
գտնուի : Փակման նիստին Պուլկա-
րիոյ վարչապետը, Թոտոր Ժիվկով
վարկեան պահանջուց Խ. Միութիւնը :

Քրիտանական դաշինքը այս շարժուման
ընթացքին պիտի զբաղի Հարաւ. Արիւրի -
կէի կողմէ եղած ազդարարութեամբ մը,
որ սերտօրէն կապ ունի սթերիլիտի ապա-
պային հետ : Հարաւային Արիւրիկէ կ'աղ-
ղարարէ որ իրմէ Անգլիա տնտեսական
պատճախներ միջոցներ ձեռք առնէ ապա-
տար Ռուսներու դէմ, հետեւեալը պիտի
ըլլայ բրիտանական թղթագրութիւն ան-
կումը բոլոր շուկաներուն մէջ :

Անգլիացի զբաժանողներու խումբ մը
փորձեր կը կատարէ թոյլ չտալու համար
որ պահպանողական կիսապաշտօն թայ -

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԿՈՉԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ
Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կոչին,
Ս. Ղազարի ուղղումներուն առթիւ, Փա-
րիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ ընկերակ-
ցութիւնը որոշած է իր տարեկան պարա-
հանդէսին (Փետրուար 26, Ամպաստէօրի
մէջ) ամբողջական հասոյթը յատկացնել
Ս. Ղազարի :

Սկսանք նաեւ ստանալ կարգ մը դու-
մարները, առաջին ցանկը կը հրատարա-
կենք քանի մը օրէն :

մըզը, որ տնտեսական տարիապի մը
մասնուած է, ծախուի Գանատայի մե-
ծահարուստի մը :

Այս վերջինը, Լորտ Թամսըն չի հաւա-
տար թէ վերոյիշեալ խմբակը իրմէ աւելի
կանխիկ դրամ ունի թերթին տէր գտնա-
լու համար :

Պահպանողական օրկանը անցեալ տարի
կէս միլիոն սթերլինի բաց մը ունէր,
բայց իր կալուածին արժէքը երկու մի-
լիոնէն աւելի է :

ԱՆԳՎԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԳՆԱՅ

Անգլիոյ Արտաքին նախարարը, ձորձ
Պրանտ Երկուշաբթի օր Մոսկուա գնաց
օրուան հրատալ հարցերուն շուրջ խոր-
հարկակցութիւն մը ունենալու համար Կը-
րեմլինի վարիչներուն հետ : Նախարարը
պիտի տեսակցի Կրեմլինի հետ, բայց
հաւանական է որ հանդիպում մըն ալ ու-
նենան վարչապետին, Կոսիգինի հետ : Հա-
ւանական է որ այս այցելութիւնը շուրջ-
փելի արդիւնքի մը յանդի :

Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն,
Մոսկուայի կառավարութիւնը մերժեց
Վիէթնամի մասին Պրանտի կողմէ աշխա-
տակողականներու վերջին համաժողովին
մէջ ներկայացուած առաջարկները :
Վարչապետ Կոսիգին Լոնտոն պիտի եր-
թայ Փետրուարին :

ԱՆԳՎԻՈՅԻ ԼՐՏԵՍՈՒ ԲԱՆՏԷՆ

ՓԱՍՅՆՈՂՆԵՐԸ ՀԱՄԱՅՆԱՎՈՐՆԵՐ ԷՆ

Լոնտոնի մամուլը կը տեղեկացնէ թէ
ձորձ Պլէյթը, Անգլիացի լրտեսը, որ բա-
տարկուած էր մայրաքաղաքին մօտերը,
բանտէն փախուստ տուած էր Հոկտեմբեր
22ին, Չեխ համայնապարներու օգնու-
թեամբ :

Թէլէկրաֆ կը գրէ թէ համայնապար
գործակալները Պլէյթը դիմաւորած էին
բանտին բակը, իրեկուան 5:30ին եւ ինք-
նաշարժով օդակայան տարած էին զայն :

Լրտեսը հիմա կը գտնուի Արեւելեան
Պերլին : Այնտեղ էր որ Պլէյթը շատ օպտա-
կար եղած էր Ռուսերուն 1953էն 1957,
անոնց հարցազնուի երկաթէ վարագոյրին
ետեւը գտնուող Արեւմտեան գործակալ-
ներու անունները :

Ամերիկեան օդանավերը կիրակի օր քա-
րուքանդ ըրին Հիւս. Վիէթնամի Տոնկ
Հոյի զինուորական օդակայանը, որ կը
գտնուի ապագինեալ գօտիէն 15 մղոն հիւ-
սիս : Ամերիկացիները վախ ունին թէ հա-
մայնապարները մեծ յարձակումի մը պի-
տի սկսին վերոյիշեալ գօտիէն : Ամերիկ-
եան երկու մարտանաւեր ուժեղացնել
համայնապարներու ծովեզերեայ մարտ-
կոցները :

Օրը Օրի

ԹՈՂ ՍՊԱՍԷ, ՓՈՆԱՆԱԿ...

Ինչպէս գոց գիտեմ մկրտութեան ա-
նուր եւ մակամուս, վստաօրէն գիտեմ
նաեւ որ ո'չ մէկ ատեն ո'չ մէկ քերթի
կամ գիբի մէջ յայտարարած եմ թէ մեր
հազախան դատին վիժումին ու մեր
դժբախտութեանց միակ պատասխանա-
տուն եղած է մեր անփարձութիւնը՝ դի-
ւանագիտական աշխատանքներու կալ-
ուածի մէջ :

Շարքներ առաջ, երբ տակաւին հի-
ւանդանց մտած ու հիւանդանոցէն ելած
չէի յԱմերիկա, ստորագրած էի այս սի-
նակներուն մէջ, քանի մը յօդուածներ՝
քանի մը նշարարութիւններ յայտնելու
համար :

Վիրաբոյժին նշարակը թոյլ չտուաւ որ
օրը օրին պատասխանէի ծանօթ անձի մը,
որ իր քերթին մէջ ընկերաբար կ'աւբաս-
տանէր զիս մեղով մը, գոր վստահ եմ,
գործած չէի :

Բացարձակ էի թէ միջազգային իրաւա-
բանութեան հիմունքներու պէտք ունե-
լիմ մեր դատը՝ պէտք եղած տարողու-
թեամբ պաշտպանելու համար :

Ու այդ առթիւ, մատնանիշ ըրած էի
քանի մը վրիպումներ — ամէնէն քերթի
ու անվնաս բան է որ դուրս կը քաշեմ
բառարանէն — որոնք տեղի ունեցած էին
հաւաստման մը առաջ : Այսինքն այն
օրերուն «երբ մենք ալ բազաւորներ ու-
նէինք», մենք ալ տեղ ունէինք օրուան
լրագիրներուն մէջ եւ մեր վիճակով շա-
հագրաւուած պետութիւններ՝ մեր շուրջը :

Եւ, իբրեւ ազդարարութիւն, կ'ստա-
ջարկէի որ մեր դատին հետապնդումը
վստահելիք, յետ այսօրիկ (մի՛ գրէք յետ
այսու) ձեռնհաս իրաւաբաններու՝ ինչ-
պէս ըրած էր Ափրիկեան պետութիւն
մը, ասկէ երեսուն տարի առաջ, իր սե-
փական դատին պաշտպանութեան հա-
մար :

Ինքզինքս կրկնելու մեղքը շալակս ա-
նած, փորձ մը եւս կատարեմ՝ բարեկամս
լուսաւորելու համար : Պայմանաւ որ բա-
րեկամս տրամադիր ըլլայ անհանդի
նշարարութիւններ նորէն լսելու :

Իմաստութիւն ունեցող ժողովուրդ մը
մոյսիւններու եւ փառասիրտներու տակ չի
ծածկել իր գործած սխալները ու — ան-
նուպէս, քառասուն, յիսուն տարի ետք —
հարցաբանը կ'ունենայ ինքզինքն քննա-
դատելու եւ իր սայթափումները հրապա-
րակելու ի պէտս իր նոր սերունդին :

Ո'չ ոք — ինչ քանակաւ ալ կ'ունի պատ-
կանի — թող յանդգնութիւնը ունենայ
պնդելու թէ մենք կրնանք մեր դատը
պաշտպանել, միջազգային տնտեսական
առջեւ, մեր կիսկատար ուժերով : Ու
նոյնքան — եւ անելի — կիսկատար գիտ-
ցածներով :

Ո'չ ոք թող յանդգնութիւնը ունենայ
հաւատացնելու այսօրուան միջին սերուն-
դին թէ ազգը, միշտ, շիտակ քանքն քա-
լած է եւ միշտ վարած է հասուն հազա-
խանութիւն մը :

Երբ յիսուն տարի անցիլիքի մը հա-
մար դատարան դիմող անպատեհ պէտք
ունի փաստաբանի մը, ա'յ ինչպէս կարե-
լի է պնդել թէ հայ ժողովուրդը հիմուն
իրաւաբաններու պէտք չունի իր անվիճե-
լի անցիլիքի եւ պահանջելու համար :

Ո'վ կրնայ պնդել որ դիւանագիտու-
թիւն կոչուած արհեստին նրբութեանց
անձնօրէնք կրնայ Ապահովութեան
խորհուրդին առջեւ մեր հողերը պահան-
ջել այն ձեռնհասութեամբ, որով օտար
եփունք իրաւագէտը կը պաշտպանէ իր
հայրենիքին դատը :

Պահանջի մը արդարութիւնը կամ անոր
անվիճելիութիւնը չ'երաշխարհեր աւոր
հանաչումը : Կարելի է ամէնէն « ջուր
չվերցնող » դատն անգամ կորսնցնել ի-
րաւաբանի մը բացակայութեան պատեհա-
սաւ : Ինչպէս կարելի է մէկ հատիկ գա-
մի մը պակասին հետեւսօք ... ձին
կորսնցնել :

Անհամ խճճամբ է բնի թէ այս տո-
ղերուն տէրը — միտմոտներէն մէկը —
կ'ուզէ հաւատացնել ազգին թէ մենք մեր
դատը ձեռքէ հանեցինք 1923ին միջին
մեր ազգային սխալներուն պատեհաւ :
Ո'չ : Յանցաւորը մենք չէինք :

Յանցաւորը Արեւմտեան աշխարհին էր
որ գոն ու դահիւր իրարու հետ շփոթեց
ու մեծապատեհ ժամունք ուժի տակ ա-
նաւ առաջինը եւ ձեռքի վրայ պարտուց
երկրորդը :

Բայց այս նշարարութիւնը երբեք չար-
դարացներ մեր Պոզոս փառանքին ու Ահա-
րոնեանները, որոնք, դժբախտաբար, ի-
րաւաբաններ չէին, ո'չ ուլ գիւնուրական
խնդիրներու մասնագէտներ :

Այս իրողութիւնն ալ, իր կարգին, չի
նշանակել որ մեր բազմամեքեր իրակա-
նացած կ'ըլլային երբ հաշտութեան խա-
ղաղաժողովներուն զրկած ըլլային
կողմերէն կամ Սթիվենսոններու
նման ձեռնհաս ներկայացուցիչներ :

Գարնակուն մանչուկներն անգամ զի-
տես որ երբ աշխարհի ամէնէն հիմուն ու
հանաքեղ փաստաբաններն ալ մեր դատը
պաշտպանէին, մենք դարձեալ պիտի կոր-
սնցնէինք, որովհետեւ օրուան կացու-
թիւնը՝ Սէնի ու Թեմիզի փախերէն միջին
Պոլսոյ կամ Անգլիայի միջազգային մեզի
անկապտ էր :

Բայց ինչու ետ երբայ քառասուն,
յիսուն տարի այսօրուան մեր «անելիք»-
ներուն մասին խօսելու համար :
Նորէն հրապարակ իջած ենք ի խնդիր
մեր դատին պաշտպանութեան :

Շատ լաւ, շատ բարի :
Մեր «միամտութեան» չվարկուած
բանգէտները կրնան պնդել թէ ի վիճակի
ենք մեր իրաւունքները արժեւորելու հա-
գեշակ մատերով, օրուան այս ժամունք
երբ հազախան կացութիւնը 1923ի կա-
ցութեան չափ — քերթու աւելի — ան-
կապտ է մեր դատին տեսակետին :

Առանց բառերս ծամծմելու, կրնամ
յայտարարել որ հայ ժողովուրդը այնքան
եւս մնացած է դիւանագիտական աշխա-
տանքներու մարզին մէջ որ չի կրնար
իր պահանջները բանաձեւել իրաւաբաննե-
րու յատուկ ոգով ու հարտարութեամբ
եւ յուշագիրը կը շփոթէ լրագրական յօդ-
ուածի հետ :

Մեզ կը լսեն միջազգային ատեններու
առջեւ միայն այն ատեն՝ երբ մենք սեր-
տած ըլլանք հազախան դատ պաշտպա-
նելու արհեստը, որ դերձակին ու կօշ-
կակարին արհեստէն տարբեր արհեստ
մըն է :

Իսկ ինչ կը վերաբերի այն իմաստուն
ազդարարութեան թէ ապագայի անվի
կապտաւոր հազախան պայմաններուն
մէջ մեր դատը ինքնաբերաբար կը լուծ-
ուի՝ առանց վարձուած իրաւաբաններու
օժանդակութեան, կրնայի՞ք հարցնել առ
որ անկ է :

— Եթէ այդպէս է, ալ ինչու՞ ուրիշ
ձեռքով կրկնել իջեր է Հայոց ազգը ու
«հազախան դատ ունիմ», հողային պա-
հանջ ունիմ» կը պոռայ — ձայնը ձգած :
Թող սպասե՛ք այդ կապտաւոր պայմաննե-
րուն՝ փոխանակ այսօր քառասուն կտոր
ըլլալու ...

ԵՐԵՎԱՆԻ

Հ Ա Յ Ե Ր Ի Ն

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ծ Ա Շ Ո Ւ Ն Չ Ի

Տ Պ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Փ Ո Ր Ձ Ե Ր

Ո Ս Կ Ա Ն Ե Ն Ա Ռ Ա Ջ

(Բ. Ե. Վերջին մաս)

Նոր Ջուղայի Ամենաիրկզեան տարա- նըն ալ առաջին անգամ սկսած է սպա- ղըն հայ Աստուածաշունչը իր 1650ին, սակայն չէ կրցած կատարել: Ասիկա կ'իմանանք Պաշտուր Վ. Նոր Ջուղա- յեցոց յորինած Պարսից պատմութենէն, զոր հրատարակած է անդրանիկ հայ լրա- դիրն, «Ազգարար» 1795ին, էջ 233. «Իսկ ի մէջ ազգիս Հայկազեան՝ նախ ի նորս Ջուղայ սահմանեցին զտպագրատուն որ- պէս զպարզ օրինակին, ի վեր անդր զըն- ցաք. բայց զիրն եւ մեկանն եւ թուղթն սակա տհասութեան սակաուր իմիք ա- սականեալ, որպէս յայնպէս երեւի արդեօք ի տպեալ զընեցին: Ուր եւ անդ բարձր զընեցին՝ որք տպեցին, սկսան ընդ որոց եւ տպել զԱստուածաշունչ զի- ըրն, այլ վասն մեղաց մեղոց մնաց թե- բակատար, որպէս կայ մինչեւ ցայսօր ի միջի մերում. սա կարի լաւագոյն ունե- լով զթուղթն եւ զգիրն, քան զառաջին տպեալ զընեցին: Իսկ զգիրն Ոսկան Վար- զապեան՝ որ եւ սա մի իսկ էր ի յիմաստ- նայեց աշակերտաց Տեառն Պաշտուրոյ մեծի Վարդապետին Տեառն Երջանկաբան Վարդապետն Ոսկան՝ այնպէս զարմանա- լի եւ զեղեցկազոյն զիր յօրինեաց, ըստ որում եւ հաւատեալ յայտնի իսկ արդ- եօք ի յիսկան Վարդապետի տպեալ Աստ- ուածաշունչոյն, որ զընթէ՛ ոչ Վանանդեց- ւոյնն, ոչ Մխիթարայ Աբրախիմի բ եւ ոչ Թուրքուճու, եւ կամ թէ՛ այլոց տպեալ զընեցին կարեն լինել նմին ազախն - եալբ...»:

Ասոր կը յաջորդէ Ոսկանայ պատկերա- զարդ Աստուածաշունչն ամբողջապէս տը- պագրուած (11 Մարտ 1666 - 13 Հոկտ. 1668), որուն վրայէն տպուած են նաեւ կաթողիկէայ Հայոց 1705ին Կ. Պոլիս Պէյ- օղլուի տպած Աստուածաշունչն եւ Մխի- թարայ Աբրահիմի Աստուածաշունչն, 1733- ին տպուած ի Վենետիկ, եւ քանի մը տեղ կաթողիկէ Հայոց տպած Նոր Կտակարա- նն «Աստ օրինակին Ոսկանայ»: Ոսկա- նայ Աստուածաշունչը Վուլգատայի հա- մեմատ սրբագրութիւններ կրած է: Ան- տարակոյս Հոռոմի մէջ պաշտօնապէս պատրաստուած վերայիշեալ Աստուածա- շունչի վրայէն եղած են սրբագրութիւն- ները, քանի որ Ոսկան Վ. ի կաթողիկէ հաւատայ դաւանութեան քուլքը կայ ի Հոռոմ, ինքն Ս. Աբրահիմի եւ բոյսը Երու- սրացի հին կամ ժամանակակից գրողն - րէն՝ իրբեւ հայ կաթողիկէ արքեպիսկո- պոս Գառնիկոսը է, եւ ես ինքնին տեսայ Հոռոմ Ոսկանայ տպագրած գրքերուն ձե-

նագիր բնագիրները, զոր ինք Հոռոմ զըր- կած է ի Բնուրիւն, եւ այն տեղ բնագիր- ները լատին քարգամուրքեամբ երկարն գրուած եւ երկարն քարգամուրքեամբ Բնուրեան ենթարկուած են. եւ նոյն- իսկ Հոռոմայ մէջ 1668էն յտաջ Ուրբ- զպրոցի աշակերտ Ներսէսը քահանայ ձեռնադրած է Ս. Ժողովոյ հրամանաւ:

1668 Սեպտեմբեր 24ի նիստին արձանա- զրուցեան մէջ կը կարգւած, թէ Հոռոմ - տայի Առաքելական նուիրակը կը զրէ՛ - որ Ամսղերտամի մէջ Ոսկան հայ արքե - պիսկոպոսին զեռ կիսով տպած Աստուա- ծաշունչին մէջ մոլորութիւններ կան: Ինքը նուիրակը քննած է Ոսկան արքեպիսկո - պոսը, որ կ'ըսէ թէ ինք ի Հոռոմ կաթողի - կէ հաւատայ դաւանութիւն տուած է եւ հաստատուն կը մնայ նոյն դաւանութեան վրայ, ինքն Աստուածաշունչը կը տպէ հայ հին ձեռագիրներու համեմատ, եւ երբ տպագրութիւնը վերջանայ, պիտի զրկէ Ս. Ժողով, որպէսզի եթէ սխալ մը կայ՝ ուղղուի: Ոսկան կը խնդրէ որ իր մէկ ազգակիցը եւ ուրիշ քանի մը հայ պատանիներ Ուրբանեան դպրանոց ըն - դունութիւն քահանայութեան պատրաստը - լելու, եւ իրեն նպաստ մը տրուի. վա- րկն Սասնաւորացիներն (տպագրութի - նն) շատ վնասուած է եւ այլ: Կ'որոշուի որ Աստուածաշունչի տպուած մասերը զրկէ, իրեն յիսուն սկուզ տրուի՝ եթէ կամուրք մոլորութիւն մուծած չէ, իսկ պատանեաց յարմարութիւնը քննուի:

Նոյն տարին Դեկտեմբեր 14ի նիստին մէջ Ոսկանայ Աստուածաշունչին տըպ - ուած մասերու վրայ եւ քրիստոնէականի վրայ քննութիւններ կը կատարուին:

Դարձեալ 1671 Մարտ 17ի նիստին ար - ձանագրութեան մէջ կը կարգւած թէ ինչ- պէս Ս. Ժողովն Ոսկանին հրամայած էր, որ Լիվոնիո երթայ եւ հոն տպարան հաս- տատէ, հիմա եկած է նա Հոռոմ եւ կը խնդրէ՝ որ իրեն թոյլ տրուի Մարտիկա երթալու եւ հոն տպարան բանալու, եւ կամ իրեն նպաստել հետեւեալ կերպով. 1.— Կամ տալ իրեն որ եւ է դուռար մը իր դրամական անձկութեան մէջ (ինչպէս որ Ֆրանցիսկոսի նուիրակն ալ հաստատած էր անձկութիւնը), կամ հրաման զրկել քննութեան Ս. Ժողովոյ Լիվոնիոյ ներ- կայացուցչին, որ ետ տայ իր տպած Աստուածաշունչին քան օրինակը, զոր զրուած է իր մոլորութիւններ բովան - զաղակող, եւ կամ 2.— Իրեն որոշ ամսա- կան մը տրուի, եւ կամ ուրիշ կերպով մը իրեն օգնուի, այսինքն շուտով սրբա - գրուի Նորհրդատետրը, զոր Բնուրեան Ս. Ժողովայ զրկած է Բնուրեան, որպէսզի տպէ եւ ծախէ, նոյնպէս Սաղմոս եւ ուրիշ գրքեր, գործնի պիտի զրկէ սրբագրու - քեան, շուտով Բնուրեան, որպէսզի կարե- նայ տպել եւ վաստրկիլ: Կ'որոշուի որ սպարուստին համար առ ժամն դուռար մը տրուի, Աստուածաշունչը Բարսեղ Վար- զապետ, իսկ Պորհրդատետրը Բ. Քնափ Գոմիսիկեան անմիջապէս թարգմանեն եւ քննուի, որպէսզի ամենայնի խելամուտ

Հ Ա Յ Ե Ր Ո Ւ Վ Ե Ր Ա Բ Ե Ր Ե Ա Լ

Ց Ե Ղ Ա Ս Պ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Կ Ա Ր Գ Մ Ը

Վ Ա Ի Ե Ր Ա Գ Ր Ե Ր Ե Ւ Վ Ճ Ո Ա Գ Ր Ե Ր

Ե.

Հետեւաբար այդ յիշուած անձերու մա- սին եղած հարցաքննութիւնը եւ թուղթե- րը միացնելու օրինական պատճառ մը չկայ: Վերջին յայտնուած պատճառներու բերումով, օրէնքի հակառակ տեղի ունե- ցած է:

Եւ Գոմիսիի նախկին Վայի Բիֆաք Սա- մի եւ Գոմիսիի Ոստիկանապետ Սաա - տէր-տին պէյի ի եւ երկրագործական Տնօ- բէն Թոտորաքի էֆէնտին եւ Ճիհան Պէյ - լիի Միւտիքը Ֆէհմի եւ Ազէհէրի քաղա- քապետ Բեաւիլը եւ Սպարթայի բանալը դռնուող Պարիս ամբաստանուած ոճիւր- ներու մէջ գտնուող կարգ մը ուրիշ անձե- րու հետ, տարագրութեան ժամանակ տպ- րանք, սեփականութիւն եւ զրամ կողպա- տած, յափշտակութիւն եւ անբարոյակա- նութիւն դործած եւ մահերու պատճառ եղած են, եւ այդ մասին հարցաքննու- թեանց թուղթերը Գոմիսիի Քննիչ Յանձ- նախուժին կողմէ քննուած ոճրագործ - ներու դասին պատկանած են, եւ՝

Կ. Պոլսոյ մէջ Չինուորական բանտին մէջ գտնուող վերոյիշեալ Ֆէրիս Պէյը Իսթանպուլ Վիլայէթի Իթթիհատ եւ Թէ- բազըրի ներկայացուցչը Գաշակիցներու Յանձնախումբին կողմէ ձերբակալուած ըլլալով, անոր ալ թուղթերը միացնելով զրկուած են, խնդրը մէկ կողմ ձգուած չըլլալու համար, անոնց օրինական դա - տերը տեղի կ'ունենան առանձինն:

Ամբաստանեալներէն Ապտիլ Գաւէրը, որ Գոմիսիի մէջ Իթթիհատ Թէրազըրն հսկողութեան ենթակայ՝ Ազգային Միւլ - զէին եւ Մատենադարանին Տնօրէնն է եւ մինչեւ 1915 Իթթիհատի անդամակցած են Պոլսուտի Միւլֆիլի Մէհմէտ Ալին եւ Գասապ Հասան եւ Հիւսէյիլը:

ըլլալէն ետեւ՝ ըստ այնմ հրաման տրուի Լիվոնիո, իսկ Ս. Ժողովոյ Քննութեան զրուի՝ որ հաճին շուտով վերջադրել քննութիւնները եւ որոշումնին տան, որ- պէսզի Ոսկան արքեպիսկոպոս ըստ այնմ վերադառնայ:

Յիշեալ Պորհրդատետրն ու Սաղմոսը տպագրած չէ Ոսկան, անտարակոյս Ս. Աթոռէն թոյլտուութիւն չընդունելուն:

ՄԱՆՕԹ.— Այս կարեւոր յայտնու - քեանց վրայ գրուած յօդուածը տեսնել Հանդէս Ամսօրեայ, 1914 թիւ 1, Յուն - ուար:

Ե Ր Ա Շ Ե Ն Ե Ր Մ Ե Ր Բ Ո Յ Ն Ը

Ա Վ Ա Մ Ա Յ Հ Ա Շ Տ Ո Ւ Թ Ի Ն

Հայրս պատկառելի արտաքինով ձե - ւականօրէն խիստ մարդ մըն էր, յար - դուած բոլոր ծանօթներէն, ծով - կա - պոյտ աչքեր ունէր իր մօրը պէս եւ ես շատ կը վարանայի, բայց կը սիրէի զինքը: Կիրակի առաւօտ մըն էր: Այդ օրը մերն էր պատարագը, հետեւաբար շատ սեղա - նակից հիւրեր պիտի ունենայինք, ատը - տէր ու տիրացու եւ ուրիշներ:

Տնեցիները մեծով պզտիկով մօրս հրա - հանգները զործադրելու լծուած էին սե - ղանի պատրաստութեամբ: Օտարին առ - ջեւ ամօթով շնորհու նախանձանդիր:

Թոնիրը զեռ հանգած չէր, կասկարա - ներու վրայ խաչի եւ հերիսայի բոյրը խառնուած թարմ հացի ինքնատուկ հոտին՝ իրկուրէն ի վեր հովը կը տարա - ծէր իր ուզած կողմը:

Մենք չմիանձներս ձանձրացած էինք այլեւս հոս հոն, ասոր անոր համետնի հացեր բաժնելով: Ես ի բնէ տիրագէմ, այդ օրը ուրիշ պատճառ մըն ալ ունէի «աւաղ - Ուրբաթ» ըլլալու:

Ընկերներ ծրարած էին արշաւել զէպի Ալոք - պապա կամ Ուրդ - լեռ: Այդ ձիւնապատ լեռներուն ոտքերը կ'երկարէ-

ին մինչեւ Թաշար զետը: Անոնց ծունկին վրայ կը դռնուէր մեր զեղը: Ուրջափ կը բաղձայի բարձրանալ այդ լեռներուն դա - զաթը եւ սրտին դադանիքը յայտնել Աս - տուճոյ:

Միտքս կ'ընեւ ինչ որ այդ արշաւան - ջով, որմէ պիտի զրկուէի ես: Բայց պայ - ծառ երեւակայութեամբ կը հետեւէի ա - նոնց երջանիկ խաղերուն եւ վայելքնե - ըուն, այնքան զբաւէչ էր հեռանկարը, որ կը մղուէի փախչիլ եւ հասնել անոնց: Սակայն Տօրս մէկ հրամանը սառ - ջուր լեցուց զլիսուս:

— Գնա, ըստ, Համբարին ըսէ որ ճաշի դայ: Մենք սովորութիւն չունէինք իր խօսքը կրկնել տալու, ու վաղեցի տունէն դուրս ինչպէս դամբար կը սուրայ նետուած քարի մը ետեւէն:

Կէս ճամբան ուղեգիր մէջ երկու մտա - ծում, չուն ու կատու դարձած, իրարու հետ կը կուռէին:

— Այդ ո՞ր Համբարձումը պիտի հրա - տիրէի: Երկրորդ, հիմա ընկերներս ո՞ւր հասան:

Գիւղին մէջ — համբարձումին հաւա - նարար հաւատացող չորս հողի այդ ա - նունը կը կրէին:

Մէկը մեր պատուելին, այսինքն ու - սուցիչը, որ մոլեռանդ լուսաւորչական էր, թէ եւ մեր տունը միացող ճրագներ կային, ամէն կողմ սեւցնող ճրագներ: Մեր այդ վարժապետին հիւրասրահ

պատահանը շիւ աչքի մը նման մեր պա - տըզամին կը նայեր եւ մենք մեր վախէն չէինք հաղար, զպոքը ձեծ շուտելու հա - մար, արդէն այնքան կ'ատէի որ չէի ու - պեր մեր տունը դար: Ատ էր պակաս:

Երկրորդ վերջանքը Համբարն էր, ան որ իր արտին մեռելները բոլոր արտերուն մէջ ցրուած ոսկորներուն պէս անիծեր է - ին եւ ականջներ խլացեր էին՝ երբ լսած էր անոնց անդրիւրիմեան աղաղակը:

— Համբար, Համբար, քու ոսկորնե - րը ալ ցիր ու ցան հողին երեսը արեւէն ու ձիւնէն ձերմկին ու չհասնին: Ձմբան սովահար վոհմակները ազան մասնեղը, — մեզմէ քաղած ցորենիդ հացը կոկորդը փակի, այսպէս անիծուին բոլոր անոնք որ մեր յաւիտենական հանգիստը կը խոտ - վեն:

Աս Համբարն ալ չէր կրնար ըլլալ: Արդէն ներքին կողմնացոյցիս հետեւելով՝ բաւական տեղ քաղած էի, այժի մօրթով Չնկոնց Համբարին տունէն հեռանալով հասած էի Ալէք պապայի ճամբուն ուղ - դուրեւարը Չթոնանց Համբարին տունը:

Վեր ելայ: Մտածուր, զլիսահակ, սակաւախօս մարդ մըն էր Համբարն: Իր խօսակիցներուն միակ պատասխանը, ինչ կապակցութեամբ ալ ըլլար, — նոյնիսկ հակառական, — կուտար նոյն պատաս - խանը:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ (1 Շար.)

Հանի Արա էֆէնտին որ Սահմանա - դրութենէն ետք Իթթիհատի անդամակ - ցած է եւ յետոյ նաւատորմի եւ Ազգային Պաշտպանութեան մասնաճիւղին մէջ ծա - ռայած է, նախապէս Իթթիհատի մէջ ծա - կանած ըլլալով՝ ձեռով մը կապը խցած է եւ այսօր ալ օրեւէ կապակցութիւն կամ յարաբերութիւն չունի, ասոր ալ դատա - վարութիւնը տեղի չունենալու որոշում տրուիլը Ընդհանուր Գատախաղութենէն պահանջուած է, բայց եւ այնպէս այդ ամբաստանալին թուղթերը տակաւին քննութեան տակ են:

Պատասխանատու քարտուղարներու դատական թուղթերը միացուելով Առա - ջին Քննիչ Յանձնախումբին զրկուած են, ատոնց միացնելով, դատելու համար դա - տարան պիտի զրկուին:

Ատոնց մասին վճիռ տալէ առաջ, ատոնց Իթթիհատի հետ ունեցած կապակցութիւ - նը կամ բաժնուած ըլլալը եւ ներկայի կա - ցութիւնը ձգուելէ ետք՝ օրինական կար - զազրութիւններ չեն: Ատոնք ալ գտան: Եւ, ստուգուած կատարել նաեւ Գաշակից - ներու կողմէ բանտերէն տարուածներու մասին:

ՈՐՈՇՄԱՆԱԳԻՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻ ԴԱՏԱՅԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

(Թագվիւր վեբայի, քիւ 3571)

1919 Մայիս 26.— «Թէ Կեղրոնին եւ թէ դատուներու մէջ, մասնաւոր պատրաս - տուած, կողմակերպութեամբ անձերու (Հայերու) ջարդ (քաղքիլը նուիրու) եւ սեփականութեանց կողոպուտ եւ չնչնրու եւ դիակներու հրկիւղով, զիւղերու աւե - ըում, պատիւի բռնաբարում եւ տանջան - քի եւ շարժարանքի ոճիրներ զործած ըլ - լալու ամբաստանուած, Իթթիհատ վե - թէրազը ձէմիլէթի անդամները եւ զե - կաւալները, դատարանական դանակի աստիճաններու դատաւորներու տակի գատուելու համար, 1919 Ապրիլ 12, թը - ուականով որոշմագիր մը տրուեցաւ, պատերազմական ատեանի յանձնուելու համար՝ փախտականներէն (ամբաստան - եալ) Թալթաթ Փաշա, ձէմալ եւ էնիլէ էֆէնտինները եւ ցանկի մէջ արձանագրե - ուած իրենց ընկերները անուններով: Դա - տախարութեան ընթացքին տեսուեցաւ որ, պատժական դատարանական կանոնի 311րդ յօդուածի համաձայն, նոր ոճիրներ մէջլուեղ զարուս, փախտական ամբաս - տանեալներու կողքին կան նաեւ, նախկին վարչապետ Սայիտ Հալիմ Փաշան, Պա - լիլ, Իրահիմ, Քեմալ, Ահմէտ Նէսիմի, Ահմէտ Շիւքրի պէյերը, որոնց մասին, դատարանական թղթերը, նախապէս ա - ռանձինն տրուած էին եւ դատարան բեր - ուած չեն: Ատոնց բոլորը ոճիրի ընկերա - կիցներ ըլլալով, ատոնց մասին ալ, որո - շում տրուած էր մանրամասն քննութիւն կատարելու: Եւ, այդ պարագան, ընդհա - նուր դատախաղի 3 Մայիս 1919 թուակա - նով պահանջազիւ ներկայացուած էր եւ պահանջուած էր զանոնք ալ յանձնել դա - տարանի:

Հարցաքննութիւններ եւ քննութիւններ կատարուեցան եւ ուսումնասիրուեցան այդ հարցաքննութիւնները եւ այդ պա - հանջազիւրը:

Չարագործ Իթթիհատ եւ Թէրազըր կողմէ «ձէմիլէթ» արտաքննապէս քա - ղաքական կուսակցութեան ձեւին տակ կ'երեւէր եւ այդ ձեւով ալ կանոնադիր մը մէջլուեղ ձգած ըլլալով հանդերձ, քաղա - քական կուսակցութեան մը կողմակեր - պութենէն դուրս ունեցած էր զպայտնի ակներեւ կազմակերպութիւններ եւ հաս - տատութիւններ եւ զանոնք պահելէ ետ կեցած չէ: Եւ իր ամէնէն աղեցիկի եւ պերճախօս անդամներէն՝ Տոքթ. Նազըմ Աթըֆ, Պէհաշտայի Շաքիր եւ ուրիշներ, կազմած էին «Թէրազըր Մախսուսէի» յանձնախումբ մը, որուն հետ էին նաեւ Ընդհանուր Կեղրոնի անդամներէն՝ Քե - մալ պէյ, որ իր ընկերներուն հետ կազ - մակերպած էր նաեւ Պարենաւորման Յանձնախումբ մը:

Այս կուսակցութեան Գոմիսիաններու զործունէութեան եւ ջանքերու մասին, որոշմագիրին մէջ յիշուածները կրկնու - ճարկ չկայ: Ինչպէս մանրամասնութիւն - ները հասկցուած են թղթակցութիւննե - ընէն, Իթթիհատ Թէրազըր կուսակցու - թիւնը զարտնի եւ մասնաւոր նպատակներ ծրարած եւ վաւերացուցած է եւ, իրենց արարքները առանց բացառութեան բոլոր անհասանելու ընդունիլ տալու համար՝ ա-

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ

մէն տեսակ բռնի եւ պարտադրիչ միջոց - ներս դրամած է: Նոյնիսկ Ղաթթիայի իրաւունքները եւ նմաններու մասնաւորութիւնը պարտադրած է, եւ զինուորականներ կամ անդամներէն ոմանք ալ պաշտօնէս իր անդամներէն մասնաւոր առիւթներով օգտուելով, թէ կուսակցութիւնը եւ անդամները մեծ հարստութիւն դրամած են:

Թամիմ թերթը, 21 Ապրիլի 1916 թուականով հրատարակած էր թէ Քոնկ - լիէն մէջ կարգացուած եւ ընդունուած բացատրագրերը եւ տեղեկագրերը բաց - բաց կերպով ընդունուած եւ խոստովան - անում են: Կուսակցութիւնը ինքնազուի ստանձնած է Կ. Պոլսոյ պարենաւորումը եւ մասնաւոր ժողովուրդը թշուառու - թեան եւ խեղճութեան: Եւ մէկ տար - անում մէջ շարաշահած է 700 հազար ոսկի եւ ձէմիլէթը իր Գոնիլէին մէջ, իւրա - ցուցած է այդ դրամը:

Այդ գեմիլէթին ուրիշ յանցանքներէն մին ալ՝ Տարագրութեան օրէնքի գործա - ցրութեան պատրուակի տակ, Օսմանեան երկիրներուն գրեթէ բոլոր անկիւններուն մէջ, պատահած դէպքերուն կազմակեր - քումը, (խօսքը Հայերու դէմ կատար - անած ցեղասպանական ոճիրներու մասին է), Դէպքերու ընթացքին՝ Իքթիսատ եւ Թերագրիւ, ներկայացուցիչ եւ պատաս - խանատու քարտուղարներու նախագահու - րեան տակ, տարագրութեանց վայրերուն գլխաւոր կեդրոնը կազմող Արեւելեան նահանգներուն մէջ միատեսակ ձեւով տեղի ունեցած են դէպքեր: Իքթիսատ եւ Թերագր կուսակցութեան պետերը ըն - դունած եւ խոստովանած են Թէշիլաքը Մախսուէի նախագահութիւնը ստանա - նաւ ըլլալին: Եւ, ատոնք ալ ղեկավար - անած են Պեհաւտուին Շաքիրի կողմէ եւ յիշեալն ալ, այդ Կառավար, Իքթիսա - տի պատասխանատու ներկայացուցիչները եւ քննիչները գործի դրած ըլլալը փաս - տերով ապացուցուած է: Եւ կատարուած այդ բոլոր ոճիրները ակներեւ է որ պատ - րաստուած եւ կազմակերպուած են այդ «ձեմիլէթին» կողմէ:

Ան այդ ձեւով անհատներու, խմբակ - ցութիւններու եւ առանց բացառութեան Օսմանեան ամբողջ ազգին վրայ որոշում անցուցած է քանզի զործերով: Իթիլի - սատ եւ Թէրագր ձէմիլէթը իր նպա - տակները յաջողակութեամբ եւ ընդգրկուող կառավարական պաշտօնական ուժերը մշտապէս կերպով սանձահարելու համար անհնար միջոցի դրամած է(*):

Մեր երկրին մէջ 1908էն ի վեր իրարու յաջորդող արտասովոր դէպքերը, մաս - նաւորապէս Պալքանեան Պատերազմի ժա - մանակ, այդ մոլորիկն ցանկութիւնը, յայտնի եղած էր այդ ձէմիլէթին կողմէ: Կառավարական կնիքը Պէյը Պատերազմ - ան նախարարի աթոռին վրայ նստեցնել, եւ իրենց մտադրութիւնները եւ որոշում - անքը զործարկել տալու համար: Նախ - կին վարչապետ Աճմէտ Իրզէթ Փաշան պատերազմական նախարարի պաշտօնէն

ՏէՍԻՆ, (Յառաջ). — Կիրակի օր յիշա - տակելի օր մըն ալ արձանագրեց մեր դա - ղութիւնը: Հ. Յ. Դ. Դաշնակցութեան 76րդ տարեդարձն էր, որ տօնուեցաւ մեր Տան մէջ, Հ. Յ. Դ. Տէսինի կողմէն կողմէ, նախաձեռնութեամբ «Լազն» խումբին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին:

Սրահին խումբն երիտասարդութիւնը կ'ապացուցանէր թէ Դաշնակցութիւնը իր կազմութենէն 76 տարիներ ետքն ալ կը մնայ պատենէլի վրայ նոյնքան առոյգ ու կենսունակ: Ատոր ապացոյց նաեւ որ նոյն երիտասարդութիւնը կուզայ միա - նայու Դաշնակցութեան շարքերը, զրաւե - լով մեզմէ անդարձ մեկնողներու տեղերը: Արդարեւ տօնակատարութենէն քիչ ա - ռաջ յատուկ արարողութիւն մը կատար - անցաւ ներքնայարկի սրահին մէջ, ուր վեց Նոր Սերունդականներ մասն շարքերը, կնքահայրութեամբ ընկեր ժերայր Դա - տարեանի:

Այստեղ հասակ նետած երիտասարդներ

կրկնակի կերպով հրաժարել ստիպած են: Այդ առթիւ սարսափեցուցած են զինքը եւ սպաննացած եւ տարագրութեանց ժամա - նակ ալ վիրայէթներու վախներուն հրա - հանդէս տուած են, ոճիրներ զործած են եւ երբ կատարութեան անդամներէն ոմանք՝ իրենց ոճիրային նպատակներուն ծառայելու հակում ցոյց տուած չեն, մաս - նաւորապէս Երզնկայի Մուսթաֆա ձէ - մալ Պէյը, Գոսթէմոնի վալի (Ընդհ - կառավարիչ) Բէշիտ Փաշան, Անդարայի վալի Մազհար Պէյը, անմիջապէս պաշ - տօնանկ ըրած են (**): Էրզնկայի վալի Թահսին Պէյը իր հարցաքննութեանց մէջ յայտարարած էր, մանրամասնութիւննե - րը, ինչ որ կը հաստատեն վերոյիշեալ պարագան:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ (Շար.)

(*) Դատարանը կը դժկումակի ըսել քէ այդ ոճիրներուն մեծ մասը գործողները կառավարութեան ուժերն են, Բանակը, Ժանդարմարիին եւ Քաղաքային վարչա - քեան բոլոր միւլերը եւ բուրք եւ քիւրտ Վազակալուները: Յատկեալ ատոնց վրայ՝ ստորին դասակարգի խուժանայիլ անհատներ, քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, կառավարական հրահանգով եւ գործակցութեամբ ու քաղաքներու երեսփոխաններու եւ քրեական քերթե - րու:

(**) Այդ հրաժարած կամ պաշտօնակ եղած անկաւաքիւ բարի Թուրքերուն յա - ջորդները եղած են կատարի հայակերներ:

են որ կ'երգուն ծառայել հայ ժողովուր - դին ու Հայրենիքին: Ընկ. Դատարանն նորընձաններուն պարզեց Դաշնակցականի մը պարտականութիւնները: Յաջորդա - րար խօսք առին նաեւ կոմիտէի ներկա - յայտուցիչը, Մարտէյլէն Կարօ Յոյսէփեան եւ ընկեր Մ. Կարապետեան, որոնք եւս ցոյց տուին Դաշնակցականի մը պահան - ջուած բոլոր առաքիլութիւնները:

Ինչպէս բարի սովորութիւն դարձած է տօնակատարութիւնը սկսաւ 3-30ին: Հիւ - բեր ունէինք Վիլնէն, Լիոնէն: Նաեւ Նոր Սերունդականներ՝ Փարիզէն, Մարտէյլէն եւ ուրիշ շրջաններ:

Բեմին կռնակի պատը ամբողջութեամբ ծածկուած էր Դաշնակցութեան վիթխա - րի զինանշանը կրող պատաստով: Դաշ - նակցութեան անմահ հիմնադիրներու մեծ նկարները դրաւած էին բեմին վերեւ եւ երկու սիւներու վրայ: Կենդանի պատ - կեր մը պատրաստուած էր տեղույս Նոր Սերունդին կողմէ որ շատ տպաւորիչ էր, ուր Դաշնակցութեան կը յայտնուէր իր վահանակն ծնունդով եւ առնական ձայն մը երգախառն փառաբանութիւնը կը հիւ - սէր այս մեծ կուսակցութեան:

Օրուան նախագահ ընկեր Հայկունի Թաշճեան իր բացման խօսքերով հետեւ - եալ մտքերը յայտնեց. —

Դաշնակցութիւնը, ըսաւ, տարուան մէջ օր մը յատկացուցած է իրեն, հաշիւ տա - լու համար ժողովուրդին եւ ողբերգելու համար յիշատակը Քրիստոսոփորի, Ռոստո - մի ու Զաւարեանի որոնք հիմը դրին Դաշ - նակցութեան եւ մարմնացումը հանդիսա - ցան անձնագրութեան:

Դաշնակցութիւնը իր հիմնադրութենէն քանի մը տարի ետք կազմակերպեց Պանք Օթոմանը, Սասնոյ կոմիտէին ու թանապ - րը, ուր հերոսացան Անդրանիկներ, Սե - րոբներ, Գէորգ Չափուներ, Կաթակ Ա - տաքներ եւ շատ ուրիշներ վահանակն սերունդ մը որ Դաշնակցութեան դրօշին ներքեւ կուսեցաւ 28 տարիներ շարունակ ու կերտեց Հայաստանի հանրապետու - թիւնը, դարերու երազն է որ կ'իրակա - նացուէր: Հանրապետութեան հիմնումով ժողովուրդը գնահատեց ազատութեան արժէքը: Այժմ ունինք հայրենիք մը՝ հա - կառակ հոն տիրող խորթ վարչակարգի մը:

Դաշնակցութիւնը արտասահմանի մէջ 1921էն ի վեր կը դաստիարակէ երիտա - սարդութիւնը, անոր ներշնչելով հայրե - նասիրութիւն:

Ծնած հայ ժողովուրդի ծոցէն, Դաշ - նակցութիւնը կ'աշխատի ժողովուրդին համար: Փասք ու պատիւ հիմնադիրնե - րուն որ այս մեծ կուսակցութիւնը հրա - պարակ բերին: Նախագահին առաջարկով ներկաները մէկ վայրկեանի լուծեամբ յարգանք ընծայեցին ազատագրութեան բոլոր հերոսներուն յիշատակին:

Բեմ հրաւիրուեցաւ Մարտէյլէ երիտա - սարդ ընկերներէն Կարօ Յոյսէփեան որ երիտասարդութեան թարգմանը հանդի - սանալով ըսաւ. —

ընդ զինքը լըջօրէն կ'առաջարկէին:

Ասիկէ դատ, ամբերկացի խորամանկ լրագրող մը, տեղեկացած էր Հայրենի իշ - խանին Միացեալ Նահանգներու եւ դեր - ման մամուլի Ամերիկայի դրասենեակին տուած այցելութեան բուն շարժառիթին, որ անմեղ դրսերեւոյթով մը ծածկուած էր: Լրագրողը այս մասին զգայացուեց յօդուած մը հրատարակած էր այն պա - հուն երբ Նիւ Եորքի «Ղեկին մամուլը» իր կարգին նոյն խնդրին վրայ ուշադրաւ լու - սարանութիւններ կուտար, վաւերագրե - րու բնագիրները արտատպելով ու հիմ - նուելով անոնց բովանդակած իրողու - թիւններուն եւ թիւերուն վրայ: Այս բո - լոր թերթերը զրկուած էին կայսեր, որ ինկած էր այն յիմարական բարկութեան մէջ որ բոլոր շուրջիները կը զողացնէր:

Գրեթէ երեք ամիս անցած էր: Այդ ժամանակամիջոցին Հէր Ռայլէյ յաճախ կուզար Պոլսէն, եւ զրեթէ միշտ հետը կը բերէր սիրուն կինը, որովհետեւ կը շարունակէր գոնէ ըստ երեւոյթին պա - րտին մէջ պահել իր գրաւած յարգը:

ՌԻԻԼԵԸՄ ԼԸ ՔԵՑ (Շար.)

ԿԱՐԴԱՅԷՔ ՏԱՐԱՄԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Յարգանքով, հաւատքով եւ յոյսով, Նոր Սերունդը միացնելով իր ձայնը ազա - տասէր Հայութեան ձայնին, կ'ողջունէ այս մեծ կազմակերպութեան 76 տարինե - րու փառահեղ անցեալը: Դաշնակցութիւ - նը կրցաւ յաղթահարել բոլոր խոչընդոտ - ները եւ շարունակել իր ճամբան երբ ան - զին դահեր տապալեցան, ազգեր անհե - տացան ու նորեր կազմուեցան: Ատոր գագաթները այն է որ Դաշնակցութիւնը ո - ղի է, վարդապետութիւն է եւ գաղափար:

Այս ազատաստեղէ երկրին մէջ ծնած ե - րիտասարդներու ձեռք կ'առնենք Դաշնակ - ցութեան ջանք, շարունակելու համար իջ գործը: Նոր Սերունդականներ օտար դաս - տիարակութիւն ստացած ըլլալով հան - դերձ, ստորակայութեան զգացում չենք սնուցաներ եւ հպարտ ենք մեր ծագու - մով: Հպարտ նաեւ պատկանելով Դաշ - նակցական մեծ ընտանիքին: Պիտի մը - նանք պատենէլի վրայ մինչեւ որ Դաշնակ - ցութեան գաղափարները յանդիւն իրենց վերջնական հանգրուանին:

Օր. Այլիս Թաշճեան ներշնչումով ար - տասանեց «Հայ բեմի վարագոյրին» 2000 - ամեակին առթիւ նուիրած բանաստեղծու - թիւն մը:

Տէսինի Նոր Սերունդի պարսիստմբէն չորս շնորհալի օրերուցներ՝ Փաղլին Պա - սիկեան, Արսինէ Լէյլէկեան, Մարիլիթ Զաքարեան եւ Յասմիկ Մարտիրոսեան տոճմիկ տարաներով պարեցին կերպըն - կալ երկու պարեր, արուեստի իրական վայելք մը ընծայելով մեզի:

Հանցելով ուղիղ երկնք Միլիթ Պար - տաքեանի արտասանութիւնը Սիլվա Կա - պուտիկեանէ, Տիկլին Աղաւնի Տէտէհանի քնքար ձեղեղին, Օր. Արսինէ Կարա - պետեանի զգացումով կատարած արտա - սանութիւնը՝ Գ. Էմինէն, ինչպէս նոյն - քան յաջող ժընդիլիզ Պարտաքեանի ար - տասանութիւնը վարտօճանին:

Սապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանա - խօս ընկեր ժերայր Դատարան, որու իմաստալից բանախօսութիւնը խոր տպաւորութիւն գործեց: Դաշնակցու - թիւնը, ըսաւ մեր սիրելի ընկերը, 1925էն ի վեր կը տօնէ իր Օրը պարզապէս հաշիւ տալու համար՝ զործը համարելով առանց - քը իր էութեան: Ան համախմբումն է ե - դած ժողովրդային բոլոր հոսանքներուն, որոնց շնորհիւ կարելի եղաւ կերտել հայ պետականութեան եւ հայ ազգը: Սխալ է յաղթանակները վերադրել միայն Դաշ - նակցութեան: Ատոնք կը պատկանին հա - մայն Հայութեան: Սակայն Դաշնակցու - թիւնն էր որ ուղղութիւն ցոյց տուաւ հայ ժողովուրդին:

Արտասահմանի մէջ Հայութիւնը սրի - ոտուած է ամենուրեք: Պէտք է պահել ա - նոր ուրոյն զիմպիլիդը զայն կազմակեր - պելով: Քառասուն տարիներէ ի վեր մեր հայկացը կը յառի զէպի մեր հայ - րենիքը: Ուրախ ենք որ Դաշնակցու - թեան գաղափարները կ'արմատանան հայ - րենիքի մէջ: Որովհետեւ Հայութիւնը մէկ է ամէն տեղ: Բուշելիզմը կը շարու - նակէ ընթանալ ցարբու ուսական քա - դաքականութեամբ, նոյնիսկ արտասահ - մանի Հայութեան նկատմամբ: Դաշնակ - ցութիւնը կը ջանայ հակադրել այդ վը - տանդին ազգային գաղափարներով:

Մէկուկէս տարի առաջ, մեծ եղևոնի յիշամեակի առիթով փորձուեցաւ բոլոր հոսանքներու միջեւ համերաշխութիւն ու գործակցութիւն ստեղծել հայկական դա - տի հետապնդման համար: Սակայն դժ - բախտաբար այժմ խանդավառութիւնը շեղուած է ու հրապարակի վրայ միայն Դաշնակցութիւնն է որ կը հետապնդէ այդ գաղա - փարը ու կը պահանջէ որ հայկական հո - գերը կցուին ներկայ Հայաստանին, ա - պագային թողլով անկայն ու ազատ Հա - յաստանի մը իրականացումը: Վարչա - կարգերը տեսական չեն եւ Դաշնակցու - թիւնն է որ վաղ թէ ուշ պիտի հիմնէ կա - տարեալ ու իրական ընկերվարութիւնը ա - զատ ու անկախ հայրենիքի մը մէջ: Ո - րովհետեւ Դաշնակցութիւնը երկի եւ այ - սօր կը ներկայացնէ անմահ հայ ժողո - վուրդը:

Ընկեր Դատարանն երիտասարդու - թեան ուղղելով իր խօսքը Քրանսերէն՝ պարզեց Դաշնակցութեան ծնունդը, դա - դափարաբանութիւնը ու հետապնդած նը - պատակները: Շահեկան էր մանաւանդ Քրանսերէն բաժինը որ դժբախտաբար կարելի չէ ապա այստեղ:

Հանդէսը վերջացաւ «Յառաջ Նահատա - կով» եւ խանդավառ միջնորոտի մը մէջ:

Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ՓՈՅՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Արդարեւ կարգ մը տարօրինակ շշուէ - ներու տեղեկացած էի զաղանի տեղեկա - ցութիւնը որ յատկապէս դրամատէրին վրայ հակելու համար Պոլիս գրկուած լրտեսէ մը գրի առնուած էր: Այդ լրտեսը Ֆրանու Քարթիլի բուն գաւակն էր: Քարթիլը ոչ օքի կը վստահէ: Ան լը - րտեսէ կուտայ նոյնիսկ իր ամէնէն մտն - ան հաճոյքի ընկերներն ու սիրելիները, եւ պաշտօնաորարար կը ստանայ տեղեկա - ցութիւնը, որ անոնց մասնաւոր կենսքը յի - տան մանրամասնութեամբ կը պրպտեն: Հետեւաբար յիշելով այն տեղեկութիւն - ները զոր կարգացած էի Քարլ Քրայսթի տեղեկագրին մէջ, չէրցայ հաւատալ աչ - քերուս, երբ շարժմը ետք արուած պայտասական մեծ ընդունելութեան մէջ, պայտասայ որ սիրուն Ֆրանսուէին, — այժմ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիգրան Երևանի Աշտուկի կողմից... ԵՐՈՒՍՆԻ ԱՇՃԵԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի եւ շրջակայքում Հայ Ազգ. Միության նստաշրջանը վերջացած ըլլալով...

ՀԱՆԴԻՍԱԿՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

Մամուլի Մարտտեան վարժարանի դասարաններու նոր բաժնին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հասցեի փոփոխություններու համար — արձակուրդի կամ մնայուն — պետք է դիմել երեք օր առաջ...

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

×

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱՁԳ

Թիւրիմացութեանց տեղի չտալու համար, «Յատաձ»-ի վարչութիւնը կը յիշեցնէ...

ՇՆՈՐ ՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

TRESORS DE LA PEINTURE

JAPONAISE

du XII^e au XVII^e siècle

Musée du Louvre

du 4 Novembre au 31 Décembre

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԻՈՒՆԻ

ԱՀԱ ԵՍ

ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՅԱԾ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՍ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՄԸ...

Գին 15 Ֆրանկ

Դիմել հեղինակին՝ ՅԱՌԱՋԻ Հասցեով:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵՐ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ ԳՐԱՍԵԱՆԵԱԿ

Գրասենյակը բաց է Շաբաթ օրերը ժամը 15-ին 18: Հասցէ Հայ Մշակութի Տան

ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՈՐ

Ամէն Կիրակի առաւօտ ժամը 9-ին 10, կարճ ալիք՝ 25,1, 26,3 եւ 31 մեթրի վերայ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻԼԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵԱՆ

Դեկտեմբեր 3ին Շաբաթ օրը ժամը 8-ին մինչեւ լոյս, Շապոնիէի շէֆը սը - բահներուն մէջ:

Orchestre: LES COMPAGNONS DU RYTHME Մանրամանութիւնները շուտով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Ե. Հատորը)

Բովանդակութիւն. — Հայաստանի հանրապետութեան շրջանը — Յեղկոմի էշ - խանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18ին նախօրեակը:

Յաւելուածներ: Պատկերագրող, 360 մեծադիր էջ, լաթալագով: Դիմել՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

4ՐԳ ԷՆ 17ՐԳ ԳԱՐ

(LES MONUMENTS ARMÉNIENS DU IV^{ème} au XVII^{ème} SIECLE)

Գրեց՝ ԷՏՈՒԱՐ ԻԻԹԻՆՃԵԱՆ

200 էջնոց

Փրանսերէն փառաւոր հատոր մը

Գինն է 49 ֆրանկ

Կարելի է արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն. —

EDITIONS ALBERT MORANCE

1, Rue Palatine — PARIS (6^e)

C. C. P. PARIS 676-88

կամ հեղինակին. —

EDOUARD UTUDJIAN

94, Rue Sait-Lazare

PARIS (9^e)

C. C. P. 2012-41

ԸՆԹԱՅԻՆ ԱՁԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Table with 3 columns: Title, Price, and Quantity. Includes items like 'ՄԱՀԱՁԳ', 'ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ', 'ՅԱԻԱԿՅՈՒԹԻՒՆ'.

Այս գիները մէկ ամբողջ հրատարակչի եւ ձեռագրուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է

Առևտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններում համար գինի վարչութեան:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6^e — Chèque Postal: 1278-35 Tél.: DAN. 88-65

Table listing books and prices: LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. 125 Fr.

Ձեռք մքերի հայերէն եւ Հայոց մասին փրանսերէն գրքերու եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններու:

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévise, PARIS (9^e)

ԽՆՁՈՅԲ Սերատիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Դեկտեմբեր 4, ժամը 15ին, Մշակութի Կենտրոնի մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՊՕՄՈՆ, Հ. Յ. Դ. « Զաւարեան » եւ թակոմիտին ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր նկերները...

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Երոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը հաստատած է մասնաճիւղի սպասարկութիւն մը...

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ուսանողական մասնակի դարձեր կրնան արժանապարհ թող նոյնպէս հետաձայնել վերոյիշեալ թիւին:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ Է ԿՈՄՍԻ

« ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍԵՐՈՒ » Չորրորդ հատորը եւ « ԿԵԱՆՔԻ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՑ » Յուշերէս: 200 է աւելի էջերով եւ բազմաթիւ պատկերներով:



Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ. Արտասահմանի՝ Տար. 80 ֆ.

Վեցամսեայ՝ 35 ֆ. Հատը 0,30

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.769

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՊԱՎԱՐԻՈՑ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ՝ ՇԹՐԱՌՈՒՄ

Արևմտեան աշխարհը շատ կը զբաղի Պավարիոյ առջի օրուան ընտրութիւնն...

Նշանակալից ու նաեւ մտահոգիչ կը նկատուի ազգայնական դեմոկրատներու...

Մինչ ընդհանուր ձեւով շատեր կը մը տանգուտին որ 15 նոր նայիներու ներկայութիւնը...

Այս երեւոյթի կողքին, կայ անշուշտ զիտուր յայթանակը զոր տարած է զը...

Ո՞վ է ՇԹՐԱՌՈՒՄ : Մասկաճառի դաւակ, ՇԹՐԱՌՈՒՄ հպարտ չէ, ամէնէն համեստ...

ՇԹՐԱՌՈՒՄ զաշխարհային հանրապետութեան ամէնէն տաղանդաւոր քաղաքացիներէն մէկն է...

Ամէն պարագայի մէջ, պարզ է որ ՇԹՐԱՌՈՒՄ ալիս կրնայ իր կամքը պարտադրել...

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՅԱՆԱԿՆԵՐ

ԿՈՆՔՈՒՌ ԵՒ ԹԸՆՈՏՈ

Կամոնա Շառլ - Ռու ճրգ կրնն է որ կը ստանայ կոնքուրի մրցանակը...

պաշտօնին բերմամբ եւ ինք իսկ կը խոստովանի...

Ֆրանսա հաստատուելէն ետք, էամոնա Շառլ - Ռու եղած է Վոլի խմբադրապէս...

Կոնքուրի մրցանակին արժանացած զիրքն է՝ Մոռնալ Փայերմօն, վէպ մը որ կը պատմէ...

Ըստ աւանդութեան, Կոնքուրէն քիչ է ետք, կը տրուէր Ռընտոյի մրցանակը...

Քաղաքին ծնած է Թուրուզ 1922ին, զբաղանուծեան եւ իրաւաբանութեան տաճարաւ ունի :

ՌՈՒՍ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ ԿՐԵՍԼԻՆԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ

Նիւ Եորք Թայմզի Նոյեմբեր 21ի թիւին մէջ կը կարդանք պատճէնը այն բողոքագրին...

Ամերիկեան թերթին Մոսկուայի թրջ-թակիցը կ'ըսէ թէ վերոյիշեալ երկու դերազէտները...

Այս խիստ վճիռները մեծ յուզում պատճառած էին Պորտրալի Միութեան զբաղանքը...

Ամրատանեակներուն դործերը հրատարակուած էին արտասահման : Բողոքագիրը ստորագրողները կը բացատրեն թէ անոնց «ծածագաւոր նիւթերը» որեւէ կերպով հակահամայնավար բնոյթ չէին կրնար ըլլալ...

ՔԵՆԸՏԻՆ ՍՊԱՆՈՂԸ ՄԵՆԱԿԻՆՆԵՐ ՈՒՆԷՐ

Ամերիկեան Լայֆ շարթաթերթը կը յանձնարարէ նոր քննութիւն մը բանալ միանգամայն ստուգելու համար թէ նախագահ Քենեդիին սպաննող Լի շարթի Ասուրը...

Շարթաթերթը զիտել կուտայ թէ «որոշ տարակոյտներ» կան թէ մարդասպանը իր ուժերը զործած էր միւս-միւսակը : Յետոյ, կը բացատրէ թէ «ազգային շահը» կը պահանջէ որ նոր քննիչ մարմին մը նշանակուի՝ Քանիկէսին որոշումով :

նարկայական քննութիւն մը բացուի՝ հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ, քանի որ Ռուրնի յանձնաժողովը չէր կրցած պէտք եղածին պէս օգտուիլ ներկայացուած բոլոր վկայութիւններէն :

Թէքստը նահանգին կառավարիչը, որ Քենեդիի կողքին նստած էր ինքնաշարժին մէջ եւ ինքն ալ, իր կարգին վերաւոր ուսած էր, տակաւին կը պնդէ թէ «երկու տարբեր փամփուշտներ» վերաւորած էին զիրենք, մինչդեռ վերոյիշեալ յանձնաժողովը կ'ըսէր թէ միայն մէկ փամփուշտ արձակուած էր :

ԿԱԹՈՒԿՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ՈՒՐԲԱԹ

Ամերիկացի կաթոլիկ եկեղեցիին եպիսկոպոսներու համաժողովը, Կիրակի օր, յայտարարեց թէ Գեղարքայի 23ն սկսեալ կաթոլիկ հաստատեալները կրնան Ռուրնի օրերն ալ միւս ուտել : Բացառութիւն են միայն Մեծ Պահլի Ռուրթները, ինչպէս նաեւ Մեծ Պահլի առաջին Չորեքշաբթին (Օր Մոխրոց) :

ԻՍՐԱԵԼ «ՊԻՏԻ ԿՆՔԷ»

Երուսաղէմէն հանող լուրի մը համաձայն Թէլ Աւիվի կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ շուտով փակելու համար Իսրայէլի սահմանները, որ պէտքի Արարները յարձակումներ չզործեն :

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻԻ ԵՈՐՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Միացեալ Նահանգները կողմնակից են «երկու Չինաստաններու» բանաձեւումին զոր Իտալացիք առաջարկեցին : Այս բանաձեւին միացած են նաեւ Պելժիա, Պուլիի, Պրագի, Չիլի եւ Թրինիթի-Թուպակո : Պորտրալի պատուիրակը սակայն մերժած է երկու Չինաստաններու որեւէ դադարի եւ դատապարտած իտալական նախաձեռնութիւնը :

Մեծ ԲԻԻՏԱՆԻՈՑ Արտաքին նախարար Պրաուն երկու օրէ չի յաջողիր զէպի Մոսկուա ճամբայ ելլել աննպաստ օդին հետեւանքով :

ՎԻԷՆԱՅԻ մէջ Պողոսինի այցելութիւնը բաւական յուսաբարութիւն պատճառած է, որովհետեւ ըլլալով որ Պորտրալի Միութիւնը չի կրնար հանդուրժել իսկ որ Աստուրիան անդամակցի Հասարակաց Եուրոպային :

ՆՈՐ ՏԷԼԷԻՆ կը տեղեկացնեն թէ հարեւարող շնորհներ Կիրակի օր սպաննացին սովամահ ըլլալ եթէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք չառնէր արդիւնաւոր համար կողերը մորթելու սովորութիւնը : Այս սպաննալիքը ընդունուած համար կողմը սուր անասուն մըն է ու պէտք չէ մորթուի :

ԹՈՎՈՑԻ պետական հարուածը ճախողած կը թուի, շնորհիւ այն օժանդակութեան զոր բանակը բերած է նախագահ Կրուսիցիլի :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը Այուպ Պան կարծի այցելութիւն մը պիտի կատարէ Փարիզ Նոյեմբեր 28ն 30 : Պիտի ընդունուի նախագահ տը Կոլի եւ Արտաքին նախարար Մորիս Գուլ տը Միւրվիլի կողմէ :

ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ԱՂԷՏ

Նաւային աղէտ մը եւս պատահեցաւ Վոսփորի մէջ, եւ ուսմանական քարիւղանաւ մը բախեցաւ թրքական շարժանաւոր մը, որուն մէջ տասը հոգի կային : Անոնցմէ եօթը խեղդուեցան, միւս երեք հոգին փրկուեցան ազատարար ձկնորս նաւերու կողմէ :

Դէպքը պատահեցաւ Պէլլէրպէյի եւ Օրթաքէօյի միջեւ, առտուան մթնշաղիւն, ուսմանական Փլօշքի քարիւղանաւը իր ամբողջ սաստիկութեամբ զարնուեցաւ Պէրթէք ձկնորսական շարժանաւորին, եւ երկուքի բաժնեց զայն : Աղէտեալները ծով թափեցան, օգնութեան ազդակներ արձակելով : Իրենցմէ եօթը հոգի անհետացան ալիքներուն մէջ բայց շարժանաւոր տէրը, Տրապիզոնի Մուսթաֆա Չաքար եւ զաւակը՝ Հիւսէյին փրկուեցան : Նաւուն տէրը, Մետու Չաքար, սաղէս պատմեց զէպքը...

Մով բացուել էինք, ձուկ որ սարու համար : Յանկարծ մեր ետեւէն ուսմանական շողեւաւր ցցուեցաւ եւ մենք փորձեցինք խուսափել բախումէն : Փոխակերպ մեր ուղղութիւնը, բայց ուսմանական քարիւղանաւը միշտ ալ մեր վրայ կուգար, անուսպն քան մզոն արագութեամբ : Վերջապէս զարնուեցաւ մեր շարժանաւորին, նախ խորտակեց մեր ետեւի մակոյկը, յետոյ մեր նաւը ջարդու-փշուր բրաւ : Արկածի պահուն եւ երբ բայրս զեկը կը վարէինք, միւս ընկերներս կը քննալին տակաւին : Մեր շարժանաւոր ընկղմած էր արդէն, եւ մենք ալիքներուն մէջ տատանելով կը ջանայինք մեր հոգին փրկելու : Պահ մը վերջ ուրիշ շարժանաւոր մը օգնութեան փութաց եւ փրկեց մեզ : Միւս ընկերները անյայտացան :

Ընդհ. դատախազութիւնը քննութեան ձեռնարկեց եւ արդիւնքի տակ առաւ ուսմանական շողեւաւր, հարցաքննեց ուսման նաւապետը, ինչպէս նաեւ թուրք ուղեցոյցը : Երկուքն ալ իրենց հարցաքննութեան ընթացքին ըսին թէ Փլօշքի բնական ընթացքով մը կը յառաջանար, եր բանակար շարժանաւոր իրենց դէպքը, քանիցս սուղեցին, բայց իրենց ազդարարութիւնը անօգուտ եղաւ եւ կարելի չեղաւ խուսափել աղէտէն :

Ընկղմած շարժանաւորն 7 նաւաղներուն զիտակները չընտնուեցան : Նաւուն բեկորները ժամերով տատանեցան ծովուն վրայ, եւ անոնցմէ մաս մը մտաւ ձկնորսներու ուղեկաններուն մէջ : Մինչեւ ժամը 15 տարակարծութիւն ծաղեցաւ նաեւ դատարան իշխանութեան միջեւ, եւ կարելի չեղաւ ճշդել թէ Սիլիւստարթ թէ Իսթանպուլի ընդհ. դատախազութիւնը պիտի վարէ աղէտին վերաբերեալ քննութիւնները : Ընկղմած շարժանաւորն բեկորները զեկ, ցրուել, պոռուտակ, կամրջակ են, ուչ աստեւ հանուեցան ծովուն մէջ փրուած ուղեկաններէն :

Ձեռնհասները կ'ըսեն թէ ընկղմած շարժանաւորի նաւապետն ալ պատասխանատու է, որովհետեւ օրինապէս արդիւնուած է Վոսփորի մէջ ուղեկան բանալ եւ ձուկ որսալ : Նոյնիսկ անոնք որոնք կարթերով ձուկ կ'որսան, օրինական հետապնդումի կ'ենթարկուին :

որու պիտի տայ Փաքիստանեան շքանշան մը : Փեքիստան հասած լուրերը այն տպաւորութիւնը կը թողուն թէ չին զեկավարները կը փորձեն կասեցնել «մալուխալիս յեղափոխութիւնը» : Իրենց գաւառները զրկելէ ետք «կարծիք պահակները», որոշուած է հրապարակաւ այրել բոլոր թղթածրարները, որոնք պատարասուած են Մայիս 16էն ի վեր «հակակուսակցականներու զէմ» :

ՓՐՈՓ. Լ. ՄԻՐՉՈՅԵԱՆ

ՓԱՐԻՋԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄՕՏ



Հինգշաբթի, 18 նոյեմբերի երեկոյան, Բիւրականի աստղադիտարանի փոխ-վարիչ Փրոֆ. Լ. Միրզոյեան հանդիպում մը ունեցաւ Փարիզի Ուսանողական Միջազգային Ոստանի Հայկական Տան ուսանողներուն հետ :

Ներկաներուն մեծամասնութիւնը արդէն իսկ դիտէր թէ Փրոֆ. Լ. Միրզոյեան, երիտասարդ աստղաբանագետ, ծնած է 1923ին՝ Երևան: Իր միջնակարգ ուսումը աւանդ է Երևանի մէջ: Իր համալսարանական ուսումը, նոյնպէս, ստացած է Երևանի համալսարանին մէջ, աւարտելով մասթրանթի կ'ընդունաւ: Յետոյ սկսած է աշխատել ակադեմիական Վիկտոր Համբարձումեանի հետ՝ աստղաբանութեան բնագաւառին մէջ: 1951ին ստացած է գիտական աստիճան: 1953ին նշանակուած է Բիւրականի աստղադիտարանի գիտական ջարտուղար: 1958ին ընդունուած է Միջազգային Աստղադիտարանի Ընկերութեան անդամ: 1959ին նշանակուած է Բիւրականի աստղադիտարանի տնօրէնի (Վ. Համբարձումեան) տեղակալ: Եւ մինչեւ օրս ալ կը վարէ այդ պաշտօնը:

1949ին ի վեր կը դասախօսէ Երևանի համալսարանի գիտական բաժնին մէջ, սկիզբը՝ մատեմատիկա - բնագիտութիւն, եւ այժմ՝ բնագիտութիւն:

Երևանի մէջ, ուսերէն լեզուով կը հրատարակուի Ասքրո Ֆիզիքա (Աստղաբանագիտութիւն) համամիութենական հանդէսը, յօդուածներու հայերէն ամսփոխումով: Հանդէսին գլխաւոր խմբագիրն է Վիկտոր Համբարձումեան, իսկ գլխաւոր խմբագրի տեղակալն է Լ. Միրզոյեան:

Փրոֆ. Լ. Միրզոյեան մասնակցած է աստղաբանագիտական բազմաթիւ Միջազգային գիտական ժողովներու, մասնաւորաբար 1964ին՝ Համալուրի մէջ դումարուած համագումարին, ուր կարգացած է կարեւոր դասախօսութիւն մը: Իր մասնակցութեան վերաբերեալ դասախօսութիւնները տալու համար հրատարակուած է զանազան երկիրներ, ի մասնաւոր՝ Չեխոսլովակիա եւ Եւրոպայի:

Փրոֆ. Լ. Միրզոյեան մասնակցած է Երիտասարդ աստղագետներու աստղաբանութեան ուսումնասիրութեան մէջ:

Փրոֆ. Լ. Միրզոյեան միջեւ գիտական - մշակութային փոխանակութեան համաձայնութեան հիման վրայ՝ Լ. Միրզոյեան երեք ամիսով հրատարակուած էր Փրանսա, որտէ՛ր աշխատանքներ կատարելու համար Փրանսացի աստղաբանագետներու հետ: Այն Միջև ար Փրոֆ. Լ. Միրզոյեանը աստղաբանութեան մէջ: Իր Փրանսացի գործակիցներու խնդրանքով՝ շորորդ ամիս մը եւս մնալէ ետք, այժմ կը պատ-

րաստուի վերադառնալու Հայաստան:

Հակառակ իր խնդրուած ժամանակա-ցոյցին, Լ. Միրզոյեան հնարաւորութիւն դասած էր երեկոյ մը յատկացնել Փարիզի հայ ուսանողներուն, որոնք ահներեւ հետաքրքրութեամբ եւ խոր ուշադրութեամբ ունենդրեցին իր դասախօսութիւն - գրոյցը՝ գիտութեան համեմատարար նոր այս ճիւղին մասին, որ կը կոչուի աստղաբանագիտութիւն: Հայ երիտասարդ գիտնականը խօսեցաւ այս մարդին մէջ փաստերու վրայ հիմնուած ցարդ ձեռք ձրք ուսած արդիւնքներուն եւ այժմ կատարուող փորձերուն մասին՝ ընդհանրապէս, եւ Բիւրականի աստղադիտարանին մէջ այդ ուղղութեամբ կատարուած հետազոտութիւններուն մասին՝ մասնաւորապէս: Պատմեց նաեւ թէ ինչպէս, 1953ին, որտեղեցաւ Բիւրականի մէջ հիմը դնել աստղադիտարանին, որովհետեւ յարմարագոյն վայր նկատուած էր արեւոտ օրերու շատութեան, ծովու մակերեսէն պահանջուած չափով բարձր գտնուելու, մթնոլորտային տուեալ պայմաններ լրացնելու տեսակէտէն:

Պատմեց թէ ինչպէս, սկիզբը, երբ ոչ մէկ շինութիւն կար այդեղ տակաւին, հետագայում կը կառուցուէր: Օրուան մէջ ծածկոցներ կը նետէին անոնց վրայ, եւ իրիկունը, ծածկոցները հանելով, կը ըսէին աշխատանքի:

Այդ օրերէն մինչեւ հիմա հազիւ 13 տարի անցած է, բայց Բիւրականի աստղադիտարանը դարձած է համաշխարհային ուշադրութեան կեդրոն, ուր կ'այցելեն եւ այնտեղ կատարուած աշխատանքներով մօտէն կը հետաքրքրուին աշխարհի բոլոր աստղաբանագետները:

Առանց մտնելու Լ. Միրզոյեանի դասախօսութեան զուտ գիտական բաժնին այլ պէտք հետաքրքրական մանրամասնութիւններուն մէջ, կ'ուզեմ այստեղ շեշտը դնել մասնաւորաբար մէկ կէտի վրայ, որ չափազանց ուշադրաւ էր եւ հիացմունքի արժանի: Չուտ գիտական այս դասախօսութեան մէջ, Փրոֆ. Լ. Միրզոյեան կը գործածէր զուտ հայերէն գիտական բանաձեւեր: Աստղաբանագիտութեան բնագաւառին պատկանող գիտական այս բաները ստեղծուած են Բիւրականի մէջ, - « աստղաբանութիւն », « գերօրիստիկ », « ջրբանակային » եւ բազմաթիւ նման այլ բաներ, բերեղային պարզութեամբ եւ ճշգրտութեամբ կ'արտայայտեն այն ինչ որ ըսել կ'ուզեն: Երբ այս մասին մեր հիացմունքը արտայայտեցինք Լ. Միրզոյեանին, հպարտութեան նոր շող մը ծագեցաւ իր աչքերուն մէջ եւ պատասխանեց:

— Գիտէ՞ք ինչ. Վիկտոր Համբարձումեանն ասում է, որ եթէ մենք Հայերու չստեղծենք մեզի պէտք եղած բաները, օտարները չէ՛ որ մեզի համար հայերէն բաներ պիտի գտնեն:

Շ. Տէր - ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ՎԱԿԵՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՎՃՌԱԳՐԵՐ

2.

« Ընթերցի՛ք » կատարութեան սանձը ձեռք առաւ նաեւ դաւաններու մէջ, նոյն տեսակ բռնի եւ սպառնական ձեւերով, իր կամայականութեանը ենթարկեց ընդհանրապէս: Ոչ միայն հենու չմնաց կատարական գործերէ, այլ ընդհանրապէս, նախաբարց Խորհուրդի անդամ ընել տուաւ իր ամէնէն ազդեցիկ անդամները եւ իրենց ընդհանուր ժողովին մէջ մտցուց նախաբարցները եւ որեւէ օրինական յատկանիշ կամ իրաւասութիւն չունենալով հանդերձ՝ պետութեան վարչական գործերու մասին խորհրդակցութիւն կատարելէ ետ չկեցաւ:

Քաղաքական խորհրդակցութիւնները կատարած է նաեւ Պրեսթ Լիթովըսի դաշնագրի մասին, իր ընդհանուր ժողովին մէջ, եւ պարենաւորման խնդրներն ալ կանոնաւոր կերպով այդ ժողովին խորհրդակցութեան առարկայ դարձուցած է եւ գործերը իր հսկողութեան տակ առած է, եւ պատերազմական կացութեան մասին ալ կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցած ըլլալը մեղի հաղորդուած է:

« Ընթերցի՛ք », պատերազմի մտնել կամ չմտնելու վերաբերեալ կենսական խնդրոյ մը առթիւ իր տեսակէտը գերիվեր համարած է եւ իր մասնաւոր նպատակներուն հետապնդման համար իր նախադասին (Սայիտ Հալիմի) ծովեզրեայ բնակարանին (1) հաւաքուելով՝ հոն որոշումներ կայացուցած ըլլալը, ամբաստանեալներէն ոմանց կողմէ խոստովանուած եւ հաստատուած է:

Այս ձեռքարկին մէջուց գալիս ի վեր, երկրի մէջ, շտեմուած եւ շտեմուած, բազմաթիւ սպառնալի միջոցներով, գաւազան տարբեր յարաբերութիւնները պարզեցուցած եւ պարզեցուցելու կարգաւորեցած է, եւ իսլամ եւ ոչ - իսլամ ժողովուրդը երկրէ երկիր գաղթելու ստիպած է եւ դարբերով խաղաղութեան եւ դիւրակեցութեան մէջ ապրող Անատոլիի ժողովուրդին միջեւ բռնի հակակրօնութիւններ եւ քչնամուքիւններ յատուկ պատճառներով եղած է:

Եւ այդ վիճակը ստեղծողները, գործադրողները եւ ծաւալողները եղած են Իթի-թիհատ ձեռքարկին մարդիկը, ընդհանուր ներկայացուցիչները, պատասխանատու քարտուղարները եւ անոնց կապուած կեդրոնական Մարմինները, որոնք որոշումները եւ գործադրութիւնները ըլլալը վերականգնող հաստատուած են եւ ծանօթ են հանուր ժողովուրդին:

Վերոյիշեալ բացատրութիւններէն յայտնի կ'երևի որ « Ընթերցի՛ք » ամենավերջին միջոցներու գիմած է հաստատումը -

տու թեամբ, անպատճառ իր մասնաւոր մտադրութիւնները զլուխ հանելու համար, եւ յաջողած է կատարակական ուժերն ալ իրեն ծառայեցնել եւ պետական իշխանութեանց միջեւ առանձինն բռնակալ դերք մը բռնած է, եւ կատարութեան մէջ կատարութեան մը վիճակը ստացած է:

Այդ կերպով բարոյական եւ Ֆիզիքական րոնակալութեամբ եւ յամարուէն միջապետութեամբ պարտին եւ անպատասխանատու Ուժ մը մէջտեղ բերուած է:

Այդ կուսակցութիւնը անշուշտ բազմապէս իր անդամներէն: Այդ անձները գրութեանց համաձայն, նոյն կուսակցութեան անունով եւ հաշուոյն գործուած ուժերիններուն իրրեւ անդամները, մասնակից եղած են եւ շլիթայածեւ յաջողաբար բնականօրէն պատասխանատու են:

Այդ յատկանշական կէտերով ամբաստանուած են եւ Պատերազմական Ատանի ստղեւ պիտի դատուին վերոյիշեալ կուսակցութեան՝ ընդհանուր փոխ նախագահը Թալէպ Փաշան, եւ ընդհանուր ժողովի անդամներէն Էնվեր եւ ձեւալ Էֆէնտինները եւ Սայիտ Հալիմ Փաշան՝ կուսակցութեան ընդհանուր նախագահը որուն հարցաքննութիւնները լրացած են, բանտարկուած լիճակով մէջ: Եւ, դարձեալ ընդհանուր ժողովի անդամներէն Խալիլ եւ Մուսա Քեալիմ վեւազուրէ - Ֆէնտինները (2) եւ Քեմալ, Շիքրի, Խալիլիմ (3) պէյերը եւ Ապպա Հալիմ Փաշան միասին գործակից եղած են, Պետութեան օրինական ուժէն գերիվեր ուժ մը հաստատուելու եւ այդ ձևով ժողովուրդը սարսափի եւ սպանալիքի տակ պահած (4): Եւ գործած են բռնի ուժով կատարութեան ձեւը շարափոխելու յանցանքը: Ասոնք դատարարութեան ենթարկուելու համար բաւականաչափ փաստեր մէջտեղ եկած են: Այդ կերպով, ընդհանուր դատախազութեան պահանջարկով եւ Պատեական Օրինագրքի 45րդ յօդուածի եւ 55րդ յօդուածի վերջին պարբերութեան համաձայն, անհրաժեշտօրէն միջոց արուած է զանոնք դատի ենթարկելու:

Վերոյիշեալ Խալիլիմ Պէյի մարդկայնութիւնը, կուսակցութեան մէջ երկրորդական եղած է: Ատիկա յանցանքի մեղմացումի պարագայ մըն է, որ կը մնայ դատարանի հայեցողութեան:

Միւս ամբաստանեալներէն, Ալի Միւնիֆ պէյը՝ որ դէպի Սուրիա ճամբարելով Առանային անցած էր եւ այդ նահանգին մէջ, կարգ մը Հայեր գերմ մնացած էին տարազրութեան, իրրեւ Իթիթիստականի մը յաւելուածական ետեղեկացոյց տալով բոլոր մնացող Հայերը (Առանայի նահանգէ) աքսորել տալու համար ներքին նախարարութեան հետադիւրեղ կարգ մը՝ որ իր պարտականութեանց զուրս էր: Այդ հետադիւրեղ գտնուած է իր (Ալի Միւնիֆի) անձնական թուղթերուն մէջ, որ դարձեալ նկատի

ԵՐԲ ՇԷՆ ԵՐ ՄԵՐ ԲՈՅՆԸ

ԱՎԱՄԱՅ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ



— Հա՛, ատիկա իմ մտքն ալ անցաւ, էր իր եղբակացութիւնը, համամտութիւնը:

Երբ դէմ գիմաց եկանք, ինձի նայեցաւ թեթեւ ակնարկով մը, կարծես զարմացած: Ես խորհելու ժամանակ չառի:

— Արար, հայրս քեզի կը կանչէ, հրամայէ ճաշի:

— Հա՛, իմ մտքն ալ անցաւ, ըսելն ու շուքի նման ետեւէս զալը մէկ եղաւ, կարծես արդէն հրաւերի կը սպասէր: — Ես ուրախ էի, որ մտահոգութեանս հանդուցող լուծուած էր: Սակայն դեռ ասուն չհասած՝ միտքս սկսաւ պրտորիլ: Ինքզինքին կը հարցնէի թէ հայրս ինչո՞ւ ճաշի պիտի հրաւերէր այս մարդը:

Ջուրի այս հատընտիր գողը: Դեռ այս ամառ, այս մարդուն չըրածը չմնաց, մեր մուկը մարեց, մեր հոգին ստաւ այս վարպետ Ջուրի գողը: Կըրուի, խոտիւթիւն, հայհոյանքով շատ զարուած եւ մասամբ նորին:

Մեր գիւղը երեք նշանաւոր Ջուրի գողեր կային, առանց հաշուելու պարիկ հօրեղբայրս, մեծ մօրս շփացած տղան:

Մեր պարտէզին կից ըլլալով՝ մեր ջուրէն միայն կը գողնար: « Մեկա՛յ, մեկա՛յ, սո՛ւտ, քար մը ինկեր է ատուին մէջ եւ ջուրէն մար մը դարձեր է իր պարտէզին մէջ, ատիկա գողութիւն է »:

Հարցնող ըլլալ թերեւ թէ այդ ի՞նչ ջուրի պատմութիւն է, եւ ասա՛ Համբարձումը այնքան տոտիկ տոտիկ կը քալէ, որ կրնամ երկու խօսքով ջուր ու ջրտուրը քալեցնել, անկէ առաջ, տուն չհասած:

Մեր լեռներուն ձմեռն ալ ստիպել է, ամառն ալ: Այդ բարձունքներուն վրայ միջակուութիւններ գոյութիւն չունին եւ անտառայար մարդիկ չեն կրնար հոն յարատեւել: Բնութիւնը իր պատկերին համաձայն կը ստեղծէ նաեւ բնակիչները դարերու հոլովոյթով միայն: Չմեռը կը տեւէ մինչեւ Ձատիկ, եւ երբ կարմիր հակիթին կեղեւը գետին կ'իյնայ, բոլոր ծառ ծաղիկ խօսքը մէկ ըրած կ'արթննան:

Ձիւնը բարիութեան հալու մաշ՝ խնեթ հեղեղներով ձորերը կը լեցուի, իր հետ բերելով անձանթ հարստութիւններ: Սակայն կարճ ժամանակ մը ետքը, աղբիւրները կը ցամքին: Խորակն ու զիւրիւր կուրի կը բռնուին: Արեւը ինքնա՛մուռաց, ոսկի թասը գլխին, սնափառ հարսի մը պէս, թէ կը պարէ եւ թէ անխըզօրէն բուռ բուռ շիկացած ասեղներ կը նետէ դէպի մեզ: Եթէ կրնաս հետը խօսքի բռնուէ:

— Հապա ի՞նչ կ'ուզէք, կ'ըսէ, ինչպէս պիտի հասունան ձեր շուքման ու բամպակը, կտաւատն ու զարնան ցանքը: Այլ չըսեմ մշակ անմշակ պտուղներն ու այլ յատն քանջարեղէնները: Լեզուն եթէ շատ երկարէ, անդամ մը եթէ սկիւր, կը մոռնայ որ ուրիշ աշխարհներն եւս իրեն պէտք ունին, կարողով աշխեւէն պիտի թաւալին, ամէն մէկուն պէտք է խօսք հասկըցնէ:

Գնա՛, շաքարը քիչ մըն ալ ուրիշին ծախէ, ի՛նչ կ'ըլլայ:

Երբ մեր լեռները ձմրան սպիտակ գլեհրանոցը լուսադարան կը գրկեն եւ գոյնը լապան, մենք վար կաթիլ մը ջուրի կարօտը կը քաշենք: Աժուրարի ջրապարտը հաշմանդամ անդամաւորձ կ'ըլլայ, սարդերը ալիւրի հեռքերը կ'ուռեն եւ զեղարուեստական ոստայնանկութեան կը սկսին: Ջուրի ակերը կոյր աչքերու նման դէպի երկինք անձրեւ կը մուրան եւ ջերմի բռնուած կը քրտնին միայն: Գիւղի երկու աղբիւրները, ըսես, եթէ ոգոջները կարհահահին փողբակները չփակել՝ խմելու հազիւ կը բաւեն:

Վերջապէս երաշար կը շուտուի, ժանիքները կը ցուցադրէ: Հողը կոչկոտ կապած կը ճաթուի: Նոյնիսկ վիշապ օձեր, կատաղած, շուք կը փնտռեն հոս ու հոն:

Ժամ, պատարալ, խնդրարկու թափօր (2 Շար.)

դէպի արտերը, ոչ մէկ բան օգուտ կ'ընէ, եւ երկինքի դռնապանները Պետրոսէն ըստ իրանալ ստու խուլ կը ձեւանային եւ ջուրի ժանդոտած ծորակները ամբողջ կը սոցէին:

Անձարը կ'ուռէ բանջարը: Հոս հոն հողեկտրի բռնուած ջուրի երակներու պատահական ուղղութիւնը կը կեղբոնացուէր երկու հոգիներու, գետնափոր ջրամբարներու մէջ, ուր երբեմն երկինքն ալ իր երկունքի ցաւերը կուրար:

Մեր գիւղի տարիքով մեծերը կարգաւորած էին, որպէսզի ամէն ոք այդ ջուրի բերէն օգտուի ժամով ու ժամանակով: Ուրեմն ամէն տուն ջրտուրի օրն ունէր:

Մեր մասնաւորապէս ջուրէն հետո պարտէզ մը ունէինք, ուր հայրս մեծ սիւրով, խնամքով կը մշակէր հաղուաղբաբոյսեր ու տունիկը:

— Ա՛խ, մատ մը ջուր ունենայի, հոս գրախտ կը դարձնէի, գրախտ: Շուններուն, մարդկութեան զուրս դարձնելու վախէն՝ մեր հետաւոր ջրառատ հողերը կը մնան կորոզ ու խոտան եւ ջրհոր մը նոյնիսկ զանալու իրաւունքները կրկուսած ենք, կը պահպանուէր միշտ խեղճ հայրս:

Եւ ասա երկար սպասելէ ետք՝ ջուրի կարող մերն է:

ՆՈՐԱՐՈՎ ՎՇՏՈՒՄ

Հ Ա Յ Ա Ս Ս Ա Ն

ՎԼԻՄԱՅԱՎԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Հայաստանի զանազան վայրերում մէջ (445 - 3229 մեթր) հաստատուած են օ - զերեւութարանական կայաններ :

Նոր տեղեկագիրը, ի տարբերութիւն միւսներուն, կը պարունակէ շարք մը ազնուակներ այս կամ այն օղերեւութարանական տարրերուն հաւանականութեան մասին, որոնց զերը մեծ է անտեսութեան, յատկապէս զիւլպանտեանութեան եւ քաղաքաշինարարութեան համար :

Արդէն իսկ հրատարակուած է աշխատութեան Բ. հատորը, որուն մէջ կը մտնեն օղի եւ հողի վերամաստիճանին վերաբերող կլիմայական բնութագրումներ : 1967ին լոյս պիտի տեսնէ Ա. հատորը՝ արեւի ճառագայթային ուժի եւ շողարձակումի, ինչպէս նաեւ Գ. հատորը՝ քամիի մասին : Չորրորդ հատորը, որ կազմուելու վրայ է, պիտի ամփոփէ տուեալներ օղին խոնաւութեան, անձրեւներուն, ձիւնին վերաբերեալ :

Հատորը պիտի ներկայացնէ մթնոլորտային երեւոյթները՝ բուք, մառախուղ, կարկուտ եւայլն :

ՏՊԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Ճափոնցի երկու նկարչներ՝ Իրի եւ Տոսիկօ Մարուկիիները Հայաստան այցելած են ու իրենց սպաւորութիւնները գրած են «Նիհոն - Նօ - Կոյէ» (Ճափոնի ձայն) թերթին Օդոստոսի թիւին մէջ :

« Ինքնաշարժով Թիֆլիսէն Երեւան հասնելու օրը ժամէն : Ճամբուն ընթացքին տեսնելով Սեւանայ լիճը, որ Հայաստանի

կը գտնուէր վաւորի արեւմտեան ափին վրայ՝ Ե՛նի - Քէօյ :

(2) Այս վերջին երկուսն ալ Շէյխ իւլ Իսլամ եղած են :

(3) Յիշեալ Իրրահիմը այն դատական նախարարն է, որ գրեթէ վնասած էր Հայ Պարտիզները, երբ դարձան մը կը խնդրէր Հայերու սպանութեանց եւ տարագրութեանց մասին :

(4) Սարափի տակ մնացողը եղած է միայն հայ ժողովուրդը : Թուրք ժողովուրդը գործակից եղած է կառավարութեան :

(5) Խալիլ Պէյը շարքերու ժողովներուն եւ որոշումներուն ներկայ եղած էր : Ան դամ եղած է նաեւ Ընդհանուր Կեդրոնի, Բնկերի որոշումով :

(6) Խալիլ Պէյը եղած է նաեւ Դատական նախարար, յետոյ Արտաքին նախարար եւ շողումն է Ամեր. դեսպան Մարկրեան :

«ԱՌՈՒ ԼԱՍՍ ՄԱՀԱՐԻ»Ն ՁԵՆԵՐԷՆ

ՊԵՐԼԻՆ. — Հիթլերեան Տոբթ. Նշան Մարտիրոսեանն է որ, տաղին անգամ, Աւետիք Իսահակեանի «Արու Լայա Մահարի» հուշակետը պոէմը թարգմանել է հայերէնից չեխերէն 1946ին, Փրահայի մէջ : Եւ նոյն տարին եւս հրատարակուել է, քառասուն էջերէ բաղկացած մի փոքրիկ զբօսիկ :

Այս տարի լոյս տեսաւ «Արու Լայա Մահարի» հուշակետը պոէմի նոր հրատարակութիւնը, թարգմանել է հայերէնից չեխերէն հայագէտ եւ հայ ժողովուրդի մշակութիւն երկրպագու Ալեքսի Մոսալովան : Եւ ներկայիս չեխ նշանաւոր բանաստեղծ Վլադիմիր Հորան կատարել

ամէնէն աչքի զարնող տեսարժան վայրերէն մէկն է :

Անտոնովի է երեւանեան երկինքը : Արշալոյսին՝ նուրբ վարդազոյն է, մայրամուտին՝ մանիշակազոյն. ծիծեռնակներ կը ճախրեն մանիշակազոյն երկինքին վրայ, եւ անոր մէջ կը միքսուի փառահեղ Արարատը ... Փոքր Արարատը մեր Գեորգիային ճշգրիտ կրկնօրինակն է :

Մեր աչք կողմը մեծ Արարատն է հինգ հազար մեթր բարձրութեամբ : Լեռները շարունակ կը կերպարանափոխուին : Վահագն այս լեռները որոշ ինքնատիպութիւն մը եւ զեղեցիկութիւն մը կուտան Հայաստանի բնակարանն :

Աւանդութեան համաձայն՝ Արարատը լանջին հանդստացած է Նոյի Տապանը :

« Ճափոնական Գեորգիան եւ հայկական Արարատը երբեք չեն կրնար հանդիպել, բայց ահա մենք — դուք հեռուը ճափոնէն, ես՝ Հայաստանէն, բախտ ունեցանք կրկին հանդիպելու », այս վերջին քանդակագործուհի Ռուզաննան, որ անցեալ տարի Ճափոն եկած էր : Հիանալի խօսքեր էին ասոնք, արտասանուած մարդու մը կողմէ, որ ծնունդն է հնագիտական երկրի մը, ուր դեր - գրականութիւնը բաւականապէս 1600 տարի առաջ :

... Հայաստանը արեւի եւ խաղողի երկիր է : Անոր ակնաւոր նկարչն է Մարտիրոս Մարեանը՝ 86 տարեկան : Թեւեւս ճիշդ այն պատճառով, որ Հայաստանը այսպիսի մեծ նկարիչ մը ունի, այդ երկիրը հարուստ է գեղարուեստական վառ, շողողուն տաղանդներով :

Նախապատմական յուշարձաններ, Սեւանի մէջ գտնուած հին առարկաներ, քարէ եւ մետաղեայ զէնքեր, հին մշակութիւն հեղեղ : Երբ կը յիշես Հայաստանը եւ կը խորհիս, ամէնէն առաջ կը մտածես մարդկային զեղեցիկութեան, անոր տեղադրութեան մասին, որ ծընունդ տուած է արուեստի հոյակապ գործերու :

է բանաստեղծական թարգմանութիւնը, իսկ նկարագրողները պատրաստել է զձագիր ժողէֆ Լիէյերին :

Գիրքը կը բաղկանայ 94 էջերէ եւ 12 պատկերներէ : Տպաքանակն է 4000 : Լիւթմիլա Մոսալովան միաժամանակ իր գրքերն մէջ երկար եւ ընդարձակ կը խօսի պոէմի եւ Աւետիք Իսահակեանի մասին :

Արու Լայա Մահարի պոէմը թարգմանուած է բազմաթիւ միջազգային լեզուներու : 1919ին ղերմաներէն, 1929ին իսպաներէն, նոյն տարին՝ սպաներէն, 1936ին վրացերէն, 1940ին արաբերէն, 1946ին չեխերէն (Նշան Մարտիրոսեան), 1951ին ադրպեյճաներէն, 1952ին ֆրանսերէն, 1955ին երկրորդ անգամ ըլլալով Ա. Անթոնովիքի հոն թարգմանած է սուներէնի, 1958ին անգլերէնի, եւն. :

Ձեռնարկաբեւոյ մէջ երկար ժամանակէ ի վեր մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կը տրուի Հայոց գրականութեան, պատմութեան եւ լեզուի : Հոս կ'արժէ յիշել երկու մեծ հայագէտներու անունները, հեթարմութեան հիմնադիր եւ հայագէտ Փրոֆ. Բ. Հրոզնիս եւ հայագէտ Փրոֆ. Եղիշէյան, որ 1958ին Երեւանի մէջ Շիրմանկապետի հարիւրամեակի առթիւ հայերէն լեզուով ելոյթ մը ունեցած է :

Փրոֆ. Եղիշէյանն է, որ Փրահայի Կառլովի համալսարանի մէջ հիմքն է դրել հայագիտութեան եւ կովկասագիտութեան ամպիւտին, եւ թարգմանած է Յովհաննէս Թումանյանի «Գիւղը», եւ կատարել է բազմաթիւ թարգմանութիւններ Դանիէլ Վարուժանից, Եղիշէ Չարենցից, Աւետիք Իսահակեանից, Նասապետ Բուշակից, Սայաթ Նուբայից եւ ուրիշներէ : Այս օրերին լոյս են տեսել Փրահայի մէջ Վ. Անանեանից, Հր. Բոչարի, Ն. Չարեանի, Յովհ. Գուկասեանից, Արտիմանից (Վերք Հայաստանի), Շիրմանկապետից եւ ուրիշներէ : Վերջերս Հայաստանի մէջ լոյս է տեսել «Ձեռն եւ Սլովակ բանաստեղծներ» ժողովածուն, Անտոնին Սովալի, Եանեօ Կրալի, Եարուսլավ Վրբիցկաի եւ ուրիշ բանաստեղծներէ թարգմանել են Գ. Է. մին, Ս. Տարօնցի, Մ. Մարգարեան, Ս. Կապուտիկեան եւ ուրիշներ :

Պէտք է որ յիշեմ նաեւ հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամ Պրանց Վերֆէլը, որ ծնած է Փրահայ, եւ գրած է «Մուսա Լեւոն Գառաւուն Օրերը» իսկ 1954ին չեխ երաժշտագէտ Մատեյ Բոչկան՝ «Մուսա Լեւոն Գառաւուն Օրերը» օփերայի վեբաճեց :

Վ.Ա.ՌՅԵԱՆ

ՄՍԱՅԱՆՔ

ՆԱԽԱՍԱՐԳ 66, գրականութեան եւ արուեստի պարբերական : Խմբագիր՝ Գր. Շահինեան, Պէյրութ :

առնուելու պայմանով, անհրաժեշտ է զինքն ալ դատաւարութեան ենթարկել, օրինակն տրամադրութեանց համաձայն : Ամբաստանակներէն Պալիլ (5) եւ Նէ - Սիմի պէյերէն առաջինը՝ Պալիլ պէյը (շախարհ) տարադրութեանց ժամանակ իր թիկնաւոր ընդհանուր ժողովին մէջ չէր, եւ այդ ողբերգական օրերուն Եւրոպայ կը գտնուէր, որով մեղադարձուելու համար չէր : Պատերազմի սկզբնաւորութեան օրերուն ալ Երեւանի ժողովին նախապետ (6) եղած էր, եւ իր թիկնաւոր կառուածքով միջամտութիւններէն հետոյ մնացած էր :

Երկրորդը (Ահմէտ Նէսիմի), նոյնպէս այդ օրերուն Եւրոպայ կը գտնուէր հետեւաբար այս պարագաները մեղադրուելէն իրենց յանցանքներուն : Պէտք է նկատել տեղի զանոնք ենթարկելով նաեւ դատաւարութեան : Վերջին տարիներուն միայն նախարարական աթոռի բորձրացած են եւ նախարարական եւ նախնապետի պաշտօններու վրայ եղած առեւն ալ զէմ եղած են միջամտութեան եւ կատարուած շարժումներուն :

Իսլամի շնորհակալ, Հիւսէյին Հաշիմ եւ Մուսափա Շէրիֆ պէյերուն մասին, որքան որ ալ դատաւարութեան չենթարկուելու որոշում կայացած է, դատարանի նախագահութիւնը հրամայած է միացումը միւս դատարանի թուղթերուն, ինչպէս նաեւ Ռիֆաթ Պէյի թուղթերուն :

Այդ որոշումները տրուած են միաժամանակեանք եւ բոլոր պիտի յանձնուին Պատերազմական Ատեանի :

Մայիս 1919 (1335), 25 Մայիս, 1337 Վերջին շաբաթ ամբաստանեալները, եւ իրենց բոլոր ընկերները ամբաստանուած են Օսմանեան կառավարութեան օրինական ձեռք փոփոխելու յանցանքով մասնակից եղած են ոճիրներուն եւ ընդհանուր դատախազութիւնը պահանջած է այդ պարագան եւ յայտնած է նաեւ որ պատշաճ չէ մի քանիները դատաւարութեան չենթարկելու պարագան : Հետեւաբար բոլոր պէտք է դատուին Պատերազմական Ատեանին առջեւ :

(Ստորագրութիւն) Պատերազմ. Ատեանի նախագահ՝ Ֆերիք Զօր. ՆԱՋԸՄ

Հուսէին Հաշիմի, Մուսափա Շէրիֆի եւ իսլամի շնորհակալ մասին տրուած որոշումը՝ դատի չենթարկելու համար զանոնք, Թագաւորի հաւանութեան ենթարկուած չէ, ուստի թագաւորական հրամանագրի համաձայն եւ Պատական Գառաւուն Կանոնադրի 55րդ յօդուածի համաձայն, պէտք է Գառաւուն առջեւ դատուին ասոնք ալ, իսկ Շէյխ իւլ Իսլամ Խալիլի էֆէնդին ալ բանտարկուած համար վճարուեցաւ հրամանագրի հանել : 27 Մայիս 1919

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գ. ՂԱՋԱՐԵԱՆ (Շար.)

(1) Մայիս Հալիմ փաշայի ապարանք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Այս բանը հետզհետէ տարօրինակ կը թուի ինձի, որովհետեւ օփերայի նախկին պարուհիները զուակը, որ միշտ կ'ապրէր Քոստանթնուլէ եւ կասկածի տեղի չտալու համար թէ կը կրողները գործի վաճառականութեամբ եւ զերմանական դրամատան անօրէին բոլորովին անձանօթ կը մնար, ասկայն միշտ տեղեկագրեր կը կրէր անոր մասին : Հէր Ռայթլէյի կինը իր մեծ մօրմէն ժամանակէն ի ստոր գումար մը : Այդ պարագան անօրէին զնած էր Շլոյ Լանկէն - Նոյնի իմ մէջնաւոր եւ Յէլլայի միջեւ գրած նոյն թիւերնիկ չքեղ անտառին մէջ, ապա զարմար մը վրայ, եւ որ ի վազուց անտի պատկանած է Լանկէնպէրկի իշխանն - որու որդեց որդի փոխանցուելով : Ան

զնած էր նաեւ այս հին ընտանիքին պատկանող բոլոր հողերը, որոնք կայսրութեան ամէնէն որսաշատ մասերէն մէկը կը նկատուէին եւ լաւ ու առատ որս կը խոստանային :

Եւ ոչ ոք անակնկալի եկաւ լսելով որ Կայսրը, զբաժանութեան հանդէպ իր զրացած յարգանքները հաւատարմութեամբ, անոր յայտնած էր որ իր հողերուն վրայ վայրի արագադի որսորդութեան երթալու փափաքն ունէր : Այս փափաքը զգլխած էր Հէր Ռայթլէյը որ հազիւ քանի մը օր առաջ Սեւ Արծիւի պատուանշանին արժանացած էր :

Որով, աշնան ընթացքին, ցերեկէ մը ետք, Քայսրը՝ Գահաթաւանդին, իմ ու իր բոլոր հետեւորդներուն ընկերակցութեամբ, կայսրական շողեկառքով մը հասաւ Պիմէնտուի կայսրանը, ուր բնականաբար իր սրահ - վահոնէն իջած ատեն բարեկեղու եկան զինքը Ռայթլէյի եւ իր սիրուն կինը, որոն հետ էին երկրապահները, բարձրաստիճան անտառապահ եւ ուրիշ զինուորականները եւ ամէն տեսակի պաշտօնատարներ սպիտակ փողկապերով եւ սեւ զգեստներու մէջ իրանայիկի :

Կայսրը մասնաւորապէս զինքը հիւրասիրողներուն հանդէպ խիստ սիրալիր էր, եւ բոլոր մեկնեցանք զգեսակ, որ իր զեղեցիկութեամբ եւ ընդարձակութեամբ կը հաւատարմէր Մաքս Էլիօն ցու Ֆիւրլան -

պէրկի, Տօնաու Էլիէնկէնի մէջ ունեցած զգեսակին, ուր սովորաբար տարին մէկ երկու անգամ կ'երթայինք քանի մը օր, որսի եղանակին :

Որովհետեւ Կայսրը թեթեւ հարբուխէ մը կը տառապէր, Պերլինէն մեկնելէ առաջ հրաման տուած էր ինձի, հետագորով կանչել տալ Ֆօլքերթուն Աւիպուրի անուանով մեկը բոլորովին անձանօթ բժիշկ մը, որ կ'երեւի թէ իր յառաջիկութեան փափաքը բարեկամներուն կողմէ առաջարկուած էր Քայսրին :

Մինչդեռ Կայսրը իր հիւրընկալին, Գահաթաւանդին եւ բազմաթիւ հետեւորդներուն հետ որսի դասած էր, եւ առանձին մնացի անցեալ դարերը յիշեցնող ընդարձակ շրջանաձեւ մեծ սենեակի մը մէջ, որ կը գտնուէր զգեսակին աշտարակներէն մէկուն մէջ եւ որուն նեղ պատուհանները անտառին վրայ կը բացուէին : Աչքէ կ'անցնէի պետական կարեւոր պաշտօնաթուղթերու զգլ մը, որ երկու ժամ առաջ սուրհանդակ մը բերած էր Պերլինէն : Այս ահապին թղթակցութիւնը օրը օրին կը հետեւը մեկը ու որ ալ ըլլայինք, նոյն իսկ եթէ զբաժանուող պատյոյ մը ընէինք Քօլլէս եւ կամ նորվեկեան ծովածոցներուն մէջ :

Յերեկուան մօտ էր երբ բժիշկ Ֆօլքերթունը իմ սենեակս առաջնորդեցին : Վաթուան տարեկանի մօտ, կարճահասակ մարդ մըն էր՝ կոկորդային ձայնով, աչ-

քառու ճաղատութեամբ մը, եւ որուն աչքերը պահուած էին ոսկեղ ասպին աղնոցի մը ետին : Ձիւքը առաջնորդեցի զգեսակին մատակարարին որպէսզի գրադի իրմով : Նախ զինքը չէի ճանչնար եւ յետոյ ինձի այնպէս կը թուէր թէ իր ամբողջ նպատակը Կայսրը շնորհներուն արժանանալն էր : Եւ այս երկու պատճառներով այս մարդը երբեք չէր շահադրուներ զիս :

Նոյն օրը, ժամը երեքին տեսնելով, լըսելի որ սենեակիս զուարը կը զարնեն եւ զանազանով տեսայ որ մեր հիւրընկալին տիկինը սեմին վրայ կեցած էր : Խիստ պարզ բայց ճաշակաւոր հայուստ մը կը կրէր, եւ հրաշալիօրէն կը մարմնաւորէր Փարիզուհիի կոկիկութեան եւ ճաշակի մասին մեր կազմած գաղափարը : Բայց յանկապ շնորհակցի իր ծայրայեղ սովորութիւնը եւ հասկացայ որ խիստ յուզուած էր : Ներս մտնելու արտօնութիւն խնդրած ատեն, զիտեցի որ ձայնը կը զոգար :

Իր ամուսնութեանն ի վեր շատ անգամներ, երբ ամուսնոյն հետ Պերլին կուգային, միշտ պալատ կը հանդիպէր այնպէս որ միշտ իր հետ խօսակցելու առիթն ունեցած էի :

ՌԻԼԵԸՄ ԼԸ ՔԷՕ

(Շար.)

Conférence - Débat

Այս օրը Տիգրան Արշակունի Պենյան, Տէր Եւ Տիգրան Համարակ Պենյան կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝

ՕՆԵՆԻ ՊԵՆԵՆԻԱՆԻ

Մասնաճիւղը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Նոյեմբեր 24), առաւօտ ժամը 10-45: Հաւաքուիլ իսրի դերեղմանատուն, Բիւտը լիկալիքէ:

Մանագը չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայ իրբու այդ նկատել:

Այս օրը Տիգրան Ծնորիկ Նաւասարդեան, Տէր Եւ Տիգրան Կարպիս Գարսոյլանեան եւ զաւակները՝ Լիլիան եւ Քրիսթիան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝

ՆՇԱՆ ՆԱԻԱՍԱՐԳԵԱՆԻ

(Շապիմ Գարսիաքսի)

Մասնաճիւղը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 20ին, 83 տարեկան:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Չորեքշաբթի ժամը 15-45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանէէօ - Փարիզի զերեղմանատունը:

Մասնաճիւղը մանագը չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իրբ այդ նկատել:

ԾԱՌՈՒ Է

BEAUMONT - MARSEILLE, Apart. à vendre 4ème étage vue imprenable, Grand balcon 17 m., 5 p. + cuis. + S. de B. + VO + Téléphone. Possibilité garage s'immeuble. Prix 120.000 F. dont 16.000 CF. S'adresseur journal N° 15.

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր Եւ Տիգրան Լորիս Բարանեանէ 30 Փրանք, ի յիշատակ իրենց մօր Թադեոսի Բալուեանի մահուան տասներորդ տարեկիցին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Լիոն. — Հ. Յ. Գ. «Վարանդեան» կոմիտէն Հնորակալութեամբ ստացած է «Դաշնակցութեան Օրումն» առթիւ Տիգր. Մ. Կէնճեանէ երեսուն Փրանք, իր տալ-ըով ողբացեալ ընկեր Կարօ Կէնճեանի յիշատակին:

Ֆ. Կ. Պաշի Փարիզի մասնաճիւղը շրջանակալութեամբ ստացած է Արա Բարանեանէ քսան Փր. ի յիշատակ իր մեծ մօր Տիգրան Բալուեանի մահուան տասներորդ տարեկիցին առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Գ. Կիւղէլեան իր մօրը տիկին Կ. Կիւղէլեանի մահուան առթիւ 50 Փրանք նուիրած է Կապ. Պաշի Առնուլիլ - Սարսէլի մասնաճիւղին:

ՀԱՆԳԻՍԱՒՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

Մամուլի Մուրատեան վարժարանի

դասարաններու նոր բաժնին: Շարք 3 Գեկու. կէսօրէ ետք ժամը 4ին:

Կը ՀՐԱԻՐՈՒԻՆ ԲՈՂՈՐԸ

26, Rue Troyon — SEVRES Métro: Pont de Sèvres

ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Գեկուեմբեր 3ին Շարք իրիկուն ժամը 8Էն մինչեւ լոյս, Շապուօնիլի շէք ուր-րահներուն մէջ:

Orchestre:

LES COMPAGNONS DU RYTHME

Մանրամասնութիւնները շուտով:

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévisé, PARIS (9°)

Այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Մը-չակոյթի տան մէջ, 17 Բիւ Պիէօ:

Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարիզի վարչութիւնը վիճարանական դասա-խօսութիւն մը կազմակերպած է «Կրթական» շուրջ:

Նիւթ. — Հայ երիտասարդներու հայեցի դաստիարակութիւնը:

Պօսք կ'առնեն Պ. Ռոլան Մարկոսեան (Եան'ս Բլէօզ), Օր. Անի Գամպուրեան (Կապ. Պաշ) եւն.:

Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. վիէնի Անի կոմիտէի:

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէքըրը Կաթոլիկի նորոգուած սրահը, (Սալ Սէն Լուի):

Կը նախադասէ Ընկ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ պատշաճ յայտարար:

Կը մասնակցի. — Հ. Յ. Գ. Լիոնի Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի պարա-խումբը:

Մեներդ. — Օրիորդներ Հէլվանեան եւ Պետրոսեան, արտասանութիւն՝ Օր. Ռոսիկեան եւ ընկեր Մարքոսեան, Օր. Լ. Քէօմիլրեան (Երզ): Չութակի ընկեր Պ. Արքիմանեանի եւ ընկեր Պէրպէրեանի:

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան ցերեկայքը, Կիրակի Մարտ 5ին կէսօրէ ետք ժամը 14:30ին: Salle de la Chimie 28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

Կապույտ Պաշի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թատերական ներկայա-ցում մը Ֆառալիքի սրահին մէջ Յունուար 28ին: Մեծ պատրաստութեամբ եւ Պ. Ա. Գամբէրեանի մասնակցութեամբ՝ «Անոյճ փորձանքը» իսկ «Սամաճիկները»՝ յետա-դային:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'առնայ Գեկուեմբեր 10ին, Շարք երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

×

Սլաւոնական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէլի Հայ Արե-նոյճներու: Կիրակի 25 Գեկուեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մազրեօ, 88 Բիւ տ'Օպաներ:

×

Գեկուեմբեր 31ի, Ամանորի Յայզօնք (Ռեվէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ. գործին: Մանրամասնութիւններ յետա-դային:

×

Ս. Պաշ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 26 Փետրուարին:

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԿՐՈՒԹԵԱՆ Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը հաստատած է մասնաճիւղի պատրաստութիւն մը՝ Փարիզի Հայ Ուսանողները ընդունելու, անոնց բը-նակարան ու աշխատանք հայթայթելու եւ ուսումնական ցուցմունքներ ընելու նը-պաստակով: Հեռաձայնել 207-12-04, ամէն օր ժամը 20ին 21:

×

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ու-սանողական մասնակի գործեր կրնան տը-րամադրել թող նոյնպէս հեռաձայնեն վե-րոյնչեալ թիւին:

ԽՆՋՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գ. «Չաւարեան» կոմիտէն կազ-մակերպած է ընկերահամակրական խըն-ջոյք մը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Պ. Չ. Չատիկեանի սրահարանի վերի յարկը Բիւտը լա Տէֆանս:

Բանախօսութիւն, Երզ, արտասանու-թիւն եւ զանազան անակնկալներ,

Առատ կեր ու խումբ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ:

Մուտք 10 ֆրանկ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Գ. Նոր Սե-րունդի Փարիզի խումբին կողմէ:

Շարք, Գեկուեմբեր 3, ժամը 19Էն սկսեալ:

Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պիէօ:

ԽՆՋՈՅՔ

Սերաստիոյ Դաւարայի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Գեկուեմբեր 4, ժամը 15ին, Մշակոյթի տան մէջ:

17 Բիւ Պիէօ

Կը հրաւիրուին բոլորը:

Հ. Յ. Գ.

ՊՕՄՈՆ, Հ. Յ. Գ. «Չաւարեան» եւ թակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր նկերները այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորէ ներկայու-թիւն:

Անիկո - ՊՈՒԱ. ԲՈՂՈՄՊ. — Հ. Յ. Գ. Արամ եւ թակոմիտէի ժողովը այս Ուր-բաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկեր Աւետի-սեանի բնակարանը, 195պիս, Բիւտը լա Մէ-նիլ, Անիկո: Կարեւոր օրակարգ: Լիոն. — Հ. Յ. Գ. «Վարանդեան» կո-միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ, ժամը 20-30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 4 Գեկուեմբեր, ժամը 17Էն կէս գիշեր GRAND - HOTEL 12 Պուլվառ տէ Գարիսիսին

Նախադասութեամբ Տէր Եւ Տիգրան ԳՍՈՒԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ

Սիրալոյս մասնակցութեամբ Տէր - Արքաւօֆի (Գարիսիս) եւ իր պալաւ - յիքայի խումբին:

Ուսանողներու կէս ղին

Orchestre RAY LEPLOUT

Ապահովել սեղանները՝ WAG. 38-54

Մուտք 10 ֆր.

ATTRACTIONS

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԳ	45 ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ	25 ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՆ	10 ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ	20 ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՑՈՒՔ	25 ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 ֆ.	» » »
«ՓՈՒՍԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒԻՆ»	10 ֆ.	» » »
ԾԱՌՈՒ Է	25 ֆ.	» » »

Այս գինքը մէկ ամբողջ հրատարակելի է Զրամեկուած ծաւալով ազ-գերու համար եմ, չորքարգ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւարիչ է

Առևտրական կամ այլ ազգերու մտածաւար պայմաններու համար գինի վարչութեամբ:

ՀՐԱՆՑ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6° — Chèque Postal: 1278-35 Tél.: DAN. 88-65

- LYNCH. ARMENIA, Travels and Studies. 2ème éd. Beirut, 1965, 2 vol. reliure toile, 197 illustration, Carte etc. 125 Fr.
- ADONTZ, Etudes Arméno-Byzantines, Lisbonne, 1965, 440 p. 35 Fr.
- MANANDIAN, Tigran II et Rome, Lisbonne, 224 pages 15 Fr.
- MANANDIAN, The trade and cities of Armenia, Lisbonne, 248 p. 35 Fr.
- J. MECERIAN, Histoire et institutions de l'Eglise Arménienne Beyrouth, 1965, Illustr. et Carte 42 Fr.
- J. MECERIAN, Le génocide du peuple arménien 9 Fr.
- Mgr. JEAN NASLIAN, Mémoires, Vienne, 2 vol. illustrés 60 Fr.
- Յ. ՊԱՊԵՍԵԱՆ, ՀԱՅ ԱՏԼԱՍ, Լոս-Անճելըս, մեծադիր 328 էջ, լաթա-կազմ, բազմաթիւ գունաւոր եւ սպիտակազ նկարներով եւ քարտէս-ներով: Շքեղ սպալարութիւն: 175 ֆր.
- Յ. ՔԱՅԱՅՆՈՒՆԻ, Յեա մահու, հրատ. Ս. Վրացեան, լաթակազմ 10 ֆր.
- ԵՂԻՉ Ե. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Հարք-Խնուս, Պէյրութ, պատկերազարդ, լաթակազմ, 584 էջ 15.00 ֆր.
- ԵՂԻՉ ՄԷՀՏԵՐԵԱՆ, Ստուեր եւ Լոյս, Փարիզ 13.00 ֆր.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱՌՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ճոյս մքերի հայերէն եւ Հայոց մասին ֆրանսերէն գրքերու եւ Հայաստան-եան հրատարակութիւններու:

ՅԱՄԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE.

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ.
Վեցստեմայ՝ 35 ֆ.
Հատը 0,30

Հինգշաբթի

24

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

JEUDI

24 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Հարկ. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 10770

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.770

ՕՐՈՒԱՆ ԵՕՍՄԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

(ԱՆԿԱՆՈՒԹԵԱՆ 23ՐԴ)

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Նոյեմբեր 22ը «ազգային տոն» է Լիբանանի : Ու ամէն տարի անկախութեան տարեգարձը կ'ողբկոչուի երկրին մէջ եւ բոլոր այն տեղերը, ուր Լիբանանցիներ կ'ապրին :

Փարիզի լիբանանեան դեսպանը, ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս ընդունելութիւն մը սարքած էր դեսպանատան մէջ այս առթիւ :

Աւելի քան հարիւր հազար Հայեր կ'ապրին մայրիներու երկրին մէջ, որ դարձած է իրենց երկրորդ հայրենիքը :

Մայրաքաղաք Պէյրութը փոխարինած է նախկին Պոլսն ու Թիֆլիզը՝ իրեն վառարան հայկական մշակոյթի :

Լիբանանի ազատ երկինքին տակ ապաստանած են Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնն ու հայ կաթողիկոսականութեան քահանայարարները :

Կրօնական կեդրոն ըլլալէ վառ նաեւ կրթական — մշակութային մարզին մէջ հայկական ամէնէն կարեւոր ուստանն է դարձած, իր ճեմարանով, դպրոցներով, նախա-կրթարաններով ու մանկապարտէզներով :

Տեսակ մը Հայաստան՝ արտասահմանի մէջ : Այնտեղ հայ նոր սերունդը մանկապարտէզէն սկսեալ կը սորվի մայրենի լեզուն, կը սորվի նաեւ արաբերէնը, իրեն լիբանանեան հաւատարմ քաղաքացի :

Չորս օրաթերթեր, հինգ — վեց շաբաթաթերթեր եւ քանի մը ամսագրեր լոյս կը տեսնեն հայերէն լեզուով Պէյրութի մէջ :

Քաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ կ'ապրոցներու կողմէն եկեղեցիներ ունին նաեւ հայ երեք յարանուստութիւնները :

1921ին Կիլիկիոյ պարսպապահ ետք Լիբանան ու Սուրիա լայն բացին իրենց դուռները թրքական հալածանքներէն փախչող Հայերուն առջեւ, եղբայրօրէն իրենց ճակատէն քննարկեցին լուծին զատուութիւնը : Հայ եւ լիբանանցի յեղափոխականները զործակցած էին Եւրոպայի մէջ՝ տապալելու համար համիտեան բռնակալութիւնը :

Հոգատար Ֆրանսա իր հոգածութեան ատարկայ գարձուց մեր գաղթական հայ բնակիչները :

Հիւրընկալ Սուրիացիներն ու Լիբանանցիները ամէն դիւրութիւն ընծայեցին Հայերուն տեղաւորուելու եւ աշխատանք ձգելու համար :

Մեծ թիւ մը կը կազմէին մեր հայրենակիցներէն անոնք, որ յանձն առին ապրիլ-թիվեղէն ու տախտակի կտորներէ ափսոսաբար չիմուած հիւզակներու մէջ : Եւ իրենց ճակատի արդար քրտինքով ընտանիք ապրեցուցին : Երբեք չմուրացին :

Ու տարիներու հոյսովմով դիրքերու ափսոսանք՝ Հայերը իրենց նոր հայրենիքի վերաջանութեան ստատրեցիին բոլոր ճիւղերու մէջ :

Լիբանան ուխտի մըն է Մերձավոր Արեւելի մէջ :

Միջերկրականի արեւելեան ափերուն վրայ փրկելի նախկին մայրաքաղաքը Ժօ. դարուն դարձած էր արդէն լոյսի վտարան մը, ուր բարձրագոյն ուսում տանելու կ'երթային հայ երիտասարդներ Թուրքիոյ գնահատու կողմերէն :

Ֆրանսացի Յիսուսեաններ 1839ին Պէյրութի մէջ բացած էին քոլէժ մը : Յետագային հիմը դրին նաեւ բժշկական վարժարանի մը, ուսկից ետեւ են բազմաթիւ հայ բժիշկներ :

Ամերիկացիք նոյնպէս Ժօ. դարուն այնտեղ բացին «Բողոքական քոլէժ» մը, որ հետզհետէ ընդարձակուելով վերած

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՍՊԱՆԻԱ

ԴԵՊՔԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՔՕ ՊԱՐԶԵՅ ԲԱՐԵՓՈՒՄՆԵՐԸ

Սպանիա ապրեցաւ իր պատմական օրերէն մէկը : Արդարեւ, Չոր. Ֆրանքո Քորթէաներուն առջեւ (սպանական խորհրդարան) ներկայացուց սահմանադրական բարեփոխումները զորս կը նախատեսէ եւ զորս հանրաքուէի պիտի դնէ դալ ամիս : Բացառիկ հանդիսաւոր բնոյթ տրուած էր այս նիստին, աշխարհի բոլոր կողմերու ձայնասփիւռներն ու հեռատեսիլները ներկայ էին :

Չոր. Ֆրանքո, 74 տարեկան, քաջաուսուղ է : Երբ սրահ կը մտնէ, լուսիւն կը տրեւէ ու Քառուրիւն կը կարգայ իր ճառը :

Ընդհանուր ձեւով կը պարզուի որ սպանական վարչակարգը պիտի վերածուի սահմանադրական միապետութեան մը : Պատրաստուած օրէնքին զլիւար կէտերն են —

Ա) Պետութեան եւ կառավարութեան ղեկավարներու պաշտօնները, որոնք 30 տարիներէ ի վեր միացած են Ֆրանքոյի ձեռքին մէջ, պիտի բաժնուին : Ասկէ ետք պիտի ըլլայ վարչապետ մը, նշանակուած պետութեան ղեկավարին կողմէ, թեկնա-

ուեցաւ բարձրագոյն վարժարանի (համալսարան), բժշկական, դեղագործական, երկրաչափական եւ այլ ճիւղերով :

Համալսարաններու քաղաք մըն է Պէյրութ, ուր լիբանանեան կառավարութիւնը մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայէ տեղացիներուն ու օտարներուն՝ օգտուելու արաբական, Ֆրանսական, ամերիկեան, հայկական եւ այլ կրթական հաստատութիւններէ :

Շատ հին են Հայերու յարաբերութիւնները Լիբանանի հետ : Սաշակիներու շրջանին կիլիկեան թագաւորութիւնը զործակցած է Տրիպոլիսի քրիստոնեայ դքսութեան հետ :

1860ի արիւնալի դէպքերէն ետք, Նափոյէն Գ.ի օրով, Ֆրանսական բանակ մը ցամաք ելաւ Լիբանան՝ Պօֆոր տ'Օթֆիլի հրամանատարութեամբ եւ օսմանեան կառավարութեան պարտադրեց Լիբանանի ինքնավարութիւնը :

Եթէ պետութիւններ 1861 Յունիս Գին ստորագրեցին համաձայնագիր մը, որով Լեանալիբանան կը դառնար ինքնավար օսմանեան ղեկիչանութեան տակ :

Կառավարիչը պէտք է ըլլար քրիստոնեայ (կաթողիկ) մը : Առաջին կառավարիչն եղաւ Հայ մը՝ Կարապետ Արթին Տալուսովը (ծնած Պոլիս 1816 Մարտին) : Սուլթանը Միւշիքիի աստիճան տուաւ կառավարիչին, որ մեծ հոշակ հանց Լիբանանի մէջ՝ Տալուս փաշա անուանով :

Ինքնավար Լիբանանի վերջնութիւն կառավարիչը եւս եղաւ Հայ մը՝ Յովհաննէս փաշա Գուլումեան, նախկին խորհրդական Օսմ. արտաքին նախարարութեան (ծնած Պոլիս 1858 Գեղու. ճին), պաշտօնի կոչուած Իթիթիստի կողմէ :

Լիբանանցիք երախտագիտութեամբ կը յիշեն հին օրերու բարեսիրտ հայ կառավարիչներու անունը :

Հայութիւնն ալ միշտ երախտապարտ պիտի մնայ հիւրընկալ Լիբանանի, որուն ասպնջական հողին վրայ Հայերը կ'աճին ու կը բարգաւաճին 45 տարիէ ի վեր, հողերին կապուած իրենց նոր հայրենիքին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Ի ՆՊԱՍՍ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Ա. ՅԱՆԿ

Ս. Սահճեան (Լիբանան)	Ֆր. 1000
Արթիկ եւ Ժիրայր Միսաքեան	500
Գրիգոր Աղամեան, Էրախտաղի — տութեամբ	250
Նուպար Նիկողոսեան (Նախկին շրջանաւարտ)	200
Առլէն Փափաղեան	100
Օր. Ասողիկ Առաքելեան	100
Այրիկ մը լուսն	50
Նշան Դարբինեան ընտանիք	50
Ժիրայր Փէքմէզեան (Նախկին շրջանաւարտ)	30
Գուճար	2280

ճուներու երեք անուններէն ընտրուած զորս պիտի ներկայացնէ Արքայական Սորհուրդը :

Վարչապետը նշանակուած պիտի ըլլայ հինգ տարուան համար : Միւսերն առեն, «Ազգային Շարժումին» պետը պիտի ըլլայ, պաշտօն մը զոր փոխանորդաբար պիտի վարէ երբ Ֆրանքո սղջ է :

Բ) Քորթէան հարիւր անգամ (մէկ վեցերորդը) պիտի ընտրուին ուղղակի ընտանիքի հայրերու եւ ամուսնացած կիներու կողմէ : Քորթէաներու նախագահը կը նշանակուի պետութեան ղեկավարին կողմէ ցանկի մը վրայ զոր կը ներկայացնէ արքայական խորհուրդը :

Գ) Արքայական խորհուրդին մէջ, Ք.թ.թէյներու ներկայացուցչութիւնը Աէն 10ի պիտի անցնի :

Դ) «Շարժումին ազգ. խորհուրդը» կը վերածուի «Ազգային Սորհուրդի» : Կազմուած յիսուն ընտրուած անդամներէ, 30 նշանակուած եւ 12 ընտրուած անուղղակի քուէարկութեամբ, այս Ազգ. Սորհուրդը պիտի ապահովէ քաղաքական գործունէութեան շուրջ կարծիքներու ընդդիմախօսութիւնը :

Ե) Կրօնական ազատութեան սկզբունքը հռչակուած է, պիտի ապահովուի իրաւական հոգատարութեան մը կողմէ, որ պիտի պահպանէ բարոյականը եւ հանրային կարգը :

Զ) Միապետութիւնը կը մնայ Սպանիոյ վարչակարգը : Պետութեան ղեկավարին հիւանդութեան կամ բացակայութեան ատեն, զահագնաւորն է որ դիմէր պիտի փոխարինէ :

Չոր. Ֆրանքո կը ճշդէ սակայն թէ բարեփոխումը կ'ամբողջացնէ սպանական հիմնարկութեանց շարքը, բայց չանտեսեր կատարելագործման կարելիութիւնները : «Այս ձեւով, կը ձեռնարկենք, շնորհիւ Ֆրանքո, քաղաքական կեանքի լայն ժողովրդավարացումի մը, պետութեան զանազան մարմիններու կազմութեան վերանորոգման մէջ : Ազգ. Շարժումը սպանական սկզբունքներու հիմն է : Բայց, շարունակուած է Ֆրանքո, շարունակելու համար դէպի առաջ երթալ, հարկ է յիշել որ Սպանիա իր ընտանի ղեկերն ունի, ինչպէս անիշխանական ողին, բացասական քննադատութիւնը, համախոհութեան պակասը եւ ծայրայեղութիւնը : Քաղաքական դրութիւնը որ մեզի կը յարմարի այն դրութիւնն է որ կը խոստովանուի մենքն է կը չէզոքացնէ զանոնք» :

Ընդհանուր ապահովութեան այն է թէ Ֆրանքո չի սիրեր հանրապետականութիւնը «այրիւ», իր խոհմութիւնը ծանօթ է : Իր լուծելիք կարեւոր հարցն է յաջորդութեան հարցը : Բայց այս անգամ ալ, Ֆրանքո չնշանակեց իր յաջորդը :

Ֆրանքոյի առաջ այս քայլը շատ փոքր է ոմանց համար, շատ մեծ է ուրիշներու համար, մասնաւոր անոնց որոնք գիտեն թէ Ֆրանքո ինչ ընդդիմութեան բախտ է, ծայրայեղ Ալլին մօտ, այս «ապստական» որոշումները պարտադրելու համար :

ԸՆԿ. ՕՆՆԻԿ ՄԵԼԻՔՍԷԹԵԱՆ

Սոր ցաւով կ'իմանանք որ ընկեր Օննիկ Մելիքսէթեանի յանկարծամահ եղած է Շարաթ, 19 Նոյեմբեր, կէսօրէ առաջ, «Համազգային» իր գրասենեակին մէջ, Պէյրութ :

Ընկեր Օննիկ Մելիքսէթեան ծնած էր Պրուսա, 1913ին : Բոլոր Հայերուն պէս տարադրութիւն ճանչցած, կանուխէն կորնեցուցած է իր հայրը եւ երկու եղբայրները, պղտիկը Ստեփան եւ ինք, որք մեծցած են մօրը խնամքին տակ : Իր նախալրթութիւնը ստացած է Հալէպի «Հայկական» վարժարանին մէջ, ապա յաճախած՝ Ֆրանսական դղիւն :

Պատանի տարիքէն մաս կազմած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատանեկան Միութեան եւ Հ. Մ. Բ. Մ. ի շարքերուն : Ապա նաեւ անցած է Դաշնակցութեան շարքերը :

Շրջան մը, իրեն պաշտօնեայ, աշխատած է գանազան ընկերութիւններու մէջ : Եղած է խմբագիր ու վարիչ Հալէպի «Արեւելք» օրաթերթին :

Պէյրութ հաստատուելէն ետք, ստանձնած է «Համազգային» ի գրասենեակի վարիչ — քարտուղարի պատասխանատու պաշտօնը, զոր կը վարէր մեծ ձեռնհասութեամբ եւ նուիրումով, մինչեւ իր յանկարծակի մահը :

Ընկեր Օննիկ Մելիքսէթեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ յաճախ ունեցած է պատասխանատու պաշտօններ, անգամ մականով մարմիններու եւ, նաեւ, երկու անգամ Դաշնակցութեան Գերագոյն Ընդհանուր Ժողովին :

Երկար ատեն աշխատած է նաեւ Հ. Մ. Բ. Մ. ի շարքերուն մէջ եւ անգամապատ Շրջ. վարչութեան :

Նկարագրով մաքուր, պարտաճանաչ, անհասարակ ընկերակից, Օննիկ Մելիքսէթեան սիրուած էր բոլորէն : Դաշնակցական մարդու իր ամբողջ եւանդը ու բոլոր ուժերով աշխատած էր ամբողջ կեանքը :

Յուզարկաւորութիւնը կատարուած է երեքարթի օր, Պէյրութի Ս. Նշան Մայր եկեղեցւոյ մէջ եւ մարմինը փոխադրուած է Պուրճ Համաւի Ազգ. գերեզմանատունը :

Միւսեան ՆԱԶԱՆԳՆԵՐԸ կը խորհին աւելցնել Յորդանանի եղած դիմուորական օժանդակութիւնը, իսրայէլեան յարձակման պատճառ : Արտաքին նախարարութեան բաները յայտնած է թէ այս միջոցին կ'ուսումնասիրուի Յորդանանի կառավարութեան ստացուած դիմումը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Սովետական Բոսիա թերթը կը տեղեկացնէ թէ Վոլկայի շրջանային դատարաններէն մէկը երեք տարուան տաժանակիւր աշխատանքի դատապարտած է երեք կիներ, որոնք ապօրինաբար Միւրաշական դպրոց մը բացած էին : Ամբաստաններէն անգամ էին բմբոստ հատուածի մը, որ կը մերժէ ճանչնալ Միւրաշական եկեղեցին : Մէկ տարուան մէջ երրորդ անգամն է որ դատարան կ'առաջնորդուին Միւրաշական եկեղեցիին դէմ բմբոստացուները, որոնց թիւը 25.000էն աւելի է :

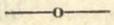
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵՐՆ ԲՐԻՏԱՆԻՅԱՆ Արտաքին նախարարը, որ քանի օր է չի յաջողիր Մոսկուա մեկնել անպատու օդին պատճառաւ, ի վերջոյ որոշեց կառավարումով երթալ Լեւինկրասկէ Մոսկուա, արուած ըլլալով որ ձիւնը եւ մշուշը թոյլ չեն տար որ եւէ օդանաւ իջնէ Մոսկուայի օդակայանը :

ՄԻՍՏԵԱՆ ՆԱԶԱՆԳՆԵՐԸ կը խորհին աւելցնել Յորդանանի եղած դիմուորական օժանդակութիւնը, իսրայէլեան յարձակման պատճառ : Արտաքին նախարարութեան բաները յայտնած է թէ այս միջոցին կ'ուսումնասիրուի Յորդանանի կառավարութեան ստացուած դիմումը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Սովետական Բոսիա թերթը կը տեղեկացնէ թէ Վոլկայի շրջանային դատարաններէն մէկը երեք տարուան տաժանակիւր աշխատանքի դատապարտած է երեք կիներ, որոնք ապօրինաբար Միւրաշական դպրոց մը բացած էին : Ամբաստաններէն անգամ էին բմբոստ հատուածի մը, որ կը մերժէ ճանչնալ Միւրաշական եկեղեցին : Մէկ տարուան մէջ երրորդ անգամն է որ դատարան կ'առաջնորդուին Միւրաշական եկեղեցիին դէմ բմբոստացուները, որոնց թիւը 25.000էն աւելի է :

ՅԱԿՈՒ ՄՆՁՈՒՐԻ



Այս տարի ծննդեան 80ամեակն է և գրական գործունեութեան 60ամեակն է Յակոբ Մնձուրիի :

Մնձուրի , բուն անունով Յակոբ Տէ - միրճեան , ծնած է 1886ին , Երզնկայի Արմառն գիւղը : Գրական անունը առած է իր ծննդավայրի Մնձուրի լեռնէն :

Գիւղական կեանքը պատկերացնող անոր առաջին պատմութեամբ , որ կը կրէ « Հարս ու կետուր » վերնագիրը , տպագրուած է « Մասիս » ի մէջ , 1906ին : Այնուհետեւ , ամբողջ վաթսուս տարի , զբաղ է մօտ 150 պատմութեամբ , 15 հէքեաթ և բազմաթիւ պատկերներ , որոնց միայն մէկ փոքր մասն է , որ ամփոփուած է 1958ին , էսայեան Սանուց Միութեան կողմէ հրատարակուած « Կապոյտ լոյս » հաւաքածոյին մէջ :

Իր ինքնակենսագրութեան մէջ , զբաղ է խօսելով իր ստեղծագործութեան մասին , կը գրէ . —

« Երբեք բաներ տուած եմ , — գիւղը , իմ օրս , ժամանակագրութիւններս : Առաւելագոյն տուած եմ գիւղը : Տուած եմ զայն հէքեաթներով , զիւղագրութիւններով , պատմութեամբներով : Հէքեաթներով սկսած եմ : Գիւղագրութիւններուս մէջ հայրենական համայնապատկեր մը կ'առնեմ , զաշտ մը , ձոր մը , այգեխումբ մը , դեռ մը , լեռնապար մը , զոր շատ յստակ , համարեա թէ երէկ տեսածդ պէս աչքին առջև կը բռնեմ , կամ ամառուան մէջ անձրեւ մը , խոտքաղի ամառն , օրի - նակ , աշուն մը , ամառ մը , իրիկուն մը , ու ինչ որ շատ բազմապէս , թէ կային հոն , կ'ըլլային , կ'ընէին , կը խօսէին , էչ , ծառ , քար , ձամբայ , մարդ , ատոնք կը պատմեմ , կը բանիմ ատոնց վրայ : Ամբողջ ուղածս պահէ ճիշդ տալ , կենդանացնելն է : Լուսանկարչութիւն է : Ես կամ անոնց մէջը : Կը գրեմ , որովհետեւ չեմ կրնար չգրել : Կուզեմ » :

Հայրենի երբեմնի գիւղը այսպիսի ինքնատուրի , ճշմարիտ , յուզառատ արուեստով վերակենդանացնող երախտաշատ գրագէտին նուիրուած էր Հայ Գրողներու Միութեան կազմակերպած յորհանակա՛ն երեկոն , որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 29ին , Երեւանի մէջ :

Խօսք տուած են Գեղամ Սեւան , Սոյգոմոն Տարօնցի , Յ . ձ . Միրունի և ուրիշներ : Այս վերջինը յայտարարած է ի մէջ այլոց . — Այս երեկոյ խորագոյն յուզուած եմ ի տես այն յարգանքին , որ հայրենի ժողովուրդը ցոյց կուտայ իմ հին բարեկամներէս ամէնէն արժանաւորներէն մէկուն , բազմապատասխան գրող Յակոբ Մնձուրիին : Ան փայլուն ներկայացուցչութեան մէջն էր զաւանդակներէն , որ սկիզբ առնելով Խրիմեան Հայրիկով և Գ . Սրուանձտեանով , տուաւ այնպիսի

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԿ ՅԵՂԱՍԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ՎԱԿԵՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՎՃՈՒԳՐԵՐ

է .

Իթթիհատ և Թէրազըր կուսակցութիւնը կառավարութեան մէջ կառավարութեան մը ձեւը ստացած հսկայ ուժի մը վրայ կ'ընդունուի , մեծ ուժերն ունենալով :

Այդ կուսակցութեան կեդրոնի անդամները նկատուած են ամբաստանաւորներ , որոնց ինքնութիւնը հաստատուած է :

Աճմէտ Իղլէթ , Ջիւրիւք Սուլու Մահ - մուտ Հանրօգուտ Երեսմեանց նախարար և Օսման Նիզամի փաշաներ , և Եփէյի իւլ իսլամ էսաու էֆէնտի , որոնց ղեկ թէքեւ ձեռքարկումն հրամանագիր հանուած բայց կարելի չէ եղած գործադրել , և փախստական հետեւեալներէն՝ նախ - կին թղթատարական նախարար Ռսիւան էֆէնտի , և երկրագործական նախարար Սուլեյման էլ Պուսթանի էֆէնտի , և Երեսմեանց նախարար ձափիտ պէյ , Բնդ . Կեդրոնի անդամ և կրթական նախարար Տոքթոր Նազրմ պէյ , որոնց մասին կատարուած քննութիւնները լրաց -

գրողներ , ինչպիսին են Թրիտիւնցի , Ռ . Ջարդարեանը , Արտաշէս Յարութիւնեանը , Մշտ Գեղամը և ուրիշներ : Անոնք զաւանդակներն հայ գրականութեան մէջ , բերին հայ գիւղի առողջ , կենարար շունչը , հողի բայրը և նաեւ հայ գիւղացիի հոգեբանութիւնը , անոր տառապանքը և անկեղծութիւնները : Այս գրողներն էին , որ ձամբայ հարթեցին վաղուան մեծ գրականութեան համար : Քաղաքական դաժան գէպերու բերումով , սակայն , զաւանդ փախաւ Պոլսէն : Վահէ , Հայկ , Համաստեղ , Բենիամին Նուրիկեան և ուրիշներ հայ գիւղը իրենց հոգիին մէջ առած տարին օտար ափեր , տարին հեռու ընդհարուած : Ան , որ գիւղը պահէր Պոլսի մէջ , եղաւ Յակոբ Մնձուրի : Քաղաքում համեստ անկեղծ մը , ան եղաւ ան - խոնջ մշակը զաւանդական գրականութեան . ամբողջ վաթսուսամեակ մը , համայն արուեստով երկնց , երկնե - բանդից հարազատ գիւղի պատկերն ու մարդիկը՝ անհուն սիրով ու գործով : Ան զեղարուեստական մեծ ընդհանրացումով տիրականացուց հայ գիւղացիները , ստեղծեց կերպարների ամբողջ պատկերասրահ մը : Ես ալ , այս երեկոյ , իմ ողջ ջանքի յուզութեամբ խօսք կը խոսնեմ հայրենիքի իմ գրչեան խօսքներուս յարգանքի ու մեծարման խօսքներուն՝ հանդէպ գրողի մը , որ միշտ մնաց հայ գրականութեան պատնէշին վրայ :

« ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՉԱՅՆ »

ուած են : Ուսումնասիրուած է Բնդէս - նուր Դատարարի պահանջագիրը :

Իթթիհատ և Թէրազըր կուսակցութեան կազմակերպութիւնը և երկրին մէջ ամէն կողմ իրեն ծառայեցուցած պաշտօնեաներու շղթայ մը , կառավարութեան պարտականութիւնը ինքնապաշտօն կատարած , և երբեմն ալ իրենց ունեցած մեծ ուժին միջոցով ծանր կերպով ճնշումներ բանեցուցած են և Պուսթանի քաղաքականութիւնն ու գործառնութիւնները իրենց ձեռքին և քմայքին ենթարկած են , իրենց կամայականութեամբ չենթարկուող պետական գլխաւոր և երկրորդական պաշտօնեաները պաշտօնանկ ըրած և հանդուստեան կոչած են , և սպառնացած՝ տեղական կառավարութեան ժողովներուն և պաշտօնեաներուն : Մայրաքաղաքին մէջ իրենց ընդհանուր կեդրոնով , իրենց ընդհանուր ժողովներով և զաւանդական կեդրոնական մարմիններով և պատասխանատու ներկայացուցիչներով , նաեւ գործնապէս հրամայողի և զեկապարի ընթացք ունեցած են կառավարութեան մէջ :

Այդ կերպով Իթթիհատ և Թէրազըր կուսակցութիւնը կառավարութիւն մը կազմած , կառավարական պաշտօնական իշխանութիւններէն զերիւրիւր , անպատասխանատու իշխանութեան մը վիճակով , կառավարական ձեւը այլապիսիւս և չարափոխած է : Այդ պարագան 28 Մայիս 1919 թուակիր և թիւ մէկ Որոշմամբ գործով մանրամասնութեամբ բացատրուած է լուսարանուած է :

Առանց կրկնելու վերոյիշեալ մանրամասնութիւնները , ճշգրտած է ամբաստանեալներուն վերոյիշեալ ոճիները , իրեն կազմակերպողներ և գործադրողներ : Այդ ամբաստանեալները ըլլալով նաեւ կուսակցութեան Բնդհանուր Ժողովի անդամ , այդ ժողովին ընդհանուր քարտուղարի հաղորդագրութիւնով , դահլիճի անդամները բնականէն (ի պաշտօնէ) անդամներ եղած են յիշեալ Բնդ - հանուր Ժողովին , որ Քոնկրէնի որոշումներով ճշգրտած է :

Մինչև որ հակառակը սպացուցուի , ընդունուած է անհրաժեշտօրէն , որ փոսթի և հեռագրի նախկին նախարար Ռսիւան էֆէնտի և երկրագործական նախարար Սուլեյման էլ Պուսթանի էֆէնտի վերոյիշեալ կուսակցութեան անդամ էին , և կրթական նախարար Տոքթ . Նազրմ պէյ , որ թէ ընդհանուր ժողովին և թէ ընդհանուր կեդրոնի գործնապէս անդամ եղած է :

Նոյնպէս յիշեալ ժողովին գործնապէս մասնակից ըլլալը խոստովանած է նախկին Եփէյի իւլ իսլամ էսաու էֆէնտի , իր կին յայտարարութեամբ , երկու անգամ հրատարակած է Բնդհանուր Ժողովին : Եւ թէ այդ ժողովին օրակարգի նիւթը ընտրութիւններու շուրջ էր միայն և յայտնած էր որ լուր ունեցած չէր ժողովի միւս խորհրդակցութիւններէն և որ ունեցածներէն , ու կուսակցութեան հանդէպ

ՈՒՐԱՐՏԱԿԱՆ

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Ուրարտական հնութիւններու յայտնաբերումը հետզհետէ կը դառնայ Իրանի , յատկապէս անոր հիւսիս - արեւմտեան շրջաններուն , հնագիտութեան բնորոշ կողմերէն մէկը : Դեռ անցեալ դարու առաջին շրջաններուն մէջ զանազան էին ուրարտական առարկաներ : 1940ին , Ղա - րատար լեռներուն վրայ , Թաւրիզէն

միշտ ընդդիմադիրը դիւրեք բռնած էր : Եւ այդ պատճառով ալ Եփէյի իւլ իսլամի պաշտօնէն հրաժարել ստիպուած է :

Այդ պարագան որպէս մեղմացուցիչ կէտ մը կ'ընդունուի , պայմանաւ որ իր գրաւոր յայտարարութեամբ ըսած ըլլալ : Պատերազմական Ատեանի հայեցողութեանը կը մնայ որոշելը թէ յիշեալը ի՞նչ ատիճանի մասնակից եղած է կուսակցութեան գործունէութեան , և ի՞նչ ջանք կատարած , անոնց մասնակցութեան համար :

Վերոյիշեալ թիւ մէկ որոշմագրով յիշուած պատճառարանութիւնները և փաստաթուղթերը նկատի ունենալով , համաձայն Պատժական Օրէնքի 45րդ յօդուածի վերջին պարբերութեան տրամադրութեան , անոնց ղեկ ալ ձեռքարկած հրամանագիր հանել որոշուած է :

Հասկցուած է որ ամբաստանեալներէն Աճմէտ Իղլէթ Փաշա (*) մասնակցութիւն չէ ունեցած ոչ յիշեալ ժողովին կամ կուսակցութեան , և ոչ ալ մասնակցութիւն բերած է կուսակցութեան ուրիշ մարմնի ժողովներուն : Եւ պատերազմական նախարար եղած միջոցին ևս , թէ և ի պաշտօնէ ընդհանուր ժողովի անդամ էր և ներկայ պէտք էր ըլլալ , բայց յիշեալ այդ ատեն , իր վերին հրամանատարի փոխանորդ , կը զտնուէր Պապա Էսիկ և բանակին գլուխը դրապած էր Էսիկի սպանելու պատերազմով և յետոյ հրա - լիւրուած է հրաժարել պատերազմական նախարարի պաշտօնէն : Այդ մասին իրեն սպառնալիք եղած է , սարսափի տակ մը նացած է , որովհետեւ չէր ուզած ծառայել կուսակցութեան մասնակցուող նպատակներուն , և թերեւս ալ , անոնց գործունէութեան արդեւ ըլլալու դիրքին մէջ զանուած է :

Նմանապէս , ամբաստանեալներէն Օսման Նիզամի Փաշայի մասին , թէ և ընդհանուր դատարար պահանջած է անոր ալ դատը դատել , սակայն ատոր հարկ չէ տեսնուած և մերժուած է : Վերոյիշեալ սկզբունքով անդամ եղած չէ Իթթիհատ և Թէրազըր կուսակցութեան և իրեն չի վերաբերել Իթթիհատ կուսակցութեան կանոնադրին համաձայն՝ նախարարներու ի պաշտօնէ ներկայ ըլլալու պարտաւորութիւնը Բնդհանուր Ժողովին : Անոր մասնակցութիւնը յայտնի եղած չէ , և զինքը ընտրած են հանրօգուտ շինութեանց նախարար , անոր Երրոպա դասը կամ միջոցին , ու կարճ ժամանակ ետք , կրկին Երրոպա մեկնած է : Հետեւաբար Քոնկրէնի տուած որոշումներու օրերուն , հեռու զտնուած է և անտեղեակ մնացած :

Աճմէտ Իղլէթ և Նիզամի փաշաներուն կապակցութիւնը կուսակցութեան և անոր գործունէութեան հետ , սպացուցուած չէ : Պատժական դատարարական օրէնքի 123րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն , կ'արդիւրուի անոնց ղեկ գաղտնագրութիւն կատարել :

Քննութիւնները տակաւին լրացած չեն , ամբաստանեալներէն Ջիւրիւք Սուլու Մահմուտ Փաշայի և Երեսմեանց նախարար ձափիտ պէյի մասին , ուստի ըստ եղած պահանջին՝ վերոյիշեալ երկուսն ալ պատերազմական մասին որոշում տրուեցաւ : 12 Յունիս , 1919

Ստորագրութիւն Պատերազմական Ատեանի Նախագահ Ֆերիթ Չօր . ՆԱԶԸՄ :

ՀԱՅԿԱՋՆ Գ . ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար .)

(*) Իզգէք փաշան , Ալպանցի էր , Թուրք չէր :

ԵՐԲ ԵՆ ԵՐ ՄԵՐ ԲՈՅՆԸ

ԱԿԱՄԱՅ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ակուզան = լայն առուն մաքրել պէտք է : Թուրքերը զօրացնել տղամտէզով կամ կաւով , որպէսզի ջուր չկորսուի : Ուրիշներու կաւանները լաւ մը խճկել , և որոր մուրը ձամբաներով տեղ հասցնել : Ջրոտը կը սկսի անու առ անու , բայց յանկարծ կը նային կը սկսի ցամաքել , ինչպէս մեկանը գրչին վրայ , և Զրբաշի ակօսը կը ամբի : Վաղէ , համ , վաղէ պատճառը փնտռէ , ամէն ինչ կանխաւոր է , բայց առունի պորտը կ'երեւայ :

Հօրս ուրախութիւնը կ'այլափոխուի , կը դադրի , բոյսերուն հետ իր սիրախօսութիւնը , և փաղկեմաղ կը լուծէ հանելուկը . — կամ Մկրն է , կամ Համբօն :

Մանուանդ Համբօն , այնպիսի վարդի - տութեամբ իր ցանկին քովին կը ծակէ առուն , որ ստանան նոյնիսկ չի հասկնար , և փառաւորապէս կը ջրէ իր փոսը ինկած պարտէզը : Ջրերին համար ծեծ ու կոխ անպակաս էր միշտ : Անոնք որ իրենց խօսքը չէին կրնար քաղցնել , կը դիմէին ցածուութեան , որ դժուար էր ստուգել թէ ո՞վ կորեր է իշուն պոչը , կացինահար ըրած է պոլապու ծառ մը և . և . և . :

Տարիներով քէն կը պահեն շատերը ջրոտը պատճառաւ : Դեռ քանի որ է որ այս մարդը մեզ լացուց : Եւ կը դարձան նայի թէ ինչպէս հայր ձաշի կը հրաւիրէ ան : Կը մտածայի , ինչպէս էչը կը խօսի պարապ տոպրակը զլինին :

Երբ հանդիսաւոր ներս մտանք մեր ձաշարհը , և սպասարկու , Համբօն նախաձեռնար հրաւրեալ , սեղանը հատընտիր համեմ , օղի և այլ ուտելիքներով ծանրաբեռնուած , կոչնականներու լրիւ ժամանակին կը սպասէր :

— Օրհնեա տէր , Տէր Պապա , բարի լոյս Աննա խաթուն , Կարապետ ալա , իմ մտքէս ալ անցաւ , այս օրին ալ պիտի հասնինք եղբր :

— Աստուծոյ բարին , Համբարձում աղա , հրամայէ վեր եկուր , սանկ նստէ , և ալ : Ու կ'երկնաբեայ խօսակցութիւն : Բայց . . . հայրս միջանկեալ ինծի կը նայէր , լուս , ինչպէս փայլակը սեւ ամպերուն մէջէն կը ճառագայթէ՝ որոտա - գին կայծակէն առաջ : Այդ պահուն պատահաւր զուշակեցի , ինչպէս կատուն երկրաշարժի ցնցումները կը զգայ շար - ժացոյցէն առաջ : Մտնկերէս վար արեւն ցածրեցաւ , սկսայ զողջալ , մայրս օղ - նութեան հասաւ , ինչպէս միշտ , իր շանթարդի զերով և զին դուրս տարաւ :

— Ծօ , ինչո՞ւ այս մարդը բերիւր , հարցուց , շուտ հասիւր , պատուելի Համբարձումը կանչէ :

Ծանր էր սխալս և շատ ու՛ղ դարձան իւր միջոց մը խորհիւր : Շատերու պէս ևս իմ պզտիկ խեղճիւս կը մտածէի ու կը քալէի տընտնալով .

— Ահա ուր որ է , ջրդող Համբօն տու - նէն դուրս կը վռնուի , տղա սխալեր է բերելով : Աւել - սղակաս խայտառակու - թիւն իմ մասնադրութեան պատճառաւ : Ան ալ անշուշտ մարդ է՝ կը նայիս ծանր պատասխան մը կուտայ , և կ'ընդ կը սկսի : Տէրտէր մէր - տէր կը միջամբ - տեն , սեղանը երկրաշարժի կը բռնուի , վրայի եղածներն ալ . . . Համբօն ալ միա - սին :

Այդ վիճակին միակ յանցաւորն ալ ևս : Պէտք է փախչիմ , նոյնիսկ գիւղէն հեռու - նամ , ո՞ւր երթամ սակայն , ո՞ր գետինը մտնեմ , հօրս ձեռքէն չեմ ազատիր :

Բայց վարժապետը հրաւրեցին ալ , ար , միանկ ձեղն փախիլ՝ առանց բարապանի դերս կատարելու փորձանք մըն ալ առի - կա կ'ըլլար : Ուրեմն սկսեայ , վախի - վախ տուն առաջնորդեցի : Երբ կոչիկներս դուրս հանելով բուրբին պէս ներս մը - տանք , դարձանք և ուրախութիւնս զէմ - զիմաց սկսան թամբարս պարել , որով - հետեւ ճիշդ այդ միջոցին հայրս և Համ - բօն ճակատ ճակատի իրարու կենաց կը ճնկէին :

ՈՍՏՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(3 Շար .)

Conférence - Débat

ՄԱՐՏԻՅԱԼ
Այս օրը Տիկին Լուսին Ղազարեան, Տէր Է. Տիկին Ղազար Ղազարեան և զաւակները, Տէր Է. Տիկին Տիգրան Ղազարեան և զաւակները, Տիկին Գոհարիկ Ղազարեան և աղջիկը, Տէր Է. Տիկին Սարգիս Ղազարեան և զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր և աղջկանին՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ
Կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ իր բնակարանը Նոյեմբեր 22ին, 65 տարեկանին: Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Հինգշաբթի Նոյեմբեր 24, ժամը 15ին Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ և կեղեցին:
Մահազոյ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայ իրրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ՄԱՐՏԻՅԱԼ
Այս օրը Տիկին Վարդուհի Դարբինեան և զաւակները հողեհանդատեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսնոյն և հօր հանգուցեալ
ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ
մահուան Գ. տարեդարձին առթիւ, Պոմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի օր:
Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՎԱԼԱՆՍ

ՎԱԼԱՆՍ
Այս օրը Տիկին Վերոնիկա Դաւիթեան և իր բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (Նոյեմբեր 27) Վալանսի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցին հողեհանդատեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, զենայրին և աղջկանին
ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ
մահուան տարեկիցին առթիւ:
Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԱԿԻ

Վալանսէն Տէր Է. Տիկին Համբարձում Յովսէփեան իրենց զուգորդին Այս օրը Տիկին Վարդանուշ ձերանեանի դստն մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 40 Փր. կը նուիրեն «Յառաջ» ի բարգաւաճման:
Կեսարիոյ և չըջանի հայրենակիցները կը ծանուցանեն թէ հողեհանդատեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Նոյեմբեր 27) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կեսարիոյ և չըջանի 1895ի ղէպքին և 1915ի տեղահանութեան ընթացքին ինկող ընդհանուր նահատակներու և կախաղան բարձրացող 53 հայրենակիցներու յիշատակին:
Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՀԱՆԳԻՍՍԱՌ ՀԻՄՆԱՐԿԵՔ

Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի
դասարաններու նոր բաժնին:
Շաբաթ 3 Դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 4ին:
Կը ՀՐԱԻՌՈՒԻՆ ԲՈՂՈՐԸ
26, Rue Troyon — SEVRES
Métro: Pont de Sèvres

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սկառուական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէլի Հայ Արեւնոյնը: Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մազըն, 88 Բիւ տ'Օպաներ:
Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայդօնք (Ռեվիլյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աղջ. Միութեան կողմէ, ի նպատակ կրթ. գործին: Մանրամասնութիւններ յետագային:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévis, PARIS (9°)

Այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Մը-
շակոյթի տան մէջ, 17 Բիւ Պէտ:
Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարի-
զի վարչութիւնը վիճարանական դասա-
խօսութիւն մը կազմակերպած է «Կոյր
սեղանի» շուրջ:
Նիւթ. — Հայ երիտասարդներու հայեցի
դաստիարակութիւնը:
Պօսք կ'առնեն Պ. Ռոլան Մարկոսեան
(Եան'ս Քլէօզ), Օր. Անի Գամպուրեան
(Կապ. Պաշ) ևն.:
Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. Վիլիքի
Անի կողմից:
Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին,
Մէքըլը Կաթիլիկի նորոգուած սրահը,
(Սալ Աէն Լուի):
Կը նախազանչէ Ընկ. Ա. ԼՈՒՍՍՐԵՒԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ պատշաճ յայ-
տալիք:
Կը մասնակցի. — Հ. Յ. Գ. Լիոնի Նոր
Սերունդի Սիւրմանթօ խումբի պարա-
խումբը:
Մենեթ. — Օրիորդներ Հելվաեմոն և
Պետրոսեան, արտասանութիւն՝ Օր.
Ռատիկեան և ընկեր Մաքսեան, Օր. Լ.
Բեօմիւրեան (երգ): Ձութակի ընկեր Պ.
Արքիմանեանի և ընկեր Պերպիւրեանի:
Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Գ.
Նոր Սերունդի կողմէ:

ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵԱԸ
Դեկտեմբեր 3ին Շաբաթ իրիկուն ժամը
Տէն մինչև յոյս, Շառպօնի շէնք սը-
րահներուն մէջ:
Orchestre:
LES COMPAGNONS DU RYTHME
Մանրամասնութիւնները շուտով:

ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ
Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ
դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է
հետեւեալ նուէրները յատկացուելու հա-
մար եկեղեցւոյ նորոգութեան:
Ֆրանք
Նախկին դումար 141,692
Պետական յատկացում 20,000
Պ. Մուշեղ ձիւթեան (Մօնթէ
Քալօ) 10,000
Պ. Եր. Հիւսիսեան (Միլանօ) 5,000
Եկեղեցւոյ ընտանիք մը 5,000
Եկեղեցւոյ Ոմն Ս. Պորանին 5,000
Նորոգութեան համար 2,000
Եկեղեցւոյ ընտանիք մը 1,300
Ի յիշատակ իր ծնողաց եկեղեցւո-
յնուէր անձնաւորութիւն մը 500
Բարեպաշտ տիկին մը 600
Այս օրը Տիկին Ս. Տէօքմէճեան և
զաւակները Սարգիս Տէօքմէճեանի
մահուան Դրդ տարեկիցին առթիւ
Պ. Լեւոն Գանարեան ի յիշատակ իր
կնոջ մահուան 40ին առթիւ 200
Տէր Է. Տիկին Ա. Օճանեան Տիկին Ա.
Հարենցի մահուան առթիւ
Փոխան ծաղկեպսակի 100
Պ. Հրանդ Մարգարեան Տիկին Ա.
Հարենցի մահուան առթիւ (Փ.Մ.) 100
Օր. Մայտա Եղարձեան իր կողմը Մ.
Եղարձեանի մահուան Գ. տա-
րեկիցին առթիւ 100
Պումը մը ընկերներ Տիկին Ա. Հարեն-
ցի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի
խառն Ֆրանք, Օր. Մայտա Եղարձեան և
Նիքթեան ընտ. Տիկ. Հարենցի մահուան
առթիւ յիշուն, Տիկ. Ովսաննա Քոստեան
խառն, Պ. Վաղգէն Եղեկիշեան ի յիշա-
տակ Եղիա Եղեկիշեանի 50, Տիկին Նո-
րա փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Հարենցի
մահուան առթիւ յիշուն, Հայրանեան ըն-
տանիք Տիկին Հարենցի մահուան առթիւ
30, Տիկին Եղարձեան Պապեան Տիկին Հա-
րենցի մահուան առթիւ 30, Օր. Օլիա և
ԻՖթիլ ձիւթեան տասը Ֆրանք:
Ընդհ. դումար 186,112 ֆրանք:

ԽՆՁՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ԻՍԻՒ ՄԷՋ
Հ. Յ. Գ. «Ձաւարեան» կողմէն կազ-
մակերպուած է ընկերահամակրական խըն-
ջոյք մը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը
17ին, Պ. Չ. Ձատիկեանի սրճարանի վերի
յարկը Բիւ տը յա Տէֆանս:
Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ
Բանախօսութիւն, երգ, արտասանու-
թիւն և զանազան անկերակներ,
Առատ կեր ու խում ընտանեկան ջերմ
մթնոլորտի մէջ:
Մուտք 10 ֆրանք

ԾԱԽՈՒ Է

Շատ նպատակը պայմաններով, Լիո-
նի մէջ կը ծախուի, 134 Բիւ Մոնսէ,
ընդարձակ, մաքուր և ամէն յարմարու-
թիւն, ներկայացնող սուրճի խանութ մը,
Torréfaction et Confiserie
Իր յարակից և արդիական մեքենաներով,
կազմածներով՝
2 moulins à moudre Santos, 1 brûleur,
10 kg. 1957.
Փափաքողը կընայ զնել կամ խանութը
և կամ մեքենաները առանձին, առան-
ձին:
M. TCHOBOIAN
2, Rue Cuvrière — 38 - VIENNE
Tél.: 85-11-91 Vienne

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի
ըջանի տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի
Մարտ 5ին կէսօրէ ետք ժամը 14-30ին:
Salle de la Chimie
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)
Կապոյտ ինչի Փարիզի մասնաճիւղը
կը կազմակերպէ թատերական ներկայա-
ցում մը Ֆառալիքի սրահին մէջ Յունուար
28ին: Մեծ պատրաստութեամբ և Պ. Ա.
Գոմբէքեանի մասնակցութեամբ՝ «Անոյշ
փորձանքը» իսկ «Պատմականները» յետա-
գային:
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:
Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէլի մասնաճիւ-
ղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ու-
նենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շաբաթ երեկոյ
մինչև անուտ:

ԽՆՁՈՅՔ

Սերաստիոյ Դաւարի Հայր. Միութեան
տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Դեկտեմբեր
4, ժամը 15ին, Մշակոյթի աճմ մէջ:
17 Բիւ Պէտ
Կը հրաւիրուին բոլորը:
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵՇ ԵՐԵԿՈՅԹ
Կազմակերպուած Հ. Յ. Գ. Նոր Ա-
րեւելի Փարիզի խումբին կողմէ:
Շաբաթ, Դեկտեմբեր 3, ժամը 19ին
սկսեալ:
Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պէտ:

Հ. Յ. Գ.

ՊՕՄՈՆ, Հ. Յ. Գ. «Ձաւարեան» և
թակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի
կը հրաւիրէ իր բոլոր նկերները այս
Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական
հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայու-
թիւն:
Անիթի - ՊՈՒԱ ՔՈՂՈՄՊ. — Հ. Յ. Գ.
Արամ Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուր-
բաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկեր Աւետի-
սեանի բնակարանը, 195ալիս, Բիւ տը Սէ-
նի, Անիթի: Կարեւոր օրակարգ:
Լիոն. — Հ. Յ. Գ. «Վարանդեան» կո-
միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր
բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ, ժամը
20-30ին, սովորական հաւաքատեղին:
Կարեւոր օրակարգ:
ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Գ. «Քրիստափոր»
խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս
Կիրակի (27 Նոյեմբեր) առաւօտ, ժամը
9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներ-
կայ կ'ըլլայ Կեղր. Կոմիտէի ներկայացու-
ցիչը:
Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԵԱԸ
Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS
Ընդառաջ երթալով «Յառաջ» ի կո-
չին ՍՄԲՈՂԶ ՀԱՍՈՅԹԸ ԿԸ
ՅԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ:

ՓԱՐԻԶԱԿԱՅ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵԱԸ
Կիրակի 4 Դեկտեմբեր, ժամը 17էն կէս գիշեր
GRAND - HOTEL
12 Պուլվար տէ Բարիւսին
Նախազանչութեամբ Տէր Ե. Տիգրան ԳՍՈՒՂՈ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ Տէր - Արամօֆի (Բարիւսեան) և իր պալաւ-
սիքայի խումբին:
Ուսանողներու կէս զին
Orchestre RAY LEPLOUT
Ապահովել սեղանները՝ WAG. 38-54

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Table with 4 columns: Item name, Price, and other details. Includes items like ՄԱՀԱՉԳ, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ, ՅԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, etc.

ՄԵԿ ԱՆԿԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Table with 4 columns: Item name, Price, and other details. Includes items like ՄԱՀԱՉԳ, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ, ՅԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, etc.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի և ճշմարտութեամբ ծառայող ազ-
դերու համար են, չարքար էր:
Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:
Առևտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար
դիմել Վարչութեան:

ՅԱՄԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Քառասունհինգ տարի
Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ.
Վեցամսեայ՝ 35 ֆ.
Հատը 0,30

ՈՒՐԱԹ
25

ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
25 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՎԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Հիմնադիր՝ ՇԱՎԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.771

ԽՍՏԻ ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՆ

Յայտնի դիտում մը կայ թուրքիան թրքացիներու : Ատեն մը այս «դիտում»-ին արդիւր կը հանդիսանային քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնները, առանձնազնոր - համայնքը, եւրոպական պետութեանց միջամտութիւնը, Ռուսաստանի ներշնչած վարք եւ այլ ազդակներ :

Հիմա այս արդիւրները դրեթէ վերցած են : Չկան քրիստոնեայ փոքրամասնութիւններ : Առանձնազնորները ջրն - ջրուած են : Եւրոպական միջամտութեան համակարգը իսկ չբացած է : Իսկ Ռուսաստանի ազդեցութիւնը չէզոքաց - ուած է քաղաքական նոր իրազրութեանց հետեւանքով :

Թուրքիա այժմ ինքնիշխան տէր դար - ձած է իր ներքին գործերուն մէջ : Եւ այս պատճառով ալ ինքիւնը ազատ կը զգայ համակարգելու իր ներքին եւ արտաքին, մասնաւոր ներքին քաղաքականութիւնները ուղած ձեւով եւ ուղիւ ուղղութեամբ :

Սակայն որովհետեւ, ի սկզբանէ ան - տի, հետամուտ եղած է միշտ զինուորա - կան նուաճումներու, չէ կրցած դառնալ մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան աւա - զան մը : Ամէն բան փոխ առած է ուրիշ - ներքին, — կրօնը, այրուբները, լեզուն, արուեստը :

Իր ունեցածը առած է աշխարհէն, ա - ռանց աշխարհին տալու բան մը, որ զուտ թրքական ստեղծագործութիւն ըլլայ : Բացառութիւն է ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, որ իրաւամբ կարելի է կոչել թուրք ժո - զովորդին միայն վերադրելի «առաքի - նութիւն» մը :

Մենք դատ ունինք այս ժողովուրդին ու երկրին հետ, — հողային դատ, հա - տուցումներու դատ, արեան դատ : Այսօր, փաստօրէն, ամայի ու անմարդաբնակ են փաստեան նահանգները, որոնք կը կազ - մեն Արեւմտեան Հայաստանը : Այս նա - հանգներուն մէջ կ'ապրին շուրջ 45 - 50 հազար Հայեր (ճիշդ թիւը չենք գիտեր), որոնք արեան եւ կրօնքի գծով միայն կապուած են իրենց ժողովուրդին հետ : Տարեկան ընթացքին, այս «գիծ» անց - կալի յիշողութիւն մը միայն պիտի դառ - նայ : Այսօրուան Հայկերը եւ Հայկուհի - ները վաղը պիտի կոչուին Սալիլի եւ Սա - աիճէ՛ : պիտի տաճկան կամ տաճկացիին, ինչպէս տաճկացի կամ տաճկացեացի ի - րենց հայրերն ու նախահայրերը :

Այս ողբերգութիւնը կրնայ խնայուել մեղի, եթէ կարենաք այլուր փոխադրել (նախընտրաբար՝ Հայաստան) իրենց Հա - յութիւնը կորսնցնելու վտանգին ենթա - կայ մեր հարազատները : Ասիկա ազդա - լին պարտականութիւն մըն է մեզի հա - մար : Ասիկա նաեւ մարդկային պարտա - կանութիւն մըն է ազատ եւ անազատ աշ - խարհին համար : Ըսած ենք ուրիշ տան - նա ուրիշ առիթով, որ մէկ Հայը ընտա - նիք մըն է, մէկ ընտանիք սերունդ մըն է, մէկ սերունդ ազգ մըն է, մեզի համար :

Այստեղ կը սկսի մեր բուն ընկերքը, — խօսքը դառնութեան եւ յուսաբեկ հիւս - թախութեան :

Եւստի ազգային մը, որ նոր վերադար - ձաւ թուրքիայէն, ուր դացած էր իրրեւ գրօտաբնակ, իր տպաւորութիւնները պատմեց մեզի՝ թուրքիա «բնակ» մեր հայրենակիցներու առօրեայ կեանքին եւ հաւաքական գործունէութեան մասին :

— Ե՛կն ու պայտա են եկեղեցիները, բարեկարգ են զարդերը, բարեկեցիկ են մեր հայրենակիցները : Հայուն ձեռներէջ ոտներ կ'իջնէ ամէն տեղ եւ ամէն մարդի մէջ : Մշակութային կեանքը եթէ վերելք չէ արձանագրած վարչէք ալ չէ ունե - ցած : Անշուշտ չկայ հին Պոլսուր : Անշուշտ չկայ նաեւ երբեմնի եռուցեք : Բայց ինչ որ կայ, միւլթարական է մեզի համար :

Տասնեակ մը թերթեր կը հրատարակուին, նոյնպէս տասնեակ մը Միութիւններ կը գործեն եւ կը ջանան վառ պահել «Լու - սաւորչի կանթեղ»ը : Ունինք մտաւորա - կաններու դաս մը, որ հաւատարիմ է հին օրերու աւանդութիւններուն : Հաշ - տուած է, չափով մը հաշտուած է ստեղ - ծուած նոր պայմաններուն եւ իր կարելին կ'ընէ ջրասոյզ չըլլալու յերիտրուն նաւ - կը ջուրին վրայ պահելու համար : Ասիկա միւլթարական եւ յուսադրիչ կէտ մըն է :

— Կա՞ն արդեօք ոչ — միւլթարական եւ ոչ — յուսադրիչ կէտեր ալ, — հարցու - ցինք ծանօթ ազգայինին :

— Գծարխտարար այո, կան : Նախ, — ըսաւ, — մեր լեզուն նահանջի մէջ է, «Ժամանակ» թրքացարութեամբ... Բն - վայի մէջ է : Լեզու չէ, լեզուներու խոս - նուրդ է : Աւելորդ է ըսել, թէ թուրքե - ընէն կ'իջնէ ամէն տեղ, ոչ միայն շուկա - յին, զարդերուն, հանրային կեանքի, այլ եւ տուններու մէջ : Այո, նոյնիսկ տու - ներու մէջ, ընտանեկան յարկերու տակ, ուր մեր հայրենակիցները թուրքերէն կը խօսին, եթէ արդէն թուրքերէն չեն մտա - ծեր ...

Ակամայ յիշեցինք Ամերիկան ուր մեր հայրենակիցներուն 65 - 70 առ հարիւրը անգլերէն կը խօսի, անգլերէն կը մտածէ, հաւանաբար նաեւ անգլերէն կը զգայ :

Գառնութեամբ յիշեցինք նոյնպէս Փը - բանասն, ուր Ֆրանսերէնը կ'իջնէ այն - քան, որքան թուրքերէնը՝ թուրքերէնը մէջ, շուկայէն մինչեւ տուն, տունէն մինչեւ շուկայ :

Եւ դեռ կան նորահաստա եւ նորարոյս դադուլները, — Արժանութիւնը, Պրայի - լիան, Քանտան, Աւստրալիան, ուր Հա - յերէնը կը խօսուի այսօր, բայց վաղը կրնայ չխօսուիլ այլեւս :

Պիտի ունենանք, եթէ նահանջը շարու - նակուի այս ձեւով, այո, պիտի ունե - նանք անգլիախօս Հայեր, Ֆրանսախօս Հայեր, սպանախօս Հայեր, ինչպէս թուրքերէն մէջ ունինք թրքախօս Հայեր, Ռուսաստանի մէջ ռուսախօս Հայեր, ճիշդ ինչպէս ունինք լեհախօս Հայեր՝ Լեհաստանի մէջ :

Ազգն է, որ կը ստեղծէ լեզուն, բայց լեզուն է, որ կը պահէ ազգը : Եթէ քա - ղայուի այս պահպանակը, կը քայքայուի նաեւ ազգը : Քանի անգամ մենք առիթ ունեցանք ազգազակելու, հաստատելու եւ վիպայարելու, թէ լեզուի նահանջը կը նշանակէ նաեւ ազգութեան նահանջ : Ա - ւա՛ղ, Արտաշէս աշխարհակալի օրով, քսան դար առաջ, հայ ժողովուրդը հայե - ընէ միայն կը խօսէր : Հիմա, քսան դար ետք, նոյն ժողովուրդը քսան տեսակ լե - զու կը խօսի :

— Բայց ամէնը այս չէ, — շարունակեց մեր խօսակիցը : — Թուրքերէն խօսիլը, թուրքերէն մտածելը, թուրքերէն զգալը չարիք մըն է անշուշտ, սակայն կայ վատթարագոյնը :

Պահ մը ըլլաւ թուրքեան մատուցանք - չկրցանք շփուել, թէ ինչ կրնար ըլլալ վատթարագոյնը : Մեր դարձանքին ի տես, թուրքերէն մէջ կատարած իր շրջապատ - տէն նոր վերադարձող մեր հայրենակիցը աւելցուց .

— Վատթարագոյնը այն չէ, որ տուն - ըրու մէջ ալ խօսակցական լեզու դարձած է թուրքերէնը, ոչ ալ այն է, որ հայկական մակնուսները, նոյնիսկ անուսները թրք - քացուած են : Պիտի չհաստաք, եթէ ը - սեմ, թէ հայ ազգիկներ կ'ուզեն ամուսնու - նալ թուրք երիտասարդներու հետ, ինչ - պէս հայ երիտասարդներ կ'ուզեն իրենց ճակատադիրը կապել թրքուհիներու հետ : Այո՛, իրաւամբ, հաւատարիք բան չէր ասիկա : Մտքով ետ դացինք յիսուն տա - րի : Տեսանք Տրապիզոնցի Անթառամը : Ուրեմն, մտածեցինք, Անթառամները մեռած չեն. եթէ մեռած էին, յարութիւն առած են հիմա :

Լեզուն վրայ տալէ ետք, կրօնքը վրայ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԿՈՍԻԳԻՆՍ

ՓԱՐԻԶ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԱՆՔԻՆՈՐԴԻՆՆԵՐՆԵՐԸ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄ

Նախարարաց հերթական խորհուրդին, որ զուտարուեցաւ առջի օր տը Կոլի նա - խագահութեան ներքեւ, երմտական եւ տնտեսական նախարար Տրպլէ իր ղեկու - ցումը տուաւ, Մոսկուա կատարած ճամ - բորդութեան մասին :

Նախարարը յայտնեց թէ որչափ չէ խոսն յանձնախումբ մը կազմել, որու ա - ռաջին շիտը պիտի գումարուի յառաջի - կայ Յունուարին կամ Փետրուարին եւ ո - բու պաշտօնը պիտի ըլլայ ընդհանուր ղի - ճերու մէջ, ուսումնասիրել Ֆրանսիա - Տրապլէի գործակցութիւնը :

Տրպլէի եզրակացութիւնն էր՝ Պորս - Միութեան հետաքրքրութիւնը Եւրոպայի նկատմամբ եւ մասնաւոր Ֆրանսայի, բա - ցայայտ է :

Այս առթիւ, նախագահ տը Կոլ ալ յա - տարարած է. — «Պորսրոյսին ղեկավար - ներու այցելութիւն չենք ունեցած 1969էն ի վեր : Կերպային Կոսիգինի ճամբորդու - թեան ներհարութիւնը կը շեշտուի ուս - սական կողմէ այն անձնատուութիւններով որոնք նշանակուած են ընկերանալու հա - մար խորհ. վարչապետին, ի մասնաւորի փոխ - վարչապետ Կիրիլին եւ Արտաքին նախարար Կրոմիքո : Այս ճամբորդու - թիւնը, ըսած նաեւ տը Կոլ, նշան է այն նոր յարաբերութեանց որոնք հաստատ - ուած են եւ զորս իմ ճամբորդու - թիւնս Պորս : Միութեան արդէն խորհրդ - դանշած էր» : Պօքն ուղղելով Տրպլէի, տը Կոլ ըսած է. — «Հարկ եղաւ որ կարգ մը հարցեր լուսարանէք : Այս ճամբոր - դութիւնը օդատար եղաւ : Կոսիգինի ճամբորդութիւնը թոյլ պիտի տայ որ ա - լելի ճշդութիւն կէտերը եւ զարգանան յա - բարեբութիւնները » :

«ԿԱՐՄԻՐ ՊԱՀԱԿՆԵՐՈՒ»

ՆՈՐ ԱՄՔԱՍՏԱՆԱԳԻՐԸ

Հակառակ կեղբոնական կոմիտէի որո - շումին Կարմիր Պահակները չեն հեռա - ցած Փեքինէն եւ առաջին անգամ ըլլալով

տալէ ետք, ազգութիւնն ալ վրայ տալ, այս կը նշանակէ դաւաճանել արեան ձայ - նին դէմ, պատմութեան ձայնին դէմ, ցե - ղի ձայնին դէմ, հայկական ոգիին դէմ :

Տրապլէիցի Անթառամէն ետք, որ դաւաճանեց այս «ձայն»երուն դէմ, յի - շեցինք Կառչի հայ քահանան, ան՝ որ իր երէցկանը կ'ըսէր, երբ այս վերջինը գա - ցած էր գուժելու երէցին թէ պեղացիք ամէնքը տաճկան .

— Վա՛յ, գարը, սէն տախ կեպալար - քա՛մ մը սէօյլէրսն, պէն չոզտան յապիկ օլմըրն :

Նոյն բա՛նը պիտի ըսեն ուրեմն մեր Հայ - կերն ու Հայկուհիները իրենց «Երէցկէն» ներուն եւ «Երէց»ներուն ...

Վարդոյի բունաւեր արեւմտայնները, ո - բունք Հայ էին աղէտէն առաջ եւ Հայ մը - նացին աղէտէն ետք, մեզի համար աւելի արժէք ունին, քան այն միւսները, որոնք իրենց տուններուն մէջ թուրքերէն կը խօ - սին եւ կ'երպոյն ամուսնանալ Սալիլի - ըրու եւ Սաաիճէներու հետ :

Երանի թէ թուրքիա գացող եւ վերա - դարձող մեր հայրենակիցը սխալած ըլ - լար ...

Մեր միլիոնուկէս նահատակները ի՞նչ կը զգան արդեօք իրենց գերեզմաններուն մէջ ...

«ՅՈՒՍԱՐԵՐ»

Նախորդ գումար	2280
Տէր եւ Տիկին Սերոյ Պէրպէրեան	250
Տէր եւ Տիկին Երեմիա Քարա - քէհեայան (Իրենց եղբոր եւ տաղ - րոյ յիշատակին, մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ)	150
Սերաստիոյ նահանգի Մուրատ Ու - սումնասիրաց Միութիւն	100
Գումար	2780

Իսկական ամբաստանազիր մըն է զոր կարմիր պահակները պատրաստած են Հանրապետութեան նախագահ Լիւ Շաս Եիլի եւ կուսակցութեան ընդհ. քարտու - զար Թէնի Եիւս Փինկի դէմ : Ասոնք կը նկատուին «հակակուսակցական խմբակի պետերը» : Նախարար Լիւ որ երկար ա - տեն նկատուած էր Մա Յէ Թունկի կողմէ նշանակուած յաջորդը, զանազան առիթ - ներով ամբաստանուած է կարմիր պա - հակներու կողմէ, «մշակութային յեղա - փոխութեան» սկիզբէն ի վեր : Բայց ա - ռաջին անգամն է որ այսօր որոշ ամ - բաստանութիւններ կ'ըլլան իրեն եւ ընդհ. քարտուղարին դէմ : Փէլթա համալսա - ըսնին եւ Մանկավարժական Հաստատու - թեան կարմիր պահակները կ'ամբաստա - նեն վերստին շալ երկու անձնաւարտութիւն - ները, քսան էջերու մէջ, որոնք կը դար - զարեն Փեքինի պատերը : Ամբաստանա - ղիրը կ'ըսէ թէ նախագահ Լիւ իր գրու - թիւններուն մէջ նսեմացուցած է Մա Յէ Թունկի դերը, փառաբանած է Պրուչչեի խաղաղ համակցութիւնը : Գալով ընդհ. քարտուղարին, ըստ նոյն ամբաստանա - ղիրին, բաց է ի բաց զիրք բռնած է Մա Յէ Թունկի դէմ, 1965ի աշնան գումար - ուած կեղծոտական կոմիտէի նիստին, ուր կը կարծուի թէ որչափ չէ «մշակութա - յին յեղափոխութիւնը» :

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՍՐԸ յանձնախումբի անդամները դէմ են որ նոր քննութիւն մը բացուի նա - խագահ Քենրաիի սպանութեան պարա - դաներու շուրջ : Երազուտական Ռըսել որ առջի օր յայտարարած էր Աքալնիա թերթին թէ համաձայն չէր Ուարըն յանձ - նախումբի տեղեկարարին կարգ մը կէտե - բուն հետ, նահանջած է : Արգարեւ, նոր յայտարարութեամբ մը, կ'ըսէ թէ Եթէ նոր փաստեր երեւան չեն, նոր քննու - թիւն մը միւլթոնյան եզրակացութեանց կը յանդի :

ՀԱՐԱԽԱՅԻՆ ՎԻԵՆՆԱԿԻ նախագահը Զօր. Քի դէմ է երկար զինադուլի մը Եր - նունդի առեւն : Միւս կողմէ Նիւզուկ թերթը ձոն Սթէյնպէքը զրկած է Վիե՛ն - նամ իրրեւ թղթակից :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը պիտի տեղափոխէ իր կեղբոնապետին որ ցարդ կը գտնուէր Փլաս Քուրթ (Շաթոմէն) : Պրազիլիա քաղաքի ճարտարապետին յանձնուած է նոր շէնքին կառուցումը, որ պիտի բարձրանայ Փլաս Տիւ Քուրթի Գալիէն, զոր Իւմանիքէն կը ներկայա - ցընէ իրրեւ բանուորական թաղամաս մը, յարմար նման կեղբոնապետի մը համար :

ՓԱՐԻԶ ալլեւս չունի Ավրիւ Ալքաթան - տըր Գ. այս պողոտային անունը փոխուե - ցաւ առջի օր եւ կը կոչուի՝ Ուիլսոնի Զըրէր :

ԱՄՐԻԿԱՆ ԳՈՐԶը պիտի չկարենայ Ֆրանսան պարպել մինչեւ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ նշանակուած պայմանագրով՝ Ապրիլ 1, 1967 :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ կացութիւնը կը ծան - բանայ, նոր բախումներ տեղի ունեցած են Երուսաղէմ, ուսանողներու եւ ոստի - կանութեան միջեւ : Յուցարարները կը պողային՝ «զէնք կ'ուզենք», «ապրիլի յորդանանցի ազատ սպանները» են - են : Միւս կողմէ Մէուսական Արաբիա յայ - տարարած է որ 20-000 զինուոր կը տը - բամազէ Հիւսէյնի :

Ա. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Հայաստանի մէջ ծանօթ չեն արտասահմանեան արժէքներուն: Յաճախ սխալ կը կշռեն, սխալ կը դատեն՝ երբ վերջերս փորձեր կը կատարեն գանձի մերկայացնելու: Ահա «Սով. Հայաստանի» մէջ խմբագիրը այսպէս կը ներկայացնէ Արփիար Արփիարեանը եւ ահա քէ Ինչպէս մեր աշխատակիցը կը սրբագրէ սխալը:

Երեւանցի խմբագրին համաձայն՝ առեւտրային ծանօթ դրագործը եւ յայտնի գործիչը «այլաբար» է հայ ժողովրդի փառաբանական ազատութեան գործը ուստի ժողովրդի ազատագրական պայքարի հետ կապելու համար:

Նա մերկայացում է Պոլսի հայ կիթերակներէ «Եւրոպայէ» փառաբանութիւնը եւ ցոյց տալիս որ «խտապիտ է Անգլիոյ վրայ յոյս դնելը»:

Արփիարեան գրում էր. «Մենք աւելի յոյս ունենումք Ռուսիայից, քան քէ այլ տերութեանց պաշտպանութեան վրայ»:

1884 — 85 թուերից Արփիարեանի նախաձեռնութեամբ հրատարակուող պարբերականները (Արեւելք: Մասիս) մերկայացնող ներքին էին տպագրուած սուլթանական կառավարութեան կամակատար հայ էֆէնդիներին ու պոստականներին դէմ:

Արփիարեանի ազատուած է նայելու իր տակնային տարիներին: Այս դարձիւրակային հակառակութեան շրջանում 1908ի փետրուարին հայ նայելու իրաւական պարտաւորութիւնը մահափորձով կտրել նրա կեանքի թելը:

Խմբագրին յիշած թերթերը պարբերականներ չեն: Վերջինը եղած է շարժում — թերթ, օրաթերթ, հրատարակուած չեն Արփիարեանի նախաձեռնութեամբ:

Հետեւինք խմբագրին գրութեան եւ յիշենք Արփիարեանի գրութիւնները, առանց փորձելու դատել անոնց արժէքը:

Արփիարեան կը գրէ. — «15 տարի առաջ՝ երբ «Արեւելք» օրագիրը հիմնուեցաւ, հայկական գործերու մէջ թերթին քաղաքական ուղղութիւնը հակառուս էր: Ասոր համար Դրան դանդաղեցնելու եղած էին, ներքին նախարար Էտեմէմ փաշա թերթին ներկայացուցիչը կանչելով յանդի մանց ու թերթին ջնջում սպառնաց այդ ընթացքին յարատեւութեան պարագային: Նախարարը բարձրաձայն աղէկ մը «Արեւելք» ներկայացուցիչը լուսնի ետք՝ կը հանդարտի եւ ցած ձայնով կ'ըսէ.

- Հիմա այս ամէնը լսեցի՞ր:
- Հրամմեր էք:
- Աղէկ, իրբեւ նախարար պաշտօնապէս ըսի ինչ որ պէտք էր (ու ձայնը շատ ունիլի ցածր ձայնով), դուք նորէն դիտարկեցիք ըրէք, առջի ճամբանից շարունակեցէք առանց վախճալու»: (Նոր կեանք, 1898, էջ 165):

Արփիարեան հաւատարիմ պիտի մնայ «Արեւելք»ի ուղղութեան:

Ռուս դեպքանատուները կը հետաքրքրուին հայ թերթերու ուղղութեամբ: Իսկ թուրք կառավարութիւնը կը փափաքի որ հայ թերթերը հակառուս ըլլան:

15 տարի ետք, Արփիարեան Լոնտոն է եւ կը գրէ դարձեալ.

«Ռուսերուն ձեռքին բռնած առաջնորդեցինք իրենց թրքական եւ պարսկական Հայաստան եւ սակայն մեր ազգայնութեան անողորմ թշնամիները Ռուսերը եղան, եւ ահիկա ալ բնական երեւոյթ է, որ թուրք ազգերու տիրապետող ժողովուրդ մը անոնց իր մէջ ձուլումին կը հետամըտի»:

Հայ ազգայնութեան համար ամենամեծ վտանգը պէտք է վախճանք Հայաստանի ուսուցումէն: Եթէ Ռուսիա դրաւ Հայաստանը, մեզի դէմ հարձուածը պիտի սկսի թէ անտեսապէս եւ թէ բարոյապէս: Ռուսիա կը փափաքի որ Հայերը ցրուին: Թուրքերուստ պատերազմէն ետք՝ երբ Ռուսիա տիրեց Կարսի նահանգին, թոյլ չտուաւ որ նոյն իսկ Կովկասի Հայերը զան եւ հոգ ստանան իրենց Հայաստանին մէջ, թոյլտուութիւնը միայն Ռուսերուն եւ Յոյներուն եղաւ: Նոյն քաղաքակառուցութեան կը հետեւի թուրքն ալ եթէ Հայ

երը գողթեն, Դուրը մեծամեծ դիւրու — թիւններ կուտայ: (էջ 178):

Երբ Ռուսերը թրքահպատակ Հայաստանին ալ տիրեն, իսլամներուն է որ բարեկամական ձեռք պիտի կարկառեն, առանց վրայ է որ իրենց հովանին պիտի տարածեն իսկ մեզի դէմ հարձուածը միայն»:

Արփիարեան կը յիշէ Բաֆֆիի դիտարկութիւնները իր մասայի Մելիքութեան գործին մէջ, «Ռուսերը չէին ուզեր խանութի խաթրին դաշին հայ հաւատարիմ, քըրիստոնեայ մելիքներին շողորմելէ հարկ չկար: Ռուսերը բարեկամաբար կը վարուէին մահաբեռաններու հետ, իսկ Հայերու համար ասում էին սրանք մերն են»:

«1895 — 96ի ջարդերը ազգային համար բաւական թեթեւեղութիւն Ռուսիոյ մը տահոյութիւնը»:

Ռուս քաղաքականութեան նպատակաւ կէտը կը դանչ Հայաստանի դատարկութիւնը: Լուսնային բացառանքութիւնը բիրտ արտայայտութիւն մըն էր ուստի հայերուն համապատասխանող:

Արփիարեան կը յայտնէ Ռուսիոյ դաւերը. —

Երբ ծագեցաւ Մուսաղէյի խնդիրը, ուստի դեպքանատուներ իմացուց Պատրիարքին թէ «հիւսուցողական ազգայնութեան անուամբ տեղեկութիւններ կը հաստատեն Մուսայի վերադրեալ վայրագութիւնները, հետեւաբար պատրիարքը պնդելով Մուսան Պոլիս բերել տալու եւ դատելու պահանջներին վրայ՝ հարապէս պիտի նպաստէ Հայաստանի բարեկարգութեանց երազործումին, վասնզի Եւրոպայի հանրային կարծիքը պիտի ուզէ վերջ մը դնել վարչական այդ անտանելի դրութեան»:

Միեւնոյն ատեն նոյն դեպքանատուներ Դրան կը ծանուցանէր թէ «հիւսուցողական ազգայնութեան անուամբ տեղեկութիւնները կը հերքեն Մուսայի վերադրեալ վայրագութիւնները, հետեւաբար Դուրը ընդունելով Մուսան Պոլիս բերելու եւ դատելու առաջարկը, մահացու հարուած մը պիտի տայ հայկական խնդրին, վասնզի Եւրոպայի հանրային կարծիքը պիտի համոզուի թէ որքան անհնձն են Հայերուն տարածած ամբաստանութիւնները»:

Արփիարեան կ'ընդունի որ այս ծանր պարագային՝ Աշուղեան իր պարտականութիւնը խղճմտորէն կատարեց:

Մուսայի անպարտութեան վճիւրը կը համոզէ Հայերը թէ թրքական իշխանութիւնը իր ազատ կամքով քրիստոնեաներուն որեւէ նպատակաւ տնօրինութիւն չընեն: Կը մնայ ուրեմն Եւրոպայի ուշադրութիւնը հրաւիրելու միջոցը գտնել: 1890ին կը մտաբերեն յարձակում գործել Եւրոպական հաստատութեանց վրայ, հուկայական ցոյց մը կազմակերպել, քարկոծել ուստի անդլիական դեպքանատուները, «անկցի ցարը», «անկցի քաղաքի» պոստով:

Արփիարեան յիմարական կը դանչ այս յղացումը, Ծայրայեղներու այս դադարը կը մերժուի չափաւորներու կողմէ եւ կ'որոշուի ցոյց մը Պատրիարքարանի դէմ: (Նոր կեանք, 1898, էջ 73):

Յոյցը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 15ին եւ Արփիարեանի համոզումով Համիտ կը ցնցուի: Եւրոպա ալ կը տեսնէ որ Հայերը ոչխարներ չեն: Կիսապաշտօն թան կը գրէ. — «Հայերը խոհեմ են եւ յարատեւող, անդամ մը որ այս յանդուրդ քայլն առին, ալ պիտի շարունակեն»: Սակայն ցոյցը ուստի զրոյցի կը վերադրեն երբեք նիդալիցութեան դեպքանները:

Արփիարեան կը հարցնէ — «Ինչո՞ւ հայ արեւելք թափի յօդուս Հայութեան ուսուցումին, ինչո՞ւ Հայր իր արեւելք, հեշտացնէ գերութեան լուծին փոփոխութիւնը»:

Կը թարգմանէ կը Քարեպոստան հանդէպի մէջ հրատարակուած մէկ յօդուս — «Կովկասի Հայերը, իրբեւ փոստ իր ուղղութեան թէ «Ռուսիա կ'ուզէ նուազեցնել Հայերու ազգայնութիւնը, կը հայրածէ գիրենք իրենց բարդաւստմանը, մտաւոր դարգացմանը, ինչպէս նաեւ իրենց ազգայնութեանը համար» (10 Ապրիլ 1897):

Նոյն իրողութիւնը կը հաստատէր «Արեւելք»ի Հարցը՝ գործին հեղինակը՝ «Ռուս թերթերը յայտնեցին հայ վտանգը» (Տոբո, 1921, էջ 353):

Երկու տարի ետք Օտեանի կենսադրութիւնը եւ ազգային ու քաղաքական գործունէութիւնը ներկայացնելով Արփիարեան կը գրէ. — «Օտեան հակառակ էր

ուսական ազգայնութեան, որմէ կը վախճար թուրքիոյ քայքայումը եւ թէ Հայութեան փճացումը: Հիմարուան սերունդն ալ Հայաստանի թշնամին Ռուսը համարելով բնականաբար կը յարգէ ու կը մեծարէ յիշատակը հայ քաղաքագէտին, որուն աւանդութեանցը հաւատարիմ կը մնայ»: (Նոր կեանք, 1900, էջ 41):

Արփիարեան դո՛ւ է որ Գերմանիա կը թափանցէ թուրքիոյ մէջ եւ նպատակաւ կը դանչ այդ թափանցումը հայկական գաղտնի համար: «Եթէ Գերմանիա իր շահուն համար — որ մեր ալ շահուն կը համապատասխանէ — կարենայ թուրքեան բնակելի դարձնել, իր կայսեր յառաջիկայ ուղեւորութիւնը մեզի համար ալ նոր թրակայնի մը բացումը պիտի ըլլայ» (Նոր կեանք, 1898, էջ 224):

Ռուսիա, որ թուրքիոյ քայքայումը կը փափաքի, բնականաբար պիտի չուզէր վերանորոգումը Գերմանիոյ դեկավարութեամբ:

Արփիարեան պայքարած է պահպանողականներու դէմ, ոչ լիպեղանքու դէմ:

«Թուրքիոյ պետական հայ պաշտօնատարութիւնը ազգային իրաւունքներու սխտեանը կանգնած է Դրան դէմ Սերվիլէնի եւ Օտեանի օրինակին հետեւելով»: (Նոր կեանք, 1898, էջ 233):

Ներքին Պատրիարք Երեսի. Ժողովի մէջ շնորհակալութիւն կը յայտնէր երկուքին, որոնք զժողովին ժամանակնուրու մէջ իրենց խորհուրդներով ժանդակեցին իր գործունէութեան: Պատրիարքարանին եւ Պերլինի պատուիրակութեան միջեւ փոխանակուած ծածկազիւր հեռագիրները խմբագրուած էին Օտեանի եղբոր Սալիկի կողմէ, որ արտաքին նախարարութեան պաշտօնեայ էր: Գաղիկ Օղանեան, իզմիրեանցի մրցանակով վարձատրուած Հայապատում գործին մէջ, կը յիշէ Սերվիլէնի յուղումը երբ դաշնագրին Յուլի յօդուածին մասին խօսք կ'ըլլար: Կը յիշէ Օտեանի խօսքը. «Ինչ ալ խտանեք որ տարինք այդ յօդուածը դնել տալու համար, նոյնքան աշխատանք թափելու ենք զայն մոռցնել տալու համար»:

Գրքին յառաջարանը գրած է սոցիալ-դեմոկրատ Սապահ Գիւլեան եւ անշուշտ համաձայն գտնուած է այդ սոցիալ, որոնց հարազատութիւնը չենք կրնար ճշդ դել:

Արփիարեանի սպանութեան պատճառները կը բացատրուին կուսակցական պատահումներով: Արփիարեան «անվախ պայքար մղեց Վեր. Հնչակեան անուն կրող խմբակին դէմ եւ չվճատեցաւ հակառակ սպանալիքները»: (Արաքս, 1907, էջ 87):

Այդ պայքարին հետեւանքով «գլխապետ Արգոլեան զինքը սպաննելու փորձը ըրաւ, որ քայքայուած պէտք անձնական հակառակորդութեանց եւ ատելութեան արդիւնք էր» կը գրէր Արփիարեանի կուսակից մը:

ԵՐԲ ԵՐ ՄԵՐ ԲՈՅՆԸ

Ա.ԿԱՄԱՅ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Վարժապետին մուտքը տրամադրութիւնները աւելի բարձրացուց: Ը շէ սկսաւ: Ուրախութեան նաեւ Ալլիք պատան սկսաւ դարձեալ ետալ մէջս: Փակ աչքերով կը տեսնէի ընկերներս, վերագարձին, բեռնաւորուած կացինի հետ կուռող սառնակոյտերով, ձիւնէն նոր զուրս ժայթքած նիդալի նման, թթու եւ քաղցր խաւրձիներու փունջեր շալկած: Ազատատենչ երգերով եւ այգուկով վերը քարայրներուն մէջ զեռ եւս ներհոյ պարները դարձանցնելով:

Քամուած լեմոնի մը պէս՝ օրը կուռակ դարձուց արեւին: Եւ եղաւ իրկուն: Ոչ մէկ խօսք, հայրս անշուշտ ներած էր ոչ միայն ինձի, այլեւ ինչ որ կարեւոր էր, Համբոյն:

Ահա յատակօրէն կը տեսնեմ զեռ թէ ինչպէս հայրս նստած, քուրայի ջուր — ճին, ունիլին ձեռքը, մշտապէս կուռակ մոխիրին մէջ վաղուս կրակը կ'անթիւնէ: Երկար կը խոկայ, մինչ իր սաթէ անուշաբոյր համբոյնի հատիկներու տարուրերով տիրապէս շուրջ մը կը յօրինեն: Մայրս, անբաժան իր խորհուրդներուն, գործը աւարտած կուռայ ծունկ դնել իր մօտ մըմնջելով:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

300 ԱՄԵԱԿԸ

Անցեալ Ծարաթ դիւշեր, Նոյեմբեր 18, Փլէյէլ — Շոփէն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հայերէն Աստուածաշունչի առաջին տպագրութեան 300ամեակին հանդիսութիւնը, կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան վարչութեան կողմէ:

Օրուան հանդիսութեան յայտարարը կը վարէր զերասան Արտաշէս Գմբէթեան, որ բացուած յայտարարելով հաւաքովը, հրաւիրեց յաջորդաբար խօսելու բանախօսին Պ. Պ. Արտաշէս Պէրլիքեան եւ Գեղամ Ֆէնչըճեան:

Պ. Արտաշէս Պէրլիքեան նկարագրեց այն դժուարին գործը, որ կատարած էր Ռսկան Վրդ. Երեւանցին, երբ դար առաջ, Յակոբ Զուղայեցի կաթողիկոսին հրահանգով մեկնելով Ամսթերտամ եւ Տոն, հակառակ բազմաթիւ խոչընդոտներու յաջողելով տպագրել առաջին հայերէն Աստուածաշունչը: Բանախօսը չնուցաւ նաեւ յիշատակել այն բոլոր ինկիլի անունները, որոնք շարունակելով Ռսկան Վրդ. ի հիմնած տպագրական գործը, ծառայեցին անոր բարդաւստման եւ ընդարձակումին, մինչեւ մեր օրերը:

Երկրորդ բանախօսը՝ Պ. Գեղամ Յլ — ներճեան պատմականը բրաւ 16րդ դարին ի վեր հայ տպագրական գործին, նկարագրեց ինք ալ իր կարգին Ռսկան Երեւանցի Վրդ. ին գործին մեծութիւնը, նրչեց Յակոբ Զուղայեցի կաթողիկոսին

Խմբագիրը կարգաւ էր Զօպանեանի «Անահիտ» 1908 Մարտի թիւը:

Ազգային թաղում կատարուեցաւ Գահրէի մէջ: Գամբանական խօսուեցաւ Գաղաղը ծածկուած էր 24 ծագկեպոսակներով: Գաղաղին կը հետեւէին Պօղոս Փաշա եւ Բարեգործականի հիմնադիրները, որովհետեւ Արփիարեան խանդավառութեամբ ողջունած էր այս Միութեան կազմութիւնը: Արփիարեանի հակառակորդները հակայ դուժար մը կը պահանջէին եզրուած հարուստներէն: Թունդ հակառակորդները ապագային պիտի գտնան Բարեգործականի ջերմ համակիրներ:

Սովետ. Հայաստանի խմբագիրը ոչ մէկ ծանօթութիւն ունի Արփիարեանի գրութիւններուն մասին:

ԽՈՐԷՆ ԳԱՐԻԿԵԱՆ

— Ես ելլեմ ինկամանը բերեմ, Կիրա — կի է, դուն Աւետարանէն համար մը կարգաւ ինձի համար:

Հայրս հառաչելով ձեռքը կ'երկարէ քովի պատիֆոնը եւ ծանր գլխով ծունկին վրայ դրած՝ ակնոցները շտկած սկսաւ կարգաւ մարզարէական շեշտով ու ձայնով:

— Բայց կ'ըսեմ ձեզի որ մտիկ ընէք... Միքեցեք դիմեանս, սիրեցեք ձեր թշնամին, ձեզ ատողներուն բարիք ըրէ՛ք, մի գատէք որ չգատուիք...

— Այո, արի մարդ, այդ է արգարութիւնը, հաշտութիւնն է խաղաղութիւնը բերողը: Եթէ մեր թշնամիին նոյնիսկ պէտք է ներենք, հապա որքան անյիշալար պէտք է ըլլանք մեր արեւակիցներուն հանդէպ, այդպէսով ոչ թէ մեր արտերուն ջուր չի պակսի, այլեւ ամէնուն խաղաղութեան շնորհիւ մազ մը նոյնիսկ ստաքի կրկան չըլլար նեղամիտ թշնամիին կողմէ:

Հայրս զլիսիկոր շարունակեց ընթերցումը, մինչեւ որ ծիսնելոյցին մէջ կ'անցը ինքն իր վրայ կ'ընցաւ վերջին ճաճանչները արձակելով, խոր լուսութեան մէջ: Մինչ վարը հաւ — բակի թառին վրայ նոր արշալոյսի երգիչը, ազատատենչ աքաղաղ իր առաջին կանչով պատանեց զլեւորան սեւ քօղը, ազգարարելով:

— Ուշ չմնաք, ուշ չմնաք...:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(4 եւ վերջ)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

76 ԱՄԵԱԿԸ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԻՌԷՆ ԲԱՄՊՈՒՔՅԱՆ

ԾԻԾԱԿ

ՓԱՌՔ ԱՍՏՈՒԾՈՒՅ

Աստուածաշունչի առաջին տպագրութեան խորհուրդը և Գ. Ս. Քար - անդամ էս ցոյց տուաւ թէ ինք կը տիրապետէ խօսելու, լեզուն խօսելու այնքան արուեստին :

Պ. Ս. Քարեան Աստուածաշունչի անդամ խորհուրդի անդամները իր հայ ժողովուրդի իր մշակոյթին և արժեքներուն հանդէպ ունեցած սիրտն կարկառուն մէկ փաստը, թուեց նաև այն անասման դժոգութիւնները, որոնք նոյն այդ ժողովուրդը դարերու ընթացքին յանձն առած է աւերել ու փճացնել փրկելու համար իր մշակութային արժեքները : Պատմեց թէ ինչպէս հայ հայր մը, սովի մը ընթացքին, իր դաւաճներուն հարցին դրամը արամազրեց անկարան, շուրջին մը մէջ ծախու հանուած թանկարկին արագաթի մը, կորուստէ փրկելու համար : Եւ երբ տուն դարձաւ հացի փոխարէն մագաղաթ բերելով, իր սովահար թիւղիներուն բաւ : «Այս սեւ օրերը կանցնին, բայց կը մնայ այս մագաղաթը որ մեր ժողովուրդին յաւերժական սնունդ խտտայ» :

Մէջը մէջը դործադրուեցաւ կռիւի դեպքումստեան յայտադիր մը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկին Զորիս Լաչատանը, Տիկ. Անդրէասեան, Օր. Իրիս Պիւրպիւրեան, Տիկ. Անդրէասեան - Տէ - սեան, Պ. Պ. Բաֆֆի Պետրոսեան և Արտաշէս զմէջեան, յաջող երգերով, արտասանութիւններով և նուազով, որոնք բոլորն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան :

Դարոցայէր Տիկնանց վարժարանի սակերտուհիներ երգեցին շարականներ, ինչպէս նաև կատարեցին խմբական արտասանութիւն մը՝ Յ. Օշականի «Օրհնասացութիւն Աստուծոյ շունչով» :

Շունչսին փակումը կատարեց Սերով - թ Արք. Մանուկեան : Սրբազանը իր խօսքին մէջ թուեց այն բոլոր ծառայութիւնները, զորս հայ եկեղեցւոյ սպասաւորները կատարած են ի փոստ հայ մշակոյթին : Պատգամելով և յոտնկայս երգուած Տէրուական աղօթքով վերջ դաւա այս պիղծելի հանդիսութիւնը :

×

Յաւի սիրտ պէտք է մատնանշել որ հանդիսութիւնը չունեցաւ այն վեհ բնոյթը, որ կ'ակնկալուէր : Սրահը, համեմատաբար փոքր այդ սրահը, կ'իսով չափ պարագայ էր : Այս պահանքն մեղքը անպայմանօրէն կ'իյնայ կազմակերպողներու վրին, վասնզի այնպէս կը թուի թէ անոնք թերացած էին նախապատրաստական աշխատանքներուն մէջ : Ներկաները այն սրբապարտութեան տակ մեկնեցան որ կարծես թէ հանդիսատես եղան հապճեպով «զը - լուխ հանուած» ձեռնարկի մը :

Ա. Գ.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադրուած թեան 76րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Աստուծոյ մէջ, Կիրակի, 20 Նոյեմբերին, հայ կաթողիկէ սրահին մէջ :

Կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ : Իր մասնակցութիւնը բերած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Կապարեանց» խումբը :

Նախաձեռնող մարմնին անունով ընկեր Յ. Սթամպուլեան բացումը կատարեց երեկոյթին, յիշեցնելով թէ տասնամեակներէ ի վեր միշտ կը պանծացուի հայ իրականութեան ամենէն մեծ կազմակերպութեան հիմնադրութեան տարեդարձը : Օրուան նախագահն էր ընկեր Սաշիկ Մկրտիչեան : Յարգելի ընկերը նախ յայտարարեց, թէ փոքրիկ ժողովուրդի մը այս փոքրիկ կուսակցութիւնը, զինք ծրնող ժողովուրդին նման ունեցաւ մեծ պատիւարարանութիւն մը, և շնորհիւ այդ պատիւարարանութեան, ան յարատեւեց մինչեւ այսօր : Դաշնակցութեան մեծութիւնը իր ծառայութեան նկատմամբ զրին մէջ է : Արդարեւ, մեր կազմակերպութիւնը երբ քառորդ դար շարունակ միայն և բացառաբար ծառայեց, և երբ անդին, այլ կուսակցութիւններ տեւարար ճշտած են իշխել ժողովուրդին վրայ :

Արդ, մեր ծառայութեան շրջանը դեռ չէ վերջացած : Ընդհակառակն, իրարարձութիւնները և եղելովները կը հաստատեն, թէ այսուհետեւ ևս անհրաժեշտութիւն մըն է Դաշնակցութեան զոյսութիւնը մեր ազգին մէջ :

Օրուան բանախօսը ընկեր Ժիրայր Փալամուտեան նախ դիտել տուաւ, թէ մեզի Դաշնակցականներու համար ազգն է նրպատակը, մինչդեռ կուսակցութիւնը կոչուած է միայն ծառայելու ազգին և Հայրենիքին :

Բնութեան թիւր ըմբռնումով մը են թաղերեց թէ՛ անձիտելով Դաշնակցականները և արուեստական «Լիկուիտացիա» ներ կազմակերպելով, հնարաւոր պիտի դառնայ իրեն քանզի Դաշնակցութիւնը : Դէպքերը և փոփոխութիւնները ցոյց տալու, թէ նման ակնկալութիւնները ցնորքներ էին պարզապէս :

Արդարեւ Դաշնակցութիւնը ապրեցաւ : Որովհետեւ դադարները կարելի չէ մեռնելը՝ դադարակիրները սրածելով : Դաշնակցութեան կեանքը իրբեւ կողմակերպութիւն վերջ կը գտնէ այն օրը, երբ անոր առաջադրութիւնները իրակա - նութիւն կը գտնան :

Մասնաւոր էր դեղարուեստական բա - ժինը :

Որնէ Մարթայեան շատ յաջող երգե - բու փունջ մը ներկայացուց, զնահատ -

Փարիզի ծառայողներու շուրթն՝ հոս ու հոն բարձրացող դրանածեւ սիւները իրենց զնդածեւ կատարով, մայրաքաղաքին և - բաժնատեան և թատերական կեանքը ցո - րացնող իրենց ծանուցումներով, դողորմիկ տեսք մը ունին, հրապոյր մը քաջոյա - կան : Անոնք իրենց վրայ կը սեւեռեն նա - ուսածը դեղարուեստաւէր անցորդին, որ իր հեղի հե վաղքին մէջ կանդ կ'առնէ պահ մը, անուշ երգումը մը հեռանկարովը : Նոյեմբերեան առաւօտ մը, աշխարհա - հոչակ արուեստագէտներու կարգին, ա - հա Իռլէն Բամպուլօքեանի անունը անոնց վրայ : Ի՞նչ աղուոր անկնկալ, Ի՞նչ սղ - ուոր և յանդուզն ոստում մը...

Կը յիշեմ թէ ամիսներ առաջ, Փարիզի Երաժշտանոցին սրահին մէջ ճանչցանք այս դեռատի աղջիկը, որ բեմ եկաւ իր նրբին կերպարանքովը և տակաւ առ տա - կաւ տիրանալով դաշնակին, կերպարա - նափոխուեցաւ, մեծցաւ, մեծցաւ ինչ - պէս յայտնութիւն մը սքանչելի, իր նուրբ արուեստագիտութիւն հուրը և հը - րայքը փոխանցելով ամբողջ սրահին, ո - բուն ունկղիւրները մեծ մասամբ երաժշ - տասէր Ֆրանսացիներէ և փոքր թիւով Հայերէ բազկացած էր :

Անոր ինքնավստահ բայց անտեթեթ, պարզ կեցուածքը, յայտարարած երաժշ - տական խոր հասկացողութիւնը և ճա - շակը, շրջապատէն անջատուած՝ իր ներ - քին խելովը ապրող զգայուն արուեստա - գիտութիւն յոյզերը, արտայայտուած՝ դո - բուր թէքիքի մը ճիւղնութիւններով և երանգաւորութիւններով, մեզմ նոթերու մաքուր, քաղցր հնչակնութեամբ, ըլլայ արդիական կամ դասական երաժիշտնե - բու զործերուն մէջ, մեզի խորհիլ տուին որ այս զօրեղ անհատականութեան տէր, զեւ երիտասարդ դաշնակահարուհին, օր մը պիտի կարենար յարատեւ աշխատանք - քով, մեծ համբաւի մը տիրանալ :

Այսօր ան կը բարձրանայ Սալ Կալոյի բեմը, առանձինն զիմադրաւելու Փրան - սացի դժուարահաս իրաժշտասէր և ե - բաժնատեան հասարակութիւնը : Որքան հրճուելի, նոյնքան յանդուզն է քայլը և շնորհաւորելի :

Մեր այս խանդավառ տպագրութիւն - ուելով բոլորէն :

Ընկեր Ժիրայր Պարսեցեանց, իր կար - դին, ներկաներուն հրամցուց հայկական ժողովրդական երգեր :

Ճերմակեան նուագախումբը երգով և նուագով բարձր արամազրութիւն ստեղ - ծեց :

Տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ պարով և խրախճանքով մինչեւ ուշ գի - շեր :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Եղբայր Արզար բարձրացած էր հսկայ, հսկայ լեռան մը գագաթը՝ երազին մէջ : Յանկարծ ոտքը կը սահէ և կ'իյնայ ան - դունդն ի վար : Դեռ յատակը չհասած, կը տեսնէ որ վարը դաշտ մըն է փոռած : — Փա՛ռք Աստուծոյ, կ'ըսէ մաքէն՝ մը - խիթարուած, վարը ցամաք է, ի՞նչ պի - տի ընէի՞ եթէ ծով ըլլար վարը :

Կ'արթննայ խոտվահար, բայց կը տեսնէ որ... ծովի մէջ է :

×

Խեղճ ՌԻԹԵԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐ ԿԱՆ...

— Սիրելիս, ի՞նչ պիտի ընէիր՝ եթէ յանկարծ մեռնէի :

— Կը կարծեմ թէ պիտի խենթեանայի, կը պատասխանէ տղան :

— Պիտի վերամուսնանայի՞ր :

— Բայց ո՛չ, այդ աստիճան պիտի չը - խենթեանայի :

×

ԿՈՎ ԹԷ ԵՁ

Որիմեան, երբ դեռ վանայ վարագայ վանքին վանահայրն էր, պիտի ամուսնա - ցնէր իր եղբոր որդին, մինչեւ իր կեանքի վերջը իրմէ անբաժան նշանաւոր Սորէն Հիշնտին : Սորէնին համար իբրեւ կին կ'առաջարկէին վանի յայտնի ընտանիքնե - բն մէկուէն զարգացած աղջիկը, Օր - Իսկուհին :

Օրիորդը կը մերժէ ամուսնանալ Սորէ - նի հետ «Լովի պէս մէկն է» ըսելով : Հարկ կ'ըլլայ Հայրիկի միջամտութեան և Հայրիկը կը կանչէ Օրիորդը. — «Աղջիկս մեր Սորէնին բաժն էս թէ՛ «Լովի պէս մէկն է» : սխալած ես, կովի ան չէ, դուն ես - ան եղ է, իրարու լաւ կը յարմարեք, եկէք և ամուսնացէք » :

Սորէն և Իսկուհի ամուսնացան և դա - ւակներ ունեցան, երջանիկ ապրեցան և երկար տարիներով էջմիածնի մէջ Հայ - բիկին միակ միթիարանքը եղան :

Ներք երաժշտասէրի մը սահմաններէն անդին չեն անցնիր : Փափաքելի պիտի ըլլար որ Նոյեմբեր 29ին, Սալ Կալոյի սրահին մէջ, ուր տեղի պիտի ունենայ Ի - ուն Բամպուլօքեանի նուագահանդէսը, հրաւիրուած ըլլային Ֆրանսացի և հայ երաժշտական քննադատներ, ճանչնալու, լսելու դեռատի հայ դաշնակահարուհին և արտայայտուելու անոր երաժշտական տաղանդին մասին :

Սրտազին յաջողութիւն, մեծ յաջողու - թիւն կը մագլթենք սիրելի ու տաղանդա - տըր դաշնակահարուհիին : Նաեւ իր շա - հած բազմաթիւ մրցանակներու կողքին՝ նորանոր աւելի փայլուն և փառաւոր յաղթանակներ :

ԱՐՇԱՒԱՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՅԱՌԱՋՆԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

— Գիտեմ, պատասխանեց, և ճիշդ ա - տոր համար է որ համարձակեցայ ձեզի - նա խորհրդակցելու, պարան : Դուք միշտ իմ ու ամուսնոյս մտերիմ բարեկա - մը եղած էք. և ատոր համար է անս որ այսօր կուզամ ձեզի բաւ թէ մինչդեռ Կայսրը մեր հիւրն է և կը բնակի մեր յարկին տակ, կը դրամ որ ամենամեծ վը - տանդի մը կը դաժալիթիք :

Թիւնը հրաւիրած եմ իմ վրաս :

— Ո՞վ ըսաւ այդ ձեզի, հարցուցի աչ - խութիւ անհամբեր աւելի բան մը հասկը - նալու համար սպասեցող դաւադրու - թեան մասին, որ շուրջ կը ներթուէր մութին մէջ :

— Մէկը, որուն անունը չեմ կրնար տալ :

— Մէկու մը խօսած էք Կայսեր Թուր - քիոյ մէջ հետապնդած դադանի ծրարի - ներուն և կամ Կատարինէ Կայսրուհիին զոհարեղէններու ստացման մասին :

— Կերպուած որ, ամուսնինս զատ ոչ ոքի բառ մը ըսած եմ :

— Ձեր ամուսնինը իր ամենամեծ անըղ - դուշուքեան սպացոյցը տուած է՝ ձեզի յայտնելով այդ դադանիքը, կրկնեցի կատարեալ անկեղծութեամբ :

— Կատարեալպէս կ'ընդունիմ ձեր ըսա - ծը : Բայց ի՞նչ կրնամ ընել : Եթէ հնար մը չկա՞յ, հարցուց ցած և խաղաղ ձայ - նով մը : Սրտա մը տուէք ինձի, կ'աղա - չեմ :

— Քանի մը բողբ լուցի : Այսպիսի պա - րագայի մը, իմ օչնութիւնս խնդրող այս սիրուն կնոջ առջեւ, խիստ դժուար կա - ցութեան մը մէջ կը գտնուէի :

— Տիկին, — պատասխանեցի վայր - կեան մը մտածելէ ետք, — եթէ դուք ի - րապէս պատրաստ էք ամենակատարեալ դադանապահութիւն խոստանալու և այս զործին կարգադրութիւնը ինձի վստա -

հելու, պիտի փորձեմ ձեզ մտատանջու - թեան պատեղու միջոց մը խորհիլ, պայ - մանաւ որ ձեր ամուսնութեամբ ձեզի շը - նորհուած լաւ Գերմանուհի մը հաստա - տամուութեամբ, Կայսեր առջեւ անձնա - պէս երգումով յանձնառու ըլլաք դերեղ - մանի մը պէս համր մնալ ձեր բոլոր դի - ցածներուն մասին :

— Ինչ ալ ըլլայ, ընելու պատրաստ եմ պաշտելի ամուսնոյս սիրուն համար, վստահացուց առոյգօրէն երիտասարդ կի - նը, որուն զէմքը յուսահատութեամբ ա - ւելի տպագրելէ արցունքով կը լեցուէին :

— Չպեղէ որ դործեմ ուրեմն և կա - տարեկան վստաւ եղէք ինձի, բա՛ ջեր - մազին չեղտով մը որ յուզեց զինքը :

Այս վստահացման վրայ զիս առանձին թողուց :

Նոյն իրիկունն իսկ, ժամը 10ին առե - ները, Կայսրը մտաւ աշխատասենեակ, իր սովորական զորը համազգեստով, զոր միշտ կը հաղնէր ճաշի տեսն, երբ որ - սորդութեան կը վերադառնար :

— Ձրաւ Քլայսթը ինձի զրկեցէք, ը - սաւ խիստ ձայնով մը : Երբ պէտք ունե - նամ, յետոյ ձեզի ալ պիտի կանչեմ Հէ - ցէնտօրֆ :

Ձրաւ Քլայսթ : Ապշեցայ, որովհետեւ չէի կրնար երեւակայել թէ այդ գեհեհա - պարս պառաւր դրեակ կ'եղած է : Անմիջա - պէս ծառայ մը զրկեցի զինքը փնտելու - համար : Եւ իսկոյն իր սուր ձայնը լսեցի,

երբ սանդուղներէն կը բարձրանար, Նո - բին Վեհափառութեան հետ խորհրդակցե - լու և անշուշտ իր շարադրած տաղանդին սուպրէլը տալու համար :

Վարդ պտայ կարճուի ու սոնք բժիշկ Աւիպուրիկը, որ ինձի համար կենդանի առեղծուած մը կը ներկայանար միշտ, և անհամբերութիւն ցոյց կուտար իր կայ - սեական յաջախորդը տեսնելու համար : Ժամանակ անցնելու համար իրեն հետ սի - կառ մը ծխեցի :

Իմ մասին ևս ալ խիստ անհամբեր էի Նորին Վեհափառութեան մօտ վերադառ - նալու համար, որովհետեւ իբր իր անձ - նական թիկնապահ, պարտականութիւ - նըս էր բաւ իրեն մեր Փրանսացի հիւրըն - կալ տիկնոջ բերնէն փախած խօսքերը :

Յանկարծ Կայսեր մանկաբուհիներէն մէ - կը դուռը դարնելով ներս մտաւ և բժիշ - կին ըսաւ թէ զինքը Նորին Վեհափառու - թեան քով առաջնորդելու պաշտօնն ունի : Եւ սոնք մարդուկը յուզումէն կարմրած ու հեղտու, զիս թողուց հապճեպով, մասնուած արտակարգ խոռովքի մը որ յատուկ է բոլոր անոնց, որոնք անվարժ են պաշտական միջավայրին, անոր խը - տամբեր կարգուծելին և անվերջ նուսա - տութիւններուն :

ՌԻԼԵԸՄ ԼԸ ՔԷՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Պողոսեան կը յայտնէ որ իր ամուսինը կորսնցուցած է անցեալ Յուլիսին :

Ողբացեալ կարապետ Պողոսեան , բնիկ Մշեցի , նախկին ոսպնիկ , ծնած էր 1893-ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

ՄԱՐՍԷՅԻ.— Այրի Տիկին Վարդուհի Գարբեկեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսնոյն եւ հօր հանգուցեալ

ՆՇԱՆ ԴԱՐՔԻՆԵԱՆԻ մահուն Գ. տարեդարձին առթիւ , Պօ - մոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցոյ մէջ , այս կիրակի օր :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՎԱՆԱՆՍ.— Այրի Տիկին Վերոնիքա Դաւիթեան եւ իր բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (Նոյեմբեր 27) Վարդապետ Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցոյն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն , քե - ոսյրին եւ աղջկանին

ՄԿԻՏԻՉ ԴԱԻԹԵԱՆԻ մահուն տարեկիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Կեսարիոյ եւ չրջանի հայրենակիցները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի (Նոյեմբեր 27) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցոյ մէջ , Կեսարիոյ եւ չրջանի 1895ի զէպրին եւ 1915ի տեղահանութեան ըն - թացքին ինկող ընդհանուր նահատակնե - րու եւ կախարան բարձրացող 53 հայրե - նակիցներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յար - գողները :

ՏԷՍԻՆ.— Այրի Տիկին Ալմաստ Պեա - րոսեան եւ Տէր եւ Տիկին Թ. Պողոսեան , Ալոյեան կը ծանուցանեն թէ ողբացեալ Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ մահուն տարեկիցի առթիւ հոգեհան - գստեան պաշտօն մը կը կատարուի այս կիրակի (27 Նոյեմբեր) Տէսինի հայկա - կան եկեղեցիին մէջ :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻԲ

Այրի Տիկին Հայկուհի Նիկողոսեան , Տէր եւ Տիկին Կարօ Թորոսեան , Տէր եւ Տիկին Գեորգ Նիկողոսեան եւ զաւակը , Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Նիկողոսեան , ինչ - պէս նաեւ Նիկողոսեան ընտանիքները եւ համայն պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ , զբաւոր , ծաղկեպսակով , փոխան ծաղկե - պսակի նուէրներով մասնակից եղան ի - րենց սուգին

ՍՈՂՈՄՈՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ կսկիծայի մահուն առթիւ :

ՀԱՇ - ԽՆՁՈՅՔ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ Պ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը , ի պատիւ հայ ուսանողներու եւ հասարակ - կութեան , կը սարքէ ճաշ - խնջոյք մը , որ տեղի պիտի ունենայ 10 Դեկտեմբեր , ե - րեկոյեան ժամը 19ին , Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէօ , Փարիզ (9) :

Ճաշպան 10 Փրանք , իսկ ուսանողները ճրքի : Գեղարուեստական ճոխ յայտադր երթ - տասարդներու կողմէ :

Conférence - Débat

Այս Ուրբաթ իրիկուն , ժամը 21ին , Մը - շակոյթի տան մէջ , 17 Րիւ Պլէօ :

Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան փարի - զի վարչութիւնը վիճարանական դասա - խօսութիւն մը կազմակերպած է «Կլոր սեղանի» շուրջ :

Նիւթ.— Հայ երիտասարդներու հայեցի դաստիարակութիւնը :

Խօսք կ'առնեն Պ. Ռոյալ Մարկոսեան (Եան'ս Բլէօյ) , Օր. Անի Գաւպարեան (Կապ. Խաչ) եւն. :

Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԵՆՆ ԻՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Գ. Վիէնի Անի կոմիտէի :

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին , Մէրքը Կաթոլիկի նորոգուած սրահը , (Սալ Սէն Լուի) :

Կը նախագահէ Ընկ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԵԻՆԵԱՆ Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ պատշաճ յայ - տապի :

Կը մասնակցի.— Հ. Յ. Գ. Լիոնի Նոր Սերունդի Սիւմանթօ խումբի պարա - խումբը :

Մեները.— Օրիորդներ Հէլվաճեան եւ Պետրոսեան , արտասանութիւն՝ Օր. Ռոստիկեան եւ ընկեր Մաքսեան , Օր. Լ. Բէտօմիւրեան (երգ) : Ձութակի ընկեր Պ. Արքիմանեանի եւ ընկեր Պէրպէրեանի :

Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Գ. Նոր Սերունդի կողմէ :

ՎԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

Գեկտեմբեր 3ին Շարաք իրիկուն ժամը 8ին մինչեւ լոյս , Շառպօնիէի շքեղ սր - րահներուն մէջ :

Orchestre : LES COMPAGNONS DU RYTHME Մանրամասնութիւնները շուտով :

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻԻ

Պարոյր Գասպարեան , Բերական զիւղ , Աշտարակի չրջան , հօրը անուր կուրդին , մօրը անուր թէթէվան , ջոյրերուն՝ Մարգարիտ , Ոսկեհատ , ջրով ամուսնոյն անուր , Արամայի Օհանեան , ջրով զա - ւակներուն անուներն են Սամուէլ , Ռո - դա , Սէրգէյ , տեսնուած է Ֆրանսայի մէջ , Փարիզ կամ Փարիզի չրջանը , ինքը զպրոցի անօրէն էր եւ կը տիրապետէր զանազան լեզուներու : Քոյրը Հայաստան կը գտնուի : Մանրամասնութիւնները ըս - տանալու համար դիմել հետեւեալ հաս - ցէին .

M. SAHAGUIAN G. 91 bis, Rue P-V. Couturier 94 — ALFORTVILLE Tél. : 368-80-58

Կը խնդրուի նոյնպէս Պ. Գասպարեանը ծանցողներէն իմացնել Պ. Սահակեանի :

Տիկին Ջինայիտա Թորոսեան , ծնեալ ԿԱՐՄՊԵՏԵԱՆ , կը փնտռէ իր կնքահայ - րը՝ Միքայէլեան Մնացական Մկրտիչի , հայրենական օրատերագրէն ետք , լուր առնուած է թէ Ամերիկա կը գտնուի :

Տեղեկացնել Տիկին Թորոսեանի , 3 bis, Rue Albert Moreau 93 — STAINS (FRANCE)

Փարուզեան — Սենէքերիմ — Ալէքսանի , 1907ին Գուսթանդի չրջ , Արալի զիւղ , կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել , վարդան Քէչիշեանի :

95, Rue Monecy — LYON (3ème) Rhône — FRANCE

Կը խնդրուի արտասահմանի հայ թեր - թերէն արտասպի :

Յ Ո Ւ Շ Ա Տ Ե Տ Ը

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդ - հանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերու - հինները Շարաք (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 3-30ին , Մշակոյթի Տան մէջ : Կարելոր օրակարգ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9°)

ԽՆՁՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Գ. «Զաւարեան» կոմիտէն կազ - մակերպած է ընկերահասարակական խըն - ջոյք մը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին , Պ. Չ. Չատիկեանի սրճարանի վերի յարկը Րիւ սը լա Տէֆանս :

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱՒԱՄՈՒՏԵԱՆ Բանախօսութիւն , երգ , արտասանու - թիւն եւ զանազան անակնկալներ ,

Առատ կեր ու խում ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ :

Մուտք 10 ֆրանկ

ՇԱԽՈՒ Է

Շատ նպաստաւոր պայմաններով , Լիո - նի մէջ կը ծախուի , 134 Րիւ Մոնսէ , ընդարձակ , մաքուր եւ ամէն յարմարու - թիւն , ներկայացնող սուրճի խանութ մը ,

Torréfaction et Confiserie իր յարակից եւ արդիական մեքենաներով , կազմածներով՝

2 moulins à moudre Santos, 1 brûleur, 10 kg. 1957.

Փափաքողը կրնայ զնել կամ խանութը եւ կամ մեքենաները առանձին , առան - ձին :

M. TCHOBOIAN 2, Rue Cuvière — 38-VIENNE Tél. : 85-11-91 Vienne

ASSEMBLEE GENERALE

L'Assemblée Générale de l'Association Sportive Française de Paris de l'Union Générale Arménienne « Homenetmen » s'est tenue le 10 Novembre 1966 à Paris, 85 rue d'Aboukir et a procédé à l'élection de son nouveau bureau.

Président : TOUTGHALIAN Vahé Vice-Présidents : HORTIAN Edouard id. KHATCHATOURIAN Hagop Secrétaire : MESROBIAN Arthur Trésorier : SALMASIAN Hagop Secrétaire-adjoint : ARAKELIAN Karnig Trésorier-adjoint : DJIZMEDJIAN Arto. (Communiqué)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

Կիրակի 4 Դեկտեմբեր , ժամը 17ին կէս գիշեր GRAND - HOTEL 12 Պուլվառ տէ Գարիսիմ Նախագահութեամբ Տէր ԵՒ ՏԻԿՆ ԳՍՈՒՂ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ Սիրայօթար մասնակցութեամբ Տէր - Արամօֆի (Գարիսիմ) եւ իր պալաւ - յիքայի խումբին : Ուսանողներու կէս զին

Orchestre RAY LEPLOUT Ապահովել սեղանները՝ WAG. 38-54

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Table with 4 columns: Item name, Price, and other details. Items include ՄԱՀԱԶԳ, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ, ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, etc.

Այս գինը մէկ ամբողջ հրատարակիչի եւ ձեռնարկուած ծաւալով ազ - դերու համար եմ , չարքաք էր :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մատուցող պայմաններում համար դիմել վարչութեան :

ԽՆՁՈՅՔ Սերաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը , Կիրակի Դեկտեմբեր 4, ժամը 15ին , Մշակոյթի տան մէջ : 17 Րիւ Պլէօ Կը հրաւիրուին բոլորը :

ՊԱՐԱՀԱՆԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Գ. Նոր Սե - րունդի Փարիզի խումբին կողմէ :

Շարաք , Դեկտեմբեր 3, ժամը 19ին սկսեալ :

Մշակոյթի Տան մէջ , 17 Րիւ Պլէօ :

Հ. Յ. Գ.

ՊՕՄՈՆ , Հ. Յ. Գ. « Զաւարեան » եւ - թակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր նկերները այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայու - թիւն :

ԱՆԻՔԻ - ՊՈՒԱ. ԲՈՂՈՄՊ.— Հ. Յ. Գ. Արամ եւթակոմիտէի ժողովը այս Ուր - բաթ իրիկուն ժամը 21ին , ընկեր Աւետի - կանի ընկարանը , 195պիս , Րիւ սիւ Մէ - ճիլ , Անիէն : Կարելոր օրակարգ :

Լիոն.— Հ. Յ. Գ. «Վարանդեան» կո - միտէն , ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները , այս Ուրբաթ , ժամը 20-30ին , սովորական հաւաքատեղին : Կարելոր օրակարգ :

ՎԱՆԱՆՍ.— Հ. Յ. Գ. «Բրիտանիոյ» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի (27 Նոյեմբեր) առաւօտ , ժամը 9ին , սովորական հաւաքատեղին : Ներ - կայ կ'ըլլայ Կեղր. Կոմիտէի ներկայացու - ջրը :

Advertisement for U. HAY and ENCYCLOPEDIA. Includes text: Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

Advertisement for GRAND-HOTEL. Includes text: ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԻ

Advertisement for ENCYCLOPEDIA. Includes text: ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՅԱՄԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Փրանսա՝ Տար. 60 ֆ. Վեցամսայ՝ 35 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ. Հատը 0,30

ՀԱՐԱՅ

26

ՆՈՅՆՄԱՐԵՒ

SAMEDI

26 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՀԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԻԱՆ

ՀՐԳԻ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 10772

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.772

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍԷՅՆ ԹԱԳԱԿՈՐԻ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՅՈՅՅԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Գահիրէի մէջ հակաշարժանանկան ցոյցեր տեղի ունեցած են առջի օր : Արդէն Նոյեմբեր 13ի, իսրայէլեան յարձակումէն ի վեր, յարժանանկան դիւզի մը վրայ, արաբական երկիրներ, ի մասնաւորի Արաբ. Մ. Հանրապետութիւնը կը դատապարտեն Յորդանանը որ «զաղտնաբար կը դորձակցի իսրայէլի եւ աշխարհակալութեան հետ» : Այս անգամ ուսանողներն են որ ցոյց կատարած են : Այդ, իշխանութիւնները միջամտած են եւ բռնած է ուսանողներուն որ Ամման կառավարութեան դէմ ցոյց չկատարեն : Բայց հաւաքով մը կազմակերպուած է Համալսարանին սրահին մէջ, ուր պահեստիկան կազմակերպութեան պետը՝ Ահմէտ Շուքրի բուսական բուռն յայտարարութիւններ քննարկեց : « Պահեստիկան քննարկները պիտի շարունակեն հարուածել իսրայէլը տեւ եւ դիւզի, Յորդանանի սրտէն մեկնելով : Թէլ Ապիտը արտատապալուած համար նախ պէտք է Ամմանը ազատագրել » :

Այս հաւաքովին կարգ մը բանաձեւեր ձեւակերպուած են, ուր կ'առաջարկուի ի մէջ այլոց, որ Յորդանան արտօնէ պահեստիկան ազատագրման զօրքի մուտքը, իր հողին վրայ : Միւս կողմէ, նասր խորհրդարանական չորրորդ նստաշրջանի բացման բան է. « Արաբ. Մ. Հանրապետութիւնը իր ամբողջ ուժը կը դնէ Պահեստիկանի ժողովուրդին տրամադրութեան տակ » :

Գալով Հիւսէյն թագաւորին, կարգ մը յայտարարութիւններ քննարկեց եւ շեշտած. « Կ'ըսեմ, վարդի պէտք է որ արաբ եւ միջազգային հանրային կարծիքը տեղեկի ըլլան. իսրայէլ կը պատրաստուի նորարարականքի որ ար այս անգամ տարածուելու բնոյթ պիտի ունենայ եւ ոչ պատժական : Թշնամի կը խորհի թէ առիթը շատ գեղեցիկ է որպէսզի չօգտուի : Կոնիւնները որ կը պահեստիկան արաբական ճակատը դիւզը կը մղեն որ արագ շարժի առանց կարելոր հակազդեցութենէ վախճալու : Կրնայ հազարավեցի պատրուակ գտնել արդարացին : Այս նոր աղէտը բացատրելու համար, միշտ ձեւ մը կը գտնեն պատասխանատուութիւնը վրաս ձգելու : Անգամ մը եւս եւ առանց իսկ հասկնալու ինչպէս եւ ինչպէս, պիտի ըսուի որ Յորդանանի դահն է որ քաջաբան է իսրայէլցիները » :

Հիւսէյն կ'ըսէ թէ արաբական երկիրները եւ դիւզիները չեն ուզեր նստիլ խօսիլ իրեն հետ, վասնզի իրենց իրիզը հանդիս է եւ ի վերջոյ «միշտ ես եմ զոհ» : Չեմ հասկնար» կ'ըսէ Հիւսէյն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒՍԻԻ կրանայա Զվեստիա թերթը իր Նոյեմբեր 22ի խմբագրականին մէջ կը յանձնարարէ որ կառավարութիւնը պարկ սայ կրաւորական պաշտպանութեան միջոցներուն, որպէսզի ժողովուրդը անախնկալի մը չլայ երբ հիւսէյնական յարձակումի մը ենթարկուի : Ուրիշ չը բառարկութիւններ ալ ջերմօրէն կը յանձնարարեն որ ժողովուրդը մարդկան կրաւորական պաշտպանութեան մարդկան մէջ : Թեթեւեղ, ընդհանուր ստամբ, կը խօսին տրամադիր երկիրներու կողմէ կատարուելիք յարձակումի մը մասին, բայց տարակոյս չկայ, կ'ըսեն իրազեկ շրջանակները, թէ այս նոր իրարանցումին ա-

ԹՈՒՐԿԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ...

ԻՐԱՐՈՒ

— * —

Թուրքիոյ վարչապետը, Տէմիրէլ, Անգարայի մէջ, Ատալէք կուսակցութեան համաժողովին ընթացքին, բուռն քառ մը խօսելով յայտարարած է թէ « Գերիշան պիտի ընեն անոնք որ բուրք ժողովուրդին ամբողջակամութիւնը կը վտանգեն » : Իր կարգին Թուրք Խնդի կուսակցութիւնը իր համաժողովը գումարած ըլլալով Մալաթիայի մէջ, կուսակցութեան նախագահը, Մէհմէտ Ալի Այպար, նոյնքան բուռն քառով մը կը պատասխանէ Տէմիրէլի. —

Վարչապետ Տէմիրէլ կը յանդիման թէ ընկերավարականները կը դառնն երկիրն դէմ : Իր ընկերավարական կուսակցութեան մը պետը, պէտք կը զգամ այս խօսքերը ամբողջութեամբ ժխտելու : Թուրք ընկերավարական միջնաւայսօր ոչ ժողովուրդը կողմուած է օտար ընկերութիւններու հետ բաժնեկից ըլլալով, ոչ ալ անարգար հաշուեցոյցեր ներկայացուցած է պետութեան : Բիւրեղեայ դիւզակներու մէջ ընկերները պէտք է ուրիշներուն քարեր նետեն : Իրեն հետեւեալը կը յանձնարարենք. — Վարչապետը պէտք է յարգանք ցոյց տայ Մասձանագրութեան հանդէպ, հակառակ պարագային կ'ըսէ իրեն վիճակուած պատասխանատուութիւնները : Ինչո՞ւ կ'ուրանան Ամերիկայի ճընչող տիրապետութիւնը, չէ՞ որ 1959 Մարտ 5 թուակիր համաձայնութիւնով, Ամերիկա իրաւասու է դէմքի դիմելով միջամուտ ըլլալու մեր ներքին գործերուն : Ամերիկա մեր մէջ սպրդած է բարեկամի դիմելով, եւ պարտաբերու դէպք մը տակ ընկնել կ'ուզէ Թուրքիան եւ դայն իր ազդեցութեան ենթարկել : Գոհն տարիէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ ազատ համարձակ կը գործեն Ամերիկեան մարմիններ, որոնք լայն իրաւասութիւններ ունին, եւ Ամերիկա բացմաթիւ հրամանատարներ եւ անոնք քան 30 հազար զինուոր ունի Թուրքիոյ մէջ : Հիմնած է զինուորական խաբարներ եւ ուստարի ցանցեր, որոնք են թակայ չեն Թուրք կառավարութեան հակազդին : Գիտենք թէ ինչ նպատակներով Ամերիկացիք «խաղաղութեան կամաւորներ» կը զրկեն միջնաւայսօր հետաւոր դիւզերը : Կարճ խօսքով, Թուրքիա կը յիշեցնէ Չինազգալի շրջանը : Պէտք է մտնել որ 27 Մայիսի Մասձանագրութիւնը մեծազոյն գրաւականն է ընկերավարական շարժումին, եւ կը պաշտպանէ աշխատատեղը դասակարգին իրաւունքներն ու շահերը : Եթէ վարչապետ Տէմիրէլ կը սպառնայ մեզի, մեր օրինաւոր գոյութեան եւ գործունէութեան մենք կը խընդանք ու կ'անցնինք այս սպառնալիքներուն առջեւ : Թուրքիոյ մէջ չկայ որեւէ ուժ, որ կարենայ կասեցնել ընկերավարութեան ուժն ու խոյանքը :

Որք տուած է Չինաստանի «արագ յանձնարարութիւնը հիւսէյնական գերեզման արտադրութեան կառավարին մէջ» :

Ուրիշ կողմէն ստացուած տեղեկութեան մը համաձայն, նախագահին կողմէ նշանակուած յանձնարարութիւնը մը կը ընեն նոր ծրագիր մը որուն հիման վրայ իրաւունք կրնայ արուել զազանի սպասարկութեան որ «մտիկ ընէ» տարիկանութեան կողմէ կասեցնելի նկատուած քաղաքացիներու հետաձայնի խօսակցութիւնները : Յանձնարարութիւնը իր աշխատանքներուն արդիւնքը պիտի ներկայացնէ Յունուարին : Ուրիշներուն եւ սպանութեանց յարատեւածումը պատճառ եղած է որ կառավարութիւնը խիստ միջոցներու մասին մտածէ : Ամերիկայի մէջ տարին աւելի քան երկուքուկէ միլիոն չարագործութիւններ տեղի կ'ունենան — սպանութիւն, սուլանդում, զոգութիւն :

Օրը Օրի

ԿԸ ԲԱՒԷ ՈՐԳԱՆ ՎԻՃԵՅԱՆԻՔ

Հանրային կեանքի մէջ, ամէն պայքար նպատակի մը պէտք է ծառայէ :

Այդ նպատակը հայրենիքին — ժողովուրդին — շահէն տարբեր բան մը չի կրնար ըլլալ :

Կուսակցական պայքարը բացառութիւն չէ, հակառակ անոր որ Հայոց ազգին կարծիքով, ազգին օգտակար ըլլալու, ազգին գերազոյն շահերուն ծառայելու համար պէտք է, անպատեհ, իրարու գլուխ պատռել ... մասնակի մէջ :

Այս ա' շարժիչն սկզբունքին հաւատարիմ մնացած ենք յիսուն տարիէ ի վեր, առանց շօշափելի արդիւնք մը ձեռք բերած ըլլալու :

Կուսակցական պայքարին — մեր պարագային կրնանք ըսել, գգուբուբիւն — նպատակն է յուսաւորել մութի մէջ մնացած հակառակ : Այսինքն, անոր պարզել նշարարութիւնը եւ պատմական իրողութիւնները, որոնք կը խեղափոխուին գաւազան ու գարմանազան հաշիւներով եւ ակնկալութիւններով :

Ի հարկէ, իւրաքանչիւր հակառակ կը հաւատայ միմիայն իր տեսակետներուն եւ կ'ապաւինի միմիայն իր գիտածներուն, որոնք դիմացի արտիւն տեսակետներուն եւ գիտածներուն տրամագծօրէն հակառակ են :

Ո՛չ ոք յանդիմանութիւնը պիտի ունենար պնդելու թէ կուսակցական, հատուածական «պատերազմը» այն ձեւով որ կը մղուի արտասահմանի մէջ, արդիւնք մը տուած է՝ խաւարէն դէպի յայտարարական խօսք հասկնալու տրամագծօրէն չունեցողները :

Յաւալի երեւոյթ մըն է որ չկայ ազգային խնդիր մը, ցաւ մը, մտահոգութիւն մը, որ բուռն բանավեճերու դուռ բացած ըլլայ :

Ժամանակին, մեր մանկութեան օրերուն, «բաց ու գոց»ի պատմութիւն մը երկու պատերազմի կողմերու բաժնիք է ազգը, վաստիքի գեղամիծաղ ամբարուն վրայ :

Ճակատ մը կը պահանջէ եղեր որ աշխարհակարն քառ խօսի եկեղեցիին մէջ, գոցուած վարագոյրին առջեւ :

Ուրիշ հակառակ մը բողոք է : — Զէ կրնար, սրբապաշտութիւն է, եկեղեցին իւրիւր Ֆրանսէզի սրահը չէ ... Կարողիկանս կ'արգիլէ ... Դո՛ւրս ...

Միջանկեալ յիշեցնեմ որ սակէ քանի մը տարի առաջ, Ամերիկայի մէջ, հայկական եկեղեցիի մը մէջ էր որ բացումը կատարուեցաւ ազգային ժողովի մը, որուն մասնակցողները աշխարհական էին ամէն բանով :

Մէկը, այս տողերուն տէրը, որ ոտքը ոտքին վրայ նետած էր, թեւ ալ իր դրացիին ուսին : Ուրիշ մը ձիւք կը ծամէր, երբորդ մը կը քառէր՝ եկեղեցիին մէջ թեբան չառնուելիք բառարկութիւն :

Ըսել կ'ուզեմ որ կամուրջին տակէն շատ չուր անցեր է վերջին յիսուն, վաթսուն տարիներուն եւ շատ մը հին տեսակետներ վերաբնութեւն են՝ առանց բացառիկ հիգի մը, առանց նախապէս մշակուած ծրագրի մը :

Միջնաւայսօր ալ վիճելի խնդիրներ կան : Մէկը կը հաւատայ Մայիս Գոսարուրին, միւսը չի հաւատար, որովհետեւ իր գրպանի օրացոյցին վրայ, կարմիր գիծ քաշած է ուրիշ բուսական մը տակ : Վէն, իրարանցում, կազ ու կոնի : — Իմ ըսածս ցիւղ է, բու ըսածդ սը խալ է ...

Մէկու մը համար, Փետրուարի այսինչ օրը պատմական դէպք մը տեղի ունեցած է Հայաստանի մէջ : Ուրիշի մը կարծիքով փետրուարին վարդանանցէն գառ ուրիշ պատմական դէպք պատահած չէ մեր պատմութեան մէջ :

Նորէն «պատերազմ», անարիւն տեսակէն :

Ուրիշ մանր մուր խնդիրներ ալ կան, բնականաբար : Ամէնքն ալ գաղափարական գգուբուբի նիւթ՝ ժամավառաւ ըլլալու այսօրեակ ունեցողներուն համար :

X

Բայց չմոռնանք թուականը, որուն շեմին առջեւ ենք :

Հիմնական երկու հարցերու նկատմամբ ազգը, երկու տարիէ ի վեր, միեւնոյն կարծիք ունի : Մէկը, Հայաստանի արեւմտեան հողերուն վերադարձը մեզի, միւսը ներքին սահմաններու սրբապաշտութիւնը :

Կար ժամանակ մը, երբ այս երկուքին մասին արտայայտուելի մեծ մեղք էր՝ ծանօթ հակառակ մը համոզումով :

— Խնդիր մի՛ հանգէ, լեցէ՛ք ... Ատոնք մեր խելէն վեր խնդիրներ են ... Հօրաբը անոնց մասին կը մտածէ ...

Հիմա, սակայն, արտասահմանի այս հակառակն ալ, խելք տեղ քրած է թէ այդ խնդիրներուն մասին արտայայտուելու, գրեւթ եւ քառելու ամէն իրաւունք ունին :

Այս սրափումը, հաւանաբար, հետեւան է այն ազմուկին, որ բարձրացաւ Երեւանի եւ Մոսկուայի մէջ, յիսունեակն առջիւ :

Քիչ մըն ալ արդիւնք, աշուշտ, երկու յայտնի բանատեղծներու հայրենաշունչ քերթումներուն եւ անոնցմէ մէկուն հանին :

X

Կը նշանակէ, ուրեմն, որ մեզ շահագրգռող ամէնէն կենսական երկու հարցերուն մէջ, ազգին երկու հակառակութեան կատարել իրարու ներդաշնակ տեսակետներ ունին այսօր :

Ալ ի՞նչ կը մնայ իբրեւ վեճի նիւթ : Գրեթէ ոչինչ, բացի պատմական բանաբանէն, որ 50 տարուան մէջ իր շոգ-գամի համալ կը յարսնացուի :

Մեր արտիւն մէջ կ'ապրուի է որ կուսակցական պայքարը իր քափը աստիճանաբար կ'արսնցնելու վրայ է եւ Գաղակցական խմբագիրը, յանախ, չկատարեալ է որ գրասեղանին առջեւ կը նստի յարձակումի մը պատասխանելու համար :

Միւս կողմէն ալ, ուրիշ հակառակ մը, տակաւին, կը տնտնայ ու չուզեր հանանց մը կատարել անհամ ու անշահ ըսիլ — սաւներու հատրէն :

X

Երբ ամէնքն ալ համոզուած ենք որ մեր այսօրուան գլխաւոր մտահոգութիւնը մեր հողային պահանջներուն հակառակն ու անոնց գոհացումն է, որեւէ պատեհաւ չկայ որ բուրք ու մեղան սպանեմ կուսակցական պայքարը երկուսուն, յիսուն տարի առաջուան, քափով ու եռակողմ շարունակելու :

Եթէ վերջին յիսունեակի մեր աստանդական քափառումները եւ հարեւանութիւնը մեծ ազգերուն որեւէ բան տարբերուցած են մեզի, 1967էն սկսեալ, միանգամընդմիջ, վերջ կուտանք մեր վեճներուն :

Մեր անիմաստ, մեր ապարդիւն վեճերուն, որոնցմէ բացարձակօրէն չօգտուեցանք :

Ընդհակառակն, տուժեցի՞ք, որովհետեւ տեւ օտար շրջանակներուն ներշնչեցի՞ք այն սպառնալիքները թէ նգնամամի մը ատեն անգամ իրարու խօսք հասկնալու անախնութեան գրկուած բազմութիւն մըն ենք :

ԵՆՐՈՂԱՅԻ

«ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ ՏՐԳԱՏ»

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ ՄԸ ՎԱԽԵՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՎՃՈՒԱԳՐԵՐ

Ը.

1951 թուին Երեւանում լույս է տեսել Կ. Յովհաննիսեանի մի ուշադրաւ աշխատանքը...

Սպասելի է, որ Երեւանի Պետական Հրատարակչական այն լույս ընծայէ նաեւ մայրենի լեզուով :

Կ. Յովհաննիսեան իր «Ճարտարապետ Տրդատ» մենագրութեամբ մի փոքր տարբեր անկիւնից է մօտենում Տրդատ ճարտարապետի մշակած եւ զարգացրած հայ ճարտարապետութեան հարուստ ժառանգութեանը...

Ճարտարապետ Տրդատն ապրում էր այն զարաշքնում, երբ Բագրատունի նախարարութեան ջանքերով Հայաստանը ազատագրուեց...

Ստֆիլայի տաճարի դմբէթը, որ կործանուել էր երկրաշարժի հետեանքով :

Տրդատը իր ճարտարապետական բարձր կարողութեան հետ ունեցել է միաժամանակ քանդակագործ վարպետի չընորձք եւս : Բագրատունի Գաղիկ թագաւորի երկու մեթրանոց արձանագործական կիրանդրին անժխտելի ապացոյց է բնութագրուելու Տրդատի ստեղծագործելու այդ յատկանիշը :

Գրքի յանդիման բաժինները մէջ, Կ. Յովհաննիսեանը նուիրում է Տրդատի ճարտարապետական ստեղծագործութեանց վերլուծման արժէքաւոր աշխատանքին : Ըստ որում Տրդատի մեծութիւնը կայանում է այն բանի մէջ, որ նա ըստ ստեղծագործ ուղով վերածաղկելով հայկական ճարտարապետութեան նախորդ դարերից արդէն յայտնի ոճերը, կարողացել է ստեղծել մի շարք բոլորովին նոր արժէքաւոր մեքեր, համապատասխան ժ. դարու ճարտարապետական արուեստի պահանջներին :

Գնահատութեան եւ երախտագարտութեան արժանի մի դործ է կատարել Կ. Յովհաննիսեանը լուրի - մեջլիկ, դիտական լուրջ ուսումնասիրութեամբ, առանց որեւէ ակադեմիական կոչումի ունենալու :

Հայաստանի չորս անկիւնները որոշող առօրեայ քարոզչական եւ խորթ վարպետ պետական զին զբաղանդութեան յորձանուրը մէջ մասնագիտական արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնները, նուիրում է Հայաստանի պատմական անցաւից մեզ հասած ժառանգութեանց, ճշմարտօրէն արժէքաւոր գործեր են, որի մէջ նմուշն է ահա Կ. Յովհաննիսեանի «Ճարտարապետ Տրդատ» մենագրական աշխատանքը :

Թիւնը, թէկուզ գրուած օտար լեզուով :

Զ. Յ.

Գրատարանին նշած հինգ կէտերը հետեւեալներն են —

1.— Պատերազմական ատեանի առջեւ տեղի ունեցած դատավարութեան արդիւնքն յայտնի եղաւ որ, Տրապիզոնի (Վիրապէթի), Եօզիպի (սանճազի) Պոզդաւյանի (զազայի) կատարուած ջարդերը Իթիւհատ եւ Թէրազզը կուսակցութեան զեկաւարներուն կողմէ (*) կազմակերպուած եւ գործադրուած են :

Ամբաստանեալներու պաշտպանութեան ընթացքին, ինչպէս հարողուցեալ, իբր թէ վերոյիշեալ ոճիւնները գործուելէն ետք միայն լսեք են լուրը (?) : Նոյնիսկ եթէ այդպէս ալ ենթադրուի, զարձեալ ոճիւնները լսելէն ետք իսկ անոնց կրկնութիւնը արդիւնք եւ ստալինի ոճիւնները գործողներու վերաբերմամբ, ոչ մէկ կարգազրուութիւն եղած է (**):

2.— Իթիւհատի ընդհանուր նախագահ սատրապամ Սայիտ Հալիմ Փաշան, զօրաշարժի յայտարարութեան առաջին օրը, իր ծովեզերեայ բնակարանը հրաւիրած է, Ընդհանուր Կեդրոնի անդամները եւ յայտնած է անոնց, որ պատերազմի մասնակցութիւնը շատ վտանգաւոր է եւ պետութեան համար ամէնէն օգտակար ուղղութիւնը չէ գործութիւնն է (***) :

Բացատրութիւն եւ ապացոյցներ տուած է, սակայն չէ կրցած համոզել զանոնք : Պատերազմի մասնակցած են, երեսփ. ժողովի յաջորդական արձանագրութիւններէն յայտնի է : Իթիւհատ եւ Թէրազզը կուսակցութեան պատասխանատուներու նախարար ձափառ պէյ, հանրօրում չի նստեցնող նախարար Չիւրիւք Սուլու Մահմուտ Փաշան, փոսթի եւ հեռագրի նախարար Ոսկան էֆէնտին եւ առեւտրական նախարար Սուլէյման էլ Պուսթանի էֆէնտին հրաժարած են : Այս իրողութիւնը կը հաստատէ նաեւ թէ պատերազմը յայտարարուած չէ նախարարաց խորհուրդին որոշումով : այլ՝ Իթիւհատ եւ Թէրազզը կողմէ կազմակերպար որոշուած է, եւ անոնց դաժմով միայն յայտարարուած է :

3.— Նախկին Վարչապետ Ահմէտ Իզդէթ փաշայի արձանագրուած վկայութիւններէն կը ճշդուի, որ պատերազմական նախարարութեան իր հրաժարումը Իթիւհատ կուսակցութեան միջամտութեամբ եղած է եւ յառաջ եկած է անոր ընդգրկմանը :

4.— Իթիւհատ եւ Թէրազզը Կ. Պոլսու Կեդրոնը, պարենաւորման գործերը կուսակցութեան Բնդիւնուր Բոնիկիւրի մէջ բնդուուած է եւ կուսակցութեան

Իսթանպուլի ներկայացուցիչ Քեմալ պէյ կարմախեթով է այդ գործերը : Նախ առեւտրական մարմին մը ստեղծուած է եւ կարգ մը ընկերութիւններու եւ խրատակցութիւններու գործերը մեքատու են, ժողովուրդին ունեցած - չուրեքսածը մեքէն առած են : Հանրային հաստատութիւնները փոխանցած են սակամանակի քիւով մասնաւոր անհատներու եւ վերոյիշեալ ընկերութիւններու : Բարձր մակար. Օսմանիներու անուղի պակասէն, հիւանդ եւ անդամաւոր ըլլալուն պատճառ եղած են, շատերը մահացած են : Արդիւնքի տեսակէտով, նուազագոյցած են պետութեան պաշտպանութեան ուժը : Իթիւհատ եւ Թէրազզը Կ. Պոլսու կեդրոնը միջամտած է կառավարական պարտականութեանց եւ այդ կարգաւորումը 1916ի Բոնիկիւրի մէջ եւ հոն ներկայացուած տեղեկագրի պարունակութիւնը զրահանաճեցով ընդունուած է :

Այդ մասին բացատրութիւն ուղղուած է եւ քաղաքապետութիւնը զբաւոր պատասխանած է, որմէ ամէն ինչ պարզուած է :

5.— Շէյխ իւլ Իսլամ Մուսա Քեալիմ էֆէնտին, Մերակոյտին մէջ երբ խորհրդակցութիւն կը կատարուէր կրօնական (Շէյխի) դատարանները փոխանցելու արդարութեան նախարարութեան, եղած հարցումին պատասխանելով ըսած էր հետեւեալը. — « Իմ ըուէս մի՛ հարցնէք : Կուսակցութիւնը այդպէս կ'ուզէ, որքան այդպէս ալ պիտի ըլլայ » : Գրատուութեան ընթացքին, վերոյիշեալ պարագան բացատրուած եւ հասկցուած է :

Այդ կը նշանակէ թէ Իթիւհատ կուսակցութիւնը կը միջամտէր :

Վերոյիշեալ հինգ կէտերը ծանօթ կեն բոլորին : Եւ ուրիշ խնդիրներ ալ, որոնց հետեւանքները տեսնուցան : Պետութեան կարեւոր խնդիրներուն շուրջ, առիթ տրուած չէ զահլիճի անդամներուն իրենց քուէտով եւ խորհուրդով վճռելու : Միջամտութիւնները եղած են իրենց մասնաւոր ջանքերուն եւ նպատակներուն ծառայեցնելու համար, եւ ասոնք փաստուած են : Օսմանեան կառավարութեան օրինական ձեւը այս էր՝ որ երեք իշխանութեանց բաժնուած էր ան. — Օրէնսդիր, զործադիր եւ դատական : Ան (Իթիւհատը) այդ երեք ուժերէն զերիւրը, Բարձր մէք մէջ տեղ բերած էր, սպանալիքի ուժ մը, եւ չարախօսած էր կառավարութեան ձեւը :

Վերոյիշեալ ոճիւնները գործողներն են՝ Իթիւհատ եւ Թէրազզը կուսակցութեան բարոյական անձը ներկայացնող Ընդհանուր ժողովի անդամներէն, փախստականներէն՝ վարչապետ Թալէպ փաշան եւ պատերազմական նախարար եւ զինուորական սպարէր զինուորած էֆէնտին եւ ծովային նախարար, նոյնպէս զինուորական սպարէր զինուորած՝ ձէմալ էֆէնտին, կրթական նախարար Տոքթ. Նազրէ էֆէնտին զլիւսուր ոճրագործ ըլլալով եւ յանցաւորութիւնը որոշուած է, եւ նոյն ժողովի անդամներէն եւ լիւսուր նախարար ձափառ պէյ եւ առեւտրականներէն : Յետոյ խումբեր տապալաններով, զանախներով զինուորած : Հրէշատիկ երկուսն խումբեր :

Արդուց մը, տուններու գուռները կը կոտորեն : Սկսած է թալանը : Սարսափեցիկ է տեսարանը :

Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մեր տունը, ըսելով : — Յովէլ աղա, ջու Տաճիկները զեղ կ'ապաստեն, ջու չնորհուզ մենք ալ կ'ապաստանուին : Այս տեսարանէն ահաբեկ, մեղի դրացի կալանիտեան Սիբանուշը, իր մայրը եւ զինուորական տուններ, իրենց տան մէջ ընտանեկան կողով Պուսա անունով կ'ապաստանուին : Այս պահով ապաստան՝ եկան մեր տունը Բիշ ետք՝ մեղի ծանօթ տարեց կին մը, Ղարիբաճենց թաղուհի հանրմը, եկան հասաւ բաւական հեռու թաղէ մը : Կուսակցութեան կ'ապաստանէին մ

ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍ

Լիոն. — Այլի Տիկին Մեյլին Թաղարեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ (27 Նոյեմբեր) Լիոնի Հայոց Եկեղեցին 295 Րիւ Պուայօ, իր ամուսնոյն ՅԱԿՈԲ ԹԱԳԻՌՈՒՅԱՆԻ վաղահաս Մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Այլի Տիկին Հրանդ Յովնանեան, Պ. Ժան Յովնանեան, Այլի Տիկին Միհրան Պատմաճեան ինչպէս նաեւ Յովնանեան, Ալլահալիքեան, Պատմաճեան, Պանկոսեանեան, Չարաբողբու եւ Չորբարեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրամով, ծաղիկեղանակով կամ փոխան ծաղիկի նըւէքներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ ՀՐԱՆԴ ԵՈՎՆԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան իրենց մօր՝ ԱՆՈՒՇԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ 100աւան ֆրանք կը նուիրեն Եկեղեցւոյ զմբէթի նորոգութեան, Հանգստեան Տան եւ Կապոյտ Խաչին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Որբերու Օղն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Զէյլէեան ընտանիքէն հարիւր ֆրանք ողբ. Տիկին Հարէնցի յուզարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղիկեղանակի :

ՀԱՇ - ԽՆՁՈՅՔ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ Ծ. Կ. Խաչի փարիզի մասնաճիւղը, ի պատիւ հայ ուսանողներու եւ հասարակութեան, կը սարքէ ճաշ - խնջոյք մը, որ տեղի պիտի ունենայ 10 Դեկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 19ին, Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պիէօ, Փարիզ (9)) : Ծաշաղին 10 ֆրանք, իսկ ուսանողները ձրի : Գեղարուեստական ճոխ յայտարար երկուսասարգներու կողմէ :

ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Ֆրանսահայ Գրողներու Միութիւնը, Դեկտեմբեր 2ին, ժամը 20-30ին Օքէլ Մտերնի սրահին մէջ կը կազմակերպէ, հրատարակային հաւաքոյթ մը, ուր պիտի արտայայտուին Հայաստանի Գրողներու Ե. համագումարին մասնակցող Սփիւռքի հայ գրողներէն հրաւիրեալները : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Եւրոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը հաստատած է մասնադր սպասարկութիւն մը՝ Փարիզի հայ ուսանողները ընդունելու, անոնց բընակարան ու աշխատանք հայթայթելու եւ ուսումնական ցուցմունքներ ընելու նըպատակով : Հեռաձայնել 207-12-04, ամէն օր ժամը 20էն 21 :

ԲՈՂՈՐ ԵՐԱՆՔ

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ուսանողական մասնակի դորձեր կրնան արժանապարհ թող նոյնպէս հեռաձայնեն վերոյիշեալ թիւին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան ցերեկոյքը, Կիրակի Մարտ 5ին կ'ստիկ ետք ժամը 14-30ին : Salle de la Chimie 28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

ՍԼԱՆՈՒՄ

Սլանուական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէլի Հայ Արեւնոյններու : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մազրեօ, 88 Րիւ տ'Օպաներ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիւնի Անի կամիտէի : Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէրբը Կաթուղիի նորոգուած սրահը, (Սալ Մէն Լուի) : Կը նախադասէ Ընկ. Ա. ԼՈՒՍԱՐԵՒԵԱՆ Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ Գեղարուեստական ճոխ պատշաճ յայտարար : Կը մասնակցի. — Հ. Յ. Դ. Լիոնի Նոր Սերունդի Սիւրմանթօ խումբի պարախումբը : Մեներդ. — Օրիորդներ Հելվանտոն եւ Պետրոսեան, արտասանութիւն՝ Օրիստիկեան եւ ընկեր Մարքոսեան, Օր. Լ. Բէօմիսթեան (Երգ) : Զուլակի ընկեր Պ. Արրուալեանի եւ ընկեր Պէրպէրեանի : Հայկական տոհմիկ պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ :

ՀԱՆԳԻՍԱԻՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

Սամուէլ Մարտեան վարժարանի դասարաններու նոր բաժնին : Շարք 3 Դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 4ին : Կը ՀՐԱԻՐՈՒԻՆ ԲՈՂՈՐԸ 26, Rue Troyon — SEVRES Métro : Pont de Sèvres

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 26ին AMBASSADEURS Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»-ի կողմէն ԱՄԲՈՂՋ ՀՍՈՅԹԸ ԿԸ ՅԱՏԿԱՑՈՒԻ Ս. ՂԱԶԱՐԻ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԹՍՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Պարոյր Գասպարեան, Բիւրական դիւզ, Աշտարակի շրջան, հօրը անունը Կուրդին, մօրը անունը Թէթէվան, ջոյրերուն՝ Մարգարիտ, Ոսկէհատ, ջրով ամուսնոյն անունը, Արամայիս Օսանեան, ջրով զաւակներուն անուններն են Սամուէլ, Ռոզա, Սէրգէյ, տեսնուած է Ֆրանսայի մէջ, Փարիզ կամ Փարիզի շրջանը, ինքը զպրոցի անօրէն էր եւ կը տիրապետէր զանազան լեզուներու : Քոյրը Հայաստան կը գտնուի : Մանրամասնութիւնները ըստանալու համար դիմել հետեւեալ հասցէին : M. SAHAGUIAN G. 91 bis, Rue P-V. Couturier 94 — ALFORTVILLE Tél. : 368-80-58

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Կլ. Պ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շարք (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 3-30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Փալուդեան - Սենէքերիմ - Ալէքսանի, 1907ին Գուրանդի շրջ, Արալի դիւզ, կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել, վարդան Քէչիշեանի : 95, Rue Moncey — LYON (3ème) Rhône — FRANCE Կը խնդրուի արտասահմանի հայ թերթերէն արտատպել :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Կլ. Պ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները Շարք (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 3-30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

IMPRIMERIE SPECIALE DU JOURNAL « HARATCHE » 32, Rue de Trévisse, PARIS (9°)

ԽՆՁՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ ԻՍԻԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն կազմակերպած է ընկերահասակարական խընջոյք մը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Պ. Զ. Զատիկեանի սրահարանի վերի յարկը Րիւ տը լա Տեֆանս : Կը խօսի Ընկ. Ժ. ՄԻՐՍՅՐ ՓԱՆՍՈՒՏԵԱՆ Բանախօսութիւն, Երգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, Առատ կեր ու խումբ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ : Մուտք 10 ֆրանք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարք Երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

ՊԵՐՊԵՐԵՐ

Գեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայդօնք (Ռեվէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աղջ. Միութեան կողմէ, ի նպատակ Կրթ. դորձին : Մանրամասնութիւններ յետագային :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ
Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին 28 Յուլիար, Salle Paul Faralicq, Rue Yves Toudic — Méro : Jacques Bonsergeant, République Կը ներկայացուի ՓՈԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔ

Քրքջալիը կատակերգութիւնը 4 արարով, որ այնքան մեծ ընդունելութիւն կ'ապահովէր նախորդ ներկայացումներուն ընթացքին : Թարգմանութիւն ՏՌԹՐ. Ա. ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆԷ, բեմադրուած ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆԷ Գլխաւոր դերակատարներն են. — ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՇԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐԷԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊԵՏԻՎԵԱՆ, ԼԻԻՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ, ՎԻԻԻ ՄՈՍԻՉԵԱՆ, ՓԻԷՌ ԹԷՐԶԵԱՆ, ՍԱՐԳԻՍ ՄՈՍԻՉԵԱՆ եւ ՆՈՐԱ ՊԱԼԵԱՆ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի : Կը խնդրուի յատկապէս ճշգրտակալ լրտ :

ՓԱՐԻՉԱՀԱՅ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԵՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի 4 Դեկտեմբեր, ժամը 17էն կէս գիշեր GRAND - HOTEL 12 Պուլվառ տէ Բարիսիմ Նախադասութեամբ ՏէՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ Սիրայօժար մասնակցութեամբ Տէր - Արքամօփի (Քարփուշա) եւ իր պալաւ յիքայի խումբին : Ուսանողներու կէս գին Մուտք 10 ֆր. ORCHESTRE RAY LEPLOUT Ապահովել սեղանները՝ WAG. 38-54

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԳ	45 Գ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍ	25 Գ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Գ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ	20 Գ.	» » »
ՀԱՐԱՄԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Գ.	» » »
ԾՆՈՒՆԻ	25 Գ.	» » »
«ՓՈՒՍԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԿԻ»	10 Գ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ»	10 Գ.	» » »
ԾԱՆՈՒ Է	25 Գ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակիլի եւ ճշմարտութեամբ ծաւալով ազդերու համար են, չարքաք էր :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է : Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար գիմի վարչութեամբ :

ՅԱՄԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ.
Վեցամսեայ՝ 35 ֆ.
Հասը 0,30

ԿԻՐԱԿԻ

27

ՆՈՅՄԵՐԻՐ

DIMANCHE

27 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՎԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.773

ՀՐԴՊ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10773

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍԳԸ

ՏՈՆԵՐԷՆ ԵՏԻ

« Դաշնակցութեան Օր » ուան տօնա - կատարութիւնները այս տարի եւս տեղի ունեցան ամէնուրեք խանդավառ մթնո - լորտի մէջ :

Ազատատենչ Հայութիւնը անդամ մը եւս լսեց իր ազգային - քաղաքական բաղձանքներու հարազատ արտայայտիչ մեծ կազմակերպութեան քաջալերական ու սրտապնդիչ խօսքը : Անդամ մը եւս նորոգեց իր ուխտը եւ աստիճան մը աւելի դատեպնդուեցաւ իր հաւատքին մէջ :

Ուրախալի երեւոյթ էր այս տարուան հանդիսութեանց երկուստ երիտասարդնե - րու մասնակցութիւնը մեծ թիւով :

Երեւոյթը ուշադրաւ էր մանաւանդ ա՛յն պատճառով, որ Փարիզի եւ Մարսիլիոյ հանդէսները պարահանդէսի բաժին չու - նէին այս անգամ երիտասարդները հրա - պուրէիւ համար :

Ուրեմն Ֆրանսահայ այս երիտասարդ - ները եկեր էին լսելու մեր ճառարտները եւ հազորդուելու անոնց դազափարակա - նին հետ :

Երէջները կը հրճուին, երբ կը տեսնեն թէ մեզմէ անդարձ բաժնուողներու տեղը կուզան լեցնելու նորեր : Կը մխրթար - ուին ականատես ըլլալով անոնց խանդա - վառութեան եւ ոգեւորութեան :

Ուրեմն ջանք չի մարիւր երբեք : Ու ձեռքէ ձեռք, սերունդէ սերունդ կը փո - խանցուի մշտավառ :

Օտար աստղերու տակ, հիւրընկալ հողի վրայ ծնած, սնած, դաստիարակ - ուած եւ իրենց երկրորդ հայրենիքին հա - ւատարիմ քաղաքացիներ դարձած սե - րունդ մը հասակ կը նետէ այսօր, սուրբ - ուած ազգային զգացումներով, հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը կրելով իր հո - վին խորը :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հաստատման կազմի մըն է, որ երեք քառորդ դարէ ի վեր յաղթականօրէն կուրծք տուած է զուրթն ու ներքն իրեն դէմ խոյսցող ա - մենի փոթորիկներուն :

Մեր դարաւոր դահիճը՝ Թուրքն էր իր ատաղին թշնամին :

Կուսակցութեան սուրբ զրօշակին տակ կուտող Ֆէյուսյիները իրենց արիւնը կը թափէին բռնակալ ու ոճրագործ օսման - եան կառավարութեան լուծէն ազատա - զրելու համար Հայութիւնը :

Ոճրագործ Իթիհաստի կառավարու - թիւնը Դաշնակցութեան մտաւորական ընդհանրին դէմ ուղղեց իր ատաղին հար - ուածները 1915ի Մեծ եղեռնին :

Թշնամին հրճուանքի սաղաթլական ջրէջէ արձակեց՝ երբ անդամով զլլա - տեց Հայութեան անձնուէր վարիչները :

Կարծեց թէ թագած էր Հայկական Դա - ար՝ սուրբգրութեան ճամբաներուն վը - րայ, ամալի լեռներու եւ ձորերու մէջ նահատակելով մէկուկէս միլիոն Հայեր :

Մեծ եղեռնէն երեք տարի ետք, հայ ժողովուրդը, ատանց դաւանանքի ու հա - ւատամբի խորութեան, բոլորուեցաւ Դաշնակցութեան շուրջ եւ անարք թշնա - մին պարտադրեց Հայաստանի անկա - խութիւնը :

Ատանց մարտական մեծ կուսակցու - թեան կազմակերպուած ու կարգապահ ուժին՝ 1918ի բախտորոշ օրերուն դժուար թէ՛ հայ ժողովուրդը կարենար զիմադրել թշնամիի գերակշիւ բռնակին, որ անար - զել կը յառաջանար գէպի Հայաստանի սի - րաք, սպառնալով էջմիածնին ու Երեւանին եւ հոն սպառնանող մեր հարիւր հազա - րուար հայրենակիցներուն :

Թուրքը դուրսէն խոյսցող փոթորիկն էր :

Դաշնակցութիւնը յաղթական պայքար մղեց նաեւ ներքն իրեն դէմ շղթայադը - ձուած փոթորիկներուն :

Օրը Օրին

ԱՐԵՒԻ ԱՆՔԱՆԻՒՆԻ ՄԵՂՔ ՄԸ

Անգլիացի հեղինակ մը, որուն մօտէն ծանօթ էի, կը բացատրէր ինձի օր մը .

— Տասը, քսան հատոր գիրք գրած եմ, բայց կը խոստովանիմ որ անգլերէն տը - կար է ... Այսինքն ըսել կ'ուզեմ թէ քե - րակամութիւնս եւ ուղղագրութիւնս վը - րաս - գրէ՛ բաներ են ...

— Բայց ձեր հրատարակած գիրքերուն մէջ ձեր այդ «տգիտութեան» փաստերը չկան ...

— Ի հարկէ չկան, որովհետեւ սրբա - գրիչներ ունիմ ... Չեռագիրս կը տանիմ կուտամ մասնագէտ քերականագէտի մը, որ շարադասութեան բոլոր գաղտնիքները գոց գիտէ ... Ուրեմն, ան ձեռագիրս կը սրբագրէ, կարգի կը դնէ եւ աչք ծակող փուշերը կը փրցնէ կը նետէ ... Վիրա - բուծական այս գործողութեան հոգին է որ գրածս տպարանին կը յանձնուի ... Ահաւասիկ, անոր համար է որ գիրքե - րուս մէջ նրազով ալ սխալ փնտռէք, չէք գտներ ...

Չմտնամ ըսելու թէ բարեկամս հեղի - նակ չեղած, եղած էր ... զինովանա : Այս «մանրամասնութեամբ» է որ կարելի է բացատրել իր տգիտութիւնը՝ գրելու արհեստին մէջ :

Օսմանեան Սահմանադրութեան վա - ղորդային, 1908ին կազմուեցաւ Սահմա - նադիր - Ռամիկաօր կուսակցութիւնը, որուն գլխավոր նպատակն էր «պայքար Դաշնակցութեան դէմ» : 1921ին անուն փոխեց անկալ, Պոլսոյ մէջ միանալով մահաձեռք վերակազմեալ Հնչակեան կու - սակցութեան հետ, որ «Ազատական» ան - ուանակոչուած էր ստացած : Ռամիկաօր - Ազատական նոր կուսակցութիւնը (Ռակ) չչեղեցաւ Սահմանադիր - Ռամիկաօրնե - րու աւանդական բացասական ընթացքէն : Ու փոխանակ դրական գործ մը կատարե - լու, իր զործունէութեան գլխավոր ա - ուանցքը դարձուց Դաշնակցութեան դէմ պայքարը :

Այդ կուսակցութիւնը այս օրերս կը տօնէ իր հիմնադրութեան 45ամեակը : Փափաքելի էր իմանալ թէ ի՞նչ դրական գործ կատարած է անկալ Չորսուկէս տասնեակ տարիներու ընթացքին :

Չչեղք թեթեմ մը վերջերս կը հարցնէր, բարե՞մտօրէն .

« Ի՞նչ գործ պիտի ընէիք եւ ի՞նչ առա - քելութիւն պիտի ունենայիք, սիրելի՛ Ռամիկաօրներ, եթէ Հայ Յեղ. Դաշնակ - ցութիւնը գոյութիւն ունեցած չըլլար . անկալք պիտի ունենայի՞ք թէ ոչ, եւ ի՞նչ պիտի ըլլար ձեր անկալքը : Կուսակցու - քիւն մը գոյութեան կուզայ դադարաւ մը պաշտպանելու, առաքելութիւն մը ը - նելու եւ գործ մը կատարելու, եւ ոչ թէ այլ կուսակցութիւն մը հակակշռելու » : (Սփիւռք, Պէյրութ, 3 Նոյ. 1966, թիւ 43) :

Միւս կողմէ Հայաստանի խորհրդայնա - ցումէն ի վեր բոլշեւիկները իրենց հար - ուածները ուղղեցին Դաշնակցութեան դէմ, զոր հանդիսաւորապէս թաղեցին : Սակայն տեսան, որ «թաղում»էն 46 տա - րի ետք տակաւին ո՛չ միայն քաջառողջ է ու միշտ պատենչ է վրայ, այլեւ իր դազա - փարկանքը ծրիք արձակած է : Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի, պիտի աճի ու բարգաւաճի, անոր անմահ գա - դափարակները միշտ կենդանի պիտի մը - նայ՝ ցորչափ չէ լուծուած հայկական արդար դատը, որուն աննկուն պաշտպանն ու մշտաթթուն պահակն է անկալ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒՆԷ

Մեր մէջ այս տեսակ սովորութիւն չկայ :

— Մեղա՛յ, գրածս կիրակոսին տամ որ սրբագրէ՛ ... Ամօք չէ՞ ինձի, կը վայլէ՞ : Այսպէս կը բարբառիմ շատ մը գրող - ներ, որոնք ամէն տեղ եւ : Ուսման ի ծնէ ... զինովանա, բայց եղած են հեղի - նակ : Կամ հեղինակի պէս բան մը :

Մեզի ամէնէն աւելի ծանօթ լեզուներ - րով — անգլերէն, ֆրանսերէն, գերմանե - րէն — հրատարակուած գրական գործե - րու մէջ լեզուական սխալներ չկան :

Ո՛չ Չրչիլի մը յուշերուն մէջ քերակա - նական վրիպումներու կը հանդիպիք, ո՛չ ալ տը Կոլի մը : Երկուսին ալ մասնագի - տութիւնը անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի քերականութիւնը չէ : Բայց, երկուսն ալ, խոնարհաբար բոյլ տուած են իրենց հրա - տարակիչներուն որ իրենց ձեռագիրները մասնագէտ սրբագրիչին բովէն անցնեն :

Նոյնը կարելի է ըսել ամէն օտար գրողի համար : Մնաց որ օտար հրատարակիչը, ինք, չի հանդուրժեր որ իր տպարանէն դուրս ելած գիրք մը լեզուական սխալնե - րով լեցուած ըլլայ :

Մենք այդքան բժայկոյիք չեմք :

Վերջերս Նարդուինի մատնանիշ կ'ընէր հրատարակութիւն մը, որուն մէջ թարգ - մանական անմեղելի սխալներ կային :

Նարդուինի հարցուցած չէր, կարծեմ, բայց եւ հարցունք .

— Կարելի չէ՞ր պատարագամտոյցի մը ձեռագիրը ցոյց տալ ֆաշիստ ֆրան - սագէտի մը եւ կրօնական նիւթերու ծա - նօթ մէկու մը ...

Ի հարկէ կարելի էր : Բայց .

— Ամա՛ն, հասկցո՞ղք ով է ... Որո՞ւս հոգը հատեր է որ ելլէ ստուգէ թէ «իրե - դէմք» գրարարի մէջ «իրեշտակներ» (Փա - լանտ սէլէսթ) կը նշանակէ ... Տպարանին հետաձայնեցէք, բոլոր գրքեր ձեռագիրները վերցնեն ...

Մա՛րդ բոլոր չպիղիք թէ լրագրական յոդ - ուած մը անսխալ թարգմանող կրնայ, անպատեհ, անսխալ թարգմանելու նաեւ մասնագիտական գործ մը, որուն վրա - պիւլէր բոլորովին տարբեր է : Ամէն նիւթ, ինչպէս ամէն արհեստ, ունի իր առանձին բառարկերք : Բժիշկն ու փաս - տաբան ունին իրենց արհեստին յատուկ լեզուներ՝ մէկը միւսին համար, շատ ան - գամ, անհասկնալի :

Եթէ անգլերէն պիտի գրեմք, իրաւունք չունինք անգլերէն լեզուին կանոններուն դէմ մեղաշեյու : Եթէ ֆրանսերէն պիտի գրեմք, նորէն, բացարձակօրէն իրաւունք չունինք ֆրանսերէն լեզուն լրբելու :

Ինչպէս իրաւունք չունինք գեյտու կօ - շիկներով հիւրանոցին գորգին վրայ ֆա - լելու կամ աղտոտ ձեռքերով հարսին շու - շանապայի հագուստին դպչելու :

Անգլերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները — կամ ուրիշ լեզուներ — մեր միևնուեք հայերէնը չեն որ իրենց հետ խաղանք մեր ուզածին պէս : Ծաղրանկարի վերածեմք գանձի, մենք ալ անոնց հետ միասին փայլաջօ դառնալով՝ յաչս այդ լեզուներ - րուն տէրերուն :

Մասնաւորաբար պէտք է ուշադիր ըլ - լանք որ մեր գրիչէն ելած ֆրանսերէն ու անգլերէնը — կամ չիւումաչիներէն — Ֆրանսացիին, Անգլիացիին կամ Չիւումաչի - ին աչքը չծակեն : Եւ իրաւունք չունան ան - ոնց որ մեր վրայ խնայ :

Քաղաքական գործերու կալուածին մէջ, շա՛տ շատերու աչքին ծիծաղի ա - նարկան եղած ենք : Թոյլ չտանք որ մեզ իրենց մատին վրայ առնեն լեզուական կալուածին մէջ ալ :

Ուշադիր պէտք է ըլլան մանաւանդ ազ - գային մարմինները, որոնց ազդերն ու նախնական խմբագրողները շատ մը տե - րեր, շատ անգամ, խնամքով ու բժայկոյ -

ՔԱՆԻ ՍԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԲԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց Կոստիկին ընդունել թիւ 101 հար - ուածներով, ինչպէս պետութեան զեկա - վար մը : Սորհրդային վարչապետը ու - սերէն ճառ մըն ալ պիտի խօսի հեռատե - սիլէն, Դեկտեմբեր ութին, մեկնուած Նախօրեակին :

ԱՊՍՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Սորհուրդը դատա - պարտեց Իսրայէլը, Յորդանանի հողա - մասին վրայ կատարած յարձակման առ - թիւ, ջուհարկելով միաձայնութեամբ բա - նաձեւեր : Այս բանաձեւը դատապարտել է ետք Իսրայէլը կ'ազդարարէ թէ այլ մի - ջոցներ ձեռք կ'առնուին եթէ զէպը կրկ - նուի : Իսրայէլ անմիջապէս ամբաստանեց Ապահովութեան Սորհուրդը իրրեւ «կող - մնակալ» կազմակերպութիւն : Միւս կող - մէ Հիւսէյն թաղուորի վրձնակ օրէ օր կը բարդանայ : Եղիպտոսեան ձայնասփեւը կը շարունակէ իր յարձակումները մինչ Պաղեստինի ազատագրման կազմակեր - պութեան պետը Հիւսէյնը կը նկատէ «խ - րեւ միակ թշնամին ժողովուրդին» :

ՄԻՍՅԵԱՆ Ազդերու ստողձապահական Կազմակերպութիւնը Հինգշաբթի օր, Ժը - նեւի մէջ հրատարակեց տեղեկագիր մը, որուն համաձայն օրական հազար հոյի անձնասպան կ'ըլլան աշխարհի մէջ :

ՊԵՅՐՈՒԹԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Սու - ըիոյ կառավարութիւնը կը սպառնայ «միակողմանի խիստ միջոցներ» ձեռք առ - նել Իրաքի քարիւղի ընկերութեան դէմ, որովհետեւ այս վերջինը «անճիշդ» հա - շիւներ ներկայացուցած է վերջին տար - տարիներուն՝ Սուրիոյ հողերէն իր կա - տարած փոխադրութեան մասին : Դա - մասկոս կը գանդալտի թէ մեծ վնասներու ենթարկուած է համապատասխան վարձք ստացած չըլլալով եւ հիմա կը պահանջէ տարեկան տասը միլիոն սթեյրլին :

ԱՍԻԷՆԻ մէջ, այս օրերս, տեղի կ'ու - նենայ դատաւարութիւնը խոճք մը յոյն սպաններուն, որոնք ամբաստանուած են թէ դատաւարութիւն մը սարքած էին Կիպ - րոսի մէջ, իշխանութիւնը ձեռք անցնելու համար : Կիպրոսի ընդհ. հրամանատարը, զոյգ. Կրիվաս, Հինգշաբթի օր, վկայու - թիւն տալով ըսաւ թէ 28 զինուորական - ները կը պատկանէին Ասիիտա (Վահան) կազմի ընկերակցութեան :

Եթէ անգլերէն պիտի գրեմք, իրաւունք չունինք անգլերէն լեզուին կանոններուն դէմ մեղաշեյու : Եթէ ֆրանսերէն պիտի գրեմք, նորէն, բացարձակօրէն իրաւունք չունինք ֆրանսերէն լեզուն լրբելու :

Ինչպէս իրաւունք չունինք գեյտու կօ - շիկներով հիւրանոցին գորգին վրայ ֆա - լելու կամ աղտոտ ձեռքերով հարսին շու - շանապայի հագուստին դպչելու :

Անգլերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները — կամ ուրիշ լեզուներ — մեր միևնուեք հայերէնը չեն որ իրենց հետ խաղանք մեր ուզածին պէս : Ծաղրանկարի վերածեմք գանձի, մենք ալ անոնց հետ միասին փայլաջօ դառնալով՝ յաչս այդ լեզուներ - րուն տէրերուն :

Մասնաւորաբար պէտք է ուշադիր ըլ - լանք որ մեր գրիչէն ելած ֆրանսերէն ու անգլերէնը — կամ չիւումաչիներէն — Ֆրանսացիին, Անգլիացիին կամ Չիւումաչի - ին աչքը չծակեն : Եւ իրաւունք չունան ան - ոնց որ մեր վրայ խնայ :

Քաղաքական գործերու կալուածին մէջ, շա՛տ շատերու աչքին ծիծաղի ա - նարկան եղած ենք : Թոյլ չտանք որ մեզ իրենց մատին վրայ առնեն լեզուական կալուածին մէջ ալ :

Ուշադիր պէտք է ըլլան մանաւանդ ազ - գային մարմինները, որոնց ազդերն ու նախնական խմբագրողները շատ մը տե - րեր, շատ անգամ, խնամքով ու բժայկոյ -

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵՈՆԱՇԵԱՐԶԻ ՀՆԱԳՈՅՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Հայ ժողովուրդը աշխարհի հնագույն ժողովուրդներից մէկն է, որ սկսել է ձևաւորուել մարդկային քաղաքակրթութեան պատմութեան արշաւոյսին : Հայ ժողովուրդը կազմաւորուել է հայկական լեռնաշխարհում այն ժամանակաշրջանում, երբ այդ հողամասի վրայ են նրա շուրջը գոյութիւն չունէին հնդեւրոպական լեզուները խոսող ցեղերը եւ ժողովուրդները, այնինչ հայ ժողովուրդի լեզուն պատկանում է հնդեւրոպական տիպի լեզուներին, հիմնականում որոշ չափով ազդեցւած լինելով նաեւ տեղաբնիկ խուրբի ու բարբառական լեզուներից : Պատմա - համեմատական լեզուաբանութեան վերջին նուաճումները շատ աւելի ընդլայնում են մեր տեղեկութիւնները Հայոց լեզուի առաջացման եւ նրա զարգացման մասին :

Հարկաւոր է յիշել, որ լեզուն ժողովուրդի կազմաւորման էական դործոններից մէկն է եւ ինքնին հանդիսանում է տուեալ ժողովուրդի կորիզ հանդիսացող ցեղի պատմական կեանքի առաւել վաղ փուլերի բացայայտման համար ամենա - վստահելի եւ ամենայայտնաբերելի չափանիշը : Մեր ասածը ամբողջովին վերաբերում է նաեւ հայ ժողովուրդի կազմաւորման ու ստեղծման թեւեւ հարցին : Հնարաւոր է բացայայտել Հայերի կազմաւորման սկզբնական փուլերը առանց զիջելու Հայոց լեզուի պատմութեանը, այն ժամանակաշրջանին, երբ հայերէնը մի ցեղի կամ ցեղախմբի լեզու էր, որ յետագայում դարձաւ Հայոց լեզուի կազմաւորման եւ այդ լեզուով խոսող ժողովուրդի ձեւաւորման հիմքը :

Մեզ հասած տուեալները ցոյց են տալիս, որ Հայոց լեզուն աւելի հին է, քան հայ ժողովուրդը եւ նրա պատմական արմատները թաղուած են այն ժամանակների հեռու խորքերում, երբ այդ հիմք լեզուի կրողները, որից ժամանակին առանձնանում են թրակերէնը, փոխդերէնը, հայերէնն ու այլաներէնը, դեռեւս մեր թրակերէնութիւնից առաջ չորրորդ հազարամեակում գտնուում էին ժամանակակից Մոլդավիայի ու Ուկրաինայի տափաստաններն ընդգրկող Տրիպոլիան հնագիտական մշակութիւնը շրջապատում :

Հնդեւրոպական լեզուաբանութեան նոր յայտնաբերումները առանձնապէս մեծ նշանակութիւն ունեն հայ ժողովուրդի լեզուական ծագման հարցի պարզաբանման համար : Այժմ արդէն կարելի է հաստատուած համարել, որ հնդեւրոպական լեզուն կրող նախահայերը հայկական լեռնաշխարհ են եկել արեւմուտքից Պարթեան թերակղզուց Փոքր Ասիայի վերայով : Կրեաէ - Միլեանեան աղետակների վերջնական շնորհիւ յայտնաբերուած « նախալեռնաբնիկ » ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուեց, որ թրակերէնի եւ նրան ազդակից պեղապատերէնի միակ կենդանի ներկայացուցիչներն են, հասած մինչեւ մեր օրերը :

Նոր փաստերի եւ ուսումնասիրութիւնների լոյսի տակ բոլորովին նոր տեսանկիւնով է դիտուում հայ ժողովուրդի կազմաւորման հոլովութիւնը : Այդ հոլովութիւնը սերտորէն կապուած է աղապարական եւ առհասարակ պատմական զարգացման այն երեւոյթներին հետ, որ տեղի էին ունենում սկսած Ք. Ա. չորրորդ հազարամեակից՝ Պալեանեան թերակղզուց, Փոքր Ասիայի եւ հայկական բարձրաւանդակի բնաշխարհում : Այդ այն պատմական միջավայրն էր, որտեղ հնդեւրոպական լեզուներով խոսող ցեղերը սերտ յարաբերութիւններով մէջ էին մտնում տեղաբնիկ ցեղերի հետ : Այդ փոխազդեցութիւնների արեւմտեան ծայրամասում էր Պալեանեան թերակղզու հարաւային մասը եւ Կրեաէ կղզին, որտեղ գերիշխող էին « նախալեռնական » թրակերէն - պեղապատեան ցեղերը եւ որոնց հիմքի վրայ ձեւաւորուեց հելլենական աշխարհը, իսկ արեւելեան ծայրամասում էր հայկական լեռնաշխարհի Պուրի - Միլեանի - ուրարտական աղապարական կազմաւորումների միջավայրը, որ մտաւ երկարատեւ փոխազդեցութիւնների ոլորտը խեթալու - վիտական եւ յոյն - թրակերէն - պեղապատեան հնդեւրոպական ցեղերի հետ : Պուրի - միլեանի - ուրարտական ցեղերի բազմաթիւ, բազմատեսակ եւ բազմաձեւ փոխազդեցութիւնները հնդեւրոպական ցեղերի հետ տարան նրանց յետագայ զարգացումը դէպի հնդեւրոպականացման ուղին, որի յստակ դրսեւորումն եղաւ հայկական ցեղի առաջացումը, որ Հայկական լեռնաշխարհի խոսնիճաղանձ ցեղային կազմաւորումներին պիտի փոխարինէր հայ ժողովուրդը, իբրեւ մէկ միասնական ժողովուրդ իր միասնական լեզուով, հոլովութեամբ, պետութեամբ եւ մշակութիւնով :

Այժմ իրաւամբ կարելի է ասել, որ հայ ժողովուրդը հայկական լեռնաշխարհի աւստի յայտնուելու է, եւ գոյութիւն ունի այստեղ մինչեւ օրս :

Հայոց լեզուի պատմութիւնը ընդհանուր դժերով կարելի է բաժանել երկու հիմնական փուլերի : Նախահայկական փուլ, երբ հիմնական տարրերը, որոնցից յետագայում ձեւաւորուեց Հայոց լեզուն, մերձեցան հնդեւրոպական լեզուների ընտանիքի հիմք - լեզուին եւ երկրորդը՝ հայկական փուլ, նեղ իմաստով, երբ հայ ժողովուրդի առաջացման ժամանակ, որն արդէն տեղի է ունեցել հայկական լեռնաշխարհում, հայերէնի հնչիւնաբանութիւնն զգալի փոփոխութիւններ է կրում խուրբի - ուրարտական եւ Կովկասեան ենթախաւային աղապարական լեզուներից : Կատարած մարդը վար իջաւ, կազմուցած, եւ ըսաւ .

Քանի որ դուռն ազատեւ ես թուրքերու կեանքը, ես ալ այս մարդոցմով պատրաստ եմ պաշտպանել քու կեանքդ : Քիչ ետք ուրիշներ ալ եկան : Իմայէլ բոլորը ճամբու գրաւ : Կէս օրին մեր տունը ճաշի մնացին, ու ճաշէն ետք մեկնեցան իրենք ալ՝ մեր քով զինուոր մը թողով իբր պաշտպան : Երեկոյն բոլորը նորէն եկան, մեր տունը ճաշեցին, մեր տունը պառկեցան : Չորեքշաբթի առաւօտ մեկնեցան թաւանի ու ջարդի համար : Իմայէլ մեկնած ա - տեան ըսաւ . — Երթա՛մ «հէօքիւմէթ», ձեզի համար «վէսիբա» մը հանեմ, որ ձեզի անհանգիստ չընեն այլեւս : Քիչ ետք զինուորական մը եկաւ եւ հօ - ըրաւ ըսաւ . — Քեզ ոստիկանատուն կը կանչեն : Եւ առաւ տարաւ : Մնացինք անտէր : Գուրը գարկին : Մեծ - մայրիկս վար իջաւ ու դուռը բացաւ : Ես ալ հետեւեցայ իրեն եւ կանգ առի սանդուղիներուն վարի ստորեւանին վրայ : Գիւղացի չէթէներ էին, ներս մտան եւ խարաղանով սկսան հարուածել բարի մեծ մայրիկս, անինայ գարնելով զլլուուն : Իր կէս - կատար թուրքերէնով՝ մեծ մայրիկս բացատրու - թիւն կուտար թէ մենք պաշտպանեալնք - ըրն ենք Իմայէլ էֆէնդիին : Ո՞վ մտիկ

«ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՅԱՐԱԴԻՐ ԲԱՅԵՐԸ»

Յարազիր (կամ յարազրական) բայերը Հայոց լեզուին կարեւորագոյն հարստութիւններէն են : Անոնց ձեւական առանձնայատկութիւնը այն է, որ բաղկացած են երկու (երբեմն աւելի) առանձին արտասանուող եւ (առանձին դրուող) մասերէ, բայց իմաստով կ'ըմբռնուին իբրեւ մէկ բառ, ինչպէս ակամբ դնել, վրայ բերել, քար լող, ձեռք քաշել, գլուխ բերել, վրայ բերել, գլխու իյնալ, երես տալ, միտք ընել եւ այլն :

Յարազիր բայերը, որոնք ծագում առած եւ մշակուած են ժողովուրդին բերնին մէջ, ներկայիս ձեւաւորուած կուտան

թեան տակ : Առաջին՝ նախահայկական փուլը իր հերթին բաժանուած է երկու հիմնական ժամանակաշրջանների :

Ա) Թրակերէն - պեղապատեան ցեղապատեան տարրի գերիշխող դերի ժամանակաշրջան, որի հետ է կապուած Հայաստան եւ Հայերի ինքնայորջորջմամբ « հայ » ցեղազրական տարազի պատմութիւնը : Այդ ժամանակաշրջանը ընդգրկում է Մ. թ. Մ. 2100 - 1200 թրակերէնները :

Բ) Թրակերէն - փոխազդեցական լեզուական ընդհանրութիւնների փուլ, որի հետ կապուած է արիւմ - արմէն ցեղի գերիշխող դերը :

Երկրորդ շրջանը, որ ընդգրկում է Մ. թ. Ա. 1200 - 650-ական թրակերէնները համընկնում է հայկական լեռնաշխարհում հայ ժողովուրդի ցեղազրական կազմաւորման ժամանակահատուածին :

Նորագոյն լեզուաբանական եւ հնարկ - տական ուսումնասիրութիւնները բացայայտում են այն հսկայական դերը մարդկային քաղաքակրթութեան զարգացման պատմութեան մէջ, որ ունեցել է ինքն - թական արձանագրութիւններից յայտնի Ախիյաւա կամ Ախայաւա երկրները եւ ժողովուրդը, որ տեղադրուած է Փոքր Ասիայի հարաւ - արեւմտեան ծայրամասում, որտեղ հնագոյն ժամանակներում առաջացել են այնպիսի խոշոր կենտրոններ, ինչպիսիք են Տրոյալա - Իլիոնը, Եփեսոսը, Սարգիսը եւ այլ քաղաքներ : Ահա այդ տեղերից Ախայաւա անունը կըրող Թրակերէն - պեղապատեան ցեղերը ցրուել են մի կողմից Եգէեան աշխարհը եւ այնուհետեւ ձուլուել ձեւաւորուող յոյն ժողովուրդի հետ, որոնց մօտ նրանք կուշուում են աքայացիներ, իսկ միւս մասը տարածուել է դէպի Փոքր Ասիայի հարաւ - արեւելեան ափերը ներառեալ Կիպրոս կղզին :

Ակադեմական
Ս. ԵՐԵՄԵԱՆ

մեր դրական լեզուին : Առոնք աշխոյժ եւ պատկերաւոր ոճ մը կը ստեղծեն դեղաբանատեան խօսքին եւ յաճախ շատ անհրաժեշտ են հրապարակազրական եւ դիտական խօսքին մէջ :

Այս արժէքը նկատի ունենալով է, անշուշտ, որ Մանուկ Աբեղեան կարեւոր կը նկատէր անոնց հաւաքումն եւ ուսումնասիրումը :

Լեզուաբան Ա. Մարգարեան կատարած է այս կարեւոր աշխատանքը եւ իբրեւ տարիներու մանրակրկիտ աշխատանքի արդիւնը հրատարակած է « հայերէնի յարազիր բայերը » մենագրութիւնը (Միտք 1966) :

Լեզուաբանը թերթած է հայ մատենագրութիւնը՝ սկսեալ Ազաթանգեղոսէն եւ Կորիւնէն մինչեւ ժամանակակից հեղինակները : Մաւալով հսկայական այդ զբաղանդութեան մէջէն ան հաւաքած է շատ մեծ եւ արժէքաւոր նիւթ՝ դարարի, միջին հայերէնի եւ ժամանակակից Հայոց լեզուին մէջ զործածուած հազարաւոր յարազիր բայեր, իրենց բնազրային օրինակներով : Ահա այդ հարուստ նիւթին հիման վրայ ալ Ա. Մարգարեան կատարած է իր ուսումնասիրութիւնը :

Աշխատութեան մէջ հանդամանորէն քննուած եւ զնահատուած են նաեւ շարք մը լեզուաբաններու կարծիքները եւ տեսակէտներ ուսումնասիրուող հարցին մասին :

Լեզուաբանը հայերէնի յարազիր բայերը բաժանած է երեք մեծ խումբերու՝ Ա) յարազրաւոր բայեր (ցոյց տալ, անց կենալ), Բ) զուգադրական բայեր (երթալ - գալ, ուտել - արծիլ) եւ Գ) պատճառական յարազիր բայեր (եփել տալ, բերել տալ) : Այս բաժանումները դիտականորէն հիմնուած է եւ ճիշդ կը ներկայացնէ Հայոց լեզուին յարազիր բայերուն տեսակները :

Այնուհետեւ, գիրքին առանձին բաժիններուն մէջ ամենայն մանրամասնութեամբ քննուած եւ զնահատուած է յարազիր բայերուն այս երեք տեսակների իւրաքանչիւրը : Հեղինակը նկարագրած է յարազիր բայերուն դոյնացման եւ զործածութեան շատ հետաքրքրական օրինակներ, որոնք մինչեւ այժմ արձանագրուած չեն հայ լեզուաբանական զբաղանդութեան մէջ : Յաջող կատարուած է, օրինակ, յարազրաւոր բայերուն բազմազանութեան, անոնց քերականական առնչակցութեան, ինչպէս նաեւ տարածական իմաստ արտայայտող յարազիր բայերուն քննութիւնը :

Յարազիր բայերուն մէջ մասը դարձուածքի արժէք ունի, այսինքն՝ կարող մը յարազիր բայերուն բաղադրիչները կարողալիս են թէ իրենց սովորական ուղղակի իմաստը, այլ կ'ունենան նոր, փոխաբերական իմաստ, ինչպէս՝ այժմով տալ, սիրտ ընել, աչք նետել եւ այլն :

Հեղինակը աշխատութեան մէջ կը հաստատէ քննուող հարցերուն վերաբերեալ

ԱՏԱՓԱԶԱՐ

ԱՏՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ,
ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

— Իմայէլ, կը պոռայ : Գուրը բանալով վեր եկաւ Իմայէլը, ընկերով մը հետ, երկուքն ալ լաւ զինուած : Յոգնած էին, նստան պահ մը այն սենեակին մէջ՝ ուր կը ճաշէին ու պաուկէին, երբ մեր պաշտպանութեան տակ կը գտնուէին : Իմայէլ ի վերջոյ ըսաւ .

— Յովէլ, բնաւ հող մի ըներ, դուն մեր կեանքը ազատեցիր, կարգը մերն է, մեր կեանքին գնովը պիտի պաշտպանենք քեզ ու քու ընտանիքը :

Մեզ ապահով դպցինք այլեւս : Քիչ ետք ուրիշներ ալ եկան, բոլորը կ'ողջապարուէին հօրս հետ տալով նոյն հաստատիքները :

Այդ միջոցին փողոցէն բախեցին մեր տան դուռը : Չէթէներ էին : Իմայէլը սուս :

— Հող չէ, թող դան, որ իրենց խօսիմ :

Ընկերը վար իջաւ, դուռը բացաւ : Կատարած, արիւնարբու մարդիկ, մերկ սուրբերով, վեր բարձրացան : Իմայէլ անոնց մեծաւորը առաւ վերի յարկը տարաւ ընե -

լու համար թէ հայրս իրենց ազատարարը եղած է : Կատարած մարդը վար իջաւ, կազմուցած, եւ ըսաւ .

— Քանի որ դուռն ազատեւ ես թուրքերու կեանքը, ես ալ այս մարդոցմով պատրաստ եմ պաշտպանել քու կեանքդ : Քիչ ետք ուրիշներ ալ եկան : Իմայէլ բոլորը ճամբու գրաւ : Կէս օրին մեր տունը ճաշի մնացին, ու ճաշէն ետք մեկնեցան իրենք ալ՝ մեր քով զինուոր մը թողով իբր պաշտպան : Երեկոյն բոլորը նորէն եկան, մեր տունը ճաշեցին, մեր տունը պառկեցան : Չորեքշաբթի առաւօտ մեկնեցան թաւանի ու ջարդի համար : Իմայէլ մեկնած ա - տեան ըսաւ . — Երթա՛մ «հէօքիւմէթ», ձեզի համար «վէսիբա» մը հանեմ, որ ձեզի անհանգիստ չընեն այլեւս :

Քիչ ետք զինուորական մը եկաւ եւ հօ - ըրաւ ըսաւ . — Քեզ ոստիկանատուն կը կանչեն : Եւ առաւ տարաւ : Մնացինք անտէր : Գուրը գարկին : Մեծ - մայրիկս վար իջաւ ու դուռը բացաւ : Ես ալ հետեւեցայ իրեն եւ կանգ առի սանդուղիներուն վարի ստորեւանին վրայ : Գիւղացի չէթէներ էին, ներս մտան եւ խարաղանով սկսան հարուածել բարի մեծ մայրիկս, անինայ գարնելով զլլուուն : Իր կէս - կատար թուրքերէնով՝ մեծ մայրիկս բացատրու - թիւն կուտար թէ մենք պաշտպանեալնք - ըրն ենք Իմայէլ էֆէնդիին : Ո՞վ մտիկ

կ'ընէ : Անլուր հայհոյանքներով, շարունակ խարաղանք շահեցնելով վեր եկան, — դրամ կ'ուզէին :

... ԵՒ ԱՏՏՈՒԱԾԱՐԵԱԼ ԳԱՊԱԲԸ
ՆԵՐԿՈՒԵՑԱԻ ԱՐԵԱՐԲ

Սկսան խուզարկել ամէն կողմ, տակն ու վրայ ընելով ամէն առարկայ, կոտրե - լով փշերով : Վարի դուռը բաց ձգուած էր, այնպէս որ իրարու ետեւէ կուգային, մէկը միւսէն աւելի վարենի : Չոթջոթ Պուպան ուղեցին տանի իրենց հետ, խեղձ ծերունին լեղապատառ կ'աղաչէ, կէս - կոյր է, չի կրնար, կը մերժէ երթալ : Քաշեցին տարին : Ականատեսները կը պատմեն թէ էֆէնդիներու տանը քով, փողոցին մէջ դաշուհասար կը սպաննեն : Այս շարվար հաղող, ութուսամեայ, գրեթէ կոյր, խարխախելով քաղող ծերունին, որուն կեանքը եկեղեցի երթալ եւ աղօթել էր միայն, սպաննուեցաւ այս պայմաններուն տակ :

Յանկարծ տեսանք որ վերադարձաւ հայրս, ինչ ողբալի վիճակի մէջ, չէթէ - ներով չըջապատուած, բոպիկ, կիսա - մերկ, վրան միայն շապիկ մը, խարաղանի հարուածներու տակ արիւնլուայ, քալելու անկարող :

Այսպէս ուրեմն կը վարձատրեն երախտիքը : Տունէն ներս մտնելէ ետք, ամէն - քաւ վերի յարկը բարձրացուցին : Ընդար - ձակ «հայրիկ» վրայ երկու մեծ սեն -

եակներ կը բացուէին, մէկը հիւրանոց միւսը տոց եւ մեծ մայրիկիս ննջասենեակը, ուր հայրիկս ներս խօթեցին, իսկ մեզ բոլորս՝ հիւրանոցը, որ պարտէզին վրայ կը նայի :

Հրամայեցին նստիլ : Հիւրանոցին դրամ առջեւ, հօրս բանտարկուած սենեակին առջեւ, զրին հրէշատիպ զինուած չէթէ մը : Այդ պահուն տունը լեցուած էր չէթէներով, կողոպուտի համար եկած մէկն սեռէ եւ տարիքէ բազմութեամբ մը : Ով ինչ կրնար կը վերցնէր կը տանէր Կիւնքը կրքանային դարակները, կը վերցնէին ձեռնակեղէն, հաղուստեղէն, կապերաներ, վերմակ, անկողին, կոշիկ, ինչ որ կրնային փոխադրել կոնակով : Իսկ չէթէները կը պոռային .

— Դրամ, դրամ, հանեցէք դրամները : Հայրս կը պոռար ներսէն .

— Տուի, բոլորը տուի, ալ դրամ չունիմ :

Ո՞վ մտիկ կ'ընէր : Դրամ կը փնտռէին ամէն ծակ ու ծուկ : Կը կոտրէին, կը թափէին, կը դարնէին, կը ծեծէին, կը հայհոյէին :

Մենք պարտէզին վրայ նայող բաց պատուհանին առջեւ, տախտակամածին վրայ քով քովի նստած ենք, ու դեռ կը յուսանք որ պիտի գան մեր ազատարանը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարուստի Ծրանսայի Հայոց Առաջ - նորդարանը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները : Պ. Արմէն Ու - թուզեան Ողբ. Պ. Եփրեմ Ութուզեանի մահուան առթիւ յիսուն Քրանք, Հ. Յ. Գ. Կարո խումբ Պ. Արամ Շտոյեանի թո - սան մահուան առթիւ քսան, Տիկին Հը - սիփիմէ Գրեղորեան, ողբ. Տիկին Կա - ռինէ Տիրատուրեանի հողեհանգստեան առթիւ յիսուն, Տիկին Էլիզ Վառնաճեան, Հողեհանգստեան առթիւ քսան, Պ. Էսիկեան իր որդւոյն հողեհանգստեան առթիւ 10, Տէր Եւ Տիկին Տէր-Գէորգեան ողբ. Մե - լինէ Զիչէկեանի մահուան առթիւ քսան, Պ. Սեղբակ Սամուէլեան ողբ. Թաղար Լափաճեանի մահուան առթիւ 20 Քր. :

Շաւիշի դպրոցի վարչութիւնը չնորհա - կալութեամբ ստացած է յիսուն Քր. Այլի Տիկին Լուսին Տողրամաճեանէ իր ողբ. ամուսնոյն յիշատակին : Նոյնպէս չնորհա - կալութեամբ ստացած է յիսուն Քր. Պ. Մերուժան Փանոսեանէ :

ՃԱՇ - ԻՆՋՈՅՔ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ
Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը, Է պատիւ հայ ուսանողներու եւ հասարա - կութեան, կը սարքէ ճաշ - խնջոյք մը, որ տեղի պիտի ունենայ 10 Դեկտեմբեր, Ե - ղեկոյեան ժամը 19ին, Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիլ Պիէօ, Փարիզ (9)) :
Ճաշադին 10 Քրանք, իսկ ուսանողները ճրի :
Գեղարուեստական ճոխ յայտադիր երի - տասարդներու կողմէ :

ՀԱՒԱՔՈՅԹ

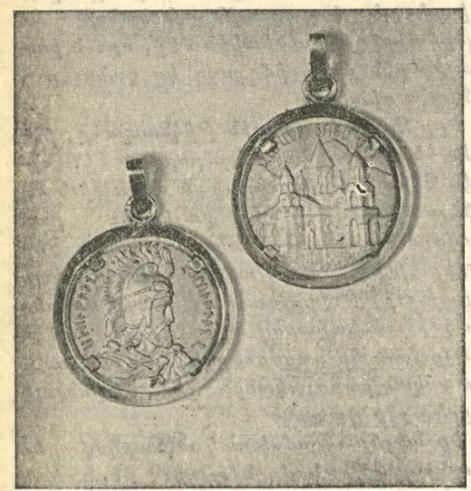
Յրանասահայ Գրողներու Միութիւնը, Դեկտեմբեր 2ին, ժամը 20-30ին Օթէլ Մոտերնի սրահին մէջ կը կազմակերպէ, հրատարակային հաւաքոյթ մը, ուր պի - տի արտայայտուին Հայաստանի Գր - րողներու Ե. համադումարին մասնակցող Սփիւռքի հայ գրողներէն հրատարակները :

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Կը փնտռուի — Դաւիթ Իմիրզեան Սարգիսի, մօր անունը՝ Աննիկ : Ծնած 1913ին, Թուրքիա, Էսկիշէհը քաղաքին մօտակայ Եայլա կոչուած գիւղը : 1927ին զացած է Հայաստան : 1941ին բանակ զա - ցած, ոչ մէկ լուր անկէ ի վեր : Տեղեկու - թիւն ունեցողները թող իմացնեն Տիկ. Ա - շրղեանի, (Ծնեալ Պէրպէրեան), 24, Rue Frederick Lemaître, Paris (20e)

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Déposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նաւերք



Շրջանակով 400 Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9^e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement
IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévisse, PARIS (9^e)

ԽՆՋՈՅՔ

Սերաստիոյ Դուրայի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Դեկտեմբեր 4, ժամը 15ին, Մշակոյթի տան մէջ :
17 Բիլ Պիէօ
Կը հրատարակուին բոլորը :

Հ. Յ. Գ.

ՎԱՂԱՆՍ — Հ. Յ. Գ. «Քրիստափոր» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (27 Նոյեմբեր) առաւօտ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներ - կայ կ'ըլլայ Կեղը. Կոմիտէի ներկայացու - ցիչը :

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել — Իշ - խան Ռոբան տը Լուսինեանի առաջնոր - դութեամբ տեղի պիտի ունենայ այց մը ՀԱՅՈՅԹԱԳԱՒՈՐ ԼԵՒՈՆ Ե.Ի դամբա - րանին :
Հաւաքման վայր Սէն - Տընիի Մայր Ե - կեղեցին, 29 Նոյեմբեր, Երեքշաբթի, ժա - մը 18ին :
Օթօպիւս՝ 142, 153, 156, 178 :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ
Սամուէլ Մուրատեան Վարժարանի
դասարաններու նոր բաժնին :
Շաբաթ 3 Դեկտ. կէսօրէ ետք
ժամը 4ին :
Կը ՀՐԱԻՒՐՈՒԻՆ ԲՈՂՈՐԸ
26, Rue Troyon — SEVRES
Métro : Pont de Sèvres

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդ - հանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերու - չիները Շաբաթ (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 3-30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Փետրուար 26ին
AMBASSADEURS
Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»-ի կո - չին ՍՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՅԹԸ ԿԸ ՅԱՏԿԱՅՈՒԻ Մ. ՂԱՋԱՐԻ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Ապրիլ 16ին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵՐ ՍՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ
Պարոյր Գասպարեան, Բիւրակեան զիւղ, Աշտարակի շրջան, հօրը անունը Կուրդին, մօրը անունը Թէթէվան, քրոջ անունը՝ Մարգարիտ, Ոսկեհատ, քրոջ ամուսնոյն անունը, Արամայի Օհանեան, քրոջ զա - ւակներուն անուններն են Սամուէլ, Ռո - ղա, Սէրդէյ, տեանուած է Ֆրանսայի մէջ, Փարիզ կամ Փարիզի շրջանը, ինքը դպրոցի անօրէն էր եւ կը տիրապետէր զանազան լեզուներու : Քոյրը Հայաստան կը գտնուի : Մանրամասնութիւնները ըս - տանալու համար դիմել հետեւեալ հաս - ցիչին .
M. SAHAGUIAN G.
91 bis, Rue P-V. Couturier
94 — ALFORTVILLE
Tél. : 368-80-58
Կը խնդրուի նոյնպէս Պ. Գասպարեանը ճանչցողներէն իմացնել Պ. Մահակեանի :

Փալուզեան — Սենէթերիմ — Ալէքսանի, 1907ին Դուբայի շրջ, Արալի գիւղ, կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել, Վարդան Քէչիկեանի :
95, Rue Moncey — LYON (3ème)
Rhône — FRANCE
Կը խնդրուի արտասահմանի հայ թեր - թերէն արտասպիլ :

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂԻ
3 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ :
CHABONNIERESի մեծ շէնքի սրահին մէջ
Նուագախումբ՝ «Les Compagnons du Rythme»
ԶԱՆԱԶԱՆ ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
ձոյս եւ համեղ պիւֆէ
Մատչելի գիւերով
Սոնորուի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որ կը գտնուին Կապոյտ Խաչի անդամուչիներու մօտ :
Մուտք՝ 10 ֆրանկ
Հանդեսին օրը կիշէն 12 ֆրանկ

ՓԱՐԻՋԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի 4 Դեկտեմբեր, ժամը 17էն կէս գիշեր
GRAND - HOTEL
12 Պուլվառ տէ Բարիսիւն
Նախազանութեամբ Տէր Եւ Տիկին ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ
Սիրախօսար մասնակցութեամբ Տէր - Արամօֆի (Քարիւղա) Եւ իր պալա - յիքայի խումբին :
Ուսանողներու կէս զին
Orchestre RAY LEPLOUT
Ապահովել սեղանները՝ WAG. 38-54
Մուտք 10 ֆր.
ATTRACTIONS

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Կազմակերպուած
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻՋԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱՆՈՒՄԻՆ ԿՈՂՄԷ
Տեղի կ'ունենայ 6 Դեկտեմբեր 1966, Երեքշաբթի ժամը 20-45ին
THEATRES DES ARTS, 66, Rue Rochecouart — Métro : ANVERS - CADET
Ընդհանուր խնդրանքին վրայ երկրորդ անգամ ըլլալով
Կը ներկայացուի
« ԲՈՒԶԱՆ »
Թատերգութիւն 5 արարուած ԹՐԱԳՕՇԻ

Որ արժանացու մրցանակի Տիկնաց Յանգալուսի կազմակերպած քան - րական մրցումն :
Մասնակցութեամբ՝ Օրիորդներ — Սոնիա Վարդանեան, Սոնա Ոսկերիչեան, Սիրանոյշ Չոքրբեան, Եւ Չոքրբեան, Վիվիան Կիրակոսեան :
Վերգիլ Բամպուկեան, Հերմինէ Անսեան, Յասմիկ Մօֆանսի : Մարտիրոսեան, Օտէք Տէր - Յովհան - Պարոններ. — Նազարէք Բըշտիկեան, Սերժ Տէր - Մատթէոսեան, Գարիկ Գեորգեան, Շնորհ Սիրուի, Յակոբ Փափագեան, Միխայէլ Չախմախեան, Յակոբ Անտոնեան, Դանիէլ Մանուկեան, Յակոբ Մումեան, Սամուէլ Բէօսեան, Պետրոս Պասախեան :
Խմբիւղներուն կը մասնակցին —
Օրիորդներ. — Եւ Արզուման, Սեդա Սայլանեան, Պէքարիս Յակոբեան, Պէքարիս Անէմեան, Բաքարիս Օհանէմեան, Ժազին Շախմիփանեան, Ժամին Մաարթոսեան, Յասմիկ Անէմեան :
Նաեւ «ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ» համոյթը ղեկավարութեամբ՝ Պ. Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՅԻ Եւ «ՍՕՍԻ» պարախումբի աղջիկները ղեկավարութեամբ՝ Տիկին Յամիկ Բիւք մերեանի :
Դիմախարար՝ Յակոբ Առաքելեան :
Ծանօթ. — Յատկապէս կը խնդրուի ճշգրտապէս ըլլալ :
Գին 15, 10, 8 եւ 5 ֆրանկ
Տոմսերը ունենալու համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն —
U.G.A.B., 11, Square Alboni, Paris (16e), TRO. 03-18
Madame R. BAKERDJIAN, 35 Rue de Trévisse, Paris (9e), PRO. 61-10
Madame MARKARIAN, 32 Rue de Trévisse, Paris (9e), TAI. 65-64
« MAISON MASSIS », 21 Rue Saulnier, Paris (9e), TRU. 16-88.

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻԻ
ՄԻ ՈՒՇԱՆԱՔ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ՂՐԿԵԼՈՒ
ՁԵՐ ՍԵՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
Արտօնուած VNECHPOSYLTORG ի կողմէ, Մոսկուա
SICOMEX, 20 Rue Royale, PARIS (8^e)
Մեր քով պիտի գտնէք լաւագոյն զինքնով ապրանքներու ճոխ մթերք մը
ՍՏԱՑՈՂՆԵՐԸ ՈՉԻՆՉ ՈՒՆԻՆ ՎՃԱՐԵԼԻՔ
Մեղմէ զնուած ապրանքներու առաքման համար, մինչեւ 20 քիլօ, կը վճարէք Միայն 30 ֆրանք :
Փնտտեցնէ մեր պատկերազարդ ցուցակները, ճրի
Կ'ապահովենք նաեւ մեր յաջատարներուն բերած նոր ապրանքներու առաքումը :

ՅԱՐԱՇ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ
Հիմնադիր՝ ՇԱՎԱՐՇ ՄԻՍՏԱԿԻԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ.
Վեցամսեայ՝ 35 ֆ.
Հատը 0,30

ԵՐԵՎԱՆԻ

29

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MARDI

29 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Հարկի ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10774

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42e ANNÉE — N° 10.774

ՕՐՈՒՆ ԽՕՄԲԸ

ՊԱՐԶ ՀՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քառասունհինգ տարի առաջ հիմնադրված մեր դարևոր «բարեկամ»-ը ու հարազատ դարևոր թշնամին ձեռք ձեռքի տուած խորտակեցին նորազատ Հայաստանի անկախությունը :

Բոլոր այն կամաւոր կոյրերը, որոնք դիտակցաբար կ'ուրանան պատմական ճշմարտությունները եւ «հայրենադաւ» կ'որակին դանոնք մատնանշողները, թո՛ղ բարի ըլլան կարգաւոր Քեազիմ Բարապետի փառալույսը, զորս վերջերս թարգմանաբար հրատարակեցին ոսմիկ վար թերթերը :

1920 Սեպտեմբեր 23ին Հայաստանի դէմ յարձակող թրջական բանակի հրամանատարը բաց է բաց կը խոստովանի, որ կրկնվին վարիչներն էին առաջարկել Մոսկովա Քեմալին յարձակել Հայաստանի վրայ եւ քաջալերել էին դա՛յն այդ ուղղությամբ :

Ու մանրամասնորէն կը յիշէ նիւթական ու աղմկական այն աջակցությունները, զորս Խորհրդային Իշխանութիւնը ընձեռած էր թրջական «միլիտ» շարժման : Առանց բոլշևիկներու բարոյական քաջալերութեան եւ դործնական օժանդակութեան դժուար թէ Մ. Քեմալ համարձակէր յիսուն հազարնոց բանակ մը զրկել զէպի Հայաստան, երբ անդին հեղինակաւոր կը յառաջանար զէպի Անատոլիոս խորհրդ եւ Ֆրանսա դրաման տակ կը պահէր կիլիկիան :

Հայաստանի խորհրդայնացման 46րդ տարեդարձին առթիւ այս պարզ ճշմարտությունները անդամ մը եւս արձանագրել էր, պատմութեան անաչառ դատասանին կը ձգեց երգակացութիւններ հանել անցեալի բարտորոշ զէպերէն :

Նախ քան խորհրդայնացումը Հայաստան անկախ էր՝ իրապէս եւ իրաւապէս ճանչցուած դաշնակից եւ ոչ — դաշնակից մեծ ու փոքր պետություններէ : Ունէր իր ազգային դրօշակը, զինանշանը, խորհրդարանը, բանակը, դեպարտները, հիւպատոսները, դրամանիշը, նամակադրոշմը եւ ամէն ինչ որ անկախ պետութեան մը ստորոգիւններն են :

Հայաստանի կառավարութիւնը «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» էր եւ բոլոր Հայերը, հայրենիքի թէ արտասահմանի մէջ, «Հայաստանի քաղաքացիներն էին :

Այսօր զրկուած ենք այս բոլորէն : Իրեն անկախ պետութիւն չենք ճանչցուած օտար պետություններէ եւ մեր ազգային դրօշակը չի ծածանիր Նիւ Եորք Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան պալատին առջեւ : Դադրած ենք «Հայաստանի քաղաքացի» ըլլալէ եւ դարձած «Հայ դաշնակց» : Լաւագոյն պարագային ընդունած ենք մեզ հիւրընկալող երկիրներու հպատակութիւնը, քանի մը սերունդ ետք ի սպառ ճուրղելու համար նոր հայրենիքներու հալոցին մէջ :

Այս կացութեան, այսինքն «կատարուած իրողութեան» համակերպած են՝ Լայրնքիմի մէջ ապրող մեր հայրենակիցները՝ աղմկալ, պարտադրանքի տակ, կարմիր բանակի սուրներու սպանալիքներէ զէմ գործելու անկարող :

Սփիւռքի մէջ կամովին համակերպած են հնչակեան, ոսմիկաւոր — ազատական կուսակցութիւնները եւ անոնց բոլորտիքեան կազմակերպութիւնները, որոնց զըլխաւորն է շ. Բ. Ը. Միւրթիւնը :

Խորհրդայնացման առաջին օրերէն ըսկրակաւ ասոնք պաշտպանած են այն տեսակէտը թէ յորմէհեա Մոսկուա իր տիրակալութեան ենթարկած է Հայաստանը, այլեւ լուծուած է Հայկական Հարցը : Հետեւաբար, կ'ըսէին անոնք, սփիւռքէն Հայերը իրաւունք չունին այլեւս դրացի-

ՕՐՈՒՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍԷՅՆ

ՏԵՐՆ Է ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ

ՍԷՆՏՐԱԿԱՆ ԶՕՐԲԸ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՒԹԱՑ

Դամասկոսի ձայնափերը հաղորդեց թէ Սէնտր Արաբիոյ զօրքը մտած է արդէն Յորդանան, զորավիզ կենալու համար Հիւսէյն թագաւորին : Նոյն արդիւրէն կը ճշդեն նոյնիսկ թէ Սէնտր Արաբիոյ զօրքը դիւրբ բռնած է արդէն Մանն, Պատէր եւ Ամիլիա :

Անդին Գահիրէի մէջ, Հիւսէյնի զէմ յարձակումները կը շարունակուին նոյն սաստիկութեամբ : «Դուրս հանեցէ՛ք Հիւսէյնը» կը զրէ Ալապար էլ Եմմ, «Պաղեստինը ըմբոստացած Հիւսէյնի զէմ» կը խորհրդէր Կոմճուրիա, մինչ պաղեստինեան շարժման պետը կը շարունակէ Հիւսէյնի զէմ իր բուն յայտարարութիւնները — «Պաղեստինցի պարագլուխները մինչեւ ծայրը պիտի կռուին եւ ժողովուրդը որ սկսաւ պայքարը պիտի չկեցրնէ զայն» : Այս բոլոր խօսքերուն կողքին միայն մէկ զէպը կարելի է նշել : Պաղեստինեան ազատագրման Շարժման կազմակերպութեան մէկ Բաժնետէմ յարձակած է իսրայէլեան պահակախումբի մը վրայ, իսրայէլեան հողի վրայ : Կ'ըսուի թէ եօթը իսրայէլցի զինուորներ ըսպաննուած են :

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է սակայն թէ Յորդանան վերադառած է իր հանդարտութիւնը եւ Հիւսէյն տէրն է կացութեան : Թերթերը սկսած են կրկին լոյս տեսնել : Ասոնք դադարեցուցած էին իրենց հրատարակութիւնը բողոքելու համար դրաքննութեան հաստատման զէմ : Թագաւորը կարգ մը միջոցներ ձեռք առած է, զորս զիջումներ կարելի է նկատել : Այսպէս ընդառաջ գացած է Ազատագրական կազմակերպութեան պահանջին, որն էր զինել սահմանակից զիւղացիները : Հիւսէյն նաեւ յանձնառու եղած է զօրացնելու զիւղերը : Պիտի զինէ Պաղեստինը ինչպէս Իսրայէլ զինեց իր Քիպուցիսները :

Յորդանանեան կառավարութիւնը օրէնք լու այդ ինչորով եւ հայկական դատ հետապնդելու :

Անոնք կը հետեւէին Ս. Հայաստանի բոլշևիկեան վարիչներէն Արտաշէս Կարինեանի, որ Թիֆլիզի «Մարտակաջ»-ին մէջ կը պատգամէր թէ Հայաստանի խորհրդայնացումով վերջնապէս «լուծուած է Հայկական շարաբաստիկ Հարցը» :

Շ. Յ. Դաշնակցութիւնը որ երբեք չէր ընդունած «կատարուած իրողութիւն»-ը եւ հաստատ մնացած էր «անկախ եւ Միացեալ Հայաստան»ի դադարաբախտին վրայ, զայն դարձնելով «հաւատոյ հանդանակ»ը ազատատենչ ու հայրենաբաղձ Հայութեան, շարունակեց հետապնդել հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքները, հիմնուած Սեւրի միջազգային մուրհակին վրայ :

«Հայաստանասէր»ները «աւանդուր»-որակեցին Դաշնակցութեան ձեռնարկները այս ուղղութեամբ : Եւ ամբողջ քառորդ դար պայքար մղեցին Սեւրի դաշնադրին զէմ, ուրանալով զայն :

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղըրդայնին մտայնութիւնները յեղաշրջուեցան : Դաշնակցութեան քարոզած սկզբունքները յաղթեցին : Ու Սեւրի դաշնադրը համարուեց այս պատերազմի արժանաւոր հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

մըն ալ հռչակած է, զինուորական ծառայութեան մասին, որ անմիջապէս ի զօրու է : 18ին 40 տարեկան բոլոր այրերը զօրակոչի ենթակայ են : 90 օրուան զինուորական պատրաստութիւն մը պիտի ստանան, ապա տուն վերադառնան, մնալով պահեստի զօրք :

Կառավարութեան որոշումները վերապահութեամբ ընդունուած են իսրայէլեան քաղաքական շրջանակներուն մէջ, բայց միւս կողմէ զոհացում տալով Պաղեստինեան Ազատագրման Շարժման պետին, ձեռքէն առած է անոր զըլխաւոր պատճառաբանութիւնները : Իր առաւելութիւններով հանդերձ, վախ կայ որ զինեալ մարդոց ներկայութիւնը սահմանակից շրջաններու մէջ միջազգայնորէրու բռնայ, յետոյ այս զինեալ մարդիկը կը կրնան նաեւ իրենց զինքը դարձնել հաշմանկան վարչակարգին զէմ : Բայց նոյն շրջանակներու համաձայն, կը շեշտուի թէ Իսրայէլի համար կենսական է Յորդանանի դոյութիւնը իբրեւ անկախ Պետութիւն :

ՄՈՍԿՈՒԱ ՄԱՈՅԻ ԴԷՄ

ՊՐԱԿՏԻ ՆՈՐ ՅԱՐԶԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Ձին եւ խորհրդային թերթերը կը շարունակեն իրարու վրայ յարձակել : Առաջին անգամն է սակայն որ խորհրդային համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Պրաւդա իր յարձակումները կը կատարէ Մաո Յէ Թունկի վրայ :

Երկար յօռածով մը, թերթը կը յայտնէ թէ չին դեկաւրները հակախորհրդային քաղաքականութիւն մը ընտրած են չին համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի 11րդ լիակատար նիստին : Պրաւդա կը շեշտէ — «Մատչալ Լին Փիաո ըսած է նոյնիսկ թէ Մաո Յէ Թունկ աւելի վեր է քան Մարքս, Ինկէլս եւ Լենին» ու կ'իջրակացնէ — «Ինչ որ կ'անցնի կը պահանջի Ձինաստանի մէջ զէմ մարքս — լենինիզմ» : Կարելի չէ լենինիզմը փոխարինել «Մաո Յէ Թունկիզմով» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիիթնամի պատագրման Ազգ. Շարժումը (Վիիթ-ֆոնկ) յայտարարեց թէ Ծրնունդին եւ Ամանորին 48 ժամ պիտի դադարեցնէ կռիւները :

Գերմանիոյ դաշնակցային Հանրապետութեան յաջորդ կառավարութիւնը պիտի ըլլայ քրիստոնեայ — դեմոկրատ եւ ընկերակարական համարաբան կառավարութիւն մը : Այս է լուծումը զոր ընդունած են վարչապետութեան թեկնածու Քիլիկիէր եւ ընկերակարական պարագրուլու՝ Պրանտ, արեւմտեան — Պերլինի քաղաքապետ :

Միւնիխի (Գերմանիա) ուսանողները վերակազմած են «Սպիտակ վարդ» անունով ծանօթ հակահեղինակութիւնը, որ առաջին անգամ հիմնուած էր 1943ին : Այս տարին ընկերակցութեան առաջնորդները ձեռքաւարուած, խոշտանգուած եւ մահուան դատապարտուած էին : Այս շարժումը ընկերակցութիւնը հրատարակեց յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ Հէսի եւ Պաւարտոյ ընտրութիւնները ցոյց կուտան որ «Գերմանիոյ մէջ տակաւին կան մարդիկ, որոնք բան մտոցած չեն եւ բան սորված չեն» :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը՝ Այուպ Սան Փարիզ հասաւ : Ծամբորդութիւնը պաշտօնական ընտրութիւնները :

ԷՏՈՒՐՔՏ Քենըտի, ծերակուտական եւ եղբայրը՝ տարաբախտ նախագահին, Գահիրէէն Պէյրութ անցած է, ուր կը մնայ երկու օր : Պիտի ընդունուի նախագահ Հելուի կողմէ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Վենետիկէն ստացանք պատճէնները այն հեռագիրներուն զորս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Ս. Ղազարի Աբրահամյանը փոխանակած են վանքին պատահած վերջին աղէտին առթիւ :

Վանքէն կը տեղեկացնեն նաեւ թէ աղէտը շատ աւելի մեծ վնասներ պատճառած է քան ինչ որ կը նախատեսուէր ու կը յայտնեն թէ շատ յուշուած են «Յատաջ»ի կողմէն ու շնորհակալ են :

Ստորեւ հեռագիրներու պատճէնները .

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՎՇՏԱԿՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԵՒ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ՂԱԶԱՐԻՈՒ ՎԱՆՔԻՆ ՄԱՍԻՆ

Առ Գերայ. Աբրահայր Հմայեալ վրդ. Կեդիկեան, ի Վենետիկ
Յաւով կը լսեմք Խոսկիոյ աղէտի մասին : Վշտակցաբար ազօրոյ եմք որ Աստուած ոգորովի եւ օգնական ըլլայ երկրին ու ժողովուրդին : Եղբայրաբար մտահոգ եմք Ձեր եւ Ձեր վանքի վիճակով : Ինչպէ՞ կ'ընենք ձեզի օգտակար ըլլալ : Կը սպասեմք ձեզի լուրերու : Ձեզի ուժ եւ կորով եւ խաղաղութիւն, սուրբ սիրով եւ օրհնութեամբ .

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ս. Էջմիածին, 21 Նոյ. 1966, Ժամ 13.25

Առ Ն. Ս. Օծուքիւն Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, ի Ս. Էջմիածին

Շատ մեծ յուզումով ստացանք Ձեր վշտակցական հեռագիրը : Ձեր ազնիւ մըտահոգութիւնը եւ ազօրքը՝ փառաբար եղան մեզի : Նիւթական շատ վնասներ ունեցանք : Փրկուած են քանակաբանի գանձերը եւ ձեռագիրները : Կը յաջորդէ լրատու նամակ : Ամենախորին մեծարանգով ՀՄԱՅՆԱԿ ՎՐԴ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ Աբրահայր

Վենետիկ, 24 Նոյ. 1966

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

(ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏՃԱՍՏՈՒՄ ՎՆԱՍՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻԻ)

Նախորդ դումար	Ֆրանկ 2780
Անդրանիկ Պուտաբեան (նախկին շրջանաւարտ)	500
Տէր եւ Տիկին Յովհ. Թորոսեան (Սէն — Ժերմէն Անկէյ)	100
Գումար	3380

Միլանայէն կը հեռագրեն հանգանակութեան Ա. ցանկը .

Երուանդ Հիւսիսեան	250-000
Ստեփան Սրապեան	250-000
Բամպակեան եղբ. եւ Մովսէս ընկերութիւն	150-000
Տրքթ. Տոնապետ Յովհաննէսեան	70-000
Գէորդ Հանկէլտեան	50-000
Տրքթ. Արամայիս Սրապեան	25-000
Տրքթ. Մանուկ Խանապէտեան	25-000

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Քանի մը օր է, զործադուլի ներքին շարժումներ (փոխադրութիւն եւն.) պատճառ կ'ըլլան որ սփորականէն աւելի անկանոն դառնայ թերթերու առաքումը : Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, որ ներողամիտ ըլլան մեր կամքէն անկախ այս ասպարեւմներուն համար, ինչպէս յայտարարած են նաեւ տեղական մեր պաշտօնակիցները :

ՈՒ ԵՍ ԿԵՐԹԱՍ

ԽՈՒՂԱՎԱՆՔ ԿԱՄ ԽՈՂՎԱՆՔ

20 Օգոստոս 1966. — Պարբերելի թան — դարանք ուրարտական յուշարձանին հա — յերէն արձանագրութիւնը թարգմանելուս պատճառով, թանդարանի անօրէնուհին՝ Տիկին Ֆէրճան էրքը հետ մտերմացանք : Յաջորդ օրը էլազըղի մէջ, պղնձեայ ավ — սէներու վրայի հայերէն արձանագրու — թիւնները կարգաւու համար ժամագրուեր էինք :

էլազըղի մէջ նոր կաղնիակերպուող թանդարանին մէջ ուսանող երիտասարդ — ներ ալ մեզի կ'ընկերանան : Կաշխատինք նոր մտերմաներու հետ : Պղնձեայ ավսէ — ներու վրայի փորագրութիւնները ժամե — րով հիացումով կը դիտենք, եւ ապա ա — նոնց վրայի հայերէն արձանագրութիւն — ները կ'ընդօրինակենք ու կը թարգմա — նենք :

Ա. — Դարբին Գրիգոր ԹՎ. Ռ Ճ Յ Ե ի կարգաթիւ (136) :

Բ. — Վարդերին :

Գ. — Սահապէյի Մէրլէմ : (Արարեւելէն տառերով գրուած այս խօսքերը, «Աստ — ուսածանին մտերմութիւն» կը նշանակեն) :

Դ. — Ասատուրի որդի Տօնբերին 1756 (350) :

Ե. — Մանուկի 1290 (102) :

Զ. — Մղտեսի Յովհաննէս ԹՎ. Ռ Ճ Ի Թ 1680 (167) :

Է. — Եղիայ ԹՎ. 1117 (173) : Այս ավ — սէին եզերքը մոթիֆներուն մէջ, դէմ դե — մաց երկու նուազածունք, իսկ այր եւ կին երկու հողի ալ կը պարեն : Նուազա — րաններուն մէջը ուս, իսկ միւսն ալ տա — լից են :

Ը. — 1703 : Այս ավսէին եզերքը դիրե — րը հայերէն են, բայց խօսքերը անհաս — կընալի. հաւանաբար օտար լեզուով մը գրուած է :

Փոշոտ հին ամանները, ժամերով ու — սումնասիրելի էաք, անօրէնութեան սեն — եակը սուրճով պատուասիրուելու կը հը — րաւիրուինք : Մեր խօսակցութիւնները միշտ հնութեանց ու պատմական յու — շարձաններու մասին է : Նոր թանդարա — նը վերակազմող ու դասաւորելու աշխա — տող լուսամիտ Տիկին Ֆէրճան Սուրա — վանքի կարգ մը լուսանկարները ցոյց կու տայ մեզի, եւ անոնց վրայի հայերէն գը — րութիւններուն ալ բացատրութիւնը կ'ու — ղէ ինձմէ :

Մէկ երկու լուսանկարի վրայի գրու — թիւնները վանքին անցեալի կամ հիմնար — կութեան մասին զաղափար մը չէին տար : Ուստի կ'որոշենք միասին երթալ ու տեղ — ւոյն վրայ մանրամասնօրէն ուսումնասի — րութիւն կատարել : Մեր նոր ծանօթա — ցած ընկերներուն հետ Տիկին Ֆէրճանի տունը կէսօրուան ճաշը ընելէ ետք, Տիկ —

Ֆէրճանի հայրը մեզ իր անձնական ինք — նաշարով Սուրա վանք կը տանի :

Ճամբու բաժանմունքին, ցուցատախ — տակի մը վրայ կը կարդանք. — «ՇԱՀԻՆ ԲԱՅԱ. » Սուրա վանքի նոր անունն է այս : Արարեւու մէջէն, փոշոտ ճամբաներէ կ'անցնինք : Գիւղական տուններու ուրբա — պտոյտ փողոցներէն ետք, ծառերու շու — քին՝ մենաւոր աղբիւրի մը առջեւ կը հասնինք :

Կառքէն վար իջնելով, անձադարանքով՝ երկար կարօտով ուխտաւորի սպասող լուսադրերը մտերմօրէն կը բարեւեմ : Եւ անոր պաղուկ ջուրով կը զովանամ : Ան իր հին պերճանքէն որբացած, ան — դազրուած կ'արտասուէ : Անոր լացին ար — ձագանդը ծառերու թաւուղիներուն դի — կը կը մարի ու կը հիւծի : Պահ մը կ'ոնա — կըս աղբիւրին պատին կրթնուցած, ոտ — քի վրայ կը հանդատանամ : Մեր այս դը — լուս դիւրի տեսակցութիւնը շատ հին կա — րօտի մը յազեցումը կ'ըլլայ :

Աղբիւրէն անդին, հետիոտն երթալու կը պարտաւորուինք, որովհետեւ ճամբա — ները անկանոն են : Թթատաններու եր — կար շարքերուն մէջէն, որպէս հին ուխ — տաւոր՝ դէպի Սուրա վանք . Ու ես կ'եր — թամ ... :

Նախ վանքին շուրջը պտոյտ մը կ'ը — նենք : Շէնքին տանիքը ելլելու համար սանդուխէ մը վեր կը բարձրանանք : Սան — դուխին աստիճաններէն մէկուն վրայ դե — ղեցիկ խաչանիչը զարդեր կը տեսնեմ : Տաճարին հարաւային կողմի պատին ա — րեւմտեան ծայրի դրան շինքն քարին ալ հին տապանաքար մը ըլլալը որոշապէս յայտնի է : Առանց արտօնութիւն տուն — լու, այդ դռնէն ներս կը մտնենք :

Ներսը, միակուտը քարէ չորս սիւներու վրայ հանգչած կամարները հաստատուն կը մնան, իսկ կաթողիկէն փրած է : Տա — ճարին աջակողմի խորանին առջեւ սիւ — նին վրայի կամարին ծայրը գրուած է : «ՇԻՆՆՅԱԻ ԹՈՐՈՍ ԱՖԵՂԱՅԻՆ ԵՒ ՍԱ — ՉԱՏՈՒՐ ԱՖԵՂԱՅԻՆ ԹՎԻՆ ՌԿԻ (1615)» : Տաճարին աջակողմի սանդուխը կը բար — ձրանանք եւ մեր առջեւ պղտիկ դուռ մը կը բացուի :

Նեղ ու մութ անցքերէ անցնելէ ետք, երկրորդ ու աւելի ընդարձակ տաճար մը կը մտնենք : Այս տաճարն ալ նոյնպէս չորս սիւներու վրայ բարձրացող կամար — ներով կաթողիկէ դմբթ մը ունեցած է նախապէս, բայց ասոր ալ դմբթը փրած է եւ առժամեայ կերպով ծառի ճիւղերով զոցուած :

Հոս ալ աջակողմեան առաջին սիւնի կամարին ծայրը գրուած է. «ՇԻՆՆՅԱԻ ԶԻՄԱՄԲ ՎԱՆՍ ԹՎԻՆ ԶԱՅՈՅ» : Անոր դիմացի կամարին վրայ ալ զարդարիւ ե — րեք մեծկակ տառեր կը տեսնուին. Ջ Կ Գ (1514) : Որոշապէս յայտնի կ'ըլլայ, թէ այս երկու տաճարներու շինութիւնները իրարմէ հարիւր տարի տարբերութեամբ կատարուած են :

Մեծ Տաճարին հարաւային պատին ա — րեւմտեան ծայրը ձիու վրայ նստած

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԵՌՆԱՇԵՍԱՐԶԻ ՀՆԱԳՈՅՆ ԺՈՂՈՎՈՐԳԸ

Բ.

Երրորդ հազարամեակի վերջերից այդ ախայաւա ցեղը բնակութիւն է հաստա — տում Դաշտային Կիլիկիայում իրենց ցե — ղակից Դանայացիները եւ Կիլոնացիները հետ : Ահա այս վերջինների անունով է որ խեթթական արձանագրութիւններում այս երկիրը կոչուում է Կիլոնաթիւն :

Կիլիկիայից ախայաւա ցեղի մեծ մասը, ինչպէս երեւում է, Անտիտաւրոսեան լեռ — ների վրայով քաշուում է դէպի հիւսիս եւ հիւսիս — արեւելք : Նրանք հաստատուում են վերին Եփրատի բարձր լեռնային շր — ջանում եւ երկիրը նրանց անունով կոչ — ւում է Սալասա կամ Հալասա : Այս անու — նը մեզ հասել է խեթթական արձանա — գրութիւններից եւ հանդիսանում է Ախա — յաւա անուան լուսկական ձեւը : Ահա այս անունն է հետ է կապուում «հայ» ցեղագրա — կան տարազը :

Հայ ժողովրդի կաղմաւորման երկրորդ հիմնական բաղադրիչն էին հանդիսանում թրակա-փոխկրկական լեզուներով խօսող ցեղերը, որոնցից առանձնապէս հարկա — ւոր է յիշատակել արիմներին կամ ուրու — մէացիներին, որոնք Տրոյապոլիս — Իլիոնի շրջանում միասին են ապրել էթրուսկին — րի հետ, բայց 12րդ դարի (Ք. Ա.) Տրոյապոլիս կործանումից յետոյ էթ — րուսկները շարժուել են դէպի հիւսիս — արեւմուտք՝ այժմեան Իտալիան, իսկ Ա — րիմները եւ նրանց ցեղակից Միսիացի — ները (ասուրա — բարելական արձանա — գրութիւնների մուշկերը) շարժուում են դէպի Արեւելք՝ Հալիս գետի հովիտը եւ այնտեղից էլ հայկական լեռնաշխարհը :

Ասուրա — բարելական արձանագրու — թիւններից իմանում ենք, որ Ք. Ա. 1170 — 1165ի ընթացքում նրանք անցել են Եփրատ գետը եւ խոժեղ Ասորեստանի գերիշխանութեան ներքոյ գտնուող Շուպ — րիա երկիրը (հին հայկական Աղձնիք նա — հանգը), ներխուժում են հնդեւրոպական ցեղերը՝ Ուրուաթիցները եւ Մուշկերը (Միսիացիները՝ փոխկրկացիները) եւ բը — նակութիւն հաստատում Սարբերդի դաշ —

պատկեր մը գծուած է, որուն մէկ ան — կընը Ս. ԳիՆՈՐԳ կը կարդացուի : Կա — մարներու մէջտեղի միջոցներուն վրայ գծագրուած զարդերը այս վանքին հին օ — բերու շքեղութիւնը կը փաստեն :

Տաճարներուն մէջ լեցուած յարդի փո — շիններէն շնչասպառ, թթենիներու տակ պահ մը հանդատանալու կ'երթանք :

Ծառերը մենաւոր ու սպակիր, իրար պլլուած տրտում են... Հին կարօտով, սպաւորներ միթիթարելու . Ու ես կ'եր — թամ ... :

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱՂՄԵՆՍ

տում եւ Արեւմտեան Տիւրքիոյ աղուքը — ները շրջանում : Սրանք կաղմաւորուող հայ ժողովրդի հնդեւրոպական նախնի — րն են : Սրանք այն ցեղերից էին, որոնք կործանել էին խեթթական աշխարհա — լութիւնը, որից յետոյ քաղաքային էր Սալասայի ցեղային միութիւնը : Հայկա — կան լեռնաշխարհի արեւմտեան մասում 12րդ դարում (Ք. Ա.) արդէն դոյութիւն ունէին բաղմաթիւ հայկական ցեղեր, ո — ընդ շփման մէջ էին մտել տեղաբնիկ Սուրբի — ուրարտական ցեղերի հետ եւ նրանց հետ միասին պայքարում էին հա — բաւից՝ Ասորեստանից եկող ճնշումի դէմ : Հայկական լեռնաշխարհի արեւմտեան մասը Ուրուաթիցները կամ Արիմների անունով ասուրա — բարելական, ապա ուրարտական արձանագրութիւններում կոչուում է Ուրուաթ կամ Արմէ, որից յետոյ այսպէս առաջ է դալլիս «արմէն» իբրեւ ժողովուրդի անուն եւ «Արմենիա» իբրեւ երկրի անուն :

Հայ ժողովրդի կաղմաւորման հօտով — թը ապրում էր երկրորդ փուլը՝ հայկա — կան լեռնաշխարհում տեղաբնիկ ցեղերը ձուլուում են հնդեւրոպական ցեղերի հետ եւ նոր կաղմաւորուող ժողովրդի ընդհա — նուր անունը դառնում է «հայ» տարազը : Հայկական ցեղերը այս ժամանակաշրջա — նում դառնում են նստակեաց եւ նրանց հիմնական զբաղմունքը դառնում է երկրա — դործութիւնը՝ վաղի մշակումը եւ գինե — դործութիւնը : Ահա այս ժամանակաշրջ — ջանումն է, որ Հայկական լեռնաշխարհի բնիկները ծանօթանում են երկաթի մշակ — ման հետ եւ Արեւմուտքում, մասնաւոր Յոյների մօտ՝ սկիզբնական շրջանում Հա — յերի նախնիները հնագոյն երկաթագործ — ների համբաւ էին վայելում :

Գրդ դարի առաջին կէսին (Ք. Ա.), երբ Վանայ լճի արեւմտեան ափին դառնող արդաւանդ Տոսպի (Վան քաղաքը իր շր — ջակայքով) երկրագործական ուլասիւր ստեղծեց իր առաջին պետական կազմա — կերպութիւնը՝ Բիւսինիլին, որ ասուրա — բարելական արձանագրութիւններում յայտնի է «Ուրարտու» անունով, իսկ հին Հրէաների Հին Կտակարանում՝ «Արա — րատ», անմիջական շփման մէջ է մտնում հայկական ցեղերի հետ : 783 թուակա — նին (Ք. Ա.), երբ Ուրարտացիները նը — ւաճուած Արարատեան դաշտայնում կառուցեցին իրենց կենտրոններից մէկը էրեբունին (Երեւան) քաղաքը, ըստ ու — րարտական արձանագրութիւնների նրա շուրջը բնակեցուել էին Ծուպայից (Ծոփք) եւ Սաթի (այժմ Երզնկա) երկրներից բերուած ոռոգմագրիները, որոնք, ան — շուշտ, պատկանում էին հայկական ցե — ղերին : Ուրարտուի պետութեան շուրջ ե — րեք դար դոյութեան ընթացքում տեղի է ունենում հայկական ցեղերի ներթափա — ցումը դէպի հայկական լեռնաշխարհի ար — րեւմտեան եւ հիւսիս — արեւելեան երկրա — մասերը : Դրդ դարի կէսերին ուրարտա — կան պահի վրայ բարձրանում է հայկա — կան Երուանդունիների հարստութիւնը :

ԱՏԱՓԱԶԱՐ

ԱՍՏՈՒԱՅԱՐԵԱԼ, ԱՊԱ ՆԱՀԱՏԱԿԵԱԼ

Յետոյ կ'իմանանք որ մինչ վերը կը շարժարէին մեզ, կը ձեռնէին ու կը հայ — հոյէին, վարի յարկի կողպարիչներուն մէջ «կ'աշխատէր» նաեւ Օսմանը :

Չէթիֆները, գաշոյնները մերկացու — ցած, մեծ մայրիկիս ու մօրս կուրծքին գրած, գրամ կը պահանջեն միշտ պոսա — լով, հայճոյնով, սպառնալով : Այլեւս տունին մէջ չափ էր մնացած սակայն :

Ահա այդ պահուն, հօրս սենեակին առ — ջեւ կանգնած չէթէն, ահաւոր հայճո — յանքներով եւ կատաղութեամբ, կարծես վերջ դնելու համար այս դժոխային տե — սարանին, թրքական անգերազանցելի բարբարոսութեան օրինակ մը ապուռ ձե — ւով՝ հրացանը վար առաւ ուսէն, ուղղեց հօրս եւ կարկեց :

Սարսափելի ճիչերու մէջ լսելի եղաւ հօրս վերջին խօսքը, մօրս ուղղեալ . — Նուէր, ես լմնցայ ...

Մեռաւ հայրս : Որք մնացինք աչքս : Ինձի աչքս թուեցաւ թէ հայրիկս իր կտակը կ'ընէր այդ խօսքով . — Նուէր, ես լմնցայ, սղա՛քը, սղա՛ք —

քը, քեզի կը յանձնեմ ... Բոլորս խելագարած ենք, ցաւի, վախի, սարսափի այս տեսարանին դիմաց : Լաց ու կոծ մէկ կողմէ, հայճոյնք եւ սպառ — նալիք միւս կողմէ, — դժոխք դարձած է տունը :

Սպանութիւնով վերջ չըտաւ ողբերգու — թիւնը : Ընդհակառակն, աւելի կատղե — ցան կարծես, կոտրել թափելը բաւական չեղաւ դեռ, մերկ դաշոյնները մեր կուրծքերուն դէմ բռնած՝ դրամ կը պա — հանքեն տակաւին :

Մեկ ննջատենեակէն ներս հրեցին, հը — րամայելով դուրս հանել գրամները : Ոեղճ քոյրիկս խելագարի պէս կը ճշայ եւ օյնութեան կը կանչէ մայրս, ու մեծ մայրիկս որ շանթահարեցաւ կարծես՝ երբ սպանեցին հայրս իր աչքերուն առջեւ, փորձեց օտքի ելլել այս անգամ օպնու — թեան հասնելու համար իր մատաղ զաւ — կին, բայց հայրիկս սպաննող դաղանը իր սրացանիկի իրժով այնպիսի հարուած մը տրեւեւ անոր կուրծքին, որ խեղճ մեծ մայրիկս շնչասպառ տապալեցաւ :

Անշուշտ պէտք էր վերջ մը ունենար այս տեսարանը : Սուղարկեցին, կողպու — տեցին, ձեռնեցին, սպաննեցին, կատարեալ էր վայրագութիւնը, բայց պէտք է վեր — ջակէտ մը գնէին : Եւ ուրեմն հրամայե — ցին բոլոր կիներուն, բացի քոյրիկս եւ Վարդանուէն՝ հասկնալի պատճառնե — րով, մտնել հայրիկիս սպաննուած սեն —

եակը, ուր պիտի գնդակահարէին մեզ բոլորս : Իսկ զիս եւ Վաղգէնը դուրսը ձը — գեցին, շատ փոքր համարելով : Բայց ես ահաւոր որոշում մը տուած էի, — հրա — ցանի առաջին պայթիւնը լսելուս պէս՝ բաց պատուհանէն, երկրորդ յարկէն, վար պիտի նետուէի : Հայրիկ չունիմ, մայրիկ չունիմ, ալ ինչո՞ւ ապրիմ, կ'ը — սէի ինքնիքեւս, այդ դժոխային ժամուն :

Մահուան սենեակ մտնողներն էին բա — րի մեծ մայրիկս, սիրելեալ երիտասարդ մայրիկս, Չէպէին Մարիամը, Կարանթո — նին Սիւրանոյշ քոյրիկը (այժմ Մարտէյլ՝ հարաներով ու թոռներով երջանիկ), իր մայրը Եղիսաբէթ տուտուն, Ղալիխա — ճենց թագուհի հանրմը :

Իսկ ասոնց դահիճը՝ քիչ առաջ քոյրիկս ահաբեկող հրէշը : Դուրսը դոցուեցաւ : Հայրիկս սպաննող հրէշը պահակ կեցած էր դրան առջեւ, որ մարդ էր խօթեր այլեւս :

Անբացատրելի անդոհանքով կը սպասէի հրացանի առաջին պայթիւնին, որ կ'ու — շանար : Վերջէն կ'իմանամ որ դահիճը դրագած էր գոհերը շարելով այնպէս մը որ մէկ կամ երկու գնդակով բոլորը փոէ գետին, վարժ ու փորձառու նման գնդա — կահաբութեանց : Եւ մայրս ալ կարգի կանգնեցուցած պահուն՝ չի մոռնար ըսել . — Քեզ հիմա ամուսնոյդ քով պիտի զրկեմ :

Ահա կեանքի եւ մահուան զերագոյն

այս անջրպետին մէջ կը սպասեմ ահաւոր հոգեվիճակով մը, կարծես սիրտս ալ կանց առած, երբ յանկարծ զինուորական մը վեր վազեց սանդուխներէն, հայրիկս սպաննողին բանք մը ըսաւ, մահուան սենեակին դուռը բացաւ, կեցուց դահիճը որ սկսեւ էր զէնքը շուկել, ու յայտա — բարեց .

— Վերջացած է ջարդը : Մահապարտները, լուս, առանց ար — ցունքի, առանց նոյնիսկ դոյն ուրախու — թեան, դուրս ելան սենեակէն՝ կուրացած կարծես : Հայրիկս կ'ուսամերկ, արին — լուայ դիակը գիւրեց հաշտեցուցած էր մահուան հետ : Թագուհի հանրմ ըսել է ներսը .

— Քոյրիկներս, աղջիկներս, առանձ վախնալու մեռնինք՝ մեզ յանձնած Աս — տուճոյ :

Մեզ բոլորս բուլիկ, միայն դուրպան — րով, (տան մէջ կոշիկ հապնելու սովորու — թիւն չունէինք, ուրեմն ամէն բան կու — ղուպուում էր), ինչ որ հաղած էինք այդ վիճակով, դուրս հանեցին տունէն :

Երբ վար իջանք, տեսայ Օսմանը, որ սպիտակ մաքուր երեսով բարձ մը բըն — նած, այն սենեակին մէջ՝ ուր մեր պահու — պանութեան տակ առած էինք զիւրեանցիկ կերցնելով ու խմցնելով, մեզ կը զրկեմ մեղքնալու կեղծ ձեւով մը :

ՅՈՂՎ. ԳԱՊԱՔԵՆ

(3 Շար.)

Այդպիսով խորհրդի - ուրարտական , ապա եւ կողմանական ցեղերի հետ երկարատեւ զոյգախոսութեան հետեւանքով ստաջ է պատկան հայ ժողովուրդը եւ նրա լեզուն , որ սկզբնական շրջանում հանդէս էր դառնում որպէս բազմաթիւ սահմանային բարձրագոյն : Դրդ դարում Շուպրիա - Աղձ - թառները : Երբ դարում Շուպրիա - Աղձ - թառները բարձրանում է նաեւ մի այլ հիւսիսային թաղաւորութիւն , որի հիմնադրին էր Պարոյր Սկայրդին : Ահա այս երկիրն էր , երբ հին արեւելեան ժողովուրդներին փոխարինելու եկած հնդեւ - վարդապետական մարերը եւ Պարսիկները այդ պատմութիւնը անուանում են «Արմինա» , իսկ Յոյները «Արմենիա» :

7 - 6րդ դարերի ընթացքում Առաջաւոր Ասիայի հզոր աշխարհակալութիւնները՝ Ասորեստանն եւ Ուրարտուն , ապա Բաբելոնը իջնում են պատմութեան թատերա - բեմից եւ նրանց փոխարէն բարձրանում Մարաստանը , Աքեմենեան Պարսկաստանը եւ Հայաստանը :

Այս ժամանակաշրջանում հայ ժողովուրդի կազմաւորումը հիմնականում աւար - տաւած էր , 6 - 5րդ դարերում (Ք . Ա .) , հին յունական եւ հին պարսկական ազդեցութեամբ արդէն յիշատակում է մի ընդարձակ երկիր՝ Արմինա - Արմենիա անունով՝ համանուն ժողովուրդի հետ միասին :

Երանդունիները հայկական թաղաւորութիւնը ենթարկում է Աքեմենեան Պարսկաստանի զերիշխանութեան (520 - 330) եւ միայն Ալեքսանդր Մակեդոնացու արշաւանքների ժամանակաշրջանում է , որ նորից վերականգնում է հին հայկական թաղաւորութեան անկախութիւնը : Ք . Ա . երկրորդ դարի սկզբից Երանդունիներին փոխարինում են Արտաշեսները :

Մեծ պետական դործիչներ Արտաշէս Ա . (189 - 161) եւ Տիրգրան Բ . Մեծ (95 - 66) լայնացնում են հայկական պետութեան՝ Մեծ Հայքի սահմանները : Չնայած նրան , որ Տիրգրան Բ . աշխարհակալութիւնը վերացաւ հռոմէական յարձակողական շնորհիւ , այնուամենայնիւ Ք . Ա . 66ին Արտաշատում կնքուած պայմանագրի համաձայն մնում էր բուն Մեծ Հայքի մասը իրրեւ մէկ ժողովուրդի պետութիւն : Ի տարբերութիւն Հին Արեւելի պետութիւնների՝ Ասորեստանի , Բաբելոնի , Ուրարտուի , որոնք աճել էին՝ հիմնում ունենալով քաղաք-պետութիւններ եւ նուաճման շնորհիւ ընդլայնել էին իրենց սահմանները , շնորհիւ մի շարք պատմական պատճառների նրանց չէր յաջողուել միաձուլել իրենց ենթակալ մասերու մեծ ցեղային միութիւնները : Այլ էր նոր ստեղծուած Մարաստանի , Պարսկաստանի եւ Հայաստանի պետութիւնների բնութիւնը , որոնցից իւրաքանչիւրը ներկայացնում էր մի առանձին ժողովուրդ : Օրինակ , ըստ Մարտրոսի (Ք . Ա . 64 - 24) տեղեկութեան , Հայաստանի ազգաբնակչութիւնը « միալեզու » էր , այսինքն խոսում էր մէկ ընդհանուր հայերէն լեզուով , որ ներկայացում էր առանձին բարբառներով : Մեծ Հայքի ստրկատիր - բաւական մէկ միասնական միաձուլ պետութիւնը ղոյտը դոյտը համարեա 600 տարի (Ք . Ա . 189 - Ք . Ե . 387) , որ յետագայում ընկաւ հայ հասարակութեան ընդերքում աւատապետական յարբերութիւնների ձեւաւորման շնորհիւ :

301ին քրիստոնեութիւնը հռչակուեց իրրեւ Մեծ Հայքի պաշտօնական կրօնը , որն այնուհետեւ դարձաւ ձեւաւորող աւատապետական դասակարգի գաղափարախօսութիւնը , բայց միեւնոյն ժամանակ իր թանեց հայերէն զրի եւ գրականութեան զարգացման : Հանձարեղ Մեսրոպ Մաշտոցին (361 - 440) է պատմանում Հայոց զրբերի դիւտը , որ հսկայական դեր խաղաց հայ ժողովուրդի յետագայ դոյտութեան համար : Չնայած նրան , որ այնուհետեւ հայկական պետութիւնը ընկաւ օտար նրաւձողների զերիշխանութեան ներքոյ , այնուամենայնիւ , հայ ժողովուրդը անընդհատ աճում էր եւ նորից էր յանում աւերակների միջից :

Հայ ժողովուրդը առաջին միաձուլ ժողովուրդն է հայկական լեռնաշխարհում : Նրա համար աղետարեւ եւ օրհասական հանդիսացան վաշխատուն թուրք - սելջուկ , իսկ յետոյ նաեւ մոնղոլ - թաթարական ցեղերի ներխուժումները կենտրոնական Ասիայից , որոնք մահացու հարուած հասցրին Առաջաւոր Ասիայի խաղաղ երկրագործական ժողովուրդներին , առաջին հերթին Հայերին : Թուրքական ցեղերը , որոնց հիմնական մասը բնակութիւն էր հաստատել ընդհանրական Փոքր Ասիայում , ժամանակի ընթացքում միաձուլուեցին եւ 15րդ դարում արդէն ներկայացնում էին այժմեան թուրք ժողովուրդը : Սրանց կողմից հիմնուած օսմանեան թուրքիան այդ ժամանակաշրջանից սկսում է իր նուաճողական քաղաքակալութիւնը եւ 16 - 17րդ դարերի ընթացքում նուաճում է պատմական Հայաստանի մեծ մասը : Հայ ժողովուրդը ընկնում է ծանր վիճակում : Այդ ժամանակներից սկսած Հայերի մի ստուար մասը թողնում է իր մայրենի երկիրը եւ բնակութիւն հաստատում օտար երկրներում : Սակայն հայ ժողովուրդի հիմնական մասը՝ ուսմիկ զրիացիութիւնը , մնում է իր հողում , տանելով ամէն տեսակի զրկանքներ եւ աւերակութիւններ , եւ յաճախ ցոյց է աբուել հերոսական զինազրութիւն՝ զէնքը ձեռքին : 1915ին Օսմանեան թուրքիան իրադրեց իր զիւային ծրագիրը , որ չընդացնելով Արեւմտեան Հայաստանի Հայութիւնը : Սակայն զերմ մնացածները կարողացան փրկուել հարեւան երկրներում : Օսմանեան թուրքիան մարդկութեան պատմութեան մէջ առաջին էր , որ իրադրեց ցեղասպանութիւնը : Սակայն նրան չյաջողուեց հասնել իր նպատակին՝ « լուծել » հայկական հարցը , վերացնելով հայ ժողովուրդը :

Ակաղնեակաւ
Ս . ԵՐԵՄԵԱՆ

Մեծ Հայքի ստրկատիր - բաւական մէկ միասնական միաձուլ պետութիւնը ղոյտը դոյտը համարեա 600 տարի (Ք . Ա . 189 - Ք . Ե . 387) , որ յետագայում ընկաւ հայ հասարակութեան ընդերքում աւատապետական յարբերութիւնների ձեւաւորման շնորհիւ :

301ին քրիստոնեութիւնը հռչակուեց իրրեւ Մեծ Հայքի պաշտօնական կրօնը , որն այնուհետեւ դարձաւ ձեւաւորող աւատապետական դասակարգի գաղափարախօսութիւնը , բայց միեւնոյն ժամանակ իր թանեց հայերէն զրի եւ գրականութեան զարգացման : Հանձարեղ Մեսրոպ Մաշտոցին (361 - 440) է պատմանում Հայոց զրբերի դիւտը , որ հսկայական դեր խաղաց հայ ժողովուրդի յետագայ դոյտութեան համար : Չնայած նրան , որ այնուհետեւ հայկական պետութիւնը ընկաւ օտար նրաւձողների զերիշխանութեան ներքոյ , այնուամենայնիւ , հայ ժողովուրդը անընդհատ աճում էր եւ նորից էր յանում աւերակների միջից :

Հայ ժողովուրդը առաջին միաձուլ ժողովուրդն է հայկական լեռնաշխարհում : Նրա համար աղետարեւ եւ օրհասական հանդիսացան վաշխատուն թուրք - սելջուկ , իսկ յետոյ նաեւ մոնղոլ - թաթարական ցեղերի ներխուժումները կենտրոնական Ասիայից , որոնք մահացու հարուած հասցրին Առաջաւոր Ասիայի խաղաղ երկրագործական ժողովուրդներին , առաջին հերթին Հայերին : Թուրքական ցեղերը , որոնց հիմնական մասը բնակութիւն էր հաստատել ընդհանրական Փոքր Ասիայում , ժամանակի ընթացքում միաձուլուեցին եւ 15րդ դարում արդէն ներկայացնում էին այժմեան թուրք ժողովուրդը : Սրանց կողմից հիմնուած օսմանեան թուրքիան այդ ժամանակաշրջանից սկսում է իր նուաճողական քաղաքակալութիւնը եւ 16 - 17րդ դարերի ընթացքում նուաճում է պատմական Հայաստանի մեծ մասը : Հայ ժողովուրդը ընկնում է ծանր վիճակում : Այդ ժամանակներից սկսած Հայերի մի ստուար մասը թողնում է իր մայրենի երկիրը եւ բնակութիւն հաստատում օտար երկրներում : Սակայն հայ ժողովուրդի հիմնական մասը՝ ուսմիկ զրիացիութիւնը , մնում է իր հողում , տանելով ամէն տեսակի զրկանքներ եւ աւերակութիւններ , եւ յաճախ ցոյց է աբուել հերոսական զինազրութիւն՝ զէնքը ձեռքին : 1915ին Օսմանեան թուրքիան իրադրեց իր զիւային ծրագիրը , որ չընդացնելով Արեւմտեան Հայաստանի Հայութիւնը : Սակայն զերմ մնացածները կարողացան փրկուել հարեւան երկրներում : Օսմանեան թուրքիան մարդկութեան պատմութեան մէջ առաջին էր , որ իրադրեց ցեղասպանութիւնը : Սակայն նրան չյաջողուեց հասնել իր նպատակին՝ « լուծել » հայկական հարցը , վերացնելով հայ ժողովուրդը :

Ակաղնեակաւ
Ս . ԵՐԵՄԵԱՆ

Հ Ա Յ Ա Ս Ս Ա Ն

Ծ Ա Ն Օ Թ Ա Ն Ա Լ Ե Ի Ծ Ա Ն Օ Թ Ա Յ Ն Ե Լ

« Գրական Թերթ » Նոյեմբեր 4ի թիւ - ւին մէջ կը կարգանք -

« Հայ ժողովուրդը դարեր ի վեր իր ինքնուրոյն մշակոյթի զարգացմանը համընթաց իւրացրել է նաեւ այն լայն ու յառաջդիմականը , որով հարուստ են եղել հարեւան եւ հեռուոր երկիրները : Միշտ ձգտել է քայլել առաւել զարգացած ազգերի հետ , թարգմանելով նշանաւոր հեղինակներին կամ ուսումնասիրութիւններ գրելով նրանց մասին : Այսպէս ստեղծուել է զարգացել է մեզանում հայագիտութեան այն ճիւղը , որ զբաղուած է մեր ժողովուրդի գրական - գեղարուեստական կապերի պատմութեան , նրա օրինաչափութիւնների ուսումնասիրութեամբ :

Վերջին երկու տասնամեակի ընթացքում հայագիտութեան այս ճիւղը բուռն զարգացում է ապրել : Մտեղծուել եւ աւանդ աճում է հսկայական գրականութիւն հայ - ուսու , հայ - վրացական , աղբր - բեջնական , ուկրաինական , պիլոսոփ - սական , լատվիական , լիտվական , էստոնական եւ Պորտ - Միլութեան բազմաթիւ այլ ժողովուրդները գրական կապերի մասին :

Չարգանում են հայ-անդլիական , դերմանական , Փրանսական , ուսումնական , չեխական , հունարական , իրանական , հնդկական , արաբական , իտալական եւ ուրիշ ժողովուրդների գրական կապերը : Վերջին երկու տասնամեակում հայ գիտնականները մի կողմից շարունակում են գիտական , գրական կապերը , առանձին գրողները հետ կապուած խնդիրները լուսարանել («Լեւոնտոյր եւ հայ մշակոյթը» , «Թումանյանը եւ ուսու դրականութիւնը» , « Իսահակեանը եւ ուսու գրականութիւնը ») , միւս կողմից ձգտում են ստեղծել գրական կապերի գիտական պատմութիւնը , լուսարանելով այդ պատմութեան ծագման , զարգացման բոլոր փուլերը հնագոյն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը :

Շատ կարեւոր է լուսարանել , թէ բազմադարեան մշակոյթի պատմութեան մէջ որո՞նք են լուսարանի թարգմանութիւնները : Անհրաժեշտ են ուսումնասիրութիւններ , սակեք , Ս . Արովեանը , Յովհ . Թումանյանը , Յովհ . Յովհաննիսեանը , Վ . Տէրեանը , Եղ . Չարեանը որպէս թարգմանիչներ քեմալայ :

Առանց տատանուելու կարելի է սասել , որ եթէ նարեկացին , Քուչակը , Թու - մանեանը , Իսահակեանը եւ Չարեանը ունենային բարձրորակ թարգմանութիւններ , ապա մեր ժողովուրդի համաշխարհային փառքը անհամարապէս աւելի բարձր եւ լուսաւոր կը լինէր :

Լուսարանել այս խնդիրները , նշանա - կում է ծագուել հայագիտութեանը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Ծրնողայ Միութիւնը , իր տարեկան ընդհ . ժողովը դուստրեց Նոյեմբերին 7ին եւ յետ լսելու 65 - 66 տարեշրջանի դործունէութեան հաշուետուութիւնը , ընտրեց նոր վարչութեան անդամուհիները - Տիկիններ Ա . Երամեան՝ նախագահուհի , Գ . Պարզեան՝ փոխ նախագահուհի , Մ . Գրիգորեան՝ քարտուղարուհի , Զ . Պաթմանեան՝ դանձապահուհի , Ծ . Գարբէլեան , Ժ . Գարաճեան , Ա . Հաճի Ակոբեան , Ե . Մինթանճեան , Մ . Տապաղեան , Ա . Տէր Պօղոսեան , Ս . Փէշտիմալճեան , Ս . Օրթապէտյան :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍԻ

Շուտով հրատարակ կ'ըլլէ Հայ Ազգային երաժշտութեան նոր սալ մը , « ARMENIE LEGENDAIRE »

ՎՕԿ ընկերութեան կողմէ , պատրաստութեամբ Արա Պարթեւեանի եւ պարու - նակութեամբ հայրենասիրական շարք մը երգերու որոնք առաջին անգամ ըլլալով առնուած են սալի վրայ :

Գրողների Միութիւնը , Ակաղնեակի գրականութեան հիմնարկութիւնը բա - մայարանը եւ միւս բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնները պէտք է յա - ճախ գիտական նիւտեր , հաւաքույթներ հրատարակ նուիրուած թարգմանութեան որակի եւ գրական կապերի գիտական լուսարանման խնդիրներին :

ԵԼԵԿՏՐՈՒԺԻ ՆՈՐ ԿԵՂՈՆ ՄԸ

Մօտ ապագային Հրազդան քաղաքը պիտի դառնայ ոչ միայն արդիւնաբերական , այլեւ ելեկտրոժի մեծադոյն կեդրոններէն մէկը Հայաստանի մէջ :

Քաղաքին հիւսիս - արեւելեան կողմը , Փամբակի լեռներուն ստորոտը վեր խոյսցած են հարիւր հազար քիլովաթի կա - րողութեամբ ջերմեկտրակեղրոնին կա - ուոյցները : Ասոր մօտերը մասնագէտները կը ծրագրեն շինել ուրիշ կայան մը եւս , որուն տարողութիւնը պիտի հասնի վեց հարիւր հազար քիլովաթի : Նոր կայանը պիտի ունենայ երեք կաթաններ՝ ամէն մէկը ժամը 640 թոն շոյի արատաբերու կարողութեամբ :

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՆԻՒԹԵՐ

Փրոֆ . Ա . Մեյլի ալրին՝ Տիկին Մեյլեանցեալ տարի Երեւանի գրականութեան եւ արուեստի թանգարանին զրկած էր վաւերագրներ , հայերէն ստուգարանա - կան բառարանին քարթիւրը եւ այլ նիւթեր :

Այս տարի եւս Երեւան զրկած է անուանի հայագէտին պատկանող նամակ - ներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ՓՈՑՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Յիշեալ զրիւրը շատ մը բաներ տեղի ունեցան : Կայսրը ամիս մը շուտ վերա - դարձաւ դէպի Անդլիա ըրած իր ճամբորդութեան , ուր ան արտասանած էր բուն ձառեր , եւ ինչպէս արքունի շրջանակներու նոյնպէս հանրութեան բանախօսած ասեւ իր շնորհիւ միացուցած էր բը - ունեցիլ բուն շարժումներ , ձեր սիրելի բայց շատ վատահոգ ազգը քնացնելով իր բարեկամական խանդավառ արտայայ - տութիւններով :

Եւ , սիրելի անդլիացի բարեկամներ , դուք այնպէս տարուած ու խաբուած էիք որ հնարանքով ըմպեցիք մեծ արուեստով պատաստուած այն թմրեցուցիչ գեղը , որ խիստ ախորժարեւ ձեւով մը հրամայեց ձեր թէ ձեզի եւ թէ Տաունինի Տթրիթի ձեր նախարարներուն :

Չեղի մատուցուած գերման բարեկա - մութեան սերը ըմբռնեցիք այնպէս

ինչպէս կատուն կաթը կը լակէ , առանց անդրադառնալու թէ նոյն պահուն մեր պատերազմի ընդհանուր սպայակոյտին դործակալները ձեր կողմին մէջ ամէն տեղ կը շրջէին , զինուորական կատարեալ քննութեան մը անցնելու համար ձեզ , ծածկուած խայտաբղէտ մակերիւններու եւ ամէնէն անմեղ ձեւերու տակ :

Բոլորդ ալ կապած էիք աչքերնիդ բացի անոնցմէ , որոնք ձեր ժողովրդեան կողմէ շարագուշակ մարզարէներ կը նկատուէին : Մինչդեռ ամենաճիշտ եւ խոհական յայտարարութիւնները անոնք միայն կ'ընէին :

Մենք Փոքրամի մէջ կը խնդայինք ձեր կուրուութեան վրայ , զոր հաւատարմը մը կը նկատէինք ձեր մեծ ազդին ծովային , ցա - մաբային եւ առեւտրական գերակշռու - թեան դանդաղ բայց ապահով փճացման :

Տասնէ՛հինգ տարիներէ ի վեր այդ նպատակը կը հետապնդէր Կայսրը , որուն դործնականապէս կ'օգնէր հիմա իր անդրանիկ որդին . կանխահաս ստահակը , որ ոճրագործութեան եւ ամբարշտութեան տիպար մըն էր , եւ իր նպատակներուն հասնելու համար ոչ մէկ միջոցի առջեւ կ'ընկերկէր :

— Հէյցէնտօրֆ , ազգայկեց դահաժա - ուանդը , հովի մը պէս մտնելով այն սենեակը ուր քննութեամբը զբաղած էի մեր Վլեթֆալիա ճամբորդութեան ընթացքին զիղուած պաշտօնագրերուն , որոնք իմ

բացակայութեանս երեքը դասակարգած էր քարտուղարս : Հէյցէնտօրֆ , թողէք սա թուղթերը : Եթէ կրնաք այրեցէք բո - լորը : Ի՞նչ կայ ատոնց մէջ :

— Մեծ մասամբ ամենաճանր կարեւորութիւն ունեցող խնդիրներ կը պարու - նակեն : Ահաւասիկ , օրինակի համար , Ուոլինկիլընի զինուորական լրտեսապետին մէկ տեղեկագիրը :

— Ահ , այդ յիմար ծերունի Թրիթը : Պատեցէք զայն շուտով : Ան հինցած չը - ւանի մը յարգն ունի միայն , ոչ աւելի , ոչ պակաս : Եւ սակայն , աւելցուց , ան խիստ մեծ ծառայութիւններ կրնայ մատուցանել մեզի : Նորին Վեհափառու - թիւնը այս զրիւր ինձի ըսաւ թէ , դէպի Անդլիա իր ըրած ճամբորդութեան առթիւ գաղափարն ունեցաւ պաշտօնական շար - ժում մը յառաջ բերել ի նպատակ Գերմա - նիոյ եւ Մեծն Իրիտանիոյ միջեւ ամենա - սերտ բարեկամական յարաբերութեան մը հաստատման :

Այս սիրելի Անդլիացիները միշտ պատ - րաստ են զրկարաց ընդունելու այս տե - սակ ցոյցերը : Քարլթըն Հաուզ Թէրասի մէջ չափազանց խանդավառուած են կայ - սեր զաղափարներով , եւ Կայսրը ըսաւ նաեւ թէ այս շարժումը պէտք է սկսի նա - եւ ծովային եւ առեւտրական շրջանակնե - րէն : Հէր Պալլէն իր Լոնտոնի գրասենե - կակներով եւ բրիտանական դանազան նա - ւահանդիտաներու մէջ պիտի մշակէ այս

զաղափարները : Նորին Վեհափառութիւ - նը նկատի ունի նաեւ Ուոլինկիլընի նախ - կին գերման դեսպան Փօն Կէսլէրը , իրը հանրութեան ներկայանալի ամենայար - մար մարդ մը : Ըսեմ նոյնիսկ թէ այս գե - շեր Վիլհէլմ Եթրասէէն հեռադիր մը ուղ - դուեցաւ այս նրբամիտ գիւտնապէտին , որ այժմ Մօզէլի իր զրեակը կը դառնուի , եւ հրամայուեցաւ դալ եւ խորհրդակցիլ Կայսր հետ : Մէկ քանի ամիսէ ի վեր Փօն Պրօնշթօրֆ Ուոլինկիլընի մէջ զետեղ - ուած է :

— Բայց , Փօն Կէսլէր կատաղի եւ վա - զեմի հակառակորդ մըն է Մեծն Իրիտա - նիոյ , ազգայկեցի խիստ անակնկալի ե - կած ու արմուկա կրթնեցնելով զրասեղա - նիս :

Ոչ ոք գիտէ այդ բանը : Մեր բոլոր զոր - ծեակերպին զաղանքը կը կայանայ ա - նոր մէջ որ Անդլիա անտեղեակ է մեր նը - պատասխաններուն : Ընդհակառակն Փօն Կէս - լէրը այդ սիրելի Անդլիացիներուն պիտի ներկայացնէք իր սիրալի բարեկամ մը որ Վիլհէլմ Եթրասէէն բարեկամութեան ձեռք կ'երկարէ անոնց :

Ողիւրը այնքան դուարճալի թուեցաւ իրեն , որ ազմկալի քահանա մը փրցուց : — Երտակն ըսէք Հէյցէնտօրֆ , խիստ դուարճալի չէ՞ք դուներ այս բոլորը :

ՌԻԿԵԼՄ ԼԸ ՔԵՅՕ
(Շար .)

ԽՆՁՈՅՔ

Սերաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Դեկտեմբեր 4, ժամը 15ին, Մշակոյթի Տան մէջ: 17 Րիւ Պլէո

Կը հրաւիրուին բոլորը:

ՃԱՇ - ԽՆՁՈՅՔ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ֆ. Կ. Սաչի Փարիզի մասնաճիւղը, ի պատիւ հայ ուսանողներու եւ հասարակութեան, կը սարքէ ճաշ-խնջոյք մը, որ տեղի պիտի ունենայ 10 Դեկտեմբեր, երեկոյան ժամը 19ին, Մշակոյթի Տան մէջ (17 Րիւ Պլէո, Փարիզ (9):

Ճաշագին 10 Ֆրանք, իսկ ուսանողները ձրի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր երկ-տասարկներու կողմէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերակիցները Շարաթ (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 3-30ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

Փետրուար 26ին AMBASSADEURS

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»-ի կողմէն ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՅԹԸ ԿԸ ՅԱՏԿԱՅՈՒՒ Ս. ՂԱԶԱՐԻ:

ԵԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան ցերեկայը, Կիրակի Մարտ 5ին կէսօրէ ետք ժամը 14-30ին: Salle de la Chimie 28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

Սիւստական տօնածառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէյլի Հայ Արի-նոյններու: Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մազընօ, 88 Րիւ տ'Օպաներ:

Հ. Բ. Ը. Մ. Եան Մարտէյլի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարաթ երեկոյ մինչեւ առաւօտ:

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայգօնք (Ռեյլէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Աղբ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ. դործին: Մանրամասնութիւններ յետադա՛ր:

TRESORS DE LA PEINTURE JAPONAISE du XII^e au XVII^e siècle Musée du Louvre du 4 Novembre au 31 Décembre

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԾԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԱՀԱՆ ԵՍ ՃԱՆԿԵՐՍ ԼԱՅՆ ԲԱՅԱԾ ԳՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՍՏՈՒԱՐ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ ՄԸ, ՈՒՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵ - ՋՈՒՆ ԻՐԲԵԻ ԳՐԻՉ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԵ ԿԱՏՈՒՅԻ ՄԸ ՃԱՆԿԵՐԸ, - ԿԱՂԱՄԲԱՎԱ - ՃԱՌՆԵՐ, ԶԳՈՅՇ: Գին 15 Ֆրանք Դիմել հեղինակին ՅԱՌԱՋԻ հասցէով:

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Կազմակերպութեամբ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻ 3 Դեկտեմբեր, Շարաթ երեկոյ ժամը 8ին մինչեւ առաւօտ: CHABONNIERESի մեծ շքեղ սրահին մէջ 'Նուագախումբ' «Les Compagnons du Rythme» ԶԱՆԱԶԱՆ ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ձոյս եւ համեղ պիւֆէ Մատչելի գիւերով Խճողովի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որ կը դոնուին Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու մօտ: Մուտք 10 Ֆրանք Հանդէսին օրը կիշէն 12 Ֆրանք

ՓԱՐԻՋԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍԸ

Կիրակի 4 Դեկտեմբեր, ժամը 17ին կէս գիշեր GRAND - HOTEL 12 Պուլվառ տէ Գարիսին Նախազանութեամբ ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳԱՌԼՕ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ Սիրայօժար մասնակցութեամբ ՏԵՐ - Արամօֆի (Քարփուշա) եւ իր պալաւ - յիքայի խումբին: Ուսանողներու կէս դին Մուտք 10 Ֆր. Orchestre RAY LEPLOUT Ապահովել սեղանները՝ WAG. 38-54

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ԲԱՅԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին 28 Յուլուար, Salle Paul Faralicq, Rue Yves Toudic - Méro: Jacques Bonsergeant, République Կը ներկայացուի ՓՈԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆԻՔ

Քրքալի կատակերգութիւնը 4 արարով, որ այնքան մեծ ընդունելութիւն դոնած էր նախորդ ներկայացումներուն ընթացքին: Թարգմանութիւն ՏՈՔԹ. Ա. ԱԼԵԱՆԱՔԵԱՆԷ, բեմադրուած ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆԷ Գլխաւոր դերակատարներն են: ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՃԻ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՄԻՀՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, ՆԱԶԱՐԷԹ ՊԵՏԻԿԵԱՆ, ԼԻՒՍԻ ԹՕՓԱԼԵԱՆ, ՎԻՔԻ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆ, ՓԻԷՌ ԹԵՐ - ԶԵԱՆ, ՍԱՐԳԻՍ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆ եւ ՆՈՐԱ ՊԱԼԵԱՆ: Ինչպէս նաեւ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԵԹԵԱՆ Վարագոյրը ճիշդ ժամուն կը բացուի: Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ լլալ:

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆՈՒՄԻ ԿՈՄՍԻ «ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍԵՐՈՒ» Զորքորդ հատորը եւ «ԿԵԱՆՔԻ ՍԵՄԻՆ ՎՐԱՅ» Յուշերէս: 200է աւելի էջերով եւ բազմաթիւ պատկերներով:

Կ Ո Չ ՏԻՎՐԻԿԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅ ՀԱՅԱՐԵԱԿ ԳԵՂԵՐՈՒ ՎԵՐԱՊՐՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՅՆԵՐՈՒՆ Խուճար մը Տիւրիկցիներ, քաղաքէն ու գեղերէն, ժողով դոմարելով Մարտէյլի մէջ, յանձնախումբ մը կազմեցին, շրջանի նահատակներուն ու հայրենիքին յիշատակը համեստ հատորով մը պատմութեան յանձնելու համար: Այս առթիւ բոլորիդ բարոյական ու նիւթական աջակցութիւնը կը խնդրուի, զրկելով ձեր ծր-նընդաւայրներուն շուրջ մանրամասն տեղեկութիւններ, ջարդերու նկարագրու-թիւնը, ազգազրահան նիւթեր, պատկեր-ներ, նախընտրաբար երկրի տարագրով, ե-թէ կան, բոլորիդ քաղաքները եւ ինչպէս ազատիլը՝ համառօտակի: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել: Յանձնախումբի հասցէն է - Y. ZARTARIAN Villa Erévan Avenue Rampal, St. Julien 13 - MARSEILLE (12e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՅԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ (Ե. Հատորը) Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ուսանողական մասնակի դործեր կրնան տրամադրել թող նոյնպէս հեռաձայնէն վերոյիշեալ թիւին: ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՅԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ (Ե. Հատորը) Բովանդակութիւն. - Հայաստանի հանրապետութեան շրջանը - Յեղկոմի իշխանութեան տակ, մինչեւ Փետրուար 18-ի նախօրեակը: Յաւելուածներ: Պատկերագրող, 360 մեծադիր էջ, լարակազմ: Դիմել՝ Հրանտ-Սամուէլեան Գրատուն:

Տիւրիկ Լուսինի փամօնեան, Տէր եւ Տիւրիկ Շառլ փամօնեան եւ աղջիկները՝ Անէէս եւ Վալերի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն ԼՈՒԻ ՓԱՍՏԱՆԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 26ին, 73 տարեկանին:

Յուլարեկաւորութիւնը կը կատարուի այս Զորքորդի առաւօտ (Նոյեմբեր 30) ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին: Մահագոյ չտաւոյներէն կը խնդրուի, ներկայս իրբեւ այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջ - նորգարանի օրացոյցները երկու Կաթողիկոսներու գեղեցիկ նկարով: Ընտիր քուլթ, մաքուր տպագրութիւն: Ստանալու համար դիմել Ազգային Ա. - ուղեորդարան, 3 Րիւ ԱԷՆ ՏՕՄԻՆԻՔ, ՄԱՐՍԷՅԼ (1)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի դասարաններու նոր բաժնին: Շարաթ 3 Դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 4ին: ԿԸ ՀՐԱԻԻՐՈՒԻՆ ԲՈԼՈՐԸ 26, Rue Troyon - SEVRES Métro: Pont de Sèvres

ՀԱՒԱՔՈՅԹ Ֆրանսահայ Գրողներու Միութիւնը, Դեկտեմբեր 2ին, ժամը 20-30ին Օրթի Մոսերնի սրահին մէջ կը կազմակերպէ, հրապարակային հաւաքոյթ մը, ուր պիտի արտայայտուին Հայաստանի Գրողներու Ե. համագումարին մասնակցող Սփիւռքի հայ գրողներէն հրաւիրեալները:

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Լիոնի եւ շրջակայքէն Հայ Աղբ. Միութեան նստաշրջանը վերջացած ըլլալով, յառաջիկայ տարուան Ա. եռամսեային նոր ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան: Նոր պատրաստուած կանոնադրի տրամադրութիւններուն համաձայն Ռօնի նահանգը բնակող 21 տարեկանէն վեր Առաքելական - Լուսաւորչական - եկեղեցւոյ պատկանող բոլոր Հայերը, Հոկտեմբեր 15էն սկսեալ, կը հրաւիրուին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ զիւանատունը, իրբեւ անդամ արձանագրուելու եւ ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունք տուող պարտաւորելի անդամաբարտը ըստանալու համար: Արձանագրութիւնները պիտի տեւեն մինչեւ Յունուար 31: Այդ թուականէն ետք եկողները չեն կրնար մասնակցել 1967ի ընտրութիւններուն: Արձանագրուելու համար զիւանատուն այցելել հետեւեալ ժամերուն. - Բացի Հինգշաբթիէն ամէն օր, ժամը 16ին 19: Կիրակի օրեր ժամը 10ին մինչեւ 12:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԻՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ Ապրիլ 16ին ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵՇ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՉ

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻԻ Կը փնտռուի. - Դաւիթ Իմիրզեան Սարգիսի, մօր անունը՝ Աննիկ: Ծնած 1913ին, Թուրքիա, Էսկիշէհր քաղաքին մօտակայ Եայլա կոչուած գիւղը: 1927ին դաջած է Հայաստան: 1941ին բանակ պայքար, ոչ մէկ լուր անկէ ի վեր: Տեղեկութիւն ունեցողները թող իմացնեն Տիւ. Ա. շրջանի, (Ծնեալ Պէրպէրեան), 24, Rue Frederick Lemaître, Paris (20e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9^e)

ՀԱՐԱՇ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9^e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

Ֆրանսա՝ Տար. 60 ֆ. Վեցամսայ՝ 35 ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 80 ֆ. Հատը 0,30

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

30

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

MERCREDI

30 NOVEMBRE

1966

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍՍԱԿԻԱՆ

ՀՁՐԳ՝ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 10775

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

42^e ANNÉE — N° 10.775

Օրը Օրին

ՀՐԵԱՆ ՈՒ ՎԱՐԳԱՊԵՏԸ

— Այն, ի՞նչ բայտաւոր մարդ եմ եղեր որ այստեղ հիւանդացի եմ, փոխանակ Գերմանիա հիւանդանոցում ... Հազար փութ կուտամ Մովսէսին ...

— Բայց, ներողութիւն, եթէ այս երկրին մէջ ձեռնհաս վիրաբույժներ և բժիշկներ կան, Գերմանիոյ մէջ ալ կան ... Այնտեղ ալ կրնային ձեռք բռնել ...

— Միտքս չհասկցաք ... Բացատրեմ ... Ինչպէս քիչ ու քերական կը մասնին, ծագումով Հրեայ եմ ... Եթէ Գերմանիա հիւանդանոց փոխադրուած ըլլայի գերմանական վիրաբույժի մը ձեռքով գործողութեան ենթարկուած պիտի ըլլայի ... Ատիկա մէկ չարիք ... Կայ աւելի կարեւորը ... Գործողութեան ետք, արհեստը ներքին պիտի ըլլային, նացիական արհեստը ... Կրնա՞ք երեւակայել ատկէ աւելի մեծ դժբախտութիւն, ատկէ աւելի մեծ աղէտ հարազատ Հրեայի մը համար ...

— Վերջին օրերս, կիսաքանակ կը կտրուի մեզի ... Կրնա՞ք երեւակայել ատկէ աւելի մեծ դժբախտութիւն, ատկէ աւելի մեծ աղէտ հարազատ Հրեայի մը համար ...

— Բայց այսօրուան Գերմանացիները նացիական Գերմանացիներուն չեն նմանիր, ըսի՞ր քան մը ըսած ըլլալու համար ... Հրեան գարնացու ...

— Եւ ատիկա ըսողը դժուար է ... Ձեր մահանունն զատելով Հայ է ... Ես ձեր ազգին պատմութեան ծանօթ եմ ... Դուք ալ մեզի պէտ, քերական մեզի աւելի, շատ բան փաշած էք անօրէններուն ձեռքով ... Դուք լաւ, հիմա ձեզի բան մը հարցնեմ — դուք, հարազատ Հայ, պիտի ուզէի՞ք որ թուրք բժիշկը թուրքիոյ մէջ թրքական արհեստները ձեզի ...

— Աստուած չընէ ... Հայը թուրքի արհեստներուն վրայ կը նայուի, կը նայուի, կը նայուի ...

×

Բարձրահասակ, երիտասարդ վարդապետը ներս մտաւ ատուան ժամը 7:30-ին:

Մտնեցաւ դրացի հիւանդանոցի մը մը մը ...

In nomine patris et filii et spiritui sancto...

— Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ ...

Վարդապետը երկիւղածութեամբ գրքը պահէր հանց փոքրիկ աղօթագիրքը եւ ձեռքը հիւանդանոցի վրայ դնելով արտասանեց արանդական աղօթքը:

Յետոյ, արծաթեայ սրբատուփէն դուրս բերաւ Հաղորդութեան նշխարը, գործը բաւ Միսթրը փուռաբար լսելով ծայրը: Այս արարողութեան ետք, վարդապետը յաշիկի ձայնով մը քանի մը տող կարդաց Մաղմուտն ու յետոյ ըսաւ ...

— Dominus vobiscum...

— Տէր ընդ Քեզ ...

— Հիւանդը խաչ հանց:

— Կարգը իմ է, մտածեցի եւ նիզ մը բրի անկողինիս մէջ նստելու ... Հիմա իմ վրաս ալ պիտի աղօթէ ...

Յուսախարութիւն:

Երիտասարդ վարդապետը, որ կրնակր ինձի տուած էր, հիւանդէն հրաժեշտ առաւ ու տուիկ տուիկ յառաջացաւ դէպի դուրս՝ փոքր փուռաբար լսելով:

Բայց, առանց աչքին պաշտով իսկ վրաս նայելու:

Զարմացայ: Բերանս բաց մնաց: — Աս ի՞նչ անիրաւութիւն է ... Ես ալ քրիստոնէայ չեմ: Միսթրը փուռաբար լսելով ... Ես ալ աղօթքի եւ Հաղորդութեան

պէտք չունիմ ... Անփորձ վարդապետը զիս Մահմետականի տե՞ղ դրաւ ... Հապառակացի օր բարեկամս կ'ըսէր թէ հայ քաղաքի մէջ ձեռնհաս վիրաբույժներ մէջ ...

Բուն փափաք մը ունեցայ անկողինէն դուրս ցատկելու: Բայց ... զի քեզ կարողութիւն: Մնաց որ նախորդ գիշերը բռնակալ հիւանդանոցիս վրէժնաւոր էր մահակալին երկու կողերու հարկոցն անկան ձողերը՝ առ ի գործընթացին:

Այսպէս, պիտի վագի վարդապետին ետեւէն, պիտի բռնէի անոր օտարէն ու պիտի ըսէի անոր:

— Վարդապետ, դուն լուր ունի՞ս որ ես ալ, քեզի պէտ, երկու հազար տարիէ ի վեր քրիստոնէական եմ ... Ձե՞ր կըրնար աղօթք մըն ալ իմ գլխուս վրայ կարդալ ...

Բայց, ըսի արդէն, «բանտ»էս դուրս չէի կրնար ելլել:

×

Տաք օր ետք: Գլխիս դիմաց նստած եմ հայ կաթողիկէ վարդապետն ու ես:

Պատմեցի անոր պատմութիւնս: Ու վարդապետը ըսաւ:

— Մի՛ յուզուիր, մի՛ մեղադրիր ... Եղբայրակիցս, անպատեհ, քեզ վրայ աղօթք մը կարդացած կ'ըլլար, եթէ վստահ ըլլար թէ Լուսաւորչակներէն տարբեր յարանուանութեան մը չէիր պատկանիր ... Իրաւ կ'ըսեմ, կան քրիստոնէականներ, որոնք չեն ուզեր որ մեզմէ մէկը իրենց համար աղօթէ ...

Զարմացայ: Վարդապետը շարունակեց:

— Ես հիւանդանոց եկայ քեզ տեսելու, բայց արդէն մեկնած էիր ... Բան մը ըսեմ, չմտնաւ — մեզ հայ հիւանդանոցի կ'այցելեմ՝ առանց նկատի առնելու անոր յարանուանութիւնը ... Մեզի համար ալ, ինչպէս ձեզի համար, Հայը Հայ է ... Լուսաւորչակներն ալ մեր եղբայրն են, Բողոքականն ալ ...

— Այդպէս ալ ըլլալու էր ... Այո՛, Հայը Հայ է, ո՛ր ժամը կ'ուզէ թող երթայ ...

Վարդապետին բացատրութիւնը մեծապէս ուրախացուց զիս:

Ու քերական արարողութիւնս էր պատեհաբար որ մտնայ իրեն հարցնելու:

— Բայց, վարդապետ, ինչո՞ւ ձեր ողջմտութիւնը կը բացակայի ո՞չ — Հայ հոգեւորականներու եւ ո՞չ — Հայ հաւատացեալներու մօտ ... Ինչո՞ւ այս անգամ — քիւնը, ինչո՞ւ այս խորական ոգիս՝ նոյնիսկ հիւանդանոցէն ներս ... Ո՞ր դարուն մէջ եմք ... Ձե՞ս կարծես որ քրիստոնէականներու միութիւնը, անոնց եղբայրութիւնը, որոնց մասին ճշտ ու փարպ կը լսեմք ամէն օր, սկսելու են հիւանդանոցէն ... Հիւանդի՞ն ալ Բողոքականը, կաթողիկէ, Ուղղափառը կամ Լուսաւորչականը կ'ըլլայ եղբայր ... Վերաբայ յարանուանութեան տեսակը կը հարցնէ միտքը կտրատելու առաջ ... Հիւանդանոցի պահուիլին, ջերմաչափը բերանդ տանելու առաջ՝ կրօնական համագումարներու մասին հարցումները կ'ընէ ... Միտնոյն Աստուածորդին չէ՞ որ կը պաշտեն կաթողիկէն ու Լուսաւորչականը, Ուղղափառն ու Բողոքականը ... Ո՞ր կ'երթայ քրիստոնէայ մարդկութիւնը այսպէս՝ իրաւութեամբ, տեսակներու, նակատներու բաժնելով իր հաւատացեալները ... Ո՞ր օր — ուան կը սպասէ՞ համարականայն բարբառով յայտարարելու համար — «Քրիստոնէայ եկեղեցին մէկ է եւ անբաժանելի» ... Անուագ՛, հիւանդանոցէն, անկեղծութիւն եւ պատասխարանէն ներս ... Բայց մըն ալ յառաջ անցնիմ, վարդապետ — ինչո՞ւ ազգերը, ժողովուրդները, մեծ ու պզտիկ եւ գոյնգոյն, կրօններով դասակարգելու պիտի բաժնուին ... Այսօր միլիոն քրիստոնէայ, այսօր միլիոն իսլամ ...

Բայց ի՞նչ իրաւունք պիտի ունենայի

Հ Ա Մ Ա Ս Տ Ե Ղ

Հ. Յ. Գ. Գերագոյն մարմինէն ստա — ցանք հետեւեալ հեռագիրը —

« Խոր ցաւով կը հաղորդեմ Համաստեղի յանկարծակեան մահը, Նոյեմբեր 26-ին, Լոս — Անճելըսի մէջ, յորեկանական հանդիսութեան համար արտասանած պա — հան :

Սոր ցաւով կ'արձանագրենք այս կսկծալի լուրը: Բուն անունով Համարձուակէլէնեան, Համաստեղ ծնած էր 1895ին Փէր — ջենճ գիւղը (Սարբերդ) :

Գիւղական դպրոցը աւարտելէ ետք, կը յաճախէ Մէլքի կեդրոնական վարժարանը, զոր կ'աւարտէ 1911ին: Յաջորդ տարիս ուսուցիչ է գիւղական դպրոցը: 1913ին, հօրը թելադրութեամբ կ'անցնի Ամբրիկա, բայց չի հաճիր:

1917ին լոյս կը տեսնէ իր մէկ բանաստեղծութիւնը «Հայրենիք»ի մէջ: Ապա տեւական աշխատակիցը կը դառնայ Փիւնիկ ամսագրին:

Իր գլխաւոր գործերն են —

Գիւղը (Պոսթը, 1923), Անճրեր (Փարբը 1929), Սպիտակ Ձիւղը (Երկու հատոր Լոս Անճելըս 1952), Քաջ Նագար եւ 13 պատմաւածքներ (Գահիրէ 1955), Աղօթարան (Պէյրութ 1957), Այծեռուար եւ ուրիշ բանաստեղծութիւններ (Գահիրէ 1960):

Տարի մըն է Սփիւռքի զանազան երկրներու մէջ կը տօնուէր իր յորեկանը: Քանի մը ամիս առաջ, զժբախտութիւնը ունեցած էր կորսնցնելու իր կիներ՝ Սըրբուհին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՄԵՇ ԺՈՂՈՎ 1967ԻՆ

ՀՈՒՆԿԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Մինչ Պրաղա կը հրատարակէր իր մ — մէկնէն բուն հակաչին յօդուածներէն մէկը, Փէշտայի մէջ կը բացուէր համայն — նավար կուսակցութեան համագումարը:

Այս ժողովին առաջին նիստին իսկ պար — դուեցաւ թէ Սորհ. Միութիւնը կարելի չէր զինակից մը ունի յանձին Հունգարիոյ իր գլխաւոր նպատակը իրագործելու համար, որն է համայնավար համաշխարհային ժողով մը հրաւիրել ջննելու համար Ձինաստանի գիւղը:

Հունգար կուսակցութեան Ա. քարտու — զարը՝ Նանտս Քատար չէ հերքած այս

այս կարգի հարցումներով չարչրելու հայ վարդապետը կամ հայ քաղաքի ու տիրացուն, որոնք, վստահօրէն գիտեմք, երբ կիրակիէ կիրակի «հիւանդանոց քր — ժըշկութիւն» կը հայցեն, իրենց մտէն անգամ չեն անցնէր դաւանական տար — բերութիւնները աշխարհի հիւանդներուն:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԹՐԿԱԿԱՆ ՆԱԻ ՄԸ «ԱՐԱՐԱՏ» ԿՈՉՈՒԱԾ

«Ուշանք» մարտանաւը, որ թրքական նաւատորմին վեթերան նաւերէն է եւ կը կարողանայ առաջնորդն է եղած «Նա — վուր»ին, փոխադրանաւի վերածուած եւ «Արարատ» կոչուած է:

Ստորեւ կը հրատարակենք իր մէկ յատ — կանչական բանաստեղծութիւնը, խոնար — հելով իր թարմ յիշատակին առջեւ:

ԱՄԷՆ ԱՆԳԱՄ ՈՐ Կ'ԵՐԹԱՄ

Բարեկամ մը մեռած էր, այսօր գացի դագաղին:

Մեղրամով դէմք մը չոր, երկու ձեռքերը կուրծքին,

Շուրջը մեխակ, շուրջը վարդ,

Տխրաղէմ էր ամէն մարդ:

Տխրաղ էի նաեւ ես, այնքան տխուր՝ որ լացի:

Ամէն անգամ որ կ'երթամ ծանօթի մը դագաղին,

Ըլլայ ջահէլ, ըլլայ ծեր,

Անկիւն մը, ուր կայ ստուեր,

Միշտ լուռ արցունք եմ թափեր:

Ինձ կը թուի՝ այդ պահին ես եմ մէջն այդ դագաղին,

Իմ դէմքն է այդ չոր, տոգոյն,

Իմ ձեռքերը՝ լար ու ջիղ:

Ինձ կը թուի՝ մեռելն օրուան ես ըլլամ — Ու գլխահակ՝ ես իմ վրայ է կուլամ:

Ամէն անգամ, որ կ'երթամ ծանօթի մը դագաղին ...

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

Նախատեսութիւնը: Այն տեղեկագրին մէջ զոր ներկայացուցած է բացման նիստին իսկ, յայտնած է թէ համակարծիք է համաշխարհային ժողովի մը գումարման, բայց հունգար պարագլուխը որոշ վերա — պահութիւններ ունի: Այսպէս, Քատար յայտարարած է — «Համայնավար եւ բանուորական մեծ խորհրդակցութեան մը պայմանները կը հաստատեն, տեւարար չենք կրնար սպասել որ լայն ժողով մը գումարուի: Առաջին անգամ, կ'ուզենք, հիմա, անմիջապէս, գործունէութեան միութիւն մը, ի շահ վիճեցնելու տրուելիք օժանդակութեան եւ ընդհանրապէս մեր հասարակաց թշնամիին՝ աշխարհակալութեան դէմ պայքարին մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ վարչապետը յայտարար — րէց թէ «Երկու արաբական երկրներն ու — զած են որ պաղեստինեան ազատագրման կազմակերպութիւնը իրենց գործիք ծա — տայցնեն Յորդանանի դէմ»: Լոնտոնի ազատագրական ուսումնարան հաստա — տութեան գնահատութիւն համաձայն 308 հազար արաբ զինուոր կայ 280 հազար Իսրայէլցիներու զինաց:

ՈՒՆԻՆԿՈՒՆԵՆ արտաքին նախարար — րութիւնը կը հերքէ թէ ամերիկեան ճիւղ նաւատորմը կը պատրաստուէր միջամտու — լու Յորդանան: Բաները չեղած է թէ այդ լուրը ոչ մէկ հիմք ունի:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ վարչապետը Պոմեոյին Գահիրէ հասած է: Մէկ շաբթուան պաշ — տօնական այցելութեան:

ՆԻԻ ԵՈՐԳԻ Ազգաժողովը սկսաւ ան — դամ մը եւս ջննել համայնավար Ձինաս — տանի ՄԱԿի անդամակցութեան հարցը:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Կոստիլին Փարբը կը հասնի այս Հինգշաբթի ուր պիտի ընդունուի պետական ղեկավարներու վերապահուած հանդիսութիւններով: Պիտի մնայ մինչեւ Գեկտեմբեր 9:

ՄԵԻԹԱՐ ՀԵՐԱՑԻ

Ա.

Ֆրանսացի անուանի փրկարար Ժ. Մ. Ռուսո կը սիրէր կրել հայկական տարազ, իսկ գերմանացի «ազնուարեւն» կայսր Վիլհելմ Բ-ը ընդհակառակն, կը սիրէր թրքական հագուստը եւ այդ տարազով ալ կ'երեւայ լուսանկարի մը մէջ : Օթթօ Պիզմարքի «կանցլերական մեծութեան» կարծիքով, Հայերը արեւելի տակ ասեղ պէտք չէ ունենային, իսկ այս վերջնոյն ժամանակակից Էնոստ Չայլել համոզուած էր, որ Արեւը Հայաստանի աւելի մօտ է, եւ Հայերն ալ շատ արժէքաւոր ժողովուրդի մը զաւակներն են : Չայլել նոյնիսկ անգամ մը համեմատեց հայ եւ գերմանացի երկու անձեր եւ, կարծես ի հեճուելի Պիզմարքի, առաջնութիւնը տրուեալ է Հայուն : Աշխարհաստեղի Եղիշֆ Մարկուարտ հայ առաջին թարգմանիչ Մեսրոպ Մաշտոցը համեմատեց Գերմաններու առաջին թարգմանիչ Վուլֆիլայի հետ եւ առաջնութեան պատիւը շնորհեց հայ հանճարին : Ասիկա այն Մարկուարտն էր, որ իր մականունը հայերէն կը գրէր Բիզելիտան, ի տարբերութիւն զօրավար Լեհման Ֆոն Չայլելի, որ առաջին համաշխարհային պատերազմի օրերուն թուրքերէն մէջ ինքզինք կը կոչէր Չայլելուս փաշա :

Սակայն վերադառնանք Էնոստ Չայլելին, այն ակնաւոր բժիշկ գիտնականին, որ հայ բժիշկ Միխիլարը գերազանց գերմանացի առաջին բուսարան Հիլդեկարդէն : Իսկ այս վերջինը հասարակ մէկը չէր. ան միաժամանակ բանաստեղծ էր, դաւանարան եւ ազգային սուրբերու կարգը անցած ազգային քաղաքագետ մը, որուն, խորհուրդ տալու համար, գերմանացիներէն անկէ քիչ մը հեռու, որ Հայերն Միխիլարը աւելի մեծ մարդ է, քան իրենց Հիլդեկարդը : «Երբ մենք, — կը գրէ Չայլել — առանց կանխակալ կարծիքի կը համեմատենք Ս. Հիլդեկարդի Բնագիտութիւնը հայ վարպետին (Միխիլարը Հերացի) վաստակին հետ, կը տեսնենք, որ վճռականապէս հայ վարպետին պէտք է յանձնենք առաջնութեան դասին պատիւը՝ բնութիւնը աւելի խոր ձեռքով ըմբռնելուն, աւելի հետեւողական եւ ինքնուրոյն մտածողութիւն ունենալուն, ինչպէս նաեւ սքոյլութիւնը նախապաշարուածներէ լիովին ձերբազատուած ըլլալուն համար» :

Հին ճշմարտութիւն է. « Սահմանք քաջաց պէն իւրեանց, որքան հատանէ՛ այնքան ունի » : Հիլդեկարդն ալ, Միխիլարն ալ ժամանակակիցներ եղած են,

երկուքն ալ սարած են ժ. Մ. դարուն : Բայց առաջինին հայրենիքը հօր պէտքով թողնուած էր Հիլդեկարդին համար : Իսկ Միխիլարին հայրենիքը ...

Լաւ գիտնալով, որ Միխիլարին հայրենիքը չի կրնար իր մեծ գիտնական բժշկական վաստակը դարձնել համամարդկային սեփականութիւն, բան մը որ անհրաժեշտ էր ընել, Չայլել որոշեց անպայման ուսումնասիրել ժ. Մ. դարու շատ դժուար, նոյնիսկ այսօրուան Հայերուն համար դժուար հայերէնը, եւ գերմաներէնի թարգմանել Միխիլարը Հերացիի «Ջերմանացի Միխիլարութիւնը» : Գիտնականին ջանքերը պատուեցան արտակարգ յաջողութեամբ : Օրուան պարբերականները հիացումով խօսեցան թարգմանութեան մասին, որ արժանացաւ Ֆուլդանի բարձր մրցանակին : Բժշկութեան ակադեմիայի պատմաբան Փրոֆ. Կարլ Չիլդհոլտերի աջակցութեամբ 1908ին Լայպցիգի մէջ հրատարակուած «Ջերմանացի Միխիլարութիւնը» դարբեցաւ աշխարհ միայն Հայերուն պատկանելի եւ իր վրայ բեւեռեց բժշկական աշխարհին ուշադրութիւնը : Եւրոպային անձանթ եւ շատ հեռու գտնուող Հեր (Ոոյ) դաւաճարաբան մէջ ծնած Միխիլարը Հերացին ութ հարիւր տարի ետք երկրորդ անգամ ծնաւ Լայպցիգի մէջ եւ դարձաւ համաշխարհային քաղաքացի : Լայպցիգին դուրս ելլելով՝ այդ քաղաքացի մտաւ աշխարհի բժշկական գիտնական գանձարաններ, փայլեցաւ գիտութեան պատմութեան էջերուն մէջ :

Իսկ ո՞րքէ՛ գիտէր Էնոստ Չայլել Միխիլարը Հերացիի մասին : Այս հարցին պատասխանելու համար հարկ է պարզապէս պատմութիւնը :

Շուրջ 250 տարի առաջ Ֆրանսայի նախարարներէն մէկը՝ Մարտիան մասնագէտներ ուղարկեց Արեւելք, Փարիզի Արքայական մատենադարանին համար հին ձեռագիրներ հայթայթելու առջնադրուած թիւով : Այդ օրերուն գիտնական անձանթ կը մնային քարերու եւ կաւի վրայ փորագրուած եգիպտական դադափարազիւններուն եւ սեպագիր արձանագրութիւններուն զազունիքները : Իսկ գիտնականները կը փախաբէին անպայման թափանցել դարերուն խորքը, ճանչնալ անցեալը : Մագաղաթեայ ձեռագիրները շատ բան ունէին ըսելիք : Եւ, ահա, 1728 Օգոստոս 28ին Ֆրանսացի նախարար Կ. Պոլաքն նամակ մը կը ստանայ իր աշխատակիցներէն այն մասին, որ Հայու մօտ յայտնաբերուած է 160 հին ձեռագիր : Եւրոպացիներուն համար շացուցիչ գիտմունք էր այս : Յետագային գտնուեցան նաեւ ուրիշ ձեռագիրներ, որոնք տեղափոխուեցան Փարիզ : Այդ ձեռագիրներուն մէջ կը գտնուէր Միխիլարը Հերացիի «Ջերմանացի Միխիլարութիւնը» : Այս մեծ ծարժեր աշխատութիւնը ուսումնասիրելու եւ թերեւ թարգմանելու համար Փարիզը կրնար գիտնել Հոմերի համարարանի Փրոֆ. Ֆլաւոր ճորճի Պայլիլիին, որ Եւրոպայի

մէջ կը վայելէր Հոմերի Հիպոկրատ համբաւը : Բայց համբաւաւոր գիտնականը, որ գտարիւն խոտազան անուն կրելով հանդերձ, Նոր Չալդեցիցի հայ դաստիարակն մըն էր, արդէն մեռած է 39 տարեկան հասակին մէջ (1707) :

Իտալիոյ մէջ կային ուրիշ հայ գիտնականներ, որոնք եկան Փարիզ, ընդօրինակեցին Հերացիի աշխատութիւնը եւ տարին Իտալիա, հրատարակելու համար : Հայ մեծ բժշկական աշխատութիւնը լոյս տեսաւ 1832ին « Ի վեներտիկ, ի տրպարանի Սրբոյն Ղազարու, արդեամբք եւ ծախիւք ազնուական Կարապետ Չէլչիլիի Տիւրքեան » :

Միխիլարի երկին Միխիլարեան տպագրութեան ընդամէնը քանի մը ամիս ետք, աւստրիական պարբերականի մը մէջ, լոյս տեսաւ այդ վերջին գերմաներէնի գնահատականը :

Հերացիի գնահատողը եղաւ համաշխարհային հռչակ վայելող գիտնական մը, Փարիզի, Պերլինի եւ Ս. Ղազարի տեղափոխներու անգամ Կ. Ֆ. Նոյմանը, այն նոյն գիտնականը, որ 1830ին Լոնտոնի մէջ հրատարակած էր «Վարզանանց պատմութիւնը» եւ անդէն թարգմանութեամբ Ա. անգամ աշխարհին ծանօթացուցած էր հայ դպրութեան գլուխը զորոնց : Ան էր, որ գերմաներէն լեզուով հրատարակեց նաեւ իր «Հայ գրականութեան պատմութիւնը» :

Նոյմանէն ետք հայ բժիշկին անունը թափանցեց գերմանական բժշկագիտական ձեռագիրներու (Լ. Շուլտ), դասարկութեան (Հ. Հեյդեր), բժշկութեան պատմութիւններու (Է. Մորից), հանրագիտարաններու («Բոլոր ժամանակներու եւ բոլոր ժողովուրդներու բժիշկներուն կենսագրական հանրագիտարան») մէջ : Ֆրանսական բժշկագիտական գրականութեան մէջ Հերացիի առանձնապէս փայլեցաւ 1899ին, երբ Փարիզի բժշկական գիտութիւններու ակադեմիային մէջ հայ տաղանդաւոր բանասէր Վ. Թորգոմեան կարգադրեց իր նշանաւոր դասախօսութիւնը Հերացիի մասին : Ֆրանսական չորս մասնագիտական հանդէսներ նիւթեր հրատարակեցին Միխիլարը Հերացիի մասին : Ֆիլոսոֆ, Լիլլիէն, Լիտար իրենց աշխատութիւններուն մէջ անդրադարձան հայ բժիշկին : Հայերէն Հերացիի մեծարող եղան Սուքրեան, Հ. Ղ. Ալիշան, Յովհաննէան, Անդրիկեան, Բասմաջեան, Յովհաննէան, Մեկիթեան, Կոնյան : Վերջիններուն ջանքով 1955ին Հերացիին թարգմանուեցաւ ուսուցիչն :

1958ին Ֆրանսայի մէջ Ակադ. Լեոն Յովհաննիսեան բժիշկներու միջադպրային համագումարին մէջ ղեկուցուած մը ըրաւ : Այդ օրերուն պատուիրակներուն քով կարելի էր տեսնել Հերացիի պատկերասրտող յուշանշաններ : Համագումարին մասնակցողները ծանօթացան նաեւ հայ ընդհանուր միջնադարեան բժշկութեան : Հերացիի գրեթէ ժամանակակից է Քիււեան

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳ ԵՐ ՎԱԿԵՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՎՃՌԱԳՐԵՐ

(Թ. Եւ վերջին մաս)

Մերակոյտի նախկին նախագահ Բիթմի Պէլլի մասնակցութիւնը Իթիթիստ եւ Թէրազըր կուսակցութեան հաստատուած չէ, եւ մասնակից ալ եղած չէ կատարուած ոճրային արարքներուն : Միւսայնուութեամբ որոշուեցաւ անոր ազատ արձակումը, պայմանաւ որ ուրիշ պատճառով մը բանտարկուած չըլլայ :

Փոսթի եւ հեռագրի նախկին նախարար Հաշիմ Պէլլ, Պերլինի կը գտնուէր, երբ ուսանց իր հասնութիւնը ստանալու ընտրուած է նախարար եւ Կ. Պոլլի վերադառնալէ ետք, հակառակ իր մերժումին, նշանակուած է նախարար : Իր նախարարութեան շրջանը դուրսագրկուած է Իթիթիստական նախարարական խորհուրդի վերջին տարիներուն եւ միայն երեք անգամ ներկայ եղած է Իթիթիստի ընդհանուր ժողովներուն, ուր կանոնադրեց դուրս, որեւէ այլ խնդրով դրադած չեն այդ նիստերուն մէջ : Ան անձամբ մասնակցած չէ խորհրդակցութեանց, այլ եղած է միայն ունկնդիր : Իր այդ յատարարութիւնը կը հաստատուի կատարուած քննութեամբ : Հետեւաբար, անոր եւս ազատ արձակումը որոշուեցաւ մեծամասնութեամբ, պայմանաւ որ ուրիշ խնդրով մը ձերբակալուած չըլլայ :

Պատիժներու վճիռն դալով, յիշատակներէն թալաթ, Էնվէր, Ճէմալ եւ Տորթ.

Ռուսիոյ մէջ ամէնէն նշանաւոր բժիշկին, որ վախճուի Մոսկովայի բժիշկն էր, « ազգով ու կրօնով Հայ » :

Ինչ հին ժամանակներուն Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցած են հիւանդանոցներ, յատուկ հիւանդներու մեկուտարաններ, հայ մանուկներու, ծերունիներու տուններ : Ի պատիւ հայ կիներու, պէտք է ըսել, որ հիւանդանոցներէն քանի մը հատը հիմնուած են անոնց կողմէ (Իլխանուհի Աղուիթա, թաղուհիներ Սոսոյ վանոյց, Չապէլ եւ ուրիշներ) : Սանտիներ, Տաթեւի, Սիսի, Սեղապի ուսումնարաններուն մէջ աւանդուած է բժշկութիւնը : Այն ժամանակներուն, երբ Սպանիոյ մէջ բժիշկ Սիբիլեո Միլիլի խորհրդակցելու կը յանձնէին (1553) գիւհերման փորձ կատարած ըլլալուն համար, Հայաստանի մէջ գիտնականները ազատօրէն կը խօսէին գիւհերման գիտական կարեւորութեան մասին : Հայ դարագացած բժշկութեան վիճակն էր մեզի հասած շուրջ հարար բժշկական ձեռագիրները :

ԳԼՈՐԳ. ԱՐԳԱՐԵԱՆ

ԱՍԱՓԱԶԱՐ

ԱՍՏՈՒԱՄԱՐԵԱԼ, ԱՊԱ ՆԱՀԱՍԱԿԵԱԼ

Հայրենի արեւը մահուան սենեակին տակտակամաճէն անցնելով վար հասած էր, եւ Օսման տեսած էր : Չէթէներն ալ վար իջան մեղի հետ եւ փողոցին մէջ իրենց վերջին լուսանքը թափելէ ետք մեկնեցան ուրիշ տեղ ուրիշ Հայեր ջարդելու :

Այս ահաւոր ոճիրը դործուեցաւ 1921 Յունիս 9ին, Չորեքշաբթի, առաւօտէն մինչեւ կէսօր : Երկինքը շինջ, արեւը պայծառ, բաց աչքերով, վստահ թէ զի իրենք հետապնդող դատարան պիտի չըլլաւ : Եւ կարծես մեղաւորը մենք էինք որ պաշտպանեցինք զիրենք՝ որպէսզի Հայ ջարդեն :

Տէր Միքայէլին տանը առջեւէն անցընելով՝ տարին տուն մը, Պոյաճըրք երկարող լայն փողոցին վրայ, ուր մեղի նրման դժբախտներ հաւաքած էին տուալուց : Անվերջ կուլայինք, մեռած էր հայրս, բայց մեր մեռելին անգամ տէրը չէինք :

Մեծ մայրիկս քաջութիւնն ունեցաւ ետքէն խնդրել ժամտարմայէ մը, որ իրեն ընկերանայ եւ երթայ տեսնէ թէ ի՞նչ ե-

ղած է հօրս մարմինը : Կը տեսնէ որ պարտէզը անկիւն մը թաղած են :

Էթէեաններուն տանը քովի փողոցին մէջ ուրիշ ընտանիք մըն ալ մնացեր էր : Մեծ մայրիկս կը հետաքրքրուի թէ ինչ եղած են : Վերադարձին նոյն ժամտարմայէն կը խնդրէ որ երթան նային :

Կը ստուգէ որ այդ ընտանիքը Կիւմիւշեան Ստեփան աղային (Հելվաճի Ղատատ) փեսային տունը Համբարձուտ եղբայրենց ընտանիքն է : Կը տեսնէ որ Ստեփան աղան եւ իր կինը գնդակահարուած են տանը մէջ :

Փեսան, Համբարձուտը, տանը առաստաղին մէջ պահուած էր, իսկ իր կինը, երկտասարդ Փարիս քոյրիկը (Ստեփան աղային աղջիկը) յառաջացած յղի վիճակով, մանուկ մըն ալ զրկին մէջ, երբ աստիճանի կը պարպեն վրան, գնդակը կը իջնայի, եւ երկու աչքերը աքօրին մէջ կուրացած կենտրոնը՝ Արմաւենի հանրութիւն հետ, կիսախելազար կը մնան երկու զինակներուն առջեւ, տունն ալ բոլորովին կողպտուած : Իսկ ինձի տարեկից Ստեփանը, այն որ ակնառտես եղած էր Ձութնօթ Պուլպային սպանութեան, կը փախի տունէն ու խոտերուն մէջ կը պահուէր : Մեծ մայրիկս այս խեղճերն ալ մեր քով բերած, բայց Համբարձուտ իր պահուած տեղը կը մնայ :

Որպէսզի ամբողջացնենք Աստուածարեւել քաղաքին ջարդի պատմութիւնը,

պատմենք նաեւ այլ թագերու մէջ կատարուածը :

ԿՈՏՈՐԱՎ, ԿՈՏՈՐԱՎ...

Սկսինք Բաղնիքին Տակէն : Քաղաքին դրաման առաջին դոճը կ'ըլլայ Հաճի Ստեփանը : Երեքշաբթի առաւօտ երկու ղեկուած չէթէներ կ'երթան կը դարնեն դուռը : Հաճի Ստեփան կը բանայ դուռը : Չէթէները կ'ըսեն .

— Եկած ենք սպաննելու քեզ :
— Հրամայեցէք, կ'ըսէ Հաճի Ստեփան, ու ծուռկի կուլայս եւ կուրծքը կը բանայ : Չէթէները երկու գնդակ կը պարպեն կուրծքին ու կը հեռանան, մինչ անցիկները ահաւորով կը մատնուին վերը : Հաճի Ստեփան քիչ — շատ զարպացում ունէր, բայց կրօնական արտակարգ ջերմեռանդութեան մը յարած՝ զարմանալի տեսութիւններ կը պարզէր : Կ'ըսէր թէ անցիկները իր փախի Ատափաղարի մէջ, որովհետեւ աստուածարեւել քաղաք է, մինչդեռ սպանուածը պարձաւ : Փախչողը պիտի տուժէ, մնացողը պիտի փրկուի, կ'ըսէր՝ տեսիլներու եւ երազներու գոճ : Դժբախտաբար այս տեսութեանց հաւատացողներ եղան, ինչպէս մայրս եւ մեծ մայրս :

Հաճի Ստեփանի սպանութեանց ետք, իր քոյրը՝ Հաճի Սաթէնը (Իսրայէլ աղային կինը), իր մայրը՝ Հաճի Մայրիկը, Հաճի Սաթէնին չորս զաւակները, ուրիշ Հայեր

րու հետ, կը հաւաքեն Բաղնիքին մօտ տան մը մէջ : Բայց Հաճի Սաթէնին մեծ մանչը, Արշալիրը, քսան տարեկան ըլլալով, չէթէները կ'ուզեն անջատել ուրիշ տարեց Հայու մը հետ :

Արշալիր չուզեր բաժնուել մօրմէն, կը փախթուի մօրը. — Մայրիկ, զիս պիտի սպաննեն, կ'ըսէ ու կուլայ : Չէթէները զաւոյնի սպանալիքով կը բաժնեն մօրմէն, քաշկուտելով կը տանին : Հաճի Սաթէն կը խրախուսէ տղան. — Մի վախնար, ես քու, մի վախնար, մէկ գնդակով կը մեռնիս կ'ազատուի : Ու բոլորին լացին ու կոծին մէջ, այս երկու դժբախտները կը զատեն կը տանին ու ճատակին վրայ, Բաղնիքին աղբիւրին առջեւ, ղեկուն կը պատկեցնեն ու կը գնդակահարեն :

Այդտեղ հաւաքուածներէն Նուարդ անունով մանկամարդ աղջիկ մը եւ երկտասարդ կին մը կ'առեւանգեն ու կը թրքանցեն : Նոյն փողոցին մէջ կը մորթեն Հոյտանանց Չարուհի քոյրիկին լարի մուսիկը : Դարձաւ նոյն փողոցին երկու երկտասարդներ, Չանտիլեան Վարդանուշին տղան Յակոբը, քսան տարեկան, եւ Գրիգոր Կիւղէլեան, կը փախն, բայց ուշ մնացած ըլլալով կը վախնան եւ ետ կը վերադառնան՝ միախալու համար իրենց տունը մնացողներուն :

ՅՈՎ. Հ. ԳԱՊԱՔԵԱՆ

(4 Ծար.)

Նազարի արարքները, մեծագոյն յանցանքը ըլլալով, կայսերական քաղաքային պատժական օրինադրքի 45րդ յօդուածի առաջին պարբերութեան համաձայն, եւ ձախող Մուսթաֆա Շէքէֆ եւ Մուսա Քեաղիմը նոյն յօդուածի երկրորդ պարբերութեան եւ նոյն օրինադրքի 55րդ յօդուածի վերջին պարբերութեան համաձայն կը պատժուին: Այդ յօդուածներն են.—

«... Բազմաթիւ անձեր երբ ոճիր մը կամ յանցանք մը միտանալար կը դործեն, կամ, բազմաթիւ արարքներէ բաղկացած ոճիրի մը կամ յանցանքի մը մէջ, բազմաթիւ անձերէն իւրաքանչիւրը, ոճիրը կը զուլի հանելու նպատակով, այդ անձերէն մին կամ մի քանին կը դործեն, այդ անձերը ոճիրի մասնակից կը կոչուին եւ բոլորն ալ իբրեւ զլիսաւոր աստուծոյն ոճրագործներ կը պատժուին»:

«Մասնաձգութեան եւ կատալարութեան ձեւն ու ինքնութիւնը կամ սուլթանութեան զահափառանգութեան ձեւը չարափոխելու կամ այլափոխելու կամ բռնի պատժութեան փորձ մը կատարելու պատճառով երբ հաստատուի, մեղադրեալ անձը մասնաձգուի կը դատաւարտուի»:

«Ոճիրի մը կամ յանցանքի մը մեղաւորները եթէ օրէնքի բացառութեան մը նկատմամբ չեն, հետեւեալ կերպով կը պատժուին.— «Եթէ զլիսաւոր ոճիրը գործող մասնաձգութեան համապարտուած է կամ միայն կը իրարմ տաժանակիր աշխատութեան, օժանդակ — մեղաւորները տար տարիէն պակաս չըլլալով պայմանով, ժամանակաւոր տաժանակիր աշխատանքի պատժին կը դատաւարտուին»:

Վերջին թիւով պարբերութեանց համաձայն, թալիք, էնիլք, ձէմալ եւ Տոքթ. Նազար կը դատաւարտուին մասնաձգուած: Եւ ձախող եւ Մուսթաֆա Շէքէֆ եւ Մուսա Քեաղիմը 15ական տարիով տաժանակիր աշխատանքի կը դատաւարտուին: Եւ,

Վրա, Մուսթաֆա Շէքէֆ, Ոսկան եւ Սուլթանն էլ Պուսթանի էֆէնտիներու, եւ ի ներկայութեան՝ Րիֆաթ, Հաշիմ պէյերու եւ Մուսա Քեաղիմի:

Յուլիս 5, 1919

Ստորագրութիւններ.—
Պատերազմական Ատեանի նախագահ, սպայակոյտի Փէրիզ զօրավար՝
Մուսթաֆա Նազար Պիճի Ահմէտ
Պատերազմական Ատեանի անդամ, ըստ սպայակոյտի Միլիթար զօրավար՝
Ալի Նազար
Պատերազմական Ատեանի անդամ, հետեւագործայ գնդապետ՝
Րեհիպ Ֆէրիթ Պիճի Մէհմէտ Ալի
Այս վճռագրին համաձայն ըլլալով հանդերձ, գտնուած փաստաթուղթերու հիման վրայ, ինչպէս եւ խոստովանութիւններ նկատի առնելով, ամբաստանեալներէն Հաշիմ Պէյըր եւ օժանդակ — մեղաւորները կը նկատուին, անոր ալ յանցանք ըլլալուն համոզուած եմ եւ զուէ տուած եմ: (Ստոր.) Պատերազմական Ատեանի անդամներէն Սպայակոյտի Միլիթար զօրավար՝ Մէհմէտ Չէֆի:

Մուսթաֆա Քեաղիմ էֆէնտիին խոստովանութիւնները նկատի առնելով, ինչպէս պարզանորոշ, Մէքէպը Ումուտիին ոճիրներուն մեղաւորից չըլլալուն համաձայն եմ թէ եւ, սակայն ան իր կրօնական եւ զիտական պարտականութիւնները ծառայելու, եւ ոչ մէկ արդիւր զրած է չարագործութիւններուն, իր պաշտօնէն չէ հեռացած, հետեւաբար ան եւ զլիսաւոր ոճրագործներէն մին է: Հաշիմ Պէյըր, իր խոստովանութեանց համաձայն, սրտով միացած էր Ընդհանուր Կեդրոնին եւ հաւատարիմ եղած է անոր, իր պաշտօնի ընթացքին, եւ կամ անկէ առաջ, ոչ մէկ առարկութիւն ըրած է զործադրուած չարքներուն եւ ոճիրներուն եւ մինչեւ իր դատաւարութեան օրը, Ընդհանուր Կեդրոնին ոճրագործ չըլլալուն համոզուած է:

Ստոր. Պատերազմական Ատեանի անդամներէն, սպայակոյտի Միլիթար Չօրավար Մուսթաֆա Պիճի Ազիզ, Սուլթանի մահին:

Այս դատաւճռին տակ զրուած կնիքները պատերազմական Ատեանի անդամներուն պատկանիլը կը հաստատուի 5 Յուլիս 1919:

Պատերազմական Ատեանի Նազար
Պատերազմական Ատեանի արձանագրութեան յանձնարարութիւն պետ
Ապիտիմ Տալիք
Պետական պաշտօնաթերթ, թիւ 3604:

Հ. Յ. ԳԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Միտիւնէն, (Յառաջ).— Նոյեմբերի 5ի երկուշաբթի, Միտիւնի կուսակցական խումբը Պաւարիոյ հայ դպրութիւն տան մէջ տօնեց Հ. Յ. Գաշնակցութեան 76ամեակը:

Սրահը լեցուած էր համակիրներով, արդար ինքներով եւ ընկերներով: Սրահի ճակատին փակցուած էր մեծ կուսոյն դրօշը որի վրայ երևում էր Մասիսները, ինչպէս նաեւ գեղեցիկ տառերով զբոսուած՝ 1890 — 1966:

Ուրախալի երևոյթ էր մեր ղեկավար ընկերներից, ընկեր Անդրանիկ Վարժապետեանի ներկայութիւնը այդ երկուշաբթի: Ընկերուհի Ալիս Մարտիկեանը իր բացման խօսքից յետոյ հրաւիրեց ընկեր Վարժապետեանին մի քանի խօսք ասելու ընկերներին եւ ներկայներին: Ընկեր Վարժապետեանը բացատրեց օրուայ նշանակութիւնը որոշած էին Հրեաներու վրայ ցեղասպանութեան գործադրութիւնը: Հին պիտի ուսումնասիրուին Նալբանդու զատաւարութեանց բոլոր վաւերաթուղթերը: Դրանք պիտի հայթայթուին անհատները եւ հաստատութիւններէ: Հրեաները այդ մասին զոհողութիւն կ'ընեն եւ իրաւունք ունին: Բայց, ինչ բանը «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցներուն, կամ խմբագիրներուն, որոնք, երբ խօսքը Հայերու վրայ կատարուած ցեղասպանութեան մասին է, հետեւելով թուրքերու բռնութիւն, կը թերադրեն որ Հայերը մոռնան իրենց դէմ կատարուած ոճիրները: Երկու չափ, երկու կէտ:

Թուրք գրողները, հրատարակողը կամ գրքերու հեղինակ, երկը կամ երկուստապէս, գիտեն ըստ բաւականի, իրենց պետութեան կատարած ոճիրները, որովհետեւ զազանի վաւերագրերը տարուած են Անգարա եւ մասշէլի են իրենց, զբոսուած իրենց լեզուով, բայց չեն կրնար խօսիլ ճշմարտութիւնը անկողմնակալօրէն: Նոյն ընթացքն ունեցան Ասատ Ուրա, Սարիք Թունայան, Ասմէտ Խմիշեան, Սալիք Խոյսի, Տոքթ. Ա. Ասմէտ Ատան Ատար, Հիւսէյին Ճահիտ Եալչին, Ուշիկիթի թրքական նախկին ղեկավար Մուսթաֆա Պէյըր, եւ թուրք գետնապատուներուն մամուլի կցորդները, որոնք ստացող մասայներ կը պատմեն կատարուած ցեղասպանական ոճիրներու մասին, եւ կը յանդիման ըսել թէ Հայերն են որ թուրք ջարդած են, զոհերը թուրքերն են եւ նոյնը կրկին կուտան իրենց կաշտուած օտար գրողներուն ալ, որ անդէտ են ճշմարտութեան, անտեղեակ են թուրք լեզուին, զազանի վաւերագրերու բնակիչները ուսումնասիրելու եւ ըստ այնմ դատելու համար, մէկ խօսքով քուրք ցեղասպանութիւնը Հայերու վրայ հաստատելու համար:

ՀԱՅԿԱՋՆ Գ. ՂԱՍԱՐԵԱՆ

նախութիւնը, Հ. Յ. Գաշնակցութեան նըպատակը եւ նրա 76 տարիների սպասարկութիւնը հայ ժողովրդին, խոր տպաւորութիւն թողնելով ներկաների վրայ:

Մի քանի խօսք ասաց նաեւ Պերլինի արդար ինքներից՝ Պ. Ալֆրէտ Մուրատեանը:

Օրուայ բանախօսն էր ընկեր Գրիգոր Բարձրեանը որը տրամաբանօրէն ու հանդամանօրէն բացատրեց Հայ Եկեղեցական Գաշնակցութեան կարեւորութիւնը եւ Հայկական Դատը:

Գրական — գեղարուեստական բաժնում հանդէս եկան մենեքներով՝ Պ. Միհրան Գրիգորեանը, սպա շնորհալի երգչուհի Տիկին Յօղիկ Պուրուզեան — Բաղիւր: Տիկին Յօղիկ Պուրուզեան վրայ ընկերակցուած էր խոստովանալից գաշնակահարուհի Օր. Հայնուշ Մակարեանը: Այս ընկեր Գրիգոր Գոշարեանը այնքան վարպետօրէն արտասանեց Մարեանից, Կապուաթիկեանից եւ Շիրազից, խլելով բուն ծափահարութիւններ:

Գեղարուեստական բաժնի վերջում դաշնամուրի վրայ նուագեց Օր. Հայնուշ Մակարեան: Երգերի եւ դաշնամուրի նըպատակներ մեծ մասը Կոմիտասից էր:

Հանդէսի գրական — գեղարուեստական բաժնի աւարտեց Մեր հայրենիք խումբերով:

Այս յայտարարութեց ազատ բեմ, եզան հայկական պարեր, ազատ պարեր, երգեր եւ այլն:

Երկուստեան մինչեւ ուր զիշեր, ներկաները ցրուեցին բոլոր գոհ եւ լաւ արժանազորութեամբ:

Թ. ՂԱՍԱՐԵԱՆ

Հ Ա Յ Ա Ս Ս Ա Ն

« ԳԻՆՈՒ ԵՐԳԸ »

Վահագն Դաւթեանի այս հաւաքածոն, որ լոյս ընծայած է «Հայաստան» հրատարակչականը, կ'ամփոփէ բանաստեղծին վերջին երկու տարիներուն գրած չափածոյ գործերը: «Գինու երգը» բանաստեղծութիւններու շարքը անգամ մը եւս կը հաստատէ, թէ բնութեան եւ մարդկութեան սրտին ձայնը համանուագ են եւ անոնց ներդաշնակութեան մէջն է կեանքի դոյապետութեան խորհուրդը: Այս դրացողութեամբ պատկերուած են բնութեան զրկիլն մէջ ծնող սէքը եւ «լոյսի աղջիկ» զինին՝ իրբեւ կաթիլ առ կաթիլ հաւաքուած թախիծ եւ սրբութիւն, մը խիթարութիւն եւ մոռացում:

Կարօտ, տխրութեան, ափսոսանքի, յոյսի եւ հայրենասիրութեան ողբով զբոսուած բանաստեղծութիւնները սեղ գտած են զիրքին «Լեռներում» եւ «Սէքը» ընդհանուր խորագիրները կրող բաժնիներուն մէջ:

Հաւաքածոն կը փակուի «... Բայց ծնուեցի» եւ «Ասք սիրոյ եւ սրի» գերթը լուծուածով:

ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՓՈՅՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Զարտասխանեցի: Գիտէի որ Մեծն Բըրտանիոյ դէմ լարուած խրդալայն մեքե-թիւնները հակադաս չկը մօտենան իրենց նպատակին, որովհետեւ այս խրդոյն մասին շատ մը գաղտնի եւ աղետալ ձգտումներուն տեղեակ էի:

Եթէ կրնաք, այս բոլոր թուղթերը այս գիշեր մտքեցէք Հէլլենտօքֆ, հրատարակեալ Պահաժառանգը:

Պահաժառանգութեան վաղը թրէզորարը պիտի մեկնի եւ մեքե ալ գիշերը Նիս պիտի երթանք:

Նիս, ըսի յանկարծ, հակառակ առաջին մէկ երկու շարժ Րիֆիէրայի վերջին ժամանակ անցնելը խիստ հաճելի էր ինձ համար:

Այս, պատասխանեց: Հոն բարեկամ մը ունի գորտանի կ'ուզեմ: Րիֆիէրայն հաճելի է միայն եղանակին սկզբնաւորութեան կամ վերջաւորութեան չըջանին:

Կարելի չէ հոն երթալ, հետաքրքիրներու անտանիքի ամբողջին հետ, որ ժամադիր կ'ըլլայ հոն Յունուարին կամ Փետրուարին: Արդէն հրամայած եմ որ սրահ-վահոնով մասնաւոր կառավար մը պատրաստ ըլլայ, վաղը գիշեր ժամը տասներեքէն մեկնելու համար:

Որով տակաւին ատեն ունինք:

Բարեկամ մը ունէր հոն... Այս խօսքերը մտածել առին ինձի: Մանթը ըլլալով իր կնամուրութեան, վայրկեան մը իսկ չկազմակերպեց թէ կնոջն զատ ուրիշ մէկը կրնար գայն տանիլ Նիս:

— Ուրեմն կ'ընք Նիս կը գտնուի... հարցուցի չարածիօրէն, որովհետեւ երբեմն արտօնուած էին ինձի որոշ մտերմիկ խօսակցութիւններ, երկար տարիներէ ի վեր Կայսեր սպասարկած ըլլալու համար:

— Կի՞ն մը, պատասխանեց ուսերը ցընցելով: Բնաւ երբեք: Այր մըն է: Եւ պէտք է որ կարելի եղածին շարժուտ մեկնել Նիս: Ուրեմն վերցուցէք մէջտեղէն այդ թունաւոր թուղթերը եւ կամ բոլորը մէկ ալիցէք: Ատով ամենալաւ բանը ըրած պիտի ըլլաք, աւարտեց ան, խնդալէն ձաթելով:

Յետոյ սխիստ մը հանելով իր ոսկիէ ծխատուփէն — զոր Յունաստանի թագաւորը «Թիֆո», նուիրած էր — վառեց դայն, եւ բարե գիշեր մտղթեկէ ետք մեծաքայլ գորտն ելաւ սենեակէն:

Յաջորդ գիշեր, ժամը տասներեքէն քիչ առաջ, բաժնուեցանք Մարմարե Պալատին: Գահաժառանգը ըստ սովորութեան ծառայողները կը ճամբորդէր կոմս Փօն Կրիւնտու անունով մը որ Ֆրանսա կ'երթար: Իրեն հետ կը տանէր Եուլէր մանկալիկը, զինուորական ջարտողար բարձրաստիճան սպայ Լէնցը, եւ գաղտնի ոստիկանութեան պաշտօնակալ էքարտը, որ մասնաւոր պաշտօնն ունենալով իր թանկագին անձին ապահովութեան հսկելու մեղի կ'ընկերանար ամէն տեղ: Աստից մէկ զատ մեղի հետ էին նաեւ Գահաժառանգի սիրական ինքնաշարժի վարիչ Բնօֆը եւ ծառայ մը: Երբ իշխանը արտասահմանի մէջ գտնուէր, կը գնէր ու գործածելէ ետք դարձեալ կը ծախէր ինքնաշարժերը եւ կամ կը բաւականար վարձելով դանտը, բայց միշտ իր կառուցիկն էր մրցումներու համարաւոր արտադրանքները, որ բազմաթիւ մրցումներու մէջ մրցանակը շահած էր եւ Հէյրիֆ իշխանը իր հետագոտական պտոյտի պահուցում:

Ամբողջ գիշեր մը անոնք հանգիստ առնելու յառաջանք, որովհետեւ ստիպուած անցանք շատ մը անդամներ ընդհատել մեր ընթացքը: Յաջորդ օրը Գահաժառանգին հետ յողեցուցիք եւ երկար զիճարանութիւն մը կ'ընէինք զինուորական խնդիրներու շուրջ, այն պահուն երբ սրբարար գէպի հարաւ կը յառաջանայինք

Կայսերական կառավարութիւն մէջ, որ հըրաշալիօրէն կահաւարուած ու յարգարուած էր իր ծխարանով, իր ուսի մեծ թիկնաթոններով, իր չորս լողարաններով, եւ միւս շքեղ վախօճներով:

Փորձեցի կորզել իրմէ Նիս երթալուն պատճառը, բայց իմ բոլոր հարցումներու առեղծուածային ժպիտով մը միայն կը պատասխանէր: Ան կուսած էր որ չարազանց հետաքրքրուած էի եւ խիստ կը զուարճանար այդ վիճակովս:

Սակայն որքան խաղաղական սահմանին կը մօտենայինք — մենք Աւստրիային անցնելով Միլան կ'երթայինք — հեղաշեւտէ այնքան խոր երազի մը եւ տեսակ մը անդրահանքի անձնատուր կաւ կարծես:

Հազիւ տասներեք օր առաջ, ան առած էր այս անպատշաճ երեւոյթը որ այնքան յաճախ կը կրկնուէր իր կնոջը հանդէպ, որուն կեանքը երկար մարտիրոսութեան մը վերածած էր:

— Սիւլին յիմար մըն է, յայտարարած էր ինձի կողմէն, կատաղի բարկուածութեան մէջ շատաճամբ դողելով Իշխանուհին սենեակին դուռը եւ դուրս ելլելով անկէ:

Երբ Գահաժառանգութեան բարկութեան տեղումը ներս մտաւ, խիստ զրպար էինք Գերմանիոյ արեւելեան կողմը ընկելը պաշտօնական այցելութեան մը ծրագրով:

ՈՒՒԼԵՆՄ ԼԸ ՔԵՅ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանկեյի «Մուրա» խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Գարաօղանեան ընտանիքին Նշան Նաւասարդեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկի երեսուն ֆրանք կը նուիրէ կապ. Խաչի տեղւոյն մասնաճիւղին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՒԵՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Սահակ Յովհաննէսեանի երեք սրեցեալ մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՄԱԹԷՈՍԵԱՆԻ մահուան քառասունօրին առթիւ 30ական ֆրանք կը նուիրեն, «Մշակոյթի Տան», «Յառաջ»ին, «Հայ-Բոյժ»ին, «Հայաստան»ին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ կապ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի ՇՐՆ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Յ. Տէր - Աւետիսեանէ յիսուն ֆրանք, Գուրգէն Ակոնայեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղիկի սակի :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ողբ. Գուրգէն Ակոնայեանի մահուան առթիւ Յովհ. Տէր. Յովհաննէսեան փոխան դաղիկի սակի երեսուն ֆրանք կը նուիրէ «Հայ - Բոյժ»ին :

ՄԱՐԱԿՅԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ զուարեանքը : Ողբ. Տիկին Աննա Սիմոնեանի յուղարկութեան առթիւ փոխան ծաղիկի, Պ. Ա. Յովհաննէսեանէ տասը ֆր., Տէր եւ Տիկին Եղ. Տէրումեանէ 30, եկեղեցիին :

Այլի Տիկին Զարուհի Ազնաւորեանէ 10, Տիկին Վեր. Արքայազանէ տասը, փոքրիկն 2. Նահապետեանէ տասը Աղբասախնամին : Իսկ Պ. Ժ. Աճէմեանէ եւ փոքրիկն 2. Նահապետեանէ տասնական եկեղեցիին :

Ողբ. Տիկին Արշ. Մետաքեանի յուղարկութեան առթիւ փոխան ծաղիկի Պոմոնի հայ Առաքել. եկեղեցւոյ հաւատացեալներու միութեան կողմէ յիսուն ֆր. Մատչէն Եսայէր ընտանիքէն 30, Պ. Յ. Փափազեանէ քսան եկեղեցիին :

Ողբ. Տիկին Աննիճա Տէրվէնեանի հոգեհանգստեան առթիւ Պ. Պ. Յակոբ Փափազեանէ հարիւր, եւ Յ. Պոյաճեանէ 15 եկեղեցիին :

Ողբ. Տիկին Աղաւնի Գէորգեանի յուղարկութեան առթիւ փոխան ծաղիկի Տէր եւ Տիկին Արթ. Արութեան քսան, Պ. Գէորգ Պարսամեան քսան, Տէր եւ Տիկին Քրիս. Թէրզիպաշեան երեսուն Աղբասախնամին : Սամուէլեան եղբ. յիսուն Առաջնորդարանին : Մուրա - Ռաֆայէլ - եան Նախկին Աշակերտներու Միութեան կողմէ յիսուն եւ Սաղաթճեան ընտանիք յիսուն Վենէտիկի աղէտեալ Ս. Ղազար վանքին : Սաղաթճեան ընտանիք յիսուն Տիկիննց վարժարանին : Պ. Քրիս Թէրզիպաշեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Գասապալեան քսան, Պ. Մակարեան յիսուն ֆր. եկեղեցիին :

ՀԱՆԳԻՍԱՒՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ

Սամուէլ Մարատեան վարժարանի դասարաններու նոր բաժնին : Շարք 3 Դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 4ին : ԿԸ ՀՐԱԻԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ԲՈՂՈՐԸ 26, Rue Troyon — SEVRES Métro : Pont de Sèvres

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻՒ

Տիգրան Անդրանիկեան, որմէ լուր չառնելով մտահոգ է Պ. Չիլէ : Փնտուռողին վերջին ծանօթ հասցէն է՝ ADAM DECORATION (Գահիրէ) : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի դրել. — L. FLE Les Graviers 78 — FONTENAY-LE-FLEURY

ԽՆՁՈՅՔ

Սերաստիոյ Գաւրայի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը, Կիրակի Դեկտեմբեր 4, ժամը 15ին, Մշակոյթի աճն մէջ : 17 Բիւ Պիէ

Կը հրաւիրուին բոլորը :

ՀԱՇ - ԽՆՁՈՅՔ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ Ծ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը, ի պատիւ հայ ուսանողներու եւ հասարակութեան, կը սարքէ ճաշ - խնջոյք մը, որ տեղի պիտի ունենայ 10 Դեկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 19ին, Մշակոյթի Տան մէջ (17 Բիւ Պիէ, Փարիզ (9)) : Ճաշագին 10 ֆրանք, իսկ ուսանողները ճրի : Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր երկտասարդներու կողմէ :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁԻ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 300 ԱՄԵԱԿԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Պատուարժան Հոգեւոր Պետերու եւ նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգային Միութեան :

Այս Ուրբաք (Դեկտ. 2), ժամը 6իշդ 21ին, Պետական բարոնի վերնաշարի սրահին մէջ (Փուայէ տիւ Թէաթր Միւնիստրիալ) :

Կը խօսի ԴԱԻԻԹ Մ. Վ. ՄԱՀԱԿԵԱՆ Կը նախագահէ՝ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ատենադպիր Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան) :

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր : Արտասանութիւն, խմբերդ, մեներդ, տեղւոյս լուսագոյն ուժերով : Սրահին ջերմութիւնը ապահով է : Մուտքը ազատ է

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Փետրուար 26ին AMBASSADEURS Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կողին ԱՄԲՈՂՋ ՀԱՍՈՅՔԸ ԿԸ ՅԱՏԿԱՅՈՒՒ Ս. ՂԱՀԱՐԻ :

ԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի 2րդ քանի տարեկան ցերեկոյքը, Կիրակի Մարտ 5ին կէսօրէ ետք ժամը 14-30ին : Salle de la Chimie 28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

Սկաւտական տունաճառ - հանդէս, նախաձեռնութեամբ Մարտէյի Հայ Արեւնոյնը : Կիրակի 25 Դեկտեմբեր, ժամը 16ին Սալ Մազըն, 88 Բիւ տ'Օպանը :

Հ. Բ. Ը. Մ. Էան Մարտէյի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Շարք երեկոյ մինչեւ առաւօտ :

Դեկտեմբեր 31ի, Ամանորի Յայտնք (Ռեկլէյոն), կազմակերպուած Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ, ի նպաստ Կրթ. գործին : Մանրամասնութիւններ յետագային :

TRESORS DE LA PEINTURE JAPONAISE du XIIe au XVIIe siècle Musée du Louvre du 4 Novembre au 31 Décembre

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ ՅԻԱՆՍՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒԴԻ 3 Դեկտեմբեր, Շարք երեկոյ ժամը Տէն մինչեւ առաւօտ : CHABONNIERESի մեծ շքեղ սրահին մէջ 'Նուագախումբ' «Les Compagnons du Rythme» ՉԱՆԱՀԱՆ ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿԵԱԼՆԵՐ Ճոխ եւ համեղ պիւֆէ Մատչելի գիւերով Խճողումի տեղի չտալու համար կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը, որ կը դոնուին կապալտ կաշի անդամուհիներու մօտ : Մուտք՝ 10 ֆրանք Հանդէսին օրը կիշէն 12 ֆրանք

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին կողմէ Շարք, Դեկտեմբեր 3, ժամը 19ին սկսեալ, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պիէ GRANDE SURPRISE - PARTY Organisée par le NOR SEROUND DE PARIS Samedi 3 Décembre, à partir de 19 heures dans la Maison de la Culture Arménienne 17, Rue Bleue, Métro : Cadet Ճոխ պիւֆէ Մուտք 5 ֆր.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Կիրակի 4 Դեկտեմբեր, ժամը 17ին կէս գիշեր GRAND - HOTEL 12 Պուլվառ տէ Բարիսին Նախագահութեամբ ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳԱՌԼՈ ՍԻՐԱՔԵԱՆԻ Սիրայօթար մասնակցութեամբ Տէր - Արքայաժողի (Քարփուշա) եւ իր պալապիքայի խումբին : Ուսանողներու կէս դին Մուտք 10 ֆր. Orchestre RAY LEPLOUT ATTRACTIONS Ապահովել սեղանները՝ WAG. 38-54

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒ

Պատրաստուած Հայ մը (38 տարեկան), շրջանաւարտ Ամերիկեան համալսարանի, որ քաջ զիտէ ֆրանսերէն, անգլերէն եւ արաբերէն, պատասխանատու պաշտօն մը կը փնտոէ ընկերութեան մը մէջ : Աշխատած է անգլիական թէ ամերիկեան ընկերութիւններու մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերակցները Շարք (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 3-30ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանի օրացոյցները երկու կարող կոսներու գեղեցիկ նկարով : Ընտիր բուրք, մաքուր սպաքուրքի : Ստանալու համար զիմել Ազգային Առաջնորդարան, 3 ԲԻԻ ԱՆՆ ՏՕՄԻՆԻՔ, ՄԱՐՍԷՅԻ (1)

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երոպայի Հայ Ուս. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը հաստատած է մասնաոր սպասարկութիւն մը՝ Փարիզի հայ ուսանողները ընդունելու, անոնց բարեկարգութեան ու աշխատանք հայթայթելու եւ ուսումնական ցուցմունքներ ընելու նըպատակով : Հեռաձայնել 207-12-04 ամէն օր ժամը 20ին 21 :

Բոլոր անոնք, որ բնակարան կամ ուսանողական մասնակի գործեր կրնան տրամադրել թող նոյնպէս հեռաձայնել ըրոյշեալ թիւին :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ

Ապրիլ 16ին ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH » 32, Rue de Trévis, PARIS (9e)

ՀԱՒԱՔՈՅՔ

Յրանսահայ Գրողներու Միութեան հաւաքոյթը որ տեղի պիտի ունենար այս Ուրբաք, յետաձգուած է :